Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Questiones quotlibetice

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461980

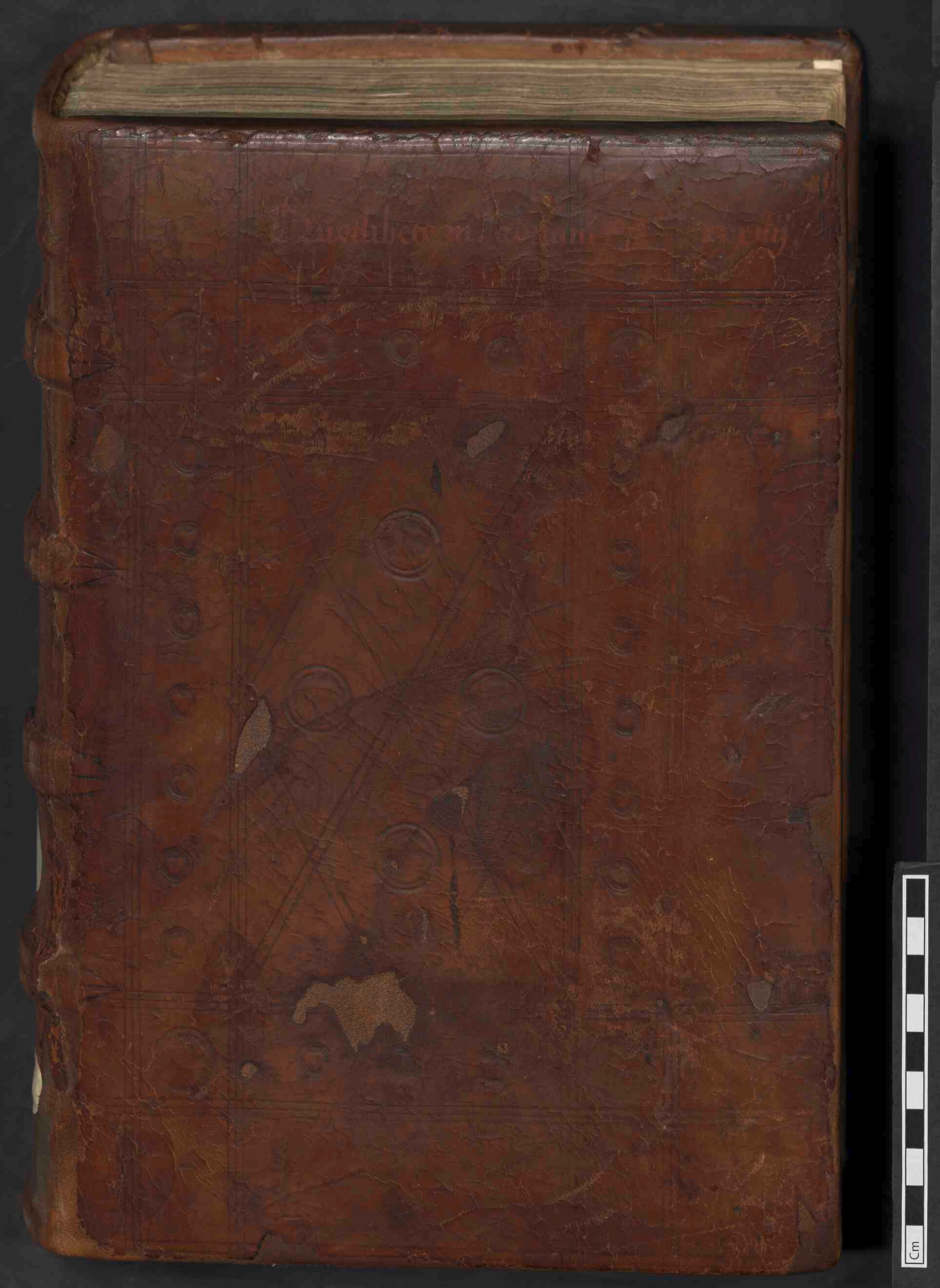

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

tum circulare in ania qũ ipa ab exteriorib
introeuns ad seipaz. z cessante etiã omni dis
cursu rõis. reductis ôib rõnib aĩe ad sim
plice ꝓtemplatione veritatis. ꝑtermissis oi
bus. vniformiť in sola dei ꝓtemplatõe psi
stit z ħ est qd dicit. Deide sicut vniformis
facta. vnite. id est vniformiter vnitis virtu
tib. ad pulchrũ z bonũ manuducit. Ho
tum aũt rectuz ponit in ania. scõm ħ q ab
exteriorib sensibilib. pcedit ad intelligibi
liũ cognitione Notũ aũt obliquũ ponit ĩ
ea simiľ et recto z circulari opositũ. scz ꝓ
ut illuminatõib diuinis ratiocinãdo vtiť
Quia tñ vis intellectiua mlto altior est in
angelis. q̃z in hoĩe. ideo alio mõ Dyonisius
hos motꝰ assignat in angelis z in ania. sz ħ
nõ est ad ꝓsens tractandũ. Hz etiã Rich.
li. de ꝓtemplatõe multas ponit alias diffe
rentias motuũ. ad similitudinẽ volatiliuz
celi. quãꝫ quedã nũc ad altiora se attollũt
nũc ad inferiora demergunť. Alie dextror
sum vel sinistrorsuz diuertũt. quedã vero
in anteriora vel posteriora mouenť. alia ve
ro q̃i in giꝫ vertunť. quedã aũt q̃i imobiliť
vno loco manẽdo suspendunť. Nec antez
differẽtia scõm sursuz. deorsuz dextrorsuz
sinistrorsuz. aũ z retro. z scõm diuersos cir
cuitus. oĩs ꝓtinenť sub motu recto vl ob
liquo. Nã per omes designať discursus ra
tionis. qui fit a genere ad speciez vel a toto
ad partẽ. erit vt ipe exponit. scõm sursum z
deorsum. Si vero sit ab vno opositoꝫ in
aliud. erit scõm dextrorsum z sinistrorsuz.
Si vero sit a causis in effectꝰ erit ante z re
tro. Si aũt sit per accedẽtia que circũstãt
rem. ꝓinqua vel remota erit circuitus Dis
cursus aũt rationis quãdo est a sensibilib
ad intelligibilia scõm ordinẽ naturalis ra
tionis. ꝑtinet ad motũ rectũ. quãdo aũt si
mul scdz illuminatões diuinas. ꝑtinet ad
motũ obliquũ. vt ex dictis patet Bola au
tem ĩmobilitas q̃ ponit. ꝑtinet ad motũ
circulare. Unde patet q Dyonisius mul
to suff. cientꝰ z vtilꝰ motus ꝓtemplationis
distinguit z describit.

¶ Ad quantũ gradũ visionis diuĩe cẽn
tie. ꝓtemplatio eleuať.

¶ Capitum nonum.

Sed iam inq̃rendũ est ad quantuz
gradũ visionis diuine essentie in
hac vita ꝓtemplatio eleuť. Qei
ad eiꝰ clarã visionẽ ñ se extendat testať Gre
gorꝰ super Ezech. vbi ait. Quãdiu in hac
mortali carne viuiť. nullus ita in ꝓtempla
tionis ꝓrute pficit. vt in ipo incircũscripti
luminis radio. mentis oculos figat. Sed
sciendũ est q sicut Augustinꝰ dicit. iij. sup
Genesim ad litterã Nemo viuens deũ vi
dit. ista vita qua mortaliter viuiť ĩ istis sen
sib corporis. sed nisi ab hac vita qui q̃z qd
ammodo moriať. siue omino exiens a cor
pore. siue alienatꝰ a corporalib sensib. in illã
nõ subuehiť visionẽ Sic ergo dicendũ est
q in hac vita potest aliquis esse dupliciter
Uno mõ scõm actũ. in quantũ scz actualiť
vtitur sensib corpis. z sic nullo mõ con
templatio ꝑsentis vite. potest ad clarã visi
onẽ diuine essentie ꝑtingere Alio modo ꝑ
quis esse in hac vita potentialiť z nõ scõm
actũ. in quãtũ scz ania eiꝰ est corpori mor
tali ꝑiuncta vt forma. ita tamẽ q nõ vtitur
corpis sensib. aut etiã imaginatõe sicut ac
cidit in raptu. z sic potest ꝓtemplatio huiꝰ
vite ꝑtingere ad visionẽ diuĩe essentie. Un
de supremꝰ gradus ꝓtemplatõis ꝑsentis vi
te est. tale habere visionẽ qualẽ habuit pau
lus in raptu. scõm quẽ fuit in medio modo se
habens inter statũ ꝓsentis vite z future.
Per hoc aũt q Jacob dicit. Uidi dõm fa
cie ad faciẽ. z salua facta est ania mea Gen.
xxxij. nõ est intelligendũ q dei essentia vide
rit. sz q formã scz imaginariã vidit. in qua
deꝰ est ei locutus. Uel q ꝑ faciẽ aliquid co
gnoscimus. faciẽ. eius cognitionẽ vocaniť
sicut glosa Gregorij ibidẽ dicit. Et tõ etiã
Greg. in. ij. dialogorũ dicit. Anime
am cũ Greg. in. ij. dialogorũ dicit. Anime
videnti deũ creatorẽ. angusta est omis cre
atura. Utr ergo dei scz beatꝰ Benedictꝰ q̃
intrare globũ igneũ. angelos quoq̃ ad ce
los redeũtes videbat. z ħ pculdubio cerne
re nõ nisi in dei lumĩe poterat. Et hũs ver
bis Gregorij nõ dať intelligi q beatꝰ Be
nedictus deum in illa visione ꝑ essentiam
viderit. sed vult ostendere q quia videnti
creatorẽ. angusta est omis creatura. conse
quens est q ꝑ illustrationẽ diuini luminis
de facili possint quecunq̃z videri. Un sub
dit. Quantũlibet eiꝰ paz de luce creator
aspexerit. breue ei fit oĩ qd creatũ est.

¶ De raptu ex ꝓtemplatione.

¶ Capitulũ decimũ.

Quia de raptu qui ex ꝓtemplatõe
sequiť. iã aliqualiter tactũ est. de
eo specialiter tractare ꝓuenit. Et

primo quid raptus sit. z in qua vi seu potẽ
tia anime ꝓsistit. Raptus aũt a quibusdaz
diffinitur ab eo qd est scõm naturaz in id
qd est supra naturã. vi superioris nature e
leuatio. z sic raptus violentiã quandã im
portat. Unde super illo verbo apostoli. ij.
Chor. xij. Scio hominẽ in xpo raptũ vs
q ad tertiũ celũ dicit glosa. raptũ id est cõ
tra naturam eleuatum. Sciendũ ergo q
aliquid potest violentari dupliciter. Uno
modo quantũ ad finẽ inclinatiõis. sicut si
lapis qui naturaliter inclinať ferri deorsũ
piciatur sursum. Alio modo quantum ad
modũ tendendi. sicut si lapis velocꝰ piciať
deorsuz q̃z sit motus eiꝰ naturalis. Sic igi
tur anima homis dicit rapi in id qd est cõ
tra vel ꝑter naturã. Uno modo quantum
ad terminũ raptus vt cũ rapitur ad penas
scõm illud ps. Ne quando rapiatz nõ sit q̃
eripiat. Alio modo quantũ ad modum ho
minis ꝓnaturalẽ. qui est vt per sensibilia in
tur a sensibiliũ apprehensione. dicit rapi. et
sieleuať ad ea ad que naturaliter ordinať.
dũ tamẽ hec abstractio nõ fiat ex motu vel
inclinatõe nature. sicut accidit in sompno
naturali. qui ꝓprie ñ potest raptꝰ dici. Nec
aũt abstractio potest ex triplici causa ꝓtin
gere. Prima ex causa naturali z corporali.
sicut patet in multis. qui ꝓpter aliquã infir
mitatẽ alienationẽ patiunť. Secundo ex
Tertio ex virtute diuina. z sic loq̃mur nũc
de raptu. put scz quis diuino spiritu eleua
tur ad aliqua supnaturalia. cũ abstractiõe
a sensib scõm illud Ezech. viij. Spiritus
eleuauit me in visionib dei. Unde licet na
turale sit homini vt in diuina tendat. scõm
illud Augustini ꝑmo ꝓfes. Fecisti nos do
mine ad te. z inquietũ est cor nostrũ donec
requiescat in te. tamẽ iste modus q quis ad
diuina eleuetur cũ abstractione a sensibus
nõ est homini naturalis. sed q ad ea ꝑ sensi
bilia deducatur scõm illud apostoli. Inui
men huiusmodi raptus omino ꝓtra natu
ram. sed ꝑter vel supra facultatez nature
quia ad dignitatẽ hominis qui ad imagi
nem dei factus est naturaliť pertinet. q in
excedẽs humanã facultatẽ. indiget homo
beneficio gratie. vt supernaturaliter ad il
lud bonũ capescendũ adiuuetur. Ideo ei
necesse est quantũ ad ea que excedunt suaz
facultatem. vt quadaz fortiori operatione
eleuetur. Et hic est raptus qui quantũ ad
aliquid potest dici violẽtia seu coactio. scz
si attendatur operationis modus. non au
tem si attendatur operationis terminus. ĩ
quem natura hominis z intentio eius or
dinatur.

¶ Ad quam vim anime raptus pertine
re videatur.

¶ Capitulum vndecimũ.

Sed iam videndũ est ad quã potẽ
tiam anime. cognoscitiuaz scilicet
vel affectiuã. raptus magis perti
neat. Unde ꝑmo sciẽdũ est q de raptu du
pliciter loqui possumus. Uno modo quã
tum ad id in quod aliquis rapiť. z sic ꝓprie
raptus nõ potest pertinere ad vim appetiti
uam sed solum ad cognoscitiuam. quia di
cum est q raptus est ꝑter ꝓriã inclinati
onem illius quod rapitur. Ipe aũt motus
appetitiue virtutis est quedã inclinatio in
bonuz appetibile. Unde ꝓprie loquendo ex
hoc q quis appetit aliquid nõ rapiť. Uno
modo potest ꝓsiderari raptus quantuz ad
suã causam. z sic potest habere causaz ex p
te appetitiue virtutis. Ex hoc nanq̃z q appe
titus ad aliquid vehementer afficiť potest
ꝓtingere q ex violentia affectus. homo ab
omnib alijs alienať. Habet etiã effectum
in appetitiua virtute. cũ scz aliquis delecta
tur in hijs ad q̃ rapitur. vnde z apostolus
nõ solũ dicit se raptũ ad tertiũ celũ. qd per
tinet ad ꝓtemplationẽ intellectus. sed etiã
in paradisum qd etiã pertinet ad delectati
onem affectus. Preterea notandũ est q ra
ptus addit aliquid supra extasim. Nam ex
tasis importat simpliciter excessuz a seipo
Unde super illo verbo ps. In te dñe spe
raui dicit glosa. Extasis grece. latine dicit
excessus mẽtis. Sed raptus super hoc ad
dit quandã violẽtiã. ideo potest extasis ad
vim appetitiuã pertinere. scilicet cũ alicuꝰ
appetitus tendit in ea que extra ipm sũt. Et
scõm dicĩ ħ Dyonisius q extasim facit diui
nus amor. in quantũ scilicet facit appetitũ
hominis tendere in res amatas. vnde po
stea subdit. q etiã ipe deus per habundan
tiã amatiue bonitatis. extra seipm fit per p
uidentiã ad omia existentia. Sed iterũ sci
endum. q homo dupliciter potest scõm ap

RARIORA
folio

F. fol.
222

Cm

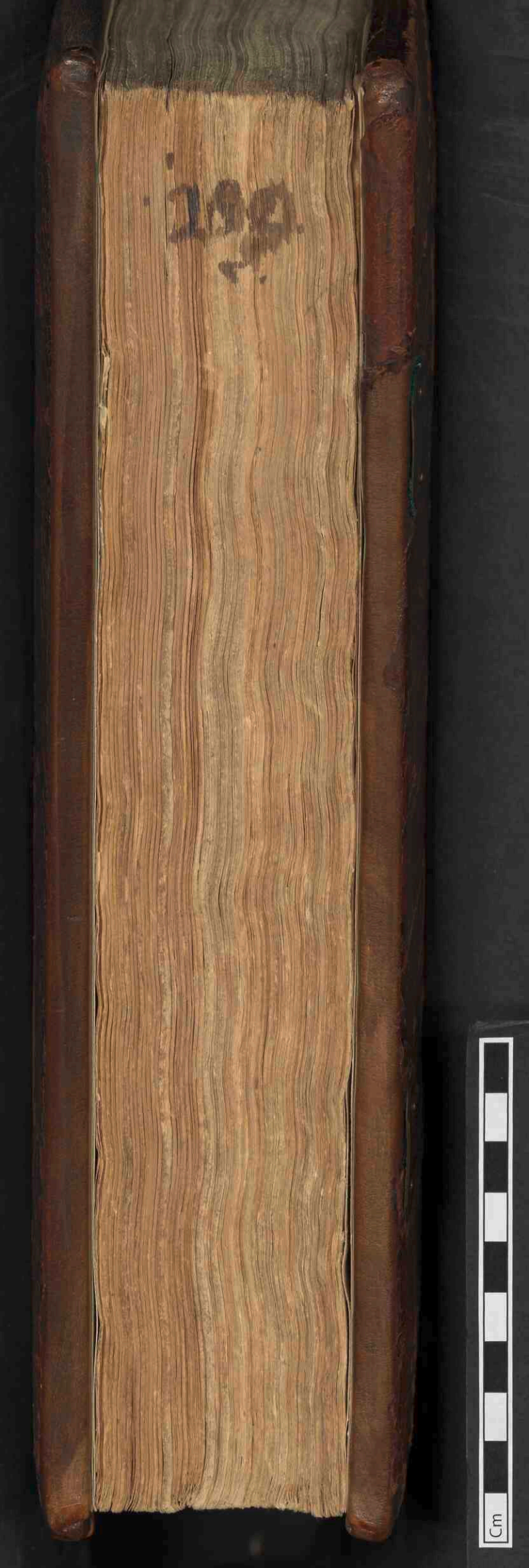
199
Cm

Cm

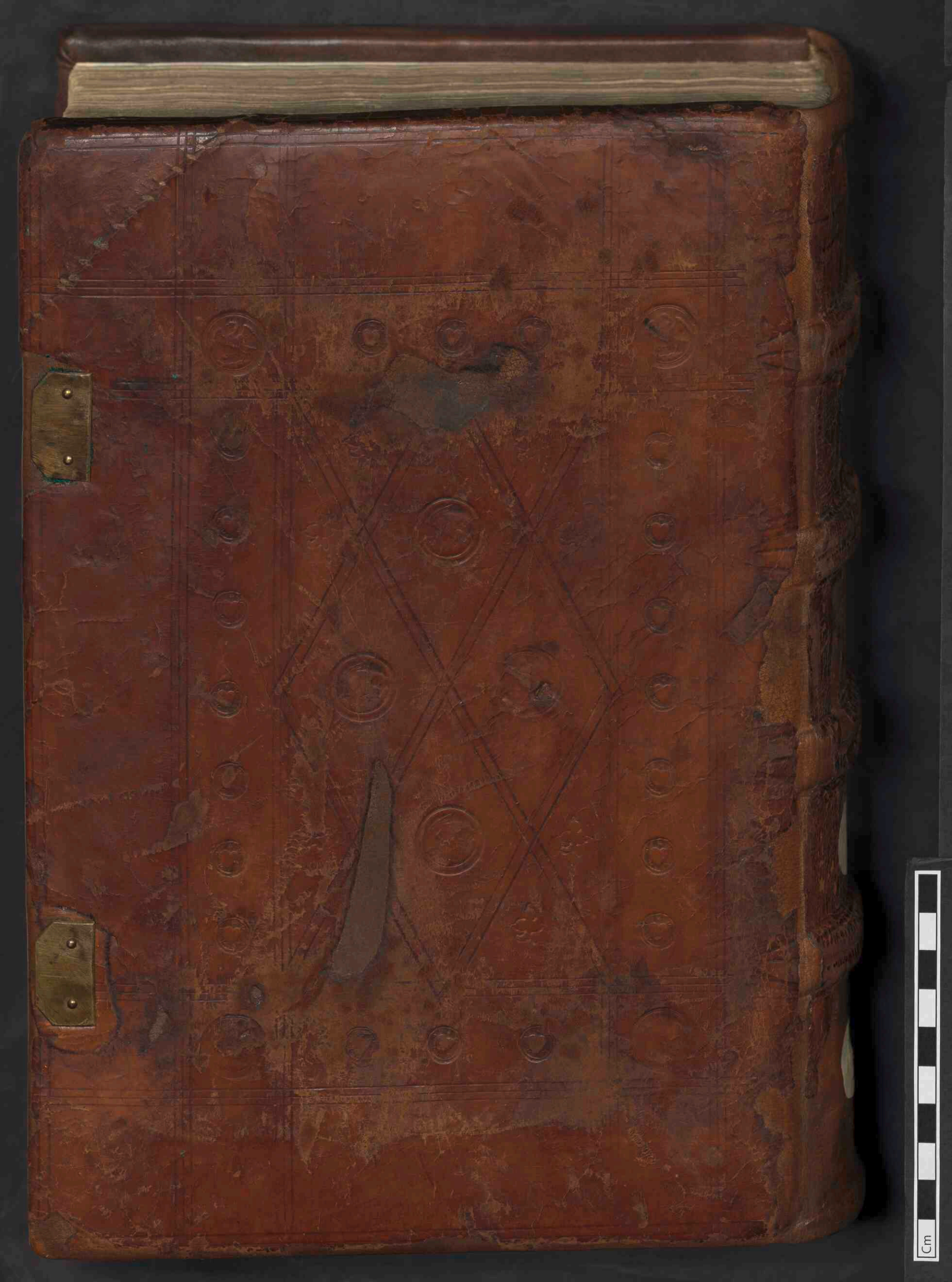
Cm

Universiteitsbibliotheek Utrecht
N. 172. B.

Questiones Quotlibetice: Excellentissimi viri: artium: ⁊ sacre theologie professoris lõge celeberrimi M. Hadriani Florentii de Traiecto: Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectensis: atq; preclariss. academie LOVANIENSIS CANCELLARII

Iussu, mandatoq;. D. Max. Aug. eiusq; nepotis Illust. Caroli Aust. Clariss. D. Cãcel. aiũni: qsqs es, nobilis, plebeie: Impressor, mercator, mercenarie, hũc librũ intra eorũ ditiones quadrienniũ ne imprimito, neue impressũ vẽdito. si qs huiusce iussionis ergo aduersus ierit, fecerit ve, pœnas statutas pendito, impunitatẽ ne sperato, sin spaueris, prorsus frustrator.

Venundãtur Louanii e regione Scholæ Iu. Ciui. in ædibus Theodorici Martini Alustensis: qui exactissima diligentia, maioribusq; q̃ credatur, impensis, primus ad archetypos impressit.:.

ACADEMIA RHENO TRAJECTINA

¶ Reuerendo in Christo patri: D. Menardo viro: Abbati insignis Monasterii Hæcmūdēsis: Patrono suo beneficentissimo. Martinus Dorpius Theologus. S.

Multis iam annis religiosiss. pater, studiosi meis auribus quotidie pene dixerim opplorauerunt/ Ecqn Dorpi: fructuosissimæ q̄stiones p̄clariss. D. Cancellarii Louanien prodibūt? Quoad que sumus miseri desyderio fraudabimur nr̄o? Ecqd iis posthabitis: ethnica etiā: ac pphana plū occupent? His p̄cibus: nec vlla allectus spe lucri: seria mea studia: mihi qdē auro: gēmisq; chariora: se posui tātisp: dū sūmo labore: & acri iudicio hūc librū castigarē: adhibitis vno & altero laboq; socciis: q primas: adhuc rudes: schedas repurgarēt: vt quas illi forte p̄teriissent latētiores vepres: ego resecarē. Sed neq; mihi sum vni innixus/qn vbi exēplaria: quotquot crāt: deph̄ēderē mēdis scatere: adii p̄sidiū meū: ac huius celeberr. academiæ ornamētū & Vicecācel. M. Ioānē Atheñ. artiū & sacræ theologiæ pfessorē: ingeniosiss. dixerī: an humaniss.? q & ipse p̄cibus: & qua valet grā a D. Cācel. obtinuit/vt has tā raras merces patereē publicari/meq; idētidē adhortatus est: & impulit (qd eīn negē p̄ceptori?) vt eaq; castigādi puinciā susciperē: quo tā excellēs: tāti doctoris opus: ī manus hoīm exiret q̄ēmēdatiss. Hūc itaq; adii/hūc cōsului: huius sniam: sicubi nodus incidit (quod qdē cōtigit psepe) sum secutus. Ipse vero nō est grauatus quouis tpe, vel intēpesta nocte, suā opā, simul atq; expetereē: accōmodare. Porro eius quoq; hortatu: ac iussu/hāc p̄ciosam margaritā: q busuis vnionib? potiorē: tuo nomini dico: ac nuncupo pater ornatiss. q̄ te vnū videamus: in hiis regionibus: inter tā multos: opulētiss. q̄ ecclesiæ primores: q inuiolatæ religioni amorē copulaueris dīnæ legis: q̄q theologoq; studiis/vti ab oībus (sīnt mō synceri Christiani) lōge saluberr. cēsenē, ita multo quoq; cādidiss. faueas: neq; id verbis tm̄: sed re ipsa: quod eqdē iterū: atq; iterū pensū: senserūt & alii theologi cōplures: ac plurimi posthac auspice deo: sūt feliciter sensuri: Cui? rei argumētū est. q̄ annos abhīc duos: prudētiss. dixisti/te nulli vnq̄ dñici gregis curā cōmissurū: q nō sit doctrina idoneus: vt vel sacræ theologiæ, vel iur̄ cano. Licētiat? fiat. O vocē aureā: & salutarē: ac Hollādicæ religionis antistite dignis. Hāc ego quū audirē: gestiebā lēticia: cor in pectore saliebat. Hāc ego plausibiliter passim: vti p̄co/pmulgo: vt videāt hoīes opa bona/& deū glorificēt. Ergo ī te vnū bñficētiss. patrone: sacræ theologiæ studiosoq; oculi respiciūt: in te sua vota cōuertūt: te sibi pollicētur eū fore: q quū dei benignitate possis: etiā velis sacrarū lr̄arū studia bñficiis fouerē: & nutātia alioq: in fastigiū erigere. Et o si te emulētur aliquot in hac regiōe ecclesiæ antistites. atq; p canib?/& accipitrib?: p̄cones sc̄ī euāgelii: ac Christi ad populū legatos enutriāt. Sed heu me: heu miseros eos: q nō religiosos āgūt: sed caballis stipati Cæsaris triūphos nobis referūt: quos satius foret humi repe: q̄ ad inferos eqtes ppare: ni pedites timeāt/seri? illuc puenire. Cæterū hīs valere iussis: tu clariss. pr̄: hūc librū gratāter accipe. quo multis sæculis null? edit? est singularis eruditionis plenior: id quod facile credes/si auctorē eius ppēdas. primū illud: nō dico nugacis poeticæ: sed phīæ: sed sacrosanctę theologię: sed iur̄/Cano. dicā/an Ciuil?: certe vtriusq; lumē. M. Hadrianū Florētii Cācel. nr̄æ academię. Ecqs enī in syncera: & pho digna dialectica hoc vno argutior? qs naturę miracula nouit explorati?. Porro: vt theologiā interī subticeā: in qua nemo herbā ei (vti puerbio dicit) nō porrigit: qs q̄so vtriusq; iuris cōsultior: qs moralis phīæ tenacior: qs ęqtat̄ (vt ita dicā) lesbię psicacior? hiis reb? videlicet fetm̄ est: vt quū supmū dignitatis fastigiū ei? virtutib? academia nr̄a asseruisset: neq; haberet illa: quod āpli? cōferret: cui ampli? multo esset debitū: tū demū preciosiss. ille: tot regnoq;: tot puinciarū thesaurus: eius fidei: atq; institutioni creditus sit: Carolus Austrius: Hispaniarū princeps. quo nihil sol videt illustrius: nihil augustius: nihil ditionū opulētius. Idq; factū citra vllā/vel leuiss. ambitionis notā: decernētibus nobiliss. principibus diuo Maxi. Aug. atq; huius filia clariss. heroina Margareta: approbāte nobilitate: postulātibus optimatibus/acclamāte plæbe: vt a quo principe tā innumerabilis populi salus pēdet: is a tali viro institutus: dignus euaderet maioq; imaginibus: tot imperatoribus: tot regibus. tot fortissimis ducib?: ac tātarū rerū successiōe: hoc est: vt Alexādro Magno ditionib? maior. nō minori Aristotele vtereē p̄ceptore. Sed qd tā multis laudo: quē vno ore oēs probi absentē laudāt: pnte oēs stupētes suspiciūt. Huius itaq;/extra oēm ingenioq; aleā viri: hoc diuinū opus: bñficentiss. patrone: singularis loco muner̄ accipe: & theologos tuos (nā eos cōmēdo: nō me) liberalitate: auxilio: bñficiis foue. Vale/Louanii. ex Lilianoq; Gym. IX. kl̄. April̄. An. a ptu Virg. M. D. XV.

¶ Quotlibetica questio prima eruditissimi viri Mgri nostri Mgri Hadriani Florenty de Traiecto sacre Theologie professoris Excellentissimi Prepositi insignis Ecclesie sancti Saluatoris Traiecten. ac Louanien sis study Cancellary dignissimi. Anno a salute humana. 1488. in scolis artium eiusdem study ab ipso disputata.

Arum propter scandalum vitãdum in proximo: liceat alicui contrauenire voto vel iuramento a se p̃ us rite facto:

Cuius questionis profunditatem dum tacitus dimetior: ac discutio: ⁊ quanta eum oporteat sapientia esse preditum qui tam doctissimorum virorum expectationi etiam ad minimum satisfacere possit: vehemẽter exhorreo onus subire tam arduum viribus meis longe impar vbi sub fasce antea ruendum mihi sit/ q̃ leuandum. Temerarium enim est velle docere quempiam: que nondum plene didicerit Judicare de alys ipsum ab oibus iudicandũ quo fieri solet vt magister fiat erroris: q̃ nõ plene discipulus fuerit veritatis. 24. q. 3. q̃d autem iniquius. Quomodo etiam sermonem suum sale condire poterit in gratia: vt cuiq̃ quemadmodum oportet loquatur: qõ ad Colossenses vltimo monet Apostolus/ qui ignorantie circumfusus nebulis nec ipsum sal videre sinitur: quo alia condire monetur. Quoties autem salis condimento neglecto in non opportuno tempore aut non opportuno loco loquimur/ aut non vt conuenit audientibus: sermo malus. iuxta Hieronymi. sententiam de ore nostro procedit: de qua in extremis ratio reddenda erit. 22. q. 5. quotiens. Et quis queso nesciat huic tam preclaro ac dignissimo cetui/ nihil tam exquisitum: tam elaboratum afferri posse: quod nequeat iuste culpari: quid enim adduci poterit: quod non certum manifestumq̃ erit/ aut occultum ac abditum: Si manifestum/ ⁊ neminem latere presumatur: vt cibus cõmunis erit fastidio. si occultum ac abditum dicens de eo recte disserere non creditur. Quid igitur mirum patres percelebres ac viri eruditissimi. si rei huiuscemodi immensitatem perhorrescam ⁊ degenerem animũ meum (iuxta vulgatum prouerbium) timor arguat: Ne tamen pyssime matris mee facultatis artium onus semper recusare videar: cuius honorem sua gratia participo ⁊ commodum: quantum potero/ quesitum decidere conabor. Et quia stultum est ante historiam effluere: in ipsa autem succingi. secundi Machabeorum. 2. ad materiam accedo. Primo ostensurus quid sit scandalum. Secundo quid omitti aut fieri debeat ad vitandum scandalum. Et tercio certas obiectiones vt breuius potero expediam. ¶ Pro primo igitur sciendum est: vt dicit glosa Mathei. 15. super verbo scis quia pharisei audito verbo hoc scandalisati sunt: scandalon vt scandalum grece: nos offendiculum/ ruinam vel impactionem pedis dicere possumus: vnde quis scandalisauerit: id est occasionem ruine dederit: ⁊ quia offendiculum ruina ⁊ impactio proprie dicitur in corporalibus/ in spiritualibus autem transumptiue. oportet q̃ spirituale scandalum. (de quo nunc sermonem habeo) dicatur ad similitudinem corporalis impactionis: que solum fit/ cum ambulanti obycitur aliquid in via/ quod ei fit occasio cadendi. nihil autem natum est: facere casum eius qui in via dei ambulat: nisi sit aliquod minus rectum. si enim nullum rectitudinis defectum habeat: potius muniet/ q̃ ad ruinam inclinet. ¶ Ex hoc sumitur a doctoribus hec diffinitio scandali. Scandalum est dictum vel factum minus rectum alteri prebens occasionem ruine: que diffinitio effectualiter ponitur in glosa Mathei. 18. super verbo si manus vel pes tuus scandaliset te/ abscide eum. ⁊c. Unde dicit scandalisat: qui verbo vel facto minus recto: occasionem dat ruine. ¶ Contra hanc diffinitionem multipliciter instatur. ¶ Primo sic/ omne minus rectum est rectum/ cum comparatiuus presupponat positiuum/ sed nullum scandalum est factum vel dictum rectum: cum semper sit peccatum ergo. ⁊c. ¶ Secundo. Aliquod est scandalum passiuum (puta spiritualis ruina proximi ex dicto vel facto alterius) ⁊ illi non competit descriptio. ergo. ⁊c. ¶ Tertio Numeri. 31. super illud vlciscere prius filios Israhel de madianitis dicit glo. scandalum est: quando recte ambulanti deceptio submittitur ad ruinam: sed non semper per factum vel dictum minus rectum decipimus eũ/ quem ad peccandum inducimus/ cum quandoq̃

fit sciens ⁊ consentiens in peccatum. scienti autem ⁊ consentienti nō fit iniuria neq; dolus. de reg. iu. libro sexto. scienti. ¶ Quarto Peccato cordis potest quis alium scandalisare prebendo ei occasionem ruine: sed illi non conuenit dicta descriptio. ergo. ⁊c.

¶ Quinto facto bono ⁊ recto potest quis alium scandalisare. ergo non est de ratione scandali: q̃ fit minus rectum siue habens defectuz rectitudinis. Antecedens patet de illo verbo Christi: nisi manducaueritis carnem. ⁊c. quo multi etiam ex discipulis Christi scandalisabantur ⁊ abierunt retro. Et q̃ scandalisauit eos/ patz: quia legitur eis Christus dixisse: hoc vos scandalisat: si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius. ⁊c. pro illo etiam est illud Esaie octauo. vbi de Christo dicitur/ erit in lapidem offensionis/ ⁊ petram scandali. Nefas autē est cogitare vel dicere: q̃ aliquod dictum vel factum Christi fuit minus rectum: per defectum rectitudinis. ergo facto bono ⁊ recto potest quis scandalisare. ¶ Ad hec respondeo: Primo ad primum: q̃ minus rectum in diffinitione scandali non dicitur per comparationem proprie dictam/ vt idem sit quod rectum / quo est aliquid rectius. Sed abusiue per priuationez rectitudinis. vt sensus sit/ minus rectum/ id est deficiens a rectitudine. ⁊ hoc semper est malum. dicitur tamen potius in diffinitione minus rectum: q̃ malum/ vel peruersum: ad denotandum: q̃ scandalū non solum reperitur in his que mala sunt ex genere actus: sed etiam in his que secundum se non sunt mala: sed habent mali speciem. Talia enim etiam sunt per se inductiua ad peccatum. ⁊ sic sunt scandala: vt comedere idolothitum: quia habet speciem mali (cum videatur fieri in veneratione idoli) scandalisat infirmos: qui putant ipsum non fieri nisi in venerationem idoli. Hinc quarto Ethicorum dicit philosophus nihil differt: an secunduz veritatem sint turpia vel secundum opinionem: neutra enim operanda sunt. ⁊ sic nec verecundandum. ⁊ Apostolus prime ad Thessalo. vltimo. Spiritum nolite extinguere. ⁊ prophetias nolite spernere: omnia probate/ quod bonuz est tenete: ab omni specie mala abstinete vos.

¶ Ad secundum dico/ q̃ scandalum passiuum non cadit sub diffinito dicte diffinitionis. diffinitur enim solum scandalum actiuum. passiuum vero scandalum: nihil aliud est: q̃ ruina spiritualis quam ex dicto vel facto quis incidit. ¶ Ad tercium dico: q̃ omnis inductio ad errorem est deceptio / siue quis ducatur in errorem intellectus: existimando verum quod falsum est: siue in errorem affectus qui dicitur error morum aut vite: ⁊ sic scandalisatus semper decipitur error vite seu morum: quamuis non semper error intellectus. Et quamuis scādalisans non semper decipit ex intentione proponendo alium inducere ad errorem: semper tamen decipit re ipsa. puta facto vel verbo suo minus recto: quod ex se est inductiuum ad errorem. ¶ Ad quartum dico: q̃ spiritualis obex qui scandalum actiuum dicitur: debet in via ambulanti obyci ad hoc vt scandaliset. quod fit: dum venit in eius noticiaz peccatum autem cordis in noticiam alterius venire non potest: nisi per signa aliqua exteriora/ que in dicto vel facto consistunt. ⁊ sic non scandalisat/ nisi mediante dicto vel facto minus recto. ⁊ hoc est actiuum scandalum. ¶ Ad quintum dico: q̃ scandalum sumitur duplicitur. Uno modo generaliter pro facto vel dicto: a quo per occasionem procedit alterius ruina: siue occasio sit data siue accepta. ⁊ sic bona dicta vel facta bene sunt scandala. Alio modo pro dicto vel facto ex se dante occasionem ruendi. ⁊ sic scandalum dicitur de malis ex genere / vel habentibus speciem mali. Distinctio occasionis date ⁊ accepte innuitur ab Apostolo ad Romanos septimo cuz dicit. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam: vbi glo. talis est nostra carnalitas vt ardentius desyderet prohibita: quibus non metuis iaceret quasi sopita: innotescentia enim mandati magis est repressiua ⁊ refrenatiua concupiscentie: quaz inflammatiua. sed per accidens: ex nostra stulticia ⁊ carnalitate que mandato se conformare non nititur: fit vt magis peccemus mandato notis manifesto/ quia seruus sciens voluntatem domini ⁊ non faciens: plagis vapulabit multis. Luce duodecimo. ¶ Et melius erat eis viam iusticie non agnoscere: quam post agnitionem. ⁊c. Quomodo Sapientie .14. dicitur: q̃ creature dei facte sunt in muscipulam pedibus insipientium. Huius similie datur in corporalibus. Ut si volenti transire viam lutosam: supponantur lapides: vt fieri solet/ mediantibus quibus possit transire viam sine defedatione. Talis si nolit aduertere lapides ⁊ ambulando ce-

lum aspiciat:plus forte fedabitur q̃ſ sine la
pidibus: vt si per eos totaliter ruat in lutū
sed certe lapides non dant ei occasionem
defedandi: sed ipse sumit.cum magis sint
ei presidio:vt possit se non fedare/si velit.
Et sic dico de Christo/ q̃ eius dicta vel fa=
cta scandalisabant primo modo: sed non
dabant occasionem ruendi.⁊ sic loquuntur
b doctores de scandalo actiuo. ¶ Dic tamen
aduertendum est q̃ licet factum bonum/
quod nullam speciē mali habet:nunq̃ſ sit
actiuum scandalum/ bene tamen est pecca
tum aliud/si fiat tempore quo illud omit=
tere teneor/ad vitandū passiuum scanda=
lum proximorum.verbigratia.sit princeps
terre nō habens legittimum heredem/qui
si ingrediendo religionem deserat terras
suas: erit malis libertas auertendi pluri=
mos ex subditis suis a vera Christiana fi=
de/ad infidelitatis errorem.talis nisi omi
tat/vel saltem differat ingredi religionem:
peccat illo facto bono.sed non fit tunc hoc
factum bonū bene.⁊ sic simpliciter est ma
lum:ex temporis circumstantia. Unde vt
dicit Dyonisius.4. de diuinis nominibus
bonum est ex integra causa:malū vero ex
singulis defectibus. Et Philosophus scō
Ethico.circa diffinitionem virtutis/q̃ di=
rigere.id est bene agere vnice contingit.id
est tantum vno modo: peccare vero multis
3 modis/ex quibus clarum est:actū dici ma
lum/ ex cuiuscunq̃ circumstantie debite de
fectu. ¶ Ex istis infero correlarie q̃ omne
scandalum tam actiuum quā passiuum est
peccatum. De passiuo certum est/ quia ni=
hil aliud est scandalum passiuum:q̃ spiri=
tualis ruina proximi.ex dicto vel facto ali=
cuius.De actiuo probo. Primo per diffini
tionem scandali actiui/quia est dictum vel
factum minus rectum. ⁊c̄. Secundo quia
vt dicit Glo.numeri.31.grauius peccatum
est dare peccati causam:q̃ peccare.sed scan
dalisare est dare peccati causam.ergo. Ter
cio quia peius est ledere aliquem in bonis
anime:q̃ fortune vel corporis.vt patet 9.q
.1. ex merito plebis ⁊ c. deteriores.sed le=
dere alium in bonis fortune vel corporis/
sine dubio est peccatum.ergo etiam ledere
alium in bonis anime:quod fit per scan=
dalum actiuum. Hinc dicit Hieronimus
in Michea/qui de suis asseclis.i.seruitori/
bus ordinant/vitam eorum in scandalum
populi exponentes: rei sunt infidelitatis
eorum/qui scandalisantur.1.q.1 Hy quos=
cunq̃ de asseclis.⁊ ibidem c.placuit. Si qui
propter exactionem ministrorum a bap=
tismate se substraxerint (⁊ idem iudicium
est de alys sacramētis)necesse est vt ab his
perditio eorum requiratur:quorum spolia
pertimescentes/a baptismi gratia se subtra
xerunt. Quarto patet idem auctoritate chri
sti:Mathei.18. Qui scandalisauerit vnum
de pusillis hijs: expedit ei vt suspendatur
mola asinaria in collo eius: ⁊ demergatur
in profundum maris. Glo. quia melius est
pro culpa breuem suscipere penam:q̃ eter/
nis seruari cruciatibus.hoc nō procederet:
nisi scandalum actiuum esset peccatum.
¶ Contra istud correlarium insto tripliciter.
Primo sic. Nulla peccata eueniunt ex
necessitate/ sed scandala eueniunt ex neces
sitate. Juxta illud Saluatoris.Mathei. 18
necesse est vt veniant scandala.ergo. Ma=
ior patet. quia secundum Beatum Augu=
stinum. Peccatum adeo voluntarium ma
lum est.vt nisi sit voluntarium/non est pec
catum.que sententia adeo vera ⁊ manife=
sta est/vt nulla huic doctorum paucitas: nul
la indoctorum turba dissentiat.15.q.prima
in principio. Et vasis ire deus non inferret
interitum:nisi spontaneum inueniretur ho
mo habere peccatum.23.q.4. nabugodo=
nosor/ergo nullum peccatum euenit ex ne
cessitate. Secundo sic. Nullum peccatum
procedit ex pietatis affectu/nam vt dicitur
Mathei.7. Non potest arbor bona fructus
malos facere:sed aliquod scandalum pro=
cedit ex pietatis affectu.ergo. Minor pro=
batur quia super illud saluatoris Mathei.
16.dicentis petro.scandalum mihi es/dicit
Hieromynus. Error Apostoli de pietatis
affectu veniens:nunq̃ſ mihi incentiuum vi
detur esse dyaboli. ¶ Tercio sic. Scandalū
dicit impactionem: sed non quicunq̃ im=
pingit cadit/ergo scandalum quod est spiri
tualis impactio:potest esse sine peccato siue
casu spirituali. ¶ Ad hec dico. Primo ad
maiorem prime obiectionis/q̃ licet nullū
peccatum euenit:ex necessitate absoluta/be
ne tamen ex necessitate conditionata. Ex
tribus conditionibus scilicet diuine presci/
entie/aut prenunciationis.conditione no=
stre carnalitatis.⁊ conditione vtilitatis in/
de proueniētis. quomodo dicit Apostolus
prime ad Corinthios.11. Necesse est here=
ses esse:vt qui probati sunt manifesti fiant.
De prima necessitate dicit Chrisosthomus
q̃ tale necesse non destruit spontaneum

potestatis:neq; libertatem electionis.quia
predictio eius scandala non inducit. Non
enim quia predixit futura sunt:sed quia fu
tura sunt predixit. ¶ De secunda scilicet
necessitate ex conditione nostre carnalita=
tis:datur simile.sicut medicus videns ali=
quos indebita dieta vtentes/ dicat.necesse
est tales egritudinem incurrere. quod in=
telligitur:nisi dietam mutauerint. Ita simi
liter/de scandalis/necesse est scandala eue=
nire:supple si homines vitam suam carna/
lem continuauerint.. ¶ Ad secundum res=
pondet Beatus Thomas.38.distin.4.⁊.se
cunda secunde .q.43. articulo secundo: q
scandalum sumitur ibi pro quocunq; im=
pedimento prestito alicui in via quam pro/
sequi intendit.volebat enim Petrus/quo/
dam pietatis affectu motus ad Christum/
impedire ipsum:ne pateretur.intendens q
dictum Petri non erat scandalum secun=
dum dictam diffinitionem:quod peccatuz
nominat ¶ Dec solutio multis non placet.
tum quia actus Petri erat error. vt patet
ex verbis Dieronymi allegatis. tum quia
actus bonus/ non tam duram increpati=
onem meruisset:vt ei diceretur/vade retro
me Sathana.adiecta causa/scandalum mi
hi es.quia nō sapis ea que dei sunt:sed que
sunt hominum.vbi Glo.interli.aduersarie
mee voluntatis offendis me:volendo prei
re.sequere potius sententiam meam. Ideo
admitto q dictum Petri/erat peccatum ⁊
scandalum actiuum/quātum in se fuit scan
dalisans.vt vult Ricardus de media villa
in quarto:retrahēdo Christum ab eo quod
ex iniuncto patris ⁊ lege charitatis facere
debuit/licet per ipsum Christus non scan=
dalisabatur. quia peccare nō potuit. ¶ Ad
maiorem igitur rationis dico/ q ibi per ar
borem vt vult Glo.⁊ etiam Lyra: intelligi
tur actus bonus interior. qui non facit fru
ctum malum:id est actum exteriorem ma=
lum. sic autem non erat de actu interiore
Petri:licet processerit ex pietatis affectu.si
cut mendacium obstetricum egiptiarum.
Nec mirum q affectus naturales sine dis/
cretione ⁊ recte rationis moderamine in=
ducant ad peccatum:quia vt dicit Bernar=
dus:zelus sine discretione precipitat. Et se=
xto Ethicorum dicit Philosophus sicut cor
pori forti sine visione moto/accidit falli for
tius/quia visum non habet:ita prediti vir=
tutibus naturalibus/ sine prudentia in via
morum/longius aberrant. Et septimo Ethi
corum cum probat incontinentiam ire mi
nus malam esse/q̃ fit incontinentia concu
piscentie dicit: q sicut veloces ministrorum
ante auditum omne dictum: id est priusq̃
audiant finem precepti excurrunt/⁊ ita in
actione peccant.⁊ canes audito sonitu sta=
tim latrant/non scrutato an sit amicus qui
strepitum facit:ita ira audit quidem ratio=
nem/ sed preceptum non exaudit/id est non
totaliter audit:⁊ properat ad vlciscendum.
Ita similiter zelum habentes sine scientia
⁊ discretione:peccant in actione/licet pieta
te moueantur ad agendum. Hinc ad Ro=
manos.10.dicit Apostolus:volūtas cordis
mei: ⁊ obsecratio fit pro illis in salutem.
testimonium enim perhibeo illis:q emu=
lationem quidem/id est zelum dei habent:
sed non secundum scientiam. ¶ Nec ob=
stat q Dieronymus dicit actum Petri de
pietatis affectu procedentem non fuisse in
centiuum dyaboli. Quia vt dicit Augu=
stinus.sunt qui non solum non vincuntur:
sed vltro se peccato offerunt.nec expectant
tentationem:sed preueniunt voluptatem/
de peni.disti.quinta consideret. Et in libro
de ecclesiasticis dogmatibus. Non omnes
cogitationes nostre male a dyabolo excitā
tur:sed aliquotiens ex nostri arbitrij motu
emergunt. Non oportet igitur omne pec=
catum procedere ex incentiuo dyaboli: vt
pulchre deducit Thomas prima secunde.q
80.articulo vltimo.
¶ Ad tercium dico/ q sicut nullus impin/
git corporaliter/nisi aliquo modo flectatur
a rectitudine:ita nullus impingit spiritua
liter/nisi aliquo modo recedat a rectitudi=
ne spirituali.⁊ talis discessus a spirituali re
ctitudine:semper est culpa ad minus venia
lis.

Sequitur nunc secundus ar ticulus i quo quid omitti vel agi debeat ad vitandum scā dalum inquiritur:.

Secundo videre statui quid omitti aut fieri debeat: ad vitandum scandalum. Propter scandalum vitandū scilicet ne scandalizet: tenetur homo potius omnia tormēta & damna subire/cū actiue scandaliset. melius est enim/omnia mala pati: cū malo consentire. 32.q.5. Ita ne. scandalisare autem vt ex dictis patet: est peccare. ¶ Ad cognoscendum autem quid homo facere teneatur vt A preseruet proximum a scandalo passiuo: pono hanc conclusionē. ¶ Sicut tenemur proximo non inferre mortem corporalem et eum a morte corporali preseruare si possumus: ita & de morte spirituali. Primam partem quo ad hoc q̄ tenemur proximo nō inferre mortem corporalē: probo ex illo mandato decalogi Nō occides. q̄ etiā tenemur primū a morte corporali cū tū possumus p̄seruare. Probabo. primo q̄ hoc tenemur p̄ subuēctionem in facultatibus. Secundo q̄ tenemur ad hoc/repellēdo ab eo iniuriam. Primum probo ex verbo Ambrosij: quisquis pascendo hominem seruare poteris: si non paueris occidisti. 86. distinc. pasce. Et si tempore periculi/quo iustus ad mortem rapitur/plus apud te valeat pecunia tua cū vita morituri: non est leue peccatum. 86. distī. non satis. Non enī grandis differentia est/ letū inferas: an admittas. mortē eīs languēcibus probatur infligere: qui hanc cū possit nō excludit. 83. dist. prouidēdū. vbi gl. īfert/ q̄ medicus ḡtis tenet curare īfirmu/q̄ pl⁹ deb⁹ valet apō eū vita morituri/cū ppria pecunia. 86. dist. nō satis. Et mota questione si īfirm⁹ sit diues/& nihil velit dare medico/ an teneat ipsum/gratis curare/cui nemo cogatur/de suo bñficiū facere. 10.q.2. precarie/ & medicus licite recipit pecuniā. 14.q.5. nō sane: respondet q̄ tenetur eū suis impensis curare. & si conualuerit: repetat. quia vtiliter gessit eius negocium. allegat. ff. de nego. gest. l. pomponius. Ad argumentum vero ex. c. precarie: ibi non respondet/sed in. c. precarie super verbo cogi. ponit tres exceptiones ab illo scilicet nemo cogitur de suo. 2c̄. Primo fallit. 7.q.1. omnis. vbi dicitur qui negant fugientibus & necessitatem patientibus faciendam esse misericordiam ipsum Christum negant: qui est misericordia & veritas. Secundo fallit: vbi aliquis alij prodest & sibi non nocet. allegat. ff. de aqua plu. arcen: in summa. ℣. item varius. Tercio fallit. 86. distinctoē pasce. & hoc seruit proposito/pro exclusione argumenti: q̄ scilicet hic fit speciale. Etiam t. non dicit q̄ nemo cogitur de suo beneficiū facere: sed q̄ nemo contra rationem/& vtilitatem cogitur. 2c̄. Dic autem non est contra rationem: sed ex rationis naturalis dictamine/ & diuine legis precepto. & sic non obstat illud. c. precarie. Et pro hac opinione Glosa multum facere videtur: q̄ tenemur prohibere si possumus eum: qui nititur necare se ipsum 23.q.4. nimium. ¶ Idem q̄ scilicet teneamur per facultatum subministrationem. 2c̄. probo autozitate diuine legis Nam vt legitur Mathei 25. in finali iudicio: dicet Dominus damnandis: discedite a me. 2c̄. esuriui: & non dedistis michi manducare. sitiui: & non dedistis mihi bibere. hospes eram: & non collegistis me. nudus fui: & nō cooperuistis me. infirmus & in carcere: & nō visitastis me. interpretans sibi hec denegata: quando proximis necessitatem patientibus non sunt impensa. Ubi manifeste patz q̄ pro omissione operum misericordie/quibus proximum in vita seruare possemus: eternaliter dānabimur. ergo tenemur. 2c̄. Hinc Jacob. 5. dicitur. Agite nunc diuites: plorate vlulantes in miseryis que aduenient vobis. diuitie vestre putrefacte sunt/vestimenta vestra a tineis comesta sunt. aurum & argentum vestrum eruginauit: & erugo eorum erit vobis in testimonium/& mādūcabit carnes vestras: sicut ignis: thesaurisatis vobis irā: in nouissimis diebus. Et Ambrosius. Nō minus est criminis/cū habenti tollere: cū possis/& habundās fis/indigētibus denegare. esurientiū panis est: quē tu detines. miserorū indumētū. qō tu reclūdis: redēptio captiuorū: pecunia quā ī terra defodis. Lātorū te ergo inuadere scias bona: cū tis possis prestare quod velis. 47. dist sicut hy. Et Hieronymus. Aliena rapere conuincitur: qui vltra necessaria sibi retinere probatur. 42. distinc. c. primo. ¶ Secundo probo q̄ tenemur ad hanc preseruationem a morte: per iniurie repulsionem a proximo. Primo ex. c. fortitudo. 23.q.3. vbi dicitur. Fortitudo que bello tuetur a barbaris patriam/vel domi infirmos/aut a latronibus socios: plena iusticia est. Etiam qui a socio non repellit iniuriam cum potest: tam in vicio est/ cū ille qui facit. eadem cau. & q. non inferenda. Et ibidem. c. finali dicitur ostēdit propheta nec illos immunes esse a scelere: q̄ piniserūt principibus Christū crucifigere. cū p multitudine timerēt & possent se

a consensu: ⁊ illos a facto liberare/ qui enim definit obuiare cum potest. consentit Vbi. Glosa. hic sumitur euidens argumentum contra illos:qui dicunt q̃ socius non tenetur iuuare socium: nisi habeat aliquam iurisdictionem.

D Nec videtur valere Glo. aliorum ad predictos textus dicendo/q̃ potest/dicit potestatem iurisdictionis.⁊ non virium corporalium: quia sic textus non diceret/ qui non repellit a socio.⁊c.sed qui nō repellit a subdito.⁊c. Item nec exemplum de Moyse seruiret sic Ambrosio ad suum propositum quia Moyses cum Egiptium inferentem Hebreo iniuriam occideret ⁊ absconderet sub sabulo/ nullam erat iurisdictionem assequutus:nec diuina ordinatione nec humana societate:vt videtur ex textu Exodi secundo. Et pro isto facit ca.dilecto de sen. ex.libro.6.vbidicitur. Licet vnicuiq̃ suo vicino vel proximo pro repellenda iniuria: suum impartiri auxilium. Immo si potest⁊ negligit:videtur iniuriantem fouere:ac esse particeps eius culpe. vbi textus videtur solum loqui de potentia corporali:⁊ non iurisdictionis. Et quia ad scire veritatem oportet magis de fonte q̃ de riuulis querere.76.dist.ieiunium.recurramus ad autoritatem diuine legis vnde hy canones originaliter sumpti sunt. Prouerbiorum.24.dicitur Erue eos qui ducuntur ad mortem/⁊ qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses/si dixeris vires non suppetunt/qui scrutator est omnium:ipse intelligit.⁊ seruatorem anime tue nihil fallit/reddetq̃ homini iixta opera sua.vbi manifestum est prophetam solum loqui de potentia virium ⁊ corporalis fortitudinis. Item prime Joan. 3.dicitur. Qui viderit fratrem suum necessitatem patientem et clauserit viscera sua ab eo/quomodo charitas dei manet in eo: quasi dicat nullo modo. Sed qui videt fratrem suum per iniuriam perimi:cum ei potest sine periculo proprij corporis succurrere:si non subuenit/claudit viscera sua ab eo ergo charitas dei non manet in eo:⁊ sic peccat. Addo notanter cum potest sine periculo proprij corporis:quia ordinata charitate tenetur quisq̃ preferre proprij corporis salutem saluti corporali proximi. nisi proximus fuerit ecclesie dei valde necessarius/ ad salutem spiritualem multorum.quomodo commendãtur prisca ⁊ aquila:eo q̃ ceruices suas pro paulo supposuerunt.ad Romanos vltimo. Itē si nō preseruauerimus ei vitam cum possumus per iniurie repulsionem:non videmur ipsum opere ⁊ veritate diligere vt monet Joan. prima canonica sua.3.c.sed verbo ⁊ lingua. Et quid stultius est dicere/q̃ q̃ tenemur proximo p̃ facultatum subministrationem subuenire:et non per modicam operam nostram.vbi alias iniuste perimeretur. et cuius asinum ruentem sub onere teneremur subleuare. Juxta illud Exo.23. Si videris asinum odientis te:iacentem sub onere:non pertransibis. sed subleuabis cum eo: non ipsum a violenta morte teneremur eripere. Et sciant isti se non habituros de allegationis nitore subsidium.vbi iudicabitur eo teste quo iudice.9.q.3.aliorum. Etiam huius opinionis reperio fuisse illum antiquum glosatorem Juris canonici Joannem. vt patet ex Glo.preallegata:⁊ Glo.c. quante presumptionis.de senten.excom. Nec videtur vale re argumentum quod aly pro se adducunt licitum est pro defensione pecuniam accipere:nec repetitur si data fuerit. pro quo allegant.ff.de do.si pater.5. primum:ergo nō tenetur quis ad hoc:pro quo allegant.ff.de condi.ob tur.cau.l.vlti. Quia lex illa loquitur de illo ad quod q̃s absolute ⁊ pure gratis tenetur.loquitur enim de cōmodatario q̃ reposcenti cōmodatum non vult gratis commodatum restituere ⁊ similibus. Jam certum est quisq̃ pure gratis tenetur commodatum restituere.secus est de istis operibus misericordie:in defendendo vel pascēdo morientem. Quod probo ex c.si quis de furt.vbi dicitur/ si quis per necessitatem famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria vel vestem aut pecus/peniteat ebdomadas tres.⁊ si reddiderit: non cogatur ieiunare. vbi secundum vnam lecturam doctorum: ⁊ videtur maxime equitatis:quāuis necessitas fuit maxima.si postea pinguiorem fortunam fortitus non restituerit/ peccat. Si vero necessitate cessante/statim restituit: in nullo deliquit. ⁊ non cogitur penitere vel ieiunare. Ex quo concludo ad propositum/ q̃ non teneor pure gratis pascere fame morientem:vel defendere eum qui accipiendo iniuriam:perimeretur.sed possum protestari de mercede mei laboris vel opere/ aut dati repetitione: si ad pinguiorem fortunam venerit. Etiam a patiente necessitatem famis: licite capio pecuniam pro cibo meo/quo eum pasco.⁊ tamen nihilominus

tenerer eum sine pecunie acceptione pascere: si pecuniam non haberet: ergo nullo modo valet argumentum: licite sumo pro defensione pecuniam: ergo ad hoc non teneor. ¶ Secundam partem conclusionis: q̃ scilicet ad idem tenemur quo ad mortem spirituales probo/quia tenemur proximum preseruare a morte corporali cum possumus: ergo etiam a spirituali. Consequentia tenet a minori. ¶ Unde sic argumentatur Augusti. Quid igitur de opere misericordie quod pro vita eterna adipiscenda: ⁊ pena eterna vitanda hominibus debemus impendere iudicandum est: si pro salute ista non solum temporali: sed etiam breui / sic nos subuenire hominibus ratio vera ⁊ benigna compellit. 23. q. quarta. ipsa pietas. Item quia plus tenemur diligere animam proximi: q̃ eius corpus: cum maius damnum sit ī amissione vnius anime: q̃ ī interfectione innumerabilium corporum hominum etiam innocentium. 24. q. 3. si habes. ¶ Ex qua conclusione sic fundata / infero hoc correlarium. Omne quod fieri potest agendo vel omittendo salua veritate vite/faciendum est ad vitandum scandalum passiuum proximi / sed nihil contra veritatem vite. Pro intellectu huius correlarij. Aduertendum est: q̃ veritas vt in rebus reperitur: dicit conformitatem seu adequationem rei ad intellectum. ⁊ ergo omne illud quod intellectui recto seu rationi recte conforme est ⁊ adequatum/dicitur verum. Potest autem rationi recte aliquid dupliciter esse conforme: in ratione signi ⁊ in ratione regulati. vt dicit beatus Thomas distin. 46. 4. in fine prime questionis. In ratione signi actiones nostre sunt commensurate ad mentem: dum quis talem se exhibet in dictis ⁊ factis exterius qualis est interius. Et talis appellatur a Philosopho. 4. Ethicorū authekastos: id est verax sermone ⁊ vita/cōfitens circa ipsum existentia: ⁊ non maiora vt iactator neq̃ minora: vt Yron siue Yronicus. In ratione regulati: aliquid est adequatum intellectui: quando est tale quale recta ratio dictat ipsum debere esse. Ipsa enim ratio est: signum ad quod oportet agentem aspicere: vt possit recte agere ac medium attingere superbabundantiam ⁊ defectum declinando: vt dicitur in principio sexto Ethicorum. Et istud regulatum: aut est operatio: vel opus procedens a tali operatione. Et q̃ operatio procedens ab anima: est quedam vita secunda. Ideo rectitudo talis operationis dicitur veritas vite. Rectitudo autem operis regulati si consistat in pecunia distributa/secundum meritum ⁊ dignitatem personarum accipientium: vel data commutatiue pro aliquo appreciabili: dicitur veritas iusticie. Ex istis concludo ad propositum: q̃ omnis rectitudo actuum nostrorum est veritas vite: cum veritas vite nihil aliud sit q̃ conformitas seu adequatio operationis vt regulati/ad rectam rationem vt ad suam regulam. Ex quo patet: q̃ non saluatur veritas vite: sine veritate doctrine vel iusticie: si enim falsum doceatur vel iniustum fiat: operatio nostra non est recta: cum non sit rationi recte consentanea. Et ergo etiam ad veritatem vite pertinet: vt q̃ exterius geritur: interiorem mentis habitum ⁊ dispositionem repreſentet: de verbo. signi. cle. exiui. ¶ Hoc premisso probo primo secūdam partem correlary videlicet q̃ nullus debet aliquid facere contra veritatem vite: ad vitandum in proximo scandalum passiuum. Primo quia indecens est suum crimen alienis commodis impendere. 46. dist. sicut nō suo Nec vult deus tali lucro: tale damnum cōpensare. 33. q. 5. si dicat vir. Dic autem impēderet crimen suum alieno commodo: ergo Idem vult regula iuris: qui scandalisauerit si de veritate scandalus oritur: vtilius nasci permittitur: q̃ veritas reliquatur. Preterea ordinata charitate quisq̃ tenetur propriam salutem preferre saluti proximi/ergo nullus debet aliquid committere cōtra veritatem vite: pro salute spirituali proximi. Primam partem eiusdem correlary q̃ scilicet omne quod fieri potest. ⁊c. probo primo per glosam Marci. 9. super verbo: quisquis scandalisauerit: que dicit. Notandus q̃ in bono opere nostro/aliquando cauendum est scandalum proximi. aliquando pro nullo habendum. Inquantum sine peccato possumus: vitare proximi scandalum debemus. si vero de veritate scādalum oritur/vtilius nasci permittitur. ⁊c. Idem sentit Dieron. in sua regula. Omne illud faciendum est ad vitādum scādalum proximi/quod fieri potest salua veritate vite: iusticie ⁊ doctrine: sed oēs tres ille veritates saluātur (vt ostensum est) cum saluatur veritas vite: q̃ omne quod fieri potest agēdo. ¶ Secōo quicunq̃ ordinem diligēdi peruertit: plus diligendo quod minus diligendum est: aut econtrario: eius charitas est inordinata: vt p̃z per Amb. exponentē illud

canticorũ secundo. Introduxit me Rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem/ ⁊ per magistrum disti. 29. secundi sententiarum in principio. Sed qui propter scãdalũ vitandum in proximo/ non facit quicquid potest salua veritate vite: peruertit ordinem diligendi. plus diligendo: quod minus debet diligi. ergo. Minor patet: quia tenemur super omnia alia preter deum ⁊ propriam salutem: diligere salutem ⁊ animam proximi. Alias enim non diligimus proximum sicut nos ipsos. Sed si quis aliquod eorum que omitti vel fieri possunt salua veritate vite/ non vult omittere aut facere/ vt preseruet proximũ a morte spirituali: plus diligit illud q̃ proximi salutem. cum nemo ambigat: eum plus diligere illud/ quod vult saluare cum alterius detrimento vel deperditione. ergo plus diligit minus diligendũ.

¶ Et confirmo: quia sicut nos proximos nostros diligimus: quando ad mores bonos ⁊ ad vitam eternam consequendam sicut nobis/ eorum saluti consulimus: quando nos in eorum peccatis ⁊ periculis cogitamus. ⁊ sicut nobis subueniri optaremus ita eis subuenimus de peni. distin. secunda. c. charitas secundo. Et Augustinus debet homo diligere proximum suum sicut seipsum. vt quez potuerit hominem beneficentie consolatione/ doctrine informatione/ aut discipline coertione: adducat ad colendum deum. 23. q. 4. debet homo. sed pro propria salute tenemur facere quicquid possumus: salua veritate vite. ergo ⁊ pro salute proximi. ¶ Ex his patere existimo: quãto studio ⁊ prouidentia cauere debeamus. ne ex dictis vel factis nostris aliquis sumat occasionem spiritualis ruine: non considerantes que nostra sunt: sed que sunt aliorum. Ad Philippenses secundo. Et debẽt firmiores imbecillitates infirmorum sustinere/ ⁊ non sibi placere/ sed proximo in bonum ⁊ edificationem. sicut nec Christus sibi placuit. ad Romanos. 15. Nisi enim alter alterius onera portauerimus/ non implebimus legem Christi. vt innuit Apostolus ad Galathas sexto. cum dicit: alter alterius onera portate/ ⁊ sic implebitis legem Christi. Quasi dicat: aliter non implebitis. Dinc emanasse credo illa sanctorum patrum constituta/ quibus clericus non pro emendo aliquid in nundinis vel foro deambulans/ ab officio suo mandatur degradari. 91. distinctione clertcus. Et clericus qui inter epulas cantat acerrime obiurgari: ⁊ si in vicio perstiterit excommunicari. 22. q. 1. clericum. Et q̃ exiens de auditorio: sacerdote verbum faciente in ecclesia debeat excommunicari de consecra. distinc. prima sacerdote: que si iaz seruarentur/ paucí nostrum timeo euaderent penas quia iaz prochdolor omnes declinauimus simul in utiles. ⁊c. ⁊ hec de secundo articulo.

Tercius articulus.

¶ Restat nunc tercio vt veritas magis elucescat: quid in particularibus casibus agendum sit argumentatiue tangere: quia in bis que circa operationes sunt sermonibus: vniuersales quidem fiunt inaniores particulares autem veriores secundo ethicorum.

¶ Et primo insto contra primam partem correlary dupliciter. ¶ Primo sic Consilia possunt pretermitti: salua veritate vite. ⁊ tamen non tenemur ea pretermittere: ad vitandum in proximo passiuum scandalum: ergo. Prima pars antecedentis patet/ quia quod precipitur est necessitatis: consilium vero voluntatis. Unde precepto domini non obedire peccatum est. consilio autem si quis vti noluerit: minus boni adipiscetur: non mali aliquid perpetrabit. 14. q. 1. quisquis. ¶ Et secunda pars probatur per illud Hieronymi ad Eliodorum. Licet paruulus in collo pendeat nepos: licet sparso crine/ scissis vestibus ostendat vbera mater/ iacet in limine pater iaceat/ percalcato patre: siccis oculis ad vexillum crucis euola. summum genus pietatis est: in hac re esse crudelem. Et loquitur de ingressu religionis: qui est consily: ⁊ non precepti. ergo. ⁊c.

¶ Secundo sic/ Res temporales non sunt dimittende propter scandalum/ ergo non omne. ⁊c. Antecedens patet/ quia Beatus Thomas Cantuariensis repetyt res ecclesie: cum scandalo regis ⁊ principuz Anglie. ¶ Ad primum dico/ q̃ Hieronymus loquitur: vt exponunt doctores: vbi scandalum oritur ex malicia: ⁊ hoc contemnendum est exemplo Christi. cui cuz diceretur: scis quia pharisei scandalisati sunt audito hoc verbo/ ait. Omnis plantatio quam non plantauit pater meus celestis eradicabitur: sinite eos ceci sunt ⁊ duces cecorum. ⁊c. Et dicitur oriri scandalum ex malicia/ dum quis non propter nature infirmitatem: nec quia ignorat: quod agit esse malum/ sed tanquaz filius tenebrarum odiens opera lucis: concitatur: vel potius seipsum concitat/ ex hoc quod videt bona fieri: ad faciendum mala.

Sed si scandalum passiuum orietur ex infirmitate vel ignorantia: opus consilij propter ipsum vitandum deberet pretermitti vel ad minus differri. Istud patet primo / vbi scandalum oritur ex infirmitate / vt ponamus aliquem bonum prelatum / qui subditos suos verbo doctrine & conuersatione vite vt pane celesti sustentat in via dei: qui si gregem deserat verisimile est q̃ statim subuertentur: & more aliorum incipient vicijs carnis deseruire: Iste non poterit lege charitatis suum gregem deserere assumendo vitam religionis: Cum iuxta sententiam Gregorij Qui valet & renuit omnipotentis dei oues pascere: ostendit se pastorem summum non amare. Nec potest quis licite ibi secretum suum vtilitati proximorum preponere / octaua questione prima: in scripturis. c. 16. q. prima: vos autem: Q̃ idem oporteat vbi scandalum oritur ex ignorantia / patet: per illud Leuitici decimo nono: nõ maledices surdo: nec coram ceco pones offendiculum: sed timebis dominum deum tuum: Vbi glosa: surdo maledicere est absenti & non audienti derogare: Coram ceco ponere offendiculum est discretam quidem rem agere: sed ei qui lumen discretionis nõ habet scãdali occasionem prebere: ergo vbi ruina in peccatum oriretur ex infirmitate / vel ignorantia: tenemur bona opera nostra omittere vel saltem intermittere: vt proximos a morte spirituali preseruemus.

¶ Quo ad secundum argumentum videtur dicere Beatus Thomas secunda secunde questione: 43. articulo octauo in corpore questionis: q̃ repetitio talium bonorum sicut & depositorum est in prelato de necessitate salutis: & ergo non potest pretermittere propter quodcunq̃ scandalum salua veritate vite. Et sic argumentum non procedit: secus esset si fuissent bona sua: que licite dimisisse potuisset. Sed istud non videtur vniuersaliter procedere: quia ecclesia ipsa propter generale scandalum tenetur bona sua dimittere: apud non veros dominos. Et ergo dicunt doctores communiter: q̃ non potest licite petere decimas in locis vbi non est consuetum soluere decimas / cum timeatur ex hoc scandalum: & auersio multorum a fide. Quomodo Paulus propter scandalum in corintheis vitandum noluit ab eis sumere cibum: cuz ex hoc offendiculum obuenisset euangelio Jhesu Christi. Vt patet prime ad Chorinthios ix. ono. Etiam non plus est in prelato repetitio bonorum ecclesie de veritate vite / q̃z in alio restitutio alieni prius iniuste detenti. Sed ad preseruandum proximos a scandalo passiuo licet differre restitutionem / vt ex dicendis patebit: ergo etiam licet prelatis ecclesiarum differre repetitionem: si verisimiliter timeatur emersurum scandalum impediens aliquos a salute. ¶ Ideo pro solutione argumẽti premitto / q̃ nihil infelicius est felicitate peccantiũ qua penalis nutritur impunitas / & mala volũtas velut interior hostis roborat. 23. q. 1. paratus / prosperitas enim stultorũ perdet eos / Prouerbiorũ. 1. Hinc ecclesiastes octauo dicitur: quia non cito contra malos profertur sententia absq̃ timore vllo perpetrãt mala filij hominum: Et secundi Machab. sexto / non multo tempore sinere peccatoribus ex sententia agere / sed statim vltiones adhibere magni beneficij indicium est. Ex quo patet q̃ pene plurimos reuocãt a peccato. si statim adhiberentur pene: & non essent de impunitate securi. In hoc casu: cum videlicet ex repetitione nostra verisimile est proximos qui nostra detinent tandem esse corrigendos / non solum possumus / sed tenemur nostra repetere: immo si hoc tunc dimiserimus / vel propter iudicium vulgi / vel timorem cruciatus corporis / nõ est sine morali peccato. vt sentit Beatus Thomas in materia de correptione fraterna / secunda secunde. q. 33. articulo tercio. Tunc enim talia ita anime dominantur: vt fraterne charitati preponantur: Et idem sentit Aug. lib. primo de ciuitate dei. pro quo etiam facit illud Aug. qui ad se confugientẽ q̃tũ honeste potest: ad restituendum non cõpellit: socius est fraudis & criminis. 14. q. 8. si res. Nec obstat / q̃ pro presenti ex nostra repetitione multa scandala incurret: dum tamen istud finaliter proficiet eius saluti / quia non tenemur proximũ a scandalo passiuo preseruare / vbi nõ proficiet eius saluti. Quomodo dicit beatus Thomas. 19. disti. 4. quamuis sciamus fratrẽ ex nostra correptione pro presenti cõficitandum ad odium / dũ ex hoc speratur finalis correctio fratris non est desistendum a correptione. Et sic credo fuisse in facto beati Thome Cantuariẽn: Aut forte oriebat scandalum ex malicia: & hoc vt in priori solutione dixi contemnendum est: Quomodo autem liceat sua repetere in casu: vbi scandalum orietur ex infirmitate & non ex malicia patebit in argumento de restitutione.

¶ Contra secundam partem conclusionis: q̃ scilicet aliquid sit faciendum contra veritatem vite ad vitandum scandalum in proximo arguitur. Primo sic: vitatio cuiuslibet peccati pertinet ad veritatem vite: sed ad vitandum scandalum proximi debet homo veniale peccatum committere/ ergo: Minorẽ probo tripliciter. ¶ Primo sic/quia plus debet homo cauere eternum damnum proximi quod icurreret per mortale peccatum/ q̃ temporale damnum proprium quod incurreret per peccatum veniale. ¶ Secundo/quia vt probatur de noui.operis.nũ.cuz ex iniuncto. Ab hys operibus que sine peccato mortali committi possunt/pariter ꝛ dimitti pro scandolo cessandum est/aut pro scandalo vitando insistendum: vbi autem canon non distinguit / nec nos distinguere debemus .15.q.3. sane.31.q.1.q̃ si dormierit cum suis similibus;ergo veniale cum possit sine mortali.ꝛc̃. ¶ Tercio/quia mendacium quod ad minus est peccatum veniale: licite fit pro vita corporali seruanda: ergo a minori etiam licite fit pro salute spirituali proximi conseruanda. Antecedens patet exemplo Abrahe:qui vt legitur Genes.12.dixit Saray vxori sue.noui q̃ pulcra sis mulier:ꝛ cum te viderint Egipty dicturi sunt vxor illius est ꝛ interficient me seruantes te sibi:dic ergo obsecro q̃ soror mea sis/vt bene sit mihi ob gratiam tui:ꝛ ea occasione vt in fine capituli dicitur dixit Saray sororem suam esse. Et idem dixit Abimelech regi vt patet Genesis.20. Q̃ autem in hoc laudabiliter fecit patet / quia hoc facere debuit in tutelam corporis sui ne tentaret deum .22. q. secunda:queritur/sic etiam in immolatione Ysaac videtur mentitus Genesis.22.dicens seruulis suis/expectate hic cum asino/ ego ꝛ puer illuc vsq̃ properantes cum adorauerimus reuertemur ad vos/super quo dicit Ambrosius:prophetauit quod ignorabat: ipse solus disponebat redire immolato filio/captiose autem loquebatur cum seruulo/ne cognito negocio impediret eum: aut gemitu obstreperet aut fletu.22.q.scõa. si quelibet culpa. Et si forte in aliquo istorum excusari possit a mendacio/ non videtur excusari posse quin deceperit: ꝛ hoc eque videtur contra veritatem vite:dicitur enim Leuitici.19. non mentiemini neq̃ decipiet vnusquisq̃ proximum suum.

¶ Secundo probo idem sic: restituere alienum est de veritate vite/immo de iure naturẽ. Sed istud debet homo pretermittere ad vitandum scandalum proximi: quod probo:quia damnum ad quod per scandalum deueniretur maius est/q̃ damnum consurgens ex non restitutione:iam e duobus mala minus malum est eligendum.13. distinc. nerui:Unde dicit Panormi.i.c. officy. post Innocentium ꝛ alios extra de peni.ꝛ remi. de illa que marito ignorante supposuit sibi partum alienum/ꝛ sic defraudauit veros heredes/q̃ si verisimiliter ei crederet ꝛ nullus sit periculum in reuelando peccat nisi reuelet/ꝛ non est sibi penitentia fructuosa durã/ te fraude/aut non crederetur ei nec habet probationes promptas: cum tunc frustra fieret non tenetur :argumento.c.plerumq̃.2.q.7 Aut habet probationes promptas ꝛ verisimiliter credetur ei:sed subest periculus mortis in reuelando tunc debet potius tacere. quia in non reuelando est periculum rerum: in reuelando autem periculum animarum ꝛ corporum:inter que duo mala debet minus eligere.allegat.c.nerui.13. distin. Et ad obiectionem de regula iuris que dicit scandalum vtilius nasci.ꝛc̃. Respondet post Innocentium/q̃ regula illa procedit in iudice vel teste qui habet iudicare vel dicere veritatem:quam non debet propter scandalum relinquere:sed sic non est de muliere. Adyciens in fine:q̃ satis est mulieri penitere si non habet vnde satisfaciat hys qui marito ab intestato successissent. Et confirmo/depositarius debet retinere gladium deponẽtis contra eius voluntatem: vbi ex eius restitutione immineret periculus mortis eius cui restitueretur:vel etiam aliorum.22.q.2. ne quis arbitretur. Sic etiam licet detinere hominem ne se precipitet vel alium feriat/ vt pulchre deducit beatus Thomas. 2.2.q. .65.arti.3. ¶ Tercio sic:non fornicari est de veritate vite:ꝛ tamen faciendum est ad vitandũ scundalum:ergo: Secundam partem probo auctoritate Magistri sententiarum distinc.38.4. vbi in fine dicit:q̃ is qui cupit ad primam ꝛ veram vxorem reuerti. dum cogitur ecclesiastica disciplina stare cum secunda:incipit excusari per obedientiam ꝛ timorem de hoc/q̃ in presenti poscenti mulieri debitum reddit:a qua tamen nunquam exigere debet:ergo iuxta magistri sententiam ob scandalum vitandum emersurum ex nõ obediendo ecclesie:licite fornicatur. Idem sentit Hugo de sancto victore qui inter doctores ecclesie insignis habetur lib.2.de sa=

cramentis/parte.11.c.6.vbi ex intẽtione determinat/q̃ is qui clandestine contraxit cũ vna/ꝛ postea in facie ecclesie cum alia:propter scandalũ quod ex eius inobedientia oriretur/debet obediendo ecclesie manere cũ secunda. Et resolutorie ibi dicit/in hys ergo occultis/in quibus temporalis institutionis non naturalis preceptionis preuaricatio est:mihi videtur/ea que latent/manifestis/ꝛ maxime hys que sine graui scandalo mutari nõ possunt/ preiudicare nõ debere.sed magis expedire vt in manifestis scãdalũ caueatur:ꝛ de occultis ad gratiam ꝛ misericordiã dei fugiatur. Et vt vult/cum homo sua malicia vrgente/ in necessitatẽ peccandi venit/vt nõ possit portare legem/ nisi maledictionẽ preuaricatiõis incurrat: cõmutat illi deus/per misericordiã legem. ꝛ donat penitenti: vt saluus esse possit.qui vtiq̃ non saluaretur/si per iusticiã ꝛ rigorẽ legis sine misericordia iudicaretur. Addit.fortasse non tibi.ꝛc. ¶ Si forte quis dixerit plures doctores posteriores tenere oppositum:ꝛ illis propter multitudinem esse assentiendũ. Videtur autoritas istorũ: aliorum multitudini prepõderare/ aut ad minus equiparari. Unde vbi scripture aliq̃ recipiuntur a pauciorĩbus maiorĩs autoritatis/alie a pluribus:equalis autoritatis habende sunt.19.dist.in canonicis scripturis. ꝛ sic ad minus opinioni huic adherẽs:esset tutus.ꝛ habetur intentũ:q̃ talis licite fornicabitur.ꝛc. ¶ Si dixeris per ecclesiã determinatũ oppositũ ꝛ huic esse standum/de sen.excom.c.inquisitioni. vbi dicitur q̃ sciens pro certo impedimentũ propter quod alteri cõiugũ cõmisceri nõ posset sine mortali peccato:debet potius humiliter excommunicationis sentẽtiã sustinere/ q̃ per carnale cõmertium peccatũ operari mortale. Videtur non sufficienter excludere argumẽtũ. Tũ quia nullus videtur esse tale impedimentus:nisi sit de lege nature impediens/ ppẽ qõ nõ possit ad mandatũ ecclesie/ vt vitet scandalũ cõmisceri non sue vxori. Tus/quia nulli dubiũ est: quin propter mãdatũ nunq̃ debeat peccatũ operari. sed an actus/qui alias esset mortalis/ excusetur a peccato/propter ecclesie mandatũ ꝛ scandalũ/sicut propter ignorantiã.vt 34.q.1.in lectũ.iam textus allegatus solus dicit/si sciat tale impedimentũ/propter quod sine mortali.ꝛc.tũc potius debet humiliter.ꝛc. Nec facit mentionem de scãdalo/an tollat effectum obligationis impedimenti:quo impeditur matrimoniũ/ per legẽ mere positiuã/ an nõ. Et q̃ illud nõ deciderit:videtur ex c. litteras/de resti/spo.quod est eiusdẽ Innocẽty tercy.vbi de tercia opiniõe/q̃ ỏt aliqũ restitutionẽ esse faciẽdã ꝛ aliqũ nõ: ỏt illi nõ incõgrue adaptari/ vt in gradibus diuina lege prohibitis/restitutioni aditus preludatur.sed in cõstitutione interdictis humana:locũ habeat restitutio cũ effectu. Uñ nõ peccat:qui in hoc articulo/ad mandatũ ecclesie/debitũ reddit coniugale. Et statim ad propositũ subditur. Nos nullã de predictis sententys reprobamus:nec cuiq̃ earũ aliquod preiudiciũ ex nostra responsione volumus generari.ergo videtur indecisus reliquisse. An in gradu cõsanguinitatis sola humana lege interdicto:liceat ad mãdatũ ecclesie.ꝛc. Pro isto facit q̃ ibidẽ solũ decidit:restitutionẽ non esse faciendã/cũ offerũtur probationes parate de gradu diuina lege prohibito/ꝛ nõ de alys.fundans se ĩ hoc q̃ tunc nõ possit illi sine mortali cõmisceri. per quod a cõtrario innuere videtur: q̃ in gradibus humana lege prohibitis / possit. Pro isto etiã facit opinio Hlo. ꝛ hostienẽ in .c.proposuit de cõiu.seruo:dicentiũ q̃ tẽpore litispendẽtie potest quis cõmisceri ei/cui mouet questionẽ status/ad mãdatũ ecclesie sine hocq̃ ĩ eas de nouo cõsentiat/vt in vxorẽs. Et idẽ videtur posse deduci/cõtra beatũ Tho.36.dist.4.ꝛ panor.dicẽtes:q̃ non tenetur talẽ/propter mãdatũ ecclesie in vxorem ducere.vbi probabiliter dubitat/vel vehemẽter presumit/aut p certo cognoscit. Nas vt patet ex.c.inquisitioni de sen.excom.ꝛ c. quid culpatur.23.q. 1.ĩ dubio tenetur ei debitũ reddere/sed nõ tenetur scõs istos/sicut nec scõm alios/maritali ꝛ nouo cõsensu in eam cõsentire.ergo potest eam cognoscere tanq̃ talẽ cui questio status mouetur. Hoc tamẽ certũ est q̃ quicũq̃ in hys casibus facit cõtra cõsciam:edificat ad iehẽnã.28.q.1. oẽs.§.ex hys. ¶ Quarto sic. Mutilare seipsum in aliq̃ mẽbro est cõtra veritatẽ vite.vt patet per illud Apoli ad Galathas.4.testimoniũ perhibeo vobis:qñ si fieri posset/ oculos vestros eruisletis/ ꝛ dedissetis mihi. vbi glo.marginalis ꝛ est Aug.fieri poterat per potẽtiã:sed nõ per iusticiã.ergo fieri nõ potest:posse iuris.q̃ tñ istud faciendũ sit ad vitandũ scãdalũ:patet per illud Mathei.5. si oculus dexter scandalisat te:erue eũ ꝛ proijce abs te. expedit enĩ tibi vt pereat vnum

membrorũ tuorũ:q̃ totũ corpus tuuz mitta
tur in iehennã. ⁊ idem dicitur Mathei.18.
¶ Quinto sic/ Vitare excõicatuz est de veri
tate vite.sed hoc debet pretermitti ad vitan
duz scandaluz:vt patet ex.c.iulianus.11.q.3
⁊ glo.ibidẽ.comunicabant eniz ibi christia
ni milites/iulião apostate ⁊ heretico: ne sus
citaret scandaluz ecclesie.¶ Et cõfirmatur.
qz Machabei pro euitãda morte corporali/
bellauerunt ĩ sabbato.vt patz.1.Macha.2.
quod erat contra veritatem vite.ergo a mi
nori ad vitandũ mortem spiritualem proxi
mi:debet homo cõicare excõicato.¶ Sex=
to sic/docere subditum in prelato est de ve=
ritate vite. Nam de manu eius requiret do
minus sanguinẽ subditi pereuntis vt dicit
ezechiel.3. Nec ꝑt pastoris eẽ excusatio:si lu
pus oues comedat ⁊ ipse nescit.de reg.iu.q̃
uis cause. Sed hoc debet pretermittere pro
pter scandalum:ex quo peccaret docendo.
prout clare deducit Tho.19. dist.4.in mate
ria de correptione fraterna.iam ad peccatũ
nulla est obligatio.22.q.1.si peccatuz.¶ Se
ptimo sic/obseruãtia voti est de veritate vi/
te dicitur enĩ deuter.23.cum votuz voueris
deo:nõ tardabis reddere.quia requiret illõ
dñs deus tuus.⁊ si moratus fueris:imputa
bitur tibi in peccatũ/si nolueris polliceri.⁊c̃
Sed voto cõtraueniẽduz est ad vitandum
scandaluz. Quod probo.primo. qz hoc licet
propter corporalẽ salutẽ proximi.vt patet õ
professo/ cuius parentes destituti humano
auxilio/nisi eis succurrat contra voluntatẽ
sui superioris exeundo/⁊necessaria vite eis
procurando/peribunt. Ad hoc eniz tenetur
lege diuina.cuz preceptũ honorandi paren
tes extendat se ad administrationẽ necessa
riorũ vite.vt patz Mathei.15. Et pro isto est
illud Sangrens concily.si qui filij.30.disti.
¶ Secundo probo idẽ sic/illud quod votuz
fienduz impediret si presens esset:etiã voto
facto obligatõez aufert.vt dicit beat⁹ Tho.
dist.38.4.in materia de voto/in solutiõe ad
primũ. Et est ratio/quia nullus per actũ pro
priuz potest seipsum eximere ab obseruan=
tia diuine legis.ergo propter quod presens
teneretur votũ nõ emittere.idẽ voto super
ueniens excludit obligationẽ voti. Et pro=
pter hoc dicit Tho.votuz recipere dispensa
tionẽ:quia alias subtraheretur prelato siue
superiori ius suum:cũ habeat ius precipien
di ex iusta ⁊ rationabili causa iterdũ:quod
non stat cuz voti obseruantia.sed si scanda/
lum de presenti esset emersuruz ex actu vo
uendi:teneretur ad minus votũ differre.er
go si idem superueniat voto facto:tollit vo
ti obligationem.¶ Et confirmo istud.quia
obligatio posterior nõ potest ꝑiudicare prio
ri.vt patet ex.c.veniens ⁊ .c.intellecto:de iu
re iuran.⁊ his que ibi dicũtur per doctores
Sed prius ante emissionez voti:tenebatur
non scandalisare tali actu.ergo ꝑ voti emis
sionem:non est deobligatus.¶ Octauo sic/
Non prostituere filiã est de veritate vite.di
citur enim leuitici.19 Non prostitues filiaz
tuaz:vt contaminetur terra ⁊ impleatur pi
aculo.sed hoc videtur faciendus ad vitan=
dum scandalum.exemplo Loth.qui vt di=
citur genes.19.zodomitis vallantibus do=
muz suam/vt possent cognoscere viros/qui
ad eum erãt nocte illa ingressi:egressus ad
eos/ ⁊ post tergum accludens hostium: ait.
Nolite queso fratres mei:nolite queso ma
lum hoc facere.habeo duas filias que nec=
dum cognouerunt virum: educam eas ad
vos/abutimini eis sicut placuerit.dummo/
do viris istis uihil faciatis mali.q̃ autez in
hoc imitandus sit:videtur.quia commẽdat
eum Ambrosius:eo q̃ domus sue verecũ=
die/preferebat hospitalem gratiam.32.q.7.
offerebat sanctus Loth.¶ Nono sic/Sume
re cibum pro refectione corporalis indigen
tie/est de veritate vite:cum sit de iure natu/
re stricte sumpto/ quod natura oia anima=
lia docuit.⁊ tamen est pretermittendum ad
vitandũ scandaluz.ergo.¶ Secundã partẽ
antecedentis probo. per illud Apli ad Ro.
14. Noli tuo cibo illuz perdere: pro q̃ Chri
stus mortuus est. Et illud.1.ad Corinth.8.si
esca scandaliset fratrem meũ:non mandu=
cabo carnẽ in eternũ.ne fratrẽ meũ scan=
dalisem. Et iterum satius est fame mori:q̃
idolothito vesci.quod intelligitur cũ scan=
dalo aliorum.32.q.4.sicut sanctius. ¶ Ad
hec respondeo primo ad primã probationẽ
minoris prime rationis: q̃ ad vitandũ pec
catũ nõ inclinamur pricipaliter ex damno
proprio.quia vt dicit Tho.hoc esset a pecca
to desistere timore pene.⁊ hoc est peccare.si
quis enim furtuz nõ facit quia timet ne iu
dicetur:intus in corde fecit ⁊ reus furti te=
netur.de peni.dist.1.si propterea.qui enim
timore facit preceptũ:non facit.de re.iu.qui
ex timore. Sed inclinamur ad hoc:ne deuz
offendamus.cuius offensa:etiam est pecca=
tum veniale.q̃uis non ita magna:vt mor/
tale. Nullus autem debet deum parum of/
fendere:ne alius offendat multum/cuz de=

beat deum in infinitum plus: q̃ proximuz diligere. Et ergo pulchre dicit Tho. dist. 17. 4. in materia de cõtritione/ q̃ talis debeat esse contriti dispositio: q̃ plus displiceat ei culpa/ vt est offensa dei/ ꝛ ei indigna/ q̃ vt est sibi peccãti nociua. sic q̃ potiꝰ vellet sustinere eternã penam/ separata tamen ab ea ratione offense: q̃ cõmittere offensam. etiam si posset impune. Hinc Genes. 3. dicit Glo. Grego. Superbit qui peccatũ non deserit: ꝛ si liceat impune. Dicit tamẽ Tho. q̃ de hoc non est tentandus. quia nõ facile potest homo mensurare affectus suos. Immo quod minus displicet: interdũ magis displicere videtur. Dico igitur q̃ nullus debet venia le cõmittere: vt alius vitet mortale/ cum secundum Aug. nullus sit ad eternam salutẽ perducendus: opitulãte mendacio. 22. q. 2. primũ. immo implicat: q̃ aliquod peccatũ debeat fieri. eo ipso enim quo peccatum est: debet non fieri. Nec potest ad peccatũ aliq̃ esse obligatio. 22. q. 1. si peccatum/ alias eni obligaretur ad contradictoria/ ꝛ sic ad impossibile/ contra regulam iuris/ nemo potest ad impossibile obligari. li. 6. Hic tamẽ dico q̃ meritorie posset eligere retardari a gloria: propter proximum. quõ dicit Aplus ad Philippen. primo/ coartor e duobus desideriũ. ꝛc. Uiuere autẽ in carne: necessariũ propter vos. ꝛ hoc confidens scio: quia manebo ꝛ permanebo oibus vobis ad profectum. Et ad Roma. 9. Optabam ego anathema esse a Christo pro fratribus. ꝛc. Ubi Crisost. dicit optabat per glorie priuationẽ: non per culpe commissionem. Sic videtur Moyses orasse/ exodi. 32. Obsecro dñe: peccauit populus iste peccatũ maximum. fecerũtq̃ sibi deos aureos/ aut dimitte eis hãc noxam: aut si non facis/ dele me de libro/ quẽ scripsisti. Innuens se preoptare noxam fratribus dimitti/ cum glorie proprie priuatione: q̃ sine eis ad gloriam perduci. ¶ Ad secundam probationẽ dico: q̃ exceptio illa satis habetur ex canone preallegato/ si peccatũ. 22 q. 1. si eni ad peccatum nulla potest esse obligatio: nunq̃ peccandũ est/ etiã veni aliter ad vitandum in alio mortale. ¶ Ad terciã probationẽ de Abrahã dico: q̃ Abraham ibi non est mentitus. sed caute: per eq̃ uocationem veritatem celauit. Nam filia fratris in scriptura: etiã dicitur soror. vt pz Genes. 20. sic eni Loth qui eodez gradu attinebat Abrahe/ dictꝰ est frater Abrahe genes. 13. Et ex hoc facto Abrahe sumit Glo. doctrinã/ q̃ licet hostem caute per equiuocationẽ deludere: dicẽdo õ eo qui queritur ad iniuste occidẽdũ: nõ est hic. pro nõ come dit h. 22. q. 2. q̃rit. ꝛ ibidẽ. c. ne q̃s arbitret. ¶ Ad illud aũt de deceptione: dico ibi. phi beri deceptionẽ malignitatis ꝛ nõ pietatis que fit ad vtilitatẽ proximi. Sic dñi iuriste distinguunt duplicem dolũ/ bonũ ꝛ maluz. 43. dist. in mandatis ꝛ 27. dist. quod interrogasti: ꝛ 22. q. 2. vtilem. Nec videtur mihi contrauenire illi mandato de non decipiendo: dicens latrones non esse vbi sunt. cum prescit interrogantẽ sibi non credituruz. vt sic periculum euadat. de quo Aug. i libro de mẽdacio. q̃uis interrogantẽ vtili/ ter decipiat/ in hoc q̃ scit eum putaturum: q̃ per hoc nitatur ducere ipsum in laqueuz latronum. Melius videtur exemplificãdũ si abducat eum a recto itinere eo ignorãte: ne manus latronũ incidat. vbi si sciret: vellet per rectuz iter incedere/ nec crederet ibi esse latrones. ¶ De illo quod dixit seruulis suis Genes. 22. manete. ꝛc. videtur q̃ quadam pietate motus: mentitus sit. quemadmodum obstetrices egiptie. ꝛ sic seruit proposito Gratiãi. 22. q. 2. si quelibet culpa. vbi illa duo videtur in hoc equiparare. Nec in hoc imitandus. quia sacra scriptura prohibet pro alterius vita mentiri. de vsur. super eo. ꝛ vt allegaui: nullus ducẽdus est ad eternam salutẽ/ opitulante mendacio. Mendacium eni est per se prauũ: ꝛ fugiendũ. vt dicitur 4. Ethi. Nec videtur valere opinio abbatis Joseph: collatione 17. 2. libri collationum patrum. q̃ mendacio/ tanq̃ elleboro/ vtenduz fit: ad custodiam virtutum/ vel salutem proximi. quia non sunt facienda mala: vt inde veniant bona. ad Roma. tercio. ¶ Ad secundum principale dico q̃ detinere alienum domino volente: non est contra veritatem vite. in proposito autez vbi quis solum ad horam ꝛ breue tempus detinet alienum: cum imminet scandalum ex restitutione/ dominus est volens vel actu elicito/ vel debito. ꝛ hoc sufficit: vt dicit Scotus. dist. 15. 4. debet enim potius velle ad modicum temporis/ carere re sua: q̃ sibi cum scãdalo aliorum importune restitui: Et sic nihil facit/ contra veritatem vite. Nec regula iuris patitur in hoc casu instantiam: que dicit. vtilius scandalum. ꝛc. plusquam in iudice vel teste. loquitur enim de veritate vite: que in nullo casu licite pretermittitur. Non tamen videtur verum q̃ mulier esset

tuta perpetuo: non faciendo rem restitui/ propter periculũ sui corporis. Tum quia poterit sibi sufficienter de tutela corporis prouidere. Tum quia nõ videtur/ hoc scandalũ homicidij/oriri ex infirmitate vel ignorantia: sed ex malicia/si pro seruatione conscientie sue ipsa rem alienaz restituente: alius ex indignatione velit eam occidere. ⁊ tale scandalũ est contemnendũ. immo quod plus est vsurarius occultus: tenetur vsuras restituere. ⁊ si verisimiliter sciat filias suas penuria ⁊ paupertate deuictas/se prostituturas/sicut si falsum testimonium dixit in innocentẽ occidendũ: tenetur hoc retractando sententiã mortis subire. q̃uis verisimiliter presciat: multos ꝺ familia sua/ quibus proprijs manibus solitus est lucrari panez/ ⁊ sua exhortatione in bono detinere: auertendos a bono. Nec licet furari intentione donandi pauperibus: ne penuria deuicti vite veritatem relinquere cogantur argu. ca. non est putanda. 1. q. 1. ⁊. c. forte aliquis 14. q. 5. Nec tenetur dñs velle rem suã pro perpetuo detineri: vt vitentur scandala istorum etiam vbi ex infirmitate. ⁊c. Tũ quia nescit an plus illaqueabit eos prosperitas: q̃ aduersitas. Tum quia potest rem velle seruare ad vsum magis pium: puta pro sustentatione doctorum/qui multos conuertunt ab iniquitate ad bonũ. in quo maius lucrũ cõsistit: q̃ si isti non scandalisentur. Tum quia potest sibi ⁊ sue posteritati timere de lapsu ex penuria. Et hec est ratio quare reus furti tenetur. q̃ furti cõscius/ querẽte possessore/ nõ indicat. de furt. qui cum fure. quãuis ex sua indicatione sciat furem plura peccata ĩ
§ cursurum. ¶ Pro solutiõe tercij/ Premitto q̃ simplices subtilitates diuini iuris ignorantes/si sufficienter inquirant a suis prelatis de agendo: non peccant agendo conformiter opinioni false. Patet primo per illud Job primo boues arabãt: ⁊ asine pascebãt iuxta eos. per quod iuxta Gregoriũ mistice intelligitur: q̃ simplices qui intelligũtur ꝑ asinos/ pasci debeant in fide ⁊ cognitione prelatorũ q̃ intelligũt ꝑ boues. Secundo ꝑ illud saluatoris Mathei. 23. Super cathedrã Moysi: sederũt scribe ⁊ pharisei. oia q̃ quecunq; dixerint vobis facite: secundum opera autem eorum nolite facere. Nisi istud dicatur: quomodo excusabuntur a peccato/ q̃ prius contracto matrimonio per verba de presenti/postea cuz alia contraxerunt. ⁊ matrimonio secundo/carnaliter consummato iuxta iudicium sedis apostolice adheserunt secunde. q̃ in hoc summus pontifex errorem pro iure dixerit: tenent cõmuniter omnes Theologi/qui etiam negant euz in hoc posse dispensare. Et videtur patere primo ex. c. licet de spon. duo. vbi papa consultationi respondens: dicit primum matrimoniuz esse seruandũ: quãq̃ a quibusdã predecessoribus suis aliquando fuerit aliter iudicatũ. iam cum papa respondet consultationi: nõ nouum ius inducit. sed respondet: prout de iure. vt vult glo. in. c. consultationi de temporibus ordi. ergo decisio predecessorũ/ non fuit ius ſz error. Unde dñs Antho. notat ibi vltimo: q̃ iniusta sentẽtia pape/maxime a successoribus/ non est pro iure suscipienda. Et dominus Franciscus de zabarellis ibi quĩto notat: q̃ sententia pape non semper facit ius. anteq̃ tamen reprobaretur: standum erat. Allegat de re. iu. in causis Et. c. fi. eo. ti. recitat Gasparinuz tenere: q̃ nec papa posset consuetudinez talem approbare/ qualis desuper erat in Mutinensi ecclesia. Et quicquid de isto sit: hoc saltem certum videtur/ q̃ matrimonium consummatũ non dissoluitur/si alter coniugum labatur in heresim vt patz. 1. ad Corin. 7. ⁊ expositione omniũ sanctorum. Huius tĩ contrariuz decideret Celestinus tercius: ponens idez iuris inter fideles/quorum alter labitur ad infidelitatis errorem: ⁊ duos infideles/ quorum alter ad fidem conuertitur. Et hoc dictũ Celestini olim habuimus in. c. laudabilem/de conuer. infi. vt vult glo. in. c. q̃to de diuort. Et ibidem Hostienẽ commemorans sub. 7. §. dicens in dicto. c. quanto super verbo licet. quidam predecessor. s. Celestinus. qui dixit/ q̃ si vxor in fide relicta contraheret nõ redderetur primo reuertenti ad fidem ⁊ reconciliato/ vt extra de conuer. infide. laudabilem. §. idem siquidem. Pro isto etiam facit quod dicitur. c. quod proposuisti. 32. q. 7. de eo cui⁹ vxor ĩ infirmitate debitũ reddere non valet. quod ibi dicit Gratianus cõtrarium euangelio. dicitur enim ibi/si non poterit continere/nubat: sed opem subsidij
6 non subtrahat. ⁊c. Hec dico non vt (more cam) pudenda patris mei detegaz quod in filio eius canaan grauiter punitũ est: vt ptz Genes. 9. sed vt temeritatẽ eorũ reprehẽdã qui dicunt nullum/per inuincibilem ignorantiaz iuris diuini excusari a peccato. quia dicũt talem ignorantiaz. s. inuincibilem nõ posse cadere ĩ ius diuinũ. pro q̃ facere videt

Illud.1. Joan.2.c. Et non necesse habetis: vt aliquis doceat vos:sed sicut vnctio docet vos:⁊ verum est de oibus.vbi videtur ꝙ faciens diligentiam sibi possibilem: nunqꝫ laborabit/ignorantia iuris diuini in agendis Et illud Apli.1.ad Corin.14.si quis ignorauerit:ignorabitur.ꝙ hec non conuincant postea deducam. Et contra eos preter prius allegata:est expressa sententia glo Mathei 18.dicentis. Parū distat in vicio/fallere aut falli/scandalisare vel scandalisari: si ex negligentia. Sed ex inuincibili ignorantia distat:quia tunc falli peccatū non imputatur. immo tali ignorantia videntur excusari a suiipsius nece ⁊ interfectione Machabei: qui propter religionē ⁊ obseruantiā sabbati crediderunt/nō licere manu auxiliuz sibi ferre.vt nec lapidē mitterent in aduersarios:nec ora speluncarū opilarent.vt patet.1. Macha.2.⁊ 2 Macha.6.ꝙ nō conuincant autoritates pro eis allegate:patet. Nam autoritas Joan.loquitur de hys: que tenētur scire.vt ꝙ Jhesus sit Christus.i. Messias ⁊ vnctus in lege promissus. de quo ibi prius loquitur. iam nō quilibet tenetur oia iuris diuini precepta scire: vt certū est.sed in hys que tenetur scire/si sufficiēter inquirat:semper a deo/mediate aut immediate/ doctrinaz recipiet. Nec obstat/etiā illud Apostoli si quis ignorauerit. ⁊c. quia premittit ibi si quis inter vos videtur propheta esse aut spiritualis:cognoscat hec:quia dñi sunt mādata. Si quis autem ignorauerit:ignorabitur vbi glo.super verbo cognoscat: innuit difficilia esse verba epistolarū/cū a prophetia vel spirituali iubet cognosci: per quod videtur solū loqui de spiritualibus ⁊ prophetis:quibus scilicet ex officio incūbit alios docere. Uerū est tamēꝙ ignorantia iuris naturalis quoad prima principia legis nature/ ⁊ alia que quis pro officio vel statu scire tenetur: vnicuiqꝫ est dānabilis. Et sic credo limitandum illud:ignorātia iuris naturalis oibus adultis.⁊c.1.q.4.tenebatur.ꝙ notandū. Et istud sentit Tho.1.2.q.76.ar.2.in corpore q̄stionis. Et ibidem ar.3.dicit. ꝙ ignorantia que est omnino inuolūtaria/siue quia est in uincibilis/siue quia est eius quod quis scire non tenetur. omnino excusat a peccato.

¶ Ex hys credo probabiliter dicendum.ꝙ sincero affectu salutem anime sue querens si cōsilio magistri/vel egregij illius doctoris Hugonis de sancto victore/propter scandalum vitandum/non vere vxori debituz reddiderit:excusatur a peccato/etiam si eorum opinio sit erronea. Ubi autem opinio magistri ⁊ Hugōis de sancto victore per ecclesiam reprobata sit(si reprobata est)maioribus meis discutiendum relinquo. Mihi satis est:si dubitando inuestigandi occasionez dederim:vt sub mensa dñorum/si deus largiri dignetur.micas edere possim. Nec videtur sufficiēter reprobata:ex simili de gradibus diuina lege prohibitis. quia ad hoc nunqꝫ propter scandalū potuit obligari.hic vero potuit aliqñ obligari propter scandaluz emergens:ad eam ducendū/⁊ debitum reddendū. Et circa hoc fortasse simile dabitur.sicut licet vere vxori propter scandaluz vitandū/debitū denegare:aut seipsum morti exponere.vbi neutrū sine scandalo posset sed fieret contra veritatez vite.ita similiter hoc casu licite permiscetur nō sue vxori: ad vitandū inobedientie scandaluz ¶ Dico sincero affectu/ quia nisi fecerit quod in se est: nō excusabitur.sed locū habebit illud Saluatoris. Si cecus ceco ducatum prestet. ⁊c. Mathei.15. ¶ Ad quartum dico cū glo.ibidem ꝙ tūc eruitur oculus:cū frangitur malus vsus.proycitur:cuz ex toto annihilatur nec intrare permittitur. Ad literā vero/nullum mēbrum prescindi/aut erui precipitur. sic Job sibi videtur eruisse oculum:cū diceret.pepigi fedus cum oculis meis:vt nec cogitarem quidē de virgine. Job 31.vbi Glo. pepigit fedus cum oculis:ne prius incaute aspiceret/quod postmoduz inuitus amaret Huius omissionē lamentatur propheta tre norum.3. Oculus meus depredatus est animaz meā:in cunctis filiabus vrbis mee. Exponitur etiam passus ille a doctoribus mistice:intelligendo per oculū/manū/⁊ pedē/ oia extrinseca que nobis possimt esse occasio cadendi. Ex quo sumitur hec communis maxima/ꝙ nullus vere penitere potest nisi abiecerit facto vel proposito omnez occasionem que verisimiliter eum pertrahat ad peccatum.de quo/de peni.dist.5.c. falsas penitentias.⁊.c.negocium. ¶ Si forsan obiecerit aliquis / salus anime preferenda est saluti corporis. sed licet alicui se mutilare: realiter precidendo membruz ob salutē corporis.ergo idem licet/propter salutem anime conseruandam. ¶ Dico cum Thoma secunda secūde.q.65.ar.primo saluti spirituali potest aliter subueniri:cum peccatum subiaceat voluntati.non sic de corporali: Et vt dicit Crysostbomus Mathei.19.super ver

bo sunt eunuchi qui se castrauerunt: q̃ cõ=
cupiscentia non fit ita(scilicet per realẽ pre
scisionem)mansuetior/sed molestior. Aliũ=
de enim habet fomitis sperma:quod in no
bis est/ꝛ precipue a proposito incontinenti/
ꝛ mẽte negligẽti. Nec ita abscisio membri
comprimit tẽtationes:vt cogitationis fre=
num.¶ Ad quintum de vitatione excom=
K municatorum.hoc certũ est/q̃ non tenemur
iam aliquẽ excõicatum vitare in sacramẽ=
torum administratione vel receptione: nisi
sententia fuerit contra eum lata specialiter
ꝛ expresse.aut adeo notorie constiterit eum
eandem sententiã incidisse: q̃ nulla tergi=
uersatiõe celari possit/aut aliq̃ iuris suffra=
gio excusari.vt dicit quedã constitutio con=
cily Constantien in Basilien cõfirmata.ve
rum non licet eis ministrare sacramenta
qñ probari potest eos esse in peccato.argu=
mento.c.si sacerdos de officio iudicis ordi=
nary.Et an licite possint specialiter excom=
municato participare oẽs de quibus loqui
tur.c.qñ multos.11.q.3:vellem audire a pe
ritis.vbi dicit.apostolica autoritate ab ana
thematis vinculo hos subtrahimus.videli
cet vxorem/filios/seruos/ancillas/seu man
cipia/necnon rusticos/ꝛ seruientes.additur
necnon ꝛ oẽs alios: qui non adeo curiales
sunt.vt eorum consilio scelera perpetrentur
q̃ autem loquitur de subtractione ab excõi
catiõe minori:videtur ex.c.inter alia.d̃ sen.
excõi.¶ Sed pro proposito meo videre ha=
beo:an pro scandalo vitando/liceat cõmu=
nicare excõmunicato. cui alias cessante scã
dalo:non liceret cõmunicare. Et dico q̃ sic
quia vt dicit beatus Tho.17.dist.4.Prece=
pta iuris positiui/non se extendunt vltra in
tentionem precipientis:que est finis prece=
pti.ꝛ hec est charitas secundum Apl'm.1.ad
Thimo.1. Sed contra charitatẽ esset: si pro
inutili vitatione excõicati/graue scandalum
proximorum quis generet. Unde(vt dicit
Aug.)consilia separationis inania sunt/ꝛp
niciosa/atq̃ sacrilega impia/ꝛ superba: cum
contagio peccandi multitudinem inuaserit
ꝛ plus perturbant infirmos bonos:q̃ cor=
rigunt animosos malos.23.q.4.non potest
L Nõ autem satis sit precepta iuris positiui ser
uare ad intentionem precipientis ꝛ non se
cundum corticem littere:patet.11.q.3:quod
predecessor.vbi d̃claratur Bonifacius mar
tir non deliquisse coram deo:in eo q̃ exigẽ
te ecclesiarum necessitate communicauerat
malis sacerdotibus non consentiẽdo eorũ
iniquitati.de quibus iurauerat Gregorio:q̃
eorum consortia declinaret aut corrigeret.
vbi glo.sufficit ergo mentaliter aliquid ad
impleri:ꝛ non corporaliter.23.q.4.recedite
ꝛ pro illo faciunt notata doctorum in .c.ple
riq̃:de immunitate ecclesiarum de agendis
in foro conscientie. Non obstat.c. sacris de
bys que vi metusue cau.fi.vbi dicitur. licet
metus culpam attenuet:tamen eam nõ pror
sus excludit.cum pro nullo metu debeat q̃s
peccatum operari mortale:excõmunicatio
nis labe credimus inquinari /scilicet eum q̃
propter metum excõmunicato cõmunicat.
Nam vt dicit Tho.dist.18.4.ꝛ ockam pri/
ma parte dialogi.q.16.ca. illud loquitur de
participatione in diuinis. ꝛ multi aly expo
nunt textũ de cõmunione in crimine. quia
fundat se super cõmissiõe peccati mortalis.
Aliter tamen soluo textum q̃ loquitur:vbi
directe per metum agitur ad hocvt quis cõ
municet excõmunicato.vt vult Panor.post
multa assignans hanc differentiam: quare
per metum gladij non licet cõmunicare ex
cõicato:ꝛ bene propter metũ famis. 11.q.3.
qñ multos.quia metu gladij agitur direc=
te ad iniquitatem: non sic in necessitate fa=
mis. Maleficia autẽ proposito ac volunta=
te distinguntur.de sen.exco.cũ voluntate.g̃
vbi per metũ non agitur ad hoc vt cõmuni
cem excõicato:sed tercius nititur me inua=
dere inermem/si ope excõicati possim iniu=
riam repellere/ꝛ me a morte defendere: nõ
pecco si hoc facio. Et ne dedignentur domi
ni mei q̃ sic audeam textum iuris positiui
limitare: probo hoc ex iure diuino de ma=
chabeis.qui vbi directe agebatur ad trans=
gressionem legis per esum carnis porcine:
potius mortem elegerunt/ q̃ patrias dei le
ges transgredi.vt ptz.2.Macha.7. vbi aũt
sabbato ab inimicis expugnati sunt/ tanq̃
iermes: quibus nõ liceret bellare sabbato/
laudabiliter sabbati obseruationẽ omiserũt
in proposito aũt per scandalũ non agitur di M
recte ad hoc.vt.ꝛc.¶ Ad sextum dico q̃ pre
latus/nec licite docet populũ:cum suo pecca
to scãdalisaret nec licite omittit:propter ne
cessitatem sui officij.non tñ est perplexus. q̃
vt dicit beatus Tho.19.dist.4.potest:officiũ
suũ resignãdo euadere peccati laqueũ.¶ Et
si petatur:quale scandalũ generaretur in po
pulo/ex hoc q̃ prelatus episcop⁹ in peccato
publico doceret populum/non enim potest
dici/q̃ hoc fit:quia populus tunc existimat
eum peccare mortaliter. quia hoc licite opi

natur:cum sit manifestum peccatum .si hoc
sit peccare: in peccato publico vocere.⁊ non
videtur quō aliter scandalisatur. Dico ꝙ
scandalū illud interdum est:quia subditi ex
contrarietate vite ad doctrinā/sepe mouen
tur ad credendum falsa esse que docet.⁊ sic
in peccata ruunt. Nam vt dicitur in princi
pio decimi ethic.sermones de moribus qñ
discordant ab hys que secundū sensum vi
dentur:spreti atq; reiecti habentur.⁊ verita
tem interimunt.cū sermones minorem ha
beant fidē/q̄ opera.sed sermones consen
tanei operibus:fidem habent/⁊ prouocant
intelligentes viuere secundus ipsos. Idem
videtur velle Gregorius cum dicit.cuius vi
ta despicitur:consequens est/ vt eius predi
catio contemnatur. Etiam in exemplū ve
hementer culpa extenditur: quando pro re
uerētia ordinis peccator honoratur.83.dist.
nemo. Et capite languescente:facilius reli
qua corporis mēbra inficiuntur.6.q.1. sunt
plurimi. Idem videtur pretendere Apos
tolus ad Ro.2.qui in lege gloriaris: per pre
uaricationem legis deum inhonoras. no
men enī dei blasphematur per vos/inter gē
tes:sicut scriptum est. Et licet non semper ta
le vel simile scandalū passiuū sequatur:act̄
tamen de se est ad tale scandalum inducti
uus.⁊ sic semper est scandalum actiuum:li
cet interdū sine passiuo. ¶ Pro solutione se
ptimi premitto ꝙ sepe obligatione manen
te:eius effectus suspenditur.quō dicunt iu
riste actionem non tolli:sed exceptione eli
di. Patet illud in obligatione iuramenti in
vasallo ad dñm:que suspenditur per excōi
cationem dñi.vt vult glo.in.c. iulianus.11.
q.3.pro illo est.t. 15.q.6.nos sanctorum.⁊.c.
iuratos.vnde dño absoluto:statim obliga
tur iterum cū effectu. Similiter vult Tho.
ꝙ votū fily familias ante annos pubertat].
irritatione parentū suspenditur vsq; ad an
nos pubertatis.⁊ tunc tenetur votum im
plere. Idē tenet Palude post eū dist.38:4.⁊
inno.in.c.scripture: de voto ⁊ vo.redē.hoc
tñ non videtur verū:propter ea que dicun
tur in.c.placet:⁊.c.quidā intrauit.de cōuer.
cōiu.vbi post irritationē voti solemnis eius
qui sine consensu coniugis monasteriuz in
gressus est:declaratur cōiuge mortuo nō de
bere ingredi monasteriū rōne voti. Et pro
pter hoc tenet Panor.contrarium in d.c.q̄
dam intrauit.⁊.c.scripture. Concedo tamē
ꝙ etiaz ante annos pubertatis si sit doli ca/
pax:quoad deum/ obligatur ex voto vt ptz
Numeri.30.vbi dicitur de existente in eta
te puellari si aliquid vouerit nisi pater irri
tauerit.voti rea erit. si aūt statim vt audie
rit pater cōtradixerit:vota ⁊ iurameta eius
irrita erunt:nec obnoxia tenebitur sponsio
ni.eo ꝙ contradixerit pater. Quidā tñ sen
serunt oppositū.ar.c.postulasti.de re.⁊ tran.
ad reli. Nam vt ibi patet ex glo:olim habe
batur in illa decretali ꝙ ingressus tenuit:si
malicia supplebat etatez. Et licet subtractio
illius clausule:hodie aliquid operetur/ quo
ad forum iudiciale.ita ꝙ non debeant iudi
cialiter cogi ad voti obseruantiā:nihil tñ vi
detur operari quoad obligationē in foro cō
scientie. Nec ex textu omissa illa clausula:
plus habetur. Item qui de consensu vxoris
religionē profitetur ea remanēte in seculo/
nec perpetuam continentiā vouente:debet
per episcopū reuocari ad thorū vxoris vt di
citur.c.1.de conuer.coniu.⁊ sic tenetur debi
tum reddere: verus monachus existens.
Nam si ea mortua iterū contrahat:non te
net matrimoniuz vt dicitur eo ti.c.ex parte
primo. Et idē expresse dicit Tho.dist.27.4.
Et idē videtur de seruo retracto per dñz de
monasterio.sic in proposito dico: ꝙ in casi
bus vbi aliquid est faciendus contra verba
voti/obligatio voti suspenditur:⁊ sic non fit
aliquid contra veritatē vite/nec cōtra votū
nisi verbaliter. Et sic credo procedere:quod
in ar.tactū est/de necessitate parentū.quam
opinionē fouet Henricus de Gandauo q̄tli
bet.12. Immo per ingressuz religionis/ nō
plus videtur liberatus a precepto subueniē
di necessitati parentū:q̄ a precepto leuandi
extra puteū miserū aliquē.ad quē/nisi prela
to inuito cucurrerit extra districtū monaste
ry:suffocabitur in aqua. Nec per votū libe/
ratus ē/a precepto dādi e'emosinā:extremā
necessitatē patiēti/etiā sine licētia prelati.vt
tenet Tho.dist.15.quarti in ar.in quo oñdit
an liceat monacho elemosinā facer.qō etiā
dr glo.12.q.1.nō dicatis. ¶ Nō admitto tñ
ꝙ propter scandalū obligatio voti suspenda
tur:qz ad vitandū scandala proximi/solum
tenemur lege charitatis ad proximos. Et g̃
vbi e diuerso emergūt diuersa scādala: pro
uidendū est pluribus ⁊ grauioribus/sed ex
non obseruatione voti:verisimiliter emer
sura sunt in posterū plura scādala/q̄ possint
in pñti ex eius obseruatiōe emergere: ideo
nō tenemur talia scādala vitare.vñ in scan
dalis nō est solū habēda ratio pñt]. tpis:sed
etiā futuri. Et ratio huius:qd plus per se in

ducit scandala ⁊ alia plura/que magis docet prudentia quã ars. Dicat itaq; talis cuz Apl'o Christi bon⁹ odor sum⁹: ⁊ c̄. 2. ad co. 2. Credo tamẽ scandala que de presenti emergerent: esse iustam causaz dispensationis in voto. sed tunc nõ occurrunt scandala ex adverso ⁊ cõtraria parte. Et per hoc posset salvari glo. 16. q. prima de monachis. que dicit q̃ monachus assumptus ad clericatũ potest vesci carnibus: ne sit alys scandalo. Luz ergo assumitur in ar. per votũ non est deobligatus a preceptoviãdi scandalũ ĩ omissiõe huius actus: dico q̃ verũ est de directo/sz de idirecto. qz ,ppter votũ magis p̃ se essent ex omissiõe actus emersura alia scãdala. iã ad hoc nũc nõ tenet: vbi alas/sine voto ad hoc teneretur. ¶ Ad octauum/de facto Loth videtur dicere/Aug. in libro questionũ Genes q̃ ascribendũ sit eius perturbatiõi/quia cõpensatio in vicys periculosissime admittitur. ⁊ sic non est assumendũ in exemplũ nõ/stre actionis 14. dist. quod ait. in libro autez contra mendaciũ dicit Loth sic voluisse prostituere filias/tanq̃ si improbis dñis seruos suos cedendos offerret: ne hospites eius paterentur cedis iniuria. sed in neutro passium assertiue loquitur. Et videtur probabiliter dici posse/q̃ in hoc contra veritatẽ vite/non egerit: sed soluz condicionaliter sua sit minus maluz/si a peccato nollent desistere. quod licitum videtur. dicit enim Aug. si facturus est quod non licet: iam faciat ad ulteriũ/nõ faciat homicidiũ. 33. q. 2. si quod verius. immo videtur ex charitate procedere/si volenti rapinam facere: suadeaz vt potius a diuite q̃ pauere ⁊ parũ habente rapiat. Nec videtur voluisse prostituere filias contra mandatuz dñi allegatũ. cuz prostituere sit inducere: vt volens fornicetur. Loth vero solum voluit. vt zodomite/potius per vim corrumperent suas filias: q̃ maius nefas tolleraret in hospites. sciens eas nõ perdituras pudicitiam: si in apprehensa vel op/pressa sua carne expleatur libido non sua. 32. q. 5. ita ne. Nec potest corpus corrumpi: nisi prius corruptus fuerit animus e. cau. ⁊ q. non potest. ¶ Ad nonum. Quoad materiaz huius sentit beatus Tho. 38. dist. 4. q̃ nõ licet homini (vt verbis eius vtar) se dimittere mori fame/anteq̃ idolothitum comedat. quia sic sibi ipsi man⁹ inyceret. ⁊ sic malo pene: iungeretur malum culpe. Idez sentit dñs Altiß. q. 16. q̃rti. addens/q̃ tñ debet facere q̃tum in se est ne scandaliset/prostando in publico q̃ nisi comedat morietur fame. ⁊ tunc non scandalisat. licet forte alys scandalisentur. Cõtrarie opinionis fuit Lãcellarius Parisieñ/in tractatulo de abstinẽtia Carthusieñ a carnibus: dicens q̃ liceat eis in necessitate etiam extrema/non vesci carnibus ad vitandũ scandaluz. ne ab alys trahatur ĩ exemplũ: ⁊ rigor ordinis ex toto dissoluatur ⁊ depereat. Unde dicit/ estimo plane neminẽ sane intelligẽtiũ/dubitaturũ: quin hoc possit. ⁊ plures spero dicturos fore: q̃ ad hoc pro scandali vitatione obligetur. siquidem plus est aia proximi: q̃ corpus proprium aut esca. Allegat pro se: si esca scãdalisat fratrẽ meũ. ⁊ c̄. 1. ad Corin. 8. Ex quo ibidẽ concludit q̃ qui nullo vesci permittitur/ nisi idolothito. si ex hoc verisimile seu probabile scandalũ immineat fratribus: debz ab esca abstinere. hic fortasse facile respõdebit. sumptio cibi est õ veritate vite. ⁊ iõo non est propter quodcũq̃ scandalũ pretermittenda. Adduco igitur rationẽ aliaz/quã (⁊ si nisus suz) soluere nõ potui. 2. Macha. 6. de Eleazaro qui vt ibi dicitur vnus erat õ primoribus. i. excellentioribus scribarũ/vir etate prouectus ⁊ vultu decorus. qui duz cõpelleretur carnẽ porcinã comedere: gloriosaz mortẽ magis q̃ odibilem vitã ꝓplectẽs voluntarie preibat ad suppliciuz: animo destinans non admittere illicita propter vite amorẽ. Astantes iniqua cõmiseratione cõmoti: propter antiquã viri amicitiam: secreto fecerunt afferri carnes quibus vesci ei 'licebat. vt simularetur mãducasse: vt rex imperauerat de sacrificy carnibus. ⁊ hoc ficto a morte liberaretur. ille secundũ sancte ⁊ a deo condite legis constituta respondit: premitti se velle in infernum/nõ enim etatem nostram (inquit) dignũ est fingere: vt multi adolescentes arbitrantes eleazaruz. 90. annorum trãsisse ad vitam alienigenarum. ⁊ ipsi propter meam simulationez: ⁊ propter modicum corporalis vite tempus decipiantur. ⁊ propter hoc maculam atq̃ execratio/nem mee senectuti cõquiram. Nam ⁊ si in presenti tempore/supplicys hoium eripiar: sed manum omnipotẽtis/ neq̃ viuus neq̃ defunctus effugiã. Cunq̃ plagis opprimeretur: ingemuit/ ⁊ dixit. domine qui habes sanctam scientiam: tu scis quia cum possem a morte liberari duros corporis sustineo dolores/ secundum animam vero/propter timorem tuum/ libenter hec patior. ⁊ hoc modo vita decedens: vniuerse genti

memoriā mortis sue ad exemplum virtutis
⁊ fortitudinis reliquit. Si iste vt textus ibi
dicit/ secundū diuine legis constituta respō
dit/⁊ propter timorem dei cuius manus nec
viuus nec defunctus effugere posset/hec pa
ti debuit:certum mihi videtur/ q̃ cū scanda
lo proximorum/non liceat propriam vitam
saluare idolothitum comedendo. Nam sine
scandalo:fuisset ei licitum vti illa simulatiōe
in tutelam sui corporis. exemplo Dauid qui
coram Achis rege/simulabat se furere.vt sic
manus eius euaderet.1.Regū. 21.⁊ exēplo
Jehu: de quo. 22.q.2. vtilem simulationē.
Istud probo ratione sic. Quicūq; prefert sa=
lutem sui corporis saluti spirituali proximi
inuertit ordinem diligendi:cū teneatur plus
animam proximi:q̃ propium corpus dili=
gere. Dinc.1.Joan.3.dicitur in hoc cogno=
uimus charitatem dei: quia ille pro nobis/
animā suam posuit.⁊ nos debemus pro fra
tribus animas nostras ponere .ergo. Pro=
pter hec dico/q̃ vbi non posset vesci idolo=
thito sine verisimili scandalo proximi: de=
bet potius mori q̃ cum scandalo vitam sibi
seruare. Quod aūt hoc liceat:probo ex simi
li.quia existens in acie belli/⁊si possit sibi vi
tam saluare fugiendo : licite tamen preeli=
git propys periculis/vniuersorū tranquilli
tatē seruare.ergo similiter.⁊c̄. Et si liceat:te
netur iuxta primam partē correlary. Istud
sub ambiguo tetigit Tho.2.2.q.69.articulo
4.vbi dicit.iniuste condemnatus/ licite po
test per violentiā/ malis principibus resiste
re:nisi forte propter scandalum vitandum.
cum ex hoc aliqua grauis turbatio timere
tur. Cum igitur infertur/in ratione q̃ ergo
aliquid faciendū est contra veritatē vite:⁊c̄
nego consequentiā.⁊ ratio est:quia hoc ca=
su,propter scandalum emergens tollitur effe
ctus obligationis precepti necessitatem cor
poralem reficiendi. Pro quo noto hanc re
gulam.quā effectualiter a quodam precepto
re quondam accepi. Quandocunq; duo pre
cepta contraria circa idē factum concurrūt:
illud sequendū est/quod plus ligat.tunc eni
obligatio alterius suspenditur/quoad illud
factum:propter equitatem maiorē alterius.
Patet hoc de precepto reddendi depositum:
⁊ precepto preseruandi alium a morte cum
possimus.que concurrunt:dum quis repos
cit gladium depositum ad interficiendum
seipsum vel alium/⁊ quod est minoris equi
tatis/puta reddendi depositum:cedit alteri
22.q.2.ne quis arbitretur. Item sit seruus:
qui contra voluntatem domini contraxit.
a quo dominus petat sibi impendi seruiciū
⁊ simul vxor petit sibi reddi debitū.si sit per
iculum fornicationis: debet prius vxori de
bitū reddere.vt dicit Glo.i.c.1.de coniu.ser.
⁊ ibidem doc. Idē videtur sentire Tho.dist.
36.4.dicens q̃ regulariter talis seruus de=
bet potius obedire domino.sed tamē ī hys
multa particularia considerari debent:sicut
in oībus humanis actibus. scilicet pericu=
lum castitatis imminens vxori. ⁊ impedi=
mentum quod ex redditione debiti seruicio
imperato generaretur ⁊ alys huiusmodi.q̃
bus omnibus rite pensatis: iudicare pote=
rit/cui potius obedire teneatur.domino an
vxori. Et iterum si dño in tali casu immine
ret periculum mortis/nisi sine redditione de
biti/seruus dño subueniat:tenetur dño.⁊c̄.
Idem videtur sentire concilium toletanum:
dicens.si periculi necessitas vnum ex malis
perpetrare compulerit: illud debemus re=
soluere/ quod minori nexu noscitur obliga
re. Quid autem leuius quidue grauius sit:
pure ratiōis acumine inuestigemus.13.dist.
duo mala. Nec videtur valere expositio gl.
q̃ procedit quo ad stultam opinionem.quia
sic potius dixisset:neutrum faciendum/⁊ er
rorem esse deponendum. Nec esset recursus
habendus ad acumen rationis.vt discerne
retur quid leuius/quidue grauius/sed vide
tur loqui:vbi duo precepta vocaliter cōtra
ria/circa idem factum cōcurrunt. Istud de=
claro in exemplo. Sit aliquis qui post con=
secrationem in missa: recolit se simoniacū.
Iste conteritur/ trepidat an debeat corpus
dñi sumere:vt vitet scandalū astantium/an
nō sumere/propter suspensionem ⁊ preceptū
ecclesie: Iste vt ōt Altis in 4.q.16.nō peccat:
sumens tunc cum contritione corpus dñi.
vbi sine concursu talium contrariorū prece
ptorū:dānabiliter sumeret. Nec oportet ad=
mittere:q̃ talis demerito peccati precedēt]
sit factus perplexus.ita q̃ quicquid fecerit:
peccat. Tū quia sic obligaretur ī casu ad im
possibile. Tū quia Geneſ.4.de Caim existē
te ī mortali pctō:dicitur. Nōne si bene ege=
ris:recipies.sinaūt male:statī pctm̄ tuū in fo
ribus aderit:sed sub te erit appetitus eius ⁊
tu dñaberis illius.s.pcti. Preterea/nullus a
gendo quod recta rō dictat sibi agendū:pro
tunc/peccat.g̃.⁊c̄. Et hec sunt venerāde dñe
q̃tlibetarie:q̃ pro īgenij mei tenuitate de q̃=
stione proposita intelligere valui: offerens
ea vestre reuerētie humillime impugnāda.

¶ Arguitur contra conclusionem. Si tene remur ex debito proximū preseruare a morte corporali: sequeretur ꝙ teneretur homo querere eum quem posset a morte preserua re. quod falsuz videtur/ ⁊ inconueniens. cū sic monachi deberent de suis claustris egre di ad preseruandum. ⁊c. Sequela probatur quia si quis debet alteri debitum aliquod corporale/ puta pecuniaz vel huiusmodi: de bet eum querere cui debet/ vt debitū soluat ¶ Et cōfirmo/ quia oia precepta diuina ad que obligamur reducuntur ad aliquod pre ceptum decalogi. sed nullo precepto decalo gi precipitur. ⁊c. ergo. ¶ Contra secundam partem correlary sic. Augu. in libro contra epistolaz Permeniani/ docet vbi scismatis periculum timetur: a punitione peccatoruz esse cessandū. sed ipsa punitio peccatorū est de veritate vite: ergo aliquid omittendum est contra veritatem vite ad vitandum scā dalum. ¶ Ad primum dico. ꝙ aliquid de=
L betur certe ⁊ determinate psone siue sit bo num corporale siue spirituale: ⁊ ad illud sol uendū oportet debitam sollicitudinem ad hibere/ vt inquiramus eū cui debetur/ ⁊ nō est spectandū donec occurrat. Alia sunt be= neficia que vnicuiq; indifferenter debētur ⁊ non certe ⁊ determinate persone ⁊ quoad illa sufficit ꝙ impendamus hys que nobis occurrunt: ⁊ occursus eorum quasi pro qua dam sorte habendus est. vt dicit Aug. 1. de
U doctrina christiana. ¶ Ad confirmationem dico/ ꝙ oia precepta/ que pertinent ad impē dendum proximo aliquod beneficium: re= ducuntur ad mandatum decalogi de bono re parentum. vt concorditer dicunt docto= res oēs. ¶ Ad secundū respondeo ꝙ puni= tio maloruz est de veritate vite: vt est actus virtutis ⁊ medicina quedaz ad cohibendū peccata. ⁊ ergo in tantum habet rationē bo ni ⁊ iusticie: in quantum per eam peccata co hibentur. vnde plectendo ⁊ ignoscēdo hoc solum bene agitur: vt vita hoīm corrigatur 23. q. 5. prodest. Si autem manifestuz sit per inflictionem penarum plura ⁊ maiora pec cata sequi: punitio vel penaruz inflictio/ nō continebitur sub iusticia. nec erit actus vir= tutis: ad quē obligamur. Unde dicit Aug.
X Cum contagio peccandi multitudinem in uaserit: consilia separationis/ id est excōica= tionis inania sunt/ ⁊ perniciosa/ atq; sacrile ga. ⁊ plus perturbant infirmos bonos: q̄z corrigunt animosos malos. 23. q. 4. nō p̄t. ¶ Contra. precepti negatiui est punire ma= leficos: iuxta illud exo. 22. Nō patieris ma leficos viuere. sed precepta negatiua ligant semper ⁊ ad semper: ergo pro semper obli= gamur. ⁊c. ¶ Respondeo licet hoc preceptū exodi sit vocaliter negatiuuz: virtualiter ta men est affirmatiuū. sicut ⁊ istud. Non per= mittes proximum fame interire. quod so= lum ligat aliquando: ⁊ non ad semper

Prima q̄stio fine argumēt]. Propt̄ q̄d ōt Apl's Oia mihi licēt: sed non oia expediunt. cū nihil licere videa tur: quin bonum sit ⁊ expediens. Pro bu= A
ius solutione videndū est: an aliquid sit iu= stum/ equū/ ac licitum/ quod non sit vtile ad salutē. vt prima facie pretēdere videtur ver ba Apli. Et idez insinuari videtur in .c. ma gne deuotionis de vo. ⁊ vo. redēp. vbi col= ligitur: in omni agendo/ triq esse attenden= da. quid liceat scōz equitatē. quid deceat se cundū honestatē. ⁊ quid expediat/ scōm vti litatē. quasi aliquod equū ac honestū possit esse inutile/ de quo 2. li. officiorū Tullius di sceptans: dicit. in hoc verbo vtile consuetu dinem deflexisse de via/ ⁊ sensim eo dedu= ctam: vt ab honesto vtile secerneret/ ⁊ con= stitueret honestum aliquod quod non esset vtile/ ⁊ vtile quod non honestum. qua nulla pernicies maior vite hoīum potuit afferri. Addens hec tria iustū/ honestum/ ⁊ vtile: re semper coincidere. Et iuxta graue Philoso phorū autoritatē: confusa soluz cogitatione distingui. Idē effectualiter dicit Ambro. 2. li. officiorū: distinguens pro illo aliā vtilita tem corporalē ⁊ pecuniā lucri/ ⁊ aliā vtilita tē pietatis. iuxta verbū Apli. Corporalis q̄ dez exercitatio ad modicū vtilis est/ pietas aūt ad oia vtilis est: promissionē habēs vite ⁊ que nūc ē ⁊ future. 1. ad Thi. 4. Et subdēs de vtilitate pietatis: ait. Est igitur nō solum familiare cōtuberniū vtilitatis ⁊ honestat]. sed eadē vtilitas que honestas. Et ꝗ Phm 7. ethi. bona corporalia non sunt bona nisi/ vt cōmēsurata sunt/ mēsura virtutis. ⁊ g̃/ q̄ plus vel minus appetit in bonis corporis q̄z decet: vituperatur: Ex quibus infero hoc so B
lū vere vtile esse. i. vtile ad salutē: quod ho= nestū/ iustū ac equū est. Et nihil esse iustuz ac honestū: quod nō sit vere vtile. primā partē pbo: qz sola virt⁹ valet ad fructū vite btē. ⁊ scōa pars pz/ qz oīs actus virtut]. vtilis ē ad finez virtutis: q̄ est felicitas seu eterna btitu do. Ad videndū aūt ī pposito quō aliq̄d possit licere siue equū esse qō nō sit vtile ad salutē. Dico ꝙ aliq̄d ē licituz ac equū ex gne cuz. s.

actus nõ est simpliciter prohibitus:quod tñ ex certa circũstantia loci vel temporis/fit illicitum iniustũ ⁊ malũ. verbigratia/edificare ⁊ alia mechanica exercere sunt licita ex genere actus. ⁊ tñ ex circũstantia temporis redduntur illicita.puta in sabbato.iam dico ꝙ oia de quibus loquitur Apls licebant ei/ꝗtum erat ex genere actuum.scilicet sua repetere/idolothita comedere/ ⁊ sumptꝰ ab hys quibus predicabat/ accipere:sed non licebant ei propter circunstantiã loci aut temporis/propter imminens scandalũ fratrũ. ⁊ sic non expediebant.ꝙ hoc intendat: patz ex decursu textus: prime ad Corint.10.vbi postꝗ dixit:nõ potestis calicẽ domini bibere ⁊ demoniorũ. Non potestis mense dñi participes esse ⁊ demoniorum:addit. An emulamur dominũ. Nunquid fortiores sumus illo. Oia mihi licent/sed non oia expediunt.oia mihi licent/sed non oia edificant Ubi aperte videtur velle/ꝙ idolothitũ comedere sibi licebat:sed non expediebat. qz fratres non edificasset: sed in ruinã precipitasset. Unde Glo.super verbo. An emulamur.⁊c. Emulari videntur ⁊ inuidere dño/ cuius regnum diminuunt:qui cum scandalo fratꝝ comedunt.vnde male cedet eis. qz non fortiores sunt illo/ vnde subiungit ibi Aplus:si quis vocatus ad mensaz infideliũ velit ire/ omne quod apponitur comedat/ nihil interrogãdo propter consciam. Si vero ei indicatũ fuerit/ꝙ immolatũ sit idolis: abstineat propter consciam fratris/qui scilicet facto illo scandalisaretur. Idẽ sentit dominus Altiss.q.16.4.dicens ꝙ licitũ in dicta autoritate Apli respicit materiã siue genus rei:expediens vero actũ siue casum.vt sensus sit. Oia mihi licent in se:sed non oia expediunt in casu/scz cum scandalo fratris. Idem dicit btũs Aug.exponens illud.1.ad Corin.7. Si quis frater vxorem habet infidelem.⁊c.dicens ꝙ licitũ tunc non expedit: qñ per iusticiã que coram deo est/nõ prohibetur/sed vsus ipsius potestatis alys affert impedimentũ salutis. vt est dimissio coniugis infidelis volẽtis cohabitare.que dimissa perniciosissime scandalisatur.offensa:⁊ i adulteria ruens:cũ aliuz ducere non possit/ propter matrimonium non esse solutuz. Et ergo infert/ quod licet ⁊ nõ expedit:nõ potest dici bonũ. sicut de bono minori ⁊ maiori.vt tradere nuptui ⁊ non tradere.quoruz vtrunꝗ expedit/sed alteruz magis ⁊ alterũ minus.28.q.1.sic enĩ. Cũ igitur nullus actꝰ deliberate factus scõm indiuiduum possit esse indifferens/vt bene deducit Tho.1.2.q 19.articu.9.sequitur ꝙ talis actus licitus ex genere/cum nõ expedit est malus. ⁊ hoc ex circũstantia: propter scandalum/⁊ habetur intentũ. ¶ Ex quibus oibus concludo:sepe homini non licere:quod ius habet faciẽdi. puta cum vsus illius potestatis siue iuris/alys afferret impedimentũ salutis.tunc eniz iure suo vtens:preferret vsum sui iuris spirituali saluti proximi.⁊ sic ordinem diligẽdi interuertens:contra charitatẽ delinquet.iuxta illud ad Ro.14.si enim propter cibum frater tuus contristatur:iam non secũdum charitatem ambulas.

Questio scda sine argumẽt]. Propt q̃d ôt Criso. Qui primatũ desiderauerit i terris: confusionem inueniet in celis/ cum pusillanimitatis sit si quis magnis dignus existens:hys seipsum non dignificet.vt dicitur.4.Ethi. ¶ Dic dico/ꝙ aliud est primatum appetere/vt quis prestit:aliud/vt prosit. Primũ videtur damnabile. secundũ autez bonum meritorium ⁊ laudabile. ¶ De primo/dicit Crisosthomus: qui primatũ desiderat.⁊c. nec inter seruos Christi computabitur:qui de primatu tractauerit.40.distin. multi sacerdotes.hoc Saluator Matthei.23 in phariseis reprehendit/cum ait. Amãt primos recubitus i cenis/⁊ primas cathedras in synagogis/⁊ salutationes in foro:⁊ vocari ab hominibus Rabbi. Unde appetere primatum vt prestit:est suũ querere/non que Jesu Christi:de quo ad Philippen.2.queritur Aplus:dicens. Oes que sua sunt querũt non que Jesu Christi/ quod Hieronymus exponens:ait.quid est:que sua sunt querentes: Respondet/non Christum gratis diligentes/deum non propter deuz querentes: temporalia cõmoda sequentes Lucris inhiantes/honorem ab hominibus appetentes Hec qñ amantur a preposito ⁊ propter hec seruitur dõ:quisquis talis est mercenarius est.inter seruos dei se nõ cõputet.8.q.1.sunt in ecclesia/ Hiuc per propham ait dñs:quis est in vobis qui claudat hostia mea/aut incẽdat altare meũ gratuito.non est mihi volũtas i vobis dicit dñs exercituuz. Malachie 1.ꝙ vero talis mercenario amore ⁊ non amore amicitie deuz diligat: patet ex verbo phi.9.ethi.vbi tractans de beniuolẽtia: ait. Qui vult aliquã pspitatẽ habere spe alicuꝰ cõmodi ab illo cõsequẽdi: nõ videtur erga illũ esse beniuolus/sed magis erga seipsuz.

& subdens ad propositum ait:quemadmodum nec amicus:si illum obsernet propter quandã vtilitatẽ.Sed seruiẽs Christo/vt p̃ sit:obseruat ipsum ob quãdã vtilitatẽ.Nec arat in spe fructus percipiẽdi:quõ arare debet qui arat.1.ad Corĩ.9.vbi glo. interlineaB lis in spe:non pro spe. Nec paralogisemus nosmetipsos:licitũ reputantes appetere primatũ q̃ncũq; minus pricipaliter appetim⁹/ nõ finẽ pricipalẽ in eo statuentes.quasi hoc amorẽ amicitie nõ excludat.& sic nõ arguat etiã amorẽ esse mercenariũ.Quia si primatũ statuamus finẽ diuini seruicij sine q̃ nõ/puta nollem⁹ deo seruire nisi ob primatũ quẽ ab eo speramus:absq; dubio mercenario amore deũ diligimus.propriũ enĩ est amicitie que habetur vtilis gratia:simul cũ vtilitate mutari.8.ethi. Cuius simile est/q; preces pro ordinando effuse/carnales dicũtur/& symoniã inducũt:que nõ spirituali sz carnali porrecte sunt affectu.cũ alias pro dignitate persone nõ effunderẽtur:nõ occurrente sanguinis ratione.1.q.1.c.filiũ.Cõsimiliter. qui nõ admitterẽt aliquẽ in canonicũ/nisi essent tẽporalia emolumẽta/q̃ꝫ uis sine pacto/recepturi:apud districtũ iudicem culpabiles iudicantur,c. tua nos/de symo. ergo mercenario & carnali affectu seruit ꝺc: qui eius animi est/ q; solũ pro ipso primatu vult deo seruire/& nõ alias. Non enĩ tã deo q̃ꝫ primatui submittit affectũ/quod est carnaliter sapere Sapia aũt carnis inimica est deo.legi enĩ dei nõ est subiecta: nec enĩ põt. ad Ro.8.Et hoc casu sinistra pricipaliẽ operari videtur:nec solũ cõmiscetur dextre/ in diuino opere seu seruicio.quia terreni cupiditas in tantũ dñatur:q; nolit sine illo perficere spirituale opus.Sed si quis primatũ appetit/solũ vt prosit:nõ offendit. Nec tunc sinistra in operatione miscetur dextre.quia mercedẽ temporalẽ non propter se meditatur:sed propter regnuz dei.vt sit leua sub capite:& dextera in amplexu.vt vult Magister dist.38.2.sententiarum. q; autẽ licitum sit hoc modo appetere primatũ/bonũ charitatiuũ & laudabile:ptz ex verbo Apli. Qui episcopatũ desiderat:bonũ opus desiderat. hoc enĩ solũ est querere aliorũ salutẽ/ex nostra cura/sollicitudie/& labore:quod sine dubio laudabile est/& magni meriti apud deũ. Hinc dñs ait Petro.Io.vlti.Petre amas me:pasce oues meas.Ex quo scõm Gregoriuz colligitur/q; si is qui valet/ oipotentis dei oues renuit pascere:ostendit se pastorẽ summũ non amare.Si enĩ vnigenitus patris/ pro explenda vtilitate oim de secreto patris ad publicũ nostrum egressus est:nos quid dicturi sumus/qui secretũ nostruz preponimus vtilitati proximorũ?.8.q.1.in scripturis.Et Aug. Qui electus ab ecclesia ministerium euangelisandi & baptisandi renuit:merito digneq; ab ecclesia contemnitur.qui enim sibi prodest & ecclesie: bene intelligitur vtroq; pede calciatus.qui vero lucrandorũ curam refugit aliorũz:discalciati illius non figuratuz significabit/ sed imple tũ in se portabit opprobriũ.e.cau.& q.olim. Et loquitur de eo/qui nolẽs suscitare semẽ fratri suo p̃mortuo:iuxta veteris legis morem/vno pede discalciatus in faciẽ conspui solebat.Unde istud est talentũ a dño commissum abscondere:& non vt oportet nummularys cõmittere. vt possit Dñs capitale suum recipere cũ vsura.Mathei.25.qui/vt ibi dicitur:vt seruus inutilis mittitur in tenebras exteriores. vbi erit fletus & stridor dentiũ.omni enĩz habenti dabitur.& et qui nõ habet:auferetur ab eo quod habet. Qõ intelligitur/habenti talentũ suum multiplicatum:dabitur gloria eterna.& ei qui nõ habet talentũ suũ multiplicatuz:auferetur ab eo qõ hz.s.talẽtũ a deo sibi ꝺmissuz/cũ habebit ad penã.quod est inutiliter habere: & sic non habere. quõ dicitur auaro deesse: tam quod habet/q̃ꝫ quod non habet Et dabitur alteri habenti. quia cedet ad gloriam beatorum punitio malorũ:pro omissione operum misericordie:iuxta mensuram talenti a dño sibi cõmissi. Juxta illud/letabitur iustus:cum viderit vindictaz.manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Hic tamẽ adueretendũ est/ q; is qui sacerdoty aut alium dignitatis gradũ/non ad elationis pompã sed ad vtilitatẽ adipisci desiderat:prius vires suas cum eo quod subiturus est onere/ metiri debet.vt si est impar: abstineat. & ad id cũ metu/etiã cui se sufficere existimat:accedat.1.q.1.non est putãda. Ne forte dũ loco delectatur glorie: subditis fiat autor ruine.49.dist.in pri. Hee sub correctione & benigna interpretatione oim/ dicta sint. Nec tedeat dños meos ex iuuene audisse pueri lia:cuz a pede/ nunq̃ꝫ opera expetenda sint oculi.sed ab vnoquoq; membro propium opus. 1.ad Corin.12.

Dicta Anno Dñi.1488.sub Magistro Joanne Bryart de Ath.

¶ Quotlibetica questio scda eiusdez erudi=
tissimi viri magistri nostri Magistri Hadri
ani Florenty de Traiecto/sacre Theologie
professoris Excellentissimi/ Prepositi insi=
gnis ecclesie sancti Saluatoris Traiecten:
ac Louanien̄ studij Cancellarij dignissimi.
Anno a salute humana.1491.in scholis ar
tium eiusdem studij ab ipso disputata.

Dervenera
bilem virū dñm quot
libetarium:sunt mihi
nuper tres questiōes
proposite vna cuz ar=
gumētis: reliquę sine
argumentis.Questio
cum argumētis est. Utruz tenemur ad mā
datum superioris cōtra propriā sententiam
agere:dū scimus propositum apud maiores
verti in dubiū:¶ De hac questione cuz tāta
tāq; pplexa sit eius difficultas/vt qui dubie
tatis sue ansam soluere tentauerit: nodum
nō immerito iudicabitur ligauisse. Et vno
perplexitatis capite preciso: septē videan=
tur exoriri pro vno. Vallē proculdubio pe
ritorū in hac materia disertas audire sentē
tias:q̄ tam doctissimorum virorum iudicio
(quibus ego ꝛ iudicor ꝛ longe sum impar)
iuuenile sentimentū librandū committere.
apud quos nōnunq̄ (vt sub venia dixeriz)
iniqua statera est/ꝛ iniusta sunt pondera.vt
duz propria magis placet sententia/aut qō
consueuerat audiri/alteri partiuz librandā
rū iniusti pōderis nō paruz adijcit affectio.
cunq; tractu suo aiam vni vehementer ap/
plicat:alterius examen debitū non admit=
tit.Et quēadmodū nigrum interpositū fa=
cit album videri rubeum: sic nos miseros
deludit affectio.vt ꝛ si euidentissima addu
catur/pro non placēte demostratio/ quā sol
uere nec presumimus nec valemus: vix so
phistica iudicetur a nobis ratio. quia tamē
magistrorum preces (quorū ego factura sum
ꝛ indignus discipulus) respōdere me cogūt
que beniuolo armate fauore recusantē fer=
rent ingratitudinis iaculo/ac proborū gr̄a
euidentissime iudicarent indignū: consulti
us iudicaui vt respondendo ardua tentem
de regimine cōscientie.siquidē vt nusq̄ er=
ratur periculosius cum abducat a fine p̄mo
ꝛ optimo:sic nec fructuosius eruitur in qua
cunq; materia de palea errorum veritas. Ut
igitur materie nostre veritas vndecunq; in
lucē prodeat:omne quod mēte teneo in me
diū libere producā.vt si sanuz est:doceā.aut
de errato corrept⁹ (quod gratissimuz forez)
veritatē ex alio discā.submittēs oia corre=
ctioni sacrosancte Romane ecclesie:ꝛ oīm
quorū interest deuiātes ad viaz veritatis re
ducere. ¶ Et sunt pro decisione questionis
tria inquirēda.¶ Primū cum apud docto.
vertitur in dubiū an prelati autoritas se ex
tendat ad certū actum precipiēdū/qui indu
bitāter est licitus:an in tali dubio tenemur
obedire. Secundū an etiā in probabili du=
bio an actus q̄ precipit̄ est pctū mortale.ꝛc̄
Tercio an ō ppaz opinionē liceat obedire.
¶ Et primo circa q̄dlibet adducaz ōria mo
tiua.vt ex eis iuxta se positis:magis clare=
at decisa veritas. Et respondebo obiectis.
Quoad primū/ad partē negatiuā arguo sic
primo. Precipiēs ī probabili dubio an ius
habet/ vtrū hoc propter ipsum fieri debeat
vel nō:peccat in eo/q̄ tale precipit.g̃ in hoc
licite negamus ei obedientiā.cōsequētia te
net.qz sicut non teneor rem a me possessam
donare ei qui ex dubia causa eam petit tan
q̄ suam. Unde dicit glo.c.fi.de prescrip. Si
quis ex rationabili causa dubitet an res sit
sua: adhuc manet bone fidei possessor/ nec
habet conscientiā lesam:g̃ prescribit.sed de
bet inquirere ab alys :vt perueniat ad no=
ticiaz veritatis.ar.37.dist.ℸ.vltimo.23.q.vl.
occidit:quod cōtra dñm Antho. Panor.ōt
apertissime probari ī.c.si virgo.34.q.2. vbi
dicitur bone fidei possessor rectissime q̄sq;
dicitur:q̄diu possidere se ignorat alienum.
cum vero sciuerit/nec ab aliena possessione
recesserit/tunc male fidei perhibetur: tunc
iuste iniustus vocabitur. Et ñcedens patet
qz sicut dubius de matrimonio/exigēdo de
bitum coniugale peccat iuxta.c.dñs /de se=
cundis nuptys:sic qui dubitat esse suum qō
petit/cū actuz coniugalez ꝛ possessionē equi
paret Aug.in dicto.c.fi virgo. Ex quo sequi
videtur/si cōiunx sciat exigentē dubium de
matrimonio:quāq; sciat causam ex qua du
bitat:non impedire (verbigratia/quia visa
est sola/ cū cōsanguineo mariti loco ꝛ hora
suspectis) non tenetur marito debitū redde
re/quēadmodum nec si sciat eum votū sim
plex emisisse/quod dicit Tho. 27.distin.4.
Nullus enim videtur teneri obedire:quā=
do alius tenetur nō precipere/ ꝛ preceptum
non exequi.secus forte vbi precipere esset ei
peccatū:sed nō exequi.vt quidaz opinātur/
ex fine 30.c.numeri.vbi ō viro qui prius au
dito voto abstinentie vxoris tacuit.ꝛ postq;

resciuit/cōtradixit:dicitur q̃ portabit iniq̃=
tatem eius.ex quo videtur Aug.cōcludere
virū peccare in prohibēdo: quod prius cō=
cessit:mulierē tū debere obedire.33.q.5.ma
nifestum.quod tū textus:si bene inspiciatur
nō pretendit. dicit enī q̃ si vir audiens tale
votū vxoris tacuerit/⁊ in die alterum distu
lerit sententiā.quicquid vouerat atq̃ promi
serat reddat:qz statim vt audiuit tacuit. Si
aūt cōtradixit/postq̃ resciuit:portabit ipse i
iquitatē eius: nō enī minus licet marito in
diez alterū differre sententiā:q̃ parentibus
respectu voti sue prolis.quibus hoc licet ad
annū.29.q.2.puella.q̃ aūt dicit portabit ini
quitatē eius/intelligendū est ereptiue vel po
tius preseruatiue:quō dispēsans dicitur por
tare iniquitatē dispensati: ne cōtraueniēdo
ei ad quod prius tenebatur peccet. hoc gne
locutionis sacerdos dicitur portare iniqui=
tatē populi.leuitici.10. ⁊ hircus emissarius
oēs iniq̃tates populi israhelitici. leuitici.19
⁊ Esa.53.de Christo dicitur:q̃ dūs posuit in
eo iniquitates oīm nostrū. Quod ergo dicit
Aug.nam cū ad peccatuz viri pertinere vo
luerit lex/si prius permisit ⁊ post prohibue=
rit:intelligendū est non de culpa viri/sed de
peccato portando per viruz ex permissione
taciturnitatis.quia nihil aliud intēdit text⁹
similiē exponūt doctores illud verbū Aug.
(si abnuat quod prius con essit)de cōsensu
dissimulationis.vnde dicit Tho.32.dist.4.
si expresse consensisset.nō posset votuz reuo
care.vel potius intelligitur de consensu ad
tēpus.vt in.c.charissimus de conuer.coniu.
Et iterū/aliud est irritare/aliud precipe. nō
enī debet aut potest fieri preceptū de contra
rio:priusq̃ votū irritatū fuerit. Et similiter
in dispensatione. Argumentū aūt procedit
de dispensatione. ¶ Secundo sic.si in dubio
tenemur obedire cū certum est licere quod
precipitur:nullū potest esse probabile dubiū
an in tali teneremur obedire/quod falsum
est.falsitas ptz de isto.cognita per violentiā
a proprio marito vt reddat debitū:⁊ non in
grediatur religionē.tenet palude q̃ non te
netur ne plus habeat luxuria: q̃z castitas ⁊
oppressio:q̃z innocentia.4.sententiarū dist.
27.q.3.idē tenet Bartholomeus brixien in
cōditionibus.vt refert Io. Andree in regu
la qui contra.dūs altissio.tenet cōtrarium:
propter generale verbū saluatoris quos de
us coniunxit homo nō separet.qz quod do
minus in euangelio dicit/viro non licet vx
orem dimittere nisi ob fornicationē:hoc in
telligitur de consummato.extra de conuer.
cōiu.ex publico.⁊ asserit hoc etiā ō illa/que
post votū simplex contrahens post negligēs
in non ingrediendo religionez.⁊c.pro ipso
facit c.fi.55.dist.item ducta sub conditione
castitatis seruande sine nouo consensu co=
gnita:an exacta teneatur reddere.de quo in
ter palude ⁊ Tho.est dissentio:⁊ plures ali=
os. Item de corrupta cum qua contractum
est sub conditiōe si inueniatur virgo.de qua
inter Hostien ⁊ alios. ¶ Sequela ptz qz se=
quitur apud aduersarium:dubiū est an hoc
cadit sub obedientia. g̃ certuz est ipsum ca=
dere sub obedientia:cum pro certo habeat:
q̃ i dubio tenemur obedire.⁊ sic ex affirma
tione duby:sequitur euisdez negatio: ad qō
euidentissime sequerētur duo contradicto/
ria esse simul vera:si ponatur de aliquo ta=
le dubiū esse/an cadit sub obediētia de qua
licūq̃ dubio aduersarius loquatur. ¶ Ter=
cio sic qui dubitat de seruitute vxoris:nō te
netur ei in dubio.⁊c. ad mandatum eccle=
sie debitum reddere:ergo nō tenetur in du
bio obedire.etiam cū certum est.⁊c. Antece=
dens probat quia vel teneretur eā cognos=
cere ad mandatū ecclesie/ maritali affectu:
⁊ sic preiudicaret sibiipsi/ex quo propter no/
uum consensum nō obstante seruitute/iam
fieret matrimoniū.aut fornicario:⁊ hoc nō
qz nemo potest obligari ad peccatū.22.q.1.
si peccatū.etiā sic obligaretur ad impossi.cō
tra regulā. Nemo potest ad impossibile.⁊c.
ligatur enī non peccare:⁊ hic ligaretur pec=
care. Hinc Tho.36.dist.4.in fine dicit. si ex
cā probabili dubitet.vel vehemēter presu=
mat vel certe cognoscat.non debet ei debi=
tū reddere ecclesia precipiente.quia vel sibi
preiudiciū faceret:si eam vxorio affectu co=
gnosceret.aut alias fornicaretur. Idez dicit
Ricar.eadem dist.⁊ ergo ecclesia rationabi
liter statuit presumendū esse pro matrimo=
nio:si postq̃ audiuit eam ancillam esse car=
naliter cognouit.⁊ idem est/siue cū audierit
credidit vel dubitauerit.quāq̃ glo.irratio=
nabiliter limitet ad casum:cum etiam cre=
diderit.quia si dubitet ⁊ cognoscat: vel co=
gnoscendo peccaret mortaliter vt patet ex.c
dūs de secūdis nuptys. ⁊ maxima doctorū
est:qui amat periculū peribit i illo. Aut ma
ritali affectu cōsentiret in eam:qualiscunq̃
sit. ¶ Nec potest dici:q̃ in dubio potest ei de
bitum reddere/maxime ad mandatum ec=
clesie:tanq̃ illi cui mouetur questio status.
vt dicit glo.fi.in.c.proposuit de cōiu.ser.⁊ b̄

solum quasi ex primo consensu ⁊ Hostien. in summa amplectatur opinionē dicentem q̃ hoc sibi licet lite pendente etiā cū certus est de seruitute vxoris.ar.c. laudabilem. vt lite pendente nihil innouetur.⁊.c.inquisitioni.de sen.excom. Cum quia cum certus est/hoc esset fornicari. Non etiam in dubio quia vt dicit cōmunis oīm doctorum maxima:submittens se discrimini peccati mortalis/peccat mortaliter.iste esset huiusmodi quia in eius potestate est amouere periculum/⁊ ita pro commodo suo censeretur se exponere.⁊c. Secus forte vbi impedimentum amouere non posset vt in. c.inquisitioni.ergo oportet dicere q̃ dubitans de seruitute vxoris:teneatur eam ducere:⁊ non potest ab ea iuridice absolui/muliere tempore medio exigere volēte debitū.quod est cōtra omniū doctorū opinionem.vel q̃ in dubio non teneretur reddere.⁊hoc est propositus. idem currit in alys:vbi dubitatur/ an matrimonium etiam tenet contractum inter personas legittimas sub condicione castitatis seruande.aut contra consuetudinē (que scādalū generat)nōdū approbatā per papā de quo per Panor.de cog. spiri.c.super eo. si forte ponas vxorez non velle de nouo cōsentire: sed solum debitum quasi ex primo cōsensu requirere/ ⁊ sic non potest maritus impedimentum amouere. de hoc idem iudicium quod de dubio impedimenti propē quod si sit in re impeditur matrimonium. ¶ Ad oppositus arguo:primo sic .eger tenetur medico corporis obedire in his:que medici iudicio necessaria sunt ad sanitatem cōsequendam:vt etiaz in his que apud doctores sub dubio cadunt an sunt necessarta.dū tamen constet ea non posse nocere.ergo similiter obediendum est superiori/ non solū in hys que scimus necessaria ad regimē ciuile politicū vel spirituale cōmunitatis:sed etiam in dubys.consequētia tenet. quia nō magis tenetur eger obseruare debitum regimen sanitatis: q̃z quicunq̃z alius debitum regimen politie ciuilis vel spiritualis.antecedens patet.quia iure nature tenetur velle efficaciter sanitatem sibi procurare aut vitam conseruare.quod quidem efficax velle non stat sine amplexu omniū que scit aut dubitat esse necessaria.ille enim nō vult efficacit̄ infra quattuor horas perambulare viam a Louanio ad Mechliniam: q̃ cū potest fortius ambulare/tam lente procedit vt probabiliter dubitet an posset ī qua tuor horis viaz perficere. ¶ Secūdo sic subuenire necessitati proximi similiter seruare legem vitationis quo ad excōmunicatū/nō solum cadunt sub obligatione/cum certum est:proximū necessitatem pati vel aliquem excōmunicatuz esse:sed etiam dum cadunt sub dubio. ergo similiter in alys preceptis/ dum dubium est an actus cadat sub precepto de facto.ratione duby est in obligatione.antecedens primo patet/quoad primuz. quia si obligaremur solū ad elemosinā quādo sciremus eam proximo esse necessariam:rarissime vel nunquā obligaremur ad elemosinam. Idem autē est si sit corporalis aut spiritualis vt in correptione fraterna.

De secundo puta de vitando excōmunicatum:patet primo/ quo ad se ipsum.nam dubitans se excōmunicatum tenetur alios vitare ⁊ se diuinis non ingerere.vt in.c.illud dīs.de cleri excom.ministrāte. Quoad aliū si dubitetur excōmunicatus patet etiam q̃ in dubio debet vitare si constet eum semel fuisse excōmunicatū.quia vt dicitur de sen. excom.c.sicut nobis:talis debet vitare.donec per litteras aut alias docuerit legitime sese esse absolutum.ergo etiam in dubio.q̃ etiaz antecq̃z constet eū aliquando fuisse excōmunicatū in dubio sit vitandus: videtur ex hoc/quia si publica fama est aliquem clericuz verberasse/nec episcopus nec alius debet sibi cōmunicare:donec ad arbitriū episcopi se purgauerit:aut ad cautelam absolutus fuerit.de sen.excom.cuz desideres. vbi Panor.determinat q̃ incontinenti est vitādus conformiter ad verba textus.iam certum est/q̃ fama non facit plenam probationem. Et ita in dubio tenemur excomunicatum vitare/ quod intelligo sine eius preiudicio.vbi aut excōmunicato fuerit ex vitatione preiudicium:non teneremur ipsuz vitare:⁊ in hoc casu procedit opinio Innocentij q̃ fama tali existente non tenemur ipsuz vitare/ nisi in mora purgandi fuerit.aut in purgādis defecerit.pro quo facit.c. Nonne 8.q.4.⁊.c.multi.2.q.1. Et licet ius antiquū allegatum hodie nihil probet quoad excōmunicatum a iure vel homine generaliter/ propter statutū consily constantien̄:nihilominus currit de fama nunciante aliquem specialiter excōmunicatuz ab homine denūciatum. • Tercio sic quicunq̃z exponit se discrimini seu probabili dubio peccati mortalis:peccat mortaliter. vt est cōmunis sententia omniū doctorū. Hinc cōcorditer asse

runt/qui dubitat de peccato suo an sit mortale vel veniale:tenetur ipsum confiteri propter dubium an cadit sub lege confessionis que tamen soluz respicit mortalia secundū Tho.21.distin.quarti. Palude. Bouauent. Bernard.ꝛc. Et fundatur in illo ecclesiastici tercio. Qui amat periculum peribit in illo.ille aūt amat periculum:qui cum possit secure agere:eligit illud de quo dubium est an ꝛc.sed in proposito cum dubitatur probabiliter de aliquo an in illo teneamur obedire ꝛ certum est licere:vt in illo obediatur ḋs obediendo est securus: ꝛ non obediēdo exponit se dubio pcti. g̃ peccat.ꝛ p ꝯsequēs in tali dubio tenetur obedire qō ē ꝓpositū.

¶ Pro decisione premittendum est q̃ aliud est dubitare:ꝛ aliud est moueri scrupulo.vnde regula magistralis est. Quicunqꝫ agit id de quo dubitat an sit mortale:peccat mortaliter/ discrimini se exponens.sed cōtra scrupulos non solum licet:immo expedit iuxta doctoruz sententiam frequenter ꝑagere.vt in via dei fiat homo robustus/solidus/ꝛ trā quillus: non trepidans timore/ vbi non est timor.ne forte timore inani cadat:vbi aliaſ ambularet securus. Sed magna difficultas videtur et doctorum varia sententia: quid scrupulus censeri debeat/contra quem agere liceat timorato. ¶ Gerson timoratorum consolator Cancellarius Parisiensis ꝛ sacre Theologie professor eximius sentit omnem hesitationem formidinem seu dubitationem esse scrupulum:cuius opposituz magis creditur aut estimatur a dubitante.vnde in tractatu de penitentia inquirens que dubia peccati mortalis homo teneatur confiteri: distiguit triplicia dubia hoc mō. Aut quis credit magis q̃ peccauerit mortaliter in hoc facto:ꝛ sic tenetur confiteri vel conscientiam deponere.aut dubitat ex equo:et etiam tenetur. aut credit magis q̃ non peccauerit/cum dubio tamen de opposito ꝛ hoc dicitur scrupulus:ꝛ propter hoc dubium nō tenetur/nisi aliunde teneatur. quandoqꝫ tamen expedit dicere:sed sepius contemnere ꝛ contra agere.presertim habito consilio peritoruz. Et tractatu de preparatione ad missam consideratione tercia:certitudo moralis sufficiens ad celebrandum/ compatitur secū vacillationē quandā/aut hesitationem/ aut suspitionē/ seu scrupulos/q̃ homo ad ꝗ nō sit sufficiēter dispositus aut aliquo ꝯpedimēto ligatus sit. ꝛ si quis opposuerit dubitās de aliquo an sit licitum/ ꝛ stante dubio id agens: peccat.quia se discrimini scienter obycit. Respondeo (inquit) cum dño Guilhelmo Altiss. regulam hanc magistralem intelligendam esse/ de tali dubio/ quod est vehemens/ꝛ magis vel saltem eque inducit mentem credere q̃ est mortaliter illicitum/sicut quod est licitum. Secus vbi mēs inclinatur plus ꝛ iudicat quod est licitum: q̃ illicitum.quanq̃ nō habeat/ vsquequaqꝫ certitudinem euidentē aut fixam.quia nec hoc requiritur. Ex quibus euidenter patet apud hūc scrupulū dici/quācūqꝫ hesitationē aut dubitationē q̃ stat in aliquo magis estimante vel opinante q̃ oppositum sit veruz.

¶ Oppositum sentit Beatus Tho.quodlibeto. 8.q.13. cuius sententia tanto credibilior videtur:quo pro responsione quodlibetica ad quam omnes confluunt veritati exarande attentius inuigilasse creditur. vnde tractans ibidem vtrum habens plures prebendas peccat eo ipso:q̃ opiniones magistrorum sunt in contrarium.inter cetera dicit:si illa opinio non est vera:sed magis contraria quam ipse sequitur:tunc distinguendum est.quia vel habet conscientiam de cōtrario: ꝛ peccat contra conscientiam q̃ꝫ uis non contra legem.aut non habet conscientiam de contrario sed certitudinez: ꝛ tamē in quandam dubitationem inducitur ex cōtrarietate opinionum: ꝛ sic si manente tali dubitatiōe plures prebendas habeat periculo se cōmittit.ꝛ sic proculdubio peccat: magis amans beneficiuz temporale q̃ꝫ propriam salutem. Si vero ex opinionibus contrarys in nullam dubitationem inducitur sic non committit se discrimini nec peccat. ex quo manifeste videtur q̃ iuxta Beati Tho.sententiam/ q̃ꝫ uis magis credat vel estimet partem quam sequitur esse veram:si nihilominus propter contrariam opinionem aliqua dubitatione moueatur non licet ei propter discrimen hoc operari.supposito etiam q̃ nulluz sit ibi discrimen ex parte rei:sed veritas. ¶ Confirmo hoc. ponamus gratia exēpli/medicus magis estimat patienti suo/vinū mortem inferre nō posse de quo tamen propter aliorum contrariam opinionem dubitat/nihilominus vt experiatur concedit egro vinū/ꝛ interficit:nullus dubitat apud districtum iudicem hunc reuz teneri.ꝛ non alia de causa q̃ꝫ q̃ egrum periculo mortis exposuit. Et si enim mors secuta non fuisset: ipse nihilominus eque reus fuisset.ergo non licet agere partem dubiaz

que magis estimatur vera. q̃ si hoc periculũ minus verisimile reprobamus ĩ medico/q̃ ad mortẽ corporis: longe magis repudiandum est consimile periculũ mortis aĩe. ¶ Si alicui videatur medicus non deliquisse ⁊ tamẽ talis medici manibus nollet suam sanitatẽ cõmittere: nihil aliud videtur q̃ probare circa alium quod damnauerit erga se ipsum. Item qui scit aut scire debuit ex suo facto iniuriã aut iacturã verisimiliter posse euenire: censetur culpa sua damnũ dedisse. de iniuri. ⁊ dam. dat. c. fi. sed huic medico p casum verisimile erat mortẽ esse secuturaz licet minus verisimile q̃z oppositũ. cũ in probabilibus dubys quelibet pars sit verisimilis: sicut probabilis. licet altera pars sit probabilior/ ⁊ verisimilior. ergo non debet dici scrupulus cõtra quẽ liceat agere: oĩs formido vel hesitatio qua hõ minus mouetur ad credẽdũ: vt voluisse videtur Gerson. Sz est scrupulus cõtra quẽ licet agere/ apparentia vel potius causa apparentie/ ex qua. s. apparent que sepe timorẽ pariter ⁊ pauorem incutiunt: que stat cuz credulitate/ vel fide/ aut sciẽtia/ oppositi. que tñ fides vel scientia/ excludit omnẽ dubitationẽ ⁊ formidinez oppositi. exemplũ credo mathematicis asserẽtibus demonstratũ esse q̃ triangulus habz tres angulos. ⁊ c̃. contra quod ⁊ si adducere tur ratio/ quã soluere non possem: nõ propterea hoc minus crederẽ. ¶ Sic in proposito si credo doctoribus asserẽtibus mihi aliq̃d licere: ⁊ si immergat in me ratio probãs nõ licere/ quã soluere nescio/ si dictis eorum/ cõtra rationem/ fidẽ habeo: licite ago contra illã apparentiã/ vt contra scrupulum. ⁊ hoc estimo principaliter intendisse Gerson/ q̃z q̃z secunduz verba/ extensius locutus est. sed si vento taliũ apparentiarũ ceperimus dubitare: incipiemus proculdubio contra agẽdo cum Petro/ ⁊ mergi. qui vt habetur mathei 14. iussu dñi ambulans super aquas/ vt vidit ventũ validũ venientem: timuit/ ⁊ cepit mergi. cui dñs causam cur mergeretur explanans: ait. modice fidei quare dubitasti. q̃ si diceret: dubitatio tua est causa deficiendi ĩ opere. sic patimur multas apparentias contra fidei articulos nobis sepe isolubiles. ex quibus tamẽ neqnaq̃z reuocamus in dubiũ que credimus. dubius enim in fide infidelis eit. de here. c. 1. si ergo propter apparentiam dubitaremus: non essemus in actu fideles. ¶ Dices fortasse: multi propter apparentias dubitant ĩ fide sine peccato. dicit enĩ doctor subtilis distin. 23. tercy. sniarum: fides non excludit oẽm dubitationem/ sed dubitationẽ vincentẽ ⁊ trahentẽ in oppositũ credibilis. Et p idẽ dicit dist. 24. ibidez noticiã pro prophetarũ certiorem fuisse fide/ quia fides admittit aliquã dubitationem: nõ illa. Idẽ videtur sentire. Io. An. ⁊ post ipsuz Panor. c. 1. de hereti. limitando illud/ ad dubitationẽ que habet in se firmitatẽ ⁊ ad pertinaciã ex quo sequitur/ si dubitatio stat cũ actuali fide: multo magis bona operatio/ ⁊ dubitatio aliqua: an ipsa sit licita stabunt simul. ¶ Dico breuiter indubitãtur verũ ẽ: q̃ fides actualis seu ipsum credere/ non admittit secum formidinez vel dubitationez aliquã de opposito. Alioquin nihil aliud foret fides nostra: q̃z opinio. Est enim opinio cõceptio alterius partis: cum formidine de opposito vt dicit Linconiensis in fine primi posteriorũ ⁊ Auicenna sexto naturaliũ. Dic Hugo de sancto victore libro primo de sacramentis parte. 10. q. 2. ostendit fidez esse certitudinez animi de rebus absentibus/ supra opinionẽ ⁊ infra scientiã constitutam. Certitudo est/ quoniaz vbi adhuc dubitatio: ibi fides non est. Et ibidem plus est fide stare: q̃z mutari estimatione. Et August. 8. de tri. ca. 5. vult q̃ in hys que sunt fidei: non licet dicere forte. quia dubitationez importat: vnde ait. salua fide: licet dicere forte virgo Maria talem faciem habebat. forte autẽ de virgine Maria natus est Christus: nemo salua fide christiana dixerit. ¶ De dictis scoti sepe miratʼ fui: cum talem dubitationẽ etiam excludat opinio. tandẽ ex causis suis dicendi: intelligentiam dicti repperi. q̃ scilicet fides non excludit dubitationem: de modo verificationis crediti. pro quo. s. fiat verificatio. vt patet de multis creditis: que non intelligimus. ⁊ de quorũ intellectu doctores fideles contrarie opinantur. cuiusmodi sunt multi passus scripture: qui proprysſime sunt de fide. sicut dicit Ambro. illud Marie ad angelum/ quomodo fiet istud/ non fuisse verbuz dubitantis: sed modũ inquirẽtis eius quod credidit. sed reuelatio intellectualis scriptu re non admisit in prophetis talem dubitationem significationis/ in qua. s. verba capiẽda essent. ⁊ hoc vult Scotus. Dubitatio autem de veritate dicti siue magis siue minus appareat verũ/ q̃z non verum: excludit credere respectu eiusdẽ. Et sic apud ipsum dubitãtem censetur vincens: ⁊ trahere in oppositum credibilis supple actum. ¶ Pro in

tentiōe Jo. An. ⁊ Panor. sufficit ꝙ subitus motus dubitatiōis circa articulū fidei quē explicite tenemur credere sicut ⁊ subitus motus ĩfidelitatis solū ē pctū veniale ⁊ ita stat cuz fide habitu repugnat nihilominus actuali credere. ⁊ de illo est ad propositum. ¶ Hac differentia scrupuli ⁊ dubitationis p̃ missa: pro solutiōe q̃siti pono hāc cōclusionē Nulli licet agere ꝺ q̃ dubitat an sit mortale peccatum: si certus sit/ꝙ oppositū agēdo nō peccabit. Quod addo. qz si dubitet de vtroqz contradictoriorū an liceat: iam currit casus articuli sequentis. Et extendo hic agere ad omissionem: que etiam actus peccati dicitur. Hanc conclusionez probo. Primo sic qui adhuc existimat sibi dubitandum de vita prioris coniugis: nullatenus potest exigere debitū. vt dicitur in. ca. dñs de secū. nupt. sed hoc soluz est/quia adhuc dubitat: an hoc exigere sibi liceat. g. ⁊c. ¶ Secūdo sic. nulli licet magis velle seruare amorem creature: q̃z dei. vt patet ex precepto diligendi deū super oīa. sed qui propter amicuz agit illud de quo dubitat an sit mortale: vult magis seruare amorez illius q̃z dei: ex quo exponit se periculo displicendi mortaliter deo/vt amico placeat/aut sibypsi quod exemplariter deduci potest. Si q̃s velit opari vt ꝛplaceat Petro: de q̃ dubitat an displicebit Joanni. cū cessando ab opatiōe posset ĩ vtriusqz gra pmanere: ĩdubie diligit Petrū supra Joānē Confirmatur si medicus propter delectationem velit sumere cibū de q̃ dubitet an sibi mortē inferet: indubie peccat/preferēs delectationem sanitati proprie. g similiter ĩ proposito cum exponit charitatez dei discrimini interitus: agendo de quo dubitat an deū constituet sibi inimicum. vnde Augu. amor meus pondus meum. eo feror: quocunqz feror. ergo censebitur amor creature dñari/ vbi fortius ipellit: q̃z amor dei. ¶ Obycies fortasse dubitās ex causa leui ⁊ temeraria: potest licite contra agere. cum vnicuiqz liceat sue temeritati resistere: ne magis inualescens ipsum absorbeat. iuxta illud Psal. 136 beatus qui tenebit: ⁊ allidet paruulos suos ad petram. ergo male dicitur indistincte: ꝙ dubitans an factum sit mortale: non potest hoc agere. Confirmatur. tum primo qz de sen. excom. c. inquisitioni dicitur: ꝙ conscientia temerarie credulitatis explosa: potest quis reddere ⁊ etiam exigere debitum coniugale sed illa expellitur dum quis incipit dubitare. ergo. ⁊c. Luz secundo. quia dictum est prius: ꝙ licet agere cōtra fortes apparentias homini insolubiles/ergo a minori etiam licet contra dubitationez non probabilem. Respondeo/ nihil interest ad effectum mortis spiritualis inferende/ex qua causa quis dubitet: temeraria vel discreta: sed qualiter dubitet. sicut nec ex qua causa quis sit eger: si icurabiliter eger sit. sicut nec ex qua causa irascitur: sed qualiter. vt enim iuxta sententiam Philosophi primo de anima ex facili causa/quis grauissime irascitur vno tempore: qui tempore alio ex magis ardua nequaq̃z moueretur aut deyceretur a mansuetudine. sic nonnunq̃z ex leuissima ⁊ maxime temeraria causa: quis grauissime dubitat/aut suspicatur. sed ad effectum remedij consequendi plurimum refert. facilius namqz soluitur ceteris paribus temeraria dubitacio/per contrariam fidem: q̃z probabilis ⁊ discreta. Cum igitur dicitur in argumento vnicuiqz licet sue temeritati obsistere ⁊ reniti. ⁊c. vtiqz verum est: sed prudenter/nō temere. hic autem contraagendo: temere renititur. quemadmoduz si agat cōtra temerariam conscientiā/laborandus est igitur ad temere dubitationis vel conscientie depositionem propria inuestigatione aut aliorū consilio. ⁊ pro hys qui sacras litteras non norunt: saluberrimum consilium est vt facile credant peritorum consilio/maxime quorū vita doctrinā nō reprobat. ne eis merito improperetur illud Esa. 5. ve qui sapiēntes estis in oculis vestris ⁊ coram vobismet ipsis prudentes. an aūt posset esse tam exilis ⁊ remissa dubitatio de aliquo an sit mortale/ꝙ deliberate liceret contraagere/⁊ an in hoc sit differentia aliqua dubitationis a cōsciētia: an hec pari passu ambulāt. inquirat studiosus. pro quo seruit ꝙ vsus ratiōis potest esse tam debilis: ꝙ consensus in mortale non est mortalis vt in imperfecta vigilia contingit. ¶ Ad primam confirmationem ex c. inquisitioni: dico intelligendū esse de ꝺ positione per actum contrariū/non per dispar atuz. cuiusmodi est actus dubitandi. aliqas se exponeret estimato periculo/seu periculo: quoad aīm agentis. ¶ Ad secundam dico ꝙ nō arguit a minori: sed potius a maiori affirmatiue. quia ex apparentia occurrēte: etiā quam quis nescit soluere/ non habetur periculū rei. cum illa ex nostra opinione non mutetur nec periculum estimatuz seu ad animū agentis. vt sit in dubitatione: siue sit temeraria siue probabilis ⁊ discreta.

Ex conclusione infero pro responsione hoc correlariuz. In dubio cuz certũ est licere qd̃ precipitur: tenemur obedire. quod intelligo de dubio apud aĩm illius cui aliquid precipitur. non quia doctores aly de illo dubitãt si enim habeat estimationẽ rectam seu verã & non mouetur ex contraria doctorum opinione ad dubitandũ: non obligatur quouis modo obedire. & in hoc sensu credo correlarium satis probatum esse ex conclusione.

¶ Ad ratiões ante oppositũ. Primo ad primaz: cuius vis stat in hoc/ si prelatus peccat precipiendo & exequẽdo in casu probabilis duby: alius nõ tenetur obedire. Nego assũptum. quia & si sciam principẽ indicere bellũ sola libidine vlciscẽdi se/ aut dominãdi: aut diuitias augendi. si alias iusta causa subsit bellum gerendi/ que eum nõ mouet: teneor obedire. vt sentire videtur Aug. libro cõtra Manicheos. si humana cupiditate bellũ geritur: non nocet sanctis/ in quos non habet quisq̃ potestatem/ nisi desuper datam. 32. q. 1. quid culpatur. ¶ Fallor si non ita precipit Apostolus/ serui subditi estote ĩ omni timore dñis: non tantum bonis & modestis/ sed etiam discolis. 1. Pe. 2. Nec hoc est discolũ fouere/ aut ĩ casu illicito furioso gladiũ reddere/ aut consensu cooperationis in peccatũ consentire: sed actum debitũ/ ne proximum deterius illaquiet/ libenter exoluere. sicut si quis legittima debita soluat ei: quez scit pecuniam mense fenebri applicaturuz/ aut cũ scortis consumpturum: immo vt bene dicit Tho. 32. dist. 4. liceret furioso reddere gladium: quãdo maius periculũ timeretur nõ reddendo: & in hoc forte fundatur. c. debito res. de iureiuran. Et ad probationem cum primo ponitur p̃ simile ō dubio rei possesse dico primo q̃ talis non est in bona fide. qz non credit rem suam esse: sed ex iusta causa vt ponitur/ dubitat/ nec probat oppositũ. c. si virgo. quia loquitur de ignorantia praue dispositionis que est error/ quo creditur esse verum/ quod falsum est. qui autem de iure dubitat: nõ errat hoc modo. Q̃ qz sic loquitur patet per illud quod ibi parificat ignorantiam possessoris & virginis nubentis alieno viro. quod virgini nequaq̃ licet: cum dubitat. vt patet ex sepe dicto. ca. dominus. Credo tamen non solum dubitationez: sed etiã malã fidem tempore medio simul stare cum prescriptione etiam de iure canonico/ & terris etiã ecclesie subiectis. puta si tpe quo scit aut dubitat rem suã nõ esse/ animi restituendi: constito quis sit verus dñs rei/ & interim subito impeditus negocys celerrimis bellorum aut alys/ non restituit/ & post credit suam esse. ibi enim non est peccatuz mortale. Et. c. qui omne/ non derogat legibus aut consuetudinibus locorũ: nisi quatenus absq̃ mortali peccato seruari nõ pñt vt patet ex textu. & idez est siue sit fides sbita & non permanens rei aliene/ siue dubitatio de qua glo. ¶ Secũdo dico q̃ in tali dubio licite potest retinere rem possessaz: donec cõstare poterit quis sit verus dñs. cuz idem liceat si habeat certam fidez vel scientiam/ q̃ res sit aliena: & ignoret cuius sit/ propter discrimen preiudicandi vero dño/ quod immĩnet ex celeri restitutione. puta si alius consumet bona: aut si aliter non est soluẽdo: si nihilominus constare non posset cuius sit: tenetur se exonerare: erogando pauperibus vel ecclesie/ cum protestatione si inueniatur verus dñs/ q̃ illi teneantur tantundem restituere. Sed in casu nostro de obediẽtia vt nunc ipsum tractamus: nullius alterius preiudicium imminet. & ita non licet ibi obedientiam differre aut denegare. Et cũ vlterius assumitur. Q̃ncunq̃ ipsum precipere est alicui peccatum/ ita q̃ non licet ei precipere aut preceptuz exequi: non tenemur obedire Pro quo adducitur illud Tho. de voto simplici vnius coniugis: cui alter non tenetur debitum reddere. Dico q̃ veritatem habet cum ratio illiciti prouenit ex parte actus. puta quia ille in se iniustus est. & hoc casu procedit glo. Aug. ad Roma. 13. qui potestati resistit. &c. Si iubet qnod nõ licet. & allegatur 11. q. 3. non semper. & c. si dñs. Sed si ratio illiciti proueniat solũ ex conditione agentis/ puta qz contra consciam/ suã dubitationem vel votũ aut iuramentũ: hoc non oportet. vt solet fundari in. c. manifestuz. 33. q. 5. Quod autem dicit Tho. non teneri reddere postq̃ alius votũ simplex emisit: estimo magis q̃ hoc dixerit aliorũ opinionem referendo: q̃ iuxta propriam sniam determinando. sicut quod ĩ eadẽ solutione dicitur de professiõe/ ante finẽ anni probationis ĩ ordine mẽdicãtiũ: qz sic Ōcto matrimonio & cõsummato p̃ eos quorũ vterq̃ voto simplici ligatur. neuter posset licite debitũ reddere. qz tenentur etiã cõtracto matrimonio q̃ tũ licite possũt: votũ seruare. si g̃ neuter alteri tenetur: seq̃ q̃ nullus eorũ licite poterit alteri debitũ reddere. dico igit̃ q̃ matrimonio cõsummato vterq̃ tenet̃ alteri debitũ reddere: siue vt̃q̃

fuerit voto simplici ligatus/ siue alter puta exigens tantuz.quam opinionem sustinere videtur glo.27.q.1.si quis.⁊ hoc:nisi votuz vnius processerit de consensu alterius.quia tunc non solũ illicitũ exigeret:verum requireret non debitũ.hoc probo expressa intentione Aug.in epistola ad ediciaz:⁊ ponitur 33.q.5.quod deo.vbi hortatur eam/vt instãtissime perseueret in voto:quod vna cũ marito iam lapso emisit.addens ad quod te nõ exhortarer:nisi quia tibi ad hoc ipse consenserit.nam si nunq̃ tenuisses eius assensuz: nullus te defenderet numerus ãnorũ.ergo non obstante voto mariti/ si ipsum sine ipsius consensu vouisset:nõ posset licite denegare debitum.Et quo ad hoc idẽ iuris est õ vtroq̃ viro scilicet respectu femine. ⁊ econtra.cum sint in potestate corporuz pares. vt dicit Gratianus eo.c.⁊.c.manifestum ⁊ glo. numeri.30/que sumpta est ex Aug. ¶ Ex B videri potest/habita iusta causa debellandi/ si princeps deo vouerit nunq̃ de hoc sumere vindictaz:nisi aliter /quoad hoc/populuz suum absoluerit ab obedientia/an subditus posset/ ⁊ teneatur sibi opem ferre in bello.

¶ Ad secundũ cum dicitur/ sic nullum esset probabile dubium an certo precepto teneamur obedire:nego sequelam.Et ad probationem respondeo/quod non est certũ quẽlibet in tali dubio debere obedire/ ratione dubietatis:sed solũ dubitantẽ.⁊ ergo si quis non dubitet/⁊ agit partem licitam quaz credit licere:non peccat.secus si sit in errore.qz tunc ponitur agere contra legem/ ⁊ peccabit:nisi ignorantia eum excuset/ si negans obedientiam:cum recte estimat sibi licere. audiat doctos asserere ꝙ teneatur.tales in quã quibus merito deberet credere/ vel ad minus de facto suo dubitare:non poterit sine magna temeritate in sua fide ⁊ estimatione remanere.oportet enim boues arare:⁊ asinas iuxta eas pabulum querere.non seorsum ⁊ segregatim a bobus. ¶ Ad terciuz dico/ sicut detentio alieni est licita domino volente actu elicito vel debito vt pulchre dicit Scotus disti.15.quarti. Ita in proposito denegatio obedientie/ quam alteri tenetur quis prestare in dubio:fit licita/ si superiori placeat vel placere debeat/vt nõ obediatur cum ergo in dubio seruitutis ex obedientia tantum preiudiciuz immineat ei/cui preceptum sit vtputa fornicandi vel eam perpetuo pro vxore tenendi/ vt superior debeat stare contentus si non obediatur. dico cum Beato Thoma.⁊ alys ꝙ non tenetur obedire.idem est de eo qui contraxit sub cõditione castitatis seruãde:postq̃ incepit dubitare an cõsensus talis efficeret matrimonium/⁊ alias non vult remanere cum illa. Q̃ autem superior sit contentus actu debito:patet quia alias non pateret tali via recedendi iuridice sine peccato medio ab vxore.vt probat argumentum: ⁊ hoc vxore sibi volente adherere ⁊ debitum exigere.

¶ Secundum puuctum.An actus qui dubitatur probabiliter esse peccatũ mortale: cadit sub obedientia vel obligatione. ¶ Et arguo ad partem affirmatiuam. Primo auctoritate August. libro contra Manicheos. vbi dicit iustus si forte etiam sub rege homine sacrilego militet:recte potest illo iubẽte bellare.si vice pacis ordinem seruans:qõ sibi iubetur vel non esse contra dei preceptum certum est.vel vtrum sit:certum nõ est 23.q.1.Quid culpatur.ergo in probabili dubio peccati mortalis licet obedire.ꝙ si licet indubie tenemur. cum tota causa releuans nos ab oligatione obediendi: esset dubium talis actus vtrum sit mortalis vel non. tenet consequentia quia cum dubitatur:certum non est/esse contra dei preceptum.iam iuxta allegata verba Augusti. tunc licite obedit:cum quod precipitur.⁊c. ¶ Secundo sic cõiunx dubitans de matrimonio an teneat vel non propter dubium de vita prioris coniugis: tenetur debitum reddere.ergo in dubio peccati mortalis/ tenetur quis obedire.consequentia tenet. quia non teneretur ad hoc coniunx ad exactionem coniugis:si non etiam subditus ad preceptum superioris. Antecedens probatur expressa determinatione ecclesie de secũdis nuptys c.dñs.vbi dicitur. Qui de morte prioris cõiugis adhuc sibi estimat dubitanduz: ei qui sibi nupsit debituz non deneget postulanti. quod a se tãmen nouerit nullatenus exigẽdum. ¶ Tercio sic. quedam videntur apud doctores dubia neutra de contradictorys: ad quod ipsorum sumus obligati seu quod liceat.ergo saltem si accedat ibi preceptum pro altera parte:necesse erit in tali dubio obedire.consequentia tenet.quia ibi priusq̃ preciperetur:pars illa erat eque dubia.ergo postquam precepta fuerit nisi quis obediat:exponit se periculis pluribus.puta periculo peccati ex dubio/ de contradictorys quod eorum liceat/ ⁊ periculo inobedientie. Antecedens probatur exemplariter

de cōsensu metu mortis extorto: an sufficit ad matrimonium. vt patet per doctores. 29 dist. quarti. ⁊ licet cōmunior sit opinio partis negatiue: alia tamen nō videtur minus probabilis. ⁊ defensatur per docto. iuris canonici. in. c. cum locum. de spon. in. ca. inter cetera. 22. q. 4. Si igitur post hoc contrahat cum alia in facie ecclesie/ quam cognoscat: dubium est/an secundum teneat. si ergo ibi accedat preceptum: videtur obligari adherere secunde. ¶ Item problema neutrum videtur an matrimoniuz contractum contra consuetudinē loci (que scandaluz generat) nondum approbatam a papa: tenet vel non de quo per Panor. ⁊ alios in. c. super eo. de cogna. spirituali. ¶ Ad oppositum arguo. Primo sic/ votum aut iuramentum non ligat ad actū in probabili dubio peccati mortalis: ergo nec quodcunqz superioris preceptum. tenet consequētia. quia fortius ⁊ efficacius obligant illa q̄z preceptum superioris. Antecedēs patet. si quis iuret pro bono patrie ne maneat sine certo successore quolibet mense semel exigere debitum coniugale donec vxor impregnata fuerit. si tali egritudine laborет q̄ sine probabili discrimine vite/ hoc non posset: non teneretur iuramentum seruare. item si interea oriatur probabile dubium de impedimento affinitatis aut cōsanguinitatis inter ipsum ⁊ vxorem: certum est q̄ non tenetur cognoscere aut saltem exgiere. quod tamen iurauit. qz ad hoc nō potuit iuramento obligari. Et si constante dubio voueat/ aut iuret: iuramentum est temerarium. ⁊ periurium carens iustitia. iam q̄ presens impediret votum aut iuramentuz: hoc in voto vel iuramento prius facto intelligitur exceptum. ¶ Secundo sic/ ad cuius preceptum non licet se scienter morti exponere: ad eiusdem preceptum nō licet se probabili dubio seu periculo mortis exponere. ergo ad nullius preceptuz licet se periculo seu dubio mortalis peccati exponere. cōsequentia tenet quia ad nullius preceptum posset se scienter peccato mortali seu morti aīe exponere. ⁊ pari passū currunt certa mors ⁊ periculū seu dubiū probabile mortis anime: sicut i morte corporis assumit argumentū. Antecedens probatur quia illa ē causa: quare vxor nō tenetur furioso ōbitū reddere cum corporis periculo. secus si sine eo vt dicit Ricar. 35. dist. 4. arti. 4. item tradit doctor subtilis pro regula. 32: dist. 4 vbi est probabile periculū de extinctione fetus vt q̄ fiat abortus/ aut nascatur ples leprosa cum aliter posset suscitari sana. nō tenetur vxor debitū reddere/ quod euidenter fundatur in illo leuitici 20. qui coierit cum muliere in fluxu menstruo ⁊ reuelauerit turpitudinem eius ipsaqz aperuerit fontem sanguinis sui: interficientur ambo in medio populi sui. idem antecedēs videtur fundari. 2 regum. 32. vbi Dauid qui prius aquam cōcupierat: allatā cum periculo corporis respuit. ita inquiens. num sanguinem hominum istorum bibam q̄ profecti sunt: ⁊ aiarum periculū bibā/ libans eaz dño. quasi diceret non licuisset mihi hoc casu periculum corporis: sicut nec mortez precipere. ideo ne temeritatem tanq̄z virtutem probem: recuso bibere. irrationabile aūt videtur q̄ ad exactionem teneatur coniugale debitū soluere: cū probabiliter dubitet/ an actus ipse coiugal' erit fornicatio: ⁊ nō teneret cū pbabilit̄ dubitat an act⁹ ipe erit sui ipsi⁹ aut fetus extīctio. cū ibi ēt sit solū dubiū impediměti: ⁊ nō certa scia ¶ Tercio si illud precipiat operari propheta qō eius precepto nō interueniente esset peccatum mortale. non tenemur ei obedire: donec certissime ostēdat se missuz a deo: ⁊ esse dñi prophetā/ ⁊ nō in dubio probabili. ergo similiter non tenemur ad exactionem coniugis: ō quo probabiliter dubitamus/ an cōiunx sit/ actū exercere qui sine eius exactiōe esset nobis mortalis/ propter dubiū fornicationis. ⁊ idem iuris videtur respectu superioris in subdito. Aliis patet. per illud. 3. regum. 13. vbi Sad propheta quia cito credidit pseudo prophete fingenti se a dño mandatum habere/ quatenus Sad reductuz pasceret in bethel/ ⁊ sic expirasse preceptum/ prius Sad de cōtrario factū: a leone percussus interyt. vt inter prandendum idē propheta qui eum reduxerat: sibi prenunciauit in sermone domini. hinc dñs altissio. tractans illud. 3. regū. 20. cum dixit micheas in sermone dñi percute me: nolenti penam prenunciauit/ quia (inquit) noluisti audire vocē dñi ecce recedes a me/ ⁊ percutiet te leo: dicit generaliter verū: quod in his que sunt contra dei mandata: debeat expectari/ donec habeatur certū signū de propheta/ vel discretiōe spirituū. 1. Io. 4. probate spūs si ex deo sint qiñ multi pseudo prophete exierūt in mundū. ⁊ ideo dicūt doc. Abrahā nequaq̄z tentasset in molare filiū suū: si nō certissimus fuisset ō dei reuelatiōe Altissi. ibidē. ⁊ Tho. 2. 2. q. 17. ar. 5. idē ptz ex verbo salua. Io. 15.

si opera non fecissez in eis que nemo alius fecit:peccatum non haberent.ita q̃ sola certitudo attestationis miraculorum:z nõ probabilis dubietas arguit iudeos infidelitatis.ergo similiter de propheta quocũqz alio Tum etiam quia nisi sic:necesse esset obedire dyabolo precipienti immolationez filij/ aut depredationẽ iniusti hominis:quãdo sũtilibus signis appareret vt probabiliter dubitaretur esse Christus.aut tunc ipsum adorare:cum probabiliter dubitatur/ an sit ille cui latria debetur. quod non licet.etiam si portentum predixerit:z euenerit:vt fundat August.in illo Deutro.13.si surrexerit in medio propheta.zc.vt patet.26.q.5.c.nec mirũ ergo similiter/ cum probabiliter dubitatur aliquis esse maritus aut prelatus:non debetur sibi actus/qui soli vero marito aut prelato:ratione coniugij aut prelationis debetur.propter dubium probabile de actu.

A ¶ Pro solutione primo videndum est. quid liceat homini agere per se:aut ad preceptum prelati:cum probabile dubium est de contradictorijs/quod eorum liceat. Secũdo quid ad preceptum prelati/cum alterum tantum ante preceptionem est dubium an liceat:et oppositum certum est licere. Quoad primũ dico q̃ iusta statera librãde sunt ratiões vtriusqz partis. vt que pure rationis acumine/ comperte fuerint/validiores (ceteris paribus)vincant etiam affectum.vt eis obediatur. ¶ Addo notanter/ceteris paribus.quia si alterum efficacius probetur veniale/z contradictorium minus efficaciter mortale: estimo q̃ licet subire verisimilius periculum minoris peccati:vt vitetur minus verisimile periculum grauioris.cuius simile est in periculis amittendi facultates aut membra: minus aut maius. Assignare autem in singulis quo gradu grauitas peccati preponderare debeat verisimiliori periculo minoris peccati:aut econtra:non cadit sub arte. sed de hys docet prudentie consilium z vnctio quomodo docto.dicunt de honesto necessario z debito attendendis in elemosinis faciendis/vel exhibendis beneficys/quando vnum alteri debet preferri:quod sumptum videtur ex Philosopho quarto.Ethicorum. ¶ Principale probatur quia stante equalitate peccati vtriusqz:si pro altera fuerit efficaciores rationes:ibi est maius periculum. z ita partem illam agendo submitteret se maiori periculo/verbigratia.maior.14.annis infra annum probationis professus ordinem mendicantium/z statim post exiens contrahit matrimonium z consummat/hic penitens facti dubitat an posset vxori postulanti debitum reddere: consulit Beatum Thomam.quem repperit quarto sententiarum distinc.27.in solu.ad vlti.dicentem:q̃ talis professio non soluit matrimonium nõ consummatum/quemadmodum nec votũ simplex/sed vt dicit habetur pro nulla:iuxta decretalem nouam. Ex quo euidenter sequitur eam etiam non posse dirimere matrimonium post contractum. quod reperit de facto consuluisse doctores Bononienẽ vt refert dominus Anthoni. c. rursus .qui cle.vel vo.quos etiã sequitur dominus Angelus in summa:que vulgo angelica nominatur z ita horum opinio est:q̃ licite potest debitum reddere. ¶ Pro opposito repperit dominum Pe.de Palu.distin.18.quarti dicentem q̃ professio tenuit z obligatur religioni in genere.ita q̃ sit monachus.exquirit fundamenta vtriusqz opinionis. z tandem reperit fundamentum prime esse: quia talis professio non obligat religioni cui primo facta est.sit gratia exempli ordinis minorum.iam votum non dirimit matrimonium post contractum:nisi sit solemnisatum per sacri ordinis susceptionem vel promissionem tacitam/vel expressam factam alicui de religionibus approbatis. vt dicitur.ca. vnico de vo.libro sexto z sic non videtur esse in proposito.cum non ligetur alicui certe religioni/quod fundamentũ videtur non esse efficax. Non enim sequitur ex professione facta non ligatur religioni quam professus est: ergo non fecit professionem alicui de religionibus approbatis/ etiam solemnisando sufficienter votum/ad effectum dirimendi matrimonium post contractum: nam qui in religione non mendicantium infra annum suscipit habitum professorum: tacite professus est.vt in.ca.constitutionem de regularibus libro sexto:ex qua tamẽ: vt ibi dicitur/non obligatur illi religioni: sed religioni in genere.de quo tamen dicit Johannes Andre.Si cõtrahat nihil facit.z post ipsum Panor.in.ca.consulti.extra de regularibus. quanq̃z reprobet ibi z forte male communem opinionem Innocenty. Hostien. Joan. Andree: z generaliter omnium preter dominum Cardinalem : quem in hoc sequitur de eo qui absolute vult mutare vitam:z sumit habitum nouiciorum. estimo quod talis secure non obstante sua

dubitatione:posset negare debitum/sequendo opinionem Palude.quod posset exemplificari:testator disposuit in testamento.vt satisfactis omnibus legittimis debitis :remanēs distribuatur pauperibus.constat legittime executori/q̃ non de omnibus solverit decimas.ibi propter dubium de decimis.ꝛc. ¶ Itē episcopus precepit detegi personam que deliquit: que dum confiteretur non penituit/ dubitat sacerdos :an teneatur propter opinionem iuristarum in capi. omnis vtriusq̃ sexus.de peni. ꝛ re. ꝛ aliorum contrariam. ¶ Si vero post debitum examen rationes appareant eque efficaces respiciendū est ad grauitatē vtriusq̃ partis vt quod esset grauius peccatū/declinem⁹/ minori nos subdendo. vt vult consiliuz tolletanum.13.dist.duo mala.ꝛ Grego.eadem dist.c.nerui.si vero rationes fuerint pares ꝛ peccatoruz equa grauitas:in oio paribus locus videtur gratificationi. Si tamē ex affectu se sentiat ad alterū magis inclinatuz:tutius videtur vt illi se submittat ad quod minus inclinatur.eo q̃ affectio semp facit pl⁹ apparere:que pro se faciunt.ꝛ ita rectum iudicium impedit.hoc vltimo casu obediendū est indifferēt in ea parte que precipitur. Si rationes pro vna parte sint efficatiores in equalibus peccatis/aut pares in inequalibus/eiusdem tñ generis puta mortalis vl venialis/si precipiat pars periculosior/id est grauior in qualitate peccati/aut minus probabilis:non tenetur obedire.quia contra legem nature precipit. qua iubemur in periculis peccatorum semper minima sumere. nisi superior talis fuerit:vt eius preceptiovi auctoritatis habeat:faciens alteraz partem plus vel eque apparere.vt potest esse ratione doctrine ꝛ sanctitatis insimul concurrentiū vel ratione indefectibilitatis:vt tenetur de consilio generali:nec quis isto modo agens dubium amat periculum.quia nō censetur amare:nisi cū liberum esset ei tale periculū euitare sine incursu alterius maiozis vel equalis. ¶ Quoad secundum videlicet cum alterum contradictoriū tantuz cadit sub dubio an licet: ꝛ hoc precipitur vel tanq̃ debitum exigitur.aliqñ credidi distinguendum puta vel est dubium licere propter dubietatem circūstantiarum.que labefaciunt vel iustificant actum:vt in actu debellandi.qz dubitatur an subsit iusta causa. vel ī matrimonio qz dubitatur/an subsit ipedimētū ꝛ q̃ in illis tenemur obedire:iuxta Aug.sententiā in dicto.c.quid culpatur. ꝛ determinationē ecclesie in dicto.c. dominus.pro quo etiam allegari solet.c. inquisitioni de sen. excom. aut est dubium iuris/ cognitis rei nature ꝛ omnibus circunstantys.vt in problematibus doctorū est de hoc:an aliquid liceat an non.ꝛ q̃ in tali dubio licet negare obedientiaz:tanq̃ in illicito nō cadēte sub obedientia. ¶ Sed diligentius examinans non reperi in hoc esse differentiam.quia dubietas iuris non arguit periculum rei: sed solum quo ad animū dubitantis Nam si rationes alterius opinionis nō inducant eum in aliquam dubitationem/ꝛ vacillationem mentis:non peccat ratione duby. Exempluz de solutione integre decime predialis: ꝛ personalis: de qua cōiter iuriste.ꝛc. vide Panor. in.c. in aliquibus de decimis. Sicut si causa probabilis ex qua videtur impedimētum matrimony fuisse/non moueat maritum ad dubitanduz/puta quia confidit probitati vxoris/quāuis iam sciat vxorem fuisse illam quam ante matrimonium vidit cum consanguineo solam cum solo/nudaz cum nudo:non peccat ratione duby/etiam exigendo debitum/ licet posset vtrobiq̃ accidere/ q̃ peccet contra legem ignorantia ipsum non excusante:vt cum talis est:qui tenetur ex illis causis credere vel ad minus probabiliter dubitare.sicut si opinio medicorum non faciat egrum imperitum medicine/ dubitare q̃ hoc sit ei mortiferum/qō maxime appetit:non propter hoc excusatur a suiipsius nece ꝛ interfectione / si contra preceptum eorum comedat. ¶ Dico igitur non faciendo aliquam differentiam duby iuris a dubio propter circūstantiaruz dubietatem pro conclusione responsiua q̃ nullus dubitans de actu an sit mortalis an non:licite obedit ipso sic dubitante.probo sic/quia nullum superioris preceptum liberat seu eximit hominez ab obseruatione iuris diuini vel naturalis.sed agere contra dubitationem peccati mortalis est iure nature prohibitum:sicut agere contra conscientiam peccati mortalis.ergo nulli licet sic obedire. Minor patet quia circumscripta omni lege positiua dei.ꝛ hominum:adhuc quodlibet talium esset mortale peccatum. consequentia tenet: quia hoc esset obedire contra preceptum negatiuum iuris nature ꝛ precepta negatiua obligant semper.ꝛ ad semper. Preterea qui probabiliter dubitat de seruitute vxoris. non tenetur ei

etiã mandãte ecclesia reddere debituz. vt dicit Tho. similiter Ricar. dist. 36. 4. ⁊ est meo iudicio necessario sic dicendũ: vt ptz ex allegatis in 3. ar. 1. arti. ergo a minori non tenetur cũ probabiliter dubitat an actus erit fornicatio. cõsequẽtia tenet. qz ad ꝑmũ/secũdũ doc. non tenetur. qz sic vel fornicaretur vel sibi preiudicaret/quo ad temporalem obligationẽ: si eaz maritali affectu cognosceret. Cum ergo propter periculũ anime tenetur multo maiora ꝑiudicia subire/ vt scilicet piculũ aĩe euadat: sequitur propter tale periculum ipsum nõ teneri. iuxta regulã si vinco vincentem te: multo fortius vinco te. le. de accessionibus. ff. de diuers. ⁊ tpali. prescrip. Et quid stultius/q̃z in dubio seruitutis si vxor velit vxorio affectu ipsum cognoscere/ ⁊ nõ solũ quasi ex primo cõsensu/ ꝙ tunc reddere non teneatur: ⁊ tenetur vxore volente ⁊ petente debitũ quasi ex primo cõsensu solũ. ex quo sic solũ esset periculũ fornicatiõis ⁊ non preiudicij tpal'. Et ne solus existimer hoc calle nõ trito incedere ⁊ rationibus noui ter emergentibus docto. sniam pro meo affectu trahere repugnãtẽ: allego probatissimũ illũ theologũ dñz Gulhelmũ altissidio. qui tercia parte summe sue agẽs de perplexietate opationũ: querit q̃d si dubitet an sit sua. ea petente debitũ. si reddat/ peccat mortaliter/qz dubitat eã esse suaz. ⁊ si nõ reddat similiter. respondetur recurrendum est ad episcopũ/dũ tñ dubitauerit reddere nõ debet hec ille. ¶ Obycies fortasse ⁊ si forte posses negare ꝙ ecclesia determinauit ĩ dubio pctũ mortalis esse obediendu: nequaq̃z tñ ĩficiari poteris probabilẽ docto. opinionẽ ꝓ tenere. vnde beatus Tho. 38. disti. 4. in fine dicit: ꝙ si cã facit certitudinẽ de vita prioris viri nec debet reddere nec exigere. si probabilẽ dubitationẽ debet reddere. sed nõ exigere. si aũt sit leuis suspicio põt vtrũq̃z licite facere. qz debet illaz cãm potius abycere q̃z ꝓm hoc cõscientiã formare. Idem vult dñs Petrus de tarẽtasia eadẽ dist. Palude dist. 36. dicit sic preceptũ esse per papã in. c. inquisitioni de sen. excõ. ⁊ circunscripto precepto pape nihilominus sic esse agẽdũ ⁊ dicendũ/ qz de non reddendo neutra pars est certa. si enim est matrimoniũ: reddere est iusticia. si non: est luxuria. sed quia presumptio est pro matrimonio nõ est equale dubiũ hincinde. immo si equale esset dubiũ puta vna sententia lata est pro matrimoio/alia cõtra/ ⁊ neutra transiuit in rem iudicatam/adhuc quia nullus est spoliandus possessione. ⁊c̃. Et idẽ concorditer videtur dicere oẽs doctores/ ⁊ glo. iuris cano. in. c. dñs de secũdis nuptys. ⁊ in. c. inquisitioni de sen. excõ. Sed in dubys pars minus periculosa est eligenda/ q̃ licet obedire vel debituz reddere in dubio peccati mortalis. ¶ Et videtur efficacius cõfirmari ex hoc: qz sicut occidere hominez legittime seu publice auctoritatis potestate: nõ est cõtra prohibitionẽ homicidij/sed occidere hoiem talis potestatis autoritate nõ interueniẽte. ita similiter videt ꝙ agere dubium peccati mortalis ad mãdatuz supior. aut alterius exactionẽ/qui probabiliter dubitatur ius habere: non videtur cadere sub prohibitione iuris nature/quo prohibemur dubiũ tale agere/sed solũ propria sponte seu libere tale quid agere. Asserere igitur ꝙ in tali dubio obedire nõ licet/videtur dare pedẽ inobedientie: ⁊ declinare corda simplicium in verba malicie ad excusandas excusationes in peccatis/vt effrenate audeant negare obedientiã propter dubiũ peccati affirmantes sibi hoc licere ex precepto iuris nature. ¶ Respondeo ad primũ q̃ad hoc doc. videntur loqui secundũ methas fori exterioris ad quod scilicet ibi quis cogẽdus sit. ⁊ quia aliud pretendentes contradicunt sibiipsis ex illo quod dicunt aut dicere habẽt de dubio seruitutis: nõ credo ex dictis eorꝝ in ea parte posse argui probabile dubium. ¶ Ad secũduz dico ꝙ sicut a lege nature nõ agendi contra conscium mali/nõ excipitur/ q̃s mandato superioris vel exactione eius qui dubitatur ius habere. ita nec a lege nõ agendi/quod dubitamus esse mortale. propter quorum paritatem/videtur Hostiensis illum errorez incidisse/ vt tandẽ in summa amplexaretur opinionẽ/ꝙ cum certitudine seruitutis vxoris tempore litis pendentie/ posset ad mandatũ ecclesie vxori petenti/debituz reddere tanq̃z illi cui moueretur questio status/quasi ex primo cõsensu ⁊ sine nouo: cum tñ sciat tunc ibi non esse matrimonium. ad quod sequitur actum esse fornicarium. ergo si hoc exciperetur maxime foret ideo: quia superueniente in dubio precepto superioris/tenemur obedire. vt etiaz volũt aduersary/cuius contrarium euidenter deduci potest ex his que dixi de redditione debiti cuz dubitat de seruitute vxoris. ex quo sic non pateret viro via recedendi licite ⁊ sine peccato medio/ab vxore: quam dubitat seruaz esse vt supra patuit. Nec est simile de

occidendo hominem legittime potestatis autoritate interueniente:cuz hoc manifeste doceat excipiendum a prohibitione occidēdi/scriptura sacra/z ratio.secus hic.sed simile foret:si ad mandatuz publice potestatis liceret occidere eum/qui nondum conuictus est malefic⁹. sed probabiliter dubitatur qō certum est non licere. propter quod in lege preceptum erat neminez debere mori.vno tantum contra eum dicente testimoniuz.vt patet,deutro.19.vbi expresse prohibetur añ debitam veritatis inquisitionē: in quemq̄z damnationis sententiaz proferri.z idem si constet principem ex dubia causa velie mouere bellum: maxime de quo dubiuz est/an sit verus princeps.quare enim in dubio obligabimur ei quem dubitamus principem esse/obedire:z nō prophete/ aut alicui apparenti in effigie Christi qui probabiliter dubitatur esse Christus:¶ Luz additur q̄ do pedez inobedientie. Respondeo q̄ multo sincerius eam seruandam cōmendo:cum post apostolos doceo/ obedire oportet deo magis q̄z hominibus.act.quito. Nec eget obediētia meo mēdacio:vt loquar pro ea dolū. Non tamen dico omnem dubitantē liberū ab obedientia/quidā enim irrationabiliter dubitant:aut sine ratione credulitatem seu conscientiam sibi formant.quos sua dubitatio aut etiam conscientia/ nequaq̄z a lege obedientie liberat: sed merito peccatorū suorum tale quid incidunt.vt in eis compleatur illud apoca.22.Qui nocet noceat adhuc z qui in sordibus est sordescat adhuc.vnde quod magis est dicit Ricar.4.sententiarū. z post eum Astensis z plures aly. Si vxor credat marito asserenti se dolo contraxisse matrimoniuz/puta mentitum fuisse contrahendo:quod tamen credere non tenetur iuxta.c.per tuas de probatio.si post asserēti viro q̄ tunc mentitus sit:z primo vere contrahit.si adhuc credat primuz:est perplexa ipso petente debitum.siue enim reddat/siue non reddat:peccat reddendo/contra cōscientiā. z non reddendo:contra legem coniugy.q̄z licet primo sibi preiudicauerit:tamen per reuocationem/credo/expirat hoc preiudiciuz quia concordat verbis.quibus i contractu expressit suū consensuz de presenti.Et doc. subtilis dist.30.4.admittit illam perplexitatem stante credulitate:quod limitandū credo/quando tales circunstantie occurrunt i viro:vt merito sit ei credendum:cuz se dicit de dolo mentituz fuisse:z mulier posset credere/sed ex animi pertinacia aut consimili causa iniqua nō vult/alias estimo durat preiudicium viri:quemadmodum/si vxori egritudinem intulerit propter quam debitū reddere non valet/q̄z diu illa egritudo durat/sine culpa mulieris.secus vbi vellet taliter egrotare:vt vindictam sumat de viro eidem debitum non reddendo. ¶ Ad rationes ante oppositum. Ad primum dico primo/quia verba consequētis non possunt extendi ad sensum cuius opposituz non repugnat añcedēti:cū hoc impediat bonitatē cōsequētie.Et Aug.ex isto añcedēte p̄misso. ordo ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit:vt suscipiendi belli autoritas atq̄z consiliuz penes principes sit. ſz si humana cupiditate bellum geritur: non nocet sanctis in quos non habet quisq̄z potestatem/nisi desuper datā. non enim ē potestas/nisi a deo siue iubente siue sinente:infert immediate hoc consequens. ergo vir iustus si forte etiam sub rege homine sacrilego militet:recte potest illo iubente bellare.si vice pacis ordinem seruans quod sibi iubetur vel non esse contra dei preceptum certum est:vel vtrum sit:certū non est. Hoc antecedens loqtur soluz de eo quod est cōtra dei preceptum ex animo indicentis seu mouentis bellum.puta si ex cupiditate: de quo alys constare non potest. cum affectus animi soli deo pateant. ergo cōsequens nō potest extendi ad dubiuz essendi contra dei preceptum/ quo ad rem ipsam iussam/ seu preceptam.vt est cum probabiliter dubitatur an iusta causa subsit que allegatur: vel an causa que subest sit sufficiens z legitima ad indicendum bellum. immo ego in hoc casu amplius dico:q̄ z si constaret z certuz esset/precipientem contra dei preceptum agere in mouendo bellū/z precipiendo subditis inuasionem/ si alias subsit iusta causa bellandi/non solum recte possunt/sed z tenentur obedire:vt patenter potest apparere ex hys:que dixi in solutione primi argumēti in primo articulo.Sed quia forte diceretur:Augu.non infert ex illa parte:sed si humana cupiditate. zc. Sed ex illa/ ordo ille naturalis mortalium paci. zc. ideo aliter respondeo dictum Aug. complendum seu supplendum: si quod sibi iubetur non esse contra dei preceptum certum est/vel vtruz sit certum non est.supplendum tamen ab eo credatur:actu vel virtute nō esse contra dei preceptuz.z quod sic intelligenduz est: pro-

bo ex verbo Apostoli ad Roma.14.omne quod non est ex fide:peccatum est.quod licet cõmuniter exponatur non ex fide:id est contra fidem seu conscientiã:videtur tamẽ q̃ Apostolus amplius voluerit dicere.cum vigilanter dixerit non ex fide: ⁊ nõ contra fidem.quod eque facile dixisset. aperte insinuans omne quod agimus peccatũ esse: nisi credamus nobis licere/⁊ hoc vel actu/vel virtute.virtute inquam vel virtualiter:vt si de hoc cogitaret:estimaret sibi licere. Itaq̃ verbo Apostoli non solum declaratur/ agere contra dictamen consciẽtie/peccatũ esse: sed etiam contra dubitationem. Et per hoc vt omnes exciperent nisi credat contra dei preceptum esse:q̃uis certus non est. Et preter hoc etiaz excipio.vel si non dubitet. nec propter hoc omne dubium vel conscientia euz excusat:vt licite non obediat. sed soluz illa in quã sez dubietatem vel conscientiaz rationabiliter ductus est.vt dixi prius.⁊c.

Nec oportet omnia dicta sanctozũ vniuersaliter intelligere:quasi fozent verba legis. cuz pluries de industria sermonẽ temperẽt indiffinite loquentes/ne ex vniuersalitate errozem incidant ¶ Ad secunduz de.c.dñs de secundis nuptys: dico q̃ loquitur secunduz methas fozi exteriozis.vbi presumitur pro matrimonio/donec ⁊ quousq̃ oppositũ probetur.vbi non soluz cogeretur dubitans coniugi existenti bone fidei debitum reddere:verumetiaz econtra/bone fidei ei que se proponit dubitare ar.c. laudabilem. vt lite pedente nihil innouetur.secus ĩ fozo anime vbi ex credulitate suavel dubio sibi preiudicat:vt non teneatur alter sibi debitum red/dere. Simile est de eo qui dolo se contraxisse dicit:cui in fozo anime nõ tenetur debitũ reddere vxor.in fozo autez exteriozi illo nõ obstante debitum ei cogeretur reddere:ex quo hoc sibi preiudicare ibi non possit. Vel extendendo ad fozuz penitenciale/dico ad vtrunq̃ simul/q̃ limitanda sunt ad dubiuz quod amoueri potest ex presuppositione habita pro precipiente vel exigente. Nisi sic cogeremur dicere q̃ si sciam principẽ ex causa dubia bellum mouere:⁊ totũ eiusdem cõsiliuz:teneboz obedire submittendo me probabili periculo occidendi innocentes. Nec hoc valet si dicas certũ est ibi esse contra dei preceptum:cũ constet eos peccare ⁊ indicendo bellum/⁊ exequendo.quia licet sit certũ eo casu illos peccare: hoc tamẽ non releuat scientes causam esse sufficientem(quamq̃ ipsi dubitent) quin teneantur obedire/ aut ad minus possint obedire.ergo textus non loquitur de esse contra dei preceptuz/ipsi iubenti seu quoad iubentem: sed quo ad obedientiam/si debeat cum precisione intelligi vt scilicet tunc solũ ⁊ alias non/licet obedire.⁊ de hoc magis patuit in prioribus. Pro dicta restrictione .c.quid culpatur ⁊.c.dñs: multum facit.ca.pastoralis de fi.instru.

Terciumpũctum

In in probabili dubio doctozũ licet obedire:contra propriam sententiam seu opinionez. Et arguo primo q̃ sic. quia hoc efficacissime probari videtur/ ex determinatione ecclesie de sen. excom.c.inquisitioni dicentis.verum cum consciẽtia pulsat animũ ex causa probabili ⁊ discreta q̃uis non euidenti ⁊ manifesta: debitum quidem reddere potest/sed postulare non debet.vbi manifeste haberi videtur:q̃ licet debitũ reddere contra conscientiã/ex probabili ⁊ discreta causa ozta/quod est intentum. Nec valet dicere q̃ debet intelligi cõsciẽtia deposita: vt ibi premittitur de cõscientia leuis ⁊ temerarie credulitatis quod ea ad pastozis consilium explosa: potest debitum coniugale reddere ⁊ exigere. Quia deposita cõscientia:non ageret cõtra conscientiam/debitum exigendo. Iam textus causam dicti assignans subdit: ne in alterutro vel contra legem coniugy/vl contra iudicium conscientie committat offensam ¶ Secundo sic/in probabili dubio licet iudici habenti specialem opinionem de iusticia negocy:iuxta doctiozum ⁊ pluriũ opionem contra propriuum sentimentum pronunciare.ergo licet ad mandatum superioris.⁊c. Probatur antecedens.tum primo quia qui in dubys sequitur quod probabilius ⁊ verisimilius est:non peccat.naturalissimum enim videtur ⁊ innate prudentie:vt in incertis sequamur quod certitudini videtur proximius.hinc de spon.cap.iuuenis dicitur:in his que dubia sunt quod certius estimamus:sequi debemus.sed verisimilius ⁊ probabilius est iudicem vnum falli in opiniõe:q̃ plures maxime doctiozes eo/et maiozis industrie. Dicitur enim tercio politicozuz.q̃ turba melius iudicet:q̃ vnus homo quod facit pro pluralitate. Et sexto Ethicozum. Non minus inherendum est expertozum ⁊ seniozum sentencys sine demonstratione:q̃ demonstrationibus ipsis. veluti enim per experientiam visum habentes

principia discernũt:quod facit pro doctiori obus ⁊ magis expertis Tum secundo quia non posset rex temporalis rectum ordinez bellandi instituere:nisi ceteris preceptis supra ordinet: vt in dubio apud capitaneos seu duces exercitus preualeat opinio pluri= morum ⁊ magis expertorum. Alioquin si quisq; aut inuadendo aut defendendo tene retur iuxta propriam opinionem agere: sta tim exercitus diuisus ⁊ inter se contrarius ad nihiluz decidet ⁊ deuincetur. Sed quod apud hoiez est probitatis ⁊ necessarie proui dentie: non videtur a rege celesti cuius sa= pientie ⁊ bonitatis nõ est numerus quouis modo pretermissum. ergo saltem in diffi= niendo communicata manu ⁊ consilio: li= cet contra propriam opinionem cum alys sententiare ⁊ sententiata exequi. Tum ter= cio quia nisi sic/quisq; teneretur inniti pro= prie prudentie:quod est contra illud prouer biorum tercio. Non innitaris prudentie tue. Ibi Hieronimus prudentie sue innititur: qui quod sibi dicendum vel agendum vi= detur/patruz decretis anteponit.intelligẽs per patres non solum Romanos pontifi= ces aut alios potestatem habentes legis cõ dende:sed generaliter omnes seniores qui experientia ⁊ ratione preeminent. ergo si quisq; deberet iuxta propriam opinionem pronunciare:semper deberet inniti proprie prudentie. Duius etiam contrarium viden tur sentire omnes docto.iuris canonici:no tantes q̃ in iudicio seu iudicando sequen= da est communis opinio.nisi euidenter fal/ sa fuerit vel cõuinci possit probabilibus ra tionibus:quod iudex acutissimi ingenij ar bitrabitur.vide per Joan.Andree in .c. pri mo de constitutionibus.⁊ Panor.in.c.pri= mo de sen.⁊ re.iudi. ¶ Tercio sic quis licite potest alteri consulere vt agat quod secun= dum suam opinionez est illicituz. ergo pro pter aliorum opinionem potest contra pro= priam agere opinionem.consequentia tenz quia consiliũ est causa eorum que fiunt pro pt̃ ipsuz. Jã nulli licet in alio efficere:quod non in seipso. Juxta illud ad Romanos.1. Non solum qui faciunt:sed ⁊ qui consenti/ unt.⁊⁊. Antecedens probatur quia hoc vi= detur summe humilitatis.de se parua sen= tire.iuxta illud ad Philippen.2. Nihil per contentionem vel inanem gloriam: sed in humilitate superiores se inuicẽ arbitrantes Attendens igitur propriam fragilitatem ⁊ quaz incerte sint sue prudentie:non audet contra maiorum opinionem alteri forte la queum iniycere. Et ideo refert ei opinionez Beati Tho. ⁊ Bonauenture ⁊ aliorum de hys que per simoniam mentalem tantum acquisita sunt: petẽs vt secure quod ipsi sen tiunt/agat. ⁊ certe nisi hoc liceret:nõ posset bona conscientia consulentez ad doctiores remittere:quos scit contrariam sententiaz fouere. ¶ Dices fortasse scit etiam alios:vt se ipsum posse falli.ergo lege charitatis te= netur proximo suadere/ vt incertum dimit tat ⁊ prosequatur quod certum est. ¶ Sed contra hoc nihil releuat in dubys vtriusq; partis contradictionis.quia ibi quamcũq; partem egerit:semper dubium prosequitur vt patet ex dictis. ergo saltem ibi licebit ei contra propriam opinionem suadere. Exẽ= plum qui sponsam cognouerit sine consen/ su de presenti. superduxit aliam: ⁊ tandem cogitur per ecclesiam ad primam redire.

Hic consultus tenet secundum opinionem Hostien:q̃ scilicet secundum matrimoniũ sit nullum.iuxta.c.is qui:de spon.an ne pos= set suadere cõsulẽti se vt in hoc casu ecclesie nõ obediat nec teneatur. vt dicit cõmunis theologorum ⁊ iuristaruz opinio. Item pro fessus de nudo consensu vxoris/reuocatur per dyocesanum ad thorum sue vxoris.iu= xta.c.primum de conuer.coniuga.opinatur ipse nullo modo licere monacho alteri car naliter commisceri.⁊.c.illud intelligenduz esse de licentia extorta.iuxta quorundaz o= pinionem.an ne ad preceptum ecclesie lici te possit ei debituz reddere. ¶ Quarto quia nisi sic non liceret canonico fouere causam capituli quam ipse estimat iniustam esse:et scit ab omnibus alys etiaz doctioribus opi nari equam iustam ⁊ bonam. sed deberet omnia potius mala pati/q̃ malo consenti= re.32.q.5. ita ne/ similiter conclusionem de bello mouendo captam a pluralitate/non li ceret exequi:ei contra cuius deliberationez ⁊ opinionem de iniusticia belli mouendi cõ clusio capta est. Item nec medicus vna cuz alys practicans/ posset conclusionem fleu= bothomie cum alys exequi: quam ipse sen tit egro mortiferam. Et q̃ hoc liceat medi= co:patet quia si ipsemet egrotaret posset pro tutiore aliorum consilium sequi:quos repu tat magis expertos ⁊ doctiores se/ac vidit pluries proficere egris/vbi ipse opinabatur egro mortem inferendam. ¶ Quinto sic/iu dex licite damnat eum quem scit esse inno= centem/propter dicta testium in contrariuz

vt vult Beatus Tho. secunda scde. q. 67 ar. secundo. ⁊ ibidem. 64. q. arti. 9. vbi dicit de ministro q̃ sibi etiam liceat: nisi sentētia cōtineat intolerabilem errorez ad excludendum carnifices martirum. idez tenet Alexander de hales. ⁊ dñs Altissi. 3. parte summe: tractans quibus sit obediendum. vbi latius examinat istum ar. Hostieñ. dñs cardinalis ⁊ plures alij: vt videre poteris per Panor. in. ca. pastoralis de offi. deleg. ergo licet propter opinionem aliorum contra propriam agere. ¶ Ad oppositum arguo sic. nulli vnq̃ licet agere contra conscientiā. ergo non licet alicui agere contra propriam sententiam/ad mandatum superioris: q̃ quis sciat probabile dubiū esse/an liceat quod precipitur. Antecedens patet primo autoritate iuris humani. Omne quod fit contra conscientiā edificat ad gehennā. 28. q. 1. omnes itē. c. per tuas. 2. de symo. vbi textus loqtur de erronea cōscientia/ de qua tamē minus videtur: q̃ non licet contra eam agere. Secundo autoritate iuris fontalis puta diuini ad Roma. 14. qui aūt discernit: si māducauerit damnatus est. qz non ex fide. ⁊c. Omne autē quod non est ex fide peccatū est. vbi manifestissime est de intētione Apostoli: q̃ discernens aliquos esse cibos immundos: id est illicitos ad vescendum: si manducauerit damnatus est. id est mortaliter peccat/et tamē illa est conscientia erronea. Et istud videtur indispensabile iuris naturalis preceptum: adeo q̃ nec deus ipse contra ipsum possit indulgere. Implicat enī illum bene agere qui id agit deliberate: quod credit vel estimat malū esse. ¶ Ideo pro responsione breuiter pono hanc cōclusionē. Nulli vnq̃ licet contra propriam sententiā seu opinionem agere: nec iudici contra opinionez pronunciare. Probatur primo per illud exo. 23 iuxta hebraycam veritatem. Non declinabis post rabbim/ad maluz: ⁊ non respondebis in iudicio post rabbim ad peccatum. in cuius prima parte rabbim significat multitudinem: in secunda magistros. siue doctos vt dicūt lyra ⁊ oēs hebrei: quod confirmat nostra translatio qne vltime partis loco habet: ⁊ in iudicio non acquiesces plurimorū sentētie vt a vero deuies. propter quod lex erat apud Hebreos: in deliberationibus pro sentētiando vel diffiniendo ab his debere incipi. qui sunt minoris autoritatis. ne forte formidarent recedere a sententia maiorū. Et idem vt dicit Lyra obseruant Theologi Parisius/sed agendo contra propriā sententiā vel opinionem/recedit a vero: vt ipse estimat. ergo contrauenit mandato legis. ⁊ illi verbo ecclesi. 4. pro aīa tua non cōfundaris dicere verum. Et ibidē nō contradicas verbo veritatis vllo modo: ⁊ de mendacio ineruditionis tue confundere. ¶ Ratione sic/nullus potest licite agere id de quo non potest iudicare dum agit/quod ipsuz licet. sed impossibile est aliquez iudicare q̃ sibi licet agere contra suam opinionē vel sententiaz de bono vel malo. ergo. ⁊c. Minor patz qz sic simul haberet ōria iudicia. verbi gratia iudicaret q̃ operari. a. fit maluz: ⁊ q̃ operari. a. non fit maluz. ex quo ponitur iudicare: quod sibi licet. Itez si iudex habens opinionem quod de iure pronunciandū est pro a si simul iudicet propter opinionē aliorum pronunciandū esse de iure contra a. habet contraria iudicia puta pronunciandum est de iure pro. a. ⁊ de iure non est pronunciandū pro. a. ¶ Confirmo hoc sic. Qui efficaciter vult non mentiri in certa materia cōtradictionis: puta vtrum hanc rem fecerit vel nō. Si ipse opinatur se fecisse alys multis pro certo asserentibus q̃ non fecerit: nō stat q̃ ille nolit mētiri: ⁊ tamē dicat conformiter alys/nisi opinionez mutet/credendo alys. quod non stat cuz sua opinione priori. ergo similiter non stat in iudice: q̃ nolit iniuste pronunciare. ⁊ tamen propter aliorum opinionē pronunciat eo modo quo ipse estimat illicituz pronunciare. ⁊ generaliter impossibile est aliquē agere rem/quā putat seu opinatur illicitā: et efficaciter nolit agere illicitū. sicut de pronunciare iniuste seu cōtra ius. ¶ Ad rationes ante oppositū. Ad primū de. c. inquisitioni dico/q̃ conscientia deposita potest reddere: ⁊ alias non. Et cum obiicitur q̃ sic ea deposita exigendo non committeret contra iudicium conscientie offensam. ¶ Pro solutione premitto: q̃ conscientia potest deponi tripliciter. Primo modo per voluntariā auersionez intellectus a propositi vel cause consideratione. vt est in volentibus actu ignorare/per nō cōsiderationem. de quibus Job. 21. dixerunt deo recede a nobis: scientiā viarum tuarum noluimus. Et Esaie. 3. Qui dicunt aspicientibus nolite aspicere nobis ea que sunt recta: loq̃mini nobis placentia. ⁊ qui sic deponit adhuc censetur agere cōtra iudiciū conscie qō ⁊ si non actu: virtute tamen adhuc existit. ⁊ ergo nō tam dicitur conscie depositio: q̃ cō

A B

scientie contemptus ⁊ superba presumptio. Alio modo potest deponi per non voluntariam distractionē vel obliuionem. quō confitētibus accidere solet: vt prius apud se recollectis singulis peccatis dum cōfitentur/ iterdū tercie partis obliti sunt. ⁊ talis depositio conscientie erronee simpliciter liberat a peccato ꝑueniēdi. immo ⁊ sepe depositio vere seu recte cōscientie. vt si prius ex causa probabili estimabat nō esse matrimoniū: ⁊ postea bona fide cognoscat. vbi tñ in veritate non est matrimoniū. Tercio potest deponi per rationes inducētes seu motiua inducentia ad cōtrariū ⁊ hoc dupliciter. Primo si per cōtraria motiua vel attendēdo insufficientiam causarū ex quibus credidit/incipiat dubitare ⁊ neutrū iudicet nec primū nec contradictoriū. Secundo modo cū inducitur in contrariū iudiciuz siue assensum. ⁊ cū sic deposita fuerit cōscientia circa nullitatez matrimony: potest reddere ⁊ exigere. dum tñ ex rationabilibus motiuis ⁊ nō leuibus aut temerarys ad hoc inducatur. Jam dico ad improbationē q̄ textus loquitur in casu quo cōiunx habens consciam/ solum potest eā per contrariū actuz deponere ex presumptione bonitatis quā habet de altero: firmiter scz tenēs q̄ nollet peccare mortaliter. ⁊ ergo si exigat cum presumit euz non exactum nisi certus esset: causas ex quibus hec conscientiā format falsas esse/iaz credit esse matrimoniū. hic si prius exigeret anteq̄ ab ea exigeretur: certū est q̄ ageret contra conscientiā/ vel actu vel virtute. ⁊ dū exactus vel exacta reddit: non ideo tunc reddere potest/ ⁊ debet ne peccet in legē cōiugy: sed exigere non debet supple nō ante. quia sic ageret cōtra iudiciū conscientie. Et potest hoc exemplariter declarari. si credat nō esse matrimoniū quia iaz recolit se maritū vidisse cū consanguinea in loco ⁊ tpe suspectis nudū cum nuda solū cū sola. sed postq̄ hoc modo consciam deposuerit: potest libere exigere sicut ⁊ reddere. non enī vult negare textus quin conscia ex probabili causa adgenita: si post per probabiles causas vel rationes deposita fuerit: liceat contrariū agere eius quod dictatū est. Alias qui credidisset subesse impedimētū: quia vidit cōsanguineā. ⁊c. Et post testimonio fide dignozū intelligat ipsuz aū hoc fuisse castratuz: non posset debitū licite exigere. Q. aūt in depositione cōscientie ex probabili causa nō sufficiat depositio/ nisi p subtractionē actus siue positione contrary: patet q̄ hoc requiritur in depositione cōscientie temerarie/ad hoc vt licite contrarium agatur. ergo multo fortius ī conscientia ex causa probabili ⁊ discreta. Ñcedens patet q̄ sic maneret dubius. ⁊ in dubio nō potest cōtraagere: vt patet ex his que dicta sunt in secundo articulo. ¶ Ad secundū. ad primaz probationē antecedētis dico: q̄ in dubio q̄s q̄z sequi debet quod certius existimat. ⁊ magis credit esse verum. iam in proposito suuz opinatū videtur sibi magis verū. Et si forte aliud sciat cōmunitati hoīm esse probabilis ⁊ verisimilius/nec stant simul q̄ in opiniōe sua adhuc maneat: ⁊ magis sibi appareat q̄ ipse decipiatur: q̄z oēs aly contrariū opinantes. quia nullus opinatur: nisi q̄ sibi apparet verum siue magis probabile. alioquin neutraliter dubitans propter apparentiaz rationuz ad contraria: posset dici opinari. si ergo videtur sibi magis alios verum sentire/ autozitate aliozū deuictus: non estimaret contrariū magis esse verū/ ⁊ ita hoc non opinaretur. ¶ Si forte dicas pōt credere se in sua opinione decipi: ⁊ propterea velle sequi opinionē alioz. Respōdeo īplicat aliquē in particulari credere se decipi: ī hoc q̄ hoc demōstratū opinatur. quia si crederet se in hoc decipi crederet hoc esse falsum/ ⁊ sic simul opinaretur illud esse veruz/ quod tunc estimat esse falsum. Sed hec bene simul concurrūt/ q̄ ex causis sibi apparētibus opinaretur ali/ q̄d esse vez/ quod propter alioz estimationē contrariam habet pro falso: sicut cuz video aliquid a remotis ⁊ ex colore ⁊ figura que mihi apparent iudicarē esse Joannē. sed q̄z video alios ei propinquiores ⁊ melius vidēte q̄z ego estimare vel scire nō esse Joannē/ credo eis. sed tunc non habeo actualem opinionē contrariam. ¶ Ad secundā probationez eiusdē antecedētis dico primo: q̄ illo simili probaretur licere homini propter alioruz opinionē agere: quod sciret indubitanter illicitū. non enim posset rex temporalis militibus debita precepta bellandi instituere: nisi supraordinet vt plurium ⁊ magis expertozū opinio preualeat. etiā si aly nō dubitāt esse contrariū alicui ex regis mādatis nā alias vnanimitatē ⁊ concordiā nō seruabit: sine qua euanescit status/ ⁊ perit omne robur exercitus. ⁊ hoc ideo expedit regi tpali supraordinare: q̄z precepta bellādi tradit ad finē cōmoda consequendi/ ⁊ dāna euitandi cui⁹ oppositū īduceret obseruatio certi mādati: cū plurimozū opinio est in contrarium

Celestis autez regis mandata que oia sunt equitas. Psal.118. & ad finem quē deus intendit maxime accōmoda: nunq̄ abducere possunt a fine quē deus intendit. cū ab ipso dependeat: cuius voluntatē nihil impedire potest. vnde nullus excusatur ab obseruatione oīm: que scit esse dei mandata. Et q̄uis fortasse aly oppositū opinantes per errorez inuincibilem/aut alias forte non culpabilē cū fuerit eius quod scire non tenentur/ excusarētur a peccato: ipe nihilominus eos sequens, cōtra sententiā aut cōtra propriā opinionē/proculdubio se labefaceret iniquitate seu peccato. Et ideo celestis regis preceptū habemus/vt non sequamur turbā ad faciēdū malū: aut ī iudicio acquiescamus plurimorū sententie vt deuiemus a vero/exo. 23. Etiam argumētū procedit/ cum dux aut miles propter aliorum cōtrariam opinionē scit regē nolle: q̄ astrigatur alio mādato. & ita non habet opinionē: q̄ hoc sibi tunc nō liceat. Propositū aūt nostrū est: cum quis opinatur sibi aliquid illicitum. q̄ tunc stante sua opinione: precipienti contrariuz/obedire nō potest. ¶ Ad terciā probationem dico q̄ & si nullus debeat inniti proprie prudentie: non tñ propterea licet agere contra propriam opinionē vel conscientiaz. Unde ille proprie prudentie innititur: qui cum lactis sit particeps & expers sermonis iusticie: non stat autoritati maiorū/sz ex his que sibi apparent: concludit ita fore. quēadmodū proprio sensui inniterer: si qui visu suz debilior ceteris/cum magis disto/ magis teneo hominē visum a remotis esse Joannē: q̄z iuxta aliorum iudiciū qui situ propinquiores fuerint credam euz esse Petrum. supposito tñ q̄ temere aliorum doctrine non assentiam nō propter hoc licet contra propriaz opinionem agere/qz scio alios oppositum sentire: & ita nisi apparētia seu pbabilitas autoritatis in eo vincat motiua alia: nō est tutus. ¶ Ad tercium dico/si quis estimat verisimile periculū mortj. iminere proximo nisi ei medicinaz corporalem dederit: tenetur sine dubio medicinā illā sibi exhibere. Naz mortē languentibus probatur infligere: qui hanc/cuz possit/nō excludit. 83. dist. prouidendū. & ibidem ad longuz per glo. & 86. dist. pasce. q̄to magis tenemur ad medicinā verbi dei proximo exhibendam: cū sine ea estimamus ei verisimile periculū iminere. Dic actuuz. 20 dixit Ephesijs Apls: contestor vos hodierna die/qm̄ mundus sum a sanguine omniū vestrū: non enim preterfugi: quo minus annunciarez omne consiliū dei vobis. pro certo nos instruens (vt vult Grego.) si non annunciamus proximo medicinā verbi celestis: mundi a sanguine mortis spiritualis non erimus. 43. dist. Ephesys. Sed si prescimus verisimiliter per ammonitionē periculi hoies non retrahendos a parte periculosa/quo minus hoc opentur/quod ex alys actibus eorū coniecturare possumus: vtiliter possumus eis periculum non intimare. sed ad alios remittere: quos noscimus oppositū tenere. vt duz peccaturi sint contra legem: minus saltez offendant/ignoranter agendo cōtra legem. & ex aliorum opinione videātur sibi in aīo tuti. Nec hoc est errorē pctī fouere: sed potius dolorē vulneris mitigare vt qō mortē illaturū est: inferat minus acerbā. & ita licet: nisi periculuz fidei aut prelatiōis officiū aut simile requirat expressam veritatis eloquutionē. Sed nunq̄ possum licite eos absolute hortari contra propriam opinionē vel dubitationē probabilē: vt agāt iuxta aliorū sententiā propter dubiū & veri simile periculum peccati. sicut nec medicus posset hortari egrum vt sumat iuxta aliorū sentētiā illa: que credit egro fore mortifera aut ad minus dubitat. ¶ Dico notanter absolute. qz si hoc omittendo/essent acturi deterius: liceret suadere vt saltē maius vitent 33. q. 2. si quod verius/tales sunt multi: quos veritas scādalisat. qui dū minora audiūt sibi nō licere: de salute desperātes sine spe venie maiora cōmittūt. ¶ Ad quartū principale dico primo de canonico/quod est aliud spōte fouere causaz iniquā: aliud coact⁹ autoritate publica permittere sua auferri/ vel etiā dare. ne maius rerū suarū dispendium patiatur/alteri nō proficiēdo. nō enī necesse est vt pro fratre dāna subeamus. cū scimus nō profuturū finaliter/nisi ad īuidiā lites & rācores suscitādos. iuxta illud Pier. frustra niti & nihil aliud laborādo q̄z odiū querere: extreme demētie est. Pro illo facit qō dicit Gratia. 17. q. vl. in fine. de eūte in apostasiaz ne ecclesia scādaluz patiatur/ne discedēs in deteriora precipitetur/ne in pernicie monachorū/aut monastery incendiū/ inardescat: laudabilius sibi sua non dico/reddūtur/sed auferri sinuntur/q̄z ab illo ista inferātur. qō intelligendū puto de spōte reddere/si enim metu istorū reddāt/potius censentur ablationē fīnere: q̄z ipsi reddere. quō dicūt docto. de parere iniuste snie. & idez est de milite. de

medico etiam dico/ q̃ nisi propter aliorum opinionem sibiipsi discredat/quod non stat cum actu opinandi/hoc fore egro mortiferum:non poterit communicata manu hoc egro suadere. quia non stat in medico/cum
g velle efficaciter sanare. sed solum cuz velle experiri/an etiam illo sumpto poterit mortem euadere. ¶ Ad quintuz dico q̃uis Hostiesi. ⁊ dñs Cardi. metu illius argu. inducti fuerit dicere/q̃ licet iudici agere ꝯ cõsciam/ ⁊ iura dicẽtia:qui agit ꝯ cõsciaz/edificat ad gehennã/procedere in priuato:nõ in iudice q̃ fungitur publico officio.qõ videtur hereſ tãto nocẽtior/quo preter errorẽ inducit etiã in aliud opus malũ/eo q̃ fit ꝯ cõsciaz: argumẽtũ hoc nõ cõuincit.qz vel iudex opinatur sibi licere vt sic iudicet:⁊ sic certũ ẽ/nõ agit ꝯ cõsciam/sz fm eã.licet forte agat ꝯ dei legẽ: si opinio illa falsa sit/q̃ dicit hoc licere.si vera:tũc i nullo delinqt.quẽadmodũ nec si ex causa puniat innocẽtẽ:sine tũ illius culpa.p quo est regula iuris.siue culpa:nisi subsit cã: nõ est aliq̃s puniẽdus.Et.c.si quis cũ militibus.6.q.1.Aut credit sibi nõ licere:⁊ sic indubie peccat ꝯ cõsciam q̃uis non ꝯ legem/ supposita veritate opiniõis:q̃ licet cõdemnare innocentẽ propter dicta testiũ in ꝯriuz Nec releuat q̃ fungitur officio publico. qz grauiora facit vicia peccatoruz/ sublimitas peccantiũ.25.q.1.nulli fas sit.Si vero ponatur nec credere q̃ licet/neq̃ q̃ non licet.Iã ponitur circa hoc agendũ nõ formare con-
d sciam/cõtra quã ageret vel secũdũ quã. ⁊c. ¶ Pro materia tũ argumẽti dico/ q̃ propẽ dicta testiũ nõ liceret cõdemnare innocentẽ quẽadmodũ nec propter dicta quorũcunq̃ testiũ sniam ⁊ preceptũ iudicis:liceret alicui cognoscere eaz/inter quã ⁊ seipsum scit esse impedimentũ cõsanguinitatis.de cuius ꝯrio testes deponũt/qz iudex pronũciat.⁊c.vt clare habetur ex.c.inq̃sitiõi.de sen.excõi.Et videtur istud apte haberi exo.23. insontẽ ⁊ iustũ nõ occides.vbi per insontẽ itelligitur vere inocẽs.p iustũ vero ille qui testimonio hoim nõ potest probari nocens.qualis saltẽ publice nõ potest interfici:propter scandalũ Nec obstat/si ius precipit oẽm cõuictũ condẽnãdũ/qz p̃ceptũ tale vt certũ est fundatur sup presumptione veritatis deposite p testes de falsitate incõuincibiles. Iã precepto sup falsa presumptione fundato/q̃ q̃ etiam de iure ꝯ eaz nõ admittatur probatio: nõ ligat in foro aĩe.Itez non videtur casus dabilis/ qui per substitutionẽ/remissionẽ ad superiorem/resignationez officij/vel cõsimilẽ modũ:posset se ab hoc onere liberare. Sed de hys exactior consideratio facienda est:cum principaliter tractatur an iudex licite posset secundum allegata ⁊ probata iudicare.

Prima questio sine argumentis Propter quid dñs precepit seruare ⁊ facere quecũq̃ dixerint sedẽtes in cathedra Moysi:cũ alio ĩ loco/aperte testetur eos duces,ceccos fuisse: quos populus sequẽs/in peccati foueã ductus est. Preceptũ de quo in questione fit mẽtio ponitur Mathet.23. vbi dñs turbis iudeorũ ⁊ discipulis suis sic loquitur supra cathedrã Moysi sederũt scribe ⁊ pharisei.oĩa quecunq̃ dixerint vobis: facite/⁊ seruate.secundũ vero opera eorũ. ⁊c. Secũda pars habetur Mar. 7. interrogantibus scribis ⁊ phariseis:quare discipuli eius non ambularent iuxta traditionẽ seniorum.sed cõmunibus manibus mãducabant panez: clauum clauo retundens ait.bene prophetauit de vobis ypocritis Esaias propheta. populus hic labys me honorat:cor aũt eorũ longe est a me.inuanum autem colunt me: docentes doctrinas/⁊ precepta hominũ/ de relinquẽtes mãdata dei. quod eis deducẽs in honore debito parentibus ex dei mandato/vbi in verbo honor includit necessario administratio:quõ etiam sumitur ab Aplõ 1.ad Thimo.5.qui bene prosunt presbiteri: duplici honore digni habeantur. dixit eis. vos autez dicitis.si dixerit homo patri aut matri corban quod est donuz quodcũq̃ ex me tibi proderit:⁊ vltra non dimittitis euz q̃cq̃ facere patri suo aut matri/rescindẽtes verbũ dei:propter traditionẽ quã vos tradidistis.in q̃ vt dicit gl.impietatẽ sub noĩe pietatis inducũt docẽtes:q̃ oblatio dñi q̃ verꝰ est pater obsequys parẽtũ/preferatur.ita q̃ iuxta doctrinã eorũ liceret vouere deo:quibus parentũ necessitates erãt releuãde.Cõtrariũ vult dñs.parificãs oblationẽ ⁊ votũ tale illi que fit de rapina/quã vt iniustam ⁊ illicitã:abhominatur dñs.Sz difficultas videtur si votũ ante emisit priusq̃ parẽtes necessitatẽ paterẽtur:an ne votũ sit seruandũ/ parentũ penuria nõ obstãte. Lyra.Mathei 15.dicit.si filiꝰ deo bona sua vouisset vel ꝺo consecrasset priusq̃ parentes in necessitate esient:non liceret de ipsis parentibus prouidere.mouetur ex hoc/quia votum factum de immolaticio: non poterant immutare votum autem factum de non immolaticio

poterāt immutare/nisi per redemptionē.vt patz leuitici vltimo. Sed meo iudicio/sicut votuz cū parētes necessitatē patiūt nō ligat vouētē vt teneatur offerre/si sit īmolaticiuz/ vel redimere si sit nō immolaticiū/vt manifeste vult saluator:ita prius votū post factuz ad hūc casum se non extendit. Luz ea nō veniant in obligationē voti vel iurameti.que si occurrerint necessario exciperentur.c.ad nostrā.2.t.c.quinta vallis de iureiur. Dinc pro maxima dicit btūs Tho.38.dist.4.quicquid votū fiendū impediret si presens esset: ꝑ voto facto supueniēs/obligationē aufert propter quod dñs Henri. de Gādauo tenet professum cōtra volūtatez superiozis teneri egredi monasteriū: vt parētibus prouideat de necessarys.in hoc iure poli seu diuino videtur Aug.fundasse:quod dicit.si quis donet ecclesie oīa bona sua:retento sibi vsufructu.cui post donationē preter spem generantur fily:in potestate habet epūs/nō reddere/ que donauerat/sed iure fozi/nō poli.17.q.vlti.c.fina. Et ita verioz videtur opinio dicentiū:q̄ ibi epūs alienū reddidit: non ecclesie bona alienauit: q̄q̄ archidiaconus hoc reprobet. Alias preter tcōtra rationē limitanda esset particula illa:nō iure poli/ illo quo oīa sunt cōmunia.quō ibidez limitat archi. t sic non plus potuisset Aug.dicere: q̄ non habuisset illo iure in potestate non reddere q̄z cuicunqz alteri non dimittere vel donare.cum illud non disponat/ super diuisione t proprietatibus reruz. Etiam in effectu admittitur Aug.negasse superius:vt debuisset negasse vnicū eius inferius:si enī lex humana qua retinere potuit sit iusta:tunc iure poli/retinere licuit.sed quicquid sit de hoc:nihil ad presens. cum apertissime constet decreta scribarū t phariseoz cōtraria fuisse diuino mandato. ¶ Dico igitur ad quesitum cum precipit dñs facere t seruare quecunqz dixerint.tc. intelligit hoc de hys que ad cathedram pertinent.vt dicit glo.interlinearis/cuiusmodi sunt ea/que secundum legez docent/non errozes:quos de capite suo confingunt/aut pro legibus instituūt.contra illud Esaie.10.ve qui condunt leges iniquas t scribentes iniusticias scripserunt: vt in iudicio opprimerent pauperes.t vim facerēt cause humiliū populi mei. In quibus tsimilibus dicit dñs eos fuisse duces cecos: ducētes alios in foueaz peccati.qui legibus illis vtebantur t sequebantur. ¶ Dices fortasse simplices tenebantur seruare decreta t leges maiozum in quibuscunqz causis. ergo seruando eozū decreta aut mandata nō peccabant.cōsequētia tenet:quia vt dicit Aug. qui peccat legis autozitate: non peccat.23.q.4. Qui peccat. Hisicedens patet deute.17. vbi dicitur.si difficile t ambiguum apud te iudiciū esse prospexeris inter sanguinem t sanguinē/causam t causam/lepraz t non lepram/ t iudicum inter portas tuas videris verba variari:surge tascēde ad locū quē elegerit dñs deus tuus veniēsqz ad sacerdotes leuitici generis/tad iudicē qui fuerit illo tēpore/querescz ab eis.qui iudicabunt tibi iudicij veritatem:t facies quecunqz dixerint/ qui presunt loco quem elegerit dñs/t docuerint te iuxta legem eius. sequerisqz sententiam eozū.non declinabis ad dextram neqz ad sinistrā.t subditur pena mortis:qua puniendus est superbus/ qui noluerit obedire sacerdotis imperio.i quo se fundat apostolicus.c.per venerabilē.qui fi.sunt legit. Ex q̄ q̄dā canoniste demōstratū putant/q̄ in dubys diffiniēdis/ magis standū est sententie pape:q̄z quozūcunqz sanctozū/etiam quo ad expositionē scripture sacre. Ex quo pontificibus nō sanctis: data est potestas iudicādi t interpretandi/in verbis allegatis deuter. 17.de hoc Panoz.i.c.aliquibus de decimis t.c. ne innitaris.de prescrip.cuius cōtrariū determinauit Gratia.20.dist.i pricipio. Preterea ignozātia inuincibilis excusat a peccato.alias teneremur ad impossibile:cōtra illud Piero.in explanatiōe fidei.execramus eozū blasphemiā:qui dicūt aliquod impossibile a deo homini esse preceptū.t mandata dei nō a singulis/sed ab omnibus in cōmuni posse seruari. Sed qui in dubys sequitur decreta t sententias maiozū:videtur inuincibiliter errare.cū non possit per se veritatē deprehendere/ex lege quā nō noscit aut certe nō intelligit.ergo. Et ita rationabilis videtur opinio Landulphi.15.dist.4. Si quis sit illi⁹ animi t propositi/q̄ nullomō vellet operari cōtra legē dei si sciret/t sequatur in dubio ōctuū opinionē alicuius doctozis/dato q̄ illud quod facit sit malū/t cōtrariū bonū:creditur q̄ nō peccat. ¶ Dico ad primū/ q̄ textus soluit se ipsum.qz dicit t facies.tc̄ additur t docuerit te iuxta legē eius. erroz nō docetur iuxta legē dei:sed cōtra vel pret. vnde glo.nō dicitur tibi vt obedias:nisi iuxta legē docuerit. Nec obstat quod dicitur/ nō declinabis ad dexterā.tc̄.quasi ad veritatē ambulare contra eozū decretuz nō lice

ret.quia loquitur de dextro ⁊ sinistro extra viam rectã.sicut cum idem precepit de preceptis dei:nõ declinare ab eis.⁊c. deutero. .5.⁊ pluribus alys locis. Et hoc notat verũ declinare:quod est in via morum a bono ⁊ recto recedere. ¶ Ad secũdũ dicitur/ q̃ nullus errat inuincibiliter: nisi faciat quod ĩ se est/vt ministerio hominũ vel interna dei inspiratione/doceatur de veritate.nõ est error inuincibilis:quem faciendo quod in se est/ potest quis vincere. qui ergo in dubys inq̃rit veritatem ab homine etiam docto: non est tutus:nisi simul talem se exhibeat orationibus ⁊ lachrimis/qui merito a deo instrui debeat de agendis/vbi defuerit humanum ministeriũ.quod fit:dum sufficienter se dis/ ponit ad charitatez.1.Joan.2.Non necesse habetis vt aliquis doceat vos:sed sicut vnctio docet vos.⁊ verum est de omnibus.Et non est mendaciuz.non enim finit charitas debetudinez pati in his que necessaria sunt ad salutem:sed vel humano ministerio vel diuino instruitur de agendis .q̃ si forte charitatem habens negligat in his que dubia sunt/a doctioribus inquirere/ reputans sibi satis esse vt per orationez a deo requirat de veritate edoceri:sine dubio charitate se priuat deum tentans. vbi humanitus patet ei via/actionem suam dirigendi.tenemur enĩ pro salute tam corporis q̃ anime primũ facere quicquid humanitus possumus:deinde orationibus ⁊ gemitibus nos deo committere.ipse enim dat metuentibus se significationẽ:vt fugiant a facie arcus.Psal.59. duz tamẽ nil pretermiserint eorum:que humanitus agenda sunt/quomodo etiaz intelligendum est illud Joan.Non necesse habetis.⁊c.Et ne leuiter deo relicto committamus nos doctrinis hominum : audiamus Ysayaz.29.c.eoq̃ appropiquat populus iste ore suo ⁊ labys suis glorificat me:cor autez eius longe est a me.⁊ timuerunt me mandato hominũ/⁊ doctrinis.admirationez faciam populo huic miraculo grandi/⁊ stupẽdo peribit sapientia a sapientibus:⁊ intellectus prudentium abscondetur.⁊ ibidẽ paulo ante.miscuit vobis dñs spirituz soporis: claudet oculos vestros/ principes ⁊ prophetas:qui vident visiones/ operiet. Unde q̃ nobis miseris horribilissimum est mittit ie pe dñs malos docto.malis ex ira:vt vicissiz per se sicut iustuz est pereant.vt dicit glo.ad Roma.10.Quod expresse fundari videtur Ezechiel.14.vbi de perseuerãte in malicia dum interrogat prophetaz ⁊ recipit prophetiam falsam:dicit dñs.ego decepi prophetã illum ⁊ portabunt:suple vterq̃ iniquitatez suaz.iuxta iniquitatẽ interrogantis: iniquitas prophete erit. Ex quibus facile perpendere possumus/q̃z tuti sumus dũ sequimur errorem doctoris:nõ recurrendo animo cõtrito ⁊ humiliato ad dñz vt vias nostras dirigere dignetur. Hinc beatus Tho. quodlibeto 3.ar.10.in his que pertinent ad fidem ⁊ bonos mores:nullus excusatur si sequatur opinionem erroneaz alicuius magistri. in talibus enim ignorantia non excusat/q̃ intelligo de hys:que tali necessaria sunt ad salutem.Alias nunq̃z error etiam inuincibilis excusaret/quem tamẽ patiuntur multi existẽtes in charitate. Nec semper edocemur a spiritusancto ĩ talibus.quo casu intelligendum estimo illud Joan.9. Si ceci esse tis:non haberetis peccatum.nunc aũt dicitis quia videmus.⁊c.Ex quo patet q̃ adherens errori superioris:non peccat ibi autoritate legis:cum lex non iubeat in erroribꝰ obedire. Nec releuat a toto: si multi sic faciant.quia nõ minus ardebit.qui cuz multis ardebit.2.q.1.Multi ⁊ Leuitici.4.ponitur sacrificiuz offerendum pro peccato oĩs turbe filiorũ israhel:si ignorauerit ⁊ per imperitiam fecerit/quod est cõtra dei mandatũ. Admitto tũ quosdã errãtes simpliciter nõ peccare.cũ fecerint quod in se est/ad humanitus vel diuinitus veritatẽ discẽdã sed tũc illam scire non obligantur/saltez pro tunc.

¶ Secunda questio sine argumentis

Propter quid precepit Apostolus vt subtrahamꝰ nos ab oĩ fratre ambulante inordinate:cum exẽplo dñi merito debeamꝰ req̃rere publicanorum ⁊ peccatoruz consortia. Preceptum de quo quest.petit: ponitur scõe.ad Thessalo.3.vbi sic inquit.Denunciamus vobis fratres in nomine dñi nostri Jhesu christi:vt subtrahat].vos ab omni fratre ambulante inordinate ⁊ non secũdum traditionẽ quã acceperũt a nobis.⁊.1.ad Corin.5.si is/ qui frater noiatur inter vos est fornicator/ aut auarus/aut idolis seruiens/aut maledicus/aut ebriosus/aut rapax:cuz huiusmodi nec cibum sumere.Si forte dixerts Aplm loqui tantũ de noiatis per sniam iudicis.vt aperte pretendit Aug.in homelia de penitentia ⁊ allegatur secunda. q. prima.multi Q̃uis magis Augu.in hoc opinãdo/⁊ nõ asserendo dixisse videtur:in quo licet ei fi=

dem non adhibere. tum quia conclusio pro qua hoc inducit non est vera absolute. puta quod nullum prohibere possimus a communione: non obstãte q̃ prohibitio illa medicinalis est: nisi sponte confessus/aut in aliquo seculari vel ecclesiastico iudicio nominatum vel conuictum/ex quo publicos peccatores/quos tales persistentes scz in peccato probare possimus: liceat amouere. vt patet de consecra. dist. 2. Pro dilectiõe. de mago. ⁊ de officio ordinary. si sacerdos. immo ad hoc tenemur mandato dei: quo prohibemur sanctum dare canibus. Admissa tamẽ veritate sententie vndecunq̃ limitanda vl̃ restringenda fuerit: videtur ex textu illo Apostoli non habere fundamentum. cum textus non dicit vt August' allegat si quis frater nominatur fornicator. ⁊c̃. sed sic habet. si is qui frater noiatur inter vos est fornicator aut auarus. ⁊c̃. per hoc enim q̃ ibi addit nominatur frater: intendit Apostolus excludere infideles quos ex regeneratione baptismatis fratres nõ habem⁹. vt aperte vult Crysostho. super epistolam ad Hebreos. et euidenter demonstrari videtur ex verbis Apostoli. cum enim premisisset/scripsi vobis i epistola ne cõmisceamini fornicarys (quã epistolam in canone non habemus) addit. non vtiq̃ fornicarys huius mundi alioquĩ debueratis de hoc mundo iam exisse. Glo. interli. Si precepissem non cõmisceri gentibus: necesse esset de mundana conuersatione vos exire. cum vbiq̃ tales sint. Addit nunc autem scripsi vobis non commisceri si is qui frater nominatur inter vos est fornicator. ⁊c̃. subdens pro causa quid enim mihi de hys qui foris sunt iudicare. ac si dicat non est meum iudicare vel prouidere de infidelibus: sed tantum de fratribus. vt etiam in epistola ad Thessalo. vigilanter expressit Cum ⁊ si loqueretur ibi Apostolus de nominatione iudiciali: non tamẽ posset rationabiliter restringi ad excommunicatorialẽ sed ad declaratiuam/q̃ frater sit fornicator aut auarus. ⁊c̃. Et quid talis sententia plus operabitur ad vitationem vt ipsum vitare teneamur: q̃ facti euidentia. ⁊ maxime nihil plus operabitur ad vitandum fratrem in cibo communi sumendo. Consimile preceptum videtur dedisse Petrus in ordinatione clementis: dicens populo. vt primum sentirent clementem alicui pro suis prauis actibus aduersus: nolite spectare donec ille vobis dicat/cuz illo nolite esse amici: sed statiz sine eius cõmonitione auertãt se a tali ⁊ non loquãtur quibus ipse non loquitur. adiungens/si quis vero voluerit amicus esse/ quibus ipse non loquitur: vnus est ex illis qui exterminare ecclesiã dei volunt. qui diũ corpore videatur esse nobiscuz: mente tamẽ ⁊ animo cõtra nos est. licet Gratianus. c. ad mensam. 11. q. 3. contra rõnem id intelligat de notatis per sententiam/ ne contrarium fit varẽsi cõcilio/in. c. si tantũ episcopus. ⁊ c. placuit. 6. q. 2. Ratio quia illa. c. loquuntur/ vbi episcopus probare non potest/ ⁊ in substractione preiudiciali proximo. Petrus vero vbi probare potest/vel si probare nequeat/tunc intelligit de substractione cõmunionis alias gratuite. idez videtur euidenter probari. 2. paral. 19. vbi per prophetã loquitur dñs Josaphat. Impio prebes auxilium: ⁊ his qui oderunt deum amicitia iungeris. ⁊ idcirco iram quidem dñi mereberis. sed bona opera inuenta sunt in te. ⁊c̃. Ipse autẽ Josaphat soluz prebuerat impio ⁊ inimico dñi achab auxilium/in causa iusta: recuperãdi scilicet partem terre promissionis ab infidelibus occupatã. Intelligendo igitur preceptũ Apostoli de peccatoribus etiã an sententiam iudicis. Pro solutione questionis premitto: q̃ in lege veteri animal nõ ruminans aut non findens vngulaz erat immũdum: per quod spiritualiter datur intelligi/ q̃ homo non ruminans mãdata que a deo accepit: immundus est. iuxta illud Eccleſi. 3. Que tibi precepit deus: illa cogita semper. Et iuxta sententiaz Aug. Non minus reus erit qui verbum dei negligenter audit: q̃ q̃ corpus Christi sua negligentia in terram cadere permisit. 1. q. 1. Interrogo vos fratres Aut si non findit vngulam: id est si non discernit spiritũ a littera: immũdus est. lr̃a enim occidit: spiritus autez est qui viuificat. 2. ad Corin. 3. Nec in verborum folys: sed in radice rationis est euangelium. 1. q. 1. Marcion. In hoc manifeste redarguit pharisees dñs Mathei. 12. dicẽs eis. si sciretis q̃d est misericordiam volo ⁊ non sacrificium: nunq̃ condemnassetis innocentes/scilicet apostolos/ vellentes spicas sabbato: quod pharisei credebant illicitũ propter litterale mandatum obseruationis sabbati. Decernendo igit̃ spiritũ a lr̃a dico: q̃ precepta quibus mandamur extrinsecus aliquid exhibere proximo: vel sibi subtrahere/seu non exhibere: dantur ad finem proficiendi proximo. Cum igitur prescimus vt humana

fragilitas futura prenosse permittit/ litteralem obseruantiam talis mandati/proximo non profuturam: non obligamur pro tunc ad precepti illius obseruantiam. Exempluz tenemur fratrem peccantem corripere: ⁊ vt conuertatur efficacius admonere: quod cuz probabiliter prescieuerimus ei non profuturum: non tenemur. Unde Augustinus. Si tibi scirem non prodesse: non te admonerē non te terrerem. de pe. distin. 7. ca. si quis. 2. Similiter prohibemur furioso reddere gladium: ne se vel alium interimat. quod tamen licet. dum maius periculuz iminet ex non reddendo. vt dicit Thomas 32. dist. 4. In proposito preceptuz apostolorum Petri ⁊ Pauli de vitando peccatores fratres datur: vt confusio eos ab erroze reuocet. Ut clare patet 2. ad Thessalo. tercio. q̄ si quis non obedierit verbo nostro per epistolam. hunc notate. Glo. id est reprehendite vel nobis significate. sequitur. ⁊ non commiscea=mini cum illo: vt confundatur. ⁊ nolite quasi inimicum estimare: sed corripite eum vt fratrem. Ex quo manifeste patet/ q̄ hec substractio: est correptio facti. que non minus necessaria est: q̄z correptio verbi. cum magis inducat ad erubescentiam: ⁊ sic efficaciusus retrahat seu reuocet ab erroze. Psal. 82. Imple facies eorum ignominia: ⁊ querent nomen tuum domine. ⁊c. Sed vbi iam hec integritas: non solum (quod lamentatur Crysostomus) non fugimus ebriosos: sed imus ad eos. ⁊ participamus cum illis. 11. q. tercia. ad mensam. sed quod deterius est puluillos consuimus sub vtroq̄z cubito manus: vt in sordibus peccatorum mollius requiescant. dum iustificamus impium pro muneribus. ⁊ iusticiam iusti auferimus ab eo Esaie. quinto. ⁊ per dulces sermones et benedictiones: seducimus corda innocentum. ad Romanos. vltimo. ⁊ quid vos moror domini: non est in nobis pars in sorte sanctorum/ quibus dominus in monte sancto suo requiem prestabit: quādiu in conspectu nostro/ non est ad nihiluz deductus malignus. vt glorificemus solum timentes dominum. Psalmo. 14. Et quomodo sine iniquitate est: qui non perfecto odio odit inimicos domini. qui summū bonum est/ quē ⁊ supra nos tenemur diligere: pro quo facit ps. 100. Non adhesit mihi cor prauum declinantem a me malignum: non cognoscebam. ⁊c. acsi aperte dicatur: alias cor deprauatum haberem. ¶ Dices fortasse sic docebis vxorem (vt virtum corrigat) ab eo discedere ⁊ seruum a domino. contra illud de diuortys quesiuit: ⁊ dabis quasi velamen malicie euangelicam libertatez. ¶ Respondeo B aliud est subtrahere debitum aliud non exhibere gratuitum seu indebitum. primum. sola publica autoritate licet: cuius est in delicti penam alicui sua auferre. Unde non propterea licet priuato homini pecuniaz debitam non soluere. quia creditor cum scorptis consumpturus est. sed indebitam tenetur vtiq̄z tali non dare. ¶ Finaliter ad oppositum tactum in questione ⁊ sententia Augustini confirmatum. Dico q̄ distinguendo C tempora: concordabitur scriptura secūda. q. prima. si peccauerit. cum ex cōmunione nostra potius speratur correctio: cōmunicabimus ⁊ crudeliter vitaremus/ immo peruerse vitādo (vt vult Augustinus) vinciremus eos ad gehennam: sed cuz ex substractione nostre communionis probabiliter speratur fratris emēdacio/ ⁊ nihilominus formidātes iudicium vulgi/ quia scilicet dicet nos Ypocritas/ aut sepulchra dealbata intus fetentia ⁊ foris composita/ aut quia timemus carnis cruciatuz/ aut etiaz interemptionez: pretermittimus/ hoc modo fratrem corrigere: exclamat contra nos Christus que vultis in sanguine meo: cuz descendero in corruptionem. Et absq̄z dubio sanguinem fratris/ de manu nostra requiret quez dum nō colligimus: in districto iudicio censebimur spargendo occidisse. Mathei. 12. Qui non est mecum: contra me est. ⁊ qui non colligit mecum: dispergit. A quo nos preseruare dignetur qui i secula viuit benedictus. Amē.

Finis

Quotlibetica

¶ Quotlibetica questio tertia eiusdē eruditissimi viri magistri nostri Magistri Padriani Florenty de Traiecto/sacre Theologie professoris Excellentissimi/Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectēn: ac Louanien̄ studij Cancellarij dignissimi. Anno a salute humana.1492.in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

Er venerabilēz dōm quodlibetarium sunt mihi nuper tres questiones proposite.vna cum argumentis.reliquē due sine argumētis. Questio cuz argumentis. Utrum licet ministrare eucharistiaz aut absolutionis beneficium impendere ei:qui se asserit a criminibus abstinere non posse. Ad hanc questionem responsurus quia tangit doctrinaz fidei:submitto oīa que dicaz determinationi sancte Romane ecclesie ⁊ oīm quorū interest deviantē in viā veritatis dirigere. Et erūt pro decisione quesiti tria videnda. Primū an huiusmodi assertio de nō posse a criminibus abstinere:ponat aliquod peccatuz quo homo indignus redditur pceptione sacramentorū. Et quia (supposito ꝙ sic) cōferre tali sacramentum videretur quoddā cooperari ad peccatū. Secūdo inquiretur aut semp illicitū sit proximo cooperari ad actū pcti. Tercio an vnq̄z liceat eucharistiam an aliquod sacramentū scienti indigno tradere. Et ne affectu potius q̄z ratione iudicare videar:adducam primo pro cuiuslibet articuli oppositis partibus argumenta que potiorem in materia difficultatē afferre videntur. vt sic disputatōis dēte trita veritas nos cōmodius reficiat. Siquidē Hieronimo teste nihil certius deprehēditur eo:qō disputatiōis dente teritur. Adduco igitur ad partem negatiuā primi tria argumēta. Primū Nemo peccat in eo quod vitare non potest. sz hoī impossibile est vitare humōi errorē. ergo.⁊c.maior est Aug.in li.de libero arbitrio ⁊ libro de vera religiōe vbi sic ait. Usq̄z adeo peccatū voluntariū malū est.vt nisi sit voluntariū nullo modo est peccatū. Et hoc quidē adeo/manifestū est/vt nulla huic doctorū paucitas nulla indoctorū turba dissentiat. Hinc ibidem diffiniēs peccatū ait. Peccatū est voluntas consequendi vel retinendi quod iusticia vetat.vnde liberū est abstinere.⁊ est regula iuris/ꝙ nemo poterit ad impossibile obligari. Minor probatur duplicit er. Primo qz huiusmodi error est assensus intellectus:⁊ oēs actus intellectus naturali necessitate producuntur quēadmodū ⁊ calefactio ab igne. Preterea secundū Aug.lib. de predestinatione sanctorum posse habere fidē sicut posse habere charitatez:nature est hominū:habere aūt fidem quemadmoduz ⁊ habere charitatē:gratie est fideliuz. Quod clare fundatur in verbo Apostoli ad Ephe. 2.Gratia saluati estis per fidez ⁊ hoc non ex vobis. donū eniz dei est nō ex operibus ne quis glorietur:sed errorez in hys que fidei sunt vitare non possumus sine fide:ergo nō est in hoīs potestate.⁊c. Secundo sic Lecus mente non peccat.sed taliter errans necessario est cecus mēte.ergo. Maior patet ex verbo saluatoris Joan.9.Si ceci essetis peccatum non haberetis :iam quia dicitis videmus peccatū vestrū manet. Et minor pz per illud Apli.2.ad Corin.4. Quod si etiā oper tuz est euangeliū nostrū/in hys qui pereunt est opertum:in quibus deus huius seculi excecauit mentes infideliuz vt non fulgeat illuminatio euangelij glorie Christi. Et Joā. 12.propterea non poterant credere quia dixit Isaias excecauit oculos eorū ⁊ induraruit cor eoruz vt non videant oculis ⁊ corde intelligant ⁊ cōuertantur ⁊ sanē eos. Tercio sic qz sola volūtate peccatur vt dicit Aug. lib. de duabus animabus sed hic error stat sine vitio volūtatis ergo ⁊c.minor patet tū primo quia stante illo errore potest nihilominus volūtas velle abstinere ab omni peccato:cū voluntas sit impossibiliuz vt tradit Philosophus 3.ethico. Etiā potest efficaciter abstinere velle quādiu posset:sed tunc in nullo videtur voluntas culpabilis ergo.⁊c Tum secūdo quia stat cū vera penitētia. nā ad veram penitentiā sufficit:vt in pauperta te spūs corde contrito ⁊ tremore sermonuz dñi confugiat homo ad deuz pro misericordia iuxta illud Esa.vltimo. Ad quē autem aspiciam:nisi ad pauperculuz ⁊ contritū spiritu ⁊ timentem sermones meos. Sed qui sic penitet :non statim adipiscitur noticiam omnium agendorum vt patet actuum .10. de Cornelio Centurione cuius elemosine ⁊ orationes exaudite erant apud deuz ⁊c.nec statim erat edoctus de agēdis ⁊ necessarys ad salutem.sed accersire debuit petrum pro noticia eoruz que erant sibi necessaria ad salutem. ¶ Ad oppositū arguo sic. primo oīs infidelitas heresis ⁊ blasphemia est peccatū

mortale/quo homo indignus.ꝛc.sed hic er
ror est huiusmodi.ergo.ꝛc.Maior patz per
illud Marci.vlti.Qui nō crediderit condē
nabitur.Et Joan.3.Qui non credit:iam iu=
dicatus est.Minor videtur Piero.in expla
natione fidei ad Damasum papā/ vbi sic in
quit.Execramus eorū blasphemiam qui di
cunt/impossibile aliquid a deo homini esse
preceptū/ꝛ mandata dei non a singulis/sed
ab oibus in cōmuni/posse seruari.Et tam il
los errare dicimus:qui cuz Manicheo di=
cunt/hominē peccatum vitare non posse:q̄z
illosq̄ cū Jouiniano asserūt hoiem nō posse
peccare.¶Secundo ad idē videt determi=
natio expressa ecclesie in.c.q̄quidē de peni.
ꝛ remissi.vbi dicitur q̄ talium/asserentium
scz se a peccato abstinere nō posse/ q̄z uis nō
sit vera penitentia: admittenda tamē est eo
rum confessio.ꝛc.Sed nō videtur error ille
posse impedire veritatē penitentie:nisi po=
natur esse peccatū mortale.ergo.ꝛc.¶Pro
solutione premitto q̄ quilibet ratione vtēs
obligatur aliqua explicite credere.iuxta il=
lud Aplī ad Hebre.11.sine fide impossibile
est placere deo.Cuius causam subdit. Acce
dentem enī ad deū oportet credere:quia est
ꝛq̄ inquirentibus se remunerator sit.Et q̄z
uis ad plura explicite credenda teneantur
maiores ecclesie q̄z simplices/,put vult Gre.
exponēs illud Job.1.boues arabant ꝛ azi=
ne pascebātur iuxta illos.per boues intelli=
gēs maiores q̄z ē triturare fidei frumentū/
per azinas simplices/qui pasci habent in fi/
de maiorum. Oēs tamen obligantur expli
cite credere vel scire oēs fidei articulos in
symbolo contentos/ꝛ antecedentia in illos
cuiusmodi sunt deū esse.Et deuz iuste ꝛ mi/
sericorditer seu pie munduz gubernare.cui
manifeste repugnat deputare hoī ad culpaz
quod vitare non posset.Ex quo sequitur q̄
licet ad heresim stricte sumptam/ que affici
tur penis iuris/ requiratur animi ptinacia
vt deduci solet ex.c.damnamus de summa
trinitate ꝛ fide catholica/vbi nō damnatur
Abbas Joachim/ex suo errore contra vni/
tatē essentie in diuinis.eo q̄ sine animi per
tinacia oia submiserat determinationi Ro
mane ecclesie.idem solet probari ex verbis
Aug.24.q.3.dixit Aplus.Et.c.Qui in eccle
sia.Stat tñ in homine frequenter mortalis
infidelitas cum promptitudine corrigendi
errorem:postq̄z sibi sufficienter doctum erit
quō catholice fidei aduersetur.patet hoc qz
q̄sq̄z tenetur multos articulos explicite cre
dere/si ergo pro tempore quo ad hoc obli=
gatur non credat.aut per desidiam suam/
incidat in contrariū errorē puta credat chri
stuz verum corpus non habuisse/ fantastice
passum/aut humanū genus non redemisse
Talis non obstante promptitudine corri=
gendi.ꝛc.sine dubio mortaliter peccat/licet
propter imperfectionē actus contingat hu=
iusmodi motus ifidelitatis excusari a mor
tali.vt tradit Tho.1.2:q. 88.ar.2 .ꝛ Herson
in libello conclusionū.Jam dico ad questio
nem quis dupliciter potest credere se a pec
catis abstinere nō posse.Primo q̄ nō possit
hoc sine speciali dei gratia ꝛ adiutorio: ꝛ sic
non errat.Unde cōsilium Mileuitanū cui
interfuerunt Aug.ꝛ Anselmus qui dixerit
nos per liberum arbitrium sine gratia iusti
ficationis posse implere diuina mādata/ q̄z
uis facilius possemus per gratiam. anathe
ma sit.de cōsecra.dist.4.c.fi. Aliomodo ab
solute credēdo non posse se abstinere a pec/
cato/aut nō posse ad vitandū peccata a deo
sufficiens auxilium impetrare/etiam si fece
rit quod in se est.Et hic error est species infi
delitatis opposita fidei/ad quam obligatur
credendo deū iuste pie ꝛ misericorditer mū
dum gubernare/illi enim manifestime re=
pugnat/ apud vnunquēq̄z sane mentis deū
homini imputare ad culpam/ad quod vitā
dum nec dedit nec dare paratus est/ suffici=
entem facultatem homini inq̄z facienti to=
tum quod in se est. Qui error etiam aperte
contrarius est sacre scripture Genes.4.nō=
ne si bene egeris:recipies.sinautez male:sta
tim peccatum tuū in foribus aderit.Sz sub
te erit appetitus eius/scz peccati.ꝛ tu dniabe
ris illius.Quod est verbum dñi ad Chaim
actu deformatū peccato.Et.1:ad Corin.10.
dicit Aplus.Fidelis deus qui non patitur.
vos tētari supra id quod potestis: sed faciet
cum tentatione prouentum.vt possitis sustī
nere.Et de hoc secundo modo asserendi se
a peccato abstinere non posse loquitur ver=
bum Piero.allegatū.Execramus eorū blas
phemiā.ꝛc ꝛ decretalis quod quidā.de pe.
ꝛ remissio.¶Nec rationabile est eam expo
nere de non posse abstinere ex cōtrario afe
ctu quia scz vult non abstinere/prout effec=
tualiter eā canoniste intelligunt.quia aliud
est nolle abstinere/de quo in textu nulla fit
mentio/ꝛ aliud non posse abstinere.patet q̄
quomodo blasphemum impium ꝛ infide
le est asserere.ꝛc.¶Obycies fortasse illud
Aug.in libro retractationuz.sunt quedam

necessitate facta merito improbāda/vbi homo vult recte facere ⁊ nō potest. vt est illud Apli non quod volo bonū hoc ago: sed qd odi maluz id facio. ad Roma. 7. Et caro cōcupiscit aduersus spiritum: ⁊ spiritus aduersus carnem. hec enī sibi inuicem aduersantur. vt non quecunqz vultis illa faciatis. ad Gala. 5. idem cōfirmari videtur verbo Dugonis. libro. 1. de sacramentis parte. 7. c. 27 vbi sic dicit. non potest excusare vlla necessitas quaz operata est prior voluntas. Culpa eniz voluntaria penaz meruit/pena operata est infirmitatem. infirmitas adduxit necessitatem. Et idcirco qz necessitatē operata est voluntas: ipsam voluntatem non potest excusare necessitas. Et Anselmus. 1. li. Cur deus homo. c. 25. nō excusat impotentia q̄n teneatur homo deo honorem reddere: quē sibi abstulit. quia in hac impotentiaz sponte se deiecit. declarans hoc per simile de seruo qui suscepto dñi mandato: proycit se in lutū vnde impossibilitatur iniunctū explere/quē tñ illa impotentia non releuat. ergo non videtur blasphemum impium ⁊ infidele. ⁊c. asserere. ⁊c. ¶ Respondeo post Bonauenturaz i. 4. dist. 2. q̄ licet in nobis sit necessitas peccandi venialiter in genere/ ⁊ ad nullum determinate vt exemplificari solet de existēte in naui in varys partibus perforata: cuius quodlibet foramen posset nauta obstruere sed non omnia/nulla tamen inest homini necessitas peccandi mortaliter. vt patet p magistrum dist. 36. 2. vnde q̄uis homo sine gratia nequeat vitare omnia peccata mortalia: quia tamen potest ad deum pro gratia confugere/ ⁊ deus confugientez ad se suscipiet. cum prope sit dñs omnibus inuocantibus euz/omnibus inuocantibus eū in veritate Psal. 144. adeo vt Augusti. affirmat si confugientem ad se non reciperet/esset in deo iniquitas. Fortasse dicetis. 1. Re. 3. dicitur: iuraui domui hely q̄ non expietur iniquitas domus eius victimis ⁊ muneribus vsqz in sempiternuz. Et Grego. Cum superna indignatio sese (vt ita dixerim) medullitus mouet. hanc opinio vel oppositio humana non remouet: nec se cuiusq̄z vtiliter deprecatio obycit/cū semel deus aliquid ab intimis irascendo disponit. 23. q. 4. c. nabuchodonosor. ergo non est paratus deus recipere confugientē ad se. ¶ Respondeo q̄ aliud est de abolitione pene. ⁊ aliud de remissione culpe. argumēta procedūt de pena quā de statuit peccatoribus infligēdā: sed culpā semper paratus est remittere/ ⁊ gratiam iustificationis conferre. iuxta illud Apli. ad Roma. 10. idem est dñs omnium diues in oēs qui inuocant illuz. Omnis enī quicunqz inuocauerit nomē dñi saluus erit. Et ecclesiast. 2. quis inuocauit euz ⁊ despexit illuz qm̄ pius est ⁊ misericors ⁊ remittet ī die tribulationis peccata. Et Ezechie. 18. Penitētiam agite ab oibus iniquitatibus vestris/ ⁊ non erit vobis in ruinā iniquitas. subdit. nolo mortez morientis: reuertimini potius ⁊ viuite. ⁊c. ergo impiuz ⁊ blasphemū est. ⁊c.

¶ Ad rationes ante oppositiuz. Ad primam pbationē minoris. Dico q̄ nūq̄z intellectus culpabiliter errat sine vicio voluntatis. vñ Aug. 3. de li. arbitrio. nō tibi imputatur ad culpā si inuitus ignores. sed si scire nō studueris. si dignam ad recte faciendū operaz nō dederis. vnde voluntas quia domina est in regno aīe/potest mouere intellectuz vt discat: vel aduertat/ quamcunqz veritatem ad cuius noticiā vel fidem obligatur. Et sic q̄uis illi assensus intellectus naturaliter cau/sentur: taz veri q̄z erronei ex oibus suis causis positis includēdo sub li causis disponēs requisitas: antecedēter tñ sunt in potestate voluntatis: ⁊ sic pñt imputari ad culpā: quia. s. potest remouere dispositiones impedientes assensum/ ⁊ congruas assumere/retrahere a consideratione aliorum ⁊ mouere ad studium necessariorum. Q̄z autez affectiones voluntatis non solum distrahant intellectū sed etiam eius iudiciuz peruertant. patet p illud. 2. Rethoricorum. non eadem videntur amantibus ⁊ odientibus iratis ⁊ mansuete se habentibus: sed omnia diuersa vel saltem magnitudine. ⁊ Joan. 5. Quomodo potestis credere qui gloriam abinuicem accipitis ⁊ eam: que a solo deo est: non queritis. Det dñs vt non eadem causa qua plerūq̄z inficimur aberremus: ⁊ excidamus a recta fide. ¶ Ad secundam probationē minoris respondet Beatus Tho. secunda secūde q. 2. arti. 5. ad primum. Si in potestate hominis dicatur esse solum illud quod potest exclusō auxilio gratie: sic ad multa tenetur homo/que non potest sine gratia reparante. vt ad diligendum deum ⁊ proximum. Similiter ad credendum articulos fidei: sed tamē hoc potest homo cum auxilio gratie dei: qō diuinitus misericorditer quibusdā datur: alys iuste non datur in penā precedentis peccati: saltem originalis/vt dicit Aug. in libro de correctione ⁊ gratia. ¶ Ad secundū prin

cipale respondeo cecitas que excusat a pec-
cato est impotentia videndi intellectualiter
vt in fatuis/dormientibus aut aliter ab vsu
rationis impeditis. Aplus autem loquitur
de cecitate non que dicit impotentiã viden
di sed impotentiam recte videndi ex impe
dimento malicie. de quo sapien. 2. Exceca-
uit eos malicia eorum/ ⁊ talis non excusat
a peccato. In proposito tñ saluatoris videt
cecum accipi pront idem est quod scientiaz
superbe sibi non arrogare. premisit enim in
iudicium veni in hunc munduz vt qui ceci
sunt videant: ⁊ qui vident. ⁊c. Et cum dicit
Joan. 12. propterea nõ poterant credere. ⁊c
Dico post glo. ibidem ꝙ non poterant/non
quia necessitate nõ possent. et ita nulla cul/
pa esset in eis sed quia nolebãt: quã volun-
tatem eorũ presciuit ⁊ permissurus prenun
ciauit. nolebãt inquã semper effectu/ ⁊ si nõ
affectu: vt exponitur illõ psalmiste. q̃ diligit
iniquitatem odit aiam suam. ¶ Ad terciuz
dico primo ꝙ ⁊ si voluntas incõpleta (quaz
multi velleitatem noiant) sit impossibiliuz
voluntas tñ cõpleta que efficaciter mouet
ad eligendũ ⁊ exteriozis operis exercitium
solum est possibilium quemadmodũ ⁊ ele-
ctio. Supposito tñ ꝙ voluntas efficax vitã
di omne peccatuz staret cũ dicto erroze/pro
vt argumentũ assumit de velle vitare q̃z diu
posset non arguit voluntatẽ vicio non sub-
iacere. Exemplum in illo qui vult fornicari
ne puella se interimat/credens se ad hoc te
neri/ne icurrat culpã homicidy. itẽ heretic⁹
qui volens omne peccatũ vitare: tradit se ĩ
cendio pro heresi quam fidei veritatem au
tumat: indubie peccat: nõ obstante ꝙ animi
sui pertinaciaz putet esse pro veritatis fidei
defensione constantiã ⁊ debitã fortitudinez
vnde Apls ad Roma. 10. testificor illis qm̃
zelum quidez dei habent: sed non secundũ
scientiam. Et Joban. 16. dicitur. venit hora
vt ois qui interficit vos: arbitretur se obse
quiũ prestare deo. Et. 1. ad Thimo. 1. qui pri
us fui blasphemus ⁊ persequutor ⁊ contu-
meliosus sed misericordiã consequutus suz
quia ignorãs feci in incredulitate mea: que
indubitatum est in paulo grauia peccata fu
isse/voluntate ergo volente omne peccatuz
vitare: stat eam actu per aliud velle peccare
vel etiã per omissionẽ intellectu simul labo
rante culpabili ignorantia erroze vel inad-
uertentia: q̃uis sit impossibile voluntatem
peccare ⁊ simul velle oẽ pctm̃ vitare: nullo
stante in intellectu erroze vel ignorãtia agẽ
dorum. Cum nullus possit efficaciter velle
finem: quin simul velit oia media que scit
vel credit ad illũ finem necessaria. ¶ Ad se
cundam probationẽ eiusdem minoris dico
ꝙ nullus error mortaliter culpabilis cuius/
modi est ille ad cuius oppositã fidem expli/
citã quis tenetur: stat cuz vera penitentia/ ⁊
ita est de erroze quo credit se a criminibus
abstinere nõ posse. ⁊c. vt patuit. Et ita cũ er/
roze tali non stat contritio spũs/que auertit
hoiem ab omni peccato mortali quẽadmo
dũ nec in heretico qui volens vitare pecca-
tum exponit se pro erroze quem veritatem
putat incendio. Nec obstat illud de Corne-
lio Centurione quia aliud est de nescientia
agendorũ: que sunt positiui iuris diuini aut
humani ad que non obligatur homo. priuſ
q̃z sufficienter per preconez (cui fides habẽ/
da est) fuerint promulgata. vt erat de baptis
mate suscipiendo/ de credulitate passionis
Christi dei ⁊ hois: que per petrũ sibi erãt an
nuncianda. At aliud de erroze infidelitatis/
cuius oppositũ quisq̃z ratiõis capax tenetur
credere: cũ talis error sit ĩ prohibitione que
ligat semp ⁊ ad semp. ⁊ hec de primo artic.

Secundo inquirendũ est an semp
illicitũ sit proximo cooperari ad
actũ peccati. Et videtur primo ꝙ
nõ. Primo sic non requiritur in
hoie maior perfectio: q̃z fit in deo. iuxta il-
lud Luce. 6. Non est discipulus supra magi
struz. sed perfectus omnis erit: si sit sicut ma
gister eius: sed deus vnicuiq̃z cooperatur ad
suum actum peccati. cum in omnem effe-
ctum plus influit causa prima q̃z secunda: g̃
hoc licet ⁊ nobis. ¶ Confirmo hoc sic. si illi
citum esset nobis. ⁊c. foret ideo: quia coope
rari ad actuz peccati: inferret consentire in
peccatum: qui consensus in peccatum sem-
per est peccaminosus: sed hoc nõ/ ex quo sic
deus inferretur consentire in peccatum: ex
eius cooperatione: quod nephas est cogita-
re aut dicere. Deo enim similiter sunt odio
impius ⁊ impietas eius. Sapie. 14. Nullus
autem consentit in id quod odit. Nec valet
euasio: si dicatur. Deus vt princeps solutus
est legibus: q̃bus hõ artatur ⁊ strigitur ideo
⁊ si de deo. ⁊c. Quia ⁊ si nullis legibus posi/
tiuis astringi possit: necessario tamen obser
uat que sunt legis nature Non enim posset
odire eum qui summo ipsi amore obsequi
tur ⁊ in nullo eius mandatum pretergredi/
tur/iam si istud cooperari sit nobis in prohi
bitione/illud est iuris nature. ⁊c. ¶ Secũdo

fic. In sanctorum vita prospicimus quid in sacra scriptura intelligere debeamus. vt dicit Grego. super Ezechie. sed sancti nō soluz cooperati sunt alys ad actuz peccati: immo videntur eosdē induxisse. ergo licet nobis. Pinor ptz de Loth. Genes. 19. qui Sodomitis clamātib⁹. educ viros qui introierūt ad te nocte: vt cognoscamus eos. Egressus ait. Nolite queso fratres mei: nolite maluz hoc facere. habeo duas filias/ que necdū cognouerūt viros. educā eas ad vos. abutimini eis sicut vobis placuerit: dūmodo viris istis nihil faciatis mali. Qō Ambro. vt sume charitatis efferre videtur: cum ait. offerebat sanctus Loth. filiarū pudorem. qz minus erat scdz naturā coire q̄z aduersus naturam delinquere. 32. q. 7. offerebat. Secundo de Helya. 3. Re. 18. qui sacerdotes baal induxisse videtur: ad sacrificiū idolorū/ cuz eis inquit ponentes bouez super struem lignorū ignez non supponite: ⁊ inuocate nomina deorū vestrorum. ⁊c. Deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus. i. habeatur et colatur pro deo. Tercio de Simone ⁊ Iuda qui coegerūt demones per idola dare respōsa/ quos vtiq̄z presciebant falsa dicturos: vt cōuincerentur esse mēdaces. Quarto de Helizeo q̄ hoc videtur declarasse licitū. 4. Re. 5. c. qui petenti Naamam syro hoc solū est de quo deprecceris dñz pro seruo tuo: qñ ingredietur dñs meus templum remmon vt adoret ⁊ illo innitente supra manū meam: si adorauero in templo remmon. adorante eo in eodē loco: vt ignoscat mihi dñs seruo tuo pro hac re. cui Heliseus vade in pace. p quod declarasse videtur q̄ licite poterat sustentare manus regis in actu idolatrie: quō etiā ibidem Lira dicit licituz esse puelle cristiane vt portet caudam dñe sue euntis ad phanum. Nec releuare poterit si hec aut horum aliqua facta dicantur ad vitanduz maiora mala: qz nec illo fine licet mala facere. vnde Aplus ad Roma. 3. ⁊ nō sicut blasphemamur. ⁊ aiunt nos quidā dicere faciamus mala vt eueniant bona: quorum damnatio iusta est. ¶ Tercio qz si sic sequuntur multa inconueuientia in agendis. Primū non licebit vsuras soluere cum sit alteri peccatū recipere. nec ligabit iuramentū super solutione earum prestitū cōtra. c. debitores: de iure iurando. cuz iuramentū nequeat esse iniquitatis vinculuz. 22. q. 4. inter cetera: ⁊ eadem. q. 1. si peccatum. vbi habetur q̄ nullus posset obligari ad peccatuz: iam cooperatio talis est. ⁊c. Secundū nō ligaret iuramentū metu extortum de donando. cōtra. c. si vero de iure iurando: ⁊ c. ad audientiam de hys que vi metusue causa fiunt/ immo nec licebit seruare. cum acceptio illa sit extorquenti peccatuz/ ⁊ ita cooperatio danti: nisi. ⁊c. Tercium non licebit cogere ad obseruantiam mādati eū qui prenoscitur pene timore principaliter obediturus/ talis enim peccabit iuxta regulam: qui ex timore. Et plenius per Gratianum. 23. q. 6. c. fina. Quartum non licebit debitum reddere coniugi que noscitur votum simplex emisisse: aut ob voluptatem damnabilez/ coniugale debitum exposcere. Quintuz non licebit soluere ei/ qui cū scortis noscitur pecuniam consumpturus/ aut mercari cuz eo qui scitur ob solam auariciam mercantys intendere. Sextum nec iuramentum requirere ab eo qui per idola noscitur iuraturus: contra Aug. ad publicolam. 22. q. 1. Mouet te. ⁊c. ¶ Oppositum scilicet q̄ semper sit illicitum videtur non minus pregnantibus medys deduci posse. primum: iure nature prohibemur in alterius peccatum consentire. ergo eodem iure illicitum est alteri ad actum peccati cooperari. ⁊c. Antecedens patet per illud Apostoli ad Roma. 1. qui cuz iusticiam dei cognouissent non intellexerunt: quoniam qui talia agunt digni sunt morte non soluz qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus: vbi loquitur Apostolus de gentibus solis preceptis iuris nature astrictis. ⁊ consequentia tenet. quia cooperari est quoddaz consentire. vnde de officio delegati. c. primo distinguit glo. quadruplicem consensum. videlicet negligentie/ consily/ cooperationis ⁊ autoritatis. dicens omnia iura quibus cauetur facientes ⁊ consentientes pari pena puniendos esse: debere intelligi de consensu cooperationis. nam autoritatis magis punitur: negligentie ⁊ consily regulariter minus. Secundo probo idem/ deducendo ad inconueniens. Primum quia liceret iuramentum requirere ab eo/ quem nouimus falsum iuraturum contra Aug. vt patet. 22. q. 5. qui exigit. Et. c. ille qui prouocat. Secundum quia lic liceret furioso gladium reddere. q̄ enim hoc sit illicitū videtur solū propter cooperationē ad actū peccati. et videtur Gra. sensisse oēm cooperationē ad actū peccati esse illicitā. 17. q. vl. c. fi. vbi de eūte in apostasiaz ait. Sz ne ecclesia scādalū patiatur: ne discedēs in deteriora precipitetur: ne in pernicie mo

nachorũ/ant incendiũ monastery/occasione suorum inardescat:laudabilius sibi sua non dico redduntur/sed auferri sinuntur q̃ ab illo ista inferãtur.vbi hoc dicens sensisse videtur:q̃ illicite sibi redderẽtur propter cooperationem ad actũ peccati. ¶ Tercio efficacius videtur sic probari. Nulli licet velle q̃ proximus peccet mortaliter.g̃ non licet cooperari sibi ad actũ mortalis culpe. Antecedẽs patz qz hoc est contra charitatẽ quã deo debemus ⁊ proximo:qm̃ i proximi peccato deboratur deus/ ⁊ q̃z grauissime leditur proximus. Et cõsequẽtiã probo:qz sequitur iste cooperatur ioãni ad actũ peccati.g̃ ioannes peccat.sed nullus potest velle añs nisi simul velit ⁊ cõsequens/ quod tñ aduertit necessario sequi:alias enĩ posset efficaciter velle ire ad ecclesiã sancti Petri/⁊ tñ nolle hic abire. Et generaliter posset velle finẽ nolẽdo media que scit aut putat ad illũ finẽ necessaria.vt i tempestate saluare vitã:⁊ nolle merces eycere/quod videt ad saluandũ vitã necessariũ:quod absurdissimũ est ⁊ manifeste falsum. ¶ Dicetis fortasse quẽpiã posse velle antecedẽs nolẽdo ꝛsequẽs cõsequẽtie quã scit vel credit necessariã. si nolit aut nõ velit cõsequẽtiã esse necessariã. vt appetere episcopatũ:⁊ nolle sacerdotiũ. ire ad Angliam:⁊ nolle transire mare. Quod videtur ducere doctor subtilis. 6.dist.2. Quia potest quis scire añs ignorando cõsequẽs/dũ nesciat cõsequẽtiã esse vel tenere.g̃ similiẽ velle añs/nõ volẽdo ꝛns si nõ velit cõsequẽtiã eẽ bonã. ¶ Dico ⁊ si ꝶ veritatẽ habeat:de velle simplicis cõplacentie: aut velle cõditionato nequaq̃ tñ stare potest ꝺ velle efficaci:q̃ nõ stat sine exequutione in eo qui potest ⁊ non impeditur:alias vt prius dixi posset quis efficaciter velle saluare vitaz ⁊ nolle merces. ⁊c.q̃ nemo sane mẽtis iudicabit fieri posse. ¶ Respondeo ad questionẽ: ⁊ si questionez in proprys terminis a doctoribus tractatã non inuenerĩ:inuenio tñ eos in varys casibus particularibus cooperandi ad actũ peccati/non solũ alys cõtraria sensisse.verum ⁊ sibiipsis plurimũ aduersari:vnde i facto receptionis ad vsuram quod est quoddã cooperari ad actũ peccati/cõmuniter sentiũt/q̃ in necessitate licet a parato fenus exercere/ ad vsuram recipere.sed nõ extra necessitatẽ Unde btũs Tho.2.2.q.78.ar.vlti.dicit.nullomodo licet inducere.sed ab eo qui parat̃ est dare ad vsuraz licet accipere propter aliquod bonuz/vt est subuẽtio sue necessitatis vel aliene. sicut incidẽti i latrones: licet manifestare sua bona ne occidatur:que tñ latrones diripiendo peccant. Exemplo decẽ virorum qui ad Ismael dixerũt. nolite occidere nos qz habemus thesaurũ in agro. Jeremie.41.idem expressius ponit Astenſ li. 3.ti.11.ar.3.addens post Richa.q̃ non debeat intelligi de sola necessitate extrema. sed qua homo notabiliter damnificaretur aut notabilez penuriã incideret. Secundũ Nonaldum vero pro quãta necessitate licet nõ determinat ars vel scia:sed charitatis intentio. Et Antho.post dñm Petrũ de Palude parte.2 ti.1.c.9.§.vl. dat rõnez quare preter necessitatẽ capiens ad vsuram peccat. Quia (inquit)non solũ peccat qui alteri dat occasionẽ peccandi.sed etiã qui sciẽter absq̃ iusta causa ⁊ necessitate :proponit alteri materiã:vnde sumit occasionẽ peccãdi. maxime dum credit ipsum dispositũ:ad taliter peccãdum.vt si mulier credens alium dispositu ad cõcupiscẽdũ eã: absq̃ iusta cã ⁊ necessitate presentat se ei: peccat. Allegat ad hoc. qz vnicuiq̃ mãdauit deus de proximo suo:nõ satis aũt displicet alicui damnatio proximi sui/si scienter proponit ei materiã.vnde sumat occasionẽ peccandi. ⁊ sic est i proposito ⁊c.g̃.⁊c. Addens q̃ si petat ex iusta causa vl̃ necessitate.si absolute petat mutuum. licet. Sed si petat sub excrescentia vsure: peccat. qz nullus potest ab alio petere/quod scit eu abſq̃ peccato facere non posse. Excusat tamẽ simplices qui ignoranter sic petũt. Et alios qui firmiter tenent q̃ alias nollet mutuare. Itẽ beatus Bernardiñ libro quẽ edidit de ꝺctibus ꝺt q̃ i duobus casibus recipiens ad vsurã peccat mortaliter.primo. Si absq̃ rationabili necessitate:qz tũc malo alterius male vtitur. Secũdo qũ vellet mutuare propter dei timorẽ.ipsum inducit ad mutuandũ sub vsura. ¶ Sed hec sntia dura videt ⁊ multos inuoluere:plures enim humano pudore negligũt vel nolũt ab amico mutuum petere:accedẽtes potius cũ sua iactura mensam fenebrem.item nec vera videtur.quod sic deduco.qz vel ponimus q̃ petitio nostra afferet occasionaliter proximo spirituale detrimentũ aie. Et q̃ tũc necessitas nostra nõ releuat:vt liceat petere Patet:quia pro spirituali salute proximi procuranda aut seruãda:tenemur nõ solũz facultates nostras sed ⁊ animas nostras.i.vitã corporalez pro tali salute exponere Preterea nõ excusamur ab ipletione diuini mãdati nisi per impotentiã

cum.ſ.implere non poſſumus. Sed cū ex facto noſtro ad quod alias obligamur/ex dei mādato/ veriſimiliter p̄noſcitur proximus ſumpturus occaſionez peccādi: excuſamur ab impletione diuini mādati/ de cōfitendo ſacerdoti pctā.g̃ reddimur p hoc impotētes facere/ꝛ nō impotētia facti:g̃ impotentia iuris qua.ſ.nequimus hoc licite facere:g̃ non licet propter neceſſitatē noſtrā temporalem proximo proponere. vnde veriſimile eſt eū ruiturum eſſe in pctm̄/etiā occaſiōe accepta nō data.cōſequētia vltima tenet qꝛvbi non excuſat neceſſitas precepti diuini:minus excuſare poterit tēporaliū facultatū neceſſitas et minor principalis patz per ipſummet btm̄ Tho.diſt.17.4.ſnīarū vbi dicit q̄ ſi cōfeſſurus ſciat ſuū ſacerdotē fragilē pronum.ſ.ad peccatū quod ei confitetur.aut ſi pctm̄ ſit cōtra ipſum cōmiſſuz. in oībus caſibus in quibus timet probabiliter ſibi periculū aut cōfeſſori:debet recurrere ad ſuperiorez vel ab eodē licentiā petere alteri cōfitēdi.q̄ ſi illaz obtinere nō poſſit: idez iudiciuz eſt de ipſo/ quod ō eo q̄ copiā nō hz ſacerdotis:idē ſentit Altiſſ.4.parte ſumme de circunſtantys pctī cōfitendis.ſed ibi ſacerdos ſolū ſumeret occaſionē/cū confitendo peccatū magis videtur quis aliū premunire ne cōſimiliter peccet q̄z eundez ad peccatū inducere.ergo. Uel ponitur q̄ petitio noſtra nullū alteri afferet detrimētuz ſalutis:ꝛtunc ſiue neceſſitatem patiamur ſiue nō/nihil prohibere videtur qui pro cōmoditate nr̄a/liceat accedere.ꝛ ſic neceſſitas corporalis ſeu imminens damnū facultatū/nihil facit ad rationē liciti vel illiciti in huiuſmodi cooperatione. In alio facto cōionis ſeu cooperatiōis ad actū pctī inuenio regulariter doctores ſentire q̄ nulla neceſſitas efficere poſſet vt liceat ad actū pctī cooperari/puta ī caſu quo alicui cōſtat ſuuz epiſcopū eſſe ſymoniace promotuz ad ordinē: q̄z tumcunq̄z occultū fuerit dicūt nulla via mūdi licere:quacūq̄z pena eū affi/ciat vt epiſcopo in traditione ordinum cōicet:ordinē videlicet ab eo ſuſcipiēdo. vnde btūs Tho.2.2.q.100.arti.2.in ſolutione ad ſecundū. Quidā dicūt ſi non poteſt probare ipſum eſſe ſimoniace promotū debet obedire ordinē ſuſcipiendo ſed nō exequi ſine diſpenſatione. Quod reprobans addit hoc abſq̄z ratione dicitur. qꝛ nullus debet obedire ad cōicanduz alteri in facto ſibi illicito: ille autē qui eſt ipſo iure ſuſpenſus quo ad ſe et alios illicite confert ordinē.vnde nullus debet ſibi obedire recipiendo ab eo ordinem quacūq̄z ex cauſa. Ita q̄ hic vult nullaz neceſſitatem excuſare.quā tm̄ ponit excuſare ī receptione ad vſuraz. que ſi inuicem nō aduerſentur/ neſcio quid ſit cōtrarietas. Cum vtrobiq̄z equaliter habeatur ratio cooperationis ad actū pctī. Eandem opinionē Tho.in B caſu tenet reſolutorie glo.1.q.1.ſi qui a ſimoniacis:vm̄ dicit quē potius debere ferre excōicationē/q̄z tūcūq̄z occultū ſit crimē epiſcopi vt probari nō poſſit. idē tenet glo.ī.c. per tuas de ſymonia ꝛ ibi regulariter canoniſte. Sed meo iudicio oppoſitū verū eſt etiam de iure antiquo/ꝛ ſi nulla deſup haberetur prouiſio ex cōſilio cōſtātienſ aut baſilienſ qꝛ licite cōferret ordines etiā noīatim excōicato ſi ſciat excōicationem eius oēs latere. forte qꝛ acta iaz combuſta ſunt:ꝛ oēs teſtes mortui vt patet per.c.cum non ab homine/ de ſen.excō.ꝛ .c.ſi ſacerdos de officio ordinary.ꝛ.c.placuit.6.q.2. Ergo pari ratiōe nō tenetur ſubditus etiā in receptione ordinū euchariſtie/aut alterius ſacramēti vitare ſuum epiſcopū:cuz minus licere videatur ſubdito vt vitet ſuū prelatū q̄z ecōtra. Nec obſtat.c.inquiſitioni de ſen.excom.quod dicit potius ferendam eſſe excōmunicationē.ꝛc. quia loquitur vbi per cenſurā ōminataz q̄s cogitur ad hoc:quod ſe ſcit ſine mortali peccato facere non poſſe.vt patet ibi ex verbis textus. Secus aut eſt in propoſito vt patz ex allegatis/ſicut nec iaz illicite ſumerē euchariſtiā vel ordinē ab eo quem ſcio ꝛ probare poſſem excōicationis ſnīam incurriſſe/duz noīatim excōicatus nō fit:aut denūciat⁹/iuxta decretalē cōſilij cōſtantienſ. Pro rn̄ſione igitur ad queſitū.premitto primo q̄ differēter poſſumus alteri eſſe cauſa pctī. Primo directe ꝛ poſitiue dum.ſ.alium prece/precio aut cōſilio inducimus ad peccandū. vel als ei proponimus vnde prenouimus ipſuz veriſimiliē ruiturū in pctm̄. Scōo indirecte ꝛ priuatiue dū.ſ. aliquid faciendo vel omittēdo preſcimus aut preſcire deberemus aut probabiliter dubitare/nos prohibituros proximi pctm̄ vel reuocaturos eundē a peccato: ꝛtm̄ hoc nō facimus vel nō omittimus:ſicut nauta dicitur cā ſbmerſiōis nauis /qm̄ debuit ꝛ potuit ſubmerſionē nauis prohibere et nō prohibuit ſeu impediuit. Dico notāter ꝛ debuit:qꝛ extra caſum debiti/ nō dz cā ſubmerſionis q̄z uis potuiſſet pluriū nauiū ſubmerſionez impedire. Patz q̄ tūc ſumus cā priuatiua pctī vel obſtinatiōis proximi. Qꝛ

morte languetibus probatur infligere qui hac cū possit nō excludit.83.dist.prouidedū. Et p illud Amb.pasce fame morientē/si nō paueris occidisti.86.dist.pasce.quod si locus habet in morte corporali/lōge verius est de morte spuali aie.hinc Aug.ait illud fidentissime dixerim qui cōfugientē ad se ēptū honeste pōt ad reddendū nō cōpellit:sociū esse fraudis ⁊ criminis.14.q.6.si res.⁊ similiter est de alys pctis.g.et ad ꝶ seruiūt q̄ adducūtur a docto.ad probādū fraternā correptionez oibus esse ī precepto ¶ Porte dicetis/qm̄ posseimus opatione vel omissiōe proximū a pctō ꝛuocare vl'a ppetrādo.phibeī ⁊ p tpe q̄ ad ꝶ tenemur si nō facim⁹ vl'omittim⁹ verū est/cēsemur cā pctī ei⁹:sicut ē dixisti ō nauta Sed hoc nō arguit nos sp ad hoc obligari. qū verisimiliter prescimus aut probabiliter dubitamus ⁊ē.sicut nec nauta dī cā submersionis nauiū/quas gubernādas nō suscepit/ ēquis presciat naues sine sua directione submergēdas. ¶ Rñdeo. qñcūq̄ possumus tenemur/vnicuiq̄ enī mādauit de⁹ de proximo suo ecclesiasti.17.lege eī charitatis tenemur proximū vt nos diligere.⁊ g̃ pctm̄ eius impedire vel ipsuz a pctō reuocare cū possim⁹ hinc Aug. ait.Debz hō diligere proximū sicut seipsum.vt quē pt:beneficij cōsolatione doctrine exhortatione aut pene coertione adducat ad colendū deū.23.q.4.Debet homo.quod intelligo limitandū:dū constat nobis/q̄ hoc possumus vel probabiliter dubitamus aut hoc scire vel dubitare ex occurrentibus facti circūstantys obligamur. Secundo premitto q̄ prohibitionibus interdū prohibetur aliquid.nō qz in se maluz sed ex causa:⁊ ille nō ligāt vbi rō vel cā non habz locum.vt ptz de phibitione iurisiurādi ⁊ vinum sumendi in.c.⁊ si Christus de iureiurādo. Dis premissis dico ad quesitū q̄ cū prenoscimus cooperationē nostraz verisimiliter proximo nō allaturā detrimētū salutis/licz sibi cooperari ad actuz peccati.qz tūc cessat rō quare prohibemur proximo cooperari ad actū pcti.itē nisi sic volēti occidere vxorem vt posset ducere aliā:nō liceret cōsulere.vt potius cōmittat adulteriuz vxore manente in vita.quod tū licitū esse ptz ex verbis Aug. 33.q.2.si quod verius.⁊ si recte hoc consulo indubitatū est:quī preces liceat adiūgere.vt exequatur quod sibi cōsultū vel psuasuz est. sicut nolentē mutuare pauperi extremā necessitatez patienti.licite precibus induco vt potius sub vsura sibi panē vel aliud mutuet vnde possit viuere.quo vtiq̄ minus delinquit:q̄ si eum fame perire sinat. Hinc etiā beatus Ibo.19.dist.4.dicit:licz sciamus fratrem ex correptione nr̄a concitandum ad odium/dū speramus q̄ odiū paulatim tepescet ⁊ sequetur correctio/nō est abstinendum a correptiōe. Ergo liz coopari fratri ad actū q̄ ipse peccat dūmō ꝶ opari vel coopari nr̄z nō est sibi allaturū detrimētū salutis/sz vbi opatio vel coopatio nr̄a afferret salutis detrimētū proximo.puta puocabitur ex hoc/ ad peccādū aut obstinabit ī pctō.vbi nobis nō opantibus vel coopātibus reuerteretur ad cor ⁊ peniteret de pctō.tunc nō licet opari ꝶ vel coopari.qz hoc esset pcutere conscīaz infirmā ⁊ sic peccare ī Christū.1.ad Cori.8. Et essemus vtrobiq̄ cā puatiua vl'positiua pcti vl'obstinationis proximi. Ab hoc tū excipiē dū est si actu nostro quo lederetur vel obstinaretur vnus.plures essent lucrandi. Tunc enī salus multorū preferri debet.⁊ habet locum illud Aplī.Christi bonus odor sumus in his qui pereunt ⁊ in hys qui salui fiunt. Alys odor vite in vitā/alys odor mortis in mortem.2.ad Corin.2. Et hoc cōcludunt facta sanctorū allegata.2.argu.ante oppositū Ex his infero q̄ a parato dare mutuuz sub fenore licet etiā extra casum necessitatis ad vsurā accipere/duz tū non placeat nobis alterius pctm̄. Primum patet/qnia tunc non afferet proximo detrimentuz salutis. Et secundum.s.q̄ non licet habere cōplacentiaz in pctō/qz hoc est diabolice obstinationis/ si placeat in rōne pctī Quō plerīq̄ illud Aug.ī telligendū putāt. Nullū pctm̄ adeo veniale est quī fiat mortale dū placet.⁊ ponit ī glo. 1.ad Cori.11.⁊ 25.dist.c.vnū.§.criminis.aut etiā si placz vt actus delectabil' vel vtilis ad finē desideratū:nō est sine mortali pctō.duz act⁹ ipse ex gñe fuerit mortalis/⁊ cōplacētia sit actus libere volūtatis/vt est dū volo desidero.vel appeto p aliū pctm̄ fieri:secus ō cōplacētia/ q̄ in modū passiōis etiā ī iustis boibus volūtate renitēte vt libera est insurgit. Et qz rōnes vtriusq̄ ptis falsuz adducut.p meq̄ sp liceat coopari/⁊ alie q̄nūq̄:oēs solūede sunt. Ad primā q̄ēuis snia Durā. ⁊ pluriū alioꝝ certū teneat q̄ de⁹ sbstāciā act⁹ mali nō ocaulat/quā opiniōez vltio tradit mgr̄ 37.dist.2.iudiciū r̄liquēs prudēt].lctōris examini:qz tū nō oz oia ī dubiū ꝛuocare cū suppositis dictis coib⁹ poterit oppositū saluari admisso ocursu gñal'ifluētie dei ad actū malū.dico q̄ ī boīe nō r̄qrit' maior pfcō q̄ī ōe

cum dei perfectio sit infinita. ⁊ sic incōprehē
sibilis. sed multa requirūtur ad perfectionē
seu virtutē hoīs/que non oportet obseruare
deū. Generaliter enī tenetur homo reuocāre
a pctō quos potest/deus autē neminē: cui tñ
tā facile esset malas hoīm volūtates ad bo/
nū cōuertere. vt est sibi facile hoc velle: scōz
Aug. in Enchiridiō. Et g̃ nō oportet si coo=
peratur vbi scit fine sua cooperatiōe hoīem
nō casurū vel forte rediturū ad cor ⁊ penitē
tiā: ꝙ similiter idez licebit nobis. ¶ Ex hoc
respōdeo ad cōfirmationē. ꝙ cooperari ad
pctm̃ vel peccati actū non infert absolute cō
sentire in peccatū: sed sub certis modificati
onibus seu circūstantiis videlicet dū verisi
militer prenoscitur aut prenosci deberet: ꝙ
afferret detrimētū salutis. afferret inq̃ occa
siōe data vel etiā accepta: vt de hoc prius di
xi. ⁊ hoc in certo ſbiecto puta illo quod tene
tur/q̃tū potest alterius salutē procurare: ⁊ p
curatā vel exeñtē cōseruare/ quod nequaq̃
locū habet in deo. Et g̃ glo. ad Ro. 1. que ōt
ꝙ cōsentire ē tacere cum possit arguere vel
errorē fouere/intelligenda est vbi ⁊ qñ quis
tenetur. alias descriptio cōpeteret deo/ ⁊ etiā
homini iusto pro tpe quo ad arguendū non
tenetur cū subiūgitur. deus necessario obſ=
tuat que sunt iuris nature. vtiq; veruz est de
de his: que sibi sunt iuris nature sed non de
bis que hoībus cadūt sub precepto iuris na
ture: vt patet de reuocare hominē a pctō. ⁊c̄
¶ Ad secūdū principale primo de facto Loth
videtur iter Aug. ⁊ Ambro. cōtrarietas. an
virtutis fuerit an vicy. Aug. enī ascribit h̄
pturbationi mentis in Loth: ⁊ eum in hoc
non fore imitandū vtpz 14. dist. c. quod ait
zodomitis Loth. quod vtiq; verū videtur.
si verisimile erat aut dubiū probabile filias
suas pctō assensum fuisse prestituras/cū ma
gis tenebatur filiabus prouidere/ ⁊ easdem
tueri cōtraverisimiles occasiones pctī: q̃ ex
traneos hospites. iuxta illud. 1. ad Thi. 5. si
quis suorū ⁊ maxime domesticorū curaz nō
habet/fidē negauit ⁊ infideli deterior est. ⁊c̄
Ambro. idē factū Loth virtuti ascribere vi
detur/pro supposito habēs ꝙ tātā putauerit
in filiab⁹ aī cōstantiam: ꝙ ⁊ si violarētur cor
pore mente tñ manerent incorrupte. Nō in
quinatur aūt corpus nisi de consensu mētis
32. q. 5. per totū. quod horū verius sit nō cō=
stat ex scriptura: proposito nostro sufficit: si e
ius cooperatio fuerit illicita/fuit ideo qz at=
tulisset filiabus detrimentū salutis. ¶ Per
idē respōdendū esset de facto Aaron/qui iu
deis petētibus cōflauit vitulū paratis vtiq;
pro tunc idolatrare. vt patz Exo. 32. propter
quod dñs vehemēter iratus aduersus aarō
voluit ipsum cōterere. vt ptz Deute. 9. qz op⁹
illō natū erat alios simplices q̃tū ex se erat
inducere ad similiter alys idolatrāduz. Tñ
pro regula dico. nō licet cooperari proximo
ad actū pctī per quē alius leditur ⁊ ad eum
casum limitari debet qō dicūt doc. (si etiam
idigenas cōplecti debeat) nō licet locare do
mus voletī fenerari. nec licet parato furari
demonstrare quo loco sitū est alienum. vt ip
sum possit auferre. nisi in casu: quo dñs actu
elicito vel debito esset volēs. puta si prenos/
ceretur fur: alias dñz rei occisurus vel mai⁹
dānum eidē pro certo illaturus. ¶ De facto
Helie dico ꝙ ibi genti iudeorū profuit eādē
ab idolatria reuocādo: nec alys nocuit q̃ pa
rati erant ⁊ firmi propositi amodo in ido=
latria persistere: declaratio aūt Helisei intel
ligenda est: cum per hoc non affertur alteri
salutis detrimentū. ¶ Ad terciū principale.
Oia illa licent/sub limitatione predicta. duz
. s. verisimile sit ꝙ nō afferent salutis detri=
mentū: quibus cooperamur: aut si noscātur
afferre: omissio nra alios deterius scandali
saret. vt de nō obseruando iuramētū metu
extortū. ¶ Ad ratiōes alterius partis. ad p̄=
nam ptz ex dictis circa solutionē prime rō=
nis ante opposituz: qñ cooperatio ad actum
peccati censetur consensus in pctm̃. Et si iux
ta hoc petas: quare Paulus custodiēdo ve=
stes lapidātiū Stephanū. dicitur act. 8. neci
eius cōsensisse: cū soluz vestes custodierit eo
rū qui nihilominus sine eius cooperatione
erāt Stephanū occisuri. Et quare non lice=
bit a phitbonissa responsa expetere: si coope
tio solū sit cōsensus in pctm̃/ cū affert detri
mētū salutis positiue vel priuatiue modo p̄
exposito. dico ꝙ coopatio rōne sui soluz est
pctm̃ ⁊ cōsensus in pctm̃ sub modo dicto. si
tñ simul cōcurrat cōplacētia actus peccami
nosi/aut absolutū velle/ꝙ p aliū fiat: adiūgi
tur ei aliud pctm̃ cōsensus. ⁊ sic erat ō paulo
etiā p hoc ledebat proximus puta btus Ste
phanus. ⁊ sic iuxta regulā datā talis coopa
tio fuit illicita sicut nō licet mihi furē iuuar
in asportando rē furtiuā. licet sine opa mea
aut auxilio esset idez ablaturus. de require
re responsa phytonisse habemus specialem
prohibitionem leuitici. 19. non declinabitis
ad magos neq; ab ariolis aliquid scisciteſ=
mini ideo non licet. ⁊c̄ ¶ Ad secundū dico
quod non licet iuramentum requirere ab

eo quē nouimus falsuz iuraturum: duz per hoc iduceretur peccare mortaliter. alias nō peccaturus. Et hoc intendit Aug. vt patz ex sua probatione qua dicit/exactionē talez occidere duas aias suā. s. ⁊ ipsius iurantis. Secus si noscatur paratus peierare. et nisi iuramētū requiratur liberius ⁊ effrene in alys etiā decepturus proximū vt sepe cōtingit in abominātibus periuriuz. qui alia pctā furti ⁊ fraudis ⁊ similia pro nihilo reputant. Et istud credo procedere in parte puta priuata psona/que iuramentū exigeret: nō aūt in iudice. cuius est cōi vtilitati hoīm prospicere. vñ vt vult Tho. 2.2.q.98.ar.4.⁊ gl.15.q.5.c. presbiteri. Et si iudex sciat falsuz iuraturum eū a quo iuramentū exigendū est. potest nihilominus iuramētū indicere ⁊ requirere. btūs Tho. adiūgit. quia nō tam iudex q̄ alius ad cuius instantiā fit: cēsetur exigere: vera rationē credo/qz maiora discrimina imminerent reipublice deceptionū ⁊ fraudis: si iudex necessitate officij talia iuramēta nō exigeret. hoc credo mouisse sanctū Bona. vt diceret q̄ pro vtilitate cōi liceret requirere iuramentū ab idolatra: qui noscitur per idola iuraturus dist. 39. 3. sniarū. ¶ Ad aliud de furioso dico q̄ vtiq̄ liceret furioso gladiū reddere dum alias maiora imminerent discri/mina sibi vel alys. vt vult btūs Tho. 32. dist. 4. tractās materiā. an licet reddere debituz mēstruate. sic etiā in proposito de cooperatione ad actū peccati nō licet vbi nobis nō cooperantibus non peccaret: vt furiosus/sine redditione gladij seruaretur in vita/ nisi salus aliorū (vt pus dixi) hoc requireret ¶ De verbo Grati. dico q̄ nō solū licet sinere vt a postata sua auferat: ſz etiā alia bōa mobilia monasterij tradere/ne ipsum monasteriū incēdat. Quāq̄ Grati. placuerit quo ad hoc tēperare sermonē. ¶ Ad terciū dico: q̄ maxia illa. Qui vult aīs necessario vult cōsequēs. quod scit vel credit ad ipsum seq̄/veritatez habet cū hoc cōsequēs est mediū necessario precausandū ab eo qui sua volitione causaturus est aīs: qz nisi sic efficaciter posset vel le finē: nolēdo media que scit aut credit. ⁊c. vt saluare vitā: ⁊ nolle merces eycere. cū ꝗ scit aut credit esse ad vitā necessariū. Secus dū cōsequēs nō est mediuz quod precausari debet ab eo q̄ vult sua volitiōe causare aīs: patz. nā deus vult cooperari ioāni ad volitionē deliberatā adulterij/ad quod p necessariā ꝛsequētiā scit seq̄ ioannē peccaturū moraliter: ⁊ tñ nō vult hoc cōsequēs. sic sepe q̄s vult vsq̄z in finē pmanere ī pctō/ad qō credit seq̄ se eternaliter puniēdū: quod tñ oīno nō vult. Et g̅ docto. illud pō. Qui diligit iniquitatē odit aīam suā/exponūt odit effectu nō affectu. iaz in proposito nos cooperari ad actū pctī alterius: nō ifert ipsuz peccare tāq̄z effectum mediū necessario precausandū ab eo qui vult sua volitione causare antecedēs

Tercio videndū est an vnq̄z licet eucharistiā vel aliud sacramētū sciēter indigno tradere. ⁊ videt q̄ sic pmo. oīs Christi actio nra est instructio. sed ipse ī cena: tradidit corpus suum Iude quē nouit actu peccatū habere. vnde Aug. Christus tanta patientia tradito rem suuz pertulit vt ei primā eucharistiam confectaz manibus suis in ore cōmendatā sicut ceteris Apolis traderet. 1.q.1. Christus idez dicit Dyoni. 3.c. Ecclesia. hierarchie. Et Mathei. 26. dicitur sine exceptione. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs. ⁊c. ¶ Secundo sic de officio ordinary. c. si sacerdos dicitur. nisi q̄s iudiciario ordine probare poterit: non licet alium arguere noiatim: nec a cōione remouere: q̄uis sciat ipsum per confessionez aut alias inpenitentē permanere in peccato. Ex quo videtur q̄ indistincte tradi debeat occulto pctōri siue in occulto petat siue in publico. ¶ Et cōfirmatur per illud Aug. nō prohibeat mādūcare despensatoī pīgues terre: sed moneat exactorē de conse. dist. 2. nō prohibeat: de quibus piguibus propheta ait. incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit icrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deuz factorē suū deutero. 32. ¶ Tercio sic iuxta ō cretū cōsilij Cōstātien nō tenemur in sacramentorū administratiōe vel receptione quē cūq̄z generaliter excōicatū suspēsuz vel interdictū a iure vel ab hoīe vitare. sed talis petendo ⁊ suscipiendo manifeste ⁊ publice est manifestus ⁊ publicus pctōr. g̅ licet scienter ⁊c. Minor patz qz vt dicit Syno. Basili. per illā cōstitutionē nō itēdit ecclesia vel cōciliū huiusmodi excōicatos iterdictos vel ꝓhibitos ī aliquo releuare vel eis quōlibet suffragari. iaz si petendo vel suscipiēdo in excōicatione sacramēta nō peccarent: maximū essz eis releuamē exhibitū. g̅. ⁊c. Cōfirmo sic suspectis de crimine datur eucharistia ad ꝓbationē. vt patz. 2.q.4. sepe ꝛtigit. g̅. silr ſz tradere publicis pctōrib⁹ alias piculosuz essz dare suspectis ō crimine. ¶ Ad oppositū videtur pmo. illud Mathei. 7. nolite sanctū dare canibus neq̄z mittatis margaritas aū porcos

quo precepto prohibemur sacramēta mini/
strare pctoribus qui vel vt canes oblatrant
vel vt porci in ceno viciorum volutant. Nec
releuat si scādalū imminet: quia vt ait Gre.
vtilius scandalū nasci permittitur q̄z veri=
tas relinquatur de regulis iuris. qui scanda
lisauerit. Cōfirmo hoc dupliciter. primo sic
qr nulla occasione scandali imminentis li=
ceret eucharistiam mittere in sentinam cor
poralem. ergo nimus in sentinam viciorum
quā multo amplius abhominatur dñs cui=
usmodi est homo peccator. Secundo quia
scandalū imminens non excusat cum patet
alia via obuiandi scandalo simul obseruan
do preceptū. sed ita videtur in proposito. cū
posset sacerdos tradere peccatori hostiā nō
consecratā. ergo. rc. ¶ Secundo sic si medi/
cus corporalis daret egroto medicinā mor
tiferam: non obstante petitione egroti pec=
caret mortaliter. ergo fortius medicus spi=
ritualis si porrigat itoricū aīe peccabit mor
taliter. immo si secundū Aug. non licet furi
oso reddere gladium: nimus licebit furioso
spiritualiter non dico reddere sed donare q̄
se interimat. rc. ¶ Tercio efficacius videtur
idē sic probari iure nature prohibemur alte
ri facere quod nollem⁹ nobis fieri. vt patz
1. dist. in decre. Et Mathei. 7. dicitur. omnia
quecunqz vultis vt faciant vobis hoīes. rc.
hec est enim lex r prophete: quod intelligen
duz est de velle r nolle debitis: nō de hys q̄
facto habent hoīes. vt vult magister 3. sentē
tiarum dist. 37. Et glo. decre. in passu allega
to. Sz quisqz indignus tenetur velle vt sibi
indigno ad condemnationē aīe sue non de
tur eucharistia. ergo tenemur r nos alteri
nolle dare. Fortasses dicet aliquis post dñz
Altiss. q̄ licet indignus tenetur nō velle si
bi dari cum hoc sit sibi nociuum: tenetur tñ
cum hoc nō nolle sibi dari: ex quo hoc foret
nociuum proximo: quem negando in publi
co scandalisaret. Ex quo infertur licet non
dare sibi esset vtile: qr tamen proximo foret
non nociuū non tenetur hoc velle r regula
iuris nature qō prohibemur. rc. solū habet
quod nolumus nobis fieri. Magna autem
differentia est inter nolle r non velle cum
nolle dicat actum positiuum voluntatis nō
autem non velle. sed hec solutio videtur se
ipsam interimere fatetur enim donationez
illā sibi esse spiritualiter nociuaz: cum ergo
quisqz teneatur nolle suuz spirituale detri=
mentū proueniēs ex peccato videtur teneri
vt nolit sibi dari. Preterea lege charitatis
tenetur velle q̄ proximus nō peccet. ergo si
proximus peccaret nō ministrādo sibi indi/
gno in publico petēti tenetur r ad minus li
cite poterit velle/q̄ proximus sibi petēti nō
deneget: sed ministret. r ita nō tenetur illud
nō velle: vt asserit solutio. Cōfirmo princi=
pale sic/ si aliquid excusaret sacerdotē mini
strantē indigno sacramēta hoc esset debitū
ministrādi. sz sacerdos nō obligatur īdigno
petēti ad ministeriū sacramentorz. ergo. mi
nor patet. quia ipse indignus tenetur nō pe
tere. alias petendo r recipiendo nō peccaret
cuz illud tñ peccatū sit/ad cuius oppositum
obligamur: iā vbi nulla est petitio ibi nulla
est mora. Et vt tradit doctor subtilis dist. 15
4. nō tenetur quis alienū restituere: qñcun=
qz dñs est cōtentus r volens actu elicito vel
debito. ita. s. q̄ saltē tenetur r obligat̄ velle.
iā vt deduxi est volēs actu debito. imo suffi
ceret q̄ ex debito nō sit inuitus seu nolens.
¶ Pro respōsione dico primo / q̄ nullomō
licet īducere aliquē vt sumat sacramēta quē
nouimus (q̄tuz humana fragilitas futura
nosse permittit) q̄ in mortali peccato perci
piet: nō enī posset hoc fieri sine dānabili ir=
reuerētia ad sacramēta: que dñs ī suffragiū
nostre infirmitatis instituit. sed si petat. disti
guūt docto. qr vel peccatū petētis est occultū
ita q̄ probari nō possit: vel publicū. si primū
subdistinguendū est: qr vel petit in occulto:
r debet sibi denegari: r moneri ne quouis
modo petat ī publico. aut petit in manifesto
r debet ei dari. Primo qr vt dicit btūs Tho
in. 4. pro pctō occulto publicā penā inferēs
reuelator est cōfessionis aut proditor crimi/
nis. Scdo qr quilibet christianus habet ius
pcipiēdi eucharistiā r alia sacramēta/ nisi il
lud perdat per pctūm mortale. Luz ḡ in facie
ecclesie nō cōstat pctōrē occultū illud ius a=
misisse nō p̄t ei denegari. alias esset sacerdo
tib⁹ facultas: q̄z maxia pena pro libito affi=
cere q̄s vellēt. Tercio qr scādalisaret ei de=
negādo. Hoc tñ limitandū credo si petat a
sacerdote q̄ ei obligatur ad ministeriū sacra
mētorz pro tpe q̄ ad hoc tenetur. vñ si sit cu/
ratus ei⁹ r petēs nō sit eger/nec est dies pas/
chalis debet ei eucharistiā denegare. cuius
rōnez assignat dñs petrus de palude. qr dēt
a mortali pctō ipsuz impedire q̄tū p̄t. sed h̄
pōt cū nō teneatur sibi pro tūc dare. ḡ r si p
solā cōfessionē sibi cōstet p̄t ei denegare/nō
q̄ ex cōfessione ius illud acquisierit: sed an
te habuit eo ipso quo alius pro tunc non ha
buit ius petendi: allegat ad hoc de tempori

bus ordinandorum.c.ad aures vbi negãtur
ordines monachis petentibus promoueri:
prelatis eorum cõtradicentibus.vbi pro ra/
tione dicitur.Quia esse potest q̃ prelati eor
secreta cõmissa nouerint:ex quibus eis con
stat q̃ salua conscientia nequeant sublima=
ri.Ita in proposito mihi verius videtur/ ⁊ si
denegando non posset peccatum eorũ impe
dire/quia fortasse de manu eius rapiẽt/ aut
alias actu interiori intensius volent/⁊ ita ꝗ
uius peccabunt:q̃ ratio quare eis denega=
re tenetur est/quia non licet sanctuz dare ca
nibus.Si vero Petrus sit peccator public?
seu manifestus omnino ⁊ i occulto ⁊ in ma
nifesto:negãda est ei communio.iuxta illud
Cipriani. Puto nec maiestati diuine nec
euangelice discipline congruere:vt pudor ⁊
bonor ecclesie tam turpi ⁊ infami contagio
ne fedetur:vt scilicet tradatur cõmunio hi=
strionibus ⁊ magis in suis sceleribus persi=
stentibus de consecra.dist.2.c.pro dilectiõe.
Et in concilio Bracarensi prohibetur com
memoratio fieri eorum/qui pro suis sceleri
bus moriũtur impenitentes.23.q.5.placuit.
ergo multo magis ẽ eis negãda sacrosan/
cta cõmunio.Et hoc manifeste probat ver=
bum Saluatoris allegatum.Nolite sanctũ
dare canibus.⁊c.⁊ vt deduxi de eucharistia
similiter dicendũ est de absolutione sacra=
mentali impẽdenda ⁊ alys sacramẽtis. Et
quia rationes vtriusq̃ partis falsum cõclu
dunt.Prime q̃ semper liceat peccatoribus
sacramenta ministrare. alie vero q̃ nunq̃.
oportunum est omnes pertractare. Prima
solũ concludit:q̃ licet peccatori occulto tra
dere in publico ⁊ hoc vbi imminet ex dene
gatione scandalũ:vel etiam proderetur pec
catum occultum. vt fuisse arbitror in facto
Christi(cuz Jude communicauit)cum cete
ris.non enĩ habemusq̃ ipse obligatus erat
eis tunc eucharistiam ministrare.Dico no=
tanter si.⁊c.propter motiua Hilary.Math:
26.quia cõmunicatis dixit dñs:donec bibã
illud vobiscum nouum ⁊c. Et in consecra=
tione sanguinis qui pro vobis ⁊ pro multis
effundetur in remissio.⁊c.vbi in secunda p
ticula aliquos boies videtur/ excepisse/non
in prima.Et accideret de facto proditio cri=
minis occulti.si sacerdos omnib? aliene par
rochie cõmunicaret de consensu superioris
vni soli hoc in publico negando.Et iuxta ꝗ
limitanda sunt que in corpore questionis di
xi de sacerdote non proprio seu non obliga
to pro tunc ministrare. Circa hoc tamen
est aduertendum q̃ Christus qui secretorũ
est cognitor:noscẽs pro certo quid cuiq̃ cõ/
gruat ad salutem.potuisset vtiq̃ seipsum si
ne reprehẽsionis nota:publico peccatori tra
dere quemadmoduz ⁊ a peccatoribus pub
licis sub magna humilitate se tãgendũ pre=
buit aut non subtraxit:quod nobis(quibus
ad ipsuz reuerentia est in precepto)nequaq̃
liceret.Circa hoc etiã aduerte q̃ cum Aug.
⁊ aly doctores dicunt peccatũ iude fuisse oc
cultuz:intelligitur vel quia humanitus pro
bare non potuisset Christus prescius quem
admodum factiosi iudei si requisiti fuissent
perhibere testimoniũ veritati:negassent.ne
fraudarentur intento. Et eo casu liceret cu
rato ministrare ei:quem verisimiliter pre=
sciret iudiciario ordine conuinci non posse
propter.⁊c.Vel quia occultũ erat eum iam
esse in proposito tradẽdi:qui forte post con=
uentionem de tradẽdo eũ iudeis habitã pe
nituerat ante cenã dñi.Ad scõm de.c.Si
sacerdos.Dico q̃ limitãdũ est si petat ab eo
qui sibi tenetur ad ministeriũ sacramentor
⁊ pro tempore quo ad hoc tenetur:vt proba
re videtur.c.ad aures de tempo.ordi/nisi vt
in solutione primi dixi immineat ex dene
gatione scandaluz:aut occulti criminis pro
ditio/aut aliud si quid cõsimile sit:quod ma
gis vitare tenemur:q̃ sacramenta indigno
tradere.Ad confirmationẽ.dico q̃ Aug.
ibi loquitur de pctõribus occultis quorũ.s.
peccatũ dispensator probare nõ potest. Et ꝗ
manifeste ponit.c.si sacerdos allegatũ:p illã
exceptionẽ/nisi iudiciario ordine.⁊c. proba
ri possit.nõ obstat verbũ Aug.in omelia de
penitẽ.s.nos quẽq̃ a cõione prohibere non
possum?(q̃uis hec prohibitio nõdũ sit mor
talis sz medicinalis)nisi aut sponte cõfessuz
aut in aliq̃ seculari vel ecclesiastico iudicio
noiatũ aut cõuictũ.2.q.1.multi. Qr nõ loq̃t
de cõione altaris.sz de cõione i cõuersatiõe
hũana quã nulli ĩtdicer pt nisi spõte ofesso.
ẽt lz talẽ nõ posset a cõione altaris ꝓhibere/
nõ tñ haberet ex ꝗ q̃ nõ posset aut nõ debe
ret ei eucharistiã aut aliõ sacmẽtũ nõ dare:
cũ aliud sit ꝓhibere/aliud nõ dare Ad ter
ciũ respõdeo q̃ licet tales excõicatos nõ te
nemur vitare in misterio sacramẽtor/ ꝑtex
tu cẽsure ecclesiastice suspẽsiõis vl ꝓhibitio
nis gñaliter ꝓmulgate/vt dicit ꝓstitutio cõ
sily Cõstantien:vtiq̃ tñ tenemur rõne pctõ/
ex.l.diuina talibus sacramẽta nõ mistrare.
quẽadmodũ relaxatione cõcily nõ obstãte/
si substractiõe nr̃e cõuersationis verisimile

sit tales generaliter excõmunicatos reuocã
dos esse ad cor/puta a peccato ad penitẽciã:
tenemur lege charitatis/cõmunionẽ nostre
cõuersatiõis eis subtrahere.iuxta illud pre/
ceptum Apli. 2.ad Thessa.3.Denũciamus
vobis fratres in noĩe Jhesu Christi vt sub=
trahatis vos ab omni fratre ambulante in
ordinate.ꝛc. ĩmo nisi istis essent sacramẽta
deneganda/oporteret eosdem petendo non
peccare ꝛ sacramenta licite sumere. Qõ san
cta synodus Basilieñ aperte reclamat cum
inquit.per hoc tamen huiusmodi excõmu=
nicatos suspensos vel interdictos non intẽ
dit sancta Synodus in aliquo releuare/aut
eis q̃modolibet suffragari. Quis aũt nõ vide
at maximũ eis releuamen exhibitũ.si licite
posset sacmẽta peteĩ ꝛ sumeĩ.aut oporteret
licitũ dicere.vt publicis peccatorib⁹ actu pec
cantibus licite tradantur sacramenta:quod
nephas est sentire aut dicere. ¶ Fortasse di
cetis ergo frustra additur in decreto cõcily/
administratione/cum sic teneamur/eis sem
per sacramenta nõ ministrare immo sequi
tur decretum manifestam falsitatem conti
nere:nisi ad hoc confugiatur/q̃ licet iure di
uino ratione peccati teneamur tales vitare
nõ tñ pretextu cẽsure ecclesiastice.ꝛ ꝗ addit
conciliuz. ¶ Respondeo multis cõmunica=
mus in sacramentorũ administratione:qui
bus tamẽ sacramẽta nõ ministramus. puta
quos in loco ministerij admittimus/cũ qui
bus oramus aut rñsum tanq̃ a custode ac=
cipimus.ꝛ talẽ cõmunionẽ nõ tenemur hu
iusmodi excõmunicatis subtrahere. Et ita
non sequitur/non tenemur eos vitare in sa
cramentorum administratione.ergo possu/
mus eis sacramẽta ministrare:cum vt dixi
multis cõicamus in sacramentorũ admini
strationibus:quibus ipsa sacramẽta nõ mi/
nistramus.et ita illa clausula nec frustra nec
false additur.nec mirum si constitutionem
concily generalis sic limitare oporteat: cuz
id solum relaxauerit/quod est positiui iuris
humani/cui supra ius diuinum nulla est po
testas ipsum relaxandi aut destituendi /25.
q.1.sunt quidam dicentes. Qui autem corti
ci littere inherentes ausi fuerint asserere q̃
licet talibus sacramẽta ministrare: memi=
nerint illius Androculi:legibus ipsis lege
opus est:que eas corrigat/quemadmodum
ꝛ marini pisces salso mari educati /adhuc
sale egent quo sapidi fiant/ aut a corruptio
ne preseruentur. Quod maxime verum est
de legibus ꝛ statutis humanis. quas vtiq̃
necesse est ad normam diuine legis corrige
re/ne tandem locũ in nobis obtineat quod
phariseis ĩproperauit Christus.populus hic
labys me honorat/cor aũt eorum longe est
a me.sine causa autem colunt me docentes
mandata ꝛ doctrinas hominũ subaudi: nõ
ad meam doctrinam vel legem correctas ꝛ
moderatas. Mathei.15.etiam nisi sic corre
cte fuerint ꝛ moderate/ nihil humanarum
tradicionum lex esse poterit. neq̃ certe lex
dici meretur. Que enĩ scripta est lex non est
nisi faciat opus regis ad quem spectat iustũ
virum ab adulterato secernere. vt dicit phi
losophus primo rethoricorũ. ¶ Ad confir=
mationem de suspectis de crimine respon=
det beat⁹ Tho.9.disti.4.dupliciter. Primo
q̃ decretũ illud est abrogatũ.quia facere ta
les probationes est tentare deum. Vel secũ
do q̃ intentio decreti non est vt talis purga
tio fiat/sed vt propter timorem talis purga
tionis abstineatur a peccato. Sed quia pri=
ma solutio effectualiter dicit cõciliũ errasse
aliquid statuẽs in quo tentaretur deus.ꝛ se
cunda non videtur ad mentẽ concily/ quia
de furto incerto dicit oẽs fratres cõmuni=
candos/ꝛ hec verba. Corpus dñi sit tibi ho
die in probationem. Item ibidẽ.c.finali qõ
videtur eiusdem cõcily: dicitur.si sacerdos
vel episcopus infamatus de maleficio no=
luerit celebrando/innocentem se ostenderet
quinquẽnio arcendus est a liminibus eccle
sie. Et ita videĩ hoc statutuz vt effectualiter
fiat:velle/quod satis est pro argumento.itẽ
nec plus videtur tentare deũ/si suspectus se
purget cõmunione eucharistie:q̃si se purga
ret iuramento quo deũ inuocat testem.ideo
aliter respondeo negando cõsequentiam.ꝛ
declaro eam non valere.vt non sequitur/ a
suspectis de crimine licet iuramẽtũ pro pur
gatione exigere:ergo etiaz diz constat eos
crimen commisisse:de quo per iuramentuz
se purgarent:ꝛ loquor de constare vt cõuer
titur cũ eo/quod est ordine iudiciario posse
probari. Et est ratio/quia iuramentũ purga
tionis solũ requiritur ad tollendã suspitio=
nem mali:quia scz creditur non velle peie=
rare.ꝛ similiter est de ministratione eucha=
ristie vel sumptione ad probationez. ¶ Ad
rationes post oppositũ/quibus infertur nun
q̃ esse licitum/vt sacramenta ministrentur
indⁿgno. Ad primaz dico q̃ illa prohibitio
dñi loquitur de canibus ꝛ porcis/qui possũt
repelli.iam repelli non possunt ,in publico:
si deficiente probatiõe ex repulsione immi=

k net scandalum/aut proditio occulti peccati. vt dictum est. ¶ Ad primã confirmationez dico: q̃ aliud est de sentina corporali: ⁊ aliud de sentina viciorũz in quam mittitur de voluntate dñi/dum occultuz est eaz esse sentinam viciorum/ in casibus premissis putadum imminet. ⁊c. Non video etiã qui in casu liceret ipsum mittere in sentinam corporalem puta si alias raperetur ab hereticis ⁊ infidelibus qui irreuerenter in sacramentũ impingerent: intelligo: dum alia via nõ pa
l tet occultandi sacramentũ. ¶ Ad secundam confirmationem de hostia non consecrata. respondet beatus Tho. ⁊ post eum Petrus de Palude 9. dist. 4. q̃ hoc nõ licet: quia daret sacerdos occasionẽ idolatrandi: ex quo cibus ille adorãdus est priusq̃z sumitur. Sz istud non videtur probabile/cum in adoratione eucharistie semper sit tacita conditio/ si consecratio rite sit celebrata: pro vt decisũ fuit in concilio constantiesi: alias non excusarẽtur ab idolatria adorantes hostiam dũ sacerdos se fingit celebrare ⁊ non celebrat. aut certe fingit se celebrare ⁊ non est sacerdos vt sepe accidit. Nec obstat. c. de homine de celebratione missaruz/qz non dicitur ibi q̃ simulans se celebrare populum idolatrare faciat/sed solum q̃ populum grauiter decipit/quod ideo est/ quia priuãtur suffragio illius oblationis hostie/ que multum valet christifidelibus ex opere operato. Et Bonaventura respondet q̃ illo casu eque peccaret sumens ⁊ ipse sacerdos simulando/ nisi fortasse ipse peccator talem hostiam peteret ad vitandaz infamiã: ⁊ in dñici corporis reuerentiam. Altiꝰ dat casum in quo vt dicit/ liceret ⁊ oporteret: sacerdotẽ simulare: puta si non habeat hostiam consecratam ⁊ eger petat corpus domini. tũc vtiliter simulat pe
.tente egroto/etiam si credat ibi esse corpus
M dñi. nec est ibi peccatum/ qz fit vt vitet scandalũ infirmi. ¶ Doctoribus cõiter placet vt i sacramẽtis veritatis nil fiat simulationis. Et quid de hoc sit an habens hostiã non cõsecrataz licite tradat pro consecrata: sicut sacerdos impenitenti manum imponit simulans se absolutionem sacramentalẽ tradere pro nunc transeo. Nibi satis est q̃ non semper sic posset obuiare scandalo/puta si nullã non consecratã habeat/ad manum. Et si habeat q̃ forte hoc modo nõ tenetur illud scãdalum vitare: quia potest eucharistiã tradeꝛ peccatori/cuius peccatum adeo occultuz est q̃ probari non potest. exẽplo Christi qui iuxta cõmunem doctorum sniam/ verum corpus suũ tradidit Jude. qui tamen potuisset scandalum ⁊ peccati proditionem vitasse si mulãdo. ¶ Ad secundũ de medico dico q̃ aliud est de medicia quã medicꝰ probare pt egro fore aut esse nociuã/ ⁊ aliud de hac medicina spirituali: quã nõ potest sacerdos probare occulto peccatori esse nociuam. Si tamen ponatur eger petens toxicum siue medicinam sibi mortiferam: summus ⁊ expertissimus medicus illese fame apõ homines qui scandalisabuntur grauiter si alius nolit ei medicinam quam petit efficere/nec ei pateat via ostendendi alys spẽm morbi ⁊ contrarietatez medicine: non nego quin possit ei licite huiusmodi medicinã conficere. quẽ admodum ⁊ furioso gladium reddere: cum alias deterius se ⁊ alios perimeret: vt prius dixi post Tho. 32. dist. 4. ¶ Ad terciũ dico q̃ licet peccator occultus absolute teneatur vt le eucharistiã sibi non ministrari/ ⁊ etiaz nõ petere, non tñ tenetur velle/ q̃ sibi indigno petenti non ministretur. iaz regula iuris nature allegata/intelligẽda est/ de hys que volumus aut nolumꝰ ex debito sub omnibus facti circunstantys occurrentibus. Per hoc patet ad confirmationem vltimo adductaz q̃ de facto: ad extremum recte iudicare nõ possimus nisi oẽs rei circunstantias loci et temporis. ⁊c. perspexerimus. vt patz. 23. q. 8 Occidit phinees. Et 30. q vl. iudicantez. iam in proposito licet hic petens teneatur esse cõtentus ⁊ volẽs. vt sibi nõ detur absolute/nõ supposita sua petitione in publico: tamẽ licite est nolens: vt sibi indigno sic petenti non detur. Cum recte dictet per intellectum sibi vt premittitur petenti danduz esse/ ⁊ iustissime velit per voluntatem vt fiat pro vt debitum est/ ⁊ recta ratio fieri debere precipit.

Argumentum quodlibetary.

¶ Arguit quodlibetarius: is qui credit se a criminibus abstinere non posse potest dolere de peccatis/ ⁊ simul de hoc q̃ a criminibꝰ abstinere non potest. ergo est sufficienter attritus. vt absolutio sacramentalis virtute operis operati eidem conferre possit gratiaz sacramẽtalẽ ⁊ per consequens absolutio talis est eidẽ omni modo impartienda ¶ Pro responsione premitto: illud Aug. li. de penitentia. Recte penitens quicquid sordis post purificationem contraxit: oportet vt abluat saltez lachrimis mentis. sed satis durus est: cuius mentis dolorem oculi non declarant ⁊ sciat se culpabiliter durum qui deflet dam

ña temporis/vel mortem amici:⁊ dolorem peccati non ostendit in lachrimis.de penitẽtia.dist.3.sunt plures.ergo ad verã penitentiam nõ requiritur solũ propositum abstinẽdi ab omni peccato mortali in futurum.vt clare colligitur ex vltima particula diffinitionis penitẽtie:quã tradit magister ex verbis Ambro.s.⁊ plangenda vltra cõmittere nolumus.Nolle enĩ dicit positiuũ actũ.sed etiam vt certissimum est q̃ actu non fit in omissione vel cõmissione mortaliter culpali: cum oẽm labez peccati teneatur lachrimis mentis iam tergere vt dicit Aug.in verbis preallegatis iaz in proposito meo/qui sic credit se a criminibus non posse abstinere:actu delinquit per infidelitatis errorem/q̃uis nesciens.quẽadmodũ(vt prius dixi)de alia heresi infectis:qui vt peccata oĩno vitent se tradunt incendio.¶ Prima questio sine ar.

PRopter quid Mathei.13.dicitur Qui habet:dabitur ei/⁊ habũdabit.qui aũt non habet: auferetur ab eo ⁊ quod habet/cũ aptissimũ sit eũ.qui nõ habet:nihil posse perdere.Pro huius solutione cũ(Hilario teste)intelligentia dictorũ/ex causis sit assumenda dicendi: ex quo nõ sermoni res:sed rei sermo subiectus est.attẽdendũ est/ qua ex causa dñs verba illa protulerit.vnde predicante dño parabolã seminantis:cuius semen alterũ cecidit secus viã.⁊c.Accedentes discipuli interrogauerũt:cur in parabolis loqueretur turbis Respondẽs dñs ait:qr vobis datũ est nosse misteriuz regni celestis.⁊c.qui enĩ habet.dabitur ei.⁊c Adiungens ideo in parabolis loquor eis:qr videntes non vidẽt: ⁊ audiẽtes non audiũt neq̃ intelligũt. vt adimpleatur in eis prophetia Esaie/auditu audietis:⁊ nõ intelligetis videntes videbitis:⁊ nõ videbitis.incrassatum est enim cor populi huius:⁊ auribus g̃uiter audierũt:⁊ oculos suos clauserunt:neqũ videant oculis ⁊ auribus audiant.⁊ corde intelligant/⁊ conuertantur ⁊ sanem eos. vbi manifestum est dñz eis ideo ĩ parabolis locutum esse/⁊ misteria non docuisse/quia corde incrassato affectu carnaliũ oculos suos clauserunt:intuitum mentis in amorosam vbi dei cognitionem non dirigẽtes.Quod si habuissent: donasset etiam eis dñs nosse misteria.Sensus g̃ verbi allegati est.qui habet supple verbi dei amorẽ.vt illuc mentis intuitũ dirigat:dabitur ei supple sensus intelligendi.Et qui non habet verbi dei amorez:auferetur ab eo.⁊ quod habet:puta naturalis capacitas ĩtelligẽdi.astucia deducẽdi.⁊ sic d̃ alys nature:⁊ d̃i donis.Que tũc merito censentur auferri:cum incipiunt inutiliter haberi ⁊ detrimentũ offense ⁊ pene ex non recto vsu afferre.vt vulgariter dicimus eũ perdidisse manum:qui eaz inutiliẽ magno dolore/⁊ incurabili infectam habet Hanc perditionẽ deplangens prophetia ait. Percussus sum vt fenũ:⁊ aruit cor meũ.⁊c. psal.101.percussus suz inq̃ ardore concupiscentie:⁊ aruit cor meũ/sterilitate bonorum operũ.qr oblitus sum comedere panẽ meũ. panẽ inq̃ non vtiq̃ corporalem/quem non sinit obliuisci cotidiana esuries.sed spiritualem puta verbuz dei:quod aĩam charitatis amplitudine impinguat.⁊ temporaliũ amorem superfluum oĩno repellit ⁊ resecat.Et apostolus ad Ro.1. Et quia non probauerũt deũ habere in notitia:tradidit illos deus in reprobum sensum.vt faciant ea que nõ conueniunt.repletos oĩ iniquitate.⁊c. Tradidit inquã non malitiã impartiendo/ seu ad malũ inclinando:sed iusto suo iudicio eos deserendo. quibus gratiam non apponit: qua a malo resipiscerẽt ⁊ mererentur iustificari. Et Esaie.5.propterea captiuus ductus est populus meus:quia non habuit sciaz dei.i.nõ curauit habere.⁊ nobiles eius interierũt fame.⁊ multitudo eius siti exaruit. propterea dilatauit infernus aĩam suam.⁊ aperuit os suuz absq̃ vllo termino.vt.s.eos recipiat ⁊ hoc nõ sine manifesta ⁊ apertissima iusticia. qui enim deuz non diligit:consequẽs est.vt sit contra deum Mathei.12. qui non est mecum:contra me est.⁊ qui non colligit mecũ: spargit.diligere autem deũ: conuertitur cuz eo/quod est sermonẽ eius seruare.iuxta illõ Joã.14.si quis diligit me. sermonẽ meum seruabit.s.corde ⁊ opere.g̃ qui non curat sciẽtiã dei:deũ non diligit. Et ita a primo ad vltimum:contra deũ est ⁊ spargit. Dignum autez est ⁊ apertissime equitatis:vt male meriti egestate laborent/ siti vel fame pereant in presenti. quos eternus ignis torquebit post hanc vitam. vere igitur ait Psalmista. beatus homo quem tu erudieris dñe: ⁊ de lege tua docueris eum. vt mitiges ei a diebus malis:donec fodiatur peccatori fouea. psal.93.¶ Forte petetis an omnes artare velim ad scie theologice facultatis studium:in quo diuina discuntur ⁊ explanãtur manda ta.¶ Ego neminem artare intendo:sed eẽs excusare nequeo. cum sit certissimum quẽlibet ad tantam diuine legis noticiã obligari

qua possit actus suos pro qualitate: ⁊ condi
tione/seu statu persone dirigere/absq; mor=
tali peccato. vnde prelati puta episcopi abba
tes curati. ⁊c. quos dñs vocauit in sua eccle
sia ad statum oculi: quorũ est aliorum consci
entys ⁊ saluti inuigilare: non videntur sine
damnabili culpa omissa diuine legis noti=
cia: alys intendere. ¶ Non enī (aiebant aplī)
equum est nos relinquere verbū dei. ⁊ mi=
nistrare mensis. actuum. 6. ⁊ osee. 4. ait dñs
Conticuit populus meus eo q̄ non habuit
sciam: subdens. qr tu scientiā reppulisti: ego
quoq; te repellā/ne sacerdotio fungaris mi
bi. Et Petrus in ordinatione clementis. Te
inquit oportet irreprehensibiliter viuere. et
summo studio niti. vt huius vite oēs occu=
pationes abycias ne aduocatus litium fias
⁊c. ne prefocatus presentibus hominum cu
ris: non possis verbo dei vacare. annectens
sicut impietatis crimē est tibi o clemens ne
glectis verbi dei studys/ sollicitudines secu
lares suscipere. ita laicis peccatum est/si non
inuicē ad cōis vite vsum/operaz fideliter de
derint. 11. q. 1. Te quidem. hinc quondam
consilio episcoporū statutuz legimus. vt qui
sacerdotē tutorem cōstituerit in ecclesia nul
la fieret pro eo per sacerdotes deprecatio. qr
ante altare dei non meretur nominari in sa
cerdotum prece. qui ab altari sacerdotes ⁊
ministros voluit auocare. 21. q. 3. Cipianus
Ceteri vero quos dñs in sua ecclesia nō vo
cauit/ad statum oculi: sibi viderint/ne apud
districtum iudicem censeantur oculos suos
a proposito seu statuto declinare i terraz. dū
pro temporaliū cōquestu/honoris/glorie/vel
facultatum (neglectis diuinis) humanis le=
gibus aut statutis ardentius inuigilant. Ex
quo doctori cuidaz visum est: maiorem par
tem hoīm expertem esse charitatis: ob non
obseruantiā primi ⁊ maximi mandati. scz
diliges dñm deum tuum. ⁊c. in hocq; hoīm
statuta: diuinis verbis seu legib⁹ multo for/
tius amāt. Amor siquidē doctrine seu legis
ex tribus perpendi solet. videlicet ex eius at
tentione/obseruantia ⁊ defensione. Qui er
go remissius attendit: rarius obseruat. aut
minus libere defendit diuinas leges: conui
citur deuz non ex toto corde (vt debitum ⁊
iustuz est) diligere seu amare quod de obser
uantia ⁊ defensione proculdubio indistincte
verum est. de attentione vero quo ad ea le=
gis diuine: que pro conditione status ⁊ per=
sone quis scire tenetur/si minus attēdit/etiā
indubitatum est. Quoad alia vero que scire
non tenetur/si non victus necessitate fauore
rei publice/aut quia ibi plus valet ingeniuz
vel alia causa consimili humanas leges at=
tendendo pretulerit. sed qñ easdem plus a/
mat legibus diuinis que sunt anime pabu=
lum/ad docenduz/⁊ arguendum/corripien
dum/⁊ erudiendum in iusticia diuinitus in
spirate. vt dicitur. 2. ad Thimo. 3. nō video
quomodo deum eiusdem salutifere doctri
ne autorez possit super oia amare. hoc itaq;
restat patres doctissimi vt omnes apprehen
damus disciplinaz dei. neqñ (vt propheta cō
minatur) irascatur dñs ⁊ pereamus de via
iusta. psal. 2. ¶ Secunda questio sine argu.

Propter quid dicit dñs Apocali.
tercio: vtinam calidus esses aut
frigidus. sed quia tepidus es: in=
cipiam te euomere de ore meo.
Cum deum constet nature esse incorporee:
qui nihil continere potest/ aut ore emittere:
¶ Pro huius responsione premittenduz est
quis in proposito calidus/ quis frigidus/⁊
quis tepidus dicatur. Calidus dicitur q̄ cha
ritate feruens: nihil omittit eorum que a deo
precepta sunt. Frigidus vero qui non dei a/
more: sed pene formidine cogitur precepta
seruare. quoad substantiam operum. Tepi=
dus vero: qui nec amore trahitur/ nec pene
formidine ad diuine legis obseruantiaz co
artatur. qui tepidus methaphorice dicitur:
eo q̄ neutrum potest. videlicet nec calefacer
nec frigefacere. agendo amore diuino man
data: vel certe timore. Tunc deus incipit de
ore suo euomere. id est a cura speciali ⁊ pro/
tectione excludere. Hieremie 6. Erudire
Iherusalem: ne forte recedat anima mea a
te. Et ibidem frustra conflauit conflator be
neficij exhibitione/vel penarum commina
tione. malicie enim eorum non sunt consum
pte argentum reprobum vocate eos: quia
dominus proiecit eos. glo. longe a se quātū
scilicet ad protectionem ⁊ curam specialem
medendi languoribus peccati. Qui autem
peccatorem tepidum dñs sic euomat/bene=
ficia gratie sue subtrahendo: manifeste patz
Esaie. 5. de vinea quam studiose extruxerat
sed duim pro vuis faceret labruscas: permu
it dñm vinee. ⁊ statuit ab ea auferre sepem
vt esset in direptionē pedibus conculcantiū
vbi per sepem: auxta glo. intelligitur/angelo
ruz custodia. Et Hieremie. 51. in persona an
gelorum dicitur. Curauimus Babilonem
⁊ non est sanata. derelinquamus eam/⁊ ea=
mus vnusquisq; in terraz suam. vbi Grego.

ry

Quotlibetica.

¶ Sepe prudēs medicus accedit ad languē tem et quantum ars patitur ⁊ industria medicine:non cessat. Sed si egritudo tanta est vt repugnet curationi. aut eger per impatientiam doloris contra facit quod iubetur: relinquit eum desperans medicus/ne exspiret inter manus eius:⁊ mortis videatur reus. sic sunt medici sub magno medico angeli dei:volentes animas nostras curare a vicys:quos ipsi repellimus:dum consilys eorum non acquiescimus. ⁊ videntes se operam perdere dicunt adinuicem. Curauimus babilonem :⁊ non est sanata. relinq̄mus ergo eam. ⁊c. hinc non sine pregnanti causa hortatur nos propheta dicens. Queri te dominum dum inueniri potest:inuocate eum:dum prope est. Esaie. 55. quoniā nisi traxerit nos:ad eum venire non possumus Jo. 6. quem tractum gratiosum demerito precedentium delictorum elongat interdum dominus:vt qui ī sordibus est/sordescat adhuc. ⁊ penam cumulet: qui tractus culpam deserere noluit. hodie igitur si vocem domini audierimus:nolim⁹ obdurare corda nostra. ne exacerbatus vt tepidos ab ore sue ꝓtectionis ⁊ specialis cure iustificandi nos excludat seu euomat deus. quod ipse auertere dignetur:qui viuit in secula benedictus.

A M E N.

Dicta anno. 1492.

¶ Quotlibetica questio quarta eiusdē erudi tissimi viri magistri nostri Magistri Hadriani Florenty de Traiecto/sacre Theologie professoris Excellentissimi/ Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectēsis ac Louanieñ study Cancellary dignissimi Anno a salute humana. 1493. in scholis artium eiusdem study ab ipso disputata.:.

Er venerabilem virū dominum quodlibetarium sunt mihi nuper tres questiones propo site. vna cum argumē tis relique due sine argumentis. Questio cū argumentis est. Utrus curabilior sit ⁊ minus deū offendat qui peccat ex ignorantia vel infirmitate: an is qui peccat de industria ¶ Pro cuius questionis decisiōe. Primo dicā/quid est cuiuslibet illorus triū. s. peccare ex ignorantia:infirmitate ⁊ industria. dubitando simul de si est ipsorū. Et secundo quod illorum sit grauius/⁊ magis corrupti hominis seu minus curabilis. In quorum deductione si vel lapsu linguej aut ignorantia aliquid dixero: quod sit piarum aurium offensiuum: aut contra doctrinam sancte matris ecclesie: ex nunc reuocor pro non dicto haberi peto. submittens omnia correctioni sacrosancte sedis apostolice ac omnium: quorum interesi erranstem in viam veritatis reducere. Qua protestatione premissa:procedo ad primi expeditionem. Primo tractaturus de pctō ex industria. Secundo de pctō ex infirmitate. Et vltimo de peccato ex ignorantia. ¶ Ad sciē duz quid sit peccare ex industria. Premitto Cum voluntas seu appetitus intellectiuus de sua natura inclinetur in bonum:non potest peccatū accidere nisi ex corruptione seu inordinatione alicuius principiorum a quibus procedūt humani actus. que sunt intellectus/voluntas/⁊ sensitiuus appetitus. Qñ autem in actibus humanis peccatum accidit ex defectu intellectus:fit ex ignorantia. qñ ex inordinatione sensitiui appetitus:dicitur fieri ex infirmitate. Sed qñ fit ex inordinatione seu corruptione voluntatis:dicit peccatum de industria seu ex malicia. Et est voluntas inordinata: cum minus bonum magis amat. Quod enim in corporibus est pondus:hoc in animo est amor. vnde Aug. in libro confessionū. Amor meus:pondus meum. eo feror:quocunq̄ feror. Et quia ad magis amare aliquid/consequēs est electio patiendi detrimentum/in minus amato. vt quis potiatur eo quod magis amat. quēad modum eligimus mēbri abscisionē vt vitā saluemus. hoc modo voluntas plus amans diuitias aut voluptates/cū ordinem ratiōis scōm diuinam legem:sequitur vt velit dispendiū pati in spirituali bono vt voluptate

potiatur/vel alio temporali bono/quod magis amat.⁊ sic scienter vult malũ spirituale. Et accidit hec inordinatio voluntatis ex duplici causa. Prima est consuetudo mala agẽdi iam quasi versa in naturaz: que facit hoĩ aliquid esse conueniens seu placens secundum affectũ: quod simpliciter malũ est.quõ assuetis vesci veneno: tandem est connaturale ⁊ conueniens. vt tradit commentator in principio.3.phisicorũ/quod nature recte disposite fortet toxicum. Secunda causa est remotio prohibentis. Postq̃ enim natura humana in primo parente spoliata est gratuitis ⁊ vulnerata in naturalibus:verificatum est illud Genes.8.sensus ⁊ cogitatio humani cordis in maluz prona sunt ab adolescentia sua. Et deflectitur semper appetitus noster magis in amorẽ presentium voluptatum ⁊ sensibilium:q̃z in honestatis amorez. nisi aliquid prohibeat:erigens nos in superna ⁊ celestiũ amorẽ/ cuiusmodi sunt metus penaruz:⁊ spes eterni premij: quibus sublatis effrene amat voluntas nostra temporalẽ voluptatem/aut aliud expertũ bonum.hinc ecclesiastici.27.dicitur.si non instanter tenueris te in timore dñi.cito subuertetur domꝰ tua. Et.2.Macha.6.c.Multo tempore non sinere peccatoribus ex snia agere/sed statim vltiones adhibere:magni beneficij est indiciuz.quia videlicet per hoc timor incutitur: q̃ hoẽm cohibet a peccato. ¶ Hoc premisso dico ꝙ peccare de industria est aliquid facere vel omittere:cuius intellectus noticiam habet ꝙ fit malũ.vnde dicitur de industria quasi de scientia seu noticia mali. Et dicitur ex malicia:qz videlicet tunc procedit ex inordinatione voluntatis. Sed quia multis dubium videtur an contingat hoiem eligere: quod actu nouit esse malũ.probo hoc expressioribus passibus scripture sacre/⁊ expimento.naz Job.34.dicitur:quasi impios percussit eos in loco videntiũ:qui quasi de industria recesserunt a deo:⁊ oẽs vias eius intelligẽ noluerunt. Itẽ ad Ro.14.dicit apls.beatus homo qui non iudicat seipsum/in eo quod probat.qui aũt discernit. supple cibos aliq̃s esse immundos ⁊ vetitos ad manducandũ si manducauerit damnatus est.i.damnatione se dignũ facit.qz non ex fide. omne autẽ quod non est ex fide:pctũ est. Et super illud psal.forte viuos deglutissent nos.dicit Aug. viui absorbentur qui sciunt malũ esse:⁊ consentiũt. Similiter illud psal. fiat mensa eorũ coꝝ ipsis in laqueũ: quod est scientes vicio cõsentire.ecce nouerũt muscipulã: ⁊ mittũt pedẽ. Expimẽto ꝓbo idẽ sic.multi peccãt cũ proposito penitẽdi de hoc quod agunt ⁊ placandi deũ ante mortem.quod non esset:nisi scirent malũ esse quod faciũt.vnde dicit magister.22.dist.2.sniarum. post btũ Augu.ꝙ Adã non victus carnali concupiscẽtia peccauit:sed amicabili quadaz beniuolentia quaplerũq̃z fit vt offendatur deus: ne offẽdatur amicus.sed putauit vtrunqz fieri posse:vt ⁊ vxori morẽ gereret/ ⁊ per penitentiã veniã haberet.q̃ Adaz sciens maluz fecit. ¶ Sz cõtra istud videntur quedã pregnantissime rationes. Prima volũtas non potest scienter malũ eligere.q̃ non cõtingit modo predicto ex malicia seu õ idustria peccare.antecedẽs patet per illud.1.ethi.oĩs ars ⁊ oĩs doctrina similiter actus ⁊ electio.bonũ quoddã appetere videtur.⁊ per illud.5.ethi. Nullus vult ne incõtinens quidẽ:quod nõ existimat esse studiosum.⁊ per illud.1.retho. Est autem voluntas cum ratione appetitus. nullus enim vult:nisi cum putauerit esse bonũ. Etiã dicit Dyoni.4.de diuinis noĩbus.nemo operat ad malum aspiciens. ¶ Secũda Qz sic non oporteret errare aut ignorare facientẽ mala cõtra illud.3.ethi.ignorat quidẽ oĩs malus: que oportet opari/⁊ a quibus fugienduz. Et illud prouer. 14.errant oẽs: qui operantur malũ. ¶ Tercia/ Qz voluntas posset eligere cõtra dictamen rationis in vniuersali ⁊ particulari.cuius falsitas ptz ꝓmo.per illud phi .7.ethi. si vna fiat ex vniuersali ⁊ pticulari ratiocinatio:necesse est cõclusum hic quidez dicere aĩam:i factiuis aũt operari confestiz. puta si oẽ dulce gustare oportet.hoc autẽ dulce/vt vinũ:necessariũ est euz qui potest ⁊ nõ prohibetur simul ⁊ hoc agere. concludens ex hoc apud incontinentez non posse saluari vtrunqz principiũ scientifice ⁊ in actu.qõ non oporteret si posset contra sciam in vniuersali ⁊ particulari agere. Scõo qz sic contraria iudicia essent in eodẽ:patz qz nihil humane fit ab hoĩe hoc est deliberate:sine itellectu practico ⁊ appetitu.vt patet ex.3.de aia Ponamus q̃/ꝙ cõtra istud iudiciũ i vniuersali ⁊ pticulari opetur.s. nulla fornicatio est facienda.oĩs cõcubitus cũ ista est fornicatio q̃.⁊c.contra illud dictamẽ non poterit deliberate agere:nisi iudicet aliquẽ concubituz cuz illa faciendũ.⁊ ita habebit contraria iudicia simul.cũ opiniões ꝛrioꝝ vl ꝛdictorioꝝ sint ꝛrie.4.metha.⁊ 2.prioruz. Tertio qz sic pricipiuz practicũ posset saluari in viro non

bono:cõtra phm.6.ethi. principiũ discursus
rerũ agendarũ est: q tale quid sit extremuz
z optimũ.hoc autẽ nisi viro bono/non appa
ret.qz prauitas obliquat z falso erroze labe
facit circa practica pricipia.ex quo infert.q
impossibile sit prudentẽ esse quẽpiaz: nisi sit
bonus. ¶ Quarta ratio est intellectus nõ pt
dictare malum esse agendũ.g nec voluntas
sciẽter malũ velle z facere. cõsequẽtia tenet
ex ꝓus assumpto.qz nihil deliberate fit:sine
intellectu practico preuio. Et añs probatur
qz sic posset intellectus dissentire primo pri
cipio agendozũ intellectis terminis:quod ẽ
cõtra phm.1.poste. Etiaz malũ in eo qõ ma
lum/intelligitur debere non fieri.quod q̃sqz
vel mediocris intellectus aduertet vtiqz cõ
tradictionẽ includere. Pro hozũ solutione
dicunt quidam z si voluntas possit agere cõ
tra iudiciũ ratonis in vli z pticulari:non tñ
cõtra preceptũ:quod quidẽ precipere est oz=
dinare quoddã ad opus:nõ p nudã intima=
tionẽ.que exprimitur verbo indicatiui mõi
puta hoc ẽ tibi faciẽdũ:sed vna cũ intimatio
ne mouendo ad opus.quod fieri nõ potest:
nisi in virtute primi mouẽtis inter vires aĩe
quod est volũtas/qualis ĩtimatio(vt dicũt)
exprimitur verbo impatiui modi.ita q im/
perare sit actus rõnis presuppposito actu vo=
lũtatis.vt tradit Tho.1.2.q.17.ar.1. Et vide
tur fulciri hec solutio verbo phi.6.ethi.dicẽ
tis.proꝓuz actuz prudẽtie esse precipe:ebulie
aũt est recte consulere.z sinesis.i.sagacitatis
recte iudicare.a qua differt gnomi.qz inniti
tur equitati:seu epyeykeye.sinesis vero legi
bus cõibus. Sed hec quantũcunqz magna
clauis huius materie z difficultatũ dicatur
a Capolo:parũ z pauca admodũ videtur api
re Tũ qz frequenter humane agimus aliqd
hoc est deliberate:vtendo solũ in mente ver
bis indicatiui modi:imo z phs talibus solũ
vtitur cũ dicit intellectũ necessario assentire
cõcluso:z in actiuis necessariũ cõfestim opa
ri eũ:qui potest z nõ prohibetur.7.ethi.filr ĩ
libro de motu aĩaliuz. Solutio vero data ad
mittit voluntatẽ ꝗ talẽ discursuz practicum
posse opari. Preterea sic nulla erit rõ/quare
apud incõtinentẽ nõ possit saluari vtraqz p
missa discursus practici/ꝗ solutionẽ z mẽtẽ
phi ad motiuũ Sacratis. Iteruz non saluat
etiaz q principiũ discursus practici nõ possit
apparere hoĩ malo:vel ei qui ob voluptatez
vel dolorez corruptus est:ꝗ phm.6.z.7.ethi.
¶ Ideo pro rationũ vera solutiõe premitto
q hmõi verba volendũ/eligendũ/operãdũ
prosequendũ.z c̃.tripliciter capiũtur:vt suffi
cit proposito. Primo vt dicunt nudã futuri
tionẽ actus quẽ signant/quõ dicimus blas=
phemiã predicandã ab Antichristo:z aliquẽ
indignũ eligendũ esse in ep̃m. Scõo modo
vt dicunt debitũ necessitatis.vel cõgruentie
ad esse virtutis seu actus studiosi/quõ dici=
mus ieiunandũ esse quibusdã. voto ad hoc
astrictis.i.debitũ esse vt ieiunẽt:q̃q̃ sciam?
neminẽ eorũ ieiunaturũ. Tercio vt dicũt ab
solute aliqd debere vel oportere fieri p hoie
sic affecto.vt si quis efficaciter velit alium a
morte liberare:aduertens hoc fieri nõ posse
sine mẽdacio:iudicet mentiendũ esse:quãq̃
sciat oẽ mendaciũ pctũ esse:z illicitũ. Et hoc
tercio mõ sumũtur in discursu practico. Nõ
sic patet.qz nisi sic.malicia nõ corrũperet pra
ctica pricipia:cũ illi maximũ gradũ malicie
teneãt/qui scienter bono virtutis preferunt
pñtem voluptatẽ vel tpalem vtilitatẽ. Etiã
nisi sic bonũ ĩtellectus practici absolute esz
veritas.z malũ eius falsitas/cuius opposituz
tradit phs.6.ethi.speculatiue mẽtis(inquit)
laus z vitupatio in vero z falso cõsistit. Acti
ui vo z ĩtellectiui vitas cõsentanea appetitui
recto.cui cõcordat illud.7.ethi.virtus prin=
cipiuz cõseruat:viciũ corrũpit.in rebus autẽ
agendis pricipiũ est cuius gr̃a:vt in mathe
maticis suppositiones:neqz illic ratio est e=
doctiua pricipiozũ neqz hic.sed virtus aut ex
natura aut ex cõsuetudine:recte sentire faci
ens circa principiũ. Et illud.6.ethi.ei qui cor
ruptus est ob voluptatẽ vel dolorẽ repente
nõ apparet pricipiũ/neqz oportere gr̃a hu/
ius neqz propter hoc suscepisse oĩa z egisse:
natura enĩ viciuz principy corruptiuum est.
Et illud.3.ethi.qualis quisqz est talis z finis
videtur ei.studioso viro verũ bonuz:prauo
autẽ contingit vt egrotis quo ad sentire a=
mara vel dulcia. ¶ Ex quibus oĩbus mani=
feste patet q practicuz principiũ semp cõfor
me est appetitui. ¶ Et si dicatur.assensus pri
morum pricipiozũ practicozuz naturaliter
causatur a noticia terminozũ.g non oportet
appetituz cõformem esse vt saluetur princi=
piuz practicuz. Respõdeo.noticia terminoz
nõ causat assensuz pricipy practici/nisi in pa
tiente disposito.nõ est autẽ homo dispositus
ad assensum practici principy:nisi eius natu
ra facta fuerit cõgnata p affectionẽ appetit?
quod apte voluit phs.7.ethi.cuz dicit rõ nõ
est edoctiua pricipioz:sed virtus aut ex natu
ra aut ex cõsuetudine recte sentire faciẽs cir
ca pricipiũ.vbi sub consuetudine cõprehẽdit

E quecunq; actualē affectionē seu appetitū fi=
nis inducūt. ¶ Hoc premisso rñdeo ad argu
mēta. Ad p̄mū triplex est bonū.s.honestū vti
le ⁊ delectabile. voluntas aūt licet semp fe=
ratur in aliquod tale bonū verū vel appa=
rēs p̄t tñ vtiq; ferri scienter in aliquod ihō=
nestū/dū feratur in ipsū sub rōne vtilis vl'
F delectabilis:vere vel apparēter.⁊ sic nō aspi
ciēs pure ad malū opatur/q; fertur in ipsū
sub spē ⁊ ratiōe boni. ¶ Ad scōz rñdet btūs
Tho.1.2.q.78.ar.1.in solu.ad p̄mū:q; igno/
rantia qñq; excludit sciam/qua homo scit ꝑ
nunc esse malū.sicut cum ex passiōe peccat
qñq; excludit sciam qua aliquis scit ꝑ malū
non sustinendū esse propter cōsecutionē illi
us boni/scit tñ simplicit' hoc esse malū.⁊ sic
dicitur ignorare qui ex malicia peccat. Sed
nō videtur hec solutio satisfacere:q; sicut scit
hoc malū esse:ita scire potest hoc debere nō
fieri ⁊ nō sustineri propter cōsecutionē illius
boni quod prosequitur. Ideo aliter respon
deturq; licz oīs malus ignorat ⁊ errat circa
practica principia:q;.s.habet corruptū ⁊ falsū
principiū practicū nō tñ oportet q; erret cir
ca honestatē vel ihonestatē bonitatē vel ma
liciā actus:q; p̄t sciēter bonū vtile aut dele=
ctabile verū vel apparēs honestati preferre
Et loquor de malo fm intentionē phi vt ōt
maliciā distictā ō incōtinentiā ⁊ molliciem
Autoritas vero prouer.potius loq̄tur de er
rore morq̄ intelligētie/quō dicimus errare
incedentē p deuium/q̄q̄ p intellectū nihil
falsi iudicet.⁊ dicitur error affectus vt ille er
G ror peduz. ¶ Ad tertiū rñdeo:Ad primam
probationez falsitatis dico.q; phs intelligit
maiorē sui discursus vt est practica:gustāduz
.s.accepto tertio modo prius dicto.cū hoc tñ
stat volūtatē ō rōnez rectā in vli ⁊ pticulari
circa honestatē seu bōitatē:seu circa hoc an
licet vel nō licz actus:oppositū velle aut nō
oportmiter velle. Nec sufficit dicere post Bu
ridanū.3.ethi.q; solū oportz opari quātū est
ex pte intellectus.vel post Adā.10.dist.1.sen.
q; veritatē habet cum voluntas cōformiter
maiori ⁊ minori vult/⁊ alias nō. Qr (vt p̄us
ostensū est) nō potest illa maior practica sta
re ī intellectu sine cōformitate affectus. Ad
scōz pbationē falsitatis dico: q; iudicia illa
nō sunt ōria :q; faciēdū eq̄uoce sumitur ī ne
gatiua ⁊ affirmatiua.i negatiua scō modo
put.s.dicit debitū virtutis. Et ī affirmatiua
tertio mō/prout.s.dicit absolute aliq̄d debeī
vel oportere fieri/quō sumi debet ī praxi. Et
p idē respōdeo ad tertiā improbationē q; di
scursus practicus prudētialis/ nō potest sal=
uari in hoīe nō bono.vt ibi dicit phs.sed cer
te discursus quo iudicatur oē malū debere
non fieri/seu nō licere bene saluatur in hoīe
malo:īmo eo deterior est quo melius nouit
nō licere que vult prosequi. ¶ Ad quartū di
co q; nō est incōueniēs intellectū dissentire
alicui primo principio practico propter inor=
dinatā affectionē voluntatis īmo ipsa dispo
sitio ⁊ affectio voluntatis facit assentire ōrio
quēadmodū indispositio ligue fallit iudiciū
sensus cōis de sapore.phus aūt.1.posteri.loq̄
tur de principys speculatiuis ⁊ cōsimilibus
circa que natura ipsa recte sentire facit intel
lectis terminis. Scda probatio ibi adducta
solū pbat/q; nullus sane mētis iudicat ma
lū faciēdū aut prosequēdū esse/capiendo
faciēdū aut prosequēdum scō mō.secus si
capiantur tercio modo quō sumi habent vt
sunt predicata principior practicor. ¶ Ex his
infero q; impossibile est in hoīe saluari assen
sum totalis discursus practici/ qui similiter
opetur si possit. Pro cuius probatione duo
suppono. Primū.⁊ si voluntas sit causa libe
ra.nihilominus actus voluntatis puta voli
tio mere naturaliter agit ⁊ ex necessitate:si=
cut ignis sol.⁊ filia.patz q; si ipsa volitio essz
causa libera staret efficax volitio ad ambu=
landū in hoīe potente ⁊ nō prohibito p sub
tractionē necessary vel appositionē impedi
mēti.qui tñ nō ābularet/ quod manifeste ex
perimur esse falsum. Tunc fit subtractio ne
cessary:cuz prima causa definit coopari vel
nō adest cognitio requisitor ad prosecutōez
finis.q; sine cognitiōe mediorq; quevere aut
apparēter sunt media nō causat volitio seu
appetitus finis op' ad extra. Fortasse dices
aliq̄s effectus nouus potest causari a volun
tate antiqua/sine eius mutatiōe aut impedi
mēti amotione. Quod p̄tz primo:q; si velim
ex nunc ambulare ad pulsuz cāpane:cāpana
pulsante p illā voluntatē ambulo. Scdo pa
tz hoc si rex iaz velit aliquē pro hora sexta fi
eri liberuz/adueniēte hora statiz fiet liber:re
gis voluntate in nullo mutata.quod esse nō
posset si actus volūtatis naturali necessitate
ageret. Nec releuat si dicat post Auerroym
8.phi. dum affuerit presentia temporis/pro
quo voluit/fiet in hoīe noua concupiscentia
que erit causa effectus. Quia nihil aliud cau
sabit illam concupiscentiam nisi volitio pre
cedēs cū oīa alia ponātur similiter se habeī
preter tempus/quod vtiq; non erit illius cō
cupiscētie causa. ¶ Pro solutione premitto

verbū cōmentatoris.8.phi.q̃ dicūt(inquit) nostre legis hoīes/ voluntatē dependere de actiōe entis noui in aliqua hora.ita q̃ illud ens fiat ad presentiam illius hore/ absq̃ eo q̃ fiat illic transmutatio/est sermo non intelligibilis. Voluntas enī cuz fuerit ad inueniendū aliquod ens in aliqua hora/ necesse est vt in volente tūc fiat cōcupiscētia ī mēte/ que nō fuit ante.z illa est causa propīqua ad agendum in illa hora. Et causa illius concupiscentie est presentia illius tpis que nō erat ante.nec potest homo sanus fugere hanc fidem existimatione presentie.reprehendens ibi doctos sue legis:eo q̃ posuerunt principium eternuz mouere de nouo per voluntatem possibilem. Idem ad longū deducit tractando opinionē Empedoclis z Anaxagore dicēs actionē nouā nō posse depēdere a voluntate antiqua nisi per accidēs. qz.s.agit p medium quod nō fuit positū/ idipsuz etiam sensit Aristo.8.phi.cum dicit voluntatē non posse de nouo inchoare motū sine sui mutatione aut impediměti amotione. Quāq̃ ꝗ duo lumina nature errauerint circa volūtatem increataz que volitioni sue idētificatur seu eadē est.nequaq̃ tñ credibile videt eos deceptos fuisse/circa proprie volūtatis experientiam.precipue cum facile sit iudicare an voluntas completa possit precedere effectuz dū non impediatur.nō videtur taz preclara ac laboriosissima ingenia latere potuisse.

¶ Hoc premisso dico ad p̄mū:q̃ volitio illa precedens nō est tota causa noue concupiscētie:sed ipsa potētia volūtatis ad minus est p tialis/z forte totalis cā eius.ita q̃ prior volitio cedit in aduentu tpis z hec succedit.nulluz aūt inconueniēs est ptialē cām naturalē precedere effectū q̃uis nō sit impedita. Sed impossibile esset hoc de cā totali z naturali. z p idē soluetur cauillatio q̃ ibi tāgitur. Ad secundū dico q̃ volitio regis non est ibi proxima cā libertatis.si ponatur libertas res distincta a re denoīata:qz siue ipsa maneat: siue transeat puta rege dormiente: assequetur libertatē in tpe prefixo:iam nihil est causa:qñ non est. Ex hys patet q̃ voluntas nō cōcurrit libere saltez vt causa partialis immediate ad actū exteriorē:qz sic stante volitiōe effi caci in potente z non prohibito ad ambulādū/posset nō subsequi ābulatio. ¶ Secūdo premitto:q̃ volūtas efficaciter volens finez necessario vult oīa que scit ad finē illuz esse necessaria.dico notāter efficaciter ad exclu/ dendū volitionē cōditionatā z simplicis cōplacētie.qualis bñ reperitur in desperāte de salute vel sanitate assequēda/seu recupāda. probo sic qz sicut assensus aūtis naturaliter causat assensum cōsequētis:dū noscitur aut creditur ad ipsuz seq.ita volitio efficax finis necessario causat volitionē oīm que q̃s scit aut credit necessaria ad talē finē cōsequēdū patz idē exēplariter:si q̃s in tēpestate maris videat merciū eiectionē necessariā ad saluādā vitā:nullus sane mētis dicet eū velle vitā saluare.nisi etiā velit merces eijcere.quis ēt taz bebes est.qui nesciat eū nō velle efficaciē ambulaī/quē videt nolle arripe baculū/quē talis sibi nouit ad ambulādū esse necessariū vñ phs.3. ethi. Si prestituto fine inueniant impossibile esse quo finē oportet attingi discedūt.i.desinūt velle finē. ¶ Ex his deduco pricipale corolariū q̃ maior discursus practici nō saluatur/sine efficaci volitiōe finis quē principiū ipsuz dicit prosequendū esse z illa naturali necessitate causat volitionē omniū que sciūtur necessaria ad talē finē. Luz q̃ minor adiuncta ponat id sine quo finis haberi non pt:oportz voluntatez efficaciter velle ꝗ mediū:z ita opari nisi prohibeatur.iuxta primū presuppositū. Verbigr̄a sit iste discursus in hoc bello est p me fortiter agendū pro salute populi christiani z fidei orthodoxe. sed nō possum in ipso fortiter agere.nisi hostes inuadēdo subeaz pro nūc mortis periculū.q̃ hoc est nunc faciendū.volēs efficaciter finē prestitutū per maiorē/necessario vult mediū propositū p minorē tāq̃ ad finē illū necessariuz:z ita vult cū mortis discrie hostes inuadere. Potest tñ vtiq̃ volitio efficax finis stare sine volitione mediorū que sunt ad finez illuz necessaria:cum non sciūtur vel credūt esse necessaria.sed tūc prima volitio impeditur:p defectuz ptialis cause aut saltē cōditionis sine qua nō:puta talis cognitionis q̃ illa sint media vel q̃ sunt ad finē illū necessaria ¶ Peccare ex ifirmitate est actū vl omissionē culpabilē facere nō ex deliberatione propter passiōis impetū.vñ sicut corpus ifirmū est qñ humores z mēbra nō subdūtur eius vtuti regitiue.sic methaphorice aī infirmitas dicit cū affectiōes sensitiue nō subdūtur virtuti regitiue aīe puta rōi:sed eā deducūt ad cōsensum vetiti vel omissionē precepti. Unde dicit phs.1.ethi taz incōtinētis q̃z cōtinētis rō recte z ad optima prouocat.sed aliud q̃dam est preter ratiōez innatū quod repugnat resistitq̃ ratōi.vt enī resolute corporis ptes si ad dexteram mouere velis in sinistram

feruntur:sic ⁊ in animo in contrarium ferũ
tur incontinentium appetitus. Et aplus ad
Roma.7.video aliã legem in membris me
is repugnantem legi mentis mee ⁊ captiuã
tem me in lege peccati que est in membris
meis. Et ad Gala.5. Caro concupiscit aduer
sus spiritum ⁊ spiritus aduersus carnẽ. hec
enim sibi inuicem aduersantur vt non que=
B cunq; vultis illa faciatis. ¶ Et potest passio
sensitiui appetitus preualere aduersus ratio
nem seu eam vincere tribus modis: scz per
distractionem:per contrarietatem. ⁊ per li=
gationem. Per distractionem: quia dum ve
hementer anime intentionẽ applicat ad sui
obiecti considerationem:distrahit:ne possit
alys cõsiderandis intendere. vt qui fistulis
delectantur non possunt mentem adhibere
sermonibus si fistularum sonum exaudiant
magis gaudentes sono q̃ presenti operatio
ne. voluptas ergo soni corrumpit operatio/
nes circa sermones. vt dicitur. 10. Ethicorũ
Et vniuersaliter q̃libet extranea voluptas
distrahit corrumpendo operationẽ:sicut pro
pria auget /magis singula discernere faciẽs
exactiusq; comprehẽdere. psal. 57. superce=
cidit ignis ⁊ non viderunt solem. ignis inq;
concupiscentie seu libidinis/ ⁊ non viderut
solem. i. notissima principia practica agendo
C rum. ¶ Secundo per contrarietatem. frequẽ
ter enim passio inclinat ad contrarium eius
quod ratio precipit: que dum non cohibetur
parua fintilla crescit in flammã tandẽq; ra
tionem trahit in sententiã inclinationi sue cõ
formẽ. non enim eadem videntur amanti=
bus ⁊ odientibus iratis ⁊ mansuete se ha=
bentibus:sed oia diuersa vel saltem magni
tudine. vt amanti videtur q̃ reus nullam
vel paruam iniuriã fecerit/odienti vero oĩ/
no contrariũ vt dicitur. 2. retho. quẽadmo=
dum enim gustus de saporibus iudicat:secũ
dum dispositionem lingue ⁊ sui organi/vt pa
tet in febricitantibus/ita intellectus secũdũ
dispositionem appetitus dum affectiones ve
hemẽtes fuerit. propter quod primo. retho.
dicit phus minimam potestatẽ tribuendam
iudicibus vt non ex arbitrio sed scõm leges
iudicent:qm̃ cum vel ament vel oderint/sua
quoq; vtilitas connexa sit:non satis queunt
verũ perspicere/sed propria vel voluptas vl
dolor iudicia obũbrat. beatus igitur qui te=
nebit ⁊ allidet paruulos suos ad petrã. psal.
136. paruulos inquã. i. exiles motus passio=
num ad petram rationis :ne videlicet succre=
scentes vim capiant deducendi ad malum.

¶ Tercio per ligationẽ intellectus. qz passio D
nes corporalem trasmutationẽ faciunt/ cor
poralis vo pturbatio ligat sensum vel ptur
bat fantasmata:propter quod itellectus im
peditur a proprio actu. s. ab vsu rationis. Et
ita per passionem ligatur. ¶ Ex dictis patet
q̃ ille dicitur solum ex infirmitate peccare/
qui per passionẽ impeditur considerare ma
liciã sue actionis vel omissionis:si enim passio
adeo exilis fuerit ⁊ modica vt rationis iu=
dicium quoad hoc non obũbret:quãq; tra=
hat quodãmodo ⁊ inclinet/non est infirmi=
tatis pctm̃ sed principalius malicie. Quia oẽ
peccatum a voluntate scienter procedens/est
peccatũ de industria seu peccatũ malicie: vt
patet. 5. Ethico. ¶ Et si dicatur. scia propter
sui certitudinem est fortior passione. ergo nõ
potest passio q̃tũcunq; intensa rationis iu=
dicium peruertere:saltem cũ fuerit scientie
aut firme adhesiõis. vm̃ recte videtur dixisse
Socrates. difficile est si scia adsit aliud q̃cq;
preualere:ac veluti mancipiũ in seruitutem
trahere. concludens neminẽ intelligentẽ fa
cere cõtra id quod optimum scit:sed eos qui
faciũt per ignorãtiã facere. nec videtur suffi
cere solutio quam dat philosophus 7. ethico.
q̃ incontinens cum in pturbatione est:non
habet sciam i particulari ⁊ in actu. sed i vni
uersali vel habitu tantũ. qm̃ videmus tales
de boni ⁊ mali distantia optime disserere.
quod vtiq; fieri non pt nisi de particulari ca
su siue scia in particulari ⁊ in actu. Preterea
bonum hois ẽ secundũ rationẽ esse/cũ ergo
passio hoc solum operetur vt aliquid fiat se
cundum rationem/quam ad sentẽtiam sue
inclinationi conformem deducit:videtur q̃
motus voluntatis ex passione seu infirmita
te semper sit bonus ⁊ rectus. ¶ Respondeo E
licet passio non possit vincere sciam aut fi=
dem practicam ea manente in vniuersali: et
particulari puta mouendo voluntatẽ ad ali
quid volendum vel nolendũ contra practi/
cum iudiciũ. vtiq; tm̃ potest scientiam illam
per distractionẽ ligationem vel contrarieta
tem extinguere seu corrumpere:quõ lingue
idispositio supueniẽs corrũpit rectũ iudiciũ
de sapore/ ⁊ ita non trahitur scia velut man
cipiũ in seruitutẽ/ sed a passione preualente
corrũpitur. ¶ Ad confirmationẽ respondeo
q̃ vtiq; possunt cognoscere q̃d morales phi
⁊ q̃d scriptura sacra de bono ⁊ malo tradãt
⁊ mẽtales ppões formare. sz nũq; pm̃t vtiq;
ppoi discursus practici de bono õrio incli=
nationi passõis cui cedũt assensum p̃bere. ⁊ g̃

bene dicit philosophus q̃ eos dicere sermo
nes seu verba/scientie nullus est signum. nã
qui primo discunt illa complectũtur:sed nõ
dum intelligunt. opus est enim vt cognata
natura fiat.quare extimandum est inconti=
nentes talia dicere quẽadmodus eos qui in
scena.i.theatrali ludo recitãt¶Ad secundũ
dico q̃ bonũ hoĩs consistit ĩ esse/ secundũ ra
tionem rectã non aũt recuruam qualis est rõ
incontinentiũ dus actu sunt in perturbatiõe
A ¶Ad videndũ quid sit peccare ex ignorãtia
premitto/q̃ aliud est ignorantem aliquid fa
cere:ꝛ aliud est idipsum facere ex ignorãtia.
Nam sicut absentia naute est causa submer
sionis nauis/ita ignorãtia est causa facti seu
operis humani. Sicut ergo absentia naute
non est causa submersionis nauis nisi cum
presentia eius prohiberet submersionem.vbi
namq̃ eque peritura esset nauis nauta pre/
sente sicut ipso absente.nõ censeretur absen
tia eius causa submersionis/quia ias non re
moueret prohibẽs/ꝛ illa sola ratiõe dicitur
causa priuatiua submersionis.Consimiliter
ignorantia dicitur solũ causa operis seu fa=
cti:qñ presentia scie factus ipsum prohiberet
vt mutuans spe lucri consequẽdi si ignoret
hoc esse peccatũ puta vsurã mentalem:nihil
ominus idẽ facturus si hoc sciret/talis q̃tuis
B peccat ignorans non tñ ex ignorantia.¶Ex
hoc dico q̃ peccare ex ignorantia est actum
culpabilem facere propter carentias scie seu
noticie Et fit tunc propter carentias scie:qñ
scia si presens esset prohiberet actũ iuxta no
tabile premissus.Et dico notanter actũ cul=
pabilem:qꝛ si ignorantia excuset actus a cul
pa:non est ibi peccare ex ignorantia.sed pro
pter ignorantiam actũ licitum facere qui a
sciẽte factus esset penitus illicitus.Et sumo
in descriptione ly.actũ generaliter vt se extẽ
dit ad omissionẽ.ꝛ sic competit descriptio oĩ
peccare ex ignorãtia siue fuerit omissio siue
C cõmissio/¶Ad sciendũ aũt que ignorantia
excusat ꝛ que non:premitto q̃ alia est igno/
rãtia iuris alia facti. ignorantia iuris est du
plex.s.diuini ꝛ humani.ignorãtia iuris diui
ni iterũ subdiuiditur:quia quedã est inuinci
bilis:quedã vero vincibilis.inuincibilis est
quã homo faciens quod in se est/vt minis te
rio hoĩm vel dei auxilio instruatur vincere
nõ potest.Et ista totaliter excusat a peccato.
patz quia nisi sic:facienti quod in se est: non
esset deus paratus succurrere in necessarys
ad salutem:contra illud Aug. deus semper
paratus est benefacere:sed malicia hoĩs pro
hibetur.16.q.1.decime.Et ꝯ illud psal.144.
prope est dñs oĩbus inuocãtibus eus/oĩbus
inuocantibus eus in veritate.deprecationes
eorꝫ exaudiet.ꝛc.adeo vt glo.asserat ad Ro.
5.si confugientẽ ad se deus non recipet/esset
in eo iniq̃tas.cũ igitur blasphemũ ꝛ impius
sit deo quãcunq̃ iniquitatis maculã ascri=
bere:oportet ignorantiã facientis quod i se
est/totaliter excludere pctñ cus sit inuincibi
lis.¶Ex opposito ignorãtia vincibilis iuris
diuini est/quã homo faciendo q̃ in se est vt
misterio hoĩm vl'a deo instruatur de agẽdis
vicere pt.ꝛ ista culpã extenuat sz nõ excusat
totaliter a pctõ.Scõa pars ptz:qꝛ vel tal' nõ
faciens quod in se est.ꝛc. omittit requirere
ministeriũ hoĩm peritorus cõmittens se soli
deo ꝛ eius gr̃e:ꝛ sic de nouo peccat tentãdo
deũ.quicũq̃ eni rõnabili consilio habẽs q̃d
faciat humanitus si salutẽ suã spũalẽ vl' cor
porale soli deo omittat omisso seu neglecto
hũano subsidio tentat deũ vt vult Aug. assi
gnãdo causas quare Abrahã debuit Saray
dicere sororẽ suã subticendo eã vxorẽ suam
esse.22.q.2.querit'.vñ sicut ĩ corporali egri=
tudine constitutus:si cõsisus de diuino adiu
torio nolit requirere medicorꝫ iuuamen aut
consiliũ/peccaret tentando deũ.ita qui mẽt.
ĩfirmitate laborat puta ignorãtia si nolit:ꝛc
Vel scõo q̃tuis accuratissime requirit hoĩm
q̃tũlibet doctorꝫ consiliũ ꝛ ministeriũ nõ tñ
se tales exhibet apud deũ:qui ab eo mereat
in viã salutis dirigi/puta qꝛ se non disponit
ad charitatẽ cõtinuando actu aliquod pctñ
E vel priora non diluẽdo per penitentiã.¶Et
q̃ nullo horũ trius modorũ ignorãtia totali
ter excuset a pctõ.probo.nullus ratiõe vtẽs
excusatur a pctõ p penam quas iusto iudicio
deus ei infert aut in ipso continuat pro pctĩ
demerito.Ez sic est de ignorantia eius qui
pseuerat in pctõ.g̃.maior patz qꝛ in volunta
rys nõ põt excusare illa necessitas quã opa
ta est prior voluntas.vt dicit Du.de san.vi.
li.primo de sacramẽtis pte.7.c.23.sicut non
excusat necessitas denuo peccãdi mortaliter
in eo qui pora pctã p penitentiã nõ diluit.ꝛ
minor probatur.primo qꝛ ĩ penã pctĩ interdũ
abscondit veritatẽ ab hys q̃s pseuerantes ĩ
pctõ cõsulũt.adeo vt si velint oĩno respõdẽ
necesse est vt falsa rñdeant.ezel'.14.q̃ posue
rit imunditias in corde suo ꝛ venerit ad pro
phetã vt interroget p eum me.ego dñs rñ=
debo ei in multitudine imunditiarũ suarus
L ꝛ infra:propheta vero cum errauerit. et lo=
quutus fuerit verbus:ego dñs decipias illus

& portabūt supple vtercq; iniqtatē suaz. iuxta iniquitatē interrogātis iniquitas prophete erit. hinc ait glo. ad Ro. 10. mittit sepe deus malos doctores malis ex ira. vt vicissiz per se sicut iustuz est: pereant. vt. s. qui in peccatis est peccet adhuc: & qui in sordibus est sordescat adhuc. Apoca. 22. Et scōe. ad Tessa. 2 aperte dicit Apls: qz non receperūt veritatē charitatis vt salui fierent. ideo mittet illis deus operationē errozis vt credāt mēdacio vt iudicentur oēs qui consenserunt iniquitati. Et quid est hoc patres optimi nisi offendiculuz ponere. vt qui penitendo reuerti ad deum negligit. deserens eū iusto suo iudicio ponit ei deus vbi ḡui⁹ impingat. vt per prophetā ait. Si conuersus iustus a iusticia sua fecerit iniquitatē. ponā offendiculū coza eo. Ezechi. 3. Aliqñ tamen consultos errare nō permittit falsa docendo. sed tñ veritatis sermonez eis subtrahit propter interrogantis indignitatem/sicut electo prophete suo pronunciat: linguam tuam faciā adherē palato tuo: & eris mutus non quasi vir obiurgans: qz domus exasperans est vbi vide glo. super verbo & linguam. Secundo patz eadem minor/qz in penā peccati sepe non permittit deus indignos recte respōsa intelligere. iuxta illud Esaie. 29. Et erit vobis visio omnium prophetarū sicut verba libri signati. quē nec sciens necq; ignorans literas/legere poterit. Et expressius Esaie. 6. c. audite audientes & nolite intelligere. Exceca cor populi huius & aures eius aggraua & oculos eius claude ne forte videat oculis & auribus suis audiat & corde intelligat & conuertatur & sanē eos. quod oculos claudere apud deū: est mentez non illustrare eidē in penā peccati: ad intelligendū non cooperari: seu iuuamen non prestare/frustra autē palpitat lingua predicātis: si intus non doceat gratia & virtus spūssanci seu dei. ¶ Ex hoc patz q̄ste temeritatis sit de ꝓprio capite q̄d liceat/q̄d iniustū iussūue fit presumere: & scripture sacre regulam a peritis non requirere: preter iustaz necessitatē soli deo se committendo. vel certe de ministerio hoīm confidere & corde contrito stml' ad deū non recurrere. Nulluz enī a peccato excusat/diuini iuris ignorantia. nisi ad deū toto corde conuersus dirigi petat & suffragium hoiz requirere non omittat. ¶ Fortasse obyciet aliquis in hys que sunt iuris diuini nulla cadit ignorantia inuincibilis. q̄ male dicitur illa ex toto excusare a pcto. Antecedēs patet ratione Guibel. Parisien. quia vt facit quis quod in se est ad vitandum pctm. & vtiq; dirigetur a deo ministerio hominuz vel interna inspiratione: vel non facit quod in se est. & tunc non errat inuincibiliter. ex q̄ concludit in hys que sunt iuris diuini non cadere ignorantiā facti inuincibilem. q̄tominus iuris. Et Her. doctor eximius quarta lectione de spirituali vita aīe. dicit quicquid sit de ignorantia facti aut iuris humani concors est sententia nullam ī his que legis diuine sunt/cadere ignorantiā inuincibilem: qui facienti quod ī se est deus semper assistit paratus illustrare mentem q̄tum oportebit ad salutē & errozis euitationem. Simlr dñs altis. tercia parte summe dicit. vetulam & si audiat prelatum predicantē q̄ pater ī diuinis sit maior filio/qz filius quicquid habet. & c̄. non excusari per ignorantiam inuincibilem qz potest ab alio veritatem discere puta a deo si ei aperiat hostium cordis sui per deuotam dei glorificationem. Pro quo facit Hugo de sancto victore. libro. 2. parte. 9. c. 5. dicens neminē excusari per ignorātiā a precepto baptismatis suscipiendi: qz nisi sua culpa obstiterit/audire & scire poterit ac ōbebit. vt exēplariter deduci solz a docto. de Cornelio Centurione actuum. 10. ¶ Et confirmo per illud. 1. Jo. 2. c. Et nō necesse habetis vt aliquis doceat vos. sz sicut vnctio docet vos de oībus & verū est & non est mendacium. q̄ faciēs quod ī se ē: munq̄z laborat inuincibili ignorantia in his que sunt legis dei. ¶ Respondeo. eorum que sunt legis diuine est dūa Quedā enī sunt quorū noticia est oībus adultis necessaria ad salutē. quedā vero quorū noticia solū quibusdā ē necessaria ad salutē. p̄mi vt cōia iuris naturalis p̄cepta cuiusmōi sūt p̄cepta decalogi/& cōes arti. fidei. vt ō oī potētia dei Christi hūanitate passiōe & resurrectiōe: & resurrectiōe mortuorū: & sic de alys & horū ignorātia ī nullo est inuincibilis. quī semp eā vincere posset faciendo quod ī se ē secus de alys: qz & si circa illa corde humilia to veritatē inqrant a deo & hoībus: nō propter hoc sp edocerētur ministerio hoiz. vel a deo interna inspiratiōe vt cōtigisse videtur macha. q̄ propt religionē & obseruantiā sabbati crediderūt nō licere sibi manu auxiliū ferre/aut loca spelūcarū opilare. 1. macha. 2 c. & hys q̄ iuxta decisionē sedis aplice: ei adhesert cū q̄ fedus cōiugale p̄sumpserāt pore marito lapso ī heresiz & adhuc viuo: de q̄ cōpilatio antiq̄ decretaliū habebat ī. c. laudabile. de cōuer. infi. vt aliqñ lati⁹ deduxi. Ex hīs

dico ad rationē dñi Guibel. Parisienſ q̄ ſi quis faciat quod in ſe eſt/poteſt laborare in uincibili ignorātia eius diuini iuris ad cui⁹ notitiā deus nō quēlibet vult obligari ſimiliter eſt ī hys que ſunt facti vt poſtea dicā. ⁊ cū dicit Ger. cōcors ſnia eſt ī hys q̄ ſunt iuris diuini. nullam cadere ignorantiam inuincibilez. dico hoc limitandū eſſe ad illa que deus ſub obligatione vult ab oībus ſciri. q̄ eī indiſtincte verū nō ſit. patet ex glo. Matthei. 18. parū diſtat in vicio fallere vel falli/ſcandaliſare vel ſcandaliſari: ſi ex negligentia. ſi ex inuincibili ignorātia diſtat/ quia tūc falli peccatuz non imputatur: que glo. non de facti ſed iuris ignorātia loqui videtur. immo ⁊ Hza. vult aduerſus ius naturale diſpenſationē fieri: cum duo mala ita ſe vrgent vt alteruz agi oporteat. 13. diſt. in prī. qui caſus occurrere nō poteſt: niſi illi qui diuini iuris ig/norantia laborat/quō loquitur conciliū toletanū quod ibi Hza. allegat. ergo in hys que ſunt iuris diuini poteſt cadere ignorantia inuīcibilis. Nō obſtat verbū Hugo. allegatū q̄ procedit de illo ad cuius noticiā deus voluit oēs eſſe obligatos/ſaltez notabiliter durantes in vita poſt acceptum rationis vſum ¶ Ad confirmationē ex verbo Io. apli dico q̄ vnctio nō finit aliquē charū deo hebetudinē pati in his que ei ſunt neceſſaria ad ſa/lutem. cuiuſmodi eſt illud de quo ibi apoſtolus meminit Chriſtum meſſyaz in lege promiſſuz iam veniſſe/quod vnicuiq̄z eſt neceſſarium ſcire: ſed in ſimilibus erudit ſemper charitatem habentes/vel interna inſpiratione vel miniſterio hominū. ſecus ī alys. vt de
3 duxi de machabeis ⁊ alys. ¶ Circa dicta eſt aduertendum/ q̄ ignorantia aliquando eſt inuincibilis quo ad diſſolutionem/⁊ vincibilis quo ad euaſionem: ⁊ illa nō excuſat ex toto a culpa vt dicit dñs Guilhe. altiſ. tercia parte ſumme. q. vtrum aliquis per ignorantiam ſine peccato poteſt exhibere latriaz creature. cuius exēplū eſt de eo cui apparet diabolus ſub ſpecie Chriſti precipiens vt adoretur: quācōpz homo non poſſet ignorantiam illam vincere per diſſolutionez deueniendo ſcilicet ad cognitionē veritatis eaz diſcernēdo a falſitate oppoſita apparēte. Quia tamē ei patet ſine diſſolutione euaſio peccati/adorando ſub cōditione ſi ſit Chriſtus: ideo illa inuincibilis ignorantia non excuſaret a peccato ſi abſolute ⁊ ſimpliciter adoraret. an tñ ibi per implicitam conditionem poſſet excuſari a peccato ſicut in cōſecratione hoſtie nō transubſtantiate: ſecundū deciſionem conciliy conſtantienſ non curo ad preſens. ſatis eſt propoſito q̄ in ſimpliciter abſoluta adorationе non excuſaretur. ſed ignorantia inuincibilis quoad diſſolutionē ⁊ euaſionem ſimul excuſat totaliter a peccato vt ſi demō ſic trāſfiguratus preciperet ſibi filiuz immolari: q̄z ibi non poſſet ignorantia inuincibilis permanere quoad diſſolutionē/niſi ſimul eſſet inuincibilis quoad euaſionem/impoſſibile eſſet eum illa inuincibili ignorantia laborare ⁊ tñ peccare quinimmo deus in hoc caſu facientez quod in ſe eſt/neceſſario inſtrueret interna inſpiratione/aut certe cum eo diſpēſaret in lege non occidendi inſontez. Et huius ſententie fuit Hza. 13. diſt. cum dicit aduerſus ius naturale nullam diſpenſationez fieri/niſi duo mala ita ſe vrgeāt. ⁊c. quod falſum eſſet ſi ignorantia inuincibilis quo ad diſſolutionez tantū excuſaret a peccato. Ex dices fortaſſe hec ſententia fere totuz mundum inuoluit cum ſic mercantes contractu iure nature illicito/cōpz tuncunq̄z ſequerentur doctorum ſententias nō excuſarentur a peccato: cuz ibi ignorantia ſit vincibilis quoad euaſionem abſtinendo a contractu ⁊ ſimiliter in multis alys vt contrahendo cum alio poſtcōpz maritus lapſus fuerit ī hereſiz quod olim declarauerat Celeſti. papa eſſe licitum ⁊c. Reſpondeo. Non totum mundū inuoluit. qñ in ſimilibus vere cōfugientes ad ſe/nō ſinit deus peccati labe inquinari. ſed dat metuentibus ſe ſignificationem vt fugiant a facie arcus/⁊ liberentur electi ſui. pſal. 59. quēadmodum helia exclamante quia ſolus relictus eſſet veri dei cultor: accepit diuinuz reſponſum: ſeruaui mihi ſeptem milia virorum qui non curuauerunt genu ante Baal 3. Reg. 19: ⁊ refert apls ad Ro. 11. ¶ Reſtat inquirere de ignorantia iuris humani ⁊ poſitiui an ⁊ quando excuſat a peccato. ⁊ videbitur q̄ ipſa ignorantia in eo qui facile ius noſſe poſſet ſp ſit peccatū/⁊ ita a peccato nō poteſt ſaltem totaliter excuſare: quia eſt in illo lata culpa. iuxta l. late culpe. ff. de ver. ſig. ⁊ l. regula. ff. de ver. ⁊ fac. ig. quia omnes tenentur iura ſcire. C. de legibus l. 14. ⁊ de cōſili. c. primo. demptis perſonis quo ad hoc priuilegiatis videlicet militibus ⁊ minoribus 25. annis: mulieribus ⁊ ruſticis de quo plenius vide glo. 1. q. 4. c. turbatur. §. notanduz ¶ Pro reſponſione premitto q̄ non eſt idē culpa apud iuriſtas ⁊ peccatū apud ſacram ſcripturam. Culpa in iure eſt deuiatio ab eo

quod bonum est/quod per hominis diligen
tiam potuit prouideri/cuius sunt quinq; spe
cies.s.latissima culpa/latior/lata/ leuis ⁊ le=
uissima/pro quarum descriptionibus remit
to ad Bartho.in l.quod nerua.ff.depo.vnde
deuiatio a bono vtili est culpa. Et q̃ sine pec
cato sepe fiat:patet.si heres ex ignorantia le
gis falcidie tantum in legatis soluat quod
nõ remanet quarta pars hereditatis.hec est
lata culpa:⁊ stultus appellatur/ qui iuris illi
us ignorantia laborat in l.regula.ff.de iur.⁊
fac.igno. vbi dicitur de talibus: sciãt igno=
rantiam facti non iuris prodesse.nec stultis
solere succurri:sed errãtibus. Itẽ fideiussor
ignorans se inutiliter obligatus propter iu
ris ignorantiam/est in lata culpa:⁊ ei subtra
bitur actio mandati. Similiter si postq̃ sol=
uerit:non certiorauit principalẽ de pecunia
per eum numerata ⁊ ille scõ soluit.vt l.si fi
deiussor.ff.mandati. Similiter si quis patro
num sine venia in iure cõueniat.ignorantia
in eo est lata culpa:⁊ cadit in penam.50.au=
reorus:vt l.y.C.de in ius voca.que oia sunt
sine peccato. Sed certe sunt negligentie cir
ca bonum vtile reipublice ⁊ particulare ius:
quã iuste leges seu iura puniunt/vel cessatio
ne lucri aut certe damni affectione. ¶ Res=
pondeo igitur q̃ ⁊ si iuris ignorantia(in eo
qui vel propria prudentia instructus aut iu=
risperitorum copiã habens ius facile nosse
posset)sit lata culpa:hoc tñ non arguit illam
ignorantiam esse peccatũ/ etiam cus ignorã
tia non est probabilis. vt patet ex statim pre
misso. Sed vbi iura aliquid precipiũt aut p
hibent dus sufficienter innituntur diuine le
gis autoritati extra quã vt regulas ab omni
bus professatã vel professandã nihil possunt
precipere:vt nec abbas aliquid extra regulã
professatã a monacho teste Gerson.ignoran
tia iuris nõ excusat a peccato:nisi fuerit pro
babilis apud eum qui ex iuris ignorantia p
ceptum vel prohibitionem illã transgrediẽ
¶ Dicet fortasse aliquis ignorãtia iuris diui
ni:non excusat a peccato:nisi sit inuincibilis
sed plurimus iuris humani dispositio facit
aliquid esse contra dei legem/quod alias cõ
tra eam nõ foret:vt oĩs dispositio circa alie/
num impediens in aliquẽ cadere rei dñium
Similiter que impedit iter aliquos esse ma
trimoniũ:ergo saltẽ talis iuris ignorãtia nõ
excusat a peccato nisi fuerit inuincibilis.con
sequentia tenet:q; da oppositum sequentis:
⁊ babebitur q̃ ignorantia diuini iuris pro=
babilis ⁊ non inuincibilis excusabit a pctõ.

Verbigratia quis accipit in coniugem/quã
scit in.4.gradu sibi coniunctam/putans per
iuris ignorantiam hoc sibi licere.iste cõmi=
scendo se illi fornicatur. Si ergo probabilis
ignorantia illius cõstitutionis ecclesie excu/
set eus a peccato.ignorantia iuris diuini de
non fornicando excusabit.⁊c.q̃uis soluz sit
probabilis. ¶ Respondeo ad probationẽ cõ n
sequentie/ negando assumptũ.quia aliud est
talẽ ignorare:q̃ fornicatio sit prohibita: qõ
est ignorantia iuris diuini: aliud vero q̃ cõ
cũbere cum illa post consensus matrimonij
prestitum sit fornicari.quod est iuris positiui
Et sic secunda ignorantia probabilis tanq̃
positiui iuris:bene excusat iuxta.c.proposu=
isti.82.dist.⁊ notata doc.ibidẽ.quãuis prima
excusare nõ posset:nisi esset inuincibilis Pa
tet istud p sile:lege nature tenemur nos non
occidere ⁊ vitam nobis seruare alimento ⁊
tegumento quantũ possumus Nec ignoran
tia illius nisi inuincibilis excusaret a pecca
to.sed certe ignorantia probabilis q̃ tali ci/
bo nos occidamus/quẽ i egritudine appeti
mus vel tali medicamine /excusat totaliter
a peccato. Alias oporteret quemlibet medi
cinã discere.⁊ illuc studiũ cõuertere.cũ ergo
non minus liget preceptũ non occidendi:q̃
preceptus aliena non occupandi inuito dño.
oportet ignorantiam probabilẽ iuris positi
tiui humani excusare⁊c.quamuis facit actũ
ipsum cadere sub prohibitione legis diuine
Nec est ibi ignorantia legis diuine.sed est ig
norantia alicuius propter quod ignoratum
nescitur actus cadere sub prohibitione.⁊c.
¶ Ex hoc patet q̃ sequens errorem alicuius
doctoris aut viri docti in hiis que sunt iuris
positiui:excusatur a peccato sicut sequendo
errorem medici pro egritudine depellenda:
vbi interdum seipsum interficit:secus de er
rore iuris diuini. Et sic oportet limitare dic=
tũ Landulphi.15.dist.4.q̃ videlicet sequẽs
errorẽ doctoris dũ eiꝰ mẽtis fuerit:q̃ nullo
mõ hoc faceret si sciret esse peccatũ:excusat d
¶ Ignorãtia facti est triplex.scilicꝫ.affectata
crassa seu supina ⁊ probabilis. Affectata di=
citur dum vt maiori libidine propositũ exe
quamur sine remorsu vel ob aliũ finem no
lumus circunstantias facti aduertere: vt est
illud psal.35.vba oris eiꝰ iniq̃tas ⁊ dolus/no
luit intelligere vt bene ageret. Crassa seu su
pina est dum nolumus laborẽ circunspectio
nis subire.vel certe volumus alys intende
re:per quod a circumspectione facti retrahi
mur:quõ Mathei.13.dicitur/sollicitudo se=

culi ⁊ fallacia diuiciarū suffocant verbū. Et ꝯ crassa methaphorice/ quia pingues regu
lariter sunt sōnolenti ⁊ desides/ vnde pro=
bibētur a diligenti consideratione. Nā vē=
ter pinguis (teste Hieronimo) crassū sensuz
generat. 44. distin. in fi. Et supina/ qz tales
quasi supini iacent rationē nō eleuantes ad
facti considerationē. Probabilis ignorātia
circūstantia ꝯ dū quis debito moderamīe
circumspicit ⁊ circūstantiā illam nō aduer=
tit. Et vt dicat pbabilis nō requirit q bō sit
nimiū curiosus in inuestigando/ sz q nō sit
nimiū negligens remissus aut dissolutus ī
inquirēdo. ff. de iu. ⁊ fac. igno. l. fi. ¶ Prima
ignorātia peccatū potius auget q̄z extenuat
qui enī scire nō vult/ nō de ignorantia iudi/
cabit/ sed de cōtēptu/ vt ait Bernar. Scda. s.
crassa culpā alleuiat/ sz nō excusat a peccato
vt solet exēplificari de Lamech, q̄ pre senio
cecutiēs seu caligans oculis dicente iuuene
ferā adesse sagittā emisit ac iterfecit Caym
de quo in glo. Gene. 4 ⁊. 15. q. 1. ℔. itaq̄z/ ⁊ nō
excusatur a pctō occisionis/ qz nō suffecit p
exercitio illius facti diligētia illa per alinm
Tertia viz pbabilis a toto excusat vt exem
plificari solet de facto Jacob Genes. 29. cui
pro Rachel suppōita fuit Lya. Et nisi sic nō
liceret cōuolare ad secūda vota recepto cer
to nuncio de morte mariti exquo adhuc fal
li posset. cōtra. c. in presentia de spō. ⁊. c. dñs
de se. nup. Preterea dicit Aug. lib. de fide ⁊
opibus. Nō peccat virgo: que nesciēs nubit
alieno viro. nec erit adultera ex hoc quādiu
nescit: quod verū est: dū probabiliter ignorat
Et intelligo p̄dicta de ignorātia circūstantie
q̄ sola facit actum malū. Naz si ex ignorātia
circūstantie solū aggrauantis factū vel im=
ptinētis ad rōnē pctī/ aliq̄d fiat/ siue illa fue
rit pbabilis siue ūuicibilis: nō excusat a pctō
vt si eū propter leuē iniuriā occidā/ quē igno
ro esse patrē vel ignorem in ipso actu me si
mul occidendū si tentauero aliū occidere. q̄z
q̄z ex ⁊ propter illā ignorontiā fecero: nō ex
cusor a pctō. filr est de sciente aliq̄d esse pctū
sed qz ignorat ipsum esse mortale. vult illud
agere. Cōtra istud adduco pregnantissimuz
mediū de abimelech rege gerare quū simpli
citate cordis ⁊ munditia manuū suarū volu
it Saray vxorē Abrahe sibi sumere vxorez
postq̄z Abrahā dixerat eā sororē suaz esse. cui
dixit dñs Ge. 20. Ego scio q in simplicitate
corde feceris: ⁊ ideo custodiui te ne peccares
in me: ⁊ non dimisi vt tangeres eam. gl. in=
terli. i. non peruenires ad flagiciū. Et Aug.
ibidem notat q in deum peccatur cuz talia
cōmittūt que putant boies vel non esse pec
cata vel leuia haberi tanq̄z in carne peccata
ergo peccasset in deum abimelech si cuz Sa
ray carnale commertium habuisset: ⁊ tamē
pbabilius ignorasse videtur: Saray esse al/
terius viri vxorez: q̄z Jacob non esse Rachel
que sibi superponebatur/ quod incenso mo
dico lumine facile pspicere potuisset. Et con
firmat autoritate cōcily triburicen q̄ absen
te vxore cum sorore illius dormierit quam
ipse vxorē putat si per securitatez probauerit
q inscius fecerit hoc scelus: debebit peniten
tiam indictaz perficere. sed permittitur ipse
non illa coniugium legittimum habere. 34
. q. 2. in lectum. Ubi post ignorantiā proba=
bilem dicitur scelus perpetrasse cognoscen/
do sororem sue vxoris ⁊ penitentia ei iniun
gitur. ergo ignorantia facti probabilis non
excusat a peccato. ¶ Respondeo dicit Lyra
in allegato. c. q non sufficienter inquisiuit si
esset alligata viro vel non. ideo peccauit eaz
accipiendo. Etiā videri potest ideo peccasse
qz habuit vxorē aliam vt patet ex fine. c. ⁊ vo
lendo istam superducere peccauit. Sed neu
tra responsionū videtur bona: ex quo textus
dicit recitando verba domini q simplici cor
de fecerit. Pro quo videantur verba abime
lech nū gentem ignorantem ⁊ iustam inter
ficies ⁊ subsequēter responsio dñi. vbi Am.
loco verbi simplici habet puro: sed nullus sim
plici corde vel puro vult factuz malū vel vi
ciosum: immo si opus exterius volitum est
malum: volitio ipsa est mala/ ⁊ ita nō est sim
plex cor seu purum. Si igitur ducere eaz vel
cognoscere fuisset abimelech pctū non cen
seretur a deo simplici corde ⁊ ī mūdicia ma
nuuz suarū. ⁊c. Dico igitur aliter q peccare
in verbo allegato videlicz ne peccares i me
⁊c. nō sumitur prout dicit actū culpabilē seu
demeritoriū cuz simplici corde ⁊ iuste volue
rit. ⁊c. sed sumitur peccare pro facere aliq̄d
silē peccato sm exteriorez spēm facti. Et silr
sumitur scelus in dicto concily triburicen vt
vult ibi gl. ⁊ imponitur pnia non pro culpa:
sed ad cautelā. Dices fortasse ō dicta de cras
sa ignorantia dicit pbs. 5. ethi. quibusdā in=
uolutarys veniā dandam esse: puta oibus q̄
non ignorantes solū: sed per ignorantiā faci
mus. non alys que ignorantes facimus/ nō
per ignorantiā sed propter aī perturbationē
nō naturalē neq̄z humanā. ¶ Respōsio pbs
loquitur de ignorantia inuolutaria cuius. s.
volūtas nō est positiua causa per nolle scire

nec primitiua per incuriā ⁊ segniciē/ debitā diligentiā sciendi non adhibendo. Tūc enī per ignorantiā cōmissa puniunt̄ si ipse committens causa ignorātie videat̄ fuisse vt deducit phs.3.ethicorū de ebrys quib⁹ duplices debētur īcrepatiōes/ cū in eor ptāte fuerit ne ebry fierēt/quod causa ē eor ignorātie. Et generaliter dicit ignorantes aliquid eorū que legibus cōtinentur ⁊ scire op3 nec difficilia sunt/eodēq3 modo in alys que per negligētiā ignorātur/qm̄ in ipsis ē ne ignorent.poterant enī diligentiā adhibere.

A

QVo ad secūdū principale. Primo inquirā quid eor sit graui⁹ Secūdo ex hoc quis aliquo illorū pctōr peccātiū sit magis corruptus ⁊ minus curabilis. ¶ Pro prīo pono hanc cōclusionē. Ceteris paribus illud peccatū ē grauius quod plus h3 de voluntario: ⁊ inter eque volūtaria/qō fit maiori conatu Inter oīa vero grauissimū in quo reperiitur maior cōtēptus. Prima ps p3 qr rō peccati consistit in eē voluntariū:qsi non sit voluntariū oio nō ē peccatū/quod adeo manifestū est Aug.teste. vt nulla huic doctorū paucitas nulla indoctorū turba dissentiat.ergo quod pl⁹ participat de volūtario magis habet de rōne peccati. Secōa ps patet qr sicut in merito/conatus volūtatis auget meritum. ita in culpa maior conatus volūtatis arguit plus inordinationis ⁊ demeriti. Tertia pars p3 per illud.j.regū.15. Quasi peccatū ariolandi ē repugnare ⁊ quasi scelus ydolatrie/nolle acq̄escere/quod ibi iproperat̄ Saul pro trās gressione positiui mandati dei / quod metu populi / vt ibi patet/transgressus erat/propt̄ cōtemptum quem adeo aspernatur deus/ēt in mere positiuis/quid igitur in hys que sūt iuris nature. Qr autē contemptus sit extremus gradus malicie.patet prouer.18.impi⁹ cum in profundū viciorum venerit contemnit. Et Augu.dicit/ciuitatem diaboli perfici ex amore sui vsq3 ad ōtēptū dei Dic recte dixit dn̄s Altis. si diabolo duobus apparente in spē Christi. vterq3 credat eū esse Christus ⁊ facto mandato/vt eum adorent/ vnus adoret alter vero contemnat adorare:gū⁹ peccet qui adorare contemnit q̄ is qui idolatrat.propter hoc qr cōtēptus directe obuiat charitati.idolatria vero magis obuiat fidei hinc patet peruersitas erroris quē seminare in hac vniuersitate quidā nō veriti/q cōtra conscīam erroneam/ qua iudicatur fornicādum esse/licet nolle fornicari:cū ibi manifestus sit diuine legis contēptus:quēadmodū si q̄s eū q̄ miles est credat regē/⁊ eidem nolit regium honorē impendere/censetur non militem sed regē contēnere. Nec est solum error dicta assertio:sed heresis: contra orthodoxe fidei veritatem.inxta illud apl'i ad Ro.14. omne quod nō est ex fide pctm̄ est.vt latius deduxi in alys. ¶ Ex dictis infero:quāto q̄s maiori virtute aut gratia est preditus:tanto peccat gūius.⁊ quāto fortius metu aut concupiscentia quis ad peccandū impellitur:leuius delinquit.primū p3 verbo Aug.li.de penitentia.in hoc quisq3 peccator fit culpabilior:quo est deo acceptior. Ideo enī Adam plus peccauit:qr omni bono habundauit de peni.dist.5.consideret. Et Gre.de diabolo ait iccirco peccans sine venia damnatus est:qr magnus sine comparatiōe creatus est de penitentia.dist.2.principium. Et secundū p3 quia minus est de voluntario/vbi est maior impulsus ab extrinseco:ideo Aug.suadet cōfiteri qua tentatione quoue impulsu quis ceciderit/an vltro se peccato obtulerit non expectans tentationem:sed preueniens voluptatem d.c.cōsideret. ¶ Ex his dico q̄ inter dicta tria genera peccatorū peccatū ex ignorātia est minus graue:deinde peccatum ex infirmitate. Tertiū vero puta peccatū ex industria extremū ḡdum tenet malicie: Istud expresse asserit Gre.peccatū (inquit) tribus modis admittitur ignorantia infirmitate ⁊ studio. Et ḡuius quidē infirmitate q̄z ignorantia.sed multo grauius studio q̄z infirmitate peccatur.de pe.dist.2.sciendū. Item q̄ pctm̄ ex ignorantia fit minus graue q̄z est peccatū ex industria.patet ex verbo Saluatoris Luce.12. qui non cognouit supple voluntatem dn̄i ⁊ fecit digna plagis vapulabit paucis sū iungitur causa:quia hoi cui multum datum est multū queretur ab eo/in quo fundata est regula Aug.q̄ minora sunt peccata ignorātium q̄z sciētium ex qua concludit auarum fidelē/qui sciens ab auaricia non recesserit vicere in scelere eū qui nesciēs heresim incurrerit:nisi forte in heresi sceleris magnitudo faciat/quod in auaricia facit scientis admissio:vt hereticus nesciens auaro scienti coeq̄tur.6.q.1.quero:quod veritatē habet de ignorantia crassa vel supina/ sed non de affectata.vnde Amb.sup verbo Luce allegato: sed cum possent scire si vellēt studiū adhibere:nō nescientes sed contemptores iudicantur. Qr etiam sit minus graue q̄z peccatum ex infirmitate.patet:qr est minus volunta-

B

C

riū cū voluntas non feratur/nec ferri possit in incognitū. In peccato vero infirmitatis voluntas deducitur in consensum eius qd' sub circūstantys illis que cognoscuntur est illicitum. ergo in peccato ex ignorantia est minus de voluntario/ ⁊ ita minus de contemptu. Q⁊ etiam peccatum ex industria sit vtroq; grauius patz.qz in ipso est maximus contemptus diuine legis:magis enim contemnit/qui scienter contrauenit:q̄ is qui ex ignorantia ¶ Contra ista videt q⁊ peccatum ex malicia non sit grauius alys. ¶ Primo qz ecclesiastici.42.dicitur.Melior est iniquitas viri q̄ mulier benefaciēs.sz per virum tropologice videtur intelligi sciens seu noscens distantiā boni ⁊ mali/g̃. ¶ Et cōfirmatur/qz fortius impellitur quis ab habitu q̄ a passione.sed vbi ē maior impulsus ē min⁹ peccatum.g̃ ¶ Preterea vbi est maior ignorantia/est minor cōtemptus ⁊ min⁹ de voluntario/sed maiori ignorātia laborat peccans ex malicia q̄ peccans ex infirmitate.g̃ Minor pz qz bz ignorantiā finis. imo malam estimatione de fine qui est principium in operatiuis.vt patet ex.3.6.7.ethicorum.g̃ ¶ Item videtur pctū ex ifirmitate minus graue q̄ sit peccatū ex ignorātia. Primo/qz dicit sapie.4.incōstantia/cōcupiscētie trāsuertit sensum sine malicia.g̃ oio excluditur culpa per superuenientē cōcupiscentiaz seu passionē. ¶ Et confirmatur. qz malū qd' fit contra voluntatē caret inordinatione culpe sed passio facit operari malū ō voluntatem iuxta illud apl'i ad Ro.7.quod odi malum illud facio.vbi etiā dicit legem membrorum se captiuū ducere in legē pcti. Et hoc ipsum experimentaliter patz in his qui ōnitentes vehemētia doloris aut voluptatis superant quēadmodū risum tenere conati accumulatum emittunt/quibus dicit phs.7.ethi.veniaz dandā esse. Preterea ignorātia est peccatum distinctū:infirmitas vero non est peccatū licet ad peccatū inclinet: ergo ignorantia potius aggrauat culpam q̄ alleuiat.

D ¶ Respondeo ad primū vir ibi ad litteram sumitur pro homine masculini sexus:⁊ dicitur iniquitas eius melior esse alys eo gne loquendi quominus malū dicitur melius p tanto.s.quia minus periculosus est vir iniquus cohabitās q̄ mulier benefaciens. vñ premittitur ibi in medio mulierū noli commorare.de vestimentis enī procedit tinea ⁊ a muliere iniquitas viri.nec dicitur ibi absolute:q̄ mulier benefaciens.sed additur/⁊ confundens in opprobrium. Tropologie potest vir ibi dici discretus aliquis ⁊ strenuus/qui ex casu occasionaliter fortius agit vt ibi habundauit delictuum superabundet gratia.mulier vero īdiscretus/q̄ ex bñfacto sumit occasionē pctī puta supbie.⁊c. Ad cōfirmationē dico vbi est maior impulsus ab extrinseco cuius.s.voluntas non est cā:pctū est minus/inclinatio aūt habitus procedit a volūtate.vñ quēadmodū passio cōcitata volūtarie vel preter intentū cōcomitās non alleuiat pctū:sed solū passio aūcedēs.ita habitus/qz nō minuit rationē volūtary:nō minuit pctū.vel dicūt quidā habitus nō inclinat positiue impellēdo:sed solū operationē magis delectabilē ⁊ quasi cōnaturalē reddēdo ¶ Ad secundū dico/q⁊ illa ignorātia qua laborat malus seu peccās ex industria est ignorantia electionis vt dicitur.3.ethi.⁊ illa non minuit pctū/sed solū que se habet aūcedenter.vt inductiuū ad electionē. Etiā licet malus ignorat ⁊ errat error practico iudicādo aliquid faciendū vel nō faciendū tertio mō prius posito ī prima particula:vtiq; tū est sciens inhonestatē seu culpaz ⁊ demeritū facti: ⁊ sic ignorantia eū non releuat. ¶ Ad primū quo probatur peccatū ex infirmitate minus esse q̄ ex ignorantia: Respōdeo q⁊ malicia nō capitur ibi vt idē sit q⁊ peccatuz seu culpa mortalis:sed specialiter vt dicit habituz vel actū pctī electiouis seu de industria ⁊ fine illa malicia bene trāsuertitur sensus per concupiscentiā:vt vult autoritas. ¶ Et ad cōfirmationē dico apl's ibi loquitur de malo pene non culpe vnde dicit ibidem iam nō ego operor illud sed quod habitat in me peccatū:puta cōcupiscentia inflicta nature ex originali peccato:imo generalis regula doctor est:q⁊ motus passionū ⁊ membrorū quādiu sunt inuoluntary carent culpa seu peccato. Et per idē dico ad phm 7.ethi.q⁊ ille motus exterior inuolūtarius caret inordinatione pctī seu mortalis culpe:quidā vero exponūt apl'm referendo odiū ⁊ operationē ad diuersa/vt sit sensus quod odi prius victus cōcupiscētia postea operor: sed primum videtur magis de intētione apl'i/ propter ea que subiungit:iam ego nō operor illud.⁊c. ¶ Ad secundū dico q⁊ ignorantia solū habet rationē pctī ratione omissionis qua quis omittit debitā diligentiā ad sciendum adhibere:⁊ licet ratione illius omissiouis minuat pctū.ipsa tū ignorantia in se quia minuit de voluntario/etiā minuit de ratione pctī.nec est etiam

incõueniẽs ꝙ vnũ pctm̃ minuat aliud vtvo
luntaria euagatio in dicendis horis minuit
pctm̃ omittẽdi aliqua que sũt de ordinario/
ex quo ẽ minor contẽpt⁹ q̃ꝫ si scienter omit=
teret Immo ipsa ignorãtia ẽt in ratione pec
cati/ꝛ actus qui ex ea fit/non equiparantur
in malicia/peccato qd̃ fit de industria.

AD videdũ qd̃ eor arguat ĩ ho=
mine magis corruptum esse ꝛ
minus sanabile/ pono hãc ppo/
sitionẽ. In eo ẽ maior corruptio
qui sine impellente eligit malũ: q̃ꝫ in patiẽ=
te impulsum. Et inter impulsos apud illũ ẽ
est maior corruptio qui plurib⁹ presidys val
latur ad resistendum vel vincendũ. ¶ Pria
ps patz qr qui sine onere curue ambulat/qd
faceret oneris fasce pressus/ꝛ qui sine ira p=
cutit/quidnã faceret iratus/ g̃ detestabilius
ẽ ꝛ magis corrupti hois sine impulsu pecca
re. ¶ Scda ps pz qr talis facilius posset vi=
cere seu resistere. ¶ Ex quo sequit ꝙ peccãs
ex malicia ẽ magis corruptus/qr sine ptur=
batione ꝛ ĩpulsu passionis appetit malũ. Et
talis hz errorẽ cõtrarium principio practico
quo iudicat finẽ malũ pseqendũ esse/qd̃
non contingit in peccante ex infirmitate vl
ignorãtia. licet eni in illis qñq̃ intermittat
principiũ practicũ agendi etiã vl/nõ tamen
habẽt cõtrariũ errorez sicut malus. Et sic pz
quare intempatus peior ẽ q̃ꝫ sit incõtinens.
Unde intẽperatũ cõparat ydropico vel tisico
cõtinua scz egritudine laborãti/incõtinentẽ
vero epilentico/qui solũ certis tẽporib⁹ pa=
titur. ¶ Ex secũda parte pz ꝙ incõtinẽs per
temeritatẽ seu ꝓuolationẽ (cuiusmodi sunt
melancolici aut colerici) qui ipetu passionis
ducũtur. vt nec cõsultẽt de agẽdo sed fantã=
siam sequũtur/ minus corruptus ẽ q̃ꝫ incõ=
tinens p infirmitatẽ qui scz titillat⁹ passiõe
ab inicio nõ vehemẽti cõsultat de agẽdo/sz
cõcluso p ꝛsultationẽ nõ ĩmanet /qr passiõi
ĩualescẽti (quã nõ reprimẽdo cẽset auxisse)
tandẽ cedit/qr ille plura presidia hz vincẽdi
ꝛ resistendi. Et est quasi ciuitas oportunas ꝛ
optimas leges hñs. sz legibus nõ vtit. Et h
difficilius curatur: qr maximuz principium
reducendi a malo est rõ/cui ipse nõ ĩmanet.
Unde Hesiodus. Optimus ille quidẽ qui per
sese oia noscens: pceptor suus ipse sibi me=
lioza peregit. Ille bonus rursum monitus
qui recta seqtur. Qui autẽ nec ipse intelligit
nec aliuz audiens in animo ponit: hic nulla
in parte vtilis est. quãto igitur magis inutil
q̃ p se sufficienter instructus cõsultato nõ in
heret Nec tñ seqtur si discedere a ratione sit
malũ/ꝙ g̃ sp immanere sit bonũ cũ reperiãt
q̃dã dure ceruicis. agrestes ꝛ indisciplinati
qui suas opiniones sp sequũtur/ꝛ ab alys se
persuaderi nõ sinũt. Qr aliud est immanere
opinioni propter vim ꝛ efficatiam rõnis qd̃
vtiq̃ laudabile est: aliud vero immanere p
pterea quia sibi nimiũ placens vehementer
diligit propria/ꝛ gaudet suã opinionẽ posse
ꝓualere. doletq̃ si irritetur aut spernatur ab
alys. Nã ibi nõ amor veri aut boni dñatur
in opere: sed propria voluptas aut dolor. ꝛ
ita talis incontinenti magis est fils q̃ꝫ conti
nẽti. vnde Seneca ad Lucillum in epistola
maximũ prestat nobis adviriutẽ impedimẽ
tum: ꝙ cito nobis placemus. Seqtur etiam
ꝙ magis corruptus est ꝛ detestabilior q̃ dolori
cedit: q̃ꝫ is qui voluptate supatur. Cuius ra
tionẽ dat phs: quia facil⁹ est resistere quod ĩ
dolore requiretur: q̃ꝫ vincere quod in cõcu=
piscentia oppõnit. Etiã dolor palaz aggredit
voluptas vero latenter insidiatur. nec soluz
quãtũ ex eis est sunt minus curabiles: q̃ po=
tioribus bonis prediti non precauẽt peccatũ
verum auxiliũ gratie diuine magis a se elõ
gãt. Esaie. 5. dicit dñs de vinea quã studiose
enutrierat. sepẽ circundando ꝛ turri ponen
do in medio nihil omittens eorũ que facere
debuit. que dũ pro vuis faceret labruscas in
quit. auferã ab ea sepẽ ꝛ erit in direptionem
.i. munimẽ gratie quo retrahi debuit a pec=
cato. Unde ꝛ sepe aufert propter peccata po
puli coreptionẽ a predicatore. ezechi. z. sed ꝛ
linguam tuam faciaz adherere palato tuo ꝛ
eris nõ quasi vir obiurgans. ꝛc. ꝛ Apocal. z.
vtinã calidus esses aut frigidus. i. amore ser
uares precepta vel saltẽ timor te cohiberet:
a peccato. sed q̃a tepidus es. i. neutro modo
reuocaris a malo incipiam te euomere de o
re meo. i. excludere a custodia singularis pro
tectionis mee. patet g̃ ꝙ inter predicta pec=
catum malicie est corruptissimi hominis et
minus curabilis: deinde infirmitatis ꝛ infi
mum gradum tenet peccatum ex ignorãtia

Argumentum quodlibetary

Arguit dñs quodlibetarius sic. Illud pecca
tum est grauius quod a deo punitur acerbi⁹
sed peccatũ quod fit maiori libidine punitur
acerbius a deo. g̃ est grauius. Et vltra pctm̃
ex ignorantia fit maiori libidine: g̃ est graui
us q̃ꝫ peccatũ ex industria. maior primi dis=
cursus patet qr vt dicit Piero. absq̃ dubio:
sceleratius est comissum/quod a deo constat
grauius esse vindicatum. 24. q. 1. non affe=

ramus. Et minor pz p illud apoca.18.quātū glorificauit se ⁊ in delicys fuit: tm̄ date ei de tormento. Et aīs scōi discursus patz: quia ī pctō ex industria est remorsus rationis. vñ dicit phs.9.ethi. penitudine replentur mali. eo q̄ hoc quidē huc trahat. ⁊c. ex ignorantia vero fit sine oī remorsu. g̃ maiori libidine. g̃ est grauius. ¶ Respondeo ad probationem minoris: q̄ verum est ceteris paribus pctm̄ quod fit maiori libidine acerbius punitur: qz est magis voluntarium: sed vt dixi grauitas peccati attenditur penes tria. ex ordine. s. voluntario conatu ⁊ contēptu. naz excessus secundi plus grauat q̄z excessus primi. ⁊ super oia maxime g̃uat maiorītas seu excessus contēptus. Quia g̃ in peccato de industria est maior contēptus: non obstante q̄ in peccato infirmitatis vel ignorātie fuerit maior libido: peccatū malicie seu de idustria est grauius.

Prima.q. sine argumentis.

Propter q̄d dicit aplus oīs qui lactis est particeps: exps ē sermōis iusticie: cū plures lacte vescantur ad iusticiā tm̄ discernēdā acutissimi. ¶ Pro huius solutiōe vt intelligētia dictorū ex causis pateat dicendi/cōmemorāda est ratio quā subiungit. s. paruulus enim est/ paruulus inquaz. i. iuuenis moribus. Nihil enī refert etate quis an moribus iuuenis fit qm̄ vt dicitur. 1. ethi. non a tpe defectus est. sed in viuendo ⁊ prosequēdo singula fm aī perturbationē. sicut centenarius puer dicit esaie. 65. puer enī centū annorum morietur: ⁊ maledictus erit: eōrio ꝓbitas mor cōputat pro senio. Sapie: 4. senectus venerabilis est nō diuturna/neq̄ annorum numero cōputata: sed etas senectutis est vita immaculata Paruulus g̃. i. iuuenis moribus expers est sermonis iusticie: qz indebitū est vt tali sermo iusticie quo bonum a malo discernitur: ministretur carnalibus enī vt vult aplus/ non possunt secretiora dei mandata vulgari. 1. ad Corin. 3. non potui vobis loqui tanquā spiritualibus: sed tanquam paruulis in Christo lac vobis potū dedi non escā. nōdū enim poteratis. sed nec adhuc quidez potestis. adhuc enim carnales estis. hoc probans subdit. cum enī sit inter vos zelus ⁊ contentio: nonne carnales estis ⁊ secundū hominē ambulatis. Ubi posse se negat quod vtiq̄z poterat per potentiaz. sed quia non poterat per iusticiam/iure non potuit/ ⁊ ita se posse negat. Vinc amos. 5. dicitur. hostes iusti accipientes munera ⁊ pauperem in porta opprimentes. ideo prudens in tempore illo: tacebit: quia tempus maluz est. Ex quo sumptū videtur. illud Piero. cum in tantum doctorum rabies processerit: vt accipiant preciuz in iudicio ⁊ oia pro muneribus faciant. tacet vir ecclesiasticus ⁊ prudēs/ne det sanctuz canibus qui cōuersi. ⁊c. Imitetur Pieremiā dicentē/solus sedebā/quia amaritudine plenus eraz. 11. q. 3. qñ ergo. ¶ Praui enim ⁊ peruersis hoibus sermo iusticie non vtilitatem affert: sed detrimentū. Uel enī passione aut malicia execati nequibūt otra suas affectiones assentire veritati: quō. 1. ad Cori. 2. dicitur. animalis homo nō pcipit ea que sūt spiritus/stultitia est enī illi/ ⁊ nō potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Et. Jo. 5 quō potestis credere qui gloriā ab inuicem accipitis/ ⁊ eā que a solo deo est non queritis. vt enī videnti per vitrum rubeū apparēt singula rubea. ita fortiter affecto solum ea videntur que sunt appetitui suo conformia. Uel secundo nō adco cecati sunt qui veritatem intelligant/ ⁊ propter indolē bonam cū gaudio susciptūt: sed qz tēporales sunt orto sole tribulationis veritas in eis vel deperit vel certe deterius scientes inpingūt: q̄z si ignorarent. ipsi enī sunt petra supra quā semē iactum radicez capere non potest/ ⁊ ideo ardore solis facilime arescit. Mathei. 13. ⁊ Luce. 8. ad tempus credunt. ⁊ in hora tentationis recedunt. Uel tertio veritatē intelligūt sed veritas eos offendit: ⁊ meroze eam percipiunt/quēadmodū nanq̄ oculis egris odiosa est lux: ita malis hoibus plurimum displicet veritas/ ⁊ prouocantur sepe agere deteriora. Sapie. 2. circumueniamus iustum: quoniā inutilis est/ ⁊ cōtrarius operibus nostris: imporperat nobis peccata legis/ ⁊ infamat in nos peccata discipline nostre. grauis est nobis etiam ad videndū: qm̄ dissimilis ē alys vita illius. Quolibet aūt horum trium modorū sermo iusticie eis ministratus culpā grauat ⁊ cumulat penā: culpaz grauat: qz scienti bonum ⁊ non facienti peccatū est illi Jaco. 4. nō scientes aūt propter cordis praui tatem/quoad hoc scientibus equātur. cuz hoc fit oculos claudere ne videant: quod vtiq̄z detestabile est: ⁊ non releuat a peccato de q̄ Esaie. 6. ⁊ Mathei. 13. Cumulat etiā penā quia grauior erit damnatio: quāto pluribus preuenti fuerint dei beneficys Mathei. 10. qui non receperunt sermones vestros glo. i. eis non obedierint/exeuntes de domoy

ciuitate illa excutite puluerem de pedibus
vestris in testimoniũ illis Amẽ dico vobis
tollerabilius erit terre Sodomorum ⁊ Go-
morreorꝝ ꝯ ciuitati illi. Quãdo igitur aqua
fauces exsiccat: quid adhuc oportet bibere.
vt dicitur. 7. Ethi. Quando scia culpam au-
get/ ⁊ a malo non reuocat: quid tales opor-
tet de bono ⁊ iusto instituere? ¶ Omnis er-
go qui lactis est particeps/ expers est sermo
nis iusticie. quoniã ei vtiliter non ministra
tur: quamdiu vicio laborat. Poterit tamen
tandem ei vtilis fieri/ si vel penarum metu.
aut formidine dedecoris perductus fuerit
in vere honestatis amorem. vt enim agrum
colere oportet/ q̃ sit semina nutritrurus. ita
animum nostrum oportet moribus ⁊ consu
etudine bonorum instituere/ vt demum illa
agat virtutis amore/ quod perfectorum est:
quorum dicit apostolus solidus esse cibum/
quia pro consuetudine exercitatos habent
sensus ad discretionem boni ac mali: pro cõ
suetudine inquaz non audiendi tantũ quod
paruulis commune est: sed faciendi quod ẽ
agri iam culti/ ⁊ in virtutis amore instituti.

Secunda questio sine argumentis

Propter quid propheta orat timo
re configi carnes suas: cũ omne
opus timore factum/ peruersum
censeatur ⁊ dignum vituperio.

¶ Hec questio propterea difficultatem ha-
bere videtur. Quia dicit Aug. qui ex timore
facit preceptum: aliter ꝯ debet facit. ac pro-
pterea non facit: ⁊ ponitur inter regulas iu
ris in anti. Et exemplariter hoc docet in eo
qui omittit furari ne iudicetur. quem dicit ī
corde reum furti teneri. de peni. dist. 1. si pro
pterea. Etiam phs. 3. ethi. inter quinq̃ mo-
dos apparentis fortitudinis/ que non est ve
ra virtus: ponit hos primos/ dum ciues sub
eunt pericula propter infamiam ⁊ honorez
puta honoris gratia ⁊ ob fugiendã vitupe-
rationẽ. Uel/ secundo/ dũ penarum metu ali
qui pericula subeãt. Militũ enim consuetu
do ẽ retrocedẽtes ad aciẽ cogere/ quos ideo
dicit deteriores primis: q̃ non pudore sed
metu adducti id agant. nec dedecus fugiũt:
sed penã. vbi apertissime dicit eum actu qui
propter timorem fit/ inordinatũ esse ⁊ malũ
¶ Contra videtur esse verbũ apostoli ad phi-
lippenses. 2. Cum metu ⁊ tremore operami
mi vestram salutem. ⁊ psal. 2. seruite domi-
no in timore ⁊ exultate ei cum tremore. vbi
tremor magnitudinem timoris indicat. Si
militer Gregori. tractans illud deutero. 24.
non accipies loco pignoris inferiorem ⁊ su
periorem molam: dicit. superior ⁊ inferior
mola sunt spes ⁊ timor. spes ad alta subue-
hit/ timor autez cor inferius premit. vna mo
la sine altera inutiliter habetur: quia incassũ
misericordiam sperat/ si iusticiam non time
at/ ⁊ incassum metuit qui non confidit. ergo
licitum videtur propter penaz ex dei iusticia
infligendam actus preceptorum facere.

¶ Pro solutione dico/ q̃ timor potest in ali
quo esse causa actus dupliciter. Uno modo
ratione sui/ ⁊ quoad propriam substantiam:
excitans quodammodo hominem ad solli/
citudinem operandi quod sine timore non
faceret. quomodo hilarior factus ex vino a
liqua donat: que alias nullo modo donaret
Et sic timore pene facere actum precepti ni
hil inordinationis arguit. Similiter expo-
nit glo. illud apostoli. 1. ad Corinthi. 9. debet
in spe: qui arat arare/ ⁊ qui triturat ī spe fru/
ctus percipiendi. glo. in spe. nõ pro spe. Alio
modo ratione obiecti timoris vitãdi/ vt. s.
vitatio mali/ quod metuitur sumatur pro fi
ne operis. Et sic quicquid fit ex timore mali
pene/ est peccatum. Nam sicut honor/ diuitie
voluptas ⁊ similia/ non sunt apti vel decen
tes fines actuum virtutis. ita nec vitatio pe
ne. Sed vitatio culpe seu diuine offense/ est
rectus finis operum virtutis. ⁊ ita ex illo ti
more etiam propter culpe vitationem vt fi/
nem: licet diuina mandata perficere Ex isto
patet pro scrupulosis via rectificandi suam
intentionem ⁊ euadendi anxietatem an sa
tisfecerint precepto: cum se sentiunt timore
motos vt facerent. Quia vt in libertate vo
luntatis est ipsum velle. ita prestitutio cu-
iuscunq̃ finis actu apprehensi seu cogniti.
Quamq̃ ergo vehementer timeant/ si ve-
lint solum actum precepti facere eo modo
quo deo placet/ ⁊ non capiant pene vitatio-
nez pro fine operis: vtiq̃ securi sunt. Et per
idem agnoscere possunt si in preteritis ex-
cesserint an non. Ea vero que ex Aug. ad-
ducta sunt pro opposito: procedunt cum pro
pter timorem vitatio mali quod metuitur/
prefigitur finis operis. Propheta vero orat
carnes suas diuino timore configi primo
modo. vt videlicet carnalibus desideriis re
pressis seu semotis/ deo valeat sincera men
te famulari.

F I N I S

Quotlibetica.

¶ Quotlibetica questio quinta eiusdē erudi tissimi viri magistri nostri Magistri Padri ani Clorenty de Traiecto/sacre Theologie professoris Excellentissimi/ Prepositi insi= gnis ecclesie sancti Saluatoris Traiectēsi ac Louanieñ study Cancellary dignissimi anno a salute humana. 1495. in scholis ar= tium eiusdem study ab ipso disputata.

Inter ceteras pposuit mihi dñs quodlibetarius hanc questionē principalē. Utrū sacerdos consulens de ar= tificio ac iusto labore de= cimas solui non oportere: possit sine graui doloz pec cati indulgentiam prome reri. ¶ Hec questio duo supponit ⁊ tertium querit. ¶ Primum suppositum est/ q̄ non soluens decimas personales/ decimam vi= delicet partem prouentuum de suo labore vel industria: peccat. Secundum/ q̄ idipsuz consulens: etiam peccat. Tertiuz vero quod in dubium reuocat: est. An de mortali pecca to possit quis sine graui dolore peccati veni am promereri. ¶ In quozuz decisione/ quia fides tangitur ⁊ materia mozum: nihil intē do pertinaciter asserere. quicquid dicturus sum: submitto correctioni sacrosancte sedis apostolice/ ac omnium qui errantem pote= runt veritatis semitam edocere. ¶ Quo ad primum vt euidentius veritas eluceat: quā ta breuitate potero mortiua perstringam dominozum canonistarum: quibus inducti sunt dicere/ veras decimas prediales ⁊ per= sonales a quocunq̄z deberi. Et sunt tria: qui bus videlicet probant decimas tam predia/ les q̄z personales diuino iure deberi/ ⁊ ergo neminem per ignorantiam excusari. iuxta illud apostoli. ignorans ignorabitur. prime ad Lozi. 14. itē. 38. dist. per totū. ⁊ 1. q. 4. tur batur. §. notandū. ⁊ eadem ratione: neq̄z in toto neq̄z ī parte posse prescribi. Primū per textus scripture sacre. Nā Gene. 14. legitur Abrahā dedisse decimas oim sacerdoti dei excelsi scilicet melchisedech regi Salem: vt etiam commemorat apostol' ad He. 7. Itez Gene. 28. vouit Jacob deo: si prospere reuer sus fuero in domum patris mei: cunctozum que dederis mihi decimas offeram tibi. itē. Leuiti. vltimo. omnes decime terre siue de frugibus siue de pomis arbozuz: dñi sunt/ ⁊ illi sanctificātur. itē numeri 18. filys leui de di oēs decimas israhelis in possessionē: pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernacu lo federis: itē Exo. 22. decimas ⁊ primitias tuas nō tardabis offerre: primogenitū filio rum tuozum dabis mihi. de bobus quoq̄z ⁊ ouibus similiter facies. Et ex eius obserua= tione multiplicat deus fructus terre. 2. Pa ralip. 31. Postq̄z ad preceptuz regis Ezechie dedissent partes sacerdotibus/ ⁊ obtulissent omnium que gignit humus decimas ⁊ pri= mitias: superāt plurima eo q̄ benedixisset dominus populo suo. Item ecclesiastici. 35. bono animo gloriam redde deo ⁊ non mi= nuas primitias manuum tuarum: in omni dato hilarem fac vultum: ⁊ in exultatione sanctifica decimas tuas. da altissimo secun/ dum donatum eius. Item malachie tertio in penuria vos maledicti estis. ⁊ configitis me tota gens: inferte omnem decimam in hozreum meum: ⁊ sit cibus in domo mea. ⁊ probate me super hoc: dicit dominus. si non aperuero vobis catharactas celi: ⁊ effudero vobis benedictionem vsq̄z ad habundanti am: ⁊ increpabo pro vobis deuozantem. et nō cozrumpet fructus terre vestre. neq̄z erit sterilis vinea in agro: dicit dominus exerci tuum: Item Mathei. 23. ve vobis pharisei/ ypocrite/ qui decimatis mentam ciminum ⁊c. ⁊ reliquistis que grauioza sunt legis Iu= dicium misericozdiam ⁊ fidem. hec opozte it facere: ⁊ illa non omittere. duces ceci. ⁊c. ⁊ Luce. 11. cum idem repetitur: dicit glo. in= terlinea: aliam litteram habere opozteti: itez Luce 18. do decimas omniumque possideo Item Mathei. 22. reddite que sunt cesaris cesari: ⁊ que sunt dei deo. Et Mathei. 5. nisi habundauerit iusticia vestra: plusquā. ⁊c. Ex eozuz iusticia erat/ de omnibus decimas da re. ergo ⁊c. Ex quibus manifeste concludi vi detur: q̄ integre decime tam personales q̄z prediales debentur iure diuino. Unde mi= ratur Inno. super rubrica de deci. q̄ quidaz vt insani ⁊ heretici audent dicere persona= les non esse in obligatione iuris diuini: cuz expresse habeatur contra numeri. 10. in fine ⁊ Deutero. 12. in princi. Et maioz est ratio q̄ quis det deo tributum ex illo quod produ= cit manus: q̄z quod producit humus. ¶ Se= cundum / quia doctores sancti diuino iuri solummodo innitentes: dicunt decimas e= tiam personales quo ad veram quotam de cime esse in obligatione. ergo. ⁊c. Antece dens patet. Primo. de Hyeronimo. cum

exponit illud malachie.3.reuertimini:quando fames(inqt) penuria ⁊ egestas oim rerū mundū opprimit/sciam⁹ hoc ex ira dei descēdere/q̄ in pauperibus (si nō accipiat elemosinā)se fraudari loquitur/ ⁊ suas possessiones possum⁹ decimas ⁊ p̄micias interp̄tari.16.q.j.reuertimini. ¶ De Aug. Si tardius(inquit)decimā dare ē peccatum/ quāto magis nō dedisse de militia/de negocio /de artificio.redde decimas/ cū enī decimas dādo/⁊ celestia ⁊ terrena p̄mia possis ꝓmereri pro auaricia duplici benedictiōe fraudaris. hec enī dei iustissima consuetudo ē: vt si tu illi decimā nō dederis/ tu ad decimā reuoceris.dabis impio militi:qd' nō vis dare sacerdoti. Et.ī.decie ex debito requirunt/qui eas dare noluerit/res alienas inuadit:⁊ q̄ti pauperes in locis vbi habitat illo decimas nō dante mortui fuerint:tantor homicidiorum reus ante eterni iudicis tribunal apparebit.qr rē a deo pauperibus delegatā : suis vsib⁹ reseruauit.16.q.1.decime. Et ꝓpterea dicit maiores nostros copys oim rer habū dasse:qr deo decimas dabāt.⁊ cesari cēsum reddebāt. Modo qr cessat deuotio dei : accessit indictio fisci Solumus cum deo partiri decimas/mō tollit totus.hoc tollit fisc⁹: quod non accepit christus.16.q.7.maiores. ¶ De Ambrosio p3/ Qui fideliē (iquit)decimas nō dederit:mō emēdet quod minus fecit.fideliter dare:est/ nec minus nec peius aliqñ offerre de vino/de grano/de fructib⁹/ arborum/aut pecoribus/de orto/negocio/de ipsa venatione tua.eadem causa ⁊ q.quecūq̄ ¶ De Gregorio Jubemur (inquit) oīpotēti deo oim bonorū nostrorū decimas dare.de conse.distī.5.quadragesima. Que oia indistincte declarant integras decimas tā psonales q̄ p̄diales eē in obigatiōe. Dinc glo. d.c.quicūq̄ dicit.neq̄ personales neq̄ p̄diales decimas p̄scribi posse in toto vel etiam in parte.qr iure diuino sūt debite. Et glo.de decimis.c.1.libro.6.repulsa opione Hosti.(q̄ sequut⁹ Aug.dixit.prediales iure diuino eē debitas: personales vero iure humano.iuxta.c.in aliquibus de deci. vbi dicitur ille q̄p pe decime necessario sunt soluende: que debentur ex lege diuina vel loci consuetudine approbata)adheret illic glo.opinioni Innocenty qui hoc execratur/tanq̄ tutiori.⁊ pro eo dicit illam tenendam esse de peni.dist.7. nullus scdo. Idem ad longum prosequitur Joan.An.in regula qui prior est. Dominus Antho.in.c.parochianos ⁊ Panor in.c.ī aliquibus de deci. ¶ Tertiū quia summi pontifices ⁊ concilia vniuersalia dicunt decimas iure diuino deberi.ergo contra oēs theologos etiam doctores sanctos illi est standum per.c.de libellis.20.dist.⁊ c.per venerabilem qui fily sunt legittimi. Propter quod Panor.quāq̄ sibi vehementer placeret opinio theologorum:ne tanta multitudo damnetur ab illa nihilominus finaliter recedit. d.ca.ī aliquibus. Et dominus Antho.d. ca.parochianos dicit se multos consuluisse peritissimos theologos: sed nullus sibi de hoc formauit conscientiam. Sed melius dicit credendum esse quattuor dictoribus ⁊.c.tua nobis. Unde/nescio(inquit)quid dicam:nisi q̄ omnes damnamur non soluendo. Et antecedens inducunt.quia.c. parochianos eo.titu. dicitur cum decime non ab homine sed ab ipso deo sint institute: quasi debitum exigi possunt:vbi glo.notat:li.quasi expressiuū esse veritatis.non notam similitudinis. sicut nos dicimus quasi vnigeniti a patre.⁊c. Itē .c.non est dicit. sancti patres in suis scripturis tradiderunt de vino/⁊ grano/fructibus/ arborum/pecoribus/ortis negociatione/ de ipsa milicia/venatione ⁊ omnibus/decime soluēde sunt ministris ecclesie.vt qui de his eas soluere neglexerit:ecclesiastica districtione debeat percelli. Item.c.tua nobis dicitur Dominus in signum vniuersalis domini ꝓcepisse decimas sibi offerri.q̄q̄ in tātum fit deo debita solutio decimarum:vt ad eas clericis exhibendas:quibus pro suo cultu concessit/layci si moniti non reddiderint ecclesiastica sint districtione cogendi. Et ibidem q̄ de cunctis omnino prouentibus decime.⁊c. Item.c.cum non sit in homine/dicitur Quia in signum vniuersalis domini dominus sibi decimas reseruauit:generale concilium ecclesiarum dispendys consulere volens/ ⁊ periculis occurrere animarum statuit:vt ante census vel tributi deductionem decime persoluantur.vel illi ad quos cēsus huiusmodi vel tributa indecimata peruenerint/cogantur.⁊c. Quo textu Hostien. in sūma titulo de decimis.§.vtrum prescribi possunt putat euidenter constare: q̄ sint iuris diuini. Et miratur. si aliquis magistrorum audebit diffinitioni vniuersalis cosily contraire.cum sint vt quattuor sancta euangelia veneranda.15.distin. Sicut santi euangely.C.de sum.tri.l.fin. Et quāuis iura de isto concilio gñali non loquātur:eadē tñ vlis ecclesia(que errar nō potest)istud cū alys fecit

Et ita quod de vno dictum fuerit.de alio intelligitur.iuxta.c. translato de constitutionibus. ¶ Pro huius solutione vt depulsis nebulis clarius veritatem intueamur: duo inquiram. Primum an ius diuinum quo de solutione decimarum cauetur: hodie sit in obligatione/an amiserit vim suaz obligandi. Tertium quia decime psonales ⁊ prediales iure humano sunt debite/an peccat qui eas cum integritate non soluerit.

Quoad primũ sit hec conclusio. Omnis obligatio dispositione veteris legis inducta: morte xpi ẽ extincta. Dico notãter legis veteris dispositione inducta: qz multa ibi memorãt pmre moralia / quoz obligatio sicut ĩ lege non incepit/ita nec abolita lege est extincta. Tñ apl's ad Ro.7.peccatũ ante legẽ mortuũ erat: ⁊ cõcupiscentiã nesciebã. Glo. suple esse pctũ: nisi lex diceret/non cõcupisces. Conclusionem probo: primo per magistrum sniarum.3.dist.4. Item per Apl'm ad Ro.7.ad litterã lex inquit in homine dñatur.quãto tempore viuit.i. quãdiu statuz habet lex ipsa. ⁊ q̃ non vltra. prout per simile de muliere: que mortuo viro soluta est a lege viri. inferẽs itaqz ⁊ vos fratres mei mortificati estis legi per corpus Christi: qui ex mortuis resurrexit: vt fructificetis deo mortificati.glo.interli.nihil debetis legi: que data est vsqz ad Christum. Et glo.marginalis. Hactenus de vi gratie: nunc q̃ lex vltra nõ tenenda. Et agit de fine legis ⁊ priori eius ĩ utilitate.ne ergo mirentur romani: qz dicit non estis sub lege.sed sub gratia: supra dicebatur nõ iustificare: hic dicitur cessare. quia data vsqz ad Christum. Et post in textu.nũc soluti sumus a lege mortis: in qua detinebamur. Hec est intentio apl'i ad Gal'.4.inducẽtis hoc per simile de parvulo qui sub tutoribus ⁊ actoribus est vsqz ad prefinituz tẽpus a patre.ita ⁊ nos sub lege quasi sub pedagogo ⁊ tutore vsqz ad redemptionẽ Christi. Et iterum.dicite (inquit) mihi qui esse vultis sb lege: in lege nõne legistis qz Abrahã duos filios habuit: ⁊ dictũ est ei/eyce ancillam ⁊ filium eius.non enĩ erit heres filius ancille cũ filio libere.quo p allegoriã intelligit: legem eyciendã esse in aduentu noui testamẽti. Et eodẽ.c.de solẽnitatibus in memoriaz beneficiorũ que a deo susceperant: inquit obseruatis dies mẽses ⁊ tpa: timeo ne sine cã laboraueriz in vobis.fil' quinto.c.eiusdẽ a g̃tia excidistis: qui ĩ lege iustificami. itẽ ad hebreos.7. Trãslato sacerdocio necesse ẽ vt legis translatio fiat.⁊.10.c.aufert primũ.s. vetus testamentũ: vt sequẽs statuat.ptz g̃ manifestũ esse q̃ nulla obligatio legis dispositiõe inducta: adhuc duret: neqz distat multuz ab heresi Cheriti ⁊ Ebionis de qua.24.q.3.c.fi. Ex hoc ptz error Hostiensi: qui vt saluaret decimarũ obligationẽ legis veteris dispositione inductam adhuc durare dixit legẽ veterẽ sic cum sacerdotio translatã q̃ extincta non esset.contra id quod statĩ subdit eodẽ.c.apl's Reprobatio fit prioris mandati propter eiꝰ infirmitatẽ ⁊ inutilitatem: Et.c.sequenti videlicet.8. Ex verbis Hieremie.31.c.cõcludit apl's prius testamentũ veterasse.eo q̃ propheta nouuz testamentũ inducit. Quod aũt veterascit ⁊ senescit inquit: prope interitũ est Ex q̃bus manifeste ptz apl'm voluisse sacerdotium cũ lege translãtũ esse.per extinctionem cum successu meliozis ⁊ legis ⁊ sacerdoty. Alioquin ad oia iudicialia legis obligaremur. ¶ Ex his infero q̃ vera quota decime danda sacerdotibus: non est hodie in obligatione iuris diuini.probo qz obligatio decimarum quoad veram quotaz inducta: erat dispositione veteris legis.g̃ iuxta prede t̃minata extincta est morte Christi: ⁊ nõ est p Christum renouata.g̃.⁊c̃. Antecedẽs patet. q̃a ante legem non obligabantur homines ad verã quotam decime sacerdotibus.⁊c̃.prout deducit Hugo de sancto vict.lib.p̃mo de sacramẽtis parte.11.c.30. Nunq̃z ante legez (inquit) dixisse deum legimus.qui decimas non dederit: qui sacrificia non obtulerit: sicut masculus cuius prepucy caro circuncisa non fuerit. ⁊c̃. Et Jacob dixit.si dominus fuerit mecum in via. ⁊c̃. de vniuersis que dederis mihi. ⁊c̃.quod ergo voto se facturum spospondit: quia hoc ex necesitate mandati non deberet.patenter ostendit. Et ibidem.4.c.determinat expresse ante legẽ decimas fuisse: sub consilio.sub lege in precepto.iam vero (inquit) in libertate spiritus ambulare p mittimur. Et Aug.in quodaz sermone.sabbata obseruare/decimas dare/circumcisionem facere/⁊ huiusmodi: imperfecta erant transieruntq̃z omnia.vt allegatum reperies in anthonino parte scda titu.4.c.3.§.vltimo post Joannem de Neapoli. Item preceptuz decimarum non est iuris nature/ergo est positiuuz ⁊ nõ legis noue: neqz ante legem datum. ergo solum veteris legis dispositione inductuz.⁊ per consequens.⁊c̃. Prima pars patet: quia ea que sunt legis nature/inscripta sunt mentibus hominum: iuxta illud

Apli ad Roma.2. Cum enī gentes que legē non habent ea naturaliter que legis sunt faciunt:ipsi sibi sunt lex.qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus eorū.ꝛc.ꝛ loqtur ō moralibus:que sunt legis nature.preceptuz vero decimarū quo ad veraz quotā decime ministris ecclesie dandā:non est inscriptum cordibus hoīm.q̄:q̄ etiam non sit legis none preceptū:patebit latius ex dicēdis. ¶ Ad rationes canonistarū.ad primā:de Abrahā ꝛ Jacob:voto ꝛ deuotione obtulerunt: non obligatione alia astricti. Cum oēs quos mi bi videre contigit admittunt: ante legez de cimas non fuisse in precepto.neqz leguntur Moyses ꝛ Aaron vel in Egipto vel in deserto decimas a populo accepisse. cui vtiqz spiritualia ministrabant. Alie oēs auctoritates ex penthatheuco ꝛ ezechiele/ꝛ ecclesiastico:soluz probant obligationē veteris legis dispositione fuisse inductā. Sed vt probaui morte Christi est extincta ꝛ abolita. Et illud ecclesiastici videtur potius concilij q̄z precepti. Quod aūt dicitur Mathei.23. Et luce.11 hec oportuit vel oportet facere. ꝛc. refert se saluator ad statuz veteris legis.que vsqz ad mortē Christi cursum habebat ꝛ obligabat. Quod ne capitaneū videatur Chrisostomū audiamus:hoc tractantez.vbi inquit sermo indaice mūdationis agebatur: totaliter preteriuit. Sed quia decima/elemosina quedaz est ꝛ nondum erat tempus expresse interimendi legalia:propter hoc dicit.hec oportuit facere.ꝛc.in passione aūt Christi.lex vetus reuocata est:extincta ꝛ abolita. vt patuit.ergo.ꝛc. Quod autē Luce.18.dicitur decimas do oīum:que possideo.verbum est pharisei qui ad hoc lege erat obligatus. Item quod Mathei.22. dicitur reddite que sunt. ꝛc. non probat decimas deo esse debitas:sed soluz reddenda esse deo:que sunt dei. quod vero Mathei. 5. dicitur nisi abundauerit. ꝛc.locum habet seu procedit in moralibus: que ibi per totum capitulum saluator induc it:non autem in cerimonialibus aut iudicialibus:que morte Christi terminanda erāt. ¶ Non obstant etiam:que adducit Innocētius.tum quia soluz probant pro statu legis decimas fuisse debitas. neqz certe hoc modo pro statu scilicet legis probāt personales decimas fuisse in obligatione. Nam numeri.10.in fine nulla est mentio de decimis sed pollicetur Moyses Obab filio Raguel (quem post Rabbi Salomonem lyra autumat fuisse iethro cognatum Moysi sacerdotem madian) si filios israhel duceret per desertuz: darent ei filij israhel quicquid optimum esset inter opes quas eis traditurus erat dominus. Certum etiam est q̄ non obligabantur filij israhel decimas dare sacerdoti gētium ꝛ alienigine:qualis erat iethro Et deutro.12.in principio non inducitur nouum preceptum decimarum: sed repetitur quod prius in leuitico ꝛ numeris datū erat. ꝛ hoc solū cōprehendebat decimas p̄diales q̄ō ex eo probatur:q̄ deutero.14.idem repetitur:ꝛ expresse iniungitur limitatio de fructibus terre.sine pomis arborum.ꝛc. Etiam numeri 18. Cum decimarum decimas iubētur leuite offerre summo sacerdoti:soluz fit mentio de predialibus. nullus autem dubitat quin omnium decimarum a populo oblatarum:tenebantur decimas summo sacerdoti offerre.ergo solum percipiebant prediales. ¶ Neqz etiam obstat motiuum domini Alexandri de Hales ex.ca.exodi. 22. Quia absolute dicitur decimas ꝛ primicias tuas non tardabis offerre:quia veritas hebraica (vt post rabbi Salomonem Lyra refert neqz reprehenditur in hoc a rabbi paulo burgensi) sic habet.plenitudinem ꝛ lachrimam tuam non tardabis reddere. vbi per plenitudinem hebrei intelligunt primitias in aridis: vt puta in tritico ordeo.ꝛc. Per lachrimam vero primitias in liquidis: vt patet in vino/oleo.ꝛc. Et subsequitur preceptum de primogenitis animalium. Etiaz nihil posset concludere de vera quota decime nisi pro statu legis veteris:que iam reuocata est/ꝛ interiit. Et certe vbi cessaret reuocatio prout supponit Hostieñ.quia nunq̄z gētibus a deo fuit imposita:sed dumtaxat filys israhel:non suffragarentur adhuc canonistis veteris testamenti autoritates/ ad inducendū seu probandum nos qui ex gētibus descendimus ad veras decimas esse obligatos. si enī aliquid veteris legis gētibus vnq̄z fuit impositū:totū/actuuz.15.comprehensum est visuz est spirituisancto ꝛ nobis:nihil.ꝛc. Et hoc solum ad tempus:vt gentium ꝛ iudeorum conuersatio coalesceret Multi etiā preclarissimi doctores theologi dicūt sola moralia ibi fuisse p̄cepta/vt ibi videre poteris in glo.ꝛ p doctores in.4.sentētiarū:de cessatione legalū ¶ Ad secūdū ex dictis sanctorū: respōdeo:mos fuit sctis: hoc attribuere diuino p̄cepto:q̄ō in gñe ꝛ illimitate est iuris nature.limitatio vero ꝛ specificatio est hūani iur].verbigr̄a iure dino imo iure nature

tenemur ieiunare:quãtũ concupiscentie re/
frenande:aut fini huiusmodi fuerit necessa
riuz.Ecclesia vero induxit quadragesimale
ieiuniũ:z precepit in cõmuni ab hoibus con
uenientis etatis z roboris custodiri: qui tñ
quadragesimalis ieiuny vnũ diem violaue
rit.iuxta Ambro.sententiã dñi preceptuz re
scindit.Unde sermone.34.Quisquis christi
anus consecratã ieiunando non impleuerit
quadragesimaz:preuaricationis z contuma
cie reus erit:q̃ legẽ diuinitus pro salute sua
dataz:prandendo ipse rescindit.Et infra in
terrogo vos:qui in quadragesima prande=
tis.si nõ in consciẽtys vestris rei estis:q̃ ab
stinẽte toto populo vos soli contra preceptũ
dñi deuoratis.Et sermone..36.sacrarum lit
terarũ exẽpla protulimus quibus approba=
uimus hunc quadragenarium numerũ nõ
ab hoibus esse cõstitutum:sed diuinitus cõ=
secratũ.nec terrena cogitatione inuentũ:sed
celesti maiestate preceptum.Et infra.hec nõ
tã sacerdotis:q̃z dei precepta sunt.atqz ideo
qui spernit:non sacecdotẽ spernit.sed christũ
qui in suo loquitur sacerdote.Similiter ser
mone.38.dicitur.christi preceptũ esse. in pro
posito aũt nostro/ministrare victum his qui
presunt/maxime in diuinis: est iuris diuini
limitatio vero ad decimas illis offerendas
positiui iuris ecclesie. ideo indistincte sancti
attribuunt diuino iuri:quemadmodum de
duxi supra ĩ quadragesimali ieiunio.Aliud
simile est.Si dicamus iure diuino/nos obli
gari:ad diei dominice z festoz celebrationẽ
Q̃ etiam sancti hoc mõ dixerunt integras
decimas diuino iuri deberi: ex hoc potest p
suaderi.qz eque dicũt psonales decimas iu/
re diuino esse debitas: sicut pdiales. z tamẽ
vt supra probaui:nusquã precepit dñs perso
nales decimas dari oportere.Grego. etiã in
omelia:quã allegat Gratianus dicto.c.qua=
dragesima de conse.dist.5.non dicit nos ob
ligari nunc ad decimas oim bonozum: sed
dicit.sicut in lege iubemur dare decimas re
rum.ita ei contendite offerre decimas diez
Quozum aũt bonozum in lege precepta fue
rit decimatio/z quando facultas seu vis le=
gis cessauerit ad obligandũ: supra exposui.
Et Hiero.non voluit decimas iure diuino
quo ad veram quotaz deberi pro statu noue
legis: sed interpretatus textum prophete in
crepãtis populũ ex lege ad decimas obliga/
tum dicit.decimas z primitias dei possessio
nes posse intelligi.z populuz dei obligatum
iudeos in hoc imitari:vt pauperibus saltem
aliquam partẽ dent.sacerdotibus z viduis:
debitum honozem deferant.Quoniã si hoc
non fecerint/dñm supplantare cõuincuntur
prout hec latius allegantur in glo.super ver
bo prophete reuertimini. ¶ Ad tertium ne
go antecedẽs.Et ad probationem d.c.paro/
chianos:dico q̃ vtiqz sunt a dño institute in
lege veteri/z non ab hoie.sed obligatio iam
cessaret:nisi z ab hoie preceptum ipsuz esset
renouatum. Uel dico sunt institute a deo et
non ab homine:quo ad subuentionez in gẽ
nere ministris altaris imparciendam.Sed
specificatio quote:est iuris humani positiui.
quemadmoduz dixi ĩ simili de ieiunio qua
dragesimali z obseruatione dñice diei. Ad
c.non est.patuit quomodo sancti dicunt de=
cimas deberi.Ad.c.tua nobis.dico q̃ deci=
mas reseruauit in signum vniuersalis do=
miny:sed pro statu legis veteris:quoad ve=
ram decime quotam quantum vero ad sub
uentionem ministris debitaz: etiam pro sta
tu noui testamenti.Et similiter dico ad.c.cũ
non sit.animarum autem periculum nõ so/
lum versatur in transgressione eozuz que di
uini sunt iuris: sed etiam in transgressione
iuris humani.Et ita non vz argu. Hostien.
conciliũ generale vult obuiare periculis ani
marum z ecclesiarum dispendiis consulere
ergo est iuris diuini.Etiam decimarum ob
ligatio nõ est pure iuris humani.vt ex dictis
patet.versatur ergo z agitur ibi de periculis
animarum:quo ad diuini z naturalis iuris
transgressionem.quomodo z confiteri pro
prio sacerdoti semel in anno:est partim diui
ni.partim humani iuris.Quo ad specificati
onem enim seu limitationez:ab homine ha
bet vigozem.

Secundo videndum est cuz iure huma
no taz prediales q̃z personales decime
sunt debite: quid excuset non soluentes a
peccato.Et dixerunt quidam hoc esse. quia
apud cleruz cessat cã/quare eis decime sunt
soluende.Cessante autem causa:cessare de=
bet effectus. de appellationibus Luz cessan
te.16.q.1.Generaliter.vbi immunitas a tu=
tela z cura pupillozum sacerdotibus z cleri
cis concessa: illis tantũmodo declaratur cõ
petere:qui ad ecclesias vel monasteria per=
manent.non diuagantes neqz circa diuina
ministeria desides.cum propter hoc eis be=
neficium indulgetur:vt alys omnibus de=
relictis/dei omnipotentis inhereant mini=
sterys.Primam partem probant. qz sacer=
dotibus et clericis concesse sunt decime:ob

tres causas. Prima: vt sit cibus i domo dñi Malachie.3. Inferte oēm decimā i horreū meū: vt sit cibus in domo mea. Et numeri 18. Nihil aliud possidebunt/decimarū oblatione contēti: quas in vsus ꝛ eorū necessaria separaui. Secūda ē: vt portēt apud deū peccata populi. vñ eodē.c. numeri 8ꝛ/filys Leui dedi oēs decimas pro ministerio quo serui/unt mihi in tabernaculo federis/vt nō accedant vltra filii israhel ad tabernaculū: solis filys Leui mihi in tabernaculo seruientib9 ꝛ portātibus peccata populi. ¶ Tercia vero vt possent vacare legi dei. 2. Paralipo. 31. c. Et glo. Josue. 13. Lex dei sacerdotibus commissa est ꝛ leuitis: vt huic soli operam tribuant/ꝛ verbo dei absq; vlla sollicitudine vacent/laycorū ministerys sustentati. Sed iaz aliunde est cibus in domo dei. ꝛ non portāt clerici peccata populi. sed potius populū gravant. Juxta verbum Grego. 3. q. 7. in grauibus. Et. 49. dist. in principio. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur: irati animus ad deteriora prouocatur. ꝛ Job. 35. clamabunt ibi ꝛ nō exaudiet: propter superbiā malorum: glo. clamabunt ibi. s. in tribulatione: ꝛ nō. ꝛc. ac si diceret/q; reatus opprimentium: audiri prohibet voces oppressorū. nec eripiuntur visibiliter iusti: quia inuisibiliter saluari non merentur iniusti. Quo vnico cōstare potest/quātuz mali sacerdotes/ qui perditis moribus deum pungunt ꝛ stimulant: iugū dei in humeris populi ḡuant. Et tercio non vacant legi dei: sed plusquā layci/secularibus intenti sunt. ḡ. ꝛc. Et cōfirmatur nullus in hoc peccat quia materiam rapine alteri negat seu exhibendo non ministrat: sed secundū Diero. tractantez illud Esaie. 3. Popule meus qui te btm̄ dicūt: ipsi te decipiūt. raptores sunt: qui metunt carnalia ꝛ nō seminant spiritualia. ḡ licet illis decimas non offerre. Quod etiā ex simili declaratur. regi de publico constituta sunt stipendia: vt populum tueatur ꝛ patriam a malis purget hoibus. 23. q. 5. regū officiuz. Et. c. rex debet furta ꝛc. Ubi aūt hec non fecerit: licite fraudatur stipendys ad hoc constitutis. ḡ similiter in proposito: de sacerdotibus. Sed hic error facile confutatur. Primo autoritate canonis: in. ca. tua nobis de decimis. vbi dicitur pretextu vero nequitie clericorum: nequeūt eas/nisi quibus ex mandato diuino dari iubentur/ pro suo arbitrio erogare. cum nulli sit licituz aliena cuiq; concedere: preter domini voluntatē. Et inter articulos Jo. vvyclef/per constantieñ conciliū condemnatos decimus octauus est: decime sunt pure elemosine. ꝛ parochiani possunt propter peccata suorū prelatorū ad libitū suuz eas auferre Preterea decime non dātur pro solo vsu sacerdotū: sed etiā pauperū/vt ptz ex d. c. reuertimini. Et Augu. dicit decimas tributa esse aīarum egentium. ꝛ ideo tantorū hoicidiorum. di. c. decime. 16. q. 1. non poterit ḡ quis vsui suo eas seruare: propter nequitiā sacerdotū. immo nec si debitum seruitiū omittat quo casu debet superiori consignare decimas ipsas: vt retardatuz seruicium resumatur. ꝛ quod excreuerit: in pios vsus conuertatur. quēadmodū dicunt doctores de ministro suspenso a iure vel ab hoīe ipso facto/vt Post. ꝛ Joā. An. de notorio fornicatore. ¶ Ex his rñdeo primo ad principalem rationem. ille sunt cause: propter quas clero licet vsui suo eas applicare. si vero populi peccata non portent/nec diuine legi opera impēdant: satius ventrē siliquis implerent/q̄z per abusum ex decimis/iudiciuz sibi manducent ꝛ bibant. Sed certe alia est causa/propter quā eis debētur: vt procuratoribus/puta egestas ꝛ pauperum penuria/imo ꝛ sacerdotes qui bñ presunt/quicquid supfuerit deductis victu mediocri ꝛ etiā ratiōabili vestitu: tenentur pauperibus erogare. quorū tributa sunt decime ex quo concludit Alex. de hales tertia parte q. 5. membro. 6. arti. 3. q; habens vnde alias possit sustentari sufficienter fm statum persone: potest decimas recipere vt procurator/ in necessitates pauperū ꝛ ecclesie vtilitatem expendendas. sed nō in vsus proprios. qz si i proprios: cōmittit sacrilegium. prout vniuersalius de stipēdys ecclesie dixit Diero. vt. 36 q. 1. Qm̄ quicquid. ꝛ Aug. 12. q. 1. si priuatim btūs prosper eadē cā. ꝛ q. illi ꝛ 1. q. 2. pastor c. si quis. Et c. sacerdos: vbi verbū aplī. quis militat suis stipendys vnq̄z. ꝛc. de his soluz qui indigent: dicitur veritatē habere. ex quo facile perpendi potest: an supueniens ordinatio vel dispositio ecclesiie de bonis ecclesie/quorū non parua pars sunt decime efficere potuerit/vt iam liceat sufficiens habēti patrimoniū de ecclesie bonis viuere. vt voluit Panor. in c. epūs de preben. Fortasse dices. nulla habet apud clericos pauperuz ratio. totū sibi seruant. lauta cōuiuia instruunt scorta ꝛ proles pōpose enutriūt. qui vero iusticiam sectatur: apud eos prede. patet ḡ iuxta rationem factaz licitum nunc erit eis decimas substrahere/ꝛ pauperibus ministrare

B Rñdeo. Cum Helyas prophꝫ interpellaret dñm pro israel/domine prophetas tuos occiderũt:altaria tua suffoderũt/ derelictus sũ ego solus:ꝛ ecce querũt animã.ꝛc. Legim⁹ illi diuinitus responsum. Seruaui mihi septez milia virozũ:qui nõ curuauerũt genua sua ante Baal.ita nimirũ falleris tu in hoc/ si oẽs clericos iudices/quia paucos fortasse quos noscis.tales repis. Et vt de oculo tuo eiecta trabe noscas festucaz de oculo fratris educere. Quicquid tu vltra necessaria tibi seruaueris:sanctozũ snia rapere cõuinceris. plusq̃ sufficiat sumptui. inquit Ambrosius violenter obtentũ est.47.disti. Sicut hy qui per insaniã. Et Hiero. Aliena rapere conuincitur.qui vltra necessaria sibi retinere.pbat 42.dist.in principio.ꝛ Aug.sermone.219.de tpe.vñ sumptuz est allegatũ c.decime.tributa sunt.ꝛc in fine dicit.quicquid excepto victu mediocri/ꝛ vestitu rationali superfuerit non luxurie reseruetur:sed in thesauro celesti per elemosinã pauperum reponatur.q̃cquid enĩ nobis deus plusquã opus est dederit:non nobis specialiter dedit/ sed per nos alys erogandũ transmisit.quod si non dederimus res alienas inuasimus. Et tñ cum tibi diuiti/ꝛ tua auare seruanti/vel aliquid sb̃straxero/ aut debitum non soluero: vt pauperibus elemosinas erogem:statim iudicabis/inique me agere.iuxta Augu.snĩam ca. forte dicit aliquis.14.q.5.ꝛ Grego.c.non est putanda.1.q.1.quomodo g̃ similiter non vides tibi illicitum.decimas clero vel auferre vel nõ dare: vt pauperibus quibus debẽtur/mõ ꝺsimili eroges.quõ ego tuã eis habundatiam volebam ministrare:in huiusmodi enĩ oportet ordinate agere iustcte ordinẽ non turbare ꝛ publica cõstituta interemrata seruaꝛ:que tñ extreme necessitatis arti

r culũ minime constringunt. ¶ Ad confirmationem rñdeo q̃ licet clericis nõ ministrantibus seu seminantibus spiritualia/cessat rõ quare vsui suo decime debeant applicari/vt notat apls.1.ad Thimo.5. qui bene presunt p̃sbiteri duplici honore digni habeãtur/maxime qui laborant in verbo ꝛ doctrina. ꝛc. non tñ cessat cã pauperũ/quorum procuratores existũt clerici.ꝛ ita claudicat simile de rege ad sacerdotes vel clericos. Do igitur aliam causaz/ quare a peccato excusantur nõ soluentes decimas hanc/quia decime non debentur cum effectu nisi petantur/ita q̃ omittens sit trãsgressor precepti. Hoc probo autoritate apli.1.ad Corin.9.deducto enim q̃ euãgeliũ annũcians/facultatẽ habeat seu ius viuẽdi de euãgelio:dicit se illo nõ vsuz neq̃ propterea scribere/vt in se fiat.bonum est(inquit)mihi mori/q̃ vt gloriam meam/ quis euacuet:ꝛ paucis interpositis.sine sumptu posui euangelium vt non abuterer potestate:glo. Quod faceret si caperet/ quia nõ libere argueret.sed apostolus non omisit hominibus annunciare quicquid necessarium eis erat ad salutem:vnde ephesios contestatus est/mundus ego suz a sanguine omniuz vestrum.non eniz subterfugi quo minus annunciarem omne consiliuz dei vobis actuũ 20.ꝛ Grego/mundus a sanguine eorum nõ esset si eis dei consilium annunciare noluisset.43. disti.ephesys. Cum igitur apostolus neq̃ partem suam expresse eis remisit:neq̃ ad decimas dandas eos teneri docuit/sequitur q̃ decime etiã quo ad sustentationez ministri(quod morale est)licite possunt nõ solui si non petantur. Et certe magnum argumentum est q̃ Grecozũ ecclesia ab aplis ordinata decimas non soluit/quãq̃ vilipendere videatur Hostiensis/ quia scismatica est/ limitat tamen hoc beatus Thomas secunda secũde.q.87.articulo primo in solutione ad tertiũ/nisi propter obstinationem animi Si videlz ita in aio obfirmati fuerint/vt ẽt petẽtibus denegarẽt. hui⁹ file dat Alexander de hales. Tenemur parẽtibus honorẽ subuẽtionis nõ solum reuerentie ipendere/ ꝛ tñ vbi non petierit/nõ tenent filij cuiuscũq̃ culpe obnoxij/saltem cuz nõ indigent. ¶ Do aliud simile de penis iuris / ad quas soluẽdas cũ effectu/ita scz q̃ non soluendo/ peccaremus/nõ tenemur priusq̃ p iudicem declarati fuerim⁹ huiusmõi penas icidisse/ iuxta.c.fraẽnitas. Et glo.singularẽ.12.q.2. quã sequũtur oẽs doctores. ¶ Sed q̃ fortasse respuerẽt hec dñi canoniste/ꝛ turbam doctozũ suozũ mihi obycerẽt:adduco ego/ quã reputo nõ minozis ponderis:25.decisionẽ rote/i antiquis que hz. Si decime ab aliquo petũtur qui tpe elapso cessauit a solutione/nisi ostendatur q̃ decie fuerint petite/debitoz nõ tenetur nisi a tpe petitionis Jugit causã. Quia ad decimas p̃diales/ q̃s nõ tenetur: nisi petãtur. vt notat Archi.c.i. de dẽcis.li.6. g̃ debitoz nõ condẽnabit nisi a tpe petitionis.licet videatur facere õ.ꝛc. ¶ Ex hoc credo.c.Cũ hoiẽs de decis limitãdũ/ad retardata seu substracta petita/ꝛ fic nihil suffragatur proposito Hostienſ.ꝛ aliorum ¶ Fortasse mirabitur quispiam quo

pacto audeam hec publice docere/ cum cle. Cupientes de penis / excõmunicet omnes ipso facto qui in sermonibus suis vel alibi aliqua proferre presumunt: vt audientes a decimarum ecclesys debitarum solutione retrahant. Timeant litterales. ego penam illam non formido. tum qz solum cõcernit religiosos ⁊ non arctat clericos seculares/ vt ibi notat glo. Tum quia non phibentur ibi religiosi pro consciarum quiete docere veritatem/sed eo fine: vt hoies retrahant a solutione ⁊c. suggerere falsitatem. Uñ manifeste videtur textus totus se astringere ad loca in quibus decime petuntur/ ⁊ ad intentionem seu finem impediendi decimarum solutionem/ medys seu machinationibus indebitis. non ergo contingit eos qui ex sinceritate veritatem annunciant.

Secundo inquirẽdũ statui. An ꝗs eo ipso peccet: quo alter qd̃ contra legẽ est suadet aut consulit. ¶ Et videtur ex tribus ꝙ non. Primo licet sepe consilium prestanti ius ignorare diuinũ vel humanũ de quo consulitur. ergo vbi ad requestam alterius ⁊ pro bono eius sniam suam quamuis erroneam intulerit/non videtur peccare. consequẽtia tenet quia parati esse debemus ad satisfactionem omni poscenti nos de ea que in nobis est fide ⁊ spe. 1. Petri. 3. ergo potius crudeliter agere videretur: si quod sentit reticeret. Et antecedens patet. quia non quisqz tenetur totam legẽ dei nosse/sed sufficit eorum expertem non esse: que ad directionẽ eorum que sibi pro gradu ⁊ persone conditione agenda incumbunt/ sunt necessaria. Quid enim mercatori vel layco de his que sacerdotes soli agere habent. ⁊ sic de consimilibus ¶ Secundo quia frequenter is qui errorem sequitur consulẽtis. immunis est a culpa: ergo saltem tunc non peccat consulẽs consequentia tenet/quia cõsulens pro eo solum peccare videtur errorẽ docendo: quia consentit peccato consilium petentis. vbi ergo ille ⁊c. Et antecedens patet. ex c. si virgo ⁊ c. in lectum. 34. q. 2. quo ad ignorantiam facti: quo ad ignorantiam vero iuris patet de his qui iuxta consilium Celestini pape ex christianis altero coniugum in heresim labente. nupserunt alteri/ ⁊ ad priorem coniugem redeuntem ad fidẽ redire noluerunt. de quo olim in antiqua compilatione habebatur in c. laudabilem de conuer. infi. in fine. sub. §. idem sequendũ. pro eodẽ similiter de errore iam correcto per c. licet de sponsa. duorum. Et de machabeis/qui ob religionẽ sabbati neqz speluncarum ora audebant opilare/ neqz aduersariorum vim repellere/ cum moderamine inculpate tutele. 1. Machabei. 2. ca. ¶ Tertio quia ex cõsilio nemo obligatur: nisi fraudulentum fuerit/ vt habet regula nullus ex consilio de regulis iuris libro sexto. Et regula consilij. ff. eodem. ergo qui bona fide conatur pro viribus: salutis viam hominibus suadere: seu demonstrare: non peccat/si errorem forte pro veritate dixerit. Et confirmatur per legẽ primam. ff. si mensor. falsum modum dixerit. vbi a perte astruitur si agri mensor imperite versetur: sibi imputare debet qui enim adhibuit ⁊ si negligenter: mensor etiam securus erit: sed prestabit de dolo ⁊ de lata culpa que ibi dolo comparatur: rationem videtur assignare textus/quia operam beneficij loco prebet. id vero quod ei datur ad remunerandum datur/ ⁊ propterea honorarium appellatur: neqz interuenit locatio ⁊ conductio. Et ergo infert ibi glo. magis hoc procedere in aduocato cuz multo sit dignius eius officium. Ergo ad propositum nostrum cum cõsulens beneficij loco suam operam impendat maxime cum ⁊ mercedem seu remunerationem nullam exspectat. videtur neqz teneri de imperitia neqz de leui vel leuissima culpa ¶ Pro huius solutiõe sit hec cõclusio. Omnis assensus adhibitus peccato est culpabilis ⁊ peccatum. patet per illud apostoli. ad Roma. 1. qui cum iusticiam dei cognouissent: non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte: non soluz qui faciunt sed ⁊ qui consentiunt facientibus. itez Leuitici. 2. si populus terre neglexerit occidere eum qui de semine suo obtulerit idolo moloch. ponam faciem meaz (inquit dominus) super hominem illum. ⁊ cognationem eius: succidamqz ipsuz ⁊ omnes qui consenserint ei: vt fornicaretur cuz moloch de medio populi mei. Ergo consentire peccato est peccare. ⁊ iura omnia clamant agentes ⁊ cõsentientes pari pena constringi. 2. q. 1. notuz de officio delegati. c. 1. cuz similibus. Et propterea de sententia excommunicationis. c. quante declarantur excõmunicati/qui cum possunt: desinunt iniectioni manuum in clericum obuiare quod an locum habeat solũ de his qui in potestate constituti sunt ⁊ tenẽtur ex officio obuiare/ vel etiam de alys: remitto ad doctores ibi. Et. c. dilectio de sentẽ.

excō.lib.6.vbi ōr. Et quidē cū liceat cuilibet
suo vicino vel proximo.pro repellēda ipius
iniuria ipartiri auxiliū.immo si potest ⁊ ne=
gligit videat iiuriantē fouere ac eē pticeps
eius culpe ¶ Ax hoc infero. Consulēs id qō
est cōtra diuinā legē peccat. Probatur pro
qr cōsulere ē operi cōsētire. Cōsentire aūt ī
opus diuina lege prohibitum est peccare. g.
maior patet qr vt dicit glo. de offi. delega. c.
1. Quadruplex est consensus scilicet negligē
tie/consily/cooperationis/⁊ auctoritatis seu
defensionis. Et ad propositum de consensu
consily. 86. dist. c. tanta/excōicantur ad duos
menses/quorū cōsilio sacerdos dnico die ru
rale opus exercuerāt. Preterea q̄cunq; actu
libero/est causa per se actus vetiti seu prohi
biti/consentit peccato ⁊ peccat/sed consulēs
per suū consilium est cā per se eorum que fa
cit/consilium exequens: vt patet scdo phisi=
corū. g. maior patet ad propositū de consilio
per illud psalmiste. fily hoīm dentes eorum
arma ⁊ sagitte ⁊ lingua eorum macera acuta
.i. gladius acutus. psal. 56. quo verbo probat
Aug. fratris occisorē esse: quicunq; ei malū
persuaserit de pe dist. 1. noli Et concordādo
de hora crucifixionis dnī Marcum ⁊ Joan
nem. a Marco (inquit) propterea dictū/erat
aūt hora tertia ⁊ crucifixerunt eum/vt osten
deret magis crucifixisse dnm quorum con
silio ⁊ clamore affixus est cruci q̄ eos qui iu
xta officium suum principi ministerium ex
hibuerunt/verissime iudicans/magis fuisse
domini necatricem linguā iudeorū/ q̄ mili
tum manus. Et ne existimemus hoc proce=
dere solū dum quis de industria maluz sua
det vel consulit Piero. audiamus. pena (in
quit) Arry nonduz est determinata/quia in
certū est quot suo errore sint decipiendi nul
lus autez hereticus scienter seu de industria
mittit alios in errorem. quāq; nitatur alys
persuadere quod sentit. Eoipso quo hereti=
cus est errat/falsuz habens proverо. ⁊ si hoc
leue videatur testimonium: dnz audiamus
Leui. 19. precipientem. non maledices sur=
do: ⁊ coram ceco non pones offendiculum.
Quod Aug. tractans. discite g̃ legez (inquit)
sacerdotes/ne surdo maledicatis. tunc sur=
do maledicitis. quando consilium propter
ignorantiam dare nescitis. tunc ceco offen=
diculuz ponitis/quando falsa pro veris osē
ditis: nolite g̃ pigrescere sed legite scripturā
discite eam ⁊ sepe legite eam: hec enim est la
brum exodi. 38. seu peluis quam in taberna
culo Moyses posuit de speculis mulierum
vt lauarentur in eo Aaron ⁊ fily eius: atq;
conspectas maculas abluerent atq; purga=
rent hec ille ad fratres in heremo sermone
38. Et Saluator ait sinite eos ceci sunt ⁊ du
ces cecorum. ⁊ c. cecos minime appellaret: ni
si errantes ⁊ per imperitiam alios mitten=
tes in errorem. ¶ Ad rationes pro opposito
ad primam nego consequentiam. nam lici=
tuz est mihi ignorare precepta medicine nō
sequitur g̃ licet mihi alteri per impericiam
medicamine incognito mortez inferre. ius
etiam humanum cauet medico imputandū
esse quantum per impericiaz nocumenti in
tulerit. ff. de offici. presiden. l. illicitas. §. sicuti
medico. Et idem dicit ibi glo. in quolibet a
lio artifice per. §. celsus. l. si quis fundum. ⁊
. §. si gemma. l. item queritur. ff. locati. Exce
pit tamen mensorem: quia ei specialiter sub
uentū est de iure/quod procedit saltem quo
ad actionem ciuilem: ⁊ certe equissimuz est
eius impericiā culpe annumerari: qui facto
peritum se exhibet seu ostendit: cum nul=
lus affectare debeat/ in quo intelligit vel in
telligere debet impericiam suam alteri peri
culosam futuram. vt in simili dicit lex de in
firmitate mulionis. ff. ad legez aquiliā. l. idē
iuris. §. idem dicētur. Et eadem. l. si per im=
periciam mularum impetum non retinens
aliuz obtriuerit vulgo dicitur culpe nomine
teneri. ⁊ l. sequenti de obstetrice dicitur. si p
prys manib⁹/vnde mulier peryt suppositū:
occidit. si vero dedit vt mulier sibi offerret/
causam mortis prestitit ⁊ actione in factum
tenetur. Etiā de iniurys c finali dicitur/ nec
ignorantia te excusat si scire debuit ex facto
tuo iniuriam verisimiliter posse contingere
vel iacturam. Et in eodem c. si damnū datū
est impericia tua siue negligentia/iure super
bys satisfacere te oportet Ex q̄ cōcludūt do=
ctores cōtra Innocētiū/ i foro cōscie teneri
boiez ad dampna resartiēda/ que sua culpa
etiā leuissima alteri data sunt. Et per. c. co=
suluisti. 2. q. 4. vbi ōr/cōtestādos eē parētes
vt tenellos secū in vno lecto non ponāt) ne
negligētia qualibet pueniēte suffocētur vel
opprimātur. vñ ipsi homicidy rei iueniātur
¶ Ex quibus patet aduocatū cliētulo tene=
ri ad estimationē dampni/quod sua iperitia
accidit prout tz Panor. octo. c. si. de iniurys.
Hostien. i summa de penitētys ⁊ remissio.
Jobānes fabri. Institu. qui ⁊ ex quib⁹ cansis
manumitti nō pnt. Et Joan. Andre in ad=
ditionibus ad specu. titulo. de aduocato ad
finē. Pro hoc facit textus. l. finali. ff. de va=

rys ⁊ extraordinarys cognitionibus de iudice: videlicet qui per imperitiā seu imprudentiam male pronunciauit: qui ibi dicitur teneri quasi ex maleficio actione in factum Et si assessoris imprudentia ius aliter dictū sit/ꝗ̃ oportuerit sibi oberit. ff. quod quisq; iuris. ⁊c. l. hoc edicto. ⁊ par ratio est de quolibz exhibente se in actu aliquo tanq̃ peritū: vt notant doctores signanter Panor. in. c. quia iudicante de prescrip. Et bar. in dicta l. fi. de varys ⁊ extraordinarys. ⁊c. Est enim in culpa immiscens se rei ad eū non pertinenti: iuxta regulam/non est sine culpa de regulis iuris li. 6. Obycies forsan qui ob solam vtilitatez alterius aliquid prestat vel operas impendit solū tenetur de dolo vl lata culpa cōmodans enim alteri vas vicioſum si ignarus fecit/nō tenetur. ff. cōmodati. l. in rebus. §. itē qui sciens ⁊ l. penul. eodē. ti. secus in locato ⁊ deposito/vbi vtilitas versatur locātis vel deponentis. Ignorantia nāq; locātis dolia vicioſa nō est excusata/sed tenetur ad int̄ esse. ⁊c. ff: locati. sed addes. §. si quis dolia vicioſa ignarus locauerit: g̃ videtur consulēs nō peccare/si ob solā alterius vtilitatem ex impericia malū/seu ꝯ legez cōsuluerit. ⁊ pro illo facit quod notāt doctores eos qui inter partes adhibentur ad discordiā sedandam/ nō teneri de leui culpa vel impericia. sed de dolo vel lata culpa sicut agrimensor/de quo bar in l. fi. de varys ⁊ extraordinarys cognitionibus: ⁊ Panor. in c. qr indicāte de p̄scr.

¶ Respondeo aliud est de cōmodo ⁊ detrimento in bonis fortune: quorum hoīes sunt dñi: ⁊ possunt fortune sortiuz cōmittere aut quantūlibet imperiti hoīs dictamini Aliud de vita anime vel corporis: quoruz liberam dispositionē non habēt: neq; licet omittere quicquid diligentissimus eiusdē conditionis ⁊ professionis facturus erat: vt eorundē animē videlicet ⁊ corporis cōsulatur saluti Et quis eum non culparet qui medices imperitus periclitāti de morte audet medicamen adhibere/ quanto igitur acrius arguendus venit/qui diuine legis expers/consiliuz inferre de aīe morte ambiguo presumpserit ꝯ illud ecclesiastici. §. si est tibi intellectus responde proximo: sin aūt sit manus tua super os tuuz: ne capiaris in verbo indisciplinato ⁊ confundaris: ⁊ aplūs periculo huiusmodi obuiam ire cupiens dico inquit per gratiaz que data est mihi oībus qui iter vos sunt/nō plus sapere q̃ oportet. sed sapere ad sobrietatem/⁊ vnicuiq; sicut deus diuisit mensuram fidei. causam adiungens: qm̄ non omnia mēbra eundē actū habent ⁊c. nec certe sine graui discrimine esse potest/si manus officium vsurpare velit ipsius oculi hinc precetū legimus nolite plures mgrī fieri/scientes qr maius iudiciū sumitis Jaco. 3. ⁊ Aug. coartatus ad regimen ecclesie inducias petyt a Ualerio: vt diuinis prius vacans oraculis discere posset quid episcopū vel sacerdotem oportet docere. patet g̃ non valere cōsequentiam in solam alterius vtilitatem prestat consiliū: g̃ contra legem consulens non peccat: magnam enī cautelam adhibere necesse est vbi tam graue versatur anime discrimen ⁊ periculum. qui igitur cecus est ducez se alteri exhibere non presumat: sinat aliuz potius incedere ambigue/q̃ seipsum temere consulendo primuz precipitet. ⁊ iuxta hoc aduertere potes per temeritatem aliqū mortaliter peccare hoīez: qui ad legē dei cōformiter prebet consilium/puta dū se nouit. aut aduertere deberet/in lege dei imperituz ⁊ nihilominus de via salutis ambiguo prebere audet ducatū consily/per simile de illo qui mortaliter egro/medices imperitus medicamen adhibet quo fortuite recte sanat.

¶ Ad secundū nego consequentiam. ⁊ ad p̄ bationem dico q̃ oīs ille consentit in peccatum qui in actum consentit diuina lege prohibitum: quāuis actuz principaliter faciens excusetur a peccato: vt patet in eo qui procurat aliquos coniungi/quos ipse solus nouit inuicē affines vel cōsanguineos infra quartum gradum. ⁊ vt clarius casum habeas. pone q̃ sit mater vtriusq; ⁊ vnuz infantem exposuit: vt ceteris oībus sit incognituz. cuius est proles. Si petas an ergo procurans fatuam fatue commisceri/qui ob defectum consensus matrimoniū contrahere non valent peccat. Respondeo prohibitio ⁊ preceptum ligant solum ratione vtentes: ita cōsentiēs in actū illorū: nō consentit in actū illis diuina lege prohibitū: plusq̃ si ī bruto rū cōmixionē assensū p̄stat. secus de ignorātiū actu q̃ rōne vtūtur. q̃ q̃ p ignorātiā vel īuicibilē diuini iuris vel p̄babilē būani aut eor q̃ sunt facti vacēt a culpa. etiā ignorātia sepe excusat simplices. q̃ culpa est in sacerdotib⁹ cōsulētibus Vilissim⁹ nāq; reputād⁹ est nisi scia ⁊ sctitate p̄cellat q̃ est honore p̄stantior. 1. q. 1. vilissim⁹ Preterea ignorantia iuris diuini nō excusat in actu p̄hibito/nisi sit inuicibilis nō solū q̃ ad dissolutionē sz ēt q̃ ad euasionē. vt vult Altissi. ⁊ Gratianus prout alias deduxi lati

us.ita q̃ stante ignorantia:necesse sit vnum facere quod sit contra legem.consulens aũt potest euitare peccatum seu actum lege prohibituz non consulendo saltem quoadusq̃ certior factus sit per alios peritiores/vel adhibito studio diuine legis ⁊ implorato diuino auxilio orationibus ⁊lachrimis quid dominus de casu proposito iubet. Quanta etiã requiratur diligentia vt quis inuincibiliter iam erret.dixi in quarto quodlibeto.arti.2.

¶ Sed circa hec dicta occurrit pulcherrimũ dubium:sacerdos in confessione audit eos qui vel inuincibili ignorantia diuini iuris/vel probabili ignorãtia facti vel humani iuris excusantur a peccato:an tenetur eis inotescere veritatem:⁊ de actu prohibito conscientiam formare pro futuro. Et apparet q̃ sic. Primo quia tenetur recte penitens quoad animi preparationem/omnia velle mandata implere.ĩmo paratus debet esse in animo omnia consilia implere quantum aliorum saluti viderit esse necessarium.23.q.1. paratus.hinc heretici quibus liceret sepe in subtilioribus errare / quia parati non sunt corrigi/peccant per animi pertinaciam crimine heresis.24.q.3.dixit apostolus: eadez causa.⁊ questione.qui morbidũ. Ergo apparet q̃ sacerdos tenetur de veritate confitentez informare. Et confirmatur/qui alios ab errore duz potest non reuocat/ seipsum errare demonstrat.de hereticis c.qui alios.ergo tenetur sacerdos.⁊c. Neq̃ obstat si veritatẽ edoctus scandalisabitur vel deterius aget. quia iuxta Grego.sententiam:vtilius scandaluz nasci permittitur:q̃ veritas relinquatur.de regulis iuris.qui scandalisauerit.pro eodez facit a contrario sensu.c.cuz ex iniuncto de noui operis nunciatione:quo.c.conuictus est Panor.dicere q̃ papa male faceret rescribendo:quod super certo casu alias prohibito/esset dissimulanduz/ nisi simul dispensaret de consanguinitate ⁊ affinitate. c. qr circa. Pro opposito videtur quia nemini debemus laqueum inycere peccati.27.q.1. de viduis.2. Etiaz in hys seu quo ad illa ad que alias obligatur vt ibi de viduis que voto astricte sunt ad castitatem.item c.clericos de cohabitatione clericorum ⁊ mulierum/ prohibetur ne cogantur clerici abiurare suas concubinas propter periculum periury. sed in casu nro inyceret sacerdos confitenti laqueum:dum verisimiliter timeretur veritatis stimulo recalcitraturus/vbi iã ppter ignorantiam immunis habetur a culpa.ergo. Et confirmatur.quia.c.quia circa de cõsangu.⁊ affini.consultus Romanus pontifex quid de nobili quodam agendum esset: qui falso suggesto: dispensationem obtinuerat cum illa contrahendi que sibi coniuncta erat quinto consanguinitatis gradu. Respondet:q̃ dissimulare posset episcopus vt remaneat in copula contracta: cum ex separatione videatur graue scandalum imminere Certum est autez q̃ dispensatio obtenta falsi suggestione aut veri suppressione nullius momenti est ⁊ penitus inualida.iuxta.c.secundum de filys presbiterorum libro sexto ergo licuit ibi dissimulando preterire ⁊ veritatem eis nõ innotescere. Neq̃ est vera theorica domini Anthony ⁊ Panormi. quam colligunt ex illo textu/q̃ tollerantia principis specialiter de aliquo casu tollerãdo scribentis:habet vim dispensationis. secus cuz specialiter non scribit. Quomodo secunduz eos procedit.c.cum iam dudum.de prebendis. Primo papa in casu c. quem tollerandum dicit ⁊ dissimulandum/non abilitat vt de nouo contrahant neq̃ episcopo abilitandi facultatem committit/ sed dissimulandũ dicit vt remaneant in copula sic contracta. non autem vt de nouo contrahant. Etiam sic non contineret ius commune/ sed casus particularis dispensationem :cum in similibus casibus nõ esset propter hoc (vt omnes fatentur)dispensatum. Et ita de nullo seruiret iuri communi / nisi q̃ papa potuerit sup quinto gradu consanguinitatis (cum in prohibitione erat)dispensare.item c. qui sincera 45.dist. Grego.specialiter scribit/iudeorũ tollerandos ritus.immo licentiaz (inquit) habeant liberam/omnes festiuitates ⁊ ferias suas celebrandi. Et tamen certum est super illo dispensare non potuit neq̃ voluit.⁊ c.deniq̃.4.dist.cum venia ingenio suo relinquendi sunt:ne forte peiores existant/ si a consuetudine tali prohibeantur.glo.cum venia pene ⁊ culpe propter scismatis vel scandali periculum allegat c.non potest.23.q.4. Et c.vt constitueretur 50.dist. minus ergo in proposito nostro:vbi per iuris ignorantiam excusati/bona fide commanent inuicem/sicut ⁊ contraxerunt sine peccato.⁊ certe/ vbi culpabiliter inuicem adhererent.adhuc minora mala tolleranda essent/vt grauiora euitentur. Et ita non esset stultum papam rescribere:vt in adulterio tollerentur propter graue scandalum imminens ex eorum separatione. ¶ Ex quibus concludo/contra

Hostiensez Innocentium Cardinalem ⁊ a
lios pro intelligentia Goffredi/q̃ nuda erat
ibi dissimulatio/sine effectu dispensationis
verum si iuris ignorantia cognitum fuit e=
os non excusari/ tollerari debebant/ sed ad
sacrorum participium non admitti: precipi=
ente dño. Nolite sanctuz dare canibus.⁊c̄.
Mathei.7. ¶ Ad questionem respondeo di
stinguendo de ignorantia vel enim est iuris
diuini vel iuris humani/aut facti. Si primo
modo tenetur sacerdos intimare confiten=
ti diuine legis veritatez/non obstante q̃ for
te timeat confitentez verisimiliter minime
pariturum. Quia de transgressione diuini
iuris sola excusat ignorantia inuincibilis/⁊
quādiu manet inuincibilis.puta dum facit
quicquid in se est: vt omnem diuini iuris
ignorantiam vincat/intelligo de iure diui=
no/suos actus seu per eū agēda concernēte.
alēa i parte sacerdos ostituitur diuine legis
speculator/vt si vidēs gladiū venientez buc
cina non cecinerit: requiret dñs de manu
eius.⁊c̄.ezechi.33.vnde aplus actuū.20. mū
dus ego sum a sanguine omnium vestrum.
non enim subterfugi:quo minus annuncia
rē omne consiliū dei vobis. Gregorius.mundus
ergo a sanguine eorum non esset:si non om
ne consilium dei eis annunciare voluisset:
43.dist. epbesys.⁊ Ambrosi.ⁿ sermone.74.
ego interdum parcens vobis tacere vellez.
sed malo vos contumacie causas reddere:
q̃ me negligentie sustinere iudicium.quia
ergo de inuincibilitate ignorantie non faci
le presumi potest/ ⁊ vbi constaret sacerdoti/
nibilominus officiū speculatoris explere de
bet viso gladio dei.i.verbo seu iure aut mā
dato dei/quo non auisatus:⁊ si non iaz/post
feriri posset:tenetur sacerdos confitentem/
super diuio iure facere certiorē. Si petas re
uelato sacerdoti a deo/q̃ si confitenti verita
tem edoceat peccabit scienter dei legē trans
grediens/vbi autē dissimulando preterierit
manebit inuincibili ignorantia excusatus ⁊
saluabitur:an sacerdos iuste tūc poterit file
re. ¶ Rñdeo/quia ignorantia non maneret
ei inuicibilis si sacerdos vellet annunciare
diuine legis veritatez:ad quod tenetur om
ni poscenti.prout confitens exposcere obli=
gatur:vt digne posset absolui: nō excusatur
sacerdos:quī potius sinere debeat perire ali
um: q̃ ipse culpabiliter dispensare omittat
verbi diuini obligationem ⁊ veritatem.vt
cum aplo vere dicat Christi bonus odor su
mus.alys odor vite in vitam.⁊c̄.2.ad Co.2

Ex hoc patet quid dicendum sit/posito q̃ sa
cerdos ex confitentis circumstantys ⁊ con=
ditionibus verisimiliter deprehendat eum
inuincibiliter errare:⁊ tamē pariturz mi=
nime/si edoctus fuerit de veritate.maxime
quia presumenduz est/talem non semper in
uincibiliter erraturum/ ⁊ ita per ignorantiā
illam/cum vincibilis erit/ex segnicie nō fa=
cientis'iam quicquid in se fuerit ad verita=
tem agnoscenduz verisimiliter perditurz iri
ineternum. Huius simile datur. Possideo
aliena.que si restituero/scio verisimiliter p
les mee/egene ⁊pauperes multipliciter deū
offendent:que alias per ignorantiam excu
sate de alieni occupatione bene agent/ ⁊ vi
tam recte ducent. Et vt vtriq̃ casui seruiat/
ponatis mihi non solum ex verisimilibus
hoc constare coniecturis:sed a deo esse reue
latum/ non deobligabit me hoc a precepto
restituendi. Ita in proposito similiter neq̃
licet mihi furari:vt alys peccandi occasionē
adimā eorum penuria releuata. ¶ Non cre=
do etiam via humana/ sacerdotem de hoc
certiorari posse certitudie probabilis conie
cture:q̃ simul quis inuincibiliter in aliquo
erret:totum quod potest faciens vt mereat=
tur veritatem edoceri/⁊ nibilominus noli=
turum parere/cum primum edoctus fuerit
veritatem. Etiā dicerent multi/⁊ est proba=
bilius si sacerdos per diuinam reuelationē
certiorretur/ q̃ scilicet edoctus de veritate
damnabitur vbi alias inuincibiliter errās/
si veritatem eum non docuerit saluabitur:
iam ipso facto deobligatus est ab onere offi
cy sui/puta speculatoris ad veritatem inno
tescendam/in foro penitentie. quando solū
reuelanda est in vtilitatem confitentis. Se
cus in publico/vbi provnius salute facere li
ceret/vnde mille obstinarētur magis in pec
cato. Prima autem solutio procedit:cum si
mul ei expressum fuerit deum nolle ipsum
per reuelationem deobligari.vel celatio ve
ritatis cederet in aliorum preiudicium Nec
est simile de obligatione non capiendi vel
detinendi aliena:que non soluitur constito
etiam per reuelationem/q̃ nisi capiam vel
detineam aliena quidam alias saluandi
ruent in peccatum. quia ex hoc certus non
sum:q̃ non idem periculum spectet domi=
nuz rei capiende vel per me detinende. aut
alios : quibus ipse forsitan largiretur. Uel
certe q̃ illo non enutrientur doctores aut
aly deo deuoti:qui plurium animabus con
sultum ibunt/quā per me foret prospectum.

Et sic de alys multis:que possent occurrere
In foro aūt cōscie quo ad casum positū: itel
ligo cū ex hoc nulli alteri afferr̄ preiudiciū
Et g̃ si ponatur doctor vel curatus cōfitens
qui edoctus p me/pluriū consulet saluti/qui
veritatis inscy in periculo/sunt dānationis.
etiā reuelatio iuxta casus positos/me nō ab
solueret a precepto veritatem innotescendi.
Si vero fuerit ignorantia facti/aut humani
iuris ⁊ sit ꝓbabilis/qō perpēdere pōt sacer=
dos ex persone qualitate/que ꝯfitetur/qui=
busdā enī licitū est iura ignorare.vt militi=
bus/minoribus/rusticis/⁊ feminis. de quo
ē glo.notabilis.j.q.4.§.notandum.vel si de
hoc priuilegiata non sit/doctos/ seu peritos
iuris cōsuluit/vel sine sinistra machinatiōe
tres reportauerit sentētias ⁊ sic de alys.et sb
distinguo/vel ignorātia illa alys affert pīu=
diciū:vt in detētione alieni. Uel aly scāda=
lisantur:q̄q̄ confitens ꝓbabiliter ignoret.
⁊ tunc tenetur confitentē de veritate instru
ere.alioquin furti vel scandali reus erit:quē
admodū qui furti cōscius querente possesso
re non indicat c.qui cum fure.de furtis.⁊ q̄
videt asinū odientis se iacentem sub onere:
nisi cum eo subleuauerit reus constituitur.
exodi.23.vel de nullius agitur preiudicio/sz
solum est occulta humani iuris transgressio
ex ignorantia probabili vel iuris vel facti:⁊
tunc si timetur agnita veritate:verisimiliter
deterius acturus/vt de hominis fragilitate
ex retro actis operibus/eiusdē vel aliorum
qui earundē sunt cōditionū ⁊ morū pensare
potest:debet sacerdos silere etiā vbi dilucide
docere posset ꝯ ius esse:quod confitens agit
⁊ sibi absolutionis beneficium impartiri.⁊
pro illo est casus c.Quia circa.de cōsangui.⁊
affini.vbi versatur ignorantia iuris:⁊ simili
ter est vbi aliquid est ꝯ diuinū vel humanuz
ius:propter factū ignoratū.probabili inquā
ignorantia hoīs.s.neqz nimiuz remissi:neqz
nimium scrupulosi in ingrendo/ vt si sacer
dos nouit eos primo affinitatis vel consan
guinitatis g̃du attinere inuicez:⁊ se multuz
diligere:vt verisimile sit in vetitū eos magis
inflamādos.⁊ ꝑ maxime si iudicialiter pro
bari nō possit.quāq̄ sciat confitentē verbis
suis fidē habiturū.⁊ idē si probare potest/dū
ex sua taciturnitate alys scandalū non īmi=
neat.vel si imminet:g̃ue scandalum īminet
vel equale periculū ex eorum separatione.de
his vero particularius magis istruit vnctio
q̄ ars vel scia.Obycies fortasse c.tua nobis
de cognatione spirituali.vbi dicitur qui con
tractum tale matrimoniū sciuerint:tenētur
illud ecclesie nūciare.⁊ loq̄tur de matrimo=
nio inter filios duoꝝ compatrum:per quoꝝ
alterū deuentū est ad cōpaternitatē.g̃ a forti
ori tenetur sacerdos confitenti indicare.
¶ Respondeo primo textus ille loquitur de
eo:qui probare potest impedimentum.quia
si probare nō potest non tenetur ecclesie de=
nunciare q̄uis cōmanentes inuicem peccēt
sic coniuncti:non ignorantes.s.impedimē=
tū/vt clare probatur ex.c.si sacerdos de offi
cio ordi.⁊ c.plerunq̄.2.q.7.⁊ pro eodem est
glo.de peni.dist.6.c.si sacerdos. ⁊ vbi proba
re potest:non tenetur nunciare.cum ex nun
ciatione scandalū imminet.iuxta dictū c.qz
circa:nisi forte grauius immineret. ex eorū
coniunctione.iaz vt dixi sacerdos tunc filer̄
debet:cum videt cōfitentē probabili ignorā
tia excusatū/⁊ veritate manifestata passiue
verisimiliter scandalisandū ⁊ nulluz īmine
re scādalū aliorum vel preiudicium. Aliter
etiā respondeo/q̄ aliud est de iure quod cōi
ter publicari debet ī ecclesia/ prout loquitur
dictū c.tua nobis:quia illud nemo presumi
tur probabilitē ignorare.⁊ si cōstaret ipsuz ex
certis ⁊ legittimis causis ꝓbabiliter adhuc
ignorare nihilominus īdicādū est.qz nō po
terit sp ꝓbabilitē ignorar̄.si ipse ⁊ sacerdos ō
bitū suū faciāt.sacerdos videlicz publicādo
hmōi in ecclesia:⁊ alius ecclesiam horis de/
bitis missarum ⁊ sermonū visitando.secus
de iure alio vel facto ꝓbabilitē ignorato:⁊ ex
cuius ignorantia nulli immineat quodcūq̄z
preiudiciū aut scandaluz. ¶ Ad rationes.ad
primam dico/q̄ bona voluntas:non est be=
reditas.vt ptz Mathei.12.de semine verbi
dei iacto super petrosa vel inter spinas: pro
pter quod orta tribulatione/cōtinuo scanda
lisatur tempalis homo:aut spine sollicitudi
num scz aculei suffocāt verbuz:quāq̄z igitur
paratū se offerat penitens/facere q̄cq̄d eccla
iubet:possumus nihilominus probabiliter
fragilitati sue timere.⁊ vnde verisimiliter ca
surus esset non indicare:verum hoc cum p
babili ignorantia laborat/⁊ sine animi per=
tinacia:si enim ita animo obfirmatus esset:
vt nollet etiam sibi detecta veritate ecclesie
mandatis parere/absolui non potest/ ⁊ veri
tatem ei cōuenit detegi:quatenus status sui
periculo conspecto vel tandem ad cor rede
at:⁊ a domino veniam precetur. ¶ Ad con
firmationem respondeo ad.c.qui alios lo=
quitur de erroze pernicioso/⁊ culpabili cu=
iusmodi est heresis/non de erroze iusto ⁊ p=

nicioso/ꝛ culpabili cuiusmodi est heresis:nõ de erroꝛe iusto ꝛ probabili.ꝛ vnde nulli paratur quodcunq; preiudicium. Ad verbum Gregoꝛ.procedit cum vtiliter veritas denunciari potest.frustra aũt niti ꝛ nihil aliud laborando q̃ odium querere:extreme dementie est vt inquit Hiero. Et ad propositũ nostruz deveritate tacenda prophetaait hostes iusti: capientes munera ꝛ pauperem in porta deprimentes/propterea taceb it vir prudens in tempoꝛe illo.quoniã dies mali sunt. Amos .5. Et idem sentit Hiero. vt allegatur.11.q. .3. Quando ergo vir ecclesiasticus ꝛc.in ppo

D sito autem nostro iutiliter veritas ipsa doceretur vt patet.g ꝛc. ¶ Ad tertium autez principale de regulis iuris/respõdet Ricar.de mediavilla.15.disti.4.sniarum cõsilium maluz datũ ex ignorãtia/si hõ debitã diligentiã nõ adhibuit ad scienduz:sub fraudulẽto cõprehẽdi/qꝛ crassa negligẽtia ppe dolum est. Ego rñdeo q̃ regula loquit solũ de obligatione ciuili que nascitur homini:dicta vero dubitationis resolutio/ō naturali/qua homo peccans fit reus ꝛ obligatus deo. Etiã si mãdem vel consulã alicui rẽ turpẽ nulla oriẽ ciuilis obligatio ipsi mãdatario.ff.mãdati.l. Si remunerandi.§.rei turpis. ꝛ tñ naturaliter ꝛ i foꝛo dei reparare obligoꝛ ei quãtũ nocumẽti intuli malũ psuadendo. etiã volũt doctores multi regulaz pcedere:qñ aliq̃s sine cõsilio facturus erat. Quia vt dꝛ.ff.mandati.l.si remunerãdi.§.plane/q̃s ex mãdato obligat in solã alterius vtilitatẽ prestito/ dum alias mime facturus erat : qõ tñ ppꝛie mãdatum nõ est sz consiliũ:vt patz eodẽ ti.l.2.ad finez. Et iterũ speciale est de his qui se vt pitos exhibent ꝛ magistros.vt patz in his q̃ se vt medicos exhibent ꝛ nullomõ excusãtur q̃ se ad cõsulẽdũ vel determinãdũ offerũt.vt eni de oi culpa tenet qui depoito se obtulerit vel aliquid pro custodia receperit de deposito.c.2. vbi als dolũ tñ prestaret vel latã culpã: non min⁹ qui vt oiscy habeant vel peritioꝛes appareant/moto dubio ad dissoluẽdũ se statim ingerunt/ꝛ de capite suo diuinis libꝛis nõ cõsultis/determinare presumũt apō districtum iudicẽ de omni culpa etiã leuissima rei sunt.

Tertiũ principale est an sine graui doloꝛe possum⁹ peccati veniam ꝓmereri. ¶ Et videt q̃ sic. Prio Ezechielis.18. Quacũq; hoꝛa ingemuerit peccatoꝛ/oim iniquitatũ eius non recoꝛdaboꝛ. Itez zacharie prio. Cõuertimini ad me ꝛ ego cõuertar ad vos. Itẽ Apocal.3. Ego sto ad ostiũ ꝛ pulso/si q̃s aperuerit mihi ianuã ꝛc. Et Jacobi.4. Appꝛopiquate deo ꝛ appꝛopinquabit vobis. Ex quib⁹ Anselmus cõclusisse videt nostra ex parte causaz esse/si gratiã dei nõ suscepimus: qñ deus eã semp offert. ¶ Dat filẽ de offerẽte pomũ alteri nõ volenti accipere. Etiã Aug.tractãs illud apli ad Roma.5.iustificati igitur ex fide.ꝛc.si deus inquit confugientem ad se non susciperet:esset in eo iniquitas. sed remisso doloꝛe interdum homo ingemiscit:conuertit se ad deũ:aperit ostium coꝛdis:confugit ad ipsuz. ꝛc.ergo ꝛc. Secũdo qꝛ sacramẽtũ baptismi ꝛ penitentie ex opere operato conferũt primam gratiam.ergo preter deuotionẽ ꝛ ministri ꝛ suscipientis operantur remissionem peccatoꝛum. Antecedens patet. quia in hoc solo eminent sacramẽta noue legis a sacramentis veteris testamenti:quia ipsa efficiũt quod signant:vt patz 4.sententiarũ in principio.ꝛ cõsequentia tenet.quia si ex deuotione ministri vel suscipientis:iam non esset ex opere operato.id est ex opere quod extrinsecus adhibetur.sed opere operãtis scilicet ministri vel suscipiẽtis deuotione. Hinc Scbotus.14.dist.4.sententiaruz.q.4.sentit nihil requiri vt assequatur homo gratiã per sacramentũ penitentie vel baptismi:preter volũtariam susceptionẽ sacramenti.ꝛ exclusionẽ fictionis que est per obicem actualis culpe moꝛtalis. Et confirmatur quicunq; habet fidem sacramenti ꝛ proposituz suscipiendi eo ipso suscipit effectuz sacramenti/puta gratiã g nõ requiritur magnus doloꝛ siue deuotio Antecedẽs patet de baptismo ꝛ eius effectu c.debitum.vbi de eo qui seipsum aqua perfundens in nomine trinitatis.ꝛc.dicitur . si talis continuo decessisset:ad patriam protinus euolasset: propter sacramenti fidez.ꝛ si non propter fidei sacramentum . Et de presbitero non baptisato in c.apostolicã dicitur qꝛ in sancte matris ecclesie fide ꝛ confessione cbꝛisti nominis perseueraueꝛit ab oꝛiginali peccato solutum ꝛ celestis patrie gaudium esse adeptum asserimus incunctanter. Propter que glo.in c. dudum secundo de electione/cum dicitur q̃ occupans duas curas de facto anias damnabiliter decepit: dicit.se non credere q̃ perierint: non quia ille posset eos absoluere sed propter fidez sacramenti.iuxta c.allegata.ꝛ c.baptismi vicem: de consecra.dist.4. Etiam nisi sic.graue videretur iugum Cbꝛisti.ꝛ onus importabile

vt veteris legis.contra illud.Mathei.11. iugum enim meum suaue est: ⁊ onus meum leue.¶ Preterea tertio.minima cõtritio sufficit ad deletionem quãtumlibet magni peccati.ergo non est magnus dolor necessarius Antecedens patet quia contritio est motus charitate formatus.Charitas autẽ est vestis nuptialis diuidens inter filios regni ⁊ perditionis.vt ex Aug.allegat glosa.p̃me chorin.11.g̃ mĩma cõtritio delet omne mortale peccatum.¶ Et cõfirmatur modus implendi preceptũ non cadit sub precepto. ergo qui cunq; dolet de peccato.siue intẽse siue remisse/satisfacit precepto/quo iubemur culpam dolore abstergere/seu de peccato dolere.Ãcedens ꝓbat̃/q; reddens depositũ siue intenso siue remisso affectu:eque satisfacit p̃cepto Similiter dans elemosinã necessitatẽ patienti/vel honorãs parẽtes ⁊ sic de alys g̃:⁊c.¶ Ad oppositum est descriptio contritionis quã Isidorus tradit 2.li.de sũmo bono.c.12 Contritio est cõpunctio ⁊ hũilitas mẽtis cũ lachrimis veniẽs de recordatione peccati ⁊ timore iudicij. sed peccatũ nõ deletur absq; contritione.g̃ ad peccati deletionẽ requirit̃ magnus dolor.¶ Pro huius solutione tria p̃mittã.Primũ/reprehẽsibile ẽ valde peccatoribus veniã ⁊ securitatẽ de pcti remissiõe/facile polliceri. vñ Isidor⁹/li.allegato .c.13. Sũt qui penitẽtibus securitatẽ cito pollicẽt̃ quibus bene per ꝓphetam or. Hyeremie'.6. Curabãt cõtritionẽ filie populi mei cũ ignominia dicẽtes pax/⁊ non erat pax. cũ ignominia igit̃ curat cõtritionẽ/q̃ peccãti ⁊ non legittime penitenti promittit securitatez.vnde sequitur:confusi sunt qui abhominationem fecerunt:id est confusi sunt non penitẽtes:sed penas luendo: ⁊ paucis interpositis quãuis per penitentiam propiciatio peccatorum fit/sine metu tamen homo esse nõ debet:quia penitentis satisfactio diuino tantũ pẽsatur iudicio:non humano:proinde quia miseratio dei occulta est/ sine intermissione flere necesse est/hec ille:Item 50. dist.c.si q̃s diaconus dicitur:cum ante tribunal/pro suis peccatis: damnandi aduenerint qui non acta digna penitentia credunt sibi dimisisse deum /quomodo sacerdotes indulsisse videtur contra nos causaz dicturi sunt:quod dũ duram asperitatem lingue eorum expauimus aut falsa blandimẽta ⁊ periculosas adulationes eorum libenter accepimus:in peccatis eos permanere inutiliter indulsimus. Neq; obstat verbum Chrisostomi non debet dispensator esse tenax vbi paterfamilias est liberalis 26.q.7.c.alligant:quia loquitur de pena iniũgenda vere penitentibus:vnde dicit quemadmodum si fascez super humeros adolescentis imponas:quam baiulare non possit/necesse habet aut fascem deponat aut succumbens confringatur: Sic ⁊ homo cui pondus graue penitẽtie imponis/aut ipsum reyciet/aut suscipiens dum ferre non potest scãdalisatus amplius peccat.Deinde ⁊ si erramus modicã penitentiaz iniungendo:nõ ne melius est propter misericordiã rationez reddere: q̃ propt̃ crudelitatem vbi etiã paterfamilias.⁊c.¶ Secundum q̃ difficultas magna est inter doctores/an claues sacerdoty se extendant ad culpe remissionem:⁊ certe probatissimi theologi/sẽserunt q̃ nõ. magister sen.18.dist.4.dicit sacerdotibus nõ cõcessit deus potestatem culpã dimittendi seu ligãdi ⁊c.sed ostẽdẽdi hoies ligatos ⁊ solutos.In culpis igitur retinendis ⁊ soluendis sacerdos opatur ecclesiasticus:quod ĩ lepro sis oliz legalis Et sunt illa originaliter verba Piero.tractantis illud Mathei 16.quod cunq; ligaueris.⁊c.Itez doctor Irrefragabilis quarta parte.q.80.sacerdotis potestas se extendit ad culpaz delendã per moduz ꝏ precantis:sed per moduz impartientis vel ĩperantis nequaq̃:vnde dicit sacerdos nunq̃ tentaret absoluere eum de quo non presumeret q̃ esset absolutus a deo/concludẽs potestatem clauium ad culpaz delendam se non extendere.Illud vero Ioãnis 20. quorum remiseritis ⁊c. Dicit intelligendum quoad pene veram dimissionem vel alligationẽ vel quãtum ad culpam quoad ostensionem/cui alludere videtur glosa interlinea. ibidẽ dicens id est quos dignos remissione iudicaueritis/duabus clauibus:videlicet potestatis ⁊ discretionis: Eiusdez sententie videtur Bonauentura .18.dist.4. ⁊certe probabile videtur:quia eadẽ est sacerdotibus data facultas culpam retinendi ⁊ dimittendi/ manifestuz est autẽ q̃ culpam retinere non possunt vere penitentis:quomodo ergo soluere poterunt culpaz minus digne penitentis:attamen quia doctores aly probabiliter oppositum sustinent/q̃ penitentia scilicet sacramentalis:vt secunda post naufragiuz tabula primam interdum confert gratiam:ex opere opato hoc indiscussuz tamq̃ probabile dubium pretereo.¶ Tertium q̃ non quelibet displicentia de peccato propter deum meretur de congruo gratiã ⁊culpe remissio

nem:probo deutero.4.dicitur. Cumq; quesieris ibi dominum deuz tuũ inuenies eum si tamen toto corde quesieris eum:ꝛ tota tribulatione aĩe tue/postq; ꝛc. vbi aperte innuitur non inuenturos esse deum nisi toto corde ꝛ tota animi tribulatione quesierint ꝛc. Item displicentia talis de omni etiaz peccato propter deũ/stat sine tremore ad sermões domini: ꝛ q̃ tunc non respiciat dñs aperte probat illud Esaie vltimo. Ad quez autez aspiciam nisi ad pauperculũ ꝛ contritum spũ ꝛ trementem sermones meos. Tremor aũt est magnus ꝛ manifestus timor:vt dicit glo tractans illud apostoli ad Philip.2. cum timore ꝛ tremore operamini vestrã salutem. ꝛc. Preterea qui penitentiã moriẽtibus abnegauerit/reus erit animarũ/ quia dominꝰ dicit:quacunq; hora conuersus fuerit peccator:vita viuet. 26.q.6.si quis presbiter:ꝛ ibidem c.agnouimus salutem hominũ adimit quisquis mortis tempore penitentiã sibi denegat:ergo motus displicentie de peccato,propter deum/ cum proposito suscipiendi sacramentũ/immo cũ requisitione sacramẽti:nõ reponit statiz hominẽ extra culpam ad statũ gratie:sed stat cum mortali peccato. Idez videtur sensisse Aug.cum dicit hominẽ nõ tãcito soluẽdum a peccato ex desiderio sacerdotis:sicut si per sacerdotẽ absolueret de pe. distin.6. Qui vult penitere. Et de pe.distin.1. Quẽ penitet.g̃ non quibet remissus gradus displicentie sufficit expurgare culpã hoĩs. Et idem videt velle Scbotus/qui ceteris tamẽ mitius est loquutus.14.distĩ.4.q.4.

HIs premissis pono hãc cõclusionẽ respõsiuã. Mortale peccatũ nõ remittit adulto / sine magno dolore intellectiui appetitus:puta volũtatis/excepta saltẽ gr̃a baptismatis. ¶ Probo per illud Augꝰ.lib.de pnia. Recte penitens q̃quid sordium post purificationẽ contraxit or vt abluat saltẽ lachrimis mẽt].sz satis durꝰ est/cuiꝰ mẽtis dolorẽ oculi carnis nequeũt declarare.sz sciat se culpabiliter durũ q̃ deflet damna tpis vel mortẽ amici/ꝛ dolorem peccati nõ ostendit in lachrimis:nõ est itaq; vt quis se excuset:nõ hr̃e fontẽ lachrimarũ/ qui vnq; ostẽderit lachrĩs dolorem tpaliuz: allegat de peni.distin.3. Sunt plures. Quod tractans btus Tho.15.distĩ.4.dicit:verũ esse cũ defectus lachrimarum ꝓuenit ex defectu doloris:vt qz hõ minus dolet de peccato: q̃ de damno tpali:secus si habũdantia doloris lachrimas exsiccet ꝓpter cõcitatũ dolorẽ.vel si hõ se ꝛtinuerit vt corã solo deo doleat.vel ex duritia cõplexionis:vtputa dolor de tpalibus ẽ magis sensibilis/ꝛ iõ magis vicinus ad resoluẽdũ corpus in lachrimas. Et Augꝰ libro allegato/tractãs illud ꝓphe. Quacũq; hora ingemuerit ꝛc. Adiecit iquit ꝓpheta ꝛ cõuersus fuerit/dixit/cõuersum:nõ versum/ vita viuere. Versũ quidẽ puto q̃ dolet de crimine. Conuersum qui dolet de omni eius quã exposuimus varietate: vertitur a peccato qui iam vult dimittere peccatum. Conuertitur qui iaz totus ꝛ omnino vertitur q̃ iam penas non timet: sed ad bonum deum tendere festinat.que conuersio si contingat in extremis agenti:vita viuet:sed quoniam vix vel raro est taz iusta conuersio:timendũ est penitenti sero hec ille. Et certe potest huius dari ratio:quia eodẽ c.eze.1. dicitur si iustus auerterit se a iusticia omniũ ꝛc.quod solum veritatem habet de perfecta auersione Exilis namq; vel admodum remissa auersio vel surrepticia non statiz in obliuione ad ducit omnez iusticiã hominis:qua igitur ratione posset conuersum de qualibet etiaz tenui conuersione intelligi. Et Gratianus exponens allegatum verbũ prophete. conuerti inquit dicitur qui omnino taz vertitur cuius vox ꝛ cogitatio ita mortificationi desudat peccati:sicut prius seruierat iniquitati de peni.dist.1.quis aliquando.ꝛ hoc voluisse videtur propheta cũ ait. Conuertimini ad me ĩ toto corde vr̃o ĩ ieunio ꝛ fletu ꝛ ĩ planctu dicit dominus.scindite corda vestra. ꝛc Jo. secundo.item Ambro.libro secũdo de peni. facilius inuenit qui innocentiã seruauerit: q̃ qui congrue egerit penitentiam. Et probans quemadmodũ oportet penitentez valde dolere ꝛ abnegare semetipsum adducit verbum Christi.si quis vult venire post me abneget semetipsum ꝛ tollat crucem suam ꝛ sequatur me Mathei 16.debet (inquit) penitens imitari adolescentem quem fabule ferunt post amores meritricios peregre profectum:ꝛ abolito amore regressuz postea veteri occurrisse dilecte:que vbi non interpellatam putauerit se non recognitam:rursus occurrens dixerit ego sum.responderit ille. sed ego non sum ego:vt iam videlicet omnem peccati occasionem efficaciter vitet ꝛ penitentie lamenta non deserat q̃ etiam requiratur magnus dolor in suscipiente sacramentum penitentie/videtur idem Ambro. asserere in adhortatione ad penitentiam cũ

dicit agentē ī extremis ⁊ penitentiam cupientem/assecurare non audeo/ne decipiam/⁊ tamen sanā penitentiam petentē securū dīc Idem apertius astruit Aug⁹. sermone. 11. ad fratres in heremo. Gratia (inquit) peccata grauissimis lamentis indigent. O mōache/ punge oculum mentis/vt lachrima prodeat cōpunctionis. O cōpunctio. q̄ sancta ⁊ mirabilis predicaris/tu spiritale lauachrum/tu flagellum dei es per quod deus mutat. tu stimulus per quē deus ad hoīes inclinatur/ tu ligamen per qō deus fortiter astringitur. O cōpunctio sancta ⁊ īmaculata sine q̄ adultis non valet baptismus/ sine qua ad iudicium dñi corpus suscipitur/sine qua infructuosa ē omnis confessio/sine qua omnis satisfactio inanis. O cōpunctio lachrimosa. O lachrimentem purgans/intentionē fecundans/cōfessionē irrigans/animā sanctificans: ꝓpter quod etiam felicem tabulā ⁊ vitalem postea eam appellat nauiculam. Et ad eosdē sermōe 7. Compunctio ē humilitas mentis cum lachrimis ex recordatione pctōrum ⁊ timore iudicij. Ex gemio fonte cōpunctionis solent E proflucere lachrime. vno dum mens operum suorum mala considerat/altero dū desiderio eterne vite suspirat. ¶ Quatuor sunt quib⁹ cogitatio iusti/tedio salubri cōpungitur/memoria preteritorū facinorum/recordatio futurarum penarū/consideratio peregriatiōis de vite huius miseria: ⁊ desiderium superne patrie: quatenus q̄ tocius valeat peruenire. Nñ ergo ista in corde hominis fiunt signum est tunc deum per gratiam esse ꝑsentē. psal. 55. Deus vitam meā annūciaui tibi posuisti lachrimas meas in conspectu tuo: sicut in ꝓmissione tua. Et Bernard⁹. c. 1. libro de mō viuendi ad sororem suā. Cōpunctio lachrimarum remissio est peccatorum. qz tunc peccata dimittūtur: qñ cum lachrimis ad memoriam reducuntur. Compunctio spiritum sanctum reducit ad se: quia cum spiritu sancto mens visitatur: statim homo peccata sua plorat. Et ibidem plura alia idem confirmantia. ⁊ ca. 27. nihil peius est q̄ culpam cognoscere nec deflere. ⁊ allegat Isidorum quia miseratio dei occulta est. sine intermissione flere necesse est. ⁊ q̄ hec velit requiri etiam in confessione/patet ex fine capituli. ¶ Ex quibus omnibus concludo ad recte penitendū requiri F displicentiam de peccatis preteritis/propositum firmū cauendi in futurum/⁊ tertio modo propositum confitendi loco ⁊ tempore opportunis seu debitis: addo ad predicta ratio nem. peccati deletio in adulto requirit displicentiam diuine offense non preterite tantum sed absolute. Displicentia rationalis affectus seu volūtatis/est tristicia que ab Aug. 14. de ciuitate dei ca. 15. describitur dissensio animi ab hys rebus que nobis nolentibus acciderunt: ergo oportet nolle dei offensam. quod dominus satis innuisse videtur/ cum remittens peccata diceret: vade ⁊ iam amplius noli peccare. ⁊ certe q̄ non sufficiat propositum non peccandi cum voluntate suscipiendi sacramentum/aperte affirmat Aug. omnis (inquiens) qui sue voluntatis iam arbiter cōstitutus est: si veniat ad sacramentum fidelium: non potest inchoare vitā nouam/ si non eum peniteat vite veteris. a qua penitentia soli paruuli sunt immunes. multo ergo fortius si venit ad sacramentum penitentie. etiā quomodo poterit contritus dici. si non simpliciter ad deum conuersus: amodo nolit ipsum offendere/ad eum nam q̄ solum respicit deus/ qui pauperculus est spiritu. contritus corde. ⁊ tremens sermones domini Isaie vltimo. ¶ Ad rationes ante oppositū/ad primam respondeo. omnia ibi adducta probant solum si totum quod in se est fecerit homo confugiendo ad dominum: ostium cordis ei aperiēdo. ⁊c. deus illum necessario recipit/ non autem si segniter remisse ⁊ negligenter hoc fecerit. attentius vtiq̄ operam daturus pro corporis sanitate aut re vili bonorum fortune recuperanda. ¶ Ad secundam si sacramentum penitē tie/ex opere operato confert primam gratiam/auget in homine dolorem peccati. vt qui prius propter imperfectionem attritio solū erat auctus virtute sacramenti iam fit contritio. Nec mirum q̄ possit augere seu actū intendere/cum ponatur ab omnibus sic habitum gratie seu charitatis posse perficere. Quomodo etiā repellenda sit opinio Scboti ibi recitata patet ex dictis ī corpore questionis. ¶ Ad confirmationem de textibus inferis respondeo/ecclesia dum opinionem sequitur vel presumptioni innititur fallit sepe ⁊ fallitur/de senten. excommu. c. a nobis. incapitulis autem allegatis innititur presumptioni/q̄ talis salutis sue memor obiecm alierius peccati non posuerit: ⁊ quicquid in se fuerit ad salutem consequendam facere non omiserit/sola autem expressa in capitulis illis certum est/non sufficere homini ad salutem. q̄ etiam remissus motus cum desiderio sacramenti peccatum delere non possit:

efficaciter deduxi supra in corpore questionis. Et quãuis in dicto.ca. Dudum sit allegatio partis q̃ aĩe fuerint damnabiliter decepte ⁊ ita parum vel nihil probans In.c.tũ/ si quis presbiter. Et.c. Agnouimus.26.q.6. Reus aiarum dr: qui moriẽti penitẽtiã denegat.supponẽs solũ sacramẽti desiderium/ salutẽ nõ dare/saltem in quolibet gradu. ⁊ est in parte decisa nõ allegatio part] Quod additur de onere ⁊ iugo xpi:fateor cũ glosa ibidẽ graue esse detractãtibus / sed nõ dilatato iam cosde viã dñi currentib⁹. ⁊ ibidẽ cõcordans verbum allegatum/cũ illo Mathei.7. Angusta est via que ducit ad vitã.⁊c. dicit angusta est.quia non nisi angusto initio incipit:processu vero tẽporis ieffabili dilectionis dulcedine dilatat. ¶ Ad tertiũ rñdeo q̃ vtiq̃ minima contritio sufficit / sed non minus motus displicentie/qui põt esse tam exiguus/q̃ de cõgruo non mereat charitate formari/⁊ ita deficit a ratione contritiõis. ¶ Et ad cõfirmationẽ dico Aliud est p̃cepto satisfacere/aliud vero exercitio act⁹ p̃cepti gratiã ⁊ gloriã pmereri. Contritio aũt dicit motum meritoriũ glorie/⁊ culpe delende. ⁊ ita quãuis per minutam displicentiam / satisfaceret forte p̃cepto quo iubemur de pctõ dolere/non tñ ex hoc habet quẽlz motũ esse contritionẽ/⁊ delere culpas. Etiã modus extraneus illi qd̃ p̃cipit seu materie que ponit sub precepto/ ẽ circũstãtia ad quã p̃cepto tali non obligamur/vt magnitudo affectus cõparatione ad preceptũ/quo iubemur creditoribus sua dare/vel depositũ reddere. Sed aliqñ modus est pars eius quod ponit sub precepto ⁊ ad illũ modũ certũ est/obligat ipz preceptum/vt patet de modo ex toto corde seu super oĩa diligendi in precepto/quo iubemur deum diligere/ ⁊ sic in proposito est de precepto quo dominus mandat: vt peccata nostra lauemus ⁊ deleamus peitẽtia Hiere. 4.laua a malicia cor tuũ.⁊c ¶ Effectualiter materie decisio consistit in tribus propositionibus. Prima obligatio decimarum quo ad veram quotam decime/inducta est legis veteris dispositione/⁊ morte Christi extincta:quam denuo innouauit vniuersalis ecclesia:sed non debentur cum effectu nisi petantur. Secunda consulens aliquid contra legem dei temere/ peccat/quãuis consilium insequens excusari interdum possit a peccato. Tertia non omnis displicẽtia peccati reponit hominem ad statuz gratie:sed que humili ex corde procedens:hominez non attritum solum: sed contritum constituit.

¶ Argumentum quodlibetarij

Arguit quodlibetarius ꝓtra tertiam conclusionẽ sic:quibusdaz paruaz displicẽtiam de peccatis habẽtibus deus confert gratiã. ergo ⁊ omnibus. ⁊ per consequens quelibet displicentia. ⁊c. antecedens patet.qz quibusdã infert deus suam gratiaz quasi coactis. vt dicit glo.ad Roma.10.multo ergo fortib⁹ his quibus peccatũ aliqualiter displicet. Et consequentia tenet:quia si equaliter dispositorum: deus vni confert gratiam:⁊ non alteri exceptavia sacramentorum que applicationi passionis Christi innititur videretur acceptor personaruz. Et confirmatur.intentio seu augmentum est circumstantia actus non trahens in aliam speciem/vt manifestũ est:nulla aũt circunstantia:que speciem non mutat:potest actus conditionem in infinitũ meliorem vel deteriorem facere:ergo si displicentia magna promeretur peccati deletinem ⁊ gratiam.idẽ erit de quantũlibet parua displicentia:⁊ ita quelibet videtur reponere ad statũ gratie. ¶ Respõdeo ad primã post Aug.lib.primo seu epistola ad Simplicianum:in gratuitis non est personarũ acceptio.si enim debitũ originalis peccati/deus alicui remittat:est gratie.si vero exigat: ẽ iusticie.sed in his que ex iusticia debẽtur si vni paris conditionis fiat compensatio meriti/ ⁊ alter pretermittatur.hic est acceptio personarũ:vt si eque meritis apud rem publicam vni tribuatur stipendiũ laborum/⁊ alteri negetur laboris compẽsatio.in proposito nr̃o/ cum deus quasi coactis infert gratiam/aut ad preces aliorum/totum est gratie ⁊ ita iuste potest sine acceptionis vicio vni conferre/altero pariũ conditionuz penitus pretermisso ¶ Ad confirmationez dico licet circũstãtia magnitudinis seu quãtitatis in actu/nõ mutat speciez nature/bene tamen speciẽ moris vt in simili auferre vnicũ granuz est eiusdez specie nature:cũ auferre mille milia/ ⁊ tamẽ secundũ pellit charitatẽ ⁊ est furtuz:non aũt primum. Similiter diuturnitas actus ad tẽpus quo homo deliberare posset non mutat speciem nature:certũ est/tamen surrepticiuz odium fratris:solũ esse veniale: vbi vero tẽpus cesserit:quo deliberare potuisset reddit mortale peccatũ:⁊ est iam actus alius scõm speciẽ moris:puta deliberatus ⁊ humanus interpretatiue. Similiter ex circunstantia tẽporis:puta mercari in die festo/ est mortale/

1 quod alio tempore oino est licitum. Aliter respo. eo(non intrando difficultatez vtrũ actus meritorius ppie dici possit specie moris differre a quolibet non meritorio.proba bile enĩ est velle subuenire pauperi propter deum siue ex charitate fiat siue non)ceteris omnino paribus idẽ esse in specie moris)q̃ minor est falsa cũ circunstantia illa facit impleri vel transgredi preceptũ:quod alias vl̃ nõ impleretur vel certe nõ preteriretur seu violaretur.verbi gratia.necessitas fidei vel parentũ interdũ requirit feruentẽ ⁊ laborio sam subuentionẽ: quo casu si quis fidei vel parentũ necessitati remisse ⁊ tepide succurreret/non satisfaceret precepto:sed peccaret omissione zeli quẽ adhibere tenetur. vbi.s. fidei vel parentũ necessitas/ non sufficiẽtur releuaretur.⁊ similiter est si ponat hominez iam totũ facere/quod in se est vbi aliter vel remissius agẽs nõ totũ faceret.in proposito circũstantia magnitudinis: ponit hoiem in statu facientiũ totũ quod in se est: ⁊ ita facit de congruo mereri.⁊c̃. Etiam in casu per remissuz dolorem: vbi mortis periculũ instat vel tẽpus necessitãs ad sacramentorum susceptionem / non satisfit precepto disponendi se sufficienter ad gratiam

Prima questio sine argumentis

Propter quid propheta ait psal'o 68.obscurentur oculi eorũ ne videant/ ⁊ dorsuz eorũ semp incurua:cũ dicat apl's.1.ad Chorin.6. maledici regnuz dei non possidebunt. Pro huius solutiõe premitto. maledicus dicitur qui alteri malũ imprecatur/finem iustũ non pretẽdẽs/ob quẽ videlicet alteri liceat malũ illõ ĩprecari)q̃q̃ nõ inferre.tũc enĩ in malo non sistitur:sed per malũ in bonum precantis affectus protenditur vnde Grego. tractans illud Job.32.si gauisus sum ad ruinaz eius qui me oderat:⁊ exultaui q̃ inuenisset eum malũ:nõ enĩ dedi ad peccandũ guttur meũ:vt expeterem maledicens animã eius sic inquit.plerũq̃ euenire solet vt non amissa charitate/⁊ inimici nos ruina letificet:et rursum eius gloria sine inuidie culpa contristet.cum ⁊ ruente eo:quosdaz bene erigi credimus.proficiẽte illo plerosq̃ iniuste op/primi formidamus. quoniam si de inimici morte oino gaudendũ nõ esset propheta nõ diceret letabitur iustus cũ viderit vindictaz manus suas lauabit in sangine peccatoris eadem autem ratione licet ei optare maluz qua ⁊ gaudere cum acciderit:vnde ⁊ alibi propheta imprecando ait.imple facies eorũ ignominia:⁊ querent nomen tuum domine. erubescant ⁊ conturbentur in seculum seculi ⁊ confundantur ⁊ pereant psalmo.82 sed cum nulla possit iusta esse ratio/ aut finis debitus alteri culpaz imprecandi vel occasionem proximã impingendi ad peccatuz sed tenemur lege charitatis affectu ⁊ opere proximos subleuare.ne ruant in culpam.ac vbi casuri fuerint/ minus deum offendant. mirũ videtur quo pacto recte precetur sctũs propheta obscurentur oculi eorũ ⁊c̃. Sed in scripturis sacris:cum talia legimus que ruinaz sonant:vel occasionẽ proximã ad offensam:non precantis voto:sed prenunciantis affectu intelligenda fore nos docent sancti: quemadmodũ illud dñi ad spiritũ malignũ (postea q̃ se obtulit decepturuz achab/ ⁊ fore spiritũ mendacij in ore oĩm prophetarũ) decipies ⁊ preualebis:egredere ⁊ fac ita ter tij regũ vltimo.non deceptionẽ mendacij iussit dominus:sed egressum prenunciauit: ⁊ futurũ euentũ prout spiritus malignus ob tulerat.⁊ illud domini ad iudã Joannis 13. quod facis fac citius:prenunciatiue exponi tur.⁊ permissiue non imperanter vel optatiue.⁊ illud angeli ad Joan.Apoca.vltimo. ne signaueris.i.occultaueris verba prophe tie libri huius tempus enĩ prope est:qui nocet/noceat adhuc:⁊ qui in sordibus est:sordescat adhuc:sic exponitur illud eiusdem psal. appone iniquitatẽ super iniquitatẽ eorum ⁊ nõ intrent in iusticiã tuã: in proposito autez recte predixit quemadmodũ oculis obscuratis consequens sit dorsum semper incuruari ad culpã.cum enĩz ceci preeunt:necesse est precipites ruant qui sequuntur.nihil enĩ tam est ad precipitandum de via morum efficax.nihil ad abducendum in culpe foueaz tam oportunum ⁊ validum.nihil ad suffodiendum ⁊ eneruanduz aptius.q̃ ignorantie cecitas.hec est fex calicis domini ō vino mero quã perditis ⁊ iam desperatis peccatoribus propinat.psalmo.74.verum tamen fex eius non est exinanita bibent omnes peccatores terre. Et recte inquã fex est quoniaz alys ad inebriandum plus vigoris habet/⁊ solo sumo rationis lumen / obducens omne bonuz extinguit:hinc sophoie primo: cõtra eos qui in fecibus suis demorantur dicit dominus. tribulabo eos ⁊ ambulabunt vt ceci/quia domino peccauerunt ⁊ effundetur sanguis eorum sicut humus ⁊ corpora eorum sicut stercora.⁊ Esaie. 29. dicit domi

nus.eo q̃ appropiquat populus iste ore suo
⁊ labys suis glorificat me: cor autem eius
longe est a me/⁊ timuerunt me mãdato ho
minum ⁊ doctrinis.ideo ecce addam vt ad
mirationem faciam populo huic miraculo
grãdi ⁊ stupẽdo peribit sapia a sapiẽtibus ⁊
intellectus prudentiuz abscondetur. quã pe
nam cecitatis vniuersa tandez mala comi=
tari idez propheta 5.c.suo testis est.propterea
(inquit)captiuus ductus est populus meus:
quia non habuit scientiã Et nobiles eius in
terierunt fame:⁊ multitudo eius siti exaruit
propterea dilatauit infernus animam suaz
⁊ aperuit os suum absq̃ vllo terio ⁊ descẽ=
dent fortes eius:⁊ populus: ⁊ sublimes glo
riosiq̃ eius ad eum/⁊ incuruabitur homo ⁊
humiliabitur vir.⁊ oculi sublimium depri=
mentur.hinc non ab re hoc summe curauit
ecclesia/ne duces populi sacerdotes a diui=
ne legis intentione auocarentur:quarumli
bet secularium rerum sollicitudine/adeo vt
apud altare in sacerdotuz prece eum nomi
nari vetuerit/qui sacerdotẽ ab altaris mini
sterys ⁊ studio legis auocando tutorem vel
curatorem nominauerit.88. dist. neq̃ apud
altare:⁊.21.q.3.Cipzianus:hinc tot iura a se
cularibus negocys clericos ⁊ monachos ar
cent vt theologie seu diuine scientie insistãt
excommunicantur quotquot monachi aut
sacerdotes ad phisicaz aut leges audiendas
conuolauerint/nisi intra duorum mensium
spacium/ab incepto destiterint:ne clerici vel
monachi.⁊c: super specula. sed prochdolor
iam impletur prophete verbum.Caupones
tui miscent aquam vino.qui presumus ec=
clesys ⁊ vt doctrine Christi vacemus pau=
perum sustentamur elemosinis non totos
damus nos vino diuini verbi quo simplices
potare habemus:sed sanctis rebus ⁊ ferui=
dis:aquam miscemus temporalis cupidis.
at vtinã pro doctrina sana non inferremus
exempli perniciem.sed hec missa facio satis
est soluta questio:si ostenderim nihil conse=
quentius q̃q̃ cecitatem pastorum/qui sunt
oculi:comitetur(vt propheta pronũciat) in
curuatio dorsi: error videlicet ⁊ culpabilis i
pactio subditorum.

Secunda questio fine argumentis
Propter q̃d ad scripture sacre le=
ctionez/alios cohortant theologi
cũ melius sit veritatis viam non
agnoscere/q̃ post agnitaz retror
sum conuerti a sancto mandato:quia secun
dam questionis partẽ .apls Petrus affirma
uit secũde canonice.c.2.similiter Jaco.2.sci
enti bonum ⁊ non facienti peccatum est illi
Et Luce.12.seruus sciens voluntatez dñi ⁊
nõ faciens plagis vapulabit multis:qui aũt
non cognouit:⁊ facit digna.plagis vapula=
bit paucis.causa subditur:qñ multũ querit
ab eo:cui multum est commendatũ.propte=
rea satius videretur hoibus veritatis noti=
tiã non inferre:⁊ ad sacre lectionis studium
eos minime cohortari.qñ enizaqua fauces
exsiccat/quid adhuc oportet bibere vt dicit
7.ethi.qñ noticia veritatis deteriorem facit
⁊ culpam aggrauat quid oportet discere.sed
aliud longe est simplex veritatis nescientia:
aliud discende veritatis contemptus.vnde
Ambro.tractans verbum Luce allegatum
multi(inquit) existimantes se minus vapu
laturos si nesciant quid operari debeant a=
uertunt se ne audiant veritatem/ sed cum
possent scientie/si vellent studium adhibere
non nesciẽtes:sed cõtemptores iudicantur.
Et sapiens qui obturat aurem suam ne au=
diat legem: oratio eius erit execrabilis pro
uerbiorum. 28. qua enim fronte petit vt de
us eum exaudiat: quem in tantum despi=
cit vt eius precepta legere dissimulet.⁊ certe
si grauitas peccatorum contemptus mag=
nitudine pensanda sit(vt concors est docto=
rum sententia)⁊ grauius contemnat:qui re
gis preceptum aduertere non curat/q̃ si co=
gnitum fragilitate quadam pretereat regis
mandatum:manifestum est/grauius pecca
re eum qui non tam magnifacit domini le/
gem vt discere curet.q̃ si ex dei reuerentia
incorporatam pro humana fragilitate inter
dũ sciens pretereat.quid de se(inquit Aug.)
cogitant serui/qui ita presumũt domini pre
cepta contemnere vt nec ipsas inuitatorias
litteras quibus ad regni beatitudinem eos
inuitat:dignẽtur relegẽ:adyciẽs.si aliquis
nostrum procuratori suo in remotis agenti
litteras dirigeret:⁊ ille non solum non im=
pleret quod precipitur sed etiam ipsa iusso=
ria legere dedignaretur.⁊c. sermone.56. ad
fratres in heremo.hinc Matbei.⁊ Luce.10
legitur.qui vos non receperit neq̃ audierit
sermones vestros exeuntes foras de domo
vl ciuitate/excutite puluerẽ de pedibus vr̃is
Amẽ dico vobis tollerabilis erit terre sodo
mor ⁊ Gomorreor in die iudicij q̃ ciuitati
illi.multum g̃ culpe conditionẽ grauat/no=
luisse dei verbum discere. Et quid stultius
atq̃ magis preposterũ / hominẽ exteriorem

de limo ere formatum/ multa sollicitudine pficimus/interiorem vero hominem/ad dei ymaginē factum/vt vile mancipiū verbi dei fame ⁊ siti cruciari permittim⁹. Doc ni fallor prophetaꝰ deplangit (cū inquit) percussus sum vt fenū ⁊ aruit cor meū: qꝛ oblitus sum cōmedere panē meū. psal. 101 Nō enī corpis panē oblitum fuisse credibile ē /quē corporis defectus tñ esurire facit /; sed panē spiritus/ verbum sc̄z dei/quo nisi reficiatur facile increscit concupiscētie ardor/hominē percutit vt fenum: ac totum humorem depellit: quicquid virtutis est ⁊ gratie. ¶ Qꝛ etiam se exponat discriminibus q̄ꝛ multis ⁊ validis se obyciat peccatorum procellis: qui defixos ī terram seruans oculos: mandata Christi minime cnrat agnoscere: hinc perpendere licet Si quis in acie positus/ bellorum aut cum duello inuaditur / nolit vel oculos leuare. vt impetum ictus deflectat/ neqꝛ attendat/ quemadmodum iacula preuisa minus feriant/aut si in tempestate nolit nauta respicere: quam ad partem nauem dirigens: possit saluus euadere/in via autem morum nō est nobis colluctatio/aduersus carnem ⁊ sanguinem: sed aduersus principes ⁊ potestates. aduersus mundi rectores tenebrarum harum/ contra spiritualia nequitie in celestibus. ad Ephe. 6 incomparabiliter ergo maius discrimē subit/qui diuine legi nō intendens/mare peregrinationis nostre trā sire presumpserit. Opportune ergo ⁊ vtiliter ad modum/ad sacre scripture lectionem: alios cohortantur theologi: ne quando irascatur dominus ⁊ percant de via iusta si disciplinam non apprehenderint. ⁊ preuaricationis omnium dei mandatorum rei sint/ quorum se temerandorum per cecitatem ignorantie exposuerint discrimini/ cum non ab euentu culpa: aut eius grauitas diiudicāda sit/ sed ab eo quod per se aut vt frequenter sequi natum est. Et hec sub benigna omniū interpretatione de propositarum questionū decisione dicta sunt. Finis

Dicta anno domini. 1495

¶ Sequit sexta questio quodlibetica i.:.

Espōsurus ad questionē propositam an transgressio humani p̄cepti iuris vl' homis inducat mortale peccatum Cū sit stultuz añ historiaz effluere ⁊ in ipsa historia succingi. 2. Machabeo. 2. p̄tereo excusationē mee insufficientie ac sub correctione sancte sedis apostolice atqꝛ oīm quoruz interest deuiantes ad tramitē veritatis reducere q̄ꝛ breuissime tria inq̄rā. Primū an lex statuti vel preceptū humanū: obligat in foro conscientie. Secundū supposito q̄ sic: an eiꝰ transgressio inducit mortale pctū. Tertiū an cui q̄ꝛ licet in suis defensionibus ⁊ impetitioni bꝰ indifferenter qualibet iusta lege vti. ¶ Et primo inducā media quibus probari videt pars negatiua primi. Primo dicit apl's 1. ad Thi. 1. iusto nō est lex posita sed nō iustis/ et nō subditis impys ⁊ peccatoribus. ⁊ ad Ga. 5. dicitur. si spiritu ducimini: non estis sub lege. Tertio Urbanus papa. qui lege priuata ducit: nulla ratio exigit vt publica lege cōstringatur. 19. q. 2. due sunt leges/ lex autem priuata vt ibi dicitur: est que instinctu spiritussancti scribitur in corde hominis. Quarto Aug. sermōe de charitate: respice (inquit) ad munera ecclesie: ⁊ vniuersis excellentius caritatis munus cognosces: que vt oleuz non potest premi in imo/ sed semper supere bullit: dilige ⁊ fac quod vis. Quinto mathei 17. dicitur liberi sunt filij regni a prestatione tributi. sed habens charitatem est filius dei ad Roma. 8. Quicunqꝛ spiritu dei aguntur by sunt filij dei. non enim accepistis spiritū seruitutis. ⁊c. ergo habens charitatem est liber a prestatione tributi: ⁊ per consequens etiam ab alys legis ⁊ statutorum obligationibus. Sexto Anselinus primo cur deus homo c. 5. ait. per se redimere voluit deus hominem vt in pristinam redigeret libertatez ⁊ sibi homo subiectus esset nō homini. ergo. Septimo quia actuum. 15. dicitur. quid tentatis deum/imponere iugum ceruicibus discipulorum: quod neqꝛ nos neqꝛ patres nostri portare potuimus. sed grauius multo est humanis presumptionibus subiacere q̄ꝛ diuinis ordiationibus: quas solas cōplexuz est vetus testamentum. vt vult Aug. ad in-

quisitiones ianuary.12.dist. Omnia. Etiam cū in veteri lege soluz fuerit.611 precepta/vt post Hebreos refert Lyra Psalmo 18.super eo verbo Delicta quis intelligit. Precepta humana innumera sunt ⁊ fere infinita ergo.⁊c. ¶ Octauo Transgressio eius quod quis debet/⁊ facere tenetur in foro conscientie/inducit peccatum. Sed peccatum describitur ab Augustino libro de duabus animabus q̃ est dictum vel factum vel concupitum cōtra legem eternam dei. Cum igitur preceptum humanum vel lex humana nō sit lex eterna dei sequitur q̃ eius preteritio seu transgressio non sit peccatū ⁊ per cōsequēs.⁊c. ¶ Materiā huius articuli cōplectar duabus conclusionibus. Prima est lex iniqua siue preceptum iniustū/neminem obligat in foro conscientie. Contingit autē legem esse iniustam/vel quia contra deum est puta si prohibet quod deus precipit.aut certe iubet aut concedit quod deus vetat. Exēplum Justinianus concessit causa religionis consummata cōiugia debere dissolui: vt patet 27.q.2.sunt qui dicunt:⁊ per glo.10.dist. c.lege imperatorum:contra apertam dei prohibitionem Mathei. 19.quos deus coniunxit homo non separet. Et ergo textus in dicto c.lege imperatorum dicit imperiali lege non in omnibus controuersys vtendum/ea de causa q̃ inuenitur euangelice ⁊ apostolice doctrine nonnunq̃ contraria. Item Celestinus papa olim decideat idem iuris esse si alter fidelium labatur in heresim: ⁊ si alter infidelium conuertatur ad fidem/vt videlicet vtrobiq̃ si fidelis contraxerit teneat secundū matrimoniū in altero trium casuum:de quibus c.quanto de diuortys:puta si infidelis nolit cohabitare vel non sine contumelia creatoris vel vt fidelem pertrahat in mortale peccatum:qui error aperte contrarius est apostolo prime ad Chorin.7.oliz tamen insertus erat c. laudabilem de conuersione infidelium in antiqua compilatione:vt dicto c.quanto: refert Hostien in verbo licet quidam predecessor. ¶ Item plures Romani pontifices iudicauerunt aliquando inter matrimonia per verba de presenti cum duabus contracta/quod consummatū erat carnali copula. alteri quamuis priori preiudicare:vt patet in c.licet de spon.duorum.⁊ q̃ error fuerit ex hoc patet/quia Alexander tertius consultationi rñdendo dicit semper primum per verba de presenti contractum tenere: licet quidam predecessores aliter aliquando iudicauerunt. Quando autem consultationi respondet:nihil noui iuris inducit/sed quod prius erat declarat: vt notat glo.in c. Cōsultationi de temporibus ordinandorum. Neq̃ obstat c.finale de spōsa.duorū:eo q̃ mandat papa episcopo mutinensi vt in matrimonys de cetero contrahendis obseruet Romane ecclesie traditionem:ex quo a contrario sequi videtur q̃ in prius contractis seruari non debuit. ¶ Luz quia vt communis omniuz doctrina habet argumentū a contrario non tenet cuz sequeretur absonus intellectus. Et quid certe absurdius/q̃z vt consuetudine induci potuerit q̃ posterius matrimoniū propter copule accessum primum rumperet/contra naturalis ⁊ diuini iuris dispositionem.⁊ consuetudo nulla inducere possit aut potuerit vt matrimonium in tertio aut quarto gradu consanguinitatis contractum: validum esset ⁊ teneret:quod tamen concorditer volunt canoniste.⁊ est.c.quod super his de consanguinitate ⁊ affinitate. Tum secūdo quia contrarium quod inferri debet/non repugnat predeterminatis:puta si episcopus non tenebatur hoc seruare cū effectu in prius contractis vt ea separaret.quia propter scandalū vt dedu xi quodlibeto anni precedentis licet matrimonia que omnino nulla sunt sustinere/ per c.quia circa de consang.⁊ affi.de quo etiam per glo.⁊doctores in c.super eo/de cognatione spirituali.item sic Gratia.dicit illud Gre. quod proposuisti.32.q.7.fuisse euangelice ⁊ apostolice doctrine cōtrariū de muliere que infirmitate correpta reddere nequit coniugale debitū ⁊ maritus cuz alia contrahit:an vero campus iuris ab huiusmodi erroribus sufficienter hoc tēpore expurgatus sit:videāt iuriste:mihi nil incertius. Q̃z aūt legi iniuste hoc primo modo obedire non tenemur patet:quia obedire deo oportet magis q̃z hominibus Actuum 5.idem.11.q.3.c.non semper est malum non obedire:cum nouem ca. sequentibus. ¶ Secundo modo contingit legem iniustam esse quia contra bonum humanum. Et hoc tripliciter: vel per defectuz auctoritatis in condente de quo in capitulo vt animarum de constitutionibus lib.sexto. Vel ex fine. qz scilicet ordinat ad priuatum bonuz rectoris seu prefidentis ⁊ non ad cōmunem vtilitatez. vel tertio ex forma/ quia videlicet onera ineq̃liter nō secunduz ꝓportionem geometricā imponūtur subiectis. ⁊ quolibet horuz modorum lex fuerit iniusta

& iniqua/non ligat in foro conscie vt dicit beatus Tho. prima scōe.q.96.articulo.4.& est ratio/ qz vt dicit beatus Aug. primo de libero arbitrio.c.9.que iusta non fuerit non est lex. Quod etiam ꝓbat.c.Erit autem lex.4.distinctiōe. Item quarto de ciuitate dei.c. 4.dicit Aug. Remota iusticia q̄d sunt aliud regna q̄ magna latrocinia? & paucis interpositis elegāter enim & veraciter Alexandro illi magno q̄dam comprehēsus pirata/quum eum interrogaret Alexander/ quid sibi videret/ vt mare haberet ifestū:libera cōtumacia rñdit q̄d tibi vt orbē terrarū.sed quia ego illud exiguo nauigio facio latro vocor/ qz tu magna classe:imperator/hic pirata scōm aliq̄s vocabatur Dyonides cuius rñsionem magis intelligibiliter ponit Aulus gellius.Et habetur etiā in Policratico li.3.c.4.& Esaie. 10.dicitur.ve qui condunt leges iniquas:et scribentes iniusticias scripserunt: vt opprimerent pauperes in iudicio & vim facerent cause humilium populi mei. Sed oppressioni & vi nemo tenetur parere.immo naturaliter cuilibet licet a se repellere:nisi forte propter scandalum imminens/quo casu tenetur etiā homo iuri suo cedere:iuxta illud Mathei.5.qui angariauerit te mille passus vade cum illo & alia duo. Et qui tecum voluerit contendere in iudicio.&c. vnde notant doctores post Bartholum c. primo de constitutionibus:q̄ licite fraudatur gabella que in/iuste fuerit imposita: ¶Ex quo infero q̄ in iuste cōdemnatus secundum veritatē quāuis iuste secūdum allegata & probata/non tenetur in foro consciētie soluere:quia sententia sustinetur sola presumptiōe iusticie vt notatur in lege Julianus.ff.de condi.indebiti. & non inducit naturalem obligationem immo voluerunt Innocentius Hostienſ & post eos Panor. in c. quia plerīq̄ de ĩmunitate ecclesiarum:q̄ nec licet sic condēnato sponte soluere:quia induceret victorem ad peccandum:quod limitat Panor.nisi animū donādi habuerit. Credo tamen q̄ sine animo donandi licite soluere possit:tum ad redimenduz vexationes quas verisimiliter timet.tūne cōtumaciter videatur sententie nolle parere:& subterfugia querere.tum etiā si alius paratus sit recipere iniuste priusquā iste soluit/non coinquinatur consensu in peccatum: nisi non soluendo eum correcturus esset vel casu simili:sicut in soluente vsuras. ¶Sed quid si iudex mādet:an teneatur parere:? respondeo sicut non tenetur sentētie obedire: ita nec vocali mandato:vnde Petrus de palude.27.dist.4.sentētiarū tenet: q̄ maritus non tenetur ad mandatum iudicis vxori occulte adultere reddere debitum.argum.c.si quando de rescriptis:obedit enim menti & si non verbis:quoniam si iudex sciret nequaq̄ preciperet/& maritus preiudicaret sibi cognoscendo/ex quo fieret bigamus:idem 35. dist.4.tenet post Petrum de tharentasia q̄ potest maritus propter occultum adulterium vxoris/eam repellere a thoro:quia potest in defectum probationū sibi ius dicere/quāuis a domo non possit eam expellere propter scādalum. Et probo istud sic omnes doctores cōcedunt si quis contraxerit cum ancilla credens eam liberā:ad nullius mandatum tenetur cum eadem(detecta vel cognita seruitute)contrahere:infero :ergo nec tenetur eidem ad quodcunq̄ mandatum iudicis pendente etiam lite carnale debitum exoluere. cōsequentia tenet. quia non potest illā quam scit vxorem suā non esse:sine peccato mortali cognoscere: nisi de nouo cum eadē matrimoniū contrahere velit Nec releuat si velit ei commisceri maritali affectu: quasi ex primo consensu.&c. tanq̄ illi cui mouetur questio status:q̄a scit eam non esse suam.cum ergo nolit eam facere suam.sequitur q̄ cognoscendo fornicetur. Nec obstat c.laudabilem vt lite pendēte nil.innouetur.&c. quia procedit solum in foro iudicij:quomodo scilicet ibi iudicari debeat.Ex quo patet q̄ manifeste errauit Hostienſ de coniugio seruorum.§.finali in summa dū tertiā opinionē (que ceteris deterior multo est)amplectitur/videlicet q̄ etiā sciens seruitutē vxoris propter dubium euentū/licite potest reddere & exigere debitū &c. Propter predicta motus videtur Tho. dicere 36.dist.4.in fine.si ex cā probabili dubitet vel vehementer presumat aut certe cognoscat/nō debet ei debitū reddere etiā ecclesia precipiēte:quia vel sibi preiudiciū faceret vxorio affectu eam cognoscēdo/aut alias fornicaretur.Ex dicto correlario cōstat quē/admoduz alicui iuste infertur aliquid quod ipse iniuste patitur: vt patet de conuicto ad restituendū quod nō abstulit per legittimos testes tamen falsos.Similiter quidam in remotis partibus contraxit cū aliqua quam moriente contrahit cum alia quam postea deprehendit coniunctam prime secundo gradu cōsāguinitatis tūc iuste excōicatur,sine culpa ¶Sed dubium est de iniuste excōmunicato An obligatur in foro conscie alios vitare &

aly ipsuz quibus sniam constiterit iniustam esse. Et videtur doctozes cõiter dicere q̃ sic: Tho.18.dist.4.q.1.de excõmunicatione art quarto. Palude ⁊ Ricar.eadem dist.4. Alexander de Pales.82.q.4.partis mẽbzo vltio nisi fuerit nulla per defectũ autozitatis in p̃nunciante/vel lata fuerit post appellationez legittime interpositam vel cõtineat intolerabilẽ errozez per c.per tuas de sen.excom. ⁊ c.solet eodẽ titu.libzo sexto.idẽ post multa decidisse videtur Gza.11.q.3.c. qui iustus est §.hic ⁊ si ⁊c̃.dicens dum solo odio in aliquẽ lata est sententia excommunicationis nulla subexistente causa iusta siue pro qua lata fuerit siue fieri potuisset. De quo secundo membzo in .c. non solum.§. cum ergo quamuis apud deum ligatus non sit:sententie tamen parere debet.ne ex superbia ligetur qui prius ex puritate conscie absolutus tenebatur: idẽ inuere videtur dictũ c.per tuas.§. veruz in alys/vbi pro causa quare in alys excõicationibus nisi gratiam absolutionis implozet audiri nõ debet:subiungitur ne sniam ecclesiasticã contẽnere videatur ⁊ per hoc amplius ex suo contẽptu ligetur pro eodem est c.notandũ in fine.24.q.3 ¶ Sed quũ ius diuinum nõ aliter precipiat iniuste excõicationi q̃ ceteris oppressionibus legibus ⁊ preceptis iniustis obtemperari debere:imo facultatẽ dat excõicandi nõ pro volũtate ⁊ libito sed solũ pro moztali pctõ:⁊ quod aliter cozrigi nõ valet:vt patet Pathei.18.nõ video q̃ in fozo conscie tenetur homo excõicationem huiusmodi seruare: nisi quãtum ratio scandali quod alias emergeret: vel magni boni quod parendo sententie eueniret: aut cõsimilis extrinseca circũstantia occurrens: iuxta legẽ charitatis exegerit Nec ẽ quo ad hoc differẽtia inter sniam excõis nullam: ⁊ eã que aliqua est.sed iniusta: quod valde firmare videtur verbũ Gelasy. si sentẽtia iniusta est tanto eã curare nõ debet:quãto apud deũ ⁊ eius ecclesiam neminẽ potest grauare iniqua sentẽtia.ita ergo ab ea se nõ absolui desideret.qua se nullatenus prospicit obligatum.11.q.3.cui est illata snia. Pro isto est qõ notat Antoninus tertia pte ti.73. circa finẽ Dum ds excõicatur propter cãm iniquam/ puta qz nõ tradit libzũ ad voluntatẽ superioris:excõicatio tenet:sed cõsulens vt nõ obediat non incurrit:qz licet in facto communicet:non tamen in crimine:qz factum licituz est:quod autez glosa limitat textum ad sententiã Dyoscozi heretici diuinatio est.nec textus se fundat super heresi sentẽtiantis sed super iniquitate sentẽtiati Ricardus.18.dist 4. articu.3. q.5 limitat de grauamine apud deuz vel qñ intolerabilis erroz exprimitur in causa: ⁊ si est causa iniusta nõ tamen intolerabilis erroz:verbũ se nõ absolui õsideret ⁊c̃.intelligit quantum ad reatuz non quantum ad sui reconciliationem cuz ecclesia militante: Quod procedere intelligo si scandalum aut consimile quid imminet ex non reconciliatione. ¶ Dico secundo q̃ iniuste excõmunicatus (loquoz de iniusta excommunicatione ex parte cause) non priuatur participio suffragiozum ecclesie neqz quod homini cõpetit ex vi charitatis:neqz quod ratione intentionis generalis ecclesie volẽtis sua merita ⁊c̃. Probo dicit August.si quis fidelium iniuste fuerit anathematisatus:potius ei oberit qui facit q̃z qui hãc patitur iniuriam.11.q.3.illud plane:⁊ secundũ Dieroni qui nõ recto iudicio fozas mittitur:si nõ ita egit vt mereretur exire/ nihil leditur/ ex eo q̃ non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus 24.q.3 Si quis non recto iudicio: vnde dominus Petrus de Palude 18.dist. 4.q.1.arti.1.ponit hanc quartã conclusionẽ Ecclesia cuz sciat se posse errare:videtur nolle aliquem ledere iniuste:propter quod ipsa non intendit excludere iniuste excõicatos a participio secundi modi.⁊ sic licet intendere cum ceteris non excõicatis ⁊ pro excõicatis iniuste:imo qõ amplius est eadẽ dist.4 tenz iniuste excõicatum si confitetur assequi beneficiũ absolutionis.⁊ eadez pctã denuo nõ cõfitenda esse.idez de participio suffragiozũ ecclesie tenet Ricar.18.distin.4.arti.7.q.2.⁊ Alexan.de hales.quarta parte.q.82.mẽbzo prio Q̃ aũt dicit Tho.18.dist.p̃mi.q.1.ĩ fine hoiez posse iniuste amittere que ex parte nostra ad gratiaz dei disponunt.sicut patz de sb̃tractione verbi doctrine: ⁊ similiter fieri in excõicatione iniusta/quo ad suffragia participãda.reuerẽtia doctozis tãti salua:nõ videtur verũ:qz non sustinet ecclesia quascunqz snias iniquas nisi presumptione iusticie. nõ videtur g̃ tam g̃ui pena eos laqueare velle/ quũ presumptionem veritas non respondeat. Quantumcunqz enim medicinalis dicitur excõicatio.2.q.1.multi.nulla tñ est ĩ ecclesia pena maioz excõicatiõe 24.q.3.cozripiant ¶ Ad rationes pro opposito.⁊ pro ad.§.hic ⁊ si c.qui iustus respõdeo:est verbuz Gratia. quod rõne vel autozitate nõ probatur .ideo illi stare nõ oportet:vel dico simul ⁊ ad c.per

tuas.q̃ contemnẽdo vtiq̃ peccaret:qz vide
retur autozitatẽ ⁊ ozdinationẽ que a deo est
spnere Sed hoc non probat qui sine contem
ptu extra casuz scandali ⁊ aliozũ que extrin
secus occurrentia possent/hominẽ obligare
posit preterire iniuste excõicationis manda
tũ.sed de cõtemptu latius dicã in secũdo ar/
ticulo ¶ Secũda conclusio est lex iusta/prece
ptuz iustũ supiozis laici vel ecclesiastici ligat
in fozo conscietie. sed ad methas solum ra=
tionis seu cãe finalis que pretenditur. Pria
pars patet qz vt iure nature parentibus obe
dire tenemur in re familiari:ita cuilibet su=
periozi in hys que ad suum officiũ spectant.
vt sentire videtur phus nono ethico. innu=
ens non in oibus parentibus obedire opoz
tero: sed duci in bello:medico in egritudine
neq̃ idẽ est bonũ viruz esse ⁊ bonum ciuem
vt dicit phus 5.ethico.vnde post Gerardum
Oldonis nono ethico.tenet Buridanus. Si
princeps ciuile aliq̃d seu politicum iusserit:
puta vt pro re publica tuẽda filius ad arma
vadat.pater vero contra:vt eat in agrum:te
netur patris mãdato preterito principi obe
dire. Quod intelligo nisi altera in parte ma
gnitudine seu excessu reformet necessary cõ
ditio honesti vel debiti:vt ibidem nouo ethi
cozum. Pro isto est glo.22.q.5.de forma fi=
delitatis que tenet.q̃ pater tenetur dominũ
iuuare contra filiuz.iuxta l.feudi sub titulo:
quemadmodum feudum amittitur dicen=
tem.q̃ vasallus obligatus est filio tantũ vin
culo nature dño vero vinculo iuramenti:et
facit lex minime.ff.de reli.⁊ sumpti.fu.in eo
q̃ dicit premio afficiendum si filius patrem
aut pater filiũ occidisset sine scelere.qua par
ticula satis patet partem primã de eo videli
cet q̃ ad patriã defendaz/liberos ⁊ parentes
interficiendos venerit/iugendũ non esse:in
telligi debere:cuz id scelere tentauerit:quod
nihil facit cõtra predeterminata Probo idẽ
diuino iure ad Roma.13.necessitate subditi
estote potestatibus sublimioribus non soluz
propter iraz sed etiã propter consciam. ideo
eniz ⁊ tributa prestatis:ministri eni dei sunt
Et infra reddite ḡ omnibus debita/ cui tri=
butum tributũ/cui vectigal vectigal. cui ti=
morẽ timorez.cui honorez honorem/nemi=
ni quicq̃ debeatis nisi vt mutuẽ diligatis.et
1.Petri.2.subiecti estote õni humane crea=
ture siue regi quasi precellenti/ siue ducibus
tanq̃ ad eo missis ad vindictam malefacto
rum:laudẽ vero bonozum. quia sic est volũ
tas dei vt benefacientes obmutescere facia
tis imprudentiũ hominũ ignozantiam. Se
cundã partem probo.qz cessante causa fina
li cessare debet effectus c. post translationez
de renunciationibus c.cũ cessante de appel=
lationibus c.generaliter 16.q.1.cũ similibus
ratio namq̃ est non solũ aia legis.sed lex ip
sa.C.de legibus l.non dubium ⁊ l.cuz pater
§.dulcissimis.ff. de legatis secũdo. vbi est te
xtus ad litterã.q̃ dictũ generale restrigitur
ad rationem dispositionis etiam contra te=
norez verborũ.legauit eni mulier omnia bo
na materna fratribus/ne cum auunculis su
is quandaz cõtrouersiaz filius habeat:quod
generale ad ea soluz bona restringitur/ que
cõmunia cuz fratribus habebat:quia cõitas
parere solet controuersiaz:immo ⁊ si lex taz
vehemẽter pro causa presumpserit in omni
casu vt probationẽ in contrariũ non admit
tat:nihilominus si a parte reiveritas nõ coz
respondeat:lex ipsa ligat minime: vt patet
in c.is qui fidem de sponsa.⁊ matrimonys
Neq̃ refert vtrum lex causaz exprimat vel
probabili ratione seu indubitatis cõiecturis
colligi poterit.vt vult Panoz. in c. quia ple
riq̃ de immunitate ecclesiarũ post Ly.in le
ge non dubium C.de legibus.⁊ Bal.in lege
maximũ viciuz C. de libe.preteritis. Illud e
uidenter probo tali ratione. Si vinco vin=
centem te:multo fortius vinco te.l. de acces
sionibus.ff.de diuer.⁊ tempora.prescrip.vbi
dicitur qui me potioz est cuz te superaturus
sim/multo magis aduersus te obtinere de=
bet. Sed lex dei que incõparabiliter huma=
nam superat vbi causaz nõ exprimit recipit
huiusmodi limitationem.ḡ.⁊ c.minoz patet
de precepto corripiendi fratrẽ Mathi.18.cu
ius causa est vtilitas spũalis fratris vbi ergo
minime futuruz esse constiterit non tenemur
ad correptionẽ:vnde Aug.si scirẽ tibi non p
desse non te terrerẽ nõ te admonerẽ.de pe=
nitentia distic.7.si quis secundo. Item 2.ad
Thessalo.vlt.denunciamus vobis fratres i
noie dñi nostri Jesu Christi vt subtrahatis
⁊c.quod preceptum limitamus ad rationez
prescriptam:q̃tum.s.ad nostram vel aliozu
cautelam/aut fratris reductionem vtile fue
rit ⁊ necessarium:vnde multa oportet epye
ken ⁊ verum equum attendere que lege mi
me comprehẽdi possunt. verbigratia c.quã
q̃ de vsuris libro sexto generaliter statuitur
neminem posse manifestũ vsurarium ad cõ
fessionem admittere/nisi quãtuz sue faculta
tes permittũt/idonee cauerit de vsuris resti
tuendis.occurrit casus. Solus sacerdos est

presens agonizãte vsurario/aut ꝛſi aly pre=
sentes fuerint:iudicio medici premorietur/
nisi accelerata fuerit absolutio dimissa cau=
tione.hic si sacerdos ad corticẽ littere proce
dere voluerit necator erit aĩe sine sacramẽ=
tali absolutione decedẽtis.26.q.6.c.agnoui
mus.ꝛ c.precedenti.limitandus est ꝯ textus
nisi aĩarũ obuiet saluti. ¶ Ex hoc ifero prio
Si filiofami.mutuatũ fuerit non ob necem
parentũ vel aliud scelus:non licet ei contra
mutuãtẽ/exceptione macedoniani se tueri:ĩ
mo nec in foro iudicy suffragaretur/ vt post
Innocẽ.tenet Panor.ꝛ aly c.qꝛ plerique de ĩ
munitate ecclesiarũ/allegant ad hoc l.tertiã
.ff.eodẽ de eo.s.qui reputabatur cõi opiniõe
hoĩm paterfa.ꝛ l.macedoniani C.ad mace=
donianũ/cum.s.ad eos vsus mutuũ datum
est:quos patris pietas verisimiliter non re=
cusasset:quib⁹ casib⁹ exceptio macedoniani
filiũfami.non releuat:qꝛ cessat cã ob quam
macedonianũ constitutũ est.idez tenet Bar.
in extrauagãti ad reprimendũ:in verbo de
nuntiationẽ:licet Panor.in dicto c. qꝛ ple=
riq; dicat ipsum tenere ibidem contrarium
¶ Secundo infero nõ obstãte nullitate con
tractus ob defectũ solemnitatũ que de iure
adhiberi debent.potest quis sic adeptũ licite
seruare in foro conscie/nisi fraus vel decep/
tio interuenerit.ratio est qꝛ solẽnitates ad=
inuente sunt vt fraudibus ꝛ dolis obuiam
iri possit.vbi ꝯ fraus dolus vel deceptio nul
la interuenerit. dispositio iuris super solem
nitatibus adhibendis seruanda nõ est in fo
ro conscie.hinc Inno.in c.q; sicut.de electõe
dicit.si alias legittima interuenerit eorũ ad
quos spectat electio, que.s.sufficeret ad me=
thas iuris nature/nõ obstãte nullitate ex de
fectu solemnitatũ:quas ius statuit adhiben
das eẽ:potest tuto dignitatẽ seruare.si fraus
aut dolus non interuenerit:quod pro singu
lari dicit Panor.notandũ in c.qꝛ plerique de
immunitate ecclesiarũ:quia facit ad multa
Nec valet cõsequẽtia talis electio iure irri=
tari potest vel irritã declarat.ꝛc.ꝯ non iuste
tenet.qꝛ vt bene dicit Inno.multi cõtractus
iustissimi irritari pñt beneficio restitutionis
in integrum/ꝛ tñ contrahens iuste tenet /si
aliũ nõ circouenerit.Ex eodẽ capite Panor.
tenet /heredem teneri in foro cõscie ad sol=
uendũ legata testamenti minus solemnis si
sciuerit nullam fraudẽ interuenisse. Quod
inteligo mõ ei cõstet decedentẽ recte testari
voluisse ¶ Tertio infero nemo obligat pena
soluere prius q; condẽnet. Rõ qꝛ pene infli=
gunt ꝛ exacerbantur cũ multis grassantib⁹
opus ẽ exemplo.lege. Aut facta.ff.de penis/
vbi ꝯ peccatũ occultũ fuerit/rõ non hz locũ/
ꝛ si publicum/põt efficacius multo occasiõi
illi vel scandalo aliorũ/q; per pene exoluti=
onẽ occurri/de isto videt textus ad litteram
ꝛ glo.singularis quã oẽs sequũtur.12.q.2.c.
Fraternitas/vbi dicit Grego. Absit vt ecclia
cũ augmento recipiat quod de terrenis re=
bus videtur amittere ꝛ lucra dãpnis q̃rere/
limitat istud Panor.c.primo de constitutio=
nibus/nisi lex penã iponat ipso facto/vt cuz
bona cadũt in cõmissum iuxta nõta c.2. de
prescripti.lib.sexto.non enĩ requiritur con=
dẽnatio vt videlicet sic per illã constituatur
reus pene vt ipsi dicunt: quãuis requiratur
criminis declaratio:si notoriũ nõ fuerit: aĩ
q; bona ipsa fiscus apprehẽdere poterit.c.cũ
secundũ apl'm de hereticis li.sexto. Et quia
partiũ conuẽtus seu pactũ equipollere vide
tur condẽnationi iudicis.limitat illud Feli
nus ꝛ est tertia limitatio ad dictã glo. de cõ
stitutionibus ca.prio q; nõ procedit in pena
ex cõuentione partiũ. Sed istud videtur mi
nus verũ/non enĩ ipso iure cuius bona ca=
dunt in cõmissuz:mandatur ei vt bona ipsa
tradat ad manus fisci.sed sufficit si illatã pe
nã patienter ferat. Pro isto adduco textum
ad litterã c.suã.de penis:vbi casus est posq;
rectores quidã episcopo spoletano cõdem=
nati fuissent ad .4.o. libras ad certum ter=
minum exsoluendas sub pena.30.librarũ.
ꝛ in termino manfissent obligati in septem
lib.obtinuit epũs vigore cuiusdẽ rescripti e
os in tota pena condẽpnari.mãdat summ⁹
põtifex vt septẽ librarũ solutione cõtentus:
eos sup pena.30. librarũ non molestet pre=
mittens/qꝛ te non decet in tantũ pontifica=
lis modestie obliuisci: vt inhonestis questu
bus anhelando defideres cũ aliena iactura
ditari.mandamus.ꝛc.quod ꝛ si doctores la
borẽt exponere:q; agere nõ potuit ad totaz
penã sed pro rata partis nõ solute/nõ exposi
tio sed corruptio est textus:qui mãdat episc=
opo vt septẽ librarũ solutione sit contẽtus:
ꝛ non anhelet questu inhonesto cũ alterius
iactura ditari.ꝯ aly tuti sunt saltẽ ante con=
dẽnationẽ:sicut in casu c.fr̃nitas:q;q; i foro
iudicy etiã in casu furti ꝛ fraudis/cũ pena le
gibus constituta restituere veniant cõpellẽ=
di vt Gze.in registro c.8.videlicet puenit.cre
do tñ ꝛ si questus in penis exigendis sit ibo
nestus ꝛ ea propter papa episcopo mãdat nõ
attentare:n nihilominus petatur etiã vltra in

teresse est parti agenti adiudicanda/siue spi=
ritualis psona fuerit siue secularis vt i dicto
c. Suam. vult Innocēti⁹. ⁊ facit. c. dilecti de
arbi. ⁊ c. constitutus de penis. ¶ Circa hoc
nota tñ. Si crimē ppter qd bona ceciderint
in cōmissum iuris ordine pbabile fuerit/nō
pōt ea alienare titulo oneroso / qz cederet in
grauamē eorū cuiz qbus cōtrahit/qñ sciz post
ab eis euicerēt / nisi aliunde vel ex cōtractu
penes se retineat. vñ valorē bonorum possit
cōpēsare. Dicit ēt circa hoc Paulus i clemē=
tina pastoralis de re iudicata q filij nō ob=
stante crimīe lese maiestatis i patre/pñt sub
trahere ⁊ post nūqz restituere sed hoc nō as=
fero. ¶ Quarto infero licet hoī ppria aucto
ritate rē suā vel equiualentē dū sine scādalo
⁊ sine turbatione fieri poterit/recuperare/⁊
vbi cū scandalo etiā per vi aut alias recupe
rauerit nō tenetur ob hoc in foro aīe restitu
ere. Prima pars patet qz ius humanū hoc p
hibet ne sequatur turbatio aut scādalū cum
illi ḡ pspectū fuerit nihil fit illiciti/vt ēt vult
Alexāder de hales i quarta parte. q. 86. mē/
bro prio. Et dñs altiss. i materia restitutionū
q. 5. idē fatetur glo. in c. ius gentiū. 1. dist. vbi
alias per viā iuris suū cōsequi nō possit/alle
gat c. primū ⁊ secundū. 23. q. 1. Et §. si debito
rē l. ait ptor. ff. de his que i fraudē creditorz.
Et scōa pars patz qz l. si quis i tantā. C. vnde
vi et l. extat. ff. Quod metⁿ cā ⁊ c. placuit. 16.
q. 6. Et cetera hmōi humana iura nō priuāt
hoiez ipso facto dñio/sz volūt ꝓuāduz esse vt
notat gl. i dicta. l. si quis i tantā. C. ⁊c. Et vbi
sic disponerēt qz penale eēt ptz ex supradict.
quō añ sniam saltē declaratoriā crimis tute
seruare possit. Nec forte vnqz sine spēali mā
dato tenetur tradere sz sinere aufferri. ¶ Ad
rōnes. ad pmā ⁊ scōaz rñdeo fm Aug. ps. 1.
aliud est sub l. esse/aliud in le. Qui est in lege
fm legē agit: qui est sub lege fm legē agitur
ille ḡ liber est/hic seruus: per hoc soluēs ver
bū apli iusto nō est lex posita: vt sit sub lege.
quasi timore instar bruti actus ad opera le.
hanc distinctionē nōuit apls cuiz 1. ad Co. 9.
dicerēt his qui sub lege non erāt: factus suz
qsi sub lege nō essem/cū in lege eēm christi.
Etiā nō dicit apls iustū lege nō ligari. cⁿ vti
qz ꝛium ad Ro. 13. ⁊ pluribus alys locis as
serit. sed iusto hoc est ppter iustuz nō esse po
sitā. ⁊ ad Gala. 5. ad litterā loquitur de lege
veteri quo ad cerimonialia ⁊ iudicialia pre
cepta. cuiⁿ obligatio morte christi extincta ē.
¶ Ad tertiā rōnez cū ductus spūsscti sit supe
rior oī lege. nihil miꝝ vbi legibus aduersat
vt hoc casu liceat humanas leges preterire
dei seu spūsscti licētia. Et p idē respōdeo ad
quartā q Aug. intendit dilige ⁊ fac qd vis
ex dilectione seu vera charitate: que ad ma
lū inclinare nō potest. ⁊ eo ipso quo ad cōtra
riuz humane legis inclinat illius preteritio
nē licētiat seu licitā facit. ¶ Ad quintā respō
det Bonauē. scōo sniaruz. q. vl. ar. pmo q ꝶ
soluz probet immunitatē a prestādo tributū
in Christo ⁊ eius pfectis imitatoribus q vi=
delicet oibus relictis pro Christo nuduz Cri
stuz nudi sequunt ⁊ sic nō hñt quod prestēt/
seu prebeāt. etiā textus ad lrāz loqtur de na
turalibus filys regni q a prestatione tributi
p se ⁊ familia sunt liberi. Christus autē erat
filius ⁊ pr regni. ⁊c. sed nec hoc arguit exēp
tionē filiorz a legibus pris vel regni. ¶ Ad
sextā dico Ansel. loqtur de ea subiectione
que vt redēptori debetur hāc sibi solⁿ deus
seruare voluit. ¶ Ad septimā q loqtur Pe
trus de onere ymbroso qd in figurā ⁊ ym=
brā eorz q Christo nascēti futura erant: datū
erat: onus aūt leguz ⁊ cōstitutionuz huma=
naruz/nō sic in figurā datur sed vt actus no
stros modificet. etiā probabilis ignorantia i
tāta multitudīe excusat a culpa: nec oēs hu
mane leges cognite/ligāt ad culpā/sz ad nu
dā tēporalē penā. sed de hys in scōo articu.
¶ Ad octauā respōdeo licet lex humana nō
ē lex eterna. lex tñ eterna disponit humanā
legē trāsgrediendaz nō esse. ⁊ ita q humane
legi ꝛuenit eternā legē trāsgredi cōuincitur
huius sile est conscia erronea nō est lex etna
sed qui ꝛ eā fecerit eternā trāsgreditur que
ꝛ conscīam agere vetat: ⁊ ergo peccat

Secundus arti. vtrū trāsgressio le
gis iuste seu pcepti humani indu
cit mortale pctñ. pro cuius clari
ori deductione inducā pmo me=
dia pregnātiora pro pte affirmatiua. Primo
sicut preuaricatores diuinarū leguz ita con
tēptores ecclasticarz ꝛsuetudinū coercēdi sūt
11. dist. in hys rebus. ⁊ oēs sanctiōes aplice
accipiende sunt/ tāqz ipsius petri dīna voce
firmate 19. dist. sic oēs: ⁊ q sctorz patrū statu
ta q canonis noīe pretitulātur/nō indifferēt
recipit nec catholicā ⁊ aplicā fidē nec sancta
qtuor euāgelia vtilit ⁊ efficacit ad effectum
suū retinere vel credere pbat 20. dist. de li=
bellis/itē canones sacri dictati sunt instictu
spūsscti: ⁊ ꝛ eos agere pret necessitatē/vnuz
est genⁿ blasphemantiū: qz ꝛ deū agit cuiⁿ nu
tu ⁊ gra scti canones editi sunt. 25. q. 1. vio=
latores. ⁊ eadē cā ⁊ qstiōe gnalit decernit vt

execrādū anatheā sit. & vel't p̄uaricator fidei catholice apud deū reus existat. q̄cūq; regū vel ep̄orum seu potētū deiceps Ro. pōtifi. decretor cēsurā ī q̄cūq; crediderit vel pmiserit violādā. Itē de maiozitate & obediētia ca. scdo. Si q̄s veniat ō decretū ep̄i ab eccl'a abijciat qz ī li. regū legit q̄ nō obedierit p̄ncipi morte moriet. hec oia euidēt pbat vidēt q̄ trāsgressio īducit mozle. Secdo sic cōicās excōicato peccat mortaliter & hoc solū ppē p̄ceptū ecclīe ī cōtrarium g̃ &c. Ans pbo qz cōicās sciēt excoicato ī casu nō cōcesso pē et dz fm p̄ceptū apl'or filī excōicatiōe īnodari .11.q.1. Sicut apl'i cū trib⁹ c. sequētib⁹. sed excōicatio solū ifligi debz p morli eaō cā & q̄sitione. nemo. g̃ Cōfirmat qz c. sacris de hys q̄ vi met⁹ ve cā fiūt ōr Cū nullus ob quēcunq; metū crimē opari deāt mozle. excōinis labe eū credim⁹ inq̄nari. q̄ scz ob quēcunq; metū nisi vis p̄cisa seu coactio fuerit excōicato cōicauerit. Et. c. signauit de snia excōi. Clerici q̄ scienē & spōte cōicauerīt excōicato a Papa ī dīnis eadē snia īuoluūt & dēt a Papa absolui/ g̃ factū cōicatōis ppē eccl'e p̄ceptuz fuit illis mortale. ¶ Preterea q̄ ignorantia timore aut necitate cui⁹ cūq; negoty maximi & maxime necārij/ eor se cōuictu/salutatiōe/osculo/aut orōe cōmaculauerit/minori penitētia societatis nr̄e pticipationē sortiūt. Qui vero spōte vel negligenē inciderit sub ea debēt disciplīe coertiōe suscipi/ vt ceteris met⁹ īcutiatur. 11. q. 3. c. fi. g̃ p̄ceptū ecclīe apud sponte trāsgrediētē/ īducit mortale pctm̄. Et ne domestica testimōia attulisse videar/ & q̄ de officina plator emerserint/ adduco dīne legis auctoritatē. Unde. 10. Qui vos spnit me spnit Et ad Ro. 1. Apl'us mortaliē peccātib⁹ cōnūerat parētib⁹ īobediētes. Idē aūt īmo fortius videt de īobediētia superiorīs. g̃ &c. Et ibidē. c. 13. ex itētiōe pbat prelatis ex cōscia obedire oportere. qz oīs ptās a deo ē. Et q̄ a deo sunt/ ordiata sūt. Itacq; q̄ ptāti resistit dei ordiatiōi resistit. q̄ aūt resistūt ipsi sibi dānationē acq̄rūt. dānatio āt solū ifert p mortali itē deute. 17. q̄ superbierit nolēs obedire sacerdotis impio/ morte moriatur & auferetis malū de medio israhel cunctusq; ppl'us audiēs timebit: vt nullus deinceps intumescat supbia. g̃ transgressio precepti humani legis vl' hoīs īducit mortale pctm̄. &c. ¶ Ad oppositū videtur q̄ nulla trāsgressio humani p̄cepti legis vel hoīs inducit mortale/ vt huiusmōi sine concursu videlicet diuini mādati. Probo Mathei. 19. Christus interrogatus quid ad eternā vitā possidendā necessarium sit. Respōdit si vis ad vitā ingredi ꝑua mādata. & que mādata exponēs. sola cōmemorat precepta decalogi Et hoc vnū diliges proximū tuum sicut te ipsum. &c. cum g̃ nullo eor iubeamus supiorībus obediētiaz prestare seq̄tur ppositū Propterea saluator Mathei. 7. concludēs sermonē quē in monte habuit ad disp'los dicit. oīs g̃ q̄ audit v̄ba mea hec & facit ea: fil's erit vero sapiēti q̄ edificauit domū suā supra petrā: & descēdit pluuia venerūt flumina & flauerunt vēti & irruerunt in domū illā & nō cecidit: fundata enī erat supra firmā petrā. Ex q̄ verbo saluatoris concludit Aug. in lib. de sermone dñi in mōte ad p̄cipiū dicēs verba mea hec/ satis (inq̄t) vt arbitror significauit hec verba que in mōte loquutus est: tā pfecte instruere vitā eor q̄ voluerint scōm ea viuere vt merito cōparētur edificāti supra petrā. supra petrā autē dixit: vt appareat istuz sermonē oībus preceptis quibus humana vita īformatur esse pfectuz/ nullā autē mentionē facit ō humanis preceptis aut traditiōibus g̃. Pro q̄ est illud deutero. 4. nō addetis ad verbuz qō vobis loquor: neqz auferetis ex eo sīml'r puer. 30. oīs sermo dei ignitus clipeus est oībus sperātibus in se: ne addas q̄cq̄z verbis illi⁹ inueniarisqz mēdax. Unde cācella. pari. doctor egregius opere lectionuz quod cetēris oēs anteferūt lectione quarta p generali conclusione tradit/ q̄ solus deus potest dare p̄cepta sub pena mortis eterne ob duas causas. Prima qz solus illā infligere potest. Secunda qz pctm̄ est dictū vl' factū vel cōcupitū ō legē eternā dei. īfert p̄mo/ nullā naturalis legis vel humane transgressionē: vt h⁹ mōi esse mortale pctm̄ qz ueqz homo neqz natura illā inferre potest. quarto q̄ omissio horaruz canonicarū transgressio ieiunior eccl'e. & gn̄aliter oīm regularū statutor & canonū. nuq̄z est mortale: nisi q̄tū legi diuine preceptū dissonās inuenitur. Et quīto correlario docet nō valere eō sequētiā. trāsgrediēs peccat mortaliter g̃ trāsgressio humani p̄cepti/ vt h⁹ mōi est mortale pctm̄. si enīz medicus egro denūciet nisi triduo abstinuerit a vino p certo morietur/ si ō fecerit egrotus mortaiter peccat: nō qz medici p̄ceptū trāsgrediē. sed qz sui hoicida est. Et sexto si lex aliq̄ humana cōcludi nō possit ex dīna lege/ nisi co/ assūpta ppositiōe vl' cōsequētia dīne legi ip tinēti ōsequent iptinēs est/ an ei⁹ trāsgressio sit mortalis/ q̄etiā platis oppositū asserētib⁹

p theologos ĩ sacie resisti debeat. qz nõ recte
abulãt ad veritatẽ euãgelij: Et correlario. 10
auctoritates gñales. q̃ vos spnit me spnit ꝛc
hui⁹ modi dicit pcedeꝛ qñ ptãte nõ abutũtur
ꝛ dĩno iuri sufficiẽ ĩnitũt: neqz aliud iõt pũt
sctõꝝ vel canonũ auctoritates pbare. qz sicut
nõ ad fidẽ. ita nec ad legẽ pceptiuã dei plat⁹
quicq̃ adycere potest. qõ viz pus de fide aut
preceptiua lege nõ fuerit. ꝛ correlario. 13. nõ
pl⁹ habẽt ĩ potestate prelati ecclie ligare sub-
ditos ad aliq̃ nõ cõtẽta ĩ ꝛgula euãgelica ab
eis ptestata: q̃nec abbas obligaꝛ religiosos
vlt ꝛgularẽ pfessionẽ. Et q̃ ille nõ possit ẽ cõ
A cors oiz snia g̃ videt ꝛc. ¶ In hac q̃stiõe duo
sũt errores extremi. ꝛ si hẽses nõ sit: nihil tñ
heresi vicini⁹. Prim⁹ q̃ nulla lex naturalis vl
hũana nisi cũ dĩna lege coicidat obligare pt
ad penã eternã. qui facile cõfutatur. Naz a-
plus ad Ro. ꝓmo de gẽtib⁹ ad solã nature le
gẽ obligatis ĩt cetera mortalia cõnũerat. pẽ
tib⁹ iobediẽtes. subiũgẽs finaliẽ. q̃ quũ iusti
ciã dei cognouissẽt nõ itellexerũt: qñ q̃ talia
agũt digni sũt morte non solũ q̃ faciũt: sed ꝛ
q̃ cõsẽtiũt faciẽtib⁹. ꝛ ne simplicibus hoc vi-
deatur elidi posse. qz ad cõsile q̃uis nõ gen-
tes iudeos tñ obligat lex dĩna. adduco aplm
ad Ro. 7. ex intẽtiõe deducẽtẽ q̃ ante legem
pctñ mortuũ erat. ꝛ fuixisse adueiẽte mãda
to. ꝛ mãdatum q̃d erat ad vitã factũ esse ad
mortẽ ꝛ pctñ. vt apperet pctñ p bonuz vide
licet p mãdatũ opatũ eẽ mortẽ: ita videlicet
q̃ñ legẽ erãt. sz nõ apparebãt mortalia pctã
cõcupiscere rẽ vel vxorẽ proxi ꝛ sic de aliis:
Et hoc sola lege nature: vt literaliter illum
passuz exponunt scti Aug. li. ꝓmo ad simpli
cianuz Amb. in epla ad Ro. vñ stultissimũ
est ꝛ hereticuz dicere q̃ mãdata (excepto qõ
dicitur de sabbato quo ad tpis specificatio-
nẽ) per datã legẽ vim obtinuerunt obligan
di ad mortale ꝛ ante legẽ datã non obliga
uerit ad penã eternã. ¶ Error scõs in altero
B extremo q̃ oĩs lex legittime constituta ma
xime si canonica fuerit aut per canonẽ con/
firmata: obligat ad mortale/p iura ꝛ auctori
tates allegatas: ꝛ hic certe non minus est pe
stifer sed plus veneni habet: multe enĩ sunt
leges nature/q̃ de per se soluz ligant ad ve-
niale pctñ: vt lex de non mẽtiendo/q̃ etiam
in dĩnis literis tandẽ expressa est leuitici. 19
non mẽtiemini neqz decipiet. ꝛc. ꝛ lex de nõ
ociando: de qua Mathei. 12. oẽ verbuz ocio
sum quodcunqz loquuti fuerint hoĩes red-
dẽt de eo rationem in die iudicij. ꝛ certe oẽ
pctñ diuine legis preuaricatio est psal. 118.
Preuaricãtes reputaui oẽs pctõres terre. ꝛ
quod rigorosius multo est/voluit btũs Ber
nar. li. de dispẽsatione ꝛ precepto: omẽ pctñ
diuini precepti preuaricationẽ esse. sed extẽ
se vtitur verbo precepti/non prout in c. exyt
de verboꝝ signi. ꝛ cle. exiui eodẽ titulo. Ho
stiẽsi paulo moderatius opinatus est in sum
ma de snia excõ. versiculo necesse. §. sz nũq̃d
cõicans: q̃ transgressio legis humane sit ve
nialis sed precepti hoĩs mortalis. qz mitius
agitur cũ lege q̃z cuz mĩstro legis/iuxta l. cel
sus. ff. de arbitris cum silibus ꝛ dicit c. sacris
de hys q̃ vi. ꝛc. intelligi de excõicato cum si
bi participãtibus ꝛ sic ō preceptũ hoĩs. quod
pbat qz est pars c. sacris de snia excõicatio-
nis/quod loq̃tur de sic excõicato: principalis
dicti assignat Hostiẽsi hanc cãm: qz cõicans
excõicato etiã cum participãtibus non põt
pterea excõicari maiori excõicatione/nisi
pus fuerit legittime ĩmo spẽaliter ꝛ noiatiz
monitus. ca. statuimus ꝛ c. constitutionẽ de
sen. excõi. lib. sexto. g̃ ante monitionẽ cõicãs
q̃ habet vim precepti hoĩs non peccat mor-
taliter/alias posset pro illo excõicari. ¶ Oĩs
Jo. An. post multa dicit cõicantẽ cum excõi
cato soluz peccare venialiter nisi in sex casi-
bus. ¶ Primus si in contemptũ clauiuz cõi
cet. Secũdus si in contẽptuz superioris con
tra eius preceptuz. Tertius si in diuinis ar-
gumẽto c. significauit de sen. excõ. Quartus
si in crimine pptẽr quod est excõicatus c. si
concubine ꝛc. nup de sen. excõ. Quintus si est
excõicatus cum participãtibus c. statuimus
ꝛ c. constitutionẽ de sen. excõ. lib. sexto. Sex
tus cum cõmunio est nimis frequẽs. 25. dist
. §. criminis appellatione. Panor. dicto c. sa
cris recedit ab ei⁹ opione. ꝛ dicit q̃ eã euacu
ari effectuz excõicationis. ꝛc. ¶ Pro huius
decisione pono hanc vnicã conclusionẽ. Le
gis humane statutarie trãsgressio: vt prece-
ptiue: mortalis est si fiat ex contẽptu/sine cõ
tẽptu vero/interdũ venialis est aliqñ morta
lis: interduz p occurrentiũ circũstantiarum
varietate nulla culpa. De ꝓma parte conclu
sionis concordãt oẽs docto. verbo sed certe
in qua significatione verbi contẽptus/mag
na est apd̃ doctores discrepãtia ꝛ diuersitas:
dñi iurispiti intelligunt hoĩez contẽnere/qñ
passim ꝛ frequẽter trãsgreditur ꝛ sic quasi
negligẽdo ꝛ non curãdo preceptũ ipsuz con
tẽnere videt. hoc notat Jo. An. quũ in sex-
to mõ cõionis cũ excõicato dicit eã mortalẽ
eẽ. si nimis frequẽs fuerit. ꝛ Post. passũ alle
gato dicit/cõicantẽ excõicato añ monitionẽ

excõicari nõ posse. nisi ĩ cõtẽptũ vl' nimis frequẽt. Et ita repies ceteros plurimos saltẽ iuristaꝝ opiãtos. ꝙ frequẽtia actꝰ ĩducit cõtẽptũ ⁊ mortale pctñ. pro q̃ allegãt verbũ Aug. Ebrietas si assidua fuerit: int' mortalia deputat'. 25. dist. ynũ ozariũ. h. crimis appellatiõe Et ibi Grati. multa ex deliberatione ꝓcedũt q̃ nisi sepiꝰ reiterata ⁊ ĩ cõsuetudinẽ deducta fuerit quãuis grauẽt post mortẽ/nõ tñ eternali' pdũt. Et videt' fũdari in vbo alio Aug. ibi allegato omelia. 24. Nullũ pctñ ẽ adeo veniale quod non fiat criminale dũ placet si vero displicet nullus iudicat' ¶ Sed certe lõge a vero est ⁊ error pniciosissimus ꝙ sola frequẽtia ĩducit ⁊ facit mortale. qõ de se veniale est. minuta eĩ pctã sine q̃bꝰ hec vita nõ ducit' plurimũ ex cõsuetudĩe fiũt. vt iocose aut officiose mẽtiri ⁊ alia ĩnumera de q̃bꝰ Aug. specificat: Quotiẽs aliq̃s plus sumit ĩ potu aut cibo quã necesse ẽ. ad minuta pctã noue rit ꝓtinere. quotiẽs plus loquit' q̃ necesse ẽ. plus tacet q̃ expedit. pauperes ĩportune petẽtes exasperat: q̃tiẽs vxorẽ suã excepto filio rũ desiderio/cognouerit. Quod itelligo carnale cõmertiũ petẽdo. vbi cã fornicationis vitãde nõ releuat. q̃ oĩa cõstat solũ venialia manẽ q̃tũcũq̃ ĩ cõsuetudinẽ deducta fuerit ꝙ autez dicit Aug. ebrietas si assidua fuerit ⁊c. nõ intẽdit. ꝙ assiduitas inducat mortale ꝓpẽ solã frequẽtiã actꝰ. Gz qz esse nõ potest quĩ is q̃ assidue inebriat': sciẽs ⁊ volẽs aliqñ ebrietatẽ ĩcurrat. q̃d ẽ pctñ mortale/ qz frequẽt' exptꝰ ẽ vi vini. ⁊ suã facilitatẽ ad ebrietatẽ: vt recte dicit tho. scõa scõe q. 50. ar. scõo ad ꝑmũ. Et si ita itelligat Gratia. dictũ suum ꝙ q̃dã. s. ignozãter facta sũt venialia. q̃ deducta ĩ cõsuetudinẽ (qz tũc sciẽt' fiũt) sũt mortalia: vera est eius snĩa: Sed nihil ad ꝓpositus intristarũ. q̃ volũt cõionẽ ẽt scienẽ cũ excõicato habitã esse veniale pctñ. Sed frequẽtiaz sine pluri/adducere mortale: ꝙtiã dicit nullus pctñ adeo veniale est. ⁊c. exponit beatꝰ Tho. 2. dist. 4. sniarum q. vlti (qz non q̃libet cõplacẽtia venialis constituit mortale) de illa complacẽtia q̃ ad fruitionẽ spectat: in qua fm Aug. consistit omis animi peruersitas. Gerson vero in libro regularũ seu conclusionuz moraliũ exponit de veniali ex circunstãtia/puta ꝓpter surreptionẽ vel inaduertẽtiã/ quod ex gñe ẽ mortale: vt est surrepticia ira vel odiũ in fratrẽ: hoc enĩ dum placet exuit circunstantiã alleuiantẽ/ratione cuius veniale erat/aut (dicit) duz placet in rõne peccati qõ est diabolice obstinationis ⁊ ꝓtinacie. ⁊c.

¶ Ad videndũ q̃ cum dĩne legis tractatoribus qua significatione: contẽptus humane legis vniuersaliter inducit mortale pctñ. ꝑ mitto fm dõm Altiss. in scõa parte summe/ ꝙ contẽnere quatuor modis sumitur. Primo modo est appciari rez minus iusto. s. nõ tãti estimare quãtuz valet recto iudicio. Et hoc modo sumit' Mathei sexto cuz dicitur aut vnum sustinebit ⁊ alterũ contẽnet. Secundo modo idem est ꝙ rẽ negligere ⁊ eaz non curare/dũ. s. sine freno ꝓpantie curritur ꝑ cãpos licẽtie. Tertio modo idẽ est ꝙ aspnari ⁊ indignari rei tanq̃ vili. Quarto idez est quod voluntas mala qua a deo q̃s se auertit/ ⁊ quasi terga ei vertit: ꝗ q̃rto modo dicit intelligere Ambro cũ dicit/ oẽ pctñ eẽ ex contẽptu. Tunc dico ꝙ solus contẽptus tertio mo vl'liter/ ⁊ in oĩbus adducit mortale pctñ/siue sit legis humane siue precepti. vñ beatus Tho. scõa scõe. q. 186. articu. 9. arguit contẽptus inducit mortale. sed si frequẽter aliq̃d facit quod debet non facere: videt' ex contẽptu peccare: q̃ peccat mortaliter. rñdet tunc q̃s trãsgreditur ex contẽptu qñ rẽnuit subici ordinationi regule vel legis ⁊ ex hoc ꝓcedit ad faciẽdum contra legẽ vel regulã. qñ autẽ ecõtrario ꝓpter aliquã particularez cãm puta concupiscentiã vel irã inducit' aliq̃d facere ꝑ regulã: nõ facit ex contẽptu: quãuis illud frequent' faciat. ipsa tñ frequentia disponit ad contẽptum/iuxta illud ꝓuer. 18. impius cuz in ꝓfundũ pctõꝝ venerit contẽnit/idẽ determinat Gerson quĩta lectione d̃ vita spũali aĩe/ pulchre adyciens/quõ aliud est contẽnentẽ facere ⁊ aliud ex contemptu/ ex verbo ꝓbi 3. etbi. dicẽtis ꝙ aliud est ignorantẽ aliq̃d facere ⁊ aliud ex ignozãtia. Itẽ patet istud exẽplariter de trãsgressione prohibitionis mẽtiendi si ex contemptu fiat ꝑmo scõo vel q̃rto/non est mortale/si tñ officiosuz vel iocosuz mẽdaciũ q̃s dixerit. si vero terciomõ abs q̃ dubio mortale pctñ est. ¶ Quo ad scõaz ptẽ conclusionis ꝓbo ꝑmo ꝙ supioz ꝑt nos obligare ad penã eternã ex cã sine concursu dĩni pcepti vel ꝓhibitionis sup eodẽ/qz nõ minoz est auctozitas ꝑncipis seu supiozis ad obligãdũ subiectos /q̃ parẽtũ ad obligandũ filios suos. sed parẽtes hoc ꝓñt q̃. ⁊c. maioz patet qz cõsili ꝑcepto mãdat' filys/vt parẽtibus obediãt: ⁊ seruis vt dñis suis/ac sbiectis vt ꝓcipibꝰ seu supiozibus ⁊ ꝓlatis pareãt. Et minoz ꝓbat'/qz inobediẽtia ad parẽtes est distinctũ pctñ mortale: vt patet ad Ro. 1. et inobediẽtia parẽtũ iure dĩno

E

ꝛsueuit plecti morte vbi nullū aliud suberat
ꝓpt q̃d mortē iferre licuisset.vtpz deute.21.
Si genuerit homo filiū cōtumacē et supbū:
q̃ nō audierit pīis aut mtris iperiū. ⁊ coactꝰ
obediēt cōtēpserit:ducēt eū seniores ad portā
iudicij ⁊ dicēt filiꝰ nr̄ hic cōtumax ē.monita
nr̄a audire cōtēnit.cōmessatiōibꝰ vacat.atq̃
luxurie ⁊ cōuicijs. lapidibꝰ eū obruet ppl̄us
vt auferatis malū de medio vr̄i.⁊ vniuersus
israhel audiēs ptimescat: nusq̃ ēt in scriptu
ra ꝓ cōmessationibꝰ ⁊ luxuria nuda.q̃.s.nō ē
adulteriū.vel cōsilī circūstātia grauata/ifligit pena mortis.g̃ Preterea nisi sic.magis te
neremur obedire viris doctis:q̃ pētibꝰ aut
supioribꝰ.q̃d mānifeste falsū ē.Seq̃la ptz qꝛ il
lis tenemur obedire ī hys q̃ scōm cathedrā
docuerit Math.23.sup cathedrā Moysi se
derūt scribe ⁊ pharisei. Oia q̃cūq̃ dixerint
vobis facite.glo.q̃cunq̃ iuxta cathedrā do/
cuerit. Quod nusq̃ legit.de parētibꝰ vl pnci
pibꝰ. Tū scdo qꝛ ī explanatiōe mādatoꝝ dei
q̃to aliq̃s maiore rōne nitit eo maiorīs auc
toritatis eiꝰ verba eē videt.20.dist.ī pncipio
B certe magis regularit opetit viris doctis
q̃ pncipibꝰ pentibꝰ aut plātis.g̃ ⁊c. Neq̃ ob
stat c.ꝓ venerabilē qui filij sunt legitti. qꝛ so
lū ꝓcedit de auctoritatiua decisione.q̃ ad fo
ruꝫ iudicij nō ēt absolute ⁊ in se.Ex q̃bus
euidēter ptz/q̃ nō peccat q̃s soluꝫ qꝛ ōuenit
precepto dei cōcurrenti simul cū pcepto pla
ti: vt Ber.voluit ꝓ sile q̃d adducit de egroto
opatiōe seu respectu ad pceptū medici.Sed
forsitā cōfingetis glosā aliā/q̃ ꝫ iobediētia
ad parētes vel supiores sit distinctum pctm̄
mortale:hoc tm̄ solum contigit. qm̄ simul oc
currit pceptuꝫ dei circa idē/verbigrā: vbi fi
lius fornicādo vnicū mortale cōmitteret/ si
ad parentū vel superioꝝ preceptū fornicet:
duplex mortale cōmittit. sed cuꝫ hō precipit
quod deus als non mādat:nullum pctm̄ est
eo ī casu hoīs preceptū pterire. ⁊ certe quod
falsa sit ꝓbo:non iubemur dīno iure tribu=
tuꝫ vectigal aut gabellas soluere.posq̃ tm̄ a
principe iusta ex cā indicta seu pcepta fuerit
q̃ fraudat illa peccat mortaliter/vt manife=
ste voluisse videtur apls ad Ro.13.g̃ prece=
ptū humanū obligat ad mortale/ non cōcur
rēte super eodem facto precepto dei Prima
pars aūtis ꝓbat/qꝛ ⁊ si iusta cā subsit ex qua
licet principi tributū vectigal vel theoloneū
imponere/non peccāt non soluētes/quādiu
princeps nō indixerit. Item soluere veram
q̃tam decime fruméti/olei aut lucri perso=
nalis/non est nunc dīni aut naturalis iuris.
Et tm̄ vbi ecclesia(iusta de cā intelligo) pre=
ceperit peccat/q̃ ad exactionē sacerdotis nō
soluerit/vt deduxi quodlibeto anni preteriti
g̃. Item idoneus ad curā pastoralē potest li=
cite studio cognoscende veritatis intendere
⁊ laudabili in ocio viuere sed vbi cura pasto
ralis ei iniuncta fuerit mādato supiorīs.nō
potest licite recusare.8.q.1.q̃ episcopatū.⁊ c.
in scripturis/qꝛ enī licite potest sibi periculū
formidare ⁊ alios presumere magis idone
os.ideo se non debet ingerere:⁊ tm̄ precepto
supiorīs/cum vocatus fuerit vt aaron/tene
tur obedire ⁊c.idē est si plures sint eque ido/
nei ad preessendū milicie/⁊ alteri a principe
mandetur vt onus subeat :imo licite cogit
homo vel excōicatur : vt onus cure milicie
vel prefecture suscipiat.23.q.4.displicet. Et
ibi in glo.vide solutā obiectionē de c. vbi ⁊
c.gesta.74.dist.⁊ certe nihil mirū ꝓ accedē
te hoīs precepto parētis vel supiorīs fit hoī
mortale quod als eidē liceret: quū idipsum
sepe faciat inter priuatas personas alterius
exactio.verbigrā habens supflua ad suū sta
tum obligatur ad elemosinā ei qui arctam
⁊ non extremā necessitatē patitur:si petit ve
re vel interpretatiue/⁊ nō obligatur si nō pe
tierit ꝫ velit egere.filī ministrāti spūalia vt
curato/tenemur ad sufficientiā sustentatio=
nis tpalia subministrare si petat/ ⁊ vbi non
petiet it non delinquimus/vt patꝫ ex hoc ꝓ
Paul' Corīthios de omissione illius sbuētī
onis nō rephēdit:q̃rū tm̄ curatus imo epūs
erat. Preterea cōfirmo idē sic Nō minor est
summo pontifici ptās ligādi q̃ soluēdi sed
ex causa potest soluere obligationē cui' trās
gressio als foret mortale pctm̄.g̃ ex cā potest
cōsimilē obligationē īducere.ita videtꝫ ꝓ
sicut ī casu pmo/causa sola nō liberat: cōsi=
militer ī scdo causa sola obligationē nō idu
cat: Minor ꝓbatur de voto sup quo ex cau
sa dispēsat.vt in c. Nō ē ⁊ in c.magne devo
tionis:de voto ⁊ voti redemptione.vbi sola
causa eū q̃ voto astrictus est nō liberat: Pro
eodē videt illud gene.19.de vxore Loth cō
uersa ī statuā salis qꝛ cōtra pceptū ādeli re=
trospexit qō tm̄ ei nō innotuit quasi pceptuꝫ
dei. ēt sup iuramēto ex metu papa dispen=
sat relaxādo.⁊ nō solū declarando. Quia sic
etiā ānī dispensationē licuisset iuramenti ex
metu non seruare sacramētū ō c. ad audien
tiā de hys que vi metus ve causa fiunt.⁊ c.si
vero de iureiurando.item qui iurauit solue
re vsuras/tenetur adiplere iuramentū c. de
bitores de iureiurādo ⁊ nemo dubitat trās=

b gressorē peccare mortaliter si tñ papa dispē=
sauerit tute non seruat¶ Si queras q̄ causa
debeat legittia cēseri vt ex ea preceptū parē
tis vel supiorīs obliget ad mortale pctm̄. re
spondeo disciplinati est in vnaquaq̄ re cer=
titudinem exquirere/quātuz natura rei reci
pit.sile nanq̄ est vt dicit 1.ethi.a rethore de
mōstratione expetere:z mathematicū persu
adentē acceptare/humanorū actuū tanta est
varietas circunstantiarū occurrentiū: vt ge
nerali sermone non magis tradi possit/que
cā ad hoc sufficiat z q̄ non:q̄ medico:q̄ cau
sa est potēs mortē inferre z q̄ non:sed in hu
iusmōi op⁹ est circa singularia directiōe pru
dētie/z magna circūspectōi quā submūstrare
cōsueuit vnctio. Tertio pbo q̄ p circūstātia
rū varietate/ aliqñ trāsgressio hūani p̄cepti
venialis culpa ē/inēdū nulla culpa.nā si nul
la penit⁹ cā sbsit p̄cipiēdi/nulla culpa est/tale
p̄ceptū trāsgredi pz qz sine cā subditos ḡuat
p̄ceptis:q̄dā spēs est tirānidis/vñ .5.ethi. ōt
phus nō sinimus p̄cipari hoiez.sz rōnē :qz
cū sibi hoc agit:tyrannus efficit :magistrat⁹
vero custos est iusti z equi z 8 .ethi.i hoc ti=
rannū distiguit a rege:qz rex querit nō suaz
vtilitatē:sed eorū qui ab ipso reguntur. qui
vero talis non est tirannus est.sed cū sine cā
absq̄ rōne aliq̄d p̄cipit subiect].homo dñat
nō rō:z suā poti⁹ vtilitatē q̄rit:q̄ subditorū.g
p̄cepto hmōi tirannico/iniq̄ z iiusto nō tene
mur pere i foro cōscie/nisi forte ppē scādalū
vt supra deduxi i p̄cio ar. Qō aūt ōt glo.in l.
relegati.ff.de penis/q̄ magna rō in p̄cipe ē
volūtas sola.videt gl.aurelianen.nō textuz
exponēs sz corrūpēs.cū eni dicat text⁹ nemi
nē posse exuli cōmeatū remeatūue cōcedere
nisi ipatorē ex aliq̄ cā cesareā maiestatē sup̄
q̄ par ē attollēs.dicit p̄cipē p sola volūtate
b posse:z q̄cq̄d fit p̄sumit p p̄cipe i foro ex
teriori q̄ iusta rōne fecerit.sed i foro conscie
ō p̄sūptionē stat veritati.zc. Preterea nō pt
p̄ceps sine cā legittia externarū rerū dñia
vni auferre z alteri dare.iuxta cle.pastoralis
de re iudicata. Et nōta doctorē ibidē.z i c.qz
pleriq̄ de imunitate eccl'arū ḡ nec pt rōnez
pt suo p̄cepto ad aliqd onus nos astringere
ēt vbi soluit ē sine cā legittia/nō tutat i foro
cōscie:vt pz p glo.z doctores c.nō est.de voto
z voti redēptione:ḡ sine cā z rōne nō ligat i
foro cōscie:q̄ etiā proportionabiliter ad cāz
transgressio humani p̄cepti aliqñ sit mortal
aliqñ venialis/interdū etiā nulla culpa/apte
firmat dñs Petrus de palude.15.dist.4.cuz
dicit q̄ trāsgrediens legē ecclesie de ieiunio
ex causa sufficiēti:nullnz pctm̄ cōmittit:trās
gredi vero ex cā insufficiēti:veniale pctm̄ est
sine causa vero mortale pctm̄ est.imo ex cau
sa licet non seruare iuramentuz puta dū bo
num aliquod magnū impediret vel necessi
tas spūalis occurrit.vt est textus c. quod p=
decessor/z c.ancessor.11.q.3. z hoc notat In
nocē.c.venerabilē de electione:quez seq̄tur
Panor.z quāuis hoc limitare videant: qñ
supior adiri non potest:credo tñ superiorīs
auctoritatē i hmōi necessariā nō esse/nisi ad
euitandū scandalū vel aliq̄d eiusmōi/z hoc
aperte videtur sentire Tho.secūda secūde.q
120.arti. p̄mo.qñ manifestū est cām sufficer
in dubio vero dicit pcedere legē primā C.de
legibus z constitutionibus principū.moue/
tur:qz ibi dicitur interpretationē inter equi
tatē z ius nemini licere inspicere:q̄ p̄ncipi
interp̄tatio aūt est de dubio non de manife
sto:etiā pcedit solū in foro exteriori/in q̄ nō
licet pro eq̄tate nō scripta ō ius sentētiā fer
re preterq̄ p̄ncipi soli.secus in foro aīe.z i
casu duby intelligo etiā procedere c.venera
bilē de electione:z cū versatur iter magnas
personas.vt vult Speculator/titulo de legat
.h.nūc videndū:idē dicit btūs Tho.de statu
to ecclie vlis quo ad ieiuniū secūda secūde.
q.47.arti.4.in corpore q̄stionis.si cā sit eui
dens per se ipsuz p̄t homo statuti obseruan
tiā preterire preserti cōsuetudie iteruenīte/
vel si nō posset de facili recursus ad supiorē
haberi.si vero cā sit dubia:debz ad supiorez
recurrere/q̄ ptātē heāt in talib⁹ dispēsandi z
eadē q.arti.tercio i solutione ad scdz/p̄cepta
q̄ p modū statuti cōis pponunt nō eodē mō
obligāt oēs/sed fm q̄ req̄rūt ad finē quē le
gislator intēdit c⁹ auctoritatē si q̄s cōtēnēdo
trāsgrediat vel sic trāsgrediat q̄ ipediat fi=
nis quē intēdit.peccat mortalit.si vo ex aliq̄
cā rōbili statutū nō seruet p̄cipue eo casu q̄ ēt
si legislator adesz nō decerneret eē seruādū
nō peccat ex ꝗ mortalit qōaūt ōt idē Tho.se
cūda scde q.88.ar.12.in solutiōe ad scōm:q̄
hō nō gerit vicē dei sz supior/nisi forte i casu
i q̄ id qō vouit eēt manifeste illicitū z nō pos
set oportune ad supiorē ꝛcurrere:vt ō allega
tis dictis ei⁹ nō repugnet/itelligo quū als ex
trāsgressiōe ppa autoritate scādalū aut p̄icu
lū aliqd i mineret ex q̄b⁹ oīb⁹ pz nō valer ose
quētiā Iste trāsgredit p̄ceptū supiorīs sub ie
minatioe et ne mortis vl excōicatiōis fctm̄ ḡ
peccat mortalit Tū qz pt nō subeē legittia cā
sub tā formidabili pena id p̄cipiēdi. Tiel ex
altēa pte iusta cā i toto vel i pte trāsgressiorē
ꝛleuat a pctō.aut pbabilis eu excusat igno=
rantia.vel in aduertentia p̄cepti ꝛtpiorīs zc.

Et quia rationes ad vtramq; partem addu
cte falsuz inducunt oportet ad rationes res/
pondere. ⁊ p̄mo ad eas que aī opposituz sūt
adducte. ¶ Ad primā dico q̄ procedit cum
sufficiens causa subest a parte precepti vel
precipientis ⁊ ex altera parte subditum ni=
hil releuat q̄ minus teneatur p̄ceptū seruaī.
¶ Ad scdāz nego aīcedēs p p̄ma parte: ⁊ ad
p̄mā eiꝰ pbationē dico q̄ ex nudo pticipio ī
alias indifferētibꝰ solū icidit cōicās minorē
excōicationē: Quod autez dicit ī allegato c.
Excōicatos 11.q.3.q̄ sil̄i excōicatiōe debeat
inodari. Rñdeo q̄ vel intelligi dēat de sil̄i ī
gnie vt cōplectat ēt minorē excōicationē. vel
pcedit dū cōicat ī cōtēptū: aut ex hoc snia ve
risil̄r veniret apō alios in cōtēptū. qñcūq; ei
q̄s hoc ppēderit vl̄ adeo maifestū ē vt meri
to aduertē deberet: peccat mortalit cōicās
⁊ sic iuste excōicari posset maiori excōicati=
one/secus duz pbabilit credit q̄ nunq̄z ex ꝗ
snia cōtēpnet ⁊ timore q̄dā affabilitate vel
societate ī non concessis ei cōicat: vt bñ tra=
dit Bonauē. 18.dist.4. sniaruz q.5. De ca. sa=
cris patuit supra q̄ fm Hostien̄ procedit in
excōicato cū participātibus: bea. Tho. 18.di.
4. sniarum.q.7. dicit c. sacris pcedere de cōi
one in dīnis: vel vt dicit idē iudicium est de
veniali quod ⁊ de mortali quātuz ad hoc q̄
non sit cōmittendū propter quēcunq; metū
Aliter rñdeo q̄ pcedit duz metu cogitur in
contēptuz snie ⁊ directe ad hoc agitur vt p̄/
ceptū ecclesie trāsgrediatur: de quo latius di
xi p̄mo quodlibeto in solutione ad quintuz
contra eā partē conclusionis q̄ dicit nihil fi
eri debere aut posse ꝗ veritatē vite p scanda
lo vitādo. ad c. significauit licet q̄dā velit q̄
pcedat in excōicatis cum participantibus.
aly q̄ in cōicantibus in crimie criminosis:
cōis tñ snia doctoꝝ habet q̄ pcedit quinq;
concurrētibus. Primū q̄ cōicantes sint cle
rici. scōm q̄ scienter cōicent. tertiū q̄ sponte
quartū q̄ in dīnis: quintū q̄ excōicatis a pa
pa. ratio autē assignatur a doctorib̄ q̄re po
tius sit mortale cōicare excōicato ī dīnis q̄z
in alys: qz illa cōio ex intētione sp est pbibi
ta sicut ⁊ cōio in crimine dānato. Cōmunio
autē in alys solū est pbibita nisi cuz partici
pātibus excōicatus fuerit aut alia legittima
cā subsit: quod intelligo pcedere cuz effectu
qñ spēaliter ⁊ noiatim moniti fuerint scōm
formā c. constitutionē de sen. excom. li. sexto
ad c. fina. 11.q.3. dico q̄ pcedit qñ vitatio eo
ruz necessaria fuerit: vt snia non contēnat.
vel pro eoꝝ reductione aut aliozuz cautela.

tunc enī cōio esset mortalis ex crassa ignorā
tia vel negligētia improbabili. vel dico q̄ p
ua culpa licite potest ad terrorē alioꝝ acriter
puniri imo ⁊ factū nullomō culpabile iuxta
regulā sine causa de regulis iuris lib. sexto.
Quō c. finale dicere videtur puniendū q̄ ne
nessitate cuiuscunq; maximi negocy ⁊ max
ime necessary eoꝝ se conuictu. ⁊c. ¶ Ad ter
tiam rationē dico q̄ soluz pbat q̄ cā legitti
ma ⁊ sufficiente subsistēte quare precipi de
beat/si quis pretereat seu trāsgrediatur sup
iores vel parētis preceptū/peccat mortaliter
non autez q̄ passim ois trāsgressio precepti
humani sit mortale/imo large vtēdo voca/
bulo p̄cepti potest q̄s trāsgredi multa prece
pta iuris nature ⁊ dei sine mortali culpa: vt
p̄ceptuz non mētiendi: p̄ceptuz non dicendi
verbū ociosuz ⁊ sic de multis alys. ¶ Ad rō
nes post opposituz q̄ pbare videtur q̄ nulla
trāsgressio humani p̄cepti vt hmōi sit mor=
tale pctm̄. Ad p̄mam dico q̄ quarto p̄cepto
decalogi iubemur parētibus obediētes esse
sub noie vero parentū etiā supiores ⁊ plati
cōprehēdunt. Ad fm dico q̄ totus ille ser=
mo in monte/additio q̄dā est ad legē ⁊ pro
phetas: ⁊ adīpletio p̄cipue mādatoꝝ decalo
gi: q̄ sermo ille p̄supponit vt aptissime ostat
ex decursu textus. iā vt statim dixi q̄rto pre/
cepto decalogi mādamur parētibus ⁊ supio
ribus honorē/non reuerētie tm̄/sed subuēti
onis ⁊ obediētie exhibere. imo ⁊ ipemet dō
in se vel suis creaturis put ordo quē rebus
indidit ⁊ continuo administrat req̄rit. hinc est
q̄ concordi doctoꝝ snia q̄ egenti de supfluo
sibi/ad necessitatē ⁊ statū nō subuenit. cōtra
hoc preceptū (quod tm̄ minus videt) peccat
conuincitur. ¶ Ad confirmationē deuter. ⁊
puerbioꝝ dico q̄ peccarēt q̄cunq; preceptū
dātes ipsuz ex hoc dicerēt diuinuz p̄ceptuz
adyciētes aliq̄d nūero mādatoꝝ dī supraq̄
se veritas habet/laudabiliter tm̄ doceri po=
test ⁊ veritas est q̄ p̄cepta parētuz ⁊ supioꝝ
modo legittima causa subsit etiaz obligant
ad mortale peccatum vt patet ex dictis

Tertius arti. est/ an licet cuiq; ī su
is defensionibus vel impetitio=
nibus indifferēter q̄libet iusta le
ge vti. ⁊ videt q̄ sic. Prio qz hoc
possumus q̄ō iure possumus. ff. de verborūz
signi. l. nepos. pculo/ ⁊ fm Aug. nemo peccat
legis auctoritate ⁊ tēs. 23.q.4.q̄ peccat. Pre
terea dicit Ambrosius bonus iudex nihil ex
arbitrio facit vel pposito domestice volūtat.
sed sicut audit scōm leges pnunciat. statutis

iuris obtemperat/nō indulget ꝓprie volun
tati.3.q.7.iudicꝫ. Et cōfirmat qr non nascit
iniurie occasio:vnde iura nascūtur C.vnde
vi l.meminerūt:ꝛ quod iure fit iuste fit.14.
q.4.quid dicam/de verboꝝ significa.ius.g
¶ Preterea si nō.seqt ꝙ nō liceret hōi lucrū
excedēs iustū ꝑciū fuare cū ꝗ cit medīū iusti
ꝑcy aliū emēdo aut vēdēdo decepit.cui⁹ fal
sitatē oīdo.qr ī ꝑcio emptionis ꝛ vēditiōis
naturaliē liz ōbētib⁹ se circōuenire l.ī cāe.ff.
de minorib⁹. Et.ff.locati l.itē si ꝑcio ōr quē=
admodū ī emēdo ꝛ vēdēdo naturaliē ꝓcessū
ē q̄d plris sit minoris emē:ꝛ q̄d minoris sit
pluris vēdere.ita se inicē circūscribēt.idē ī lo
cationib⁹ ꝛ cōductionib⁹ iuris ē:ꝛ cōfirmo illā
ꝓbationē falsitatis sequele: qr solo iure ipa
torū hz diuisio rex: ꝛ illo sublato nemo au=
debit dicere hec res est mea:ꝫ villa est mea.
vt dicit Aug.in Joan.allegatur.8. dist. quo
iure.g licet in tuitionibus seu defensionib⁹
tēporaliū/vel impetitionibus qualibet lege
iusta vti. ¶ Pro huius decisione ꝑmitto ꝙ
duplex est eqtas Una habundās q̄ supero=
gationis est:ꝛ cōsilij ꝛ istā preterire siue scri
pta siue nō scripta fuerit/nulla oīno culpa ē:
precepto(inqt Aug.)nō obedire pctm est.cō
filio vero si vti nolueris boni minus adipi
sceris:sz mali nihil ꝓpetrabis.14.q.1.q̄sq̄s.
ꝛ c.sequēti. Huius exēplīm est post depositū
rancorē equū est etiā satisfactionē remitte=
re:sed ad hoc nō obliganur .90.dist. si quis
contristatus. Alia est eqtas in limitibus vir
tutis ꝛ vltimo rōnis recte/ que preteriri ne
quit/nisi fiat iniquitas. Secundo premitto
ꝙ publice ptātis est cōi vtilitati intendere:ꝛ
ea statuēdo/iudicādo/exequēdo ꝓuidere q̄
ad pacificū conuictū hoīm noscunt magis
ꝓfutura/quāq̄ occasionaliē ex hoc foueant
quorūdā pctā. Hinc voluit Bartho.in extra
uagāte ad reprimēdū.in verbo denūciatio=
ne:ꝙ ō euz q̄ tutus est exceptione rei iudica
te:nō est admittēda denūtiatio/quātuncūq̄
maneat in mortali pctō/ nisi in certis casib⁹
puta si de nouo repiātur instrumēta.ꝛ sic de
alys.qō limitat Panor.c.nouit de iudicys.
nisi ex confessione ꝑtis cōstet sniam iniustā
esse vel als notorie aut certe ꝑ clara indicia
ostēdere possit pctm detinētis. ꝓbo illō sup
positū ꝑ sile.recte medetur phisicus quāq̄ ꝑ
uaz egritudinē alicuius mēbri induxerit.vt
ꝑ medicinā adhibitaz a letali curet.g silr in
ꝓposito.nec obstat si occasionaliter crimen
grundā adauxerit:cuz mādatuz dei sic pctm
auxisse legatur/occasiōe(inqt apls) accepta
pctm ꝑ mādatuz operatū est in me oēm con
cupiscētiā.ad Rom.7. Sed dices lex q̄ fouet
pctm non est lex:iuxta c.ex parte de consue=
tudinibus/vbi est textus ꝙ corruptela est ꝛ
non cōsuetudo:q̄ pctō fomētuz prebet.vt ꝙ
vir ꝓdigalitatis vicio laborans vel incuria
suis facultatibus cōsumptis/bona tā mobi=
lia q̄ immobilia vxoris pro suo libitu expē
dit:ꝛ ꝙ mulier rupta fide thori committēs
adulteriuz/nihilōinus medietatē oīz bono
rum q̄ vir eius adeptus fuerit/ improbe exi
git ꝛ appbendit.itē de prescriptionibus c.fi.
dz ꝙ oī constitutioni derogandus est/q̄ ser=
uari nō pōt sine mortali pctō. ex q̄ trahit pa
nor.c.qr plerique de īmunitate ecclesiarū.q.7
hanc maximā/ꝙ nunq̄z ius canonicū fun=
dās se sup veritate inducit aliq̄d cuz piculo
aīe/id est cuz pctō mortali/etiā quātuz ad fo
rū iudiciale:allegat ēt c.Matheus.de simo
nia/vbi dicitur nihil ꝓdest hoī si vniuersuz
mūdū lucret aīe vero sue detrimētū patiat.
¶ Rñdeo sicut supuacuis laborat īpēdys q̄ B
solē facibus certat adiuuare 6.q.1.si oia ita ī
vacuuz ꝛ frustra nititur q̄ lege oīm voluerit
pctā excludere.tolle(inqt Aug.de libero ar
bitrio)meritricia ꝛ oia confundes libidine
Et do explīm vbi ius cano.fundās se sup ve
ritate.ꝛt̄.qr ad instantiā vsurariorꝫ dicit co
gēdos debitores ad soluēduz vsuras/ si sup
earuz solutiōe iurauerit/sed postq̄z solute fu
erit creditores ecclesiastica seueritate restitu
ere cogēdi sunt c.debitores de iure iurā.vbi
fundās se sup veritate/ꝙ.s.sint vsure/vtens
vocabulo vsurarū.inducit aliq̄d cuz pctō p
tis agētis.silr statuit ꝙ ordinarius/ qr ei nō
cognitio sed exequutio demādatur.tenetur
delegati sniam exeq:quāuis sciuerit eā iniu
stā nisi delegatuz inducere possit: vt ab hoc
onere ipsum absoluat ca.pastoralis de offi.ꝛ
ptāte iudicis delegati/ꝛ tñ vt plurimū fit cū
pctō partis q̄ sniam iniustā obtinet.itez lege
dei tenetur q̄s sepe alteri obedire in q̄ obe=
dientiā reqrens seu exigēs peccat:vt ptz nu
meri.30.ꝛ sumptū est ex illo.c.manifestū.33.
q.5.quare ḡ ius cano.fundās se sup veritate
nō possit inducere aliq̄d cū pctō. Itē oīm do
ctorꝫ snia mulier tenetur marito debitū red
dere:quāuis ob voluptatē petat/vel ī die fe
sto/quare ḡ non posset ius cano. statuere vt
ad ꝫ veniat cōpellenda:ꝛ tñ fiet cuz mariti
pctō ī illis casib⁹.itē statuit ꝙ ī minoribus ā
nis cōstituti si suscepto religionis habitu añ
ꝓfessionē itra ānū mōsteriū exierit/pñt libe
re ī ecclys mīstrare ꝛ nō sūt ꝓpt ꝫ amouēdi

Et tñ si fuerit doli capaces ⁊ absolute voluerit vitã mutare obligãt religiõi imo Innocentius decretal' illi⁹ autoꝛ excepit cũ sunt doli capaces vt refert glo. ĩ c. postulasti de regu. ⁊ trãseũtib⁹ ad religionẽ. nõ tñ dico q̃ monocha t⁹ tz añ ãnos pubertatis cõpletos de q̃ remitto ad c. firma 20. q. 1. ⁊ ea que tractãt docto/res ibidẽ. idẽ vult ius canoicũ de his qui expresse emiserũt simpiex votũ religiois ar. c. de viduis scõo. 27. q. 1. Et tñ peccãt nõ adĩplẽtes votũ idẽ vult de ĩtrãte religionẽ vxore manẽte ĩ scl'o ⁊ nõ vouẽte cõtinẽtiã vt reuocet ⁊ reddat debitũ vxoꝛiq̃ peccabit exigẽdo 33. q. 7. q̃d deo pari voto. idẽ 27. q. 2. Agathosa ¶ Ad roẽs dico ad p̃mã q̃ ꝗuis ex legis dispositiõe q̃dã reddãtur p̃nioꝛes ad peccãdũ si tñ ex pte altera p̃ legẽ vel cõsuetudinẽ grauioꝛib⁹ obuiã itur vel pluribus lex illa vl' cõsuetudo nõ ẽ iiusta vel nulla tãq̃ fouẽs pctñ. Sed q̃tuz potest cẽsetur excludẽ pctã. Et certe nisi sic nulla valeret lex/ cõsuetudo vl' statutũ ratificãs mercatũ initũ ĩ sacro loco/vel in die festo aut dñico: aut mr̃imoniũ 5 ecclesie vel iudicis int̃dictuz 5ctuz/cuz manifestissimuz sit hoĩes ex hoc p̃nioꝛes reddi ad sic 5hẽduz quod eis vtiq̃ pctñ est: allegatuz vero c. ex parte/ p̃cedit cuz absq̃ vtilitate spuãli fouent' q̃rundã pctã. sil'e dico ad c. fi. de p̃scrip. q̃ p̃cedit nisi ex opposito dispositi p̃ legẽ/ g̃uius vel maius piculuz immineat. sic iusta est lex diuoꝛtij deute. 24. quã q̃ p̃nioꝛes q̃sdã ad dimittẽdum culpabilit' suas vxoꝛes effecerit. Fm cõmunioꝛẽ theologoꝛũ sniam/ q̃ tenẽt diuoꝛtiuz tale cum supductu vxoꝛis alt'ius sp̃ fuisse illicituz. ⁊ ex hoc p̃babiliter sustineri p̃t q̃ lex cõcedẽs p̃scriptionẽ cuz mala fide: fuerit insta ad lites diriment̃das: ⁊ q̃ seruari debeat ĩ foꝛo laicali ext̃ terrã sedis aplice: Confirmat p̃dicta quod supfacto inducit p̃resũptionẽ excludẽs p̃bationẽ in 5ꝛium q̃ sepe fouẽtur multoꝛ pctã qõ tñ facit lex vt' g̃uioꝛibus vel pluribus occurrat: al's nihil foꝛet aliud q̃ oculos claudere ne veritatẽ agnoscerẽt: q̃ deph̃ẽsa. ⁊ c̃. Etiã si ex actis cõstet euz mr̃imoniũ noluisse cõsũmare vel in ip̃m q̃uis mõ cõsentire: puta coraz testibus hoc p̃testatus sic ad carnale cõmertiũ admissus est a spõsa audiẽte ⁊ cõsentiẽte in p̃testationẽ: nihilo ĩnus iudicanduz est in foꝛo exterioꝛi p̃ mr̃imonio: vt volunt docto. in c. is. q̃ fidẽ de spõsa. qõ nullo mõ liceret nisi p̃ viã illã opoꝛteret occurrẽ illusionibus/ q̃ verisil'r fierẽt in mr̃imonio. ¶ Dis p̃missis pono hãc vnicã cõclusionẽ rñsalem

Nemini licet statuere/ iudicare vel aliud 5 eq̃tatẽ siue scriptã siue nõ scriptã expetere. ⁊ intelligo de eq̃tate nõ habũdãti ⁊ superogationis/ sed scõo mõ dicta p̃bo sic/ nulli licet iniq̃tatẽ facere etiã si fuerit publica ptãs. vñ apl's. 1. ad Ro. 6. an nescitis q̃ iniq̃ regnum dei nõ possidebũt. itẽ leui. 24. equũ iudiciũ sit int̃ vos/ siue ciuis siue pegrin⁹ peccauerit q̃ ego dñs deus vr̃. ⁊ psal. 65. iniq̃tatẽ si aspexi in coꝛde meo nõ exaudiet dñs: ⁊ ĩ p̃ptu est rõ. q̃ hec iniq̃tas sp̃ est viciũ a medio rõnis recte recedẽs 5ꝛia eq̃tati scõo mõ dicte. Sed nulli vnq̃ licet peccare: q̃ nec iniq̃tatẽ facere. itẽ cõe iuramẽtũ iudicũ ẽ fuare vtriq̃ parti eq̃tatẽ vt dr̃ in autẽtico iusiurandũ. nõ obstat lex p̃ria. C. de legib⁹ ⁊ cõsti. p̃ncipũ cũ dr̃ inter eq̃tatẽ iusq̃ int̃positã int̃p̃tationẽ nobis solis ⁊ opz ⁊ licet inspicere: q̃ p̃bat solũ inferioꝛes a p̃ncipe nõ posse p̃ equitate nõ scripta sniam ferre. sz certe nec p̃bat q̃ 5 eq̃tatẽ ẽt nõ scriptã debeãt vel possint sniaz ferre. vñ emergẽte casu q̃ snia fz ius scriptũ obuiaret eq̃tati: tenetur iudex ad supioꝛẽ puta p̃ncipẽ remittere: q̃ poterit ⁊ tenebit' 5 rigoꝛẽ p̃ eq̃tate nõ scrtpta iudicare. ¶ Ex hys infero p̃mo. ⁊ si ius actionẽ nõ cõcedit deceptio citra mediũ iusti p̃recy: q̃sq̃ tñ dino iure tenet' alteri refundere q̃tũ habet vltra iustũ p̃ciũ/ nisi foꝛte modicũ fuerit vt iuxta schoti sniam. 5. dist. 4. p̃sumant' inuicẽ cõdonasse: vñ triplex est g̃dus iusti p̃cy/ q̃dã rigidus ⁊ ẽ extrem⁹/ q̃dã g̃tiosus ⁊ est infim⁹: q̃dã discretus. ⁊ est medi⁹ int̃ hos g̃dus est eq̃tas naturalis. sz supra vel ĩfra eos est iniq̃tas iure poli Probo naturali iure oz cõmertia fieri fz p̃ portionẽ arithmeticã q̃ constitit eq̃litate quãtitatis vt pz. 5. ethi. itẽ leuiti. 19. nõ mẽtiemini nec decipiet vn⁹ q̃sqz p̃rimũ suũ. ⁊ apl's. 1. ad thessa. 4. ne q̃s supgrediat' neqz circõueniat ĩ negocio fratrẽ/ qm̃ videx est ō bis oĩb⁹ dñs ⁊ Aug. 13. de trinita. c. tertio reph̃ẽdẽs mimũ illũ dicit. reuera viciũ esse velle vili emere ⁊ caro vendere. Et ad legem in cause. Et ad legẽ itẽ si p̃recio/ allegatas in tertio argu. Respondeo post Innocentium c. in ciuitate de vsuris. q̃ licet iure foꝛi: sed nõ iure poli. Et si replicaueris: tunc lex illa esset iniusta q̃ fouẽret ⁊ defensaret iniquitatẽ sic contrahentiũ Et qui alienũ defendit erroꝛẽ damnabilius ipse peccat ⁊ errat. 24. q. 3. qui aliozũ. etiam lex faceret iniquitatẽ illã esse suã. Oia enim nostra facimus quibus auctoꝛitatẽ nostram imptimur C. de veteri iure enucleando l. p̃ma. tum q̃ sic non liceret iudici partẽ con=

uentā ad totū preciū condēnare constito ex
actis q̃ decepta sit citra tñ medietatē iusti p̃
cy.seq̃la patet qz dicit cōclusio.q̃ nemini li=
cet cōtra equitatē iudicare. ¶ Respōdeo ad
primū lex nō censetur fouere pctiñ: qñ expe
dit ad occurrēdū pluribus vel grauioribus
criminibus sic cōstitutū esse vt in proposito
ne passim homines inuicē se molestent ⁊ in
finitis questionibus se inuicez super contra
ctibus impetant:hoc modo licuit iudeis cō
demnare alienū ad soluēduz vsuras iudeo/
tanq̃ in casu permisso a deo:deuter.23.non
fenerabis fratri tuo ad vsurā sed aliēo:q̃q̃
iudeo peccatū erat vsuras petere ⁊ accipere
ab alieno.⁊ pro diuortio ad datum libelluz
repudy:quod tñ repudiuz secundū commu
nem doctorū sñiam eis erat illicitum/ intel
ligo post doctores:cum superductu secunde
vel si fiat propter solā corporis feditatē: aut
aliā indebitā causam sine concursu adulte=
ry. Sed tunc lex aut sentētia faceret iniqui
tatē qñ iuxta recte rationis stateraz: non cō
uenit inter hoīes iudicari vel constitutū esse
vt hunc casum comprehēdat/ quo casu pro=
cedit verbuz phi secūdo rethorice c.de locis
enthimematū.vt piscibus marinis sale ⁊ oli
uaceis oleo/sic legibus ipsis lege opus est q̃
corrigātur:idē tradit sñialiter .5.ethico.c.de
epikeya ⁊ patet g̃ quō lex illa de deceptione
citra dimidiuz iusti precy:neq̃ fouet iniqui
tatē neq̃ facit eam suam.sed potius occur=
rit grauioribus ⁊ pluribus hoīum peccatis
quāq̃ occasionaliter quidā ex ea fomentuz
peccandi sumant. ¶ Aliter respōdeo ad pri
muz ⁊ scōm simul licet lex ⁊ iudex sententi
ant pro parte iniqua:hoc tñ faciunt de assen
su saltē debito eius contra quē.⁊ c̄.leges eni
quibus forū publicū dirigi habet/nulla alia
de causa nos tenent/q̃q̃ q̃ iudicio populi sūt
recepte l.de quibus.ff.de legibus. Et qz po=
pulus oē imperium ⁊ potestatē in principez
concessit.ff.de cōstitutionibus principum .l.
prima.idē iudiciū est de constitutionibus pri
cipuz. Consentiēti aūt nō fit iniuria iuxta re=
gulā sententi de regulis iuris li.sexto.nō autē
ita cōsentit in exactionē iniquā partis/sicut
in hoc vt fiat quod cōi vtilitate in cōsilibus
expedit:⁊ est necessariuz huius fīle est de cō
cursu dei ad actū furti. Et si quis iuuet furē
aliena efferre/ne grauius ledat quo casu eo
dez facto fur peccat/non alius. ¶ Secundo
infero in his que dāna rerū concernunt lici
te potest iudex ꝟm allegata ⁊ probata iudica
re contra veritatē quā nouit vt priuata pso
na.secus in dānis corporis vt occisione mu
tilatione vel detrūcatione membri.pro pria
parte faciunt textus innumeri ⁊ ciuilis ⁊ ca
nonici iuris.c.pastoralis de officio delegati.
c.iudicet.3.q.7.c.summopere.11.q.3.l.illici=
tas.ff.de officio presidis.⁊ vt supra deduxi/
populus facultatē habet consentiendi ⁊ ius
tribuēdi:vt sic iudicetur/ ⁊ hoc fecit.nulla g̃
fit cuiq̃ de ppl'o iniuria si sic iudicetur ⁊ mā
detur exequutioni. Secōa pars patet / q̃a hō
non habet liberā mēbrorum suorū dispositio
nē:sz solū ad methas iur] naturalis puta ne
alias totuz corpus pereat/⁊ in casibus filib⁹
vnde ad Hala.4.inquit apl's.testimoniuz p̃
bibeo vobis qñ si fieri posset oculos vestros
eruissetis ⁊ dedissetis mihi eos:vbi posse(sz
glosaz)negat quod fieri neq̃t per iusticiā/⁊ tñ
vtiq̃ fieri poterat per potentiā. Itez probat
idē lex liber homo.ff.ad legē aquiliā.hāc p̃
tē etiā firmat verbū dñi exodi. 23. insontez
⁊ iustuz nō occides:neq̃ posset hoc casu lex
iusta dici occidere hoīem ⁊ non homo:iuxta
verbū Aug.in.q.leuitici. Cuz hō iuste occi=
ditur lex eū occidit non tu.23.q.5. si homici
diū:qz facultatē nullā habet nisi a deo speci
aliter vel hoībus. Ex hoībus vero non pōt
ad hoc auctoritatē habere quiz non pñt ho
mines plus iuris trāsferre q̃z eis cōpetere di
noscatur iuxta regulaz nemo plus/de re.iu.
li.sex. Nō etiā a deo:vt certuz est g̃. Hāc opi
nionē tenz Inno.c.pasto.de offi.delegati. Et
cōiter doct.theologi propter verbū exodi al
legatū. Circa predicta tñ aduertendū est q̃ ⁊
si liceat iudici in hys que dāna rerū concer/
nunt:iudicare ꝟm allegata ⁊ pbata/nūq̃ tñ
licet ꝯ cōsciaz iudicare.si eni opinetur vl' cre
dat ꝟz allegata sñiandū esse ꝯ veritatē quaz
nescit vt puata psona in nullo ꝯuenit cōscie
si vero tenet nō licere:vt sic iudicetur/nulla
eū excusare p̃t publice ptātis auctoritas.stul
tissimū eni est vt q̃s dicatur bñ agere q̃ id fa
cit qd̄ credit malū esse ⁊ nō licere.ex q̃ pz ab
surditas hoītieñ ⁊ dñi car.quuz aliā euadē
di viā nō videret/dixerūt: iudici licere vt ꝯ
cōsciam agat.⁊ illud.q̃ agit ꝯ ꝯsciaz edificat
ad iehēnā pcedere ī puato:nō in iudice:esti/
mātes iudicē nō posse ꝯ veritatē quā nouit
iudicare qui ꝯ cōsciaz hoc faceret ¶ Tertio ī 3
fero q̃ nemini licz ꝯ aliū ad sui cōmoditatē
l.fundata sup p̃sumptiōe vti:mō ei cōstiterit
p̃sumptioni veritatez mīme corrūdere:siue
ius admittat ꝯ p̃sumptionez pbationē siue
non/verbi gratia lex disponit heredem qui
sine bñficio inuētary hereditatē adierit ad

oia debita ⁊ legata teneri:presumes nisi suf
ficiat hereditas/q̃ eã fraudauerit C.de iure
deliberandi:lege finali.si creditor:vel lega=
tarius sciuerit eũ nihil fraudasse/non potest
salua conscia debitũ vel legatum supra vi=
res hereditatis extorquere.vnde phs 5.ethi
ca.de equitate seu epikeia:bonꝰ ⁊ equus vir
non amplectitur ius ad peiorẽ partẽ sed de
suis cõmodis detrahi patitur/⁊ si lege se tue
ri possit:idem patet qꝛvt in prio arti.deduxi
cessante causa cessare debet ⁊ effectus/⁊ pre
sumptio cedit veritati c. veritati 8.dist. ⁊ te
nent idem concorditer doctores post Inno.
c.qꝛ plerique de immunitate ecclesiarũ ¶ Ad
rationes ante oppositũ. ¶ Ad primã respõ
deo hoc possumꝰ foro iudicij quod iure hu
mano possumus.qꝛ iudiciũ illo iure regula
ri habet.sed non sp idẽ possumus in foro cõ
scie.vnde Aug.in sermone de vita cle.qui=
dam nec habens proles neq̃ sperans saluo
vsufructu donauit oia sua ecclesie.nati sunt
ei preter spem filij.reddidit epũs que dona
uerat.in potestate(inquit Aug.)habet epũs
non reddere sed iure fori:non iure poli. 17.
q.vl.c.fi.Quod ⁊ si iuriste quidã conẽtur ex
ponere/q̃ ius poli id ẽ naturale aut diuinũ
non induxit diuisionẽ:sed oia sunt cõia fru
stra est.quia licet diuisionẽ nõ induxit: dis=
ponit tamẽ vtiq̃ quõ licet aut non licet diui
sionẽ seu res paritas seruare.⁊ Aug.voluit
episcopo illicitũ fuisse. diuino iure seu poli/
quod iure fori ⁊ humano tutari ⁊ defendẽ
seu vsurpare sibi poterat/qõ vero dicit Aug.
qui peccat non legis auctoritate peccat:loq̃
tur ad litterã de lege diuina: vt apertissime
⁊ clarissime ex legibus quas introducit ibi
patet.detrahẽtẽ in secreto proximo suo:hũc
persequebar.⁊ q̃ Apls tradidit quendã sa=
thane/vt discat non blasphemare.Et q̃ hoc
velit patet ex eo qõ in p̃ncipio adiungit:sed
peccat contra legis autoritatẽ.multi aũt pec
cãt.qui nõ peccant contra humane legis au
toritatẽ.verũ est tamẽ q̃ nemo etiaꝫ peccat
autoritate legis humane/quia facultatem nõ
habet concedendi.vt quis peccet:⁊ vbi ali=
quid permiserit criminosum:non dat facul
tatẽ aut autoritatẽ crimen ipsum committẽ
di. Vel secũdo respõdeo/ hoc possumus qõ
iure cõcedente possumus.non aũt oẽ quod
iure permittente.quandocũq̃ aũt pars exi=
gens peccat licet ius ei assistat/vt grauiori=
bus obuiet: non concedit tñ neq̃ dat parti
ad hoc faciẽdũ facultatẽ:sed est permissiuꝫ
quo ad hoc:sicut in veteri lege de cõmodan
do ad vsurã extraneo. vel repudiando vxo
rem cũ superductu alterius de quo prius di
xi. ¶ Ad secundũ patet quo casu licet iudici
secundũ allegata ⁊ probata iudicare:⁊ q̃ nõ
Et ad confirmationem iuste fit quod iure fit
verũ est si iure concessiuo. secus si iure per=
missiuo/ad sensum statim dictũ. Ad tertiꝫ
etiam respõsuꝫ est:post Inno.q̃ licet iure fo
ri non iure poli.Et si replicetur qꝛ textus di
cit naturaliter licet cõtrahentibus in precio
emptionis ⁊ venditionis se circũuenire vt
dicta lege. itẽ si pro precio dicetur naturalitẽ
cõcessum. ⁊c. Respõdeo q̃ naturaliter licet
iure fori id est naturali ratione sic conuenit:
⁊ necesse est statuere iure fori in odiũ litium
⁊ hoc innuit lex itẽ si precio cũ dicit cõcessũ
est/sed hoc nõ probat iure nature bonũ esse
⁊ licitũ parti circũuenienti:saltẽ scienter cir
conueniendo. Vel dico naturaliter licere re
ipsa circũuenire propter difficultatẽ sciendi
vera precia rerũ.sed non scienter ex animo.
quinimmo vbi re ipsa circonuenit ⁊ post ei
innotuerit/tenetur naturali iure quãtuꝫ de
ceperit refundere/quũ iusticia cõmutatiã cõ
sistit in medio rei/equalitate videlicet eoruꝫ
de q̃bus fit cõmutatio.vt patet 5.ethi. quod
intelligo post btm̃ Tho.secũda secũde.q.77.
arti.primo si notabiliter damnificatus sit qꝛ
ipse dicit difficile est punctaliter rei precium
scire.⁊ scõꝫ Scbotũ.5.dist.4.quod modiciꝫ
est(inquit)videtur contrahẽtes inuicem do
nare ¶ Ad confirmationẽ dico quãuis solo
humano iure inducta est/ ⁊ habetur diuisio
rerũ:ius tm̃ diuinũ ⁊ naturale disponũt quõ
oporteat res iam diuisas adinuicem cõmu
tare/aut pro precio distrahere.

Prima questio fine argumentis.

Propter quid precepit phs oia le
ge determinari oportere ⁊ q̃ mi
nima relinqui iudicibus.quũ les
bie edificationis oporteat plum
beam regulam esse que ad figuram lapidis
trãsmutetur. ¶ Phus.1.ethico.tres causas
seu rationes assignat quare ea solũ iudicib̃
cõmitti debeant:que legislator predetermi
mare non potuit vt est facti cognitio ⁊ filia
Prima qꝛ facilius est vnum aut paucos in=
uenire qui legeꝫ ferre possunt q̃ multos: iu
dicum aũt requiritur magna multitudo.Se
cunda qm̃ longi tẽporis ꝛsideratione leges
feruntur quũ iudicia breuissime conficiãtur
⁊ ita difficile est vt bene a iudicibus iustum
⁊ conducibile distribuatur.Tertia quã po=
tissimã ⁊ maximã causam esse dicit/quia le

gislatoris iudicium non de singulis nec de
presentibus/sed de vniuersalibus ⁊ futuris
est.senator vero aut iudex de presentibus iã
q̃ determinatis iudicat.vnde fit cum amẽt
aut oderint sua quoq̃ vtilitas connexa sit.
nõ satis queant veritatẽ perspicere sed ꝓpa
vel voluptas vel dolor iudicia obumbret.⁊
tertio politicorũ c.22.mota questione vtruz
expediat magis ab hoĩe optimo regi vel op
timis legibus gubernari:adducit ĩ argumẽ
tũ q̃ expediat magis a viro bono guberna
ri videmus leges solum vniuersaliter pro=
uidere:non ad singularia ordinare ⁊ in qua
cunq̃ arte litteris precipere fatuum est. ⁊ g̃
secundũ litteras medicari vanum esset. me
liusq̃ foret si possidentibus artem vtamur.
hoc soluens dicit falsum exemplum esse de
arte:puta medicis.quia illi nihil contra ra=
tionem per amicitiã agunt vt in magistrati
bus multa per affectionem ⁊ gratiam cõsue
uerunt delinquere. si autem de fide medici
timeretur ⁊ suspitio foret ne suscepto ab in/
imicis precio necare velit:tũc ex litteris ma
gis curam optaremus ⁊ egrotantes medici
alios medicos vocant.quasi nequeant verũ
discernere qui de proprys iudicant ⁊ in affe
ctu cõstituti sunt. ⁊ finaliter ⁊ si minus falli
tur homo q̃ hy qui secundum litteras iudi
cant non tñ q̃ qui secundũ consuetudinem
⁊ validiores sunt leges que ex moribus pro
ueniunt q̃ que ex litteris.vnde ⁊ illud me=
moratu dignissimum ibi firmat.qui legem
preesse iubent.deum preesse iubent ⁊ leges:
qui autem hoĩem iubet preesse adiungit ⁊
bestiam seuam:quia libido talis est atq̃ ira
obliquos agit etiaz viros optimos qui sunt
in potestate. ¶ Cum vero in oppositum ad=
ducitur q̃ lesbie edificationis .⁊c. lapides
patrie que dicta est lesbia quia durissimi sũt
⁊ precidi ⁊ coaptari nequeant opus est men
sura plumbea que ad lapidis figuram trans
mutetur qua deprehendi possit qua in par=
te,muri vel domus commode locari debe=
ant quo verbo phs 5.ethi. c.de equitate seu
epeykeia deducit opus esse decreto seu sen=
tentia'que sit emendatio legis vniuersaliter
aliquid tradentis. quoniam indeterminati
indeterminata est regula. quemadmodum
lesbie.⁊c.⁊ tanta varietas agendorũ vt nõ
possit lex recte dicere cum debeat vniuersa
liter ferri.⁊ g̃ opus est directione legis.dico
hoc prime parti ⁊ predeterminatis minime
repugnare: q̃ dum non habemus omnem
negociorũ certitudinem despicimus ex hys
quedaz ne cunctorum patiamur dispendia/
sicut qui mare nauigant tempestate vrgẽte
nauiq̃ periclitante anxiati quedam exone=
rant vt cetera salua permaneant.1.q.7.dis=
pensationes:ita in proposito/quod lege de=
terminari recte non potest alicui puta prin=
cipi vel consilio cõmittere oportet vt scilicz
pro equitate non scripta per principẽ vel cõ
siliuz iudicetur.sed q̃ minus potest:homini
supra legem committendum est vt vult pria
pars questionis/qui passim iudicibus vberi
orem voluerint tribuere facultatem vt pre
ter legem pro suo arbitrio iudicare possint/
quia ad quedam foret vtile. Stesichorum au
diant secundo rhetorice ca.de exemplo.po=
pulo persuadentem. qui cum phalaridem
imperatorem constituisset ⁊ custodes etiam
dare deliberaret:equus (inquit) solus prata
obtinebat quorum dum ceruus adueniens
pascua deuastasset de vltione cerui hominẽ
consuluit:si vna secuz penas ex ceruo sume
re posset. At ille facile inquit si frenum pa=
tieris ⁊ ego in te hastam tenens ascendero/
accepit equus conditionez/ascendit in ipsuz
homo ⁊ ha pro vltione homini equus serui
uit.quamobrem inquit ⁊ vos cauete ne cuz
velitis hostem vlcisci:idem quod equus pa
tiamini:frenum enim iam accepistis quod
imperatorez dictatorez constituistis:si vero
custodiam quoq̃ dederitis atq̃ ascendere
pmiseritis/seruietis profecto phalaridi.nos
frenum recipimus quum iudices constitui
mus:quos si ascendere permiserimus vt fa
cultatem habeant vel glosulis suis iura iter
uertere ac pro voluntate iudicium ferre:di/
lationes concedere/⁊ cetera id genus opera
seruiemus profecto iudicibus.

Quare dicit sapiens acetum in ni
tro qui carmina cantat cordi p=
uerso/quum eiusdem sententia/
mollis responsio iram frangere
noscatur:⁊ animum turbatum reducere ad
temperiem. ¶ Pro huius dissolutione est ad=
uertendum q̃ secundum phm 3. politicorũ
c.24.mens absq̃ appetitu.i.sine affectu seu
passione lex est. sed pace oĩm dixerim. cum
affectu.seuissima belua:cum enim iuxta sen
tentiam Senece.seuissima sit iniusticia ha=
bens arma:quanto ceteris animãtibus ho
mo prestat industria:pro affectu magis seui
re cognoscitur/ ⁊ quanto medys abundat/
difficilius a malo cohibetur quod affectat;
operatur enim tria in hoĩe terrenus affectus

A si nimius fuerit ⁊ supra quam par est imodicus. ¶ Primo ita mentem illi quod diligit infigit vt ceterorꝝ nihil aduertere.credere.amare.vel dolere possit. Secundo.corrumpit ⁊ interuertit iudicium rationis. Tertio vnde corrumpi deberet de contrario fomẽtũ sumit ¶ De prio philosophus 10.ethi.docens quẽadmodum voluptas extranea corrumpit operationẽ quia mentem distrahit. i llud familiare exẽplum inducit Qui fistulis delectãtur non possunt mentẽ adhibere sermonibus si fistularũ sonum exaudierint Item Joãnis quinto. Quõ potestis credere qui gloriam abinuicem accipitis.⁊ eam que a solo deo est non queritis. Item prime ad Chorin.scõo Animalis homo non percipit ea que sunt spũs dei.stulticia est enim illi Et non potest intelligere. quia spũaliter examinatur. Item prouerbi.18.non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris queversantur in corde suo. Rõ huius:quoniam affectus ita mẽtem visco suo implet vt sicut vas pice refertum ceterorum nihil capere possit hinc mens auari sẽper aurum sẽper argentum videt sẽper redditus computat.gratius intuetur aurum quam solem.ipsa eius supplicatio ad deum. aurũ q̃rit/⁊ vellet atqꝫ optaret vt omnia ei in aurum conuerterentur Unde recta est sentẽtia sapientis.sanguisuge due sunt dicẽtes affer affer prouerb.30.s. auaricia(vt Lira exponit)⁊ luxuria. Crescit enim amor nũmi quantũ ipsa pecunia crescit. Et Ambro.sermone.82.pueris nimiuꝫ gule deditis indulgemus interdũ desiderantes cibos auidi' sumer' vt nimietate sua horrescant ⁊ auertant se de reliquo ab huiusmodi cupiditate Auaricia nihil tale patitur/sed q̃nto plus inuenit tanto amplius querit.de luxuria idem tradit philosophus tertio ethico.ad finem.voluptatum appetitus insatiabilis est stultoqꝫ vndiqꝫ affluunt. Et exequutio libidinis innatã cupiditatẽ exauget qui imo si magne ⁊ vehemẽtes sint mentem a suo statu dimouent Quid igitur mirũ si preter terrena nihil vel credit cogitat vel amat qui alteri filiaꝫ sanguisuge nuptus est.difficile enim consortium dilecti admitit qui totam anime vim ⁊ intensionem trahit con-
B uertitqꝫ ad se ¶ Quod secũdo peruertit atqꝫ corrumpit rationis iudiciuꝫ patet.quia hoc oĩs affect' habet:vt in quod ipse insanit ceteros furere putet Unde ecclesiastes decimo stultus per viam ambulans cũ ipse insipiẽs sit omnes stultos putat.stultus enim non q̃ sensu vacuus est cuius nullum est rationis iudiciũ qui secũdum hysidoruꝫ fatu' ꝓprie dicitur:sed qui sensum habet insipiẽtie morib' hebetatum. Aliqũ tamen fatuus ꝑ stulto ponitur.ecclesiastici.8. cum fatuis consiliũ non habeas non enim poterunt nisi diligere que eis placent.si igitur non eadem videntur amantibus ⁊ odientibus iratis ⁊ q̃etis:sed omnino diuersa vel saltem magnitudine 2.rethorice:vt iudici nullam vel paruam videatur reus iniuriam fecisse si amet contra vero si oderit maximam/manifestissimum est affectum intercipere deliberationeꝫ/iudiciũ puertere/⁊(vt phi verbis vtar) mentiri facere circa practica seu agendoruꝫ principia.7.ethi. ¶ Q̃ etiam tertio de contrario.vnde vastari deberet fomentum fumat instar ignis/qui dum aqua respergitur flammam emittit ⁊ ardet fortius.patꝫ primo quia nitimur inuetituꝫ semp cupimusqꝫ negatum.vnde occasione accepta peccatum ꝑ mandatum(inquit aplꝰ)operatum est i me omnem concupiscentiam ad Rom.7.⁊ glosa mathei.13.timor hominuꝫ differt sed voluntatem non aufert: vnde ⁊ auidiores redit ad crimen quos aliquando suspendit a crimine.⁊ Arisosto. sicut fieri non potest vt ligna mittendo ignez extinguas/sic fieri nequit vt rationem reddendo places hominẽ malum.item Ambrosi.sermone.82. adhortationibus suis ad opera pietatis:elemosinas ⁊ huiusmodi:inducit auarum respondẽtem:bona sunt verba sed melius est aurum subiungit Ambro.nihil miruꝫ.nam ⁊ si q̃s cum impudicis de pudicitia loquatur ⁊ scorta vituperet.ꝯ animi quib' libido dominat̃ multo acrius intenduntur:⁊ est ratio vt cõtrarium sui oppositi/nisi vicerit vim excitat ⁊ quasi auget ꝑ antiparistasim quomodo calor circunstans auget frigus aque putealis. sic quicquid magni/passioni contrarium obꝯcitur/cum superare nequit magis intẽdit: maxime cũ ex obiectis se in eis quibus afficitur homo contemni putauerit.tunc eni et affectus augetur ⁊ propugnatriceꝫ concitat iram/vt iam ex ratione quasi repugnantia pelli debere credat.maledicẽtibus enim statim irascimur/⁊ vilipendẽtibus ea quibus maxime studemus/ vt qui phia gloriantur phiam vilipendentibus:qui forma/ formã contemnentibus.qui ergo vicia colentibus culparum sententiam reprehenderit ⁊ dine legis carmina morbo huiusmodi contraria cecinerit insultationem necesse est reportet:

indignationem contumeliam ⁊ odium Unde recte dicit sapiēs Acetum in nitro. Est enim nitrum spēs quedam salis caloze solis adusta in littoze maris/que superfuso aceto stati fumat ⁊ crepitat vt calx viua duz aqua perfunditur. consimiliter conscientia praua ⁊ coz peruersum vt reprehēsiua carmina audierit statim maledicit dissecatur/arguenti insultat ⁊ per iram in cōtumeliam fumat ⁊ crepitat Hinc etiam prouerbi. 9. dicitur qui erudit derisozem ipse iniuriam sibi facit ⁊ q̄ arguit impiū sibi maculā generat Et math. 7. neq̄ mittatis margaritas vr̄as añ porcos (in sceno. s. viciozum volutantes) ne forte conculcent eas pedibus ⁊ conuersi disrumpant vos ⁊ ibidem de sancto non dando oblatrantibus ¶ Qui vero experiri volet si terreno affectu plenus prohibeatur a celestib⁹ meditandis amandis ⁊ credendis/aduertat si quibus ipse mozdetur libēter audit dīna carmina: si vere gaudz magnificari audiens celestem gloziā: ⁊ terretur de miseria at q̄ de pena inferi. quoniaz si non/ Ambrosy non meam sentenriam audiat Timeo (inquit) ne pluribus vestrum conueniat euangelica lectio: cecinimus vobis ⁊ non saltastis lamentauimus vobis ⁊ non planxistis annunciauimus vobis regni celestis gaudium ⁊ minime corda vestra motu quodam alacritatis exultant. predicauimus vobis triste iudicium. ⁊ sensus vestri ad penitentiaz in lachrimis non prozumpunt. Infidelitatis enim genus est in diuinis rebus nec gaudere prosperis nec flere cōtrarys sermone. .81. Et crisus inquit qui ex deo est verbum dei audit propterea vos non auditis quia ex deo non estis. Joā. 8. Quod autē in cotrariū prime partis quesiti allegatū est Mollis rñsio ⁊c. prouerb. 15. pcedit de rñsione que sub iectionē ⁊ humilitatē ostēdit: canes nāq̄ (vt 2. rethozico. tradit philosophus) residentes non mozdēt secus cū mollibus equissimis scilicet diuine scripture carminib⁹ despicere seu cōtemnere videtur quibus alius maxime afficitur Tunc nāq̄ efficiet quod acetuz in nitro prouer. 25. Et hec sub benigna omnium interpretatione de propositis questionibus dicta sint.

F I N I S.

Olo ī ecclesia dei (inquit apls) quinq̄z verba loqui vt alios instruam q̄z decē milia verbozum in lingua 1. ad coz. 14. i. appeto magis in cetu fideliū quīq̄z verba: puta credenda/agenda/vitāda/timenda/ ⁊ sperāda sensu meo. i. plano ⁊ doctrinali loqui vt alios instruam q̄z decem milia verbozuz in lingua/id est sub miraculo varietatis ydeomatis que ipsi non apprehendant: huius vereoz exemplo cōmonitus dñs quodlibetarius questionē agenda ⁊ vitanda cōcernentē mihi proposuit. Utrum mortalis culpa cōmitti possit absq̄z eo quodliberoz sensu creaturam aliquaz incommutabili bono peccatoz pretulerit in amoze. Hanc questionem qua possuz breuitate decisurus inhereo protestationi solite ac oīa dicenda per me submitto cozrectioni sancte sedis apostolice/et omnium quibus incumbit errantem ad semitaz veritatis reducere Et vt planioz decisio fiat quatuoz sub ozdine inquiram. Primum an mortale peccatuz committi possit absq̄z libero consensu voluntatis. Secundū an amoz pecunie aut alterius primuz inculpabilis aut tantum venialis adeo increscere possit ⁊ augeri vt fiat mortale peccatum. Tertium an in quolibet mortali peccato ita aberret peccatoz vt creaturam tanq̄z vltimū finem ⁊ supza deuz diligat. Quartum an dilectio dei super omnia sufficienter nos reponat ad statum gratie/vel compati secum possit aliquaz mortalem culpam: Quo ad p̄mum inducam imprimis fundamenta quibus irrefragabiliter se tueri videtur erroz manichei q̄ homo non possit vitare ne peccet. Primo: infidelitas est mortale peccatuz ⁊ non interuenit ibi consensus liber voluntatis. ergo. ⁊c. Prima pars antecedentis patet ex verbo apostoli ad Hebreos. 11. sine fide ipossibile est placere deo. ⁊ secunda pars probatur quia implicat q̄ aliquis erret volens. si enim vult errozem cum nequeat ferri in incognitum opozet vt noscat esse errozem: quod impossibile est nisi sciat veritatem: ⁊ cum noticia veritatis staret erroz circa eandem. ⁊c. que sunt contraria. quamq̄z ergo quis possit velle errare in futurum et optare vt erret: impossibilia tamen sunt ad inuicez velle errare circa aliquid ⁊ de facto

errare circa illud Etiã confirmatur ex verbo apostoli Joãnis 12. Propterea non poterant credere quia iterum dixit esaias Excecauit oculos eorũ ⁊ indurauit cor eorũ vt non videant oculis ⁊ intelligant corde ⁊ cõuertantur ⁊ sanẽ eos Non est autẽ cõsensus liber vbi intercurrit necessitas ḡ. Etiaz dicit apostolus ad Romanos.10.quomodo credẽt quẽ non audierunt aut quomodo audient sine predicãte. quomodo vero predicabunt nisi mittantur. Ergo ab vltimo ad primum quibus predicatores missi non sunt manent necessario infideles ⁊ sic absqz libero voluntatis consensu. ¶ Secundo quia desperatio est mortale peccatum ⁊ fit absqz libero consensu. Prima pars patet per illud Ysidori scõo libro de summo bono. Committere vicium mors est anime. desperare autem descendere est in infernuz. Et secũda pars probatur quia nemo desperat qui vellet vtiqz sperare posse ⁊ rem desperatã in futuruz obtinere ¶ Tercio fm Aug.12.de trinitate capitulo.12. Illecebra seu delectatio morosa sine consensu adhibito in opus est mortale pctũ Unde Augu.ibi comparans in nobis progressuz ad pctũ illi qui erat pridẽ apud primos parẽtes Sensum dicit vicẽ tenere serpẽtis Et cũ inferiorẽ rationis portionem que tẽporalia cõcernit ad delectationẽ in aliquo turpi opere ⁊ prohibito pduxerit si non discernat mens in opus progredi habendũ est quasi mulier sola mãducauerit sed nõ sola dãnabitur quia vnus hic homo vtrãqz rationis partem tenet superiorẽ ⁊ inferiorẽ ¶ Quarto vt apostolus inq̃t ad ephesios sexto Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ sed aduersus pricipes ⁊ potestates mudi rectores tenebrarũ barũ puta demones sed illorum rabido ⁊ violento impulsui resistere nõ possumus. ergo ⁊c. minor patet per illud Job.41. Non est potestas super terram que comparetur ei qui factus est vt nullum timeret/omne sublime videt.ipse est rex super omnes filios superbie Sed potestas q̃ alteri resistere valet illi est comparabilis ḡ:item Greg. Illud precedẽti capitulo videlicet quadragesimi Nerui testiculorum leuiathan perplexi sunt implicatis inquit inuentis argumenta sua.s.diabo li alligãtur vt nequaquã se ab vna culpa valeant absoluere nisi in aliam cõsentiãt se ligari.13.dist.nerui: Et confirmo quia consuetudo necessitat ad peccatũ ḡ fortius impulsus demonũ Antecedens patet per illud Ysidori secũdo libro de sũmo bono.c.23 Logi=tatio praua delectationẽ parit:delectatio cõsentionem:consentio actionẽ.actio cõsuetudinẽ:consuetudo necessitatem sic hys viculis homo implicatus quadã cathena vicio rũ tenetur astrictus. ita vt ab ea euelli neq̃ quã valeat nisi diuina gratia manũ iacentis apprehendat. Peccatuz admittere est in puteum cadere consuetudinem vero peccãdi facere/est os putei coangustare ne is qui cecidit valeat exire: ¶ Ad oppositũ ⁊ pro veritate est illud Augustini. vasis ire deus non inferret interitum si non spontaneum homo inueniretur habere peccatũ. ¶ Pro huius decisione dicam primo quid sit consensus.secundo quis consensus sit liber. ⁊ tercio quale peccatum sit consensus in actum peccati:⁊ q̃ necessario interuenit liber consensus in peccato mortali. Et quo ad primũ Motus appetitiuus circulo agitur vt tercio de anima tradit philosophus:appetibile enim mouet appetitum trahendo ad se vt incipiat ab appetibili ⁊ in ipsum terminetur:primo apprehenditur appetibile in ratione conuenientis seu boni ⁊ imprimitur voluntati connaturalitas quedam videlicz amor ⁊ complacentia ad bonum apprehensum.⁊ex amore:concupiscentia illius boni: ex concupiscentia deliberatio de medys cõgruis ⁊ oportunis quibus cõsequi possit ⁊ sibi complacet in hys que reperta fuerint cõducibilia ad finem prestitutum/ que conplacentia cõsensus dicitur. vnde Damascenus libro secundo. post iudicium homo disponit ⁊ amat quod ex consilio iudicatum est ⁊ vocatur sententia .i. consensus.si vero quis iudicet.⁊ non diligat non est sententia. Et si mediorum plura fuerint placita/ restat electio eius quod prosequi voluerimus/ si vero vnicuz dumtaxat placet idem re sunt electio ⁊ consensus.vt dicit Tho.prima secunde.q.15.articulo tercio.sed differunt ratione nam inquantum medium illud placet: eius est consensus inquantum alys reiectis ipsum accipitur pre illis dicitur amor ille electio:in motu ergo appetitio primuz est apprehensio finis. Secundum eius amor:tercium concupiscentia eius.quartum deliberatio ⁊ inquisitio consiliatiua de medys oportunis.quintum amor medy aut mediorum que conducere possunt ⁊ dicitur consensus/si vero plura media fuerint ⁊ que homo persequi non velit vel non possit sequitur electio.consensus ergo nunquaz est ipsi=

us finis sed medy ad finem quemadmodū consiliū ⁊ deliberatio. ¶ Videamus nunc secundo quomodo consensus sit liber. Et certe differimus a brutis quia nosmetipsos agimus bruta sese non ducūt: sed impulsu q̄dam nature ducūtur: homo autem ducit se ipsum ratione/ consilio/ seu deliberatione/ nulla enim alia de causa dicimur libertatez ⁊ dominium actuuz nostrozum habere nisi pro quanto ratione ⁊ consilio discurrendo placita prosequimur ⁊ fugimus ꝓtraria. sed deliberatio ⁊ consilium nunquam sūt de fine immo presuponūt appetitum seu amorē finis. Unde philosophus. 7. ethi. ostendens in agibilibus principia virtute saluari ⁊ malicia corrumpi/ adducit quemadmodum in mathematicis ratio non est edoctiua principiozum ita nec in agibilibus. sed virtus a natura siue consuetudine recte sentire faciens circa pricipia. Dominium ergo ⁊ libertas est ad consensum amozem ⁊ electionem medi ozū. Sed amoz finis naturaliter ⁊ q̄si a causa naturali: necessitate quadam emergit neq̄ est in nostra potestate nisi mediate, quemadmodum actus sciendi ⁊ cognoscendi intellectus quos apertissimū est nō libere: sed naturaliter assurgere Sicut autem volūtas actum cognoscendi finem prohibere potest auersione intellectus dirigendo aciem in alia ita ⁊ amozem actualem finis cum volūtas ferri nequeat in incognitum ⁊ quia cuilibet rei apprehense in ratione boni vel honesti, vel delectabilis aut vtilis voluntas absolute affici potest: qui amoz vel complacentia nō est consensus aut electio/ quum amoz consensus aut eligentie semper sit vt medy propter aliud vt finem. Sed est voluntas appetitus finis exponendo rationem finis negatiue vt consistat in non ozdinari ad alia: secus de fine a finiendo ⁊ terminando media ad ipsum ozdinata: Unde oportet distinguere duplicem voluntatem scilicet appetitus ⁊ eligentie. vnde Bonauentura 28. dist. 2. sententiarum tractans illud Augustini. nihil tam in potestate voluntatis est quā ipsa voluntas. ⁊ capit voluntatem pro actu voluntatis/ obycit multo facilius est homini ieiunare: magnos labozes subire: ⁊ omnia bona sua spergere quam voluntatez suam abnegare: quam inimicum diligere. Preterea fic quandocunq̄ homo vellet/ iustus esset. Respōdet primo q̄ Augustinus includit ibi auxilium gratie. ⁊ sic. ⁊c. Secundo ad propositum nostrum respondet q̄ argumentū procedit de velle vt nominat actum potentie affectiue vt scilicet est quedam potentia naturalis non autem vt nominat actum liberi arbitry. Primo modo velle aliquid idem est q̄ affici ad illud. Secundo modo idem est q̄ eligere. voluntas autem appetitus adeo aliquando adberet rei/ vt vix vel nunquaz possit ab ea separari Sed secundū velle semper manet in nostra potestate ⁊ dicitur velle eligentie. sed quia non est efficax nisi inquantum preualet voluntati appetitus: ⁊ illi non preualet nisi per gratiam. vnde multi sunt peccatozes qui vellent esse iusti: ⁊ q̄ nunquam affectarent mala: nihilominus tamen manēt in sua iniusticia quia non adiuuātur a diuina gratia. hec ille Idē aperte confiteri videtur Augu. 8. confessionum: mirantur quidnam monstri fit: imperat anima corpori ⁊ tāta facilitas est: vt vix discernatur a seruicio imperium. Ubi autez imperat vt velit nec alter sit ab imperante neq̄z tamen facit respondet Fremebā; ⁊ turbulentissima indignatione indignabar q̄ dei pactum ⁊ placitum non iam prosequeretur: mecum contendebam ⁊ a meipso dissipabar/ ⁊ ipsa dissipatio me inuito fiebat. ostēdit etiam in se fuisse compugnantes amores ⁊ aliozsum a se traxisse q̄ō de velle liberis non contingit. Ergo oportet inesse amorem alium quem necessitate patimur non libere elicimus Et Hieronymus in epistola ad rusticum sententiam philosophi probans qui amozem veterem amoze nouo tā q̄ clauū clauo doceret expellere quemadmodū Assuero regi pricipes fecere persarū vt vastum regine desiderium/ aliarum puellaruz amoze compescerent: refert se vidisse adolescentem grecum in quodam cenobio egypti: qui nulla continentia: nulla operis magnitudine flammam poterat illecebre extinguere. quem pater cenoby odio infamie seruauit sen amoze purgandi infamiam prout latius refert: ergo sentit amozem talem non libere. sed naturali quadam necessitate oziri. Preterea Philosophus. 10. ethicozum. Natura quidem inquit non est in nostra potestate: sed per diuinam quandam causam existit. Sermo etiam ⁊ doctrina non in omnibus habent vires. sed oportet vt ante cultus fit moribus auditozis animus ad recte gaudendum odiendumq̄z/ tāquaz ager qui semina fit nutriturus. ⁊ ergo educatione ⁊ assuefactione opus est quoniā modeste ⁊ temperate viuere multis preser-

rim iuuenibus non est delectabile: sed mo=
lestiã non afferrent si fuerint consueta. Hoc
preterea videtur. quia semper amor seu ap=
petitus finis prerequiritur: vt ratio/ consili
um/vel deliberatio vim habeat: ⁊ ita natur
aliter non libere inest sicut est actus scientie
Dis premissis pono hanc conclusionez. Cõ
E sensus in opus peccati vniuersaliter est pec
catum aliquando veniale: aliquando mor=
tale: nullum autem mortale dari potest abs/
q̃ libero consensu voluntatis. Prima pars
patet: quia omnis consensus in mortale est
mortale peccatum: consensus vero in opus
veniale nisi tollat condicionez propter quã
a mortali vacabat) est tantum veniale pecca
tum. Primum patet manifesta sententia a
postoli ad Romanos 1. qui cuz iusticiaz dei
cognouissent non intellexerunt quoniã qui
talia agunt digni sunt morte non soluz qui
faciunt: sed ⁊ qui consentiunt facientibus. ⁊
vt dicit glosa de officio delegati cap. primo.
F Quadruplex est consensus videlicet coope=
rationis consilij. negligentie/ ⁊ auctoritatis
seu defensionis ⁊ vltimum deterrimum est
.24.q.3. qui aliorum. Superaddo quintum
videlicet consensum complacentie quo vi=
delicet licet nolit quis actum facere/ placet
tamen sibi vt per alium fiat. ⁊ quasi pascitur
ipso opere malo. q̃ autem hic quintus mo=
dus consentiendi sit mortale peccatũ probo
quia minus est sibi complacere seu letari de
ruina proximi. quam de quocunq̃ mortali
peccato/ sed primum est mortaliter culpabi
le. ergo ⁊ secundum. Minor patet prouer=
biorum. 17. qui in ruina letatur alterius non
erit impunitus: ⁊ ne putetis eum puniendũ
esse vt pro veniali. Job audiamus si inquit
gauisus sum ad ruinam eius qui me ode=
rat ⁊ letatus sum cum inuenisset eum ma=
lum. non enim dedi ei ad peccandum gut=
tur meum vt expeterem maledicens ani=
mam eius. Ubi hoc horrere videtur quasi
mortale peccatuz. Et apostolus prime ad co
rin. sexto. neq̃ maledici regnum dei possi=
debunt: sed maledicere nihil aliud est quaz
proximo malum optare/ ⁊ idem est de ma=
lo alterius letari seu complacentiam sume
re. Et ita cum incomparabiliter deterius sit
propter malum culpe letari. quam propter
malum pene: sequitur ꝓpositum. Q̃z autem
consensus in actum venialis culpe sit pecca
G tum veniale patet Quia secunduz Augusti
num. si quis voluerit ex necessitate vel vo=
luntate adulari maioribus/ si quis voluerit
immoderate dormire ad minuta peccata p
tinet 25. distinc. vnum orarium. §. criminis
appellatione. ergo consensus in actum ve=
nialis culpe solum est veniale peccatum: Et
ibidem aperte dicit Gratianus q̃ multa de
liberate committuntur que ad damnatio=
nem non sufficiunt nisi frequenter iterata
fueriut ⁊ in consuetudinem deducta. Quo/
modo autem hoc intelligi debeat anno su=
periori exposui/ quomodo videlicet itera=
tio vel consuetudo inducere possit mortale
peccatum in illis. Dico notanter nisi tollat
condicionem propter quam a mortali excu
sabatur. quia si illam tollit bene fit mortale
peccatuz. vt patet de hys que ex genere sunt
mortalia: sed per surreptionez excusantur a
mortali hys si adhibitus fuerit consensus/
sunt mortalia quoniam surreptio excusat a
mortali inquantum consensum non admit
tit. ¶ Sed est duplex cõsensus in opus ali=
quod mortale scilicet verus ⁊ interpretati=
uus. Consensus verus dicit actum elicitum
complacẽtie seu electionis. interpretatiuus
dicitur instar ⁊ ad similitudinem cause prima
tiue Sicut enim nauta dicitur causa submer
sionis nauis per suam absentiam quando
potuit ⁊ debuit prohibere submersionem
nauis ⁊ non prohibuit. Ita quis dicitur in
aliquod consentire interpretatiue quando
potuit ⁊ debuit aliquid prohibere quod ta
men prohibuit minime. et ita consensus ne
gligentie est consensus interpretatiuus sine
etiam quocunq̃ actu positiuo voluntatis
Et dico notanter quando debuit. quia licet
quis prohibere opus mortale potuit: si non
debuit seu obligatus fuerit pro tunc prohi/
bere non censetur ex hoc consentire. Sicut
nec nauta per absentiam est causa submer=
sionis nauis nisi directio nauis stet suo one
ri: Unde si quis se occupans in correptione
vel sermone necessario saluti subditorum
ex hoc sinat alium quem seruare potuisset
ruere in aliquod crimen/ vel charitatis con
silio sciens eum vicinum mortali peccato
pmitteret ruere presentibus alys vt efficati
reducere possit non ex hoc dicitur consenti
re. Consensus verus est duplex absolutus ⁊
condicionatus de condicionato cõsensu in
mortale opus quod sit etiã mortale peccatũ
probo autoritate Augu. libro de libero arbi
trio dicentis Sicui etiam non contingit fa
cultas concũbendi cum vxore aliena tamẽ
planum sit eum aliquo modo cupere ⁊ si po
testas detur esse facturum/ non minus reus

est qtiam si in ipso facto deprehenderetur g̃
conditionata volũtas concũbendi puta vel
le concũbere cum aliena si facultas daretur
est mortale peccatum Preterea mathei q̃n
to Qui viderit inq̃t Saluator mulierem ad
concupiscendum eam ꝛc. ergo si quis optat
concupiscere aut si velit vbi oportunitas se
offerret iam mechatus est quum sit vtrobi=
q̃ par ratio turpitudinis Et hec ratio vide=
tur secundum Augu. si quis velit furari si
posset impune. nichil tulit ꝛ furti reus tene=
tur de penitentia dist. p̃ma. c. si propterea vn
de deducens super verbo prophete Confige
timore tuo carnes meas ꝛc. quod timor ser
uilis carnem non crucifigit Viuit enim (di
cit) peccandi voluntas que tunc apparet in
opere quando speratur impunitas/cum ve
ro pena creditur secutura latenter viuit. vi=
uit tamen. mallet enī licere: dolet non licere
quod lex vetat quia non spiritualiter delec
tatur eius bono sed carnaliter malum me=
tuit quod minatur/hec ille. Sed non viuit
illa voluntas absoluta peccandi sed dũtaxat
conditionata g̃ illa excludit caritatem ꝛ est
mortale peccatuz hinc Schotus. 15. dist. 3. dt
condicionatum velle sufficere ad meritum
eterne vite/etiam damnationis eterne qua
le forte fuit dicit peccatum in angelis ꝛ intẽ
dit de appetitu equalitatis ad deum Sed cõ
tra istud videtur de sãctissimis viris hec cõ
ditionalis verificatur Isti negabũt cristum
si eis mors comminetur vel cadent in adul
terium si vehemẽter temptati fuerint ꝛ nul
la eis imineat infamia g̃ condicionata vo=
luntas operis prohibiti non ponit mortale
peccatum. Preterea multi vellent fornicari
si deo nõ displiceret aut si licitum esset, ꝛ sic
de alys neq̃ videntur in hoc turpe velle g̃
ꝛc. Respondeo ad primum aliud est homi=
nem sic dispositum esse quod in euentuz cer
te conditionis aliquid sit voliturus et aliud
est hominem velle sub conditione vt scilicet
conditio sit pars predicati siue obiecti voliti
Primum nullum arguit aut req̃rit actum
voluntatis vt eq̃ verificetur de non vtente
actualiter ratione sicut de vtente Sed se=
cundum duntaxat reperitur in actu positi=
uo voluntatis quanquam potius velleitas
dici debeat quam voluntas secũdum quos
dam/sed q̃d de hoc sit nichil refert ad presẽs
dummodo hoc certum teneatur quod etiã
volumus nõnunquam aliqua sub condicio
ne quã existere putamus vbi est efficax vel=
le quo in actum progredimur licet obiectũ
sit cõditionatũ. Ad aliud rñdeo q̃ i talibus
cõditio adiecta adimit ꝛ tollit turpitudinez
alterius partis obiecti voliti vt si non est pec
catum: si non displicet deo: si sit honestum ꝛ
sic de alys In superioribus vero loquor de
conditionis turpitudinem non auferentib̃
sicut si posset impune si oportunitas adesset
si homines non offenderet: si sanitatem nõ
lederet. si facientem non infamaret ꝛc. Un
de siue velit siue optet sub tali conditione o
pus prohibitum peccat mortaliter sed sem=
per aduerte quod aliud est optatur̃ vel vo=
liturus essez si cõditio illa existeret: aliud op
to vel volo aut desidero sub illa conditione
¶ Contra hoc quod dictũ est consensum in
actum peccati aliquando tantuz esse venia
te peccatum videtur illud Augu. in Joãnẽ
ꝛ ponitur in glo. prime ad corin. 9. digne su
mit supple corpus domini si quum de crimi
nalibus penitet displicent venialia Et si fra
gilitate humane conditionis sciat se statim
ad ea rediturum: nullum peccatum veniale
est dum placet: quantuncunq̃ paruũ fit mor
tale: si vero displicet nullum indicatur quod
Gratianus allegans. in. ℸ. Criminis appel=
latione 25. distinct. dicit Nullum peccatum
adeo veniale est quod non fiat criminale/
dum placet. Ubi glosa in verbo criminale.
cuius assiduitas ꝛ contemptus nõ fiat mor
tale. Uel dicit secundum alios solus con=
temptus est mortale peccatum: sicut exponi
tur Accedit verbum ad elementuz ꝛ fit sa=
cramentum: ergo nunquam consensus in
veniale peccatum potest esse peccatum ve=
niale: idem firmare videtur Beda tractans
illud Jacobi confitemini alterutrum pec=
cata vestra. Peccata inquit que ex ignoran
tia vel infirmitate committũtur: dicit ꝛ pre
cipit alterutrum confiteri quia facile dimit
tuntur: quecunq̃ vero ex deliberatione/nõ
nisi per penitentiam. Et cum prima pars in
telligi habeat de venialibus ex quo nulla
mortalia post baptismum contracta deleri
possunt sine penitentia/ oportet ne caudam
separem̃ a capite iuxta. c. maiores de bap. ꝛ
eius effec. quod altera pars etiam intelliga
tur de venialibus ꝛ p cõsequẽs qui delibera
te vult aliquod veniale/quod est in ipsũ con
sentire peccat mortaliter quod est propositu
Respondeo ad primũ vt dicit bea. Tho. 20.
distin. 4. sentenciarum qu. vltima verbum
Augu. intelligi habet de illa placentia que
ad fruitionez pertinet in qua omnis huma
na peruersitas consistit dũ vtendis fruimur

aut econtra vt dicit Augu. alias omne veniale quod voluntarie committitur cū certum sit ipsum placere/esset mortale peccatū Person in libro suarum conclusionum limitat ad veniale quod per surreptionem vel similē causam excusatur a mortali In illis enim accedente placentia libera seu libero cōsensu fit mortale Vel posset intelligi si placet quia peccatuz/hoc enim est diabolice obstinationis velle aliquid quia peccatū est ad verbuz Bede fateor quod tota congeries snie sue intelligi debet de opere veniali ex genere: vt mentiri officiose loqui o ciose ⁊ sic de alys. Sed aliud est hominem deliberatum aliquid facere ⁊ aliud ex deliberatione. Deliberatus eniz vel deliberate facit quando per viaz seu inquisitionem cognita veritate facit. sed ex deliberatiōe quādo sine deliberatiōe nequaq̄ esset facturus sed quia per deliberationem: rei qualitates cognoscit vult facere Sicut z. ethicoruz distingit philosophus inter ignoranter facere ⁊ ex ignorātia facere. Ergo veniale peccatum ex deliberatione. est velle ipsum facere quia cognoscitur esse peccatum vbi alias si comperisset nō esse peccatum noluisset facere: quod proprie est peccare de industria: ⁊ est diabolice obstinationis/neqz accidit sine mortali contemptu dei Et ne decipiaris/ licet scruteris an aliquid sit mortale vel veniale: ⁊ comperto q̄ sit veniale vult ipsum prosequi/si mortale/ non/ non adhuc videtur peccare ex deliberatione: nisi ideo velit opus ipsum quia peccatum/ ⁊ non sufficit q̄ velit quānis peccatuz est ⁊ hoc sciat. ¶ Pro bo nunc scōaz partem cōclusionis videlicet q̄ absqz libero consensu. ⁊c. Et primo per illud. dñi ad Laym. Genes. 4. nonne si bene egeris recipies/sin autem male/statim peccatū tuuz in foribus aderit Et subdit ad proposituz nostrū. Sed subter te erit appetitus tuus ⁊ tu dominaberis illius. Et erat tunc Laym in statu dānationis ⁊ mortalis culpe ergo in quocunqz statu fuerimus siue gratie siue damnationis/sub nobis est. id est sub potestate nostra ⁊ dominio nostro appetitus peccati ⁊ nos dominamur illius. Idem videtur manifeste voluisse apls 1. ad corin. 10. benedictus deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tētatione prouentum vt possitis sustinere. sed non dominamur neqz vtimur libertate/ nisi ratione consensus liberi. ergo nullū mortale cōmitti potest. sine libero consensu voluntatis vero vel interpretatiuo condicionali vel absoluto. ⁊c. ¶ Et cōfirmatur quia si sic maxime esset de odio proximi aut appetitu nocendi proximo cum hoc valde videatur contra charitatem: sed hoc non ergo. ⁊c. Minor patet per glosam Mathei quinto. super verbo omnis qui irascitur fratri suo. ira est omnis malus motus ad nocendum. subitus autem motus cui non consentitur: propassio est/ accedente consensu: passio est: ⁊ mors in domo. Et licet dixerim existentem in statu mortalis culpe dominium ⁊ libertatez habere committendi velvitandi quodcunqz mortale peccatum/non tamen assero q̄ omnia vitare possit non recuperata gratia. Sed quoniam sufficiens semper auxilium sibi offertur quo resurgere possit: ⁊ sic oia vitare vt latius deduxi in quodlibet an licet eucharistie vel absolutionis beneficium ministrare illi qui se dicit a peccatis abstinere non posse. ⁊c. ¶ Ad rationes ante oppositum/ Ad primaz respondeo infidelitas vt dicit puram negationem fidei non est peccatum. sed potius pena consequens originale peccatum iuxta illud Joan. 15. si non venissem ⁊ locutus eis non fuissem peccatuz non haberent. ⁊ loquitur de peccato infidelitatis: sed certe renisus volūtatis facit eam esse mortale peccatuz. vt ondit Tho. secunda secūde. q. 11. arti. 1. ⁊ idem est de negligentia inquirendi. ⁊ ita interuenit liber consensus vel verus vel interpretatiuus voluntatis. Quod autem dicitur. implicat dicere q̄ aliquis volens erret/ ⁊ ex ꝗ bene sequitur q̄ ergo non interuenit liber consensus verus errandi. sed nō arguit qui intercurrat consensus interpretatiuus in errorem/ omittendo quod facere deberet ad prohibendum errorem: vel verus cōsensus in id quod est error quamq̄ non credat esse errorez: ⁊ hoc sufficit immo etiam sufficeret consensus in aliud vnde comitetur talis error culpabilis. qz dico soluz necessario interuenire liberum consensuz vt quis peccet mortaliter. Ad confirmationem ex verbo Joan. 12. dico q̄ non posse ibi dicit idem q̄ necesse non/ ⁊ hoc necesse solum dicit necessitatē consequentie non consequentis. vt quia scriptura asserit antichristum futurum perditionis filium: necesse est q̄ peccabit. Sed talis necessitas vtiqz stat cum contingentia consequentis. ⁊ vbi oppositum futurum esset: nunquaz hoc scriptura asseruisset ¶ Ad scōm de desperatione rūdeo qz posset

mediante dei auxilio prohibere desperatio nem:libero consensu interpretatiuo consentit in desperationem.Quia illud possumus quod per amicos possumus.3.ethicorũ.Ad tertium licet Augustinus in passu allegato videtur posse limitari ad casum dum verus consensus adhibetur in ipsam illecebram seu turpem delectationem in hoc quod dicit tenens tamen ꝛ libenter volens que statim vt attigerunt animum respui debuerunt:nihilominus sistendo in cõmuni intellectu doctorũ Respondeo ꝙ ad minus prius quam ipsa delectatio fiat mortaliter morosa interuenit necessario consensus interpretatiuus voluntatis.non enim dicitur morosa a diuturnitate temporis sed secundũ b. Tho.prima.2.q.74.articu.sexto.a mora faciendi quod voluntas facere debuit.Sicut quis dicitur in mora soluendi. Probabile tamen est ꝙ talis cõsensus interpretatiuus non facit mortale nisi illecebra magna fuerit vt periculum sit perducendi animum ad consensum in opus vel delectationem seu illecebram ipsam.vnde Bonauentura.24. disti.2.sententiarũ causam assignans quare delectatio morosa(sit mortalis designat pro causa quia aduertit periculum:sed limitate loquitur cum ꝛ delectatio ꝛ opus nephariũ de quo est displicent:sed idem credo cum pro magnitudine delectationis aduertere debuerit periculum ꝛ siue displicet: siue non.Ad quartũ respondeo licet nulla potestas comparetur demoni in rebus ad extra efficiendis vtiq; tamen in libertate voluntatis cuꝫ possumus nostro arbitrio ꝛ bene ꝛ male velle. demon tantũ male:iterum ꝛ si per nos tentationibus demonum resistere non valemus vtiq; tamen mediante dei gratia que semper nobis presto est et offertur faciens cum tentatione prouentuꝫ vt possimus sustinere.ꝛc. ꝛ argumentũ Gregorij de implicatis inuentis.ꝛc.procedit supposito errore intellectus vtpatet ĩ omnibus tribus exemplis que adducit:perplexitas eĩ primi accidit quia credit se iuramento obligari.vt futurum adulterium vel homicidium quantum in eo est non prohibeat. quuꝫ tamen iuramentum esse nequeat iniquitatis vinculum.22.q.4.ca.inter cetera.immo ꝛ si in confessione precepisset vtiq; posset alium accusare non intimando personam cõfitentis vt tradunt doctores In secundo qꝛ credit votuꝫ obediẽtie ad illicita se extendere.in tercio qꝛ credit ratione boni finis seu vtilitatis proximorum hominẽ astringi ad ea que sibi non licent puta ad exercituꝫ po/testatis simoniace adepte.Ad cõfirmationem ex Ysidoro dico vt quinto Methaphi. dicitur:necessitas dꝛ non solũ vbi opposituꝫ est penitus impossibile seu implicans contradictionem:sed etiaꝫ cuius oppositum est valde difficile quomodo dicimus claudum necessario curue ambulare.Qꝛ non nisi magna difficultate recte ambulat.sic quia non leuiter relinquo quod facere soleo. ꝛ iuxta Debeni verbũ aio inueteratũ vsuꝫ pmanere amice atqꝫ eum tandem boĩbus naturã esse vt refert philosophus .7.ethicorum sed hoc solum fortem adhesionem vocare voluit ꝛ quam sit difficile vincere Etiaꝫ loquitur Ysidorus de necessitate per exclusionem diuine gratie vtpatet per exceptionem quã adiungit:nisi(inquiens)diuina gratia manum iacentis apprehendat ꝛ hoc concedo sed plurimorum manus a deo apprehendũtur qui tamen extra puteum non trahuntur quia semetipsos iuuare non satagunt.vt iacenti in puteo corda porrigitur qua se valeat liberare.sed quia laboris piget aut penam refugit/sua culpa/ non offerentium reste m/in puteo perseuerat.

Secundo inquirere habeo:Utrũ pecunie vel rei alterius amor primum inculpatus aut tantum venialis adeo increscere possit ꝛ augeri vt fiat mortale peccatum. Et videtur primo quod non.quia si sic ex solis venialibus peccatis posset aliquod mortale cõstitui/ꝛ certe venialibus peccatis correspondeꝛet pena ifinita ꝓm extensioneꝫ quod falsum est ꝛ impossibile Primum deduco sic/ pono gratia exempli primum gradum amoris tantum esse veniale peccatum: ꝛ amorem qui per augmentationem iam habitus est mortale peccatum esse viginti graduum aut triginta Tunc si primus gradus tantum erat veniale peccatum: ergo etiam quilibet sequentium cum sint eiusdem rationis ꝛ intensionis :quum ergo illi .20. vel .30. gradus constituant totum illum amorem sequitur ꝙ illa viginti vel triginta venialia faciunt vnum mortale/cum totum nihil aliud sit. quam sue partes simul sumpte.Falsitas immo implicatio illius patet.quia cũ pena cuiuslibet illorũ sit finita ꝛ eiusdẽ rationis collectio ex omnibus penis eorum erit finitũ quũ finita numero finito

sumpta nequeant constituere infinitũ. Et cũ pena cuiuslibet mortalis sit infinita secundum extẽsionem. sequitur q̃ eadem pena erit finita secũdũ extensionẽ ⁊ ifinita Secundum videlicet quod venialibus correspõderet pena infinita deuco: quia si toti peccato correspõdeat tota pena/medietati peccati secundum intensionem correspondet medietas pene eo modo quo medietatem habet puta secũdum acerbitatem. ⁊ quarte/quarta pene/⁊ sic proportionabiliter in infinitum. q̃ tricesime parti amoris correspõdet tricesima pars pene. sed tricesima pars amoris ponitur pctũ veniale: ⁊ tricesima pars pene est infinita fm extensionez/ita veniali peccato correspõdet pena infinita ⁊ sic veniale esset mortale. antecedens probo ex proportione quomodo argumentatur phus. 7. phisicorũ de medietate mouentis aut medietate mobilis. ⁊c. Secundo q̃ acerbitas pene correspondere videtur intensioni peccati iuxta illud apoca. 18. quantum glorificauit se in delicys/tantum date ei de tormento ⁊ luctu ⁊ illud deutro. 25. secundum mensurã delicti erit ⁊ plagarum modus. Preterea qui alteri soluit quantum debet. nullam irrogat ei iniuriam si cui minus debet adhuc plus dederit/ergo qui deo tribuit amorem summo bono vel vltimo fini debitum pro tempore quo eum preceptum astringit non peccat q̃tumlibet intẽso amore alio in tempore creaturam dilexerit. neq̃ hoc arguit si actuz diligendi creaturam aliq̃ñ comitetur culpabilis omissio dilectionis dei: quia sic occupationem aliam vel somnum oporteret mortale fieri quod nemo sane mentis dixerit: licet enim concurrat cum aliquo mortale peccatum/nõ propterea ipsum oportet esse mortale peccatum. Preterea quantumlibet intenso amore quis creaturaz dilexerit potest velle pro Christo vbi opus seu necessarium erit creaturam illam seu amorem illius relinquere. ergo retinet christum pro fundamento amoris. ⁊ per consequens quod superedificauerit/ potest esse lignum aut fenum: aut stipula/vnde detrimentum patietur sed non erit mortale peccatum iuxta sententiaz apli. 1. ad Corin. 5. ipse autem saluus erit sic tamen quasi per ignem. Antecedens patet quia potest hoc quis experiri in se. ⁊ consequentia tenet. quia hoc manet fundamentum amoris pro quo cetera perdere parati sumus. Ad oppositũ ⁊ pro veritate est illud Jaco. 4. adulteri nescitis q̃ amicitia huius mũdi inimicitia est deo: q̃cũq̃ q̃ voluerit esse amicus huius seculi. inimicus dei constituitur Pro huius solutiõe valde videtur mihi fuisse sollicitus. btũs Aug. duo ex scripturis fundamenta colligens. Primum est illud apli 1. ad Thimo. 6. habentes alimẽta ⁊ quibus tegamur hys contenti sumus. nam qui volunt diuites fieri incidunt in tentationẽ ⁊ in laqueum dyaboli ⁊ desideria multa ⁊ nociua que mergunt hominem in interituz ⁊ perditionez. radix enim oim malorum est cupiditas quam quidam appetentes erraverunt a fide ⁊ inseruerunt se doloribus multis. Secunduz est illud apostoli 1. ad corin. 3. fundamentuz aliud nemo potest ponere. ⁊c. si quis autez superedificauerit supra fundamentum hoc: aurum: argentum/⁊ lapides preciosos lignum fenum aut stipulam/vniuscuiusq̃ opus manifestum erit. dies enim domini declarabit/quia in igne reuelabitur ⁊ vnuscuiusq̃ opus quale sit ignis probabit si eius opus manserit quod superedificauit mercedem accipiet. si cuius opus arserit: detrimentum patietur: ipse tamen saluus erit sic tamen quasi per ignez. Ex primo conclusit primo de ciuitate dei c. 10. quibus terrene diuitie perierunt si eas sic habebãt sicut ab isto foris paupere intus diuite (⁊ loquit de Paulo apostolo). i. si mũdo vtebantur tã quã non vtẽtes. potuerunt dicere quod ille graviter tentatus ⁊ minime superatus. nudus egressus sum de vtero. ⁊c. dominus dedit dominus abstulit: sicut domino placuit. ⁊c. illi autem infirmiores qui terrenis hys bonis quãuis ea non preponerent Christo/ aliquanta tamẽ cupiditate coherebant quã tum hec amando peccauerũt: perdendo sen serunt. tantum quippe doluerunt/ quantuz se doloribus inseruerunt sicut aplz supra dixisse commemorauit. ⁊ ibidem valde beatũ Paulinum episcopum nolensem commendat qui dum omnia sibi auferrentur dominuz orauerit. Dñe non excrucier propter aurum ⁊ argentuz vbi enim sunt omnia mea tu scis. regula igitur quam ex verbis apostoli colligit Aug. hec est. tantum quisq̃ peccauit amando diuitias quantum dolet eas amittendo: licet eas Christo nunq̃ preponeret. ex illo argumentatur/iri de ciuitate dei. c. 26. quisquis sic habet in corde cristuz vt ei terrena ⁊ temporalia nec ea que sunt licita at concessa preponat/fundamentum habet Christum. si autem preponit ⁊ si videatur fidem habere Christi/non est tamen in

eo fundamentum christus cui talia preponū
tur:quāto magis si salutaria precepta contē
nens committat illicita/etiam non preposu
isse christuz sed postposuisse contuincitur quē
postihabuit imperantem dum contra eius
imperata seu concessa suā per flagitia dele=
git explere libidinez:infert si cristianus dili/
git meretricem ⁊ ei adheret: non habet fun
damentū cristum.si aūt vxorem/secunduz se
culum carnem diligit/ si in morbo concupis
centiam sicut gentes que ignorant deū etiā
hoc secundum veniam concedit apls īmo p
aplz deus:pt ergo ⁊ iste habere in fundamē
to cristum:si enī nihil ei talis affectionis vo
luptatisqz prepōat quānis supedificet ligna
⁊c.cristus est fundamentū ⁊ ipse saluus erit
per ignem.etiam qui amat patrem vel ma
trem plusquā me non est me dignus ait sal
uator Mathei.10.verum qui hos sic amat
carnaliter/vt tñ eos cristo dño nō preponat:
malitqz ipsis carere q̄z cristo/ si ad hunc arti
culum tentationis fuerit adductus per ignē
saluus erit. qz eorū amissione necesse est tñ
vrat dolor quātū beserat amor idē sentētio
naliter ponit encheridion 97.c.quando alte
rutra conditione inquit preposita eis carere
malit q̄z cristo.nec timore amittēdi talia de
serit cristum.quānis doleat dum amittit/sal
uus est quidez sic tamen quasi per ignem qz
vrit eum reruz dolor quas dilexerat amissa
rum:sed non subuertit neqz consumit fun=
damentū stabilitate atqz incorruptione mu
nitum. Pro huius intellectu clariori est ad/
uertendum q̄ de ratione fundamēti est fer
re seu sustinere totum pondus seu onus edi
ficij vt quo illud tractum fuerit necesse sit a
liorū quodlibet vl iā ab edificio decidere vl
fundamentum sequi: huius similitudine p
methaphoram quandam illud in corde seu
affectu hois dicitur fundamētū:cuius amor
sic mentem absorbet atqz implet:vt quicq̄d
aliorum trahit a fundamento necesse est vt
decidat finaliter a corde qñ stare non potest
⁊ sequi quo preit fundamentū.⁊ ergo si nul
lius amor hoc modo cor occupet:nihil sibi ē
fundamētum.si plurium amor in simili illa
simul sunt ei profundamento/huius exem=
plum capite de vi magnetis impressa ferro:
vis illa seu virtus impressa mouet ferrū ad
euz magnetē:a quo imprimitur sicut amor
ad ipsum amatum/vbi in diuersis locis ma
gnetes posueritis qui vigorosior extiterit p
uincet aliorum vires ⁊ ferruz deducet ad se
⁊ ille magnes est ferro quasi fundamentuz
si vero eque fortem ⁊ magnum inferius po
sueris ⁊ consimilē penitus sursum neutrum
habebit ferrum pro fundamento sed mane
bit suspensum in medio:quō ferrea tumba
maledicti machometi fertur ī aere detineri
Similiter si in eodem situ eque fortes ma=
gnetes locaueris/ambo simul ferro funda=
mentum erunt neuter solus totū fundamē
tum. Infero vbi ergo amor christi nō ita sin
gulorum ⁊ oīm excedit amorem vt quo cri
stus ierit sanctis preceptis suis/sequātur vl
decidant ab amore quō si prediñantem ma=
gnetem a loco traxeris tandem penitus de
perit magnetuz virtus ⁊ in ferro extinguiē
ita qui non sequuntur cristuz:ibi dico cristū
non esse fundamentū:quod satis patere cre
do ex premissis. Hoc supposito respōdeo ad
quesituz affirmatiue: quod adeo increscere
potest ⁊ augeri amor creature primū venia
lis tñ aut inculpatus:vt post fit mortale pec
catum. Probo per illud 1.Joan.2. nolite in
quit diligere mundum neqz ea que sunt in
mundo glo.interli.i.abundantiam vel pul=
chritudinem eius vt aurū argentum:⁊ oēm
fluxum diuitiarum: addit apls pro causa/ si
quis diligit mundum non est charitas pris
in eo.vbi glo. interli. sicut enim per odium
proximi ita per amorem mūdi extinguitur
amor dei.preterea Diero. 3 iominianuz ni
hil inquit interest ex qua honesta causa quis
insaniat vnde ⁊ sextus pictagoricus ait ī sen
tentys.adulter est inquit in suam vxorem a
mator ardentior:in aliena quippe vxore ois
amator turpis est in sua nimi⁹:sapiens iudi
cio debet amare coniugem non affectu.32.
q.4.origo.item ecclesiastici.10. nihil iniqui
us est q̄z amare pecuniam/hic enim et ani=
mam suam venalē habet quoniam in vita
sua proiecit intima sua.item Joan.12.multi
ex principibus crediderunt sed propter pha
rizeos non confitebantur/ vt de synagoga
non eycerentur/dilexerunt enim gloriaz ho
minum magis q̄z gloriam dei. q̄ amor crea
ture tñ intendi potest vt fiat mortale pecca
tum. Probo consequētiam quia tantum au
geri potest vt realiter extinguat christi amo
rem sicut delectatio vehemens expellit om
nem tristitiam non solum que contraria est
sz etiam contingentem 7.ethico.etiam faci
le tantum augetur :q̄ christus non maneat
fundamentuz. sed hoc solum fit per morta
le peccatum. Cum ergo nihil aliud ibi sue=
rit quā amor nimius ⁊ non adhuc perpe=
tratio alterius illiciti sequitur propositum,

D Preterea tenemur quoad aĩ preparationez
oia velle perdere pro christo sub pena eterne
dãnationis. sed tñ augeri potest amor crea
ture vt nos impediat paratos esse omia pro
christo perdere. g̃. ꝛc. maior patz per illud lu
ce. 14. oĩs qui nõ renũciat oĩbus que possi=
det/non potest esse meus discipulus vbi glo.
relinquere oia tñ est perfectorum: sed renũ
ciare oĩbus competit qui ita licite vtuntur
mũdanis que possident vt tamen mente tẽ
dant ad eterna. eodez c. dicitur: si quis venit
ad me ꝛ non odit patrem suum aut matrez
ꝛc. adhuc autem ꝛ aĩam. i. vitam suam non
potest meus esse discipulus. sed solum mor=
tale depellit hoĩem a discipulatu christi g̃ nõ
esse paratũ oia sua reliquere. ꝛc. est mortale
Et minor patet qz ex nimio amore creature
quis frequenter ita adheret creature vt vbi
creaturã oporteret relinquere ꝛ perdere. aut
cristũ mortaliter offendere/mallet longe cri
stum offendere q̃ꝫ. ꝛc. g̃ talis amor impedit
hanc aĩ preparationẽ. Et confirmo tenemur
non soluz vitare pctã: sed ẽt oẽs occasiones
E verisimiles mortalis pctĩ. imo ꝛ de quibus
discrimen nobis iminet mortalis culpe/qui
enĩ amat periculum peribit in illo ecclesiasti
ci. 3. etiam preceptũ habemus exire de me=
dio eorum: separari ab eis: imundum nõ tã
gere 2. ad corĩ. 6. ꝛ esaie. 52, sed hoc separari
solum videtur ad nostram cautelã necessa=
rium vt videlicet occasiones verisimiles de
quibus probabile dubium fuerit protraben
di nos in mortale fugiamus ꝛ vitamus. hĩc
Grego. ꝛ ponitur de pnĩa dist. 5. c. falsas: cum
g̃ frequẽter ex immodico amore seu immo
derato periculuz imineat vt homo ptrahatur
in mortale oportet ad minus tunc propẽ
illum amorem nimium concurrere peccatũ
mortale in voluntate ꝛ verisimile etiam ip
summet amorem tunc esse mortale peccatũ
quum non sinat christum nostri cordis esse
fundamentũ. ¶ Ad rationes ante oppositũ
ad primam nego sequelam ꝛ ad probationẽ
adductam dico q̃ licet quilibet graduum p
se ꝛ separatim esset veniale vel nulluz pctũ
5 tamen insimul sumpti sunt vnum peccatum
mortale. Do simile accipio centum milia
granorum tritici de campo alterius/est mor
tale pctũ ꝛ tñ acceptio vniuscuiusq̃ g̃ni vbi
separatim ꝛ seorsuz existeret nullum penit̃
pctũ fozet: vt recte dicit Tho. secũda secũde
q. 66. arti. 6. propter exignitatem nullum dã
num censetur proximo inferri imo dico q̃
in parua re dñs presumitur nõ esse inuitus.
Similiter odiũ fratris surrepticiũ est tñ ve=
niale pctũ ꝛ si continuando per quodcunq̃
paruum momentum tpis seorsum tantũ fo
ret veniale pctũ/sed per totum aliquod tp̃s
in quo potuisset deliberare ꝛ nõ repulit de
liberãdo est mortale pctũ. nec valet cõsequẽ
tia/per se seu separate essent venialia pctã: ꝛ
in toto existentia non sunt mortalia peccata
g̃ manent venialia: qz in toto non sunt pctã
sed partes vnius mortalis pctĩ. itelligo hoc
quibus determinata pena debeatur a pena
totius. stat enĩ q̃ habeant deordinationez ꝛ
non sint imputabiles ad penam eternam.
Sed cum toti pena eterna corespondeat. pe
ne que partibus seorsum deberentur abſor
bentur quasi ꝛ euanescũt in pena totius/ita
q̃ nihil eis speciale corespondet: alias dice
re oportet/q̃ venialia cuz faciunt totum ha
bens determinataz deordinationem a deor
dinationibus partiuz possunt reddere mor
tale. Deductio vero argumenti procedit qñ
deordinatio totius solum est quid collectuz
ex partium deordinationibus ita q̃ totum
non magis sit ꝑ charitatem q̃ꝫ quelibet par
tium collectarum sumpta seorsum que ba=
solutionum alteri preferri debeat ad alia p
perans auditoris iudicio relinquo. ad dedu
ctionem scõe partis sequele cum arguitur si
toti corespondet tota pena oportet medie=
tati pctĩ corespondere mediaz quarte quar
tam. ꝛc. de alys per locũ a proportione. Rñ
deo non arguitur penes locum illum a pro
portiõe nisi illud cuius gratia proportio ba/
betur ita reperiatur partialiter imediate ꝛ i
alys partibus proportionalibus sicut totali
ter reperitur in toto. ꝛ sic nõ est in proposito
qz pena eterna solum corespondet pctõ ra
tione huius quod est esse ꝑ charitatẽ. ꝛ i pro
posito partibus non ita competit esse cõtra
charitatem vt patet clare in simili de conti=
nuatione odij dei per breue momentũ quo
adhuc est surrepticiuz/ ꝛ per tempus quo in
terpretatiue consentit ꝛ est mortale. Per idẽ
respondeo ad illud apoca. 18. ꝛ deuter. 25. q̃
nõ procedũt in pena eterna infligenda nisi
extrema cõparata sint cõtra charitatem seu
pellant charitatem ꝛ ita non est hic. Ad secũ 6
dum respondeo q̃ deo nunq̃ꝫ satis soluitur
de amore nisi plus singulis ꝛ oĩbus: de per=
fecto corde amatur. cuius signe reperies in oĩ
bus vbi seruare oportet distributiuam iusti
ciã que in proportione geometrica consistit
seu in proportione proportionum 5. ethi. Si
eniz magistratus eque meritis apud rem p.

inequalia elargiri voluerit de publico peccat contra iusticiam distributiuam: ⁊ magis ad propositum Quantumcũq; dederit Petro magis merito seu digno si Joanni minus bene merito plus dederit non satisfecit petro cui ex iusticia plus dare debebat: ⁊ ita in casu aliquo gradu amoris satisfaceret deo quando remissius creaturas amauerit quo satisfacere non potest cum ardentiusce perit creaturas amare. Et cum dicitur quod hoc nihil arguit si aliquando comitem habeat ⁊c. cõcedo sed certe aliud lõge est amorem dei positiue depellere vel nõ sinere vt sic inualescat vt sit homini xps fundamentum: ⁊ illa de causa fit amor creature mortale peccatũ. Ad tercium respondeo: potest amor ad creaturam adeo intensus esse/ q̃ se cuiz nõ permittat velle efficax perdendi oia pro Christo: licet stet velle quoddam optatiuum. quo optarẽ me sic affectum vt oia pro Christo perderẽ vbi opus fuerit: sicut optarem pro scientia quietez somnũ. ⁊c. contemnere/ sed certe efficax velle nondum habeo.

Tertio inquirẽdum est an in quolibet mortali pctõ homo ita aberret a deo vt creaturaz tanquã vltimum finem ⁊ supra q̃ deuz diligat. Et cuz nihil certius inueniatur quã quod dente disputationis discutiẽ/ adducaz ad partes vtrasqz quedaz ad soluendũ difficilia: vt post de medio tenebrarum lux veritatis resplendescat gratius. ⁊ arguo pro parte affirmatiua. ¶ Primo sic: oĩs peccãs mortaliter fruit creatura/ ergo diligit creaturaz supra q̃ deum ⁊ tanq̃ finem vltimũ: consequentia tenet qꝛ frui est diligere seu amare aliquid tanq̃ finẽ vltimũ Juxta illõ Aug. primo de doctrina christiana. Si vero ibeseris atq̃ permanseris finẽ in eo ponẽs letitie tue: tunc prope dicẽdus es frui quod nõ est faciendum nisi in ipsa trinitate. i. sũmo ⁊ incõmutabili bono Et antecedẽs patet per eũdẽ. 10. de trini. c. 10. Fruimur iquit cognitis in quibus volũtas/ propter se ipsaz delectata coquiescit: vtimur vero hys que ad illud referimus quo fruendũ est Subdẽs ad propositum/ nec est alia vita hominis vitiosa atq̃ culpabilis q̃ male vtẽs ⁊ male fruens ⁊ libro. 83. q̃stionũ. q. 3. Omnis itaq̃ humana puersio quod etiaz viciuz noĩatur est fruẽdis vti velle atq̃ vtendis frui: q̃ peccãs mortaliter vel fruitur male creatura ⁊ habeo intentũ: vel vtitur male deo ⁊ cuz vsus sẽper referat suũ obiectũ in aliud quo fruimur oportet vt deũ referat in creaturã quã fruitur: ⁊ per oĩs nemo peccat mortaliter ni si creaturã diligat tanq̃ vltimũ finẽ ⁊ supra deũ ¶ Secõo sic auaricia similiẽ gula de q̃rũ qualibet tamẽ minus videtur est amor creature tanq̃ finis vltimi g̃ ⁊ in quolibet alio pctõ Antecedẽs patet de auaricia per illud apli ad Ephesios 5. hoc scitote qm̃ omnis fornicator aut immũdus aut auarus/ quod est ydolorũ seruitus/ non habet hereditatẽ i regno dei/ sed seruitus ydolorũz seu ydolatria solũ est cũ diuinus honor ⁊ amor impẽditur creature. g̃ ⁊c. De gula pz ad philipenses. 3. Multi ambulant quos sepe dicebam vobis/ nũc aũt ⁊ flẽs dico ĩimicos crucis cristi/ q̃rũ finis interitus quorũ deus vẽter est: ⁊ glia in confusione ipsoꝛ qui terrena sapiũt. vbi glo. interli. hoc ab homie colitur quod pre ceteris diligit: ergo gulosus diligit vẽtrẽ. i. corpus supra deum. ¶ Tercio sic ꝓz Aug. tractãtẽ illud psalmi. 79. Incẽsa igni ⁊ suffossa ab increpatione vultus tui peribunt. Omne pctm̃ oritur aut ex timore male humiliãte vel ex amore male inflãmante Sz timor presupponit amorẽ. naz vt Aug. inq̃t li. 83. questionũ manifestũ est nullã aliã esse metuẽdi causã quã vt amata amittamus aut depta: vel non adipiscamur sperata Ergo a primo ad vltimuz omne mortale pctm̃ oritur ex aliquo peruerso ⁊ inordinato amore ⁊ non videtur ex quo nisi amore diligendi creaturã super omnia seu fruẽdi creatura g̃: Et confirmatẽ Quia scõz Dionisiuz in 4. de dĩnis noĩbus propter amorem omnia agũt quecũq; agũt ergo ⁊c. ¶ Quarto sic. q̃cquid agimus fit a nobis propter vltimũ finẽ Cũ ergo in actu mortalis culpe homo non habeat deuz p fine vitio saltẽ cũ sciẽter offẽdit deũ oportz quod habeat creaturã aliquã p fine vltimo ⁊ habetur ppositũ Asicedẽs patet. 13. de trini. c. 3. ⁊ hoc verũ est inq̃t Augu. quod omnes homines esse beati velit idq̃ vnũ ardentissimo amore appetunt: ⁊ ppter hoc cetera quecũq; appetut Itẽ. 19. de ciui. dei. c. 1. illud est finis boni nostri propter qõ appetenda sunt cetera ipsum aũt propter se ipsuz. idẽ probat sanctus Tho. 1. 2. q. 1. art. 6. quicquid appetimus in ratione boni appetimus ⁊ñ non sub ratione boni perfecti quod est vltimus finis: necesse est vt appetatur vt tendẽs in perfectũ. semp eni perfectionis alicuius inchoatio ordinatur in eius cõsummationez. vt patet tam in his que a natura fiunt q̃ ĩ hys que ab arte. oĩs namq̃ incho

atio perfectionis ordinatur in consummatā perfectionē que est finis vltimus Secō sic quia finis vltimus se habet in mouēdo appetitū sicut in alys motionibus primū mouens:sed sine primo mouēte alia nō mouēt ergo nec sine primo appetibili ¶ Quinto sic quia omne mortale pctm destruit veruz fundamentū ⁊ superedificari non potest christo fūdamēto.sed hoc soluz accidit dū aliq̄d supra cristū vel admin⁹ equaliter amatur:ergo oportet cōcurrere in mortali peccato amorē creature tanq̄z finis vltimi.negatiue admi=nus exponēdo scilicet supra quē non sit alius finis ⁊c. ¶ Ad oppositum est q̄ ex zelo dei quidā mortaliter peccāt ad Ro.1. Testimoniū phibeo illis quoniā zelū quidē dei habent:sed non scōz scientiā:ignorātes enī dei iusticiā ⁊ suā volēte statuere iusticie dei nō sūt subiecti Et vbi hoc non sufficeret saluatorē audiamus Uenit hora inquit ⁊ nunc est vt omnis qui interficit vos.arbitretur se obsequium prestare deo Joā.16.idem confirmat verbū Ber.zelus sine discretione precipitat Preterea contingit aliquē ex ignorātia peccare mortaliter vtpz de paulo p̄me ad Thimo.primo:qui prius inquit fui blasphemus persecutor ⁊ contumeliosus sed mīaz consecutus sū q̄a ignorās feci Et Christus orauit p hys qui eū ex ignorantia culpabili morti tradiderūt Pater ignosce illis quia nesciūt quid faciūt Preterea.3.Quis potest velle aliquid prohibitū.scienter sub spe venie:quam nisi speraret nullo pacto ad id faciendum induci posset:pro quo facit quod Aug.sub dubio de prio parēte firmare videtur q̄ ex quadā amicabilibūuolētia q̄ plerūq̄z fit vt offendat deus ne offendat primus ⁊ amicus ⁊c. vt videre poteris.22.dist.2.sniarū ¶ In hac questione videtur solēnis quorūdā doctorū opinio quod omnis peccās mortaliter fruitur aliq̄ creatura.⁊ eā plus quaz deū diligat. vnde beatus Tho.q.7.de malo articulo primo tractans driam venialis a mortali pctō dicit pro eo aliquid esse mortale per simile de morbo in corpore q̄ excludit pricipiū spiritualis vite:⁊ sic nihil relinq̄tur per q̄ō deordinatio reparari possit. Principium autē in opabilibus est finis scōz philosophū .6.ethi. Unde principiū spiritualis vite que cōsistit in rectitudine actionis est finis humanarum actionū:que est charitas dei ⁊ proximi: finis enī precepti est charitas.prime ad Thomo.primo per charitatē enī constrīgitur anima deo qui est vita anime sicut anima ipsa est vita corporis:quod ergo charitatē excludit est mortale pctm Declarās quomodo peccatū excludit charitatē vel ex parte peccātis vel ex grīe operis Et in solutione ad primū/ in veniali licet homo conuertatur ad bonū/ cōmutabile non tamēvt ad finez ⁊ sic nō vt ad terminū alterū ppter quē sit necesse a dō auerti ⁊ soluēdo pbat hāc differentiā Peccans mortaliter diligit creaturā plusq̄z deū Peccās venialiter infra deū/dicens q̄ vera ⁊ recta differentia est:vbi sumenda est differentia ex parte peccantis.secus cum ex genere operis/vt in fornicatione quando ignorat esse mortale/⁊ nullo modo faceret si sciret esse mortale tunc potest plus deum diligere ⁊ mortaliter peccare. ⁊ ad.19. maius ⁊ minus dicit variant speciem: q̄ sequuntur rationes diuersas. ⁊ ita est de veniali ⁊ mortali.nam diligere aliquid vt finem ⁊ sicut id quod est ad finez non habent eandē rationem.⁊ ad.20. quo probatur q̄ non est necesse vt peccans mortaliter creaturam supra deum diligat.respondet/extra charitatē bene contingit hominem aliquid minus ⁊ aliquid equaliter deo diligere.sed non contingit q̄ aliquaz rem equaliter deo diligat ⁊ nullam rem plusquam deuz. quia necesse est q̄ homo in aliquo vno constituat vltimū finem sue voluntatis. Uidetur ergo mens beati Thom. fuisse:q̄ nunquam per amorem qui ex genere mortalis non est/contingit aliquem mortaliter excedere/quin ad minus aliquam creaturam diligat supra deum:immo q̄ in omni amore imputabili ad penam eternam quis diligit creaturam tanquam finem vltimum. Idem sensisse videtur doctor subtilis.1.dist.1.q.vltima.articu. tercio.ex verbo August.lib20.83.q. supra allegato. Omnis animi peruersitas:⁊c. ⁊ solues dubium:quo obiecto fruitur peccans mortaliter an actu suo vel obiecto actus.dicit q̄ peccans mortaliter communiter: id ē irregulariter fruitur seipso:quoniam obiectum amat amore concupiscentie.seipsum vero cui obiectum hoc cōcupiscit amore amicitie.iam obiecto concupiscentie nemo fruitur neq̄z etiam regulariter fruitur suo actu:cum oporteat hominem reflecti super illum:hanc dicit esse sententiam Augustini 14.de ciui.dei.c.28.duo amores fecere duas ciuitates.⁊c.idez sibi irrefragabiliter demonstrasse videtur 6.distin.2.sententiarum q.2.de primo peccato angeli Quia duplex ē actus volūtatis i genere/scilicet velle ⁊ nolle

velle est actus positiuus volũtatis quo aliquid acceptat Nolle vero est actꝰ positiuus voluntatis quo refugit ab obiecto discõueniẽti Uelle autẽ est duplex videlicet cõcupiscẽtie ⁊ amicitie:scõz est respectu amati obiecti Primũ vero respectu eiꝰ qõ alicui volo/ inter hec/nolle presupponit velle/ nõ enĩ refugit nisi quia stare non potest cũ illo quod acceptat/quomodo dicit Anselmꝰ de casu diaboli.c.3. Quod auarꝰ vult nummũ quẽ amat deserere quia vult panẽ quẽ alꝰ ⁊c. Et velle cõcupiscẽtie presupponit amorẽ amicie.cũ amatum sit respectu cõcupiti quasi finis cui aliud volo.⁊ finis primũ habz rationẽ voliti:ifert:ḡ nolle nõ est primꝰ actus voluntatis deordinatꝰ quia oritur necessario ex velle:quod si ordinatũ esset non pareret ⁊c. Similiter si velle amicitie esset ordinatum ipsuz velle cõcupiscẽtie emergens ⁊c. Ergo oportet primũ petm̃ cõsistere in amore amicitie Et hoc argumẽto si vel demonstrat vel recte concludit probari potest quod nullum accidit mortale saltẽ cõmissionis/in actu scz positiuo cõsistens.nisi sit inordinatus amor sui mortaliter culpabilis Hec etiã dicit sensisse Aug.in passu allegato Duo amores.

¶ Pro hujꝰ solutione pono hãc cõclusionez Potest quis ex beneuolẽtia propter aliũ scienter peccare mortaliter ⁊ eũdẽ infra se diligere. Probo quia stat quod puro amore amicitie quo vult alteri bene esse:velit pro eo peierare aut falsũ testimonium dicere.⁊ tamẽ nolit quouis modo pro eo manũ aut digitũ perdere:quiz potius sineret ipsuz totaliter perdi ⁊ ãnihilari:ergo ipsuz infra se diligit/⁊ tamẽ sciẽter vult pro eo mortalẽ culpã subire Ex hac cõclusione infero correlarie. Quod peccãtẽ mortaliter non oportet amore magis affici ad quamcũqz creaturã q̃z sit affectꝰ ad deũ: patet quia vt stati deduxi q̃s potest longe magis sibi ipsi affectus esse seu semetipsũ amare ⁊ tamẽ ex nudo amore amicitie siue pura beneuolentia pro alio scienter mortaliter peccare/ergo similiter potest magis amare deum. ⁊ tamen pro tunc ad alterius instantiam velle cõmittere q̃d nouit esse mortale peccatum ⁊ in quo deum offendit.consequentia tenet Quia sicut non oportet peccantẽ magis diligere finem ꝓp ter quem solum mortale cõmittit q̃z semet ipsum.non etiam necessariuz est.vt illũ vel deum supra se diligat Et vt clarũ habeas:pone finẽ suũ esse profectũ illius cui bene vult aut placere illi Et cõfirmo quia potest sic ad huc deũ diligere quod mallet in nihiluz redigi ⁊ alium pro quo ⁊c.priusq̃z sineret christo hanc cõtumeliã fieri quod fides extingueret in terra/aut quod fere mũdus totꝰ Christuz blasphemaret Multo fortius etiam q̃z deus ꝑ impossibile interiret aut omnipotẽtia perderet ⁊ sic de alys Ergo stat q̃ magis amet deũ quã seipsũ vel aliũ ꝑ quo mortaliter peccat:cõsequẽtia tenet quia illud absolute magis amat pro cuius amore vellet aliud perdere vt est cõmunis maxima doctorũ:⁊ non ecõtra et ne hoc moueat:vult illud quoꝰ se nouit deũ offẽsum ire:quod ergo minus deũ amat:capiamus familiare exẽplũ:pono quod diligã patrẽ supra me:⁊ sciã q̃ eũ insontẽ vel noxiũ quẽ laborat interficere sine g̃ui eius indignatiõe nõ possem de manibus eius eruere:possũ miseratione cõmotꝰ:vt insontẽ liberẽ ad tẽpus velle iimicitiã seu indignationẽ patris ferre ⁊ ipsuz nõ minus quã ante diligere Et istud procedit maxime cũ sperẽ facile patrẽ placare posse: ergo similiter possuz ad tẽpus dei indignationẽ pro mortali ferre vt amico cõplaceã:vnde sequitur solum quod magis veliz in hoc casu placere amico quam velim seruare dei mandata:aut quam velĩ continuo in gratia eius ⁊ amore quẽ ad me habet permanere: non autẽ seq̃ꝫ quod plus diligam cõplacere amico q̃z diligã deuz in se/⁊ ita non oportet quod habeã aliquã creaturã ibi pro fine vltimo. Et si dicas illõ sipliciter magis diligo cui volo magis cõplacere. ḡ vbi cognouero me non posse vtriqz scilicet deo ⁊ amico cõplacẽ:magis diligo amicũ :si vt ei cõplaceã contentus sim ferre indignationẽ dei. Rñ deo ad maiorẽ quod hoc non oportet si magis velim ei cõplacere vt nunc solum:vt patet in exemplo adducto de indignatione patris vt eũ liberem quem ipse vult occidere.

¶ Ad rationes ante oppositas. Ad ꝑmã nego assẽtẽs ⁊ ad probationẽ adductaz ex 10.de trini.c.10. Dico/quod verbũ Aug. ꝓcedit de vita cõplete ordinata que videlicet aliquid statuit vltimũ sipliciter:⁊ acceptat vt irreferibile Illa si est culpabilis vel est male vtẽs vel male fruens Secus de vita que caret huiusmõi ordinis cõplemẽto Unde potest q̃s velle fornicari propter delectationẽ.⁊ quod tamẽ delectationẽ neq̃z referat in aliud neq̃z etiam fruatur.immo quod nollet eã pro fine vltimo habere Quãdiu enĩ non deputatur aliquid tanquã patria ciuis sed tanq̃z refectio vel etiã mansio viatoris non est ibi

vera ratio fruitionis.11.de trini.c.6. Ad ali
ud ex li.83.q.q.30. Dico quod ibi sumit frui
large/vt illa re frui dicamur de qua capim⁹
voluptatem/vti vero quando referimus in
aliud vnde voluptas capienda est. Unde di
cit.50.questione:bestias frui re aliqua sed nū
quam vti Et sic nihil militat contra propo=
situm Etiā solui potest quēadmodū magi=
ster sniarū hec duo cōcordādo. radix omniū
malorꝫ est cupiditas ⁊ inicium omnis pec=
cati superbia/quod scilicet distributio fiat ꝑ
6 generibus singulorū:⁊ non pro singulis ge
neruꝫ ⁊ hoc predicatiōe causali ¶ Ad scōꝫ ꝑ
mo de auaricia dico quod dicitur ydolorꝫ
seruitus. non quod auarus auruꝫ deū suū re
putet:quēadmodū ydolatra suuꝫ ydolū/sed
quia ob auri amorē dei preceptū preterit ⁊
potius nummo in hoc seruit quā deo Et cō
simili ratione gulosis venter deus esse dicit
nō quod vētrē suū bonuꝫ sūmuꝫ vel vltimū
finē in quē singula referri debeant deputēt.
cum sepe nollent in vita illa perpetuari. im
mor efficaciter proponūt post tēpus certum
ventris delicias penitus resecare a se. ⁊ ꝑ tē
porali vel eterna causa frugalissime vitam
ducere:sed pro eo ventrem sibi deum habe
re dicuntur:quia ventri deo preterito serui=
unt:ventris desideria explent ⁊ dei manda
ta pro tunc contemnunt:quod autem glosa
dicit hoc ab homine ⁊c. Verū est quod hoc
colitur tanquam deus quod pre ceteris dili
gitē ⁊ super omnia:sed non omne illud ma=
gis diligit ꝑ quo in certo actu alterius placi
tū vel mandatuꝫ negligit aut contēnit:vn=
de Aug. tractās illud saluatoris math.6. aut
vnum sustinebit ⁊ alterum contēnet dat exē
plum Si quis ancille aliene conuinctus ꝑp
ter suam cupiditatem patiatur eius seruitu
b tem quā non amat ⁊c. ¶ Ad tercium Cum
deducitur omne opus ex amore trahere ori
ginem Dico quod triplex est amor videlicet
partis rationalis elicitus. appetitus sensiti=
ui. ⁊ est amor naturalis Et verum est quod
omne quod facimus fit ex aliquo illorum
trium amorum Et non oportet quod sēper
ex amore rationali elicito seu distincto ab a
more naturali qui nihil est alind quam con
naturalitas in aliud Unde dormiens pro=
iectus in ignem statim tristatur/refugit/ha
bet nolitionem pene quāuis ꝑ tunc de nul=
lo alio amando cogitet Et amor rationalis
nunquam ferē ad incognitū. intelligo de ra
tionali elicito qui dicit actum volūtatis:ne
cꝫ oportet omne illud esse peccatum vnde
prodit etiam effectiue quod peccatum est:vt
patet quum ex zelo seu amore dei ḋs igno=
ranter blasphemus est ⁊ contumeliosus ⁊c.
Et vt de bona veste nascitur tinca. ita de bo
nis operibus/ imediate sepe emergit/ q̄uis
non sine culpa voluntatis ipsa superbia:⁊ex
hoc patet quod ratio Scoti non est ex hoc di
cenda demōstratio sed vix meretur dici to=
pica persuasio ¶ Ad quartū rūdeo qō natu
rali appetitu seu amore quicquid facimus
agimus propter perfectionem consūmataꝫ
sed rationali amore nō prius quam cogno=
uerimus in confuso quid perfectio consum
mata seu vita beata dicitur Et tūc certe pos=
sumus omnia agere propter vitaꝫ beatam/
duby manentes in quo cōsistat huiusmōi vi
ta beata:⁊ ita non oportet quod cōstituam⁹
finē vltimuꝫ in deo vel creatura aut vtrocꝫ
simul:quādocuncꝫ deliberate ⁊ pleno rati=
onis vsu:ex amore creature facimus quod
scimus esse malum Sed agit talis propter fi
nem vltimū ⁊ nihil est finis vltimus prop=
ter quod faciat Sicut qui currit ꝑpter equū
⁊ arbitrio alterius relinquit quem equū sibi
dare voluerit pro branio. ¶ Ad quintū dico
Sicut christus non manet fundamētū i eo
qui ignorante peccat mortaliter/ ⁊ tamen
non diligit quamcuncꝫ creaturam eque vel
supra deum vt admittit Tho. ita ⁊ in sciēter
peccante mortaliter/ vt supra deduxi/accide
re potest:hoc autem falsuꝫ est quod argumē
tum supponit videlicet Christū manere fū=
damētum quoadusqꝫ creatura eq̄ vel supra
diligatur quam deus Sed tunc solum fun
damentum est/quando sic fert onus totius
edificij volūtatis: vt omnino bereamus in
eius placito gratia ⁊ amore:quod nusqꝫ se=
orsū trahamur sciēter aut ignorāter: quo in
imicitiam eius promereamur ⁊ indignati=
onem, per mortale scilicet peccatum

Quartuꝫ est:vtrum dilectio siue a
mor dei supra omnia sufficiēter
nos reponat in statum salutis/
an secuꝫ compati possit aliquod
mortale peccatum Et videtur primo quod
nullum patiatur mortale peccatum/sed re=
ponat ⁊ c. ¶ Pria qꝫ charitas nullū cōpatit
mortale peccatum:sed dilectio dei super oia
infert charitatē. ergo:cōsequentia est euidēs
quia quicquid repugnat consequenti repug
nat necessario omni antecedēti ad qō ipsum
sequitur/ ⁊ maior patet quia vt dicit Augu.
sola charitas vestis nuptialis est diuidens
inter filios regni ⁊ perditionis:idem in glo

sa prime ad Chorī.13.minor probatur qr vt dicitur Joan.15.maiorem hac dilectionem nemo habet:quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis:sed dilectio dei super omnia facit hominem paratum animam p christo ponere:neqꝫ potest maxima dilectio esse sine charitate ergo.ꝛc.ꝛ hec videtur esse ratio doctorum/q̃re in statu nature lapse/nō potest q̃s exire in actū dilectiōis dei sup oia sine charitate de quo Thom.prima.2.q.109 articu.3. Preterea quicunqꝫ attingit finem precepti/est in statu salutis/ꝛ sine omni macula culpe mortalis.sed diligens deuz supra omnia attingit ꝛc.ergo Maior patet quia finis precepti est facere hominem bonuz/ꝛ perducere ad vitam eternam.minor probatur quia secundū apostolum prime ad Thi. primo Finis precepti est charitas de corde puro/ꝛ consciētia bona/ꝛ fide non ficta.sed illa charitas nihil est aliud quā dilectio ipsa dei ꝛ proximi propter deum.vnde Aug.14. de ciuitate dei c.7.cuius propositum est non secundū hominem/sed secundū deū amare proximuz sicut etiā seipsum pcul dubio ppt hunc amorem dicitur voluntatis bone.que vsitatius ī scriptura charitas dicitur Et enchiridion c.vltimo exponēs allegatū verbū apli dicit:oia referenda esse ad charitatez.i. ad diligendū deum ꝛ proximuz propter deū ¶Ad oppositū arguo:quia vt supra deduxi cōtingit hoīem ex zelo dei cōmittere mortale pctū.q̃ nihil prohibet hoīez ex zelo dei se metipsuz morti tradere/pro heresi/vel persecutiōe mortaliter culpabili/vt fuisset de paulo cōtra persecutionem christianorum:ꝛ per consequens dilectio dei supra omnia stat cū mortali pctō. Preterea scdo:qr nemo potest scire ꝛ pro certo cognoscere quod sit in charitate.sed potest experiri ī se ꝛ certissime cognoscere quod diligit deum super omnia q̃ non infert charitatem.consequentia tenet Quia quicūqꝫ potest scire antecedens/potest scire ꝛ consequēs Maior patet per illud ecclesiastes nono. nemo scit an amore dei an odio dignꝰ sit.q̃ si forte exposueris de odio eterne reprobationis ꝛ amore predestinationis/cum multi sciant se esse in mortali peccato ꝛ ita in statu eterne dānationis extra charitatē.adduco illud Job nono Si venerit ad me non videbo/ꝛ si abierit non intelligam illū:quod Greg. exponere videtur de accessu ꝛ recessu.p.ſſ.donationem vel subtractionē in charitate/etiam eodez c.dicitur/etiam si simplex fuero/ꝗ ipsuz ignorabit aīa mea ꝛ tedebit me vite mee/ex q̃ verbo ocludit sctā mater ecclesia.c.fi.de purgatione canonica. Quod nō sine magna temeritate:q̃s iurare potest se īmunē a criminibus obiectis q̃si iā per pniam remissis ꝛ abolitis/ nulla autem esset temeritas/vbi se sciret in charitate esse q̃ ꝛc. Pro huius solutione ad sciēdum que dilectio dei super omnia nobis sit in precepto/premitto/quod non sufficit sic deuz super omnia diligere q̃ pro eius salute(si per ipossibile periclitare posset)parati simus cetera omnia perdere/ꝛ mortem ipsam perpetuaz sine spe resurgēdi subire Probo quia amor dei super omnia ad quem obligamur incōpossibilis est omni affectui q̃ saltē deū scienter offendim⁹ mortaliter/vt omnes fatētur/ sed p̄dictus dei amor compatitur secuz ꝛc.q̃ minor patet exēplariter/de patre sic affecto filio suo/vt si mortis piculuz īmineret spōte rem iniustā pro eius liberatione faceret: ꝛ mortē ipsam subiret/pro cuius tamē placito si extra necessitatē(vbi si non fecerit scit filiū q̃uissime īdignatū(ita nō vult rē ī bonis sibi preindicialē facere aut rē iniustam quā filius petit:q̃ similiter potest quis sic deū super omnia diligere ꝛ scienter eundē mortaliter offendere.sed tenemur ꝛ oportet deuz super omnia diligere tanqꝫ finē vltimū:ꝛ q̃ sit ratio ꝛ mensura diligendi cetera.ita vicz quod si ꝛc.omnia referat homo in deū/nolitqꝫ amare nisi q̃tum deo placuerit/ꝛ eadē velit renuere ꝛ abdicare ꝛ perdere vt satisfaciat diuino placito/ ꝛ sancte eius volūtati vt sit ei(q̃tū ad amorem liberuz attingz)deus omnia in oibus.ꝛcū apostolo vere dicere possit/viuo iam non ego: viuit vero in me christus ad gala.2. Pro huius planiori intellectu aduertenduz est vt dicit philosoph⁹ primo politicorum finis nulla mensura est vt medicia sanitatis in ifinituz est ꝛ vnaq̃qꝫ ars finis ī ifinitū Nā q̃ maxīe volūt illū efficere.sed eorū q̃ ad finem sunt/nō in infinitū.sed finem mensurā habent.i.appetuntur tanqꝫ fini conducūt/reyciūturqꝫ si discōueniant fini .Uerbi gratia licet amem dulcia non adeo sū demēs quod dulce venenū sumere velim/nisi q̃tū sperās sanitati cōducere posse/ꝛ respuo/cōtēno ꝛ abhominor q̃tū ꝑriū est sanitati.amor itaqꝫ ad dulce venenū licet ceteris prediligatur propter dulcedinē non tamen est ad ipsum vt finem:sed vt ad medium.sic pariformiter de creaturis intelligo/q̃ vt dulce venenum assumi debeāt ad sanitatez anime que consistit in placere deo

A

B

C

vt q̃tum conducunt appetantur/ꝛ magno animo contēnantur q̃tum officiunt/hoc est adherere de quo apostolus dixit Qui adheret deo vnus spiritus est cū eo. prime ad chori. 6. hoc est p amorē in deū transformari: vt Dyoni. 4. de diuinis nōibus loquitur. ꝛ ita absorptuz esse in deum: vt nulluz pondus ipsum aliorsum: trahat sed solum pondus diuini amoris ipsum ppellat ad finē /istar ferri: quod sua ḡuitate nihil magneti ponderis adycit. Nā ferūt naturales: si magnes aliqs fortis in libra appēsus fuerit. ꝛ post ad se attraxerit ferrum nihil vltra ponderis q̃ antea ex solo magnete/ iam ex ferro ꝛ magnete insimul erit. ita quasi absorpta ꝛ ab effectu mouendi: grauitas ferri virtute magnetis impedita erit Et q̃ ad hūc dei amorem super omnia teneamur: licet non pro semp actu/ probo per illud deutro. 1. Et nunc israel quid domin⁹ deus tuus petit a te nisi vt timeas dominum deum tuum ꝛ ambules in vijs ei⁹ ac diligas eū. ꝛ seruias dño deo tuo ex toto corde tuo ꝛ ī tota aīa tua ꝛc. Math. 22. Diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo ꝛ in tota anima tua ꝛ in tota mente tua/ hoc est maximuz ꝛ primū mandatuz. sed non totum cor diligit. i. perfecta ꝛ plena volūtas nisi omnia referat in deū vt finem. pp ter quem ceteris impartit amorē. vnde glo. interli. exponēs illud apostoli p̄me ad Thi. primo: finis precepti est charitas de corde puro conscientia bona ꝛ fide non ficta/ supverbo puro dicit vt nihil diligatur nisi deus ꝛ quod dei est/ tunc autez q̃tūlibet multa diligātur solus deus diligitur quando ipsa nisi propter eum ad amorē non recipinus Quomodo lib. de sermone dñi in monte. Aug. declarās quēadmoduz oculū simplicē debeamus habere li. 2. c. 2. ōt Sicut ḡ nō absurde loqueretur q̄ diceret in hac opa qua nauē quero/ non nauē quero/ sed patriaz: sic apls cōuenienter diceret in hac opera qua hominibus placeo/ non hominibus placeo: sed deo Et verificatur illud z. thopicorū vbi vnū p pter alterum ibi vnuz tantū: hec videtur intentio Aug. p̄mo de doctrina christiana hec regula dilectionis diuinit⁹ constituta est diliges inquit proximū tuum sicut te ipsuz/ deum vero ex toto corde/ ꝛ ex tota anima tota mente/ vt omnes cogitationes tuas ꝛ oēm vitam tuā ꝛ omnez intellectū in illuz conferas/ a quo habes ea que confers: cuz autē ait toto corde tota anima tota mēte/ nullam nostre vite partem reliquit. que vacare debeat ꝛ quasi locū dare/ vt alia re velit fruī/ sed q̃ q̄d aliud diligēdū venerit in aīam illuc rapiatur: quo totius dilectionis impetus currit Quisquis ḡ recte proximū diligit/ hoc cū eo debet agere vt etiā ipse toto corde ꝛc. diligat deū: sic enī eum diligens tanq̃ seipsum totā dilectionez sui ꝛ illius refert ad illā dilectionem dei: que nullū a se riuulū duci extra patitur: cuius diuinatione minuatur Et confirmo quia precepti est vt omnia referamus aliquādo in deum. 1. ad chorī. 10. Siue manducatis siue bibitis. vel aliud quid facitis omnia ingloriā dei facite. ꝛ ad Colocē. z. Quia quodcūq̃ facitis in verbo aut in opere: oia in nomine domini nostri Jesu Christi facite: gratias agentes deo ꝛ patri per ipsum: vbi glo. interli. qz precepit laudari deū in corde nūc verbis/ nūc factis/ nomē christi preexaltari p̄cipit. ergo obligamur necessitate precepti/ aliquādo referre omnia in deuz quod tunc solum fit cuz paratos offerimus nos. ea appetere ꝛ respuere pro mēsura vltī finis. vt videlicet placitū ꝛ volitum fuerit a deo vt nō voce tñ/ sed puro corde ꝛ sincero affectu oremus/ fiat volūtas tua sicut in celo ꝛ in terra Et licet quidā ex hoc inferre velint omnē actū culpabilē esse qui nō in deū actu/ vel virtualiter referatur. mihi sufficit quod p aliquo tempore quo sibi currit obligatio huius p̄cepti/ nisi referātur non sunt īmunes a culpa Idem secūdum moralē intellectum preceptuz videtur Jere. 17. Custodite animas vestras ꝛ nolite pondera portare die sabbati neqz referatis p portas ihrlim neqz obstat sentētia Augu. ꝛ aliorū doctorū q̄ p̄ceptum illud diligēdi deū ex toto corde ꝛc. hic non impletur q̃diu adhuc aliq̄d carnalis cōcupiscētie īest/ vt latius videre poteris per magistruz sentētiarū ꝛ scolasticos doctores 27. dist. 2. quia loquor soluz de motu amoris libero/ quē totū sic obligamur ī deū quasi ī finē vltimū cōferre/ vt solū fm eius sanctū placitū hec vt media appetamus: qō nemini impossibile esse certū est. ppter libertatis cōdicionē. ꝛ certe q̄ ista negare ausit/ videat/ quō tenemur deū vt finē vltimū positie exponēdo ly vltimū/ diligere/ ꝛ tñ non oia ī ipsum referre. Item ꝛ que cā esse possit/ q̄ amor creature eo gradu semper pctñ est/ cuz res quā diligit homo amitti non possit sine dolore: itē ꝛ quō finis precepti sit charitas ō corde puro ꝛ conscīa. ꝛc. nisi ad eam dementiam conuolauerit: vt dicat nos ad hunc finem attingēdū in via minime obligari. Ex

bus infero corrolarie: q̃ obligamur deuz nõ solum extẽsiue super oia/verum etiam intẽsiue super oia diligere. intelligo vbi debito amore deus ⁊ creatura diliguntur. Probo quia sicut est necesse pricipis magis sciri cõclusione 1. posteriorũ: ita finem magis diligibus que sunt ad finem/idem probat doctor subtilis 3. sniarum dist. 27. qr illud simplicit̃ intẽsi⁹ ⁊ maiori affectu diligo/ p cuius amore meipsum ⁊ alia volo exponere/ q̃ aũt alii qui dicuntur tenerius ⁊ feruentius diligere q̃ tñ firmius nõ diligunt: hoc non est ex aliquo excessu amoris intellectiui in eis: sz forte alicuius passionis amoris sensitiui. Sicut aliqui qui dicũtur deuoti sentiũt aliquã maiorem dulcedinez. quã aly multo solidiores in amore dei/qui in centuplum promptius sustinerent martyriũ. nec dulcedo illa est actus volũtatis elicitus: sed passio quedã actui attributa qua deus allicit ⁊ nutrit paruulos ne deficiant in via. ⁊ obligat istud preceptuz non solum ad vitandum odiũ ꝓximum. sed p aliquando ad actum elicitum Pro quo aut tpe currit eius obligatio dicit Scotus ß de terminatum hoc precepto: sabbata sanctificces. vt maneat quisqz apud se. i. recolligẽdo se ⁊ ascendẽdo apud deũ suum. ecclesia vero specificauit q̃tum ad missaz audiendaz die dñico de conse. dist. 2. missa. Hec Scotus. Preterea obligamur ad illum amorez dei/qui paratos nos facit oia imo nosmetipsos perdere pro deo seu eius amore: ita videlicz q̃ efficaciter velimus cũcta perdere/ ⁊ mortem immo annihilationez perpetuam subire/priusq̃z ipsũ offenderemus seu eius amicitiam perderemus, sed hoc facere non põt amor dei/nisi intensior fuerit quocunqz alio amore. g̃. ⁊c. maior patet per illud Luce. 14. oĩs q̃ nõ renũciat oĩbus q̃ possidet nõ potest meus esse discipls. renũciare aũt fm glo. oĩbus recte viuẽtibus cõe est: sed reliquere pfectorũ. Nihil autẽ aliud videt̃ esse renũciare quã aĩo paratũ esse ad oia pro Christo relinquẽdũ seu pditioni ppetue exponendũ: quõ eodẽ c. premittitur: q̃ venit ad me ⁊ nõ odit patrẽ ⁊c. adhuc autẽ ⁊ aiaz suam non potest meus esse discipls. vnde Amb. omelia. 16. su p genes. Christus (inq̃t) dñs noster q̃d precepit sacerdotibus audiat]. q̃ nõ renũciauerit oĩbus. ⁊c. cõtremisco hec dicẽs/meus enĩ p̃mo oĩm meus inq̃z accusator existo/meas cõdẽnationes loquor/negat Christus suuz esse discipulũ quem viderit aliquid possidẽtem: ⁊ nõ renunciat. ⁊c Et quid agimus quõ hoc aut ipsi legimus/aut populo exponim⁹/qui non solum non renunciamus hys que possidemus/sed acquirere volumus ea que nũ quã habuimus añquã veniremus ad Christum. nolo duplicati criminis esse reus. ⁊c. sed ex hoc saltẽ cõmoniti festinemus implere: festinemus trãsire a sacerdotibus Pharaonis quibus terrena possessio erat. ad sacerdotes dñi quibus i terra possessio nõ est: sed dñs portio est/talis erat qui dicebat: tanquã egentes. multos autem locupletantes: vt nihil habẽtes oĩa aũt possidẽtes: vbi licz Ambr. solũ inuebat in sacerdotes: oĩbus tñ quantum necessarium est Christi discipulos fieri: necesse est vt renuncient ad sensuz predictum. ⁊ minor patet quia quod pondus in libra hoc est amor in aia. sed posita equalitate corporis nisi grauitas intensior fuerit non preponderat: ergo cũ amor pondus sit in equali aia/puta anima itellectiua/que est indiuisibilis necesse est vt intensior sit si debeat aim mouere ad vnius prosequutionez pre ceteris. Unde si ponamus amores eque intensos ad disparata pro eodem tpe prosequẽda: neutrũ prosequimur: ergo oportet excessum esse. nec refert si propter speciez obiecti vnus amor fuerit altero pfectior: qm̃ vt vehemẽs tristicia pellit delectationem quã tũcunqz nobilis fuerit ex specie. ita magnus amor etiam vilior secundũ speciẽ amorem alium nobiliorem pertincit ⁊ excludit/ copulando aciem mentis totam suo obiecto/ vt alterũ nequeat attẽdere. Hys pmissis dico sine temeraria assertione: q̃ ea dilectio dei super omnia que nobis in precepto ẽ reponit nos ad statum salutis, nec q̃z copatitur secum aliquod mortale peccatum. Probo primo sic dicit Aug. tractans illud ad Ro. 5 iustificati ergo ex fide pacez habeamus. ⁊c. si deus confugientem ad se non reciperet/esset in eo iniquitas. sed vere confugit ad deũ qui deũ ipsum super oia diligens iã paratus est oia pro Christo perdere. g̃ recipit̃ a deo. ⁊ p oĩs est in statu salutis/ Preterea dilectio dei q̃ nobis in precepto est: est finis precepti seu legis/eminẽter seu virtualiter cotinens impletionẽ oĩm mandator. g̃ absumit oẽm rubiginẽ mortalis vite. ⁊ arguit seu ifert statũ gre. aĩs pz per illud Joã. 14. qui habz mãdata mea ⁊ seruat ea: ille est qui diligit me. ⁊ ibidẽ. si q̃s diligit me sermonẽ meũ seruabit ⁊ pr̃ meus diliget eũ. ⁊c. Qui aũt non diligit me fmões meos nõ seruat. vbi ex ꝓdictorio añtis saluator pgredit̃ ad ꝓdictoriũ ꝓñtis.

Quod solum licet in conuertibilius. itez ad Rom. 13. qui proximũ diligit legẽ impleuit/ ⁊ ad Gala. 5. oĩs lex in vno verbo instaurat diliges proximũ tuũ. ⁊c. ḡ ipsa dilectio dei q̃ nobis precepta est/ eminẽter seu virtualiter est impletio oĩm mandatorũ. neq; formidare debemus ꝙ forte compatiatur ignorantiam aliquam mortaliter culpabilẽ. qm̃ sivnctio nos docet de oĩbus vt necesse non habeamus, ꝙ aliquis doceat nos. 1. Joan. 2. c. nonne hunc docebit iam quasi inuiscerati ⁊ vnum factũ cum deo. si ḡ aliquid ignorat: nõ est ei necessariũ ad salutem pro tunc hoc scire ¶ Ad ratiões post oppositu adductas que sunt contra veritatem. ad primã dico ꝙ non oĩs zelus dei est ille amor dei super oĩa de quo scripture loquuntur. sed solum ille quo diligitur deus vt finis vltimus oĩm/ aĩz paratũ ⁊ prõptũ faciens oĩa vel acceptare/ vl respuere ⁊ perdere prout deo placuerit. ex illo autẽ amore dei nunq̃ procedit homo ad mortale pctm̃. ¶ Ad secundã respõdeo. prio ad boiez/ ex altera scita: ⁊ altera opinata nõ potest inferri ꝙ cõclusio sit scita/ vt sciũt arti ste. modo doctores ⁊ ego opinamur hãc dilectionem non posse inesse hoĩ sine charitate/ ⁊ nõ scimus neq; habemus certã ⁊ euidẽtẽ noticiã. Et cuz dicitur: qui scit aĩs inesse. potest scire cõsequẽs inesse. veruz est: si possit scire qõ ipsuz sit cõsequẽs necessario sequẽs Ad materiã dico ꝙ licet possit probabilẽ cõiecturã habere ꝙ actus ille dilectionis insit/ nõ tamen potest euidẽter cognoscere ⁊ pro certo. quõ eni scire poterit: ꝙ ita deo se totũ ĩfũdit ꝓpter se. i. bonitatez. s. ⁊ sanctitatẽ eius vt nec vitam eternã nisi in deo/ ⁊ ꝓpter deũ diligat/ aĩo paratus ⁊ efficaciter volẽs oĩa/ se ipsum/ ⁊ alia qm̃ deo placebit perdere/ vt impleatur sancta voluntas dei/ ꝙ etiã nulli creature nec sibi ꝓpsi quidez libero aliquo amore adheret nisi ĩ deo ⁊ propter deum que voluntas multo est purior ⁊ laudabilior q̃ voluntas perferendi pro Christo martyriũ pro spe assequendi vitam eternã. Et certe longe aliud est optare aut velle/ ꝙ sic deum amare ⁊ de facto sic affectũ esse. ⁊ sic efficaciter velle sicut opto ⁊ desidero efficax/ velle scientie/ seu ad scientiam: sed vbi efficaciter iam vellem manum ad aratruz mittens labori vigilys ⁊ id genus operis non parcerem: sic opto alteri iubuentum iri/ sed nolo porrigere manum: si ponatur ꝑ reuelationẽ certiorari/ nõ nego qui etiam sic certus fieri posset de hoc ꝙ habeat charitatem/ sed nõ nisi videat aut certitudine fidei aut cõsimili sciat actũ hũc esse nõ posse sine charitate ¶ Nec expedit hominẽ (nisi valde sciẽs ⁊ deuot⁹ fuerit) de his multũ se tẽtare. qm̃ difficillimũ est ꝓpas affectiones metiri. vnde. 17. dist. 4. in materia d̃ contritione dicit b. Tho. quãuis contriti dispositio talis esse debeat ꝙ magis displiceat offensa dei/ quã quecũq; pena q̃ infligi posz non tũ est desuper tentandus qm̃ non facile metimur affectus nostros/ ⁊ seq̃t videt magis displicere quod displicet minus propter annexũ sensibile nocumentuz. ¶ Cõtra hoc ꝙ dictũ est nos teneri deũ sup oĩa ⁊ intensiore amore diligere. Arguo primo ex verbo bti Aug. in li. de doctrina christiana inducẽtis illud sapiẽtis. ama illam sicut pecuniam illam inquã sapiam. indignum est ⁊ iniurio sum vt sapia pecunie cõparetur: sed amor amori cõpat. Video eni vos hic sic amare pecuniã. vt iubente amore pecunie/ labores suscipiatis/ ieiunia tolleretis mare transeatis. vẽtis ⁊ fluctibus vos cõmittatis/ habeo vũ eligaz quod ametis. sed nõ habeo quod ad datis ad amorẽ quo amatis/ sic me amate: plus nolo amari: dicit dñs improbis loquor auaris loquor/ pecuniã diligitis. tũ me diligite: certe melior suz icõparabilit: nolo a vobis ampliorẽ amorẽ: q̃ tũ diligitis pecuniã/ tũ me amate/ erubescam⁹ saltẽ cõfiteamur ⁊ pectora tõdamus/ nõ vt pauimẽtũ solidemus. nã qui tõdit pectus ⁊ nõ corrigitur/ solidat pctã nõ tollit/ tõdamus pectus ⁊ tedam⁹ ⁊ corrigamur a nobis/ ne ille postea nos cedat q̃ magister est. hec ille. sed auarus non diligit pecuniã super oĩa. naz vt ꝓpio de doctrina christiana iq̃t/ auarus quãuis pecuniã diligat: tũ emit sibi panẽ qõ cũ facit/ dat pecuniã quã multuz amat ⁊ augere desiderat. sz qz pluris estimat salutẽ corporis sui q̃ illo pane fulcitur. ḡ nõ obligamur deũ vt finẽ vltimũ ⁊ super oĩa diligere. sod sufficit q̃ tũ, auarus (ꝑ qua ḡtes labores suffert) pecuniã diligit. ¶ Preterea distinguunt doctores q̃tuor modos diligẽdi rẽ vnã plus alia. ¶ Prim⁹ qm̃ pfectiori seu itẽsiori actu. Secõs qm̃ ad maiꝰ bonũ. Tertius qm̃ naturali⁹ ⁊ firmi⁹ Quart⁹ vbi ex electione oporteret alteri⁹ amorẽ pdere/ peligeret. ⁊c. ⁊ nos obligatos deũ pl⁹ aliys diligere solũ scdo ⁊ q̃rto modis ḡ. ⁊c. ¶ Preterea cũ dilectiõe dei sup oĩa ⁊ q̃ amat vt finis vltim⁹ oĩz stat liber amor creature citra deũ q̃ etiã ĩ pditiõe rei cõcitaret dolorẽ seu tristiciã. ḡ non videmur necessitate precepti obligari/ excludere omnem amorem alium li=

berum:⁊ eum solum admittere qui est dei vel aliorum propter deuz. Consequentia tenet .quia si sic iam veniale peccatum esset cõtra preceptuz.puta talis amor creature citra deum. Et antecedens probatur .quia talis amor creature est compossibilis charitati:g̃ ⁊ actui charitatis qualis est illa dilectio dei Et confirmatur quia talis motus in creatura non interrumpit motuz ad finem vltimum licet reddat minus intensum iuxta illud Aug.10.confessionum. minus te amat dñe qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. Est eniz quasi amenitas vie faciens vt viator paulo tardius progrediatur: licet nunq̃ desistat fortiter ambulare/velvt virtus magnetis parum influxa ferro/que motũ ex virtute magnetis fortiozis ad oppositam differentiã positionis retardat:sed intercipere aut interrumpere nõ valet. Preterea quarto nisi liceret amorẽ liberum creature admiscere/peccaret qui deum amãdo ⁊ cetera simul eligeret viam minus laboriosam:vel magis delectabilem :⁊ fugeret magis arduam:diligens suam quietem. Seq̃la probatur quia scit deo viaz magis arduã gratiorem:sed quia in hac via magis amata deo etiam placere potest hanc eligit/paratus arduissimam subire vbi alias Christi indignationem oporteret incurrere. Ad primum respondeo/videtur interimere seipsũ cum enim certum sit/q̃ nemini licet deum infra se seu minus q̃z seipsum diligere/⁊ auarus vt argumẽtũ deducit:pecuniã ifra se diligit:quid manifestius clariusue iferri potest:q̃z obligari hominem vt plus deum q̃z auarus pecuniam diligat. Pro verbis autẽ Aug.est aduertendum/q̃ amor non solum accipitur pro interno affectu :sed etiam pro externo effectu:qui ex interiori affectu procedit:quo genere loquendi profusionem pecunie vbi ⁊ qñ oportet appellamus liberalitatem. Hoc premisso respondeo/ cum dicit Aug.sic me amate/nolo plus amari.⁊c. nolo a vobis ampliorem amorem:intelligendum est de amore pro externo labore ⁊ molestia/nõ enĩ exigit regulariter plus laboris ⁊ molestie a nobis dñs: quãq̃z ⁊ in casu vtiq̃z pro deo plus ferendum est vt duz martyrium pro fide suscipere oportet.sed Aug.intendit deum regulariter:maiorẽ charitatez ⁊ amorem in effectu non requirere:secus est de interiori affectu. Ad secũdum.primo eliendo authoritatem illorum doctoruz:quia dicũt ipsi Holcot videlicet.q.4.1.in solutiõe ad quintum principale:⁊ Alliaco 1.dist.p̃mi sniaruz.⁊ c̃.licet sorti ita remisse diligere deum sicut vult/summõ velit ei summũ bonorem:⁊ licet ei creaturam filr diligere ita intense sicut vult.⁊c̃:cuius secunda pars manifestissime falsa est/ vt patet ex deductis in secundo arti. Et respondeo ad argumentuz p interemptionẽ/q̃ ĩmo intensius tenemur diligere deum q̃z creaturam.dilectam saltẽ amore spẽali ⁊ distincto/q̃ scilicet non diligitur simul deus. Ratio quia oportet ĩ nobis amorem dei fortiorez esse amore seu dilectione ad quãcunq̃z creaturam. seu quãcunq̃z aliaz rem/iã licet nobilior fuerit/nisi etiã sit intensior cederet statim alteri amori/quum nobilitas ⁊ perfectio nõ arguat efficaciaz ⁊ vim supra alium amorem/vt ex simili patet de dilectionibus:ĩtellecti oib⁹:⁊ alys volitionibus.ergo oportet deuz intẽsius diligere ⁊ non sufficit.⁊c̃. Ad tertiũ nego añs.ad primam'eius ꝓbationẽ nego sequelã:⁊ ratio ẽ quia licet talis amor creature citra deum sit incompossibilis amori dei super oĩa ⁊ tãq̃z finis vltimi:siq̃s tñ illũ amorez creature eliceret pro tpe quo obligat amorẽ illũ ꝺi tãq̃z finis vltimi elicere /nõ peccaret mortaliẽ cõmissione sed omissione actus debiti:sicut cũ quis ambulat per prata quum debet audire missam. Ad secundã probationẽ nego cõsequentiaz:multa enim sunt compossibilia habitui charitatis que aliq̃bus actibus eiusdem charitatis penitus repugnant vt surrepticiũ odiũ fratris repugnat actuali dilectioni charitatiue fratris/sed habitui charitatis nullo modo repugnat. non valet g̃ cõsequẽtia:charitati non repugnat/g̃ nec eius actui qui est diligere. Ad confirmationẽ dico/q̃ virtualiter cõmittitur fallacia cõsequẽtis.in effectu eĩ arguitur.nõ repugnat sed cõpossibilis est motui ad finem vltimũ: g̃ huic motui qui est amor dei tanquã finis vltimi.sũt enĩ plures motus ⁊ amores studiosi in deuz q̃bus nõ repugnat/sed illi precellẽtissimo q̃ cor totũ sibi vendicat incõpossibilis est ⁊ repugnat.nec ẽ simile de virtute magnetis cõparatione ad motũ ferri/⁊ de illo amore libero creature respectu amoris dei tanquaz finis vltimi. Sed silẽ est de motu recto ⁊ circulari/quorũ vterq̃z etiam motus est. nõ sic aũt virtus magnetis. Ad quartũ ⁊ vltimuz nego seq̃lã Et ad ꝓbationẽ dico q̃ ⁊ si talis eligit ⁊ amet aliq̃d licite cuius rõ amãdi nõ sit deus.non tamẽ eo tunc pro quando obligatur ad eminẽtissimũ illũ actum charita=

tis quo omnia referūtur in deū: ⁊ nihil in eis libere amatur nisi in deo ⁊ propter deum Unde non valet consequentia/talis amor licet/ergo stat cuz q̄libet actu charitatis/instātia clara est de sōno Ite charitas inclinat ad multos actus qui inuicē sunt incōpossibiles vt ad cōtēplatiuaz ⁊ actiuaz vitam. ad seruandū ⁊ ad erogandū. ad predicādū ⁊ ad celebrandū Et tantū de prima questione ⁊c. De totalitate affectus quo tenemur deum toto corde diligere ⁊c. vide in bonauētura. 27. dist. 3. q. 6.

Prima questio sine argumentis

Quare consumpti legūtur aliqui qr quesierunt cibum sibi: quum mortis causaz nūq̄z videatur sollicitudo de pane inferre. sed potius obliuio. Pec questio supponit illō treno rum 1. Sacerdotes mei ⁊ senes mei in vrbe consumpti sunt: quia quesierunt cibum sibi vt refocillarent aias suas. ⁊ in admirationē ducit quō hoc eis potuerit perditionis causa esse ⁊ interitus/cum cibi carentia mortez potius iferre videat. ¶ Pro huius solutiōe premitto illud Aug. primo de doctrina christiana: ille iuste ⁊ sancte viuit qui rerum integer estimator est. ipse est aūt q̄ ordinatā dilectionez habet/ne aut diligat qō nō est diligendum/aut nō diligat quod est diligendū/aut minus vel amplius quod eque est diligendū: Unde virtus aī nihil est aliud q̄z ordo amoris. sua cuiq̄z loca distribuens: vnde in appetitu vel prosecutione rei multiplex īt̄ currit pctiñ. Quoniā vt bonū ex integra causa est. ita maluz accidit ex singulis defectib⁹ quarto de dīnis noibus. quod ⁊ longe ante a dño dictū legit̄ fm translationem. 70. Si recte offers ⁊ nō rctē diuidis peccasti: genes 4. ille recte offert: vel rectum quid facit: cuius in se opus a difformitate vacat: sed recte nō diuidit qui ceteras nō obseruat conditiones: de loco/tpe/psona/modo. ⁊ sic de alys circūstantys. vnde Amb. li. de Cayn ⁊ Abel dicit non recte diuisisse Cayn/pro eo q̄ nō de meliorib⁹ frugibus deo obtulerit: sed sibi pinguiora reseruauit Ad propositz nostrū ne vos plus debito morer ex oīb⁹ duos tm̄ modos prosequar: quibus cibuz corporis ī iuste atq̄z inique querimus. Prio si per me/dia nō oportuna. cuius exemplū pa lā est si per adulteriū vel aliud nephas q̄s sibi velit cibū querere. itez si p opera spūalia mercari sibi cibuz velit. vt sola sinistra agat q̄ dextre phibetur admisceri Math. 6. id est q̄ ppter deuz fieri debet oculo tā simplici. vt nihil se admisceat affectus tēpalis aut de cupidine laudis. quod tractās Bonauē. dist. 38. mota questione/an bone voluntatis possunt plures esse fines. explīcū sumēs familiare. si q̄s vadat ad ecclesiam vt distributionem pcipiat: dicit tripliciter contingere posse. Primo solum intendendo distributiones vt finem sub gloria dei decernens videlicet eas Christi pauperibus in dei gloriā donare Secūdo intēdēdo īre ad ecclesiā vt ad dei honorem ⁊ gloriā laudes decātet: sed cū hoc etiā intēdendo pecuniaz acquirere. nō referens illā in deū/sed nec statuens eam vt finem principalem. Tercio potest contingere duplicata intētione. ita q̄ vult deo placere ⁊ vult obtinere pecuniā vt suuz thesaurū ampliet ⁊ in ea propter se delectet. Primū est meritoriū ⁊ bonum. Secōm nō est bone voluntatis. q̄z uis cum ea stare possit/est enī veniale pctm̄. Quō dicit Aug. minus te amat qui tecū aliquid amat quod nō propter te amat Terciū vero est male voluntatis ⁊ que velit duob⁹ dñis seruire: de quo Math. 6. ⁊ verificat illud prophetic uz/coangustatū est stratuz vt alter decidat ⁊ breue est pallium: vt nequeat vtrūq̄z opire. illud etiā Ozee. 10. diuisuz est cor eorz/nunc interibunt: ⁊ eterne dānationis ve hys cōminat̄ sapiēs: q̄ terrā ingrediūtur duabus vys ecclesiast. 2. sed qm̄ simonia mētalis est si actū canendi quis fecerit principaliter propter pecunias vt finē: iuxta ca. tua nos de simōia/vt bene notat gl. in c. vnico de cleri. nō residētibus li. sexto. limitandū est hoc iuxta normā Tho. 8. quodlibet arti. 11. q̄ pecuniā illā non debet intēdere vt finem principalē actus: sed talis esse/q̄ etiam sine pecunia vellet seruire deo ⁊ ecclesiā accedere/licet nō tunc/⁊ ita pecunia ipsa vel distributionū perceptio nō est dīni seruicy cā/sed ꝓpe hui⁹ determinationis/quare nūc vadit. ⁊ certe sp mihi visuz est/q̄ licet pecunia moueri per cōplacentiā. sed nullo modo licz pecuniā īpaz affectu libero dīni seruicy finē pfigere: Quō etiā scīaz ex finis prestitutiōe perperam ⁊ inique appetimus Bernard. super cāti. sermōe. 38. tradit. Qui se existimat scire aliquid: iuxta apl̄z. nondum cognouit quēadmodū eum illud scire oporteat vides quō nō pbat multa scientē/si sciendi moduz nescerit. vides inquā quō fructū ⁊ vtilitatez scire ī mō sciendi cōstituit/q̄d nisi vt scias/q̄ ordie: quo studio/q̄ fine/q̄q̄z nosse oporteat/q̄ ordine: vt pri⁹ illud qō maturi⁹ ad salutez

A

quo studio/vt illud ardētius quod vehemē
tius ad amorem:quo fine: vt non ad inanē
gloriam.curiositatem: aut aliud simile: sed
tñ ad edificationem tuā vel proximi Sunt
namq; qui scire volunt eo fine tātum vt sci
ant.⁊ turpis curiositas est.⁊ sūt qui scire vo
lunt vt sciantur ipsi:⁊ tunc vanitas est/qui p
fecto non euadent subsannātem satiricū/ ⁊
eiuz q̄ hmōi est decātantē:vsq; adeo ne scire
tuum nihil est:nisi te scire hoc sciat alter. Et
sunt q̄ scire volunt vt scientiam suā vendāt
verbigr̄a pro pecunia/pro honoribus:⁊ tur
pis questus est. Sed sunt quoq; qui scire vo
lunt vt edificent ⁊ charitas est.⁊ sunt qui sci
re volunt vt edificēt ⁊ prudentia est.hec ille
¶ Secundus modus iniq̄ querēdi cibuz est
videlicet pro cibo impēdendo/q̄z pro salute
aie/vult enī deus primas nostri affectus par
tes possidere ac se per īdignationē abducit:
vbi aliud vel equas vel priores aī partes cō
sperserit occupare.maledict⁹ (inq̄t) dolosus
qui habz in grege suo masculū ⁊ votū faciēs
deo:offert debile dño Mala.1.sup quo glo.
aliqñ homo bene creatus a deo habz inge=
niū aptū sacris disciplinis sed tradit inertie
⁊ hñs masculū offert deo debile.i.orationez
aliqua aī perturbatione corruptā:hic sentit ī
se opletū quod scriptū est sapie.6.potētes po
tēter tormēta patiētur.⁊ eodē.c.malachie p̄
mittit:si offeratis claudū ⁊ languiduz nōne
malum est.offer illud duci tuo si placuerit il
li aut si susceperit faciem tuam dicit dñs ex
ercituum.⁊ quid aliud credimus q̄z diuide
re non recte:cum terrenis sollicitudinē ma
ximā ⁊ ingentem affectum impendimus ⁊
celestia aut deū ipsum meditari fastidimus
Filios nr̄os ⁊ nosipsos si sunt īdustry mūdo
tradimus:⁊ secularibus disciplis.qō claudū
⁊ debile dño offerim⁹.nec hoc solū.sz eos q̄
apti se iā diuinis mācipauerūt deportati ōe
nostra ad questuosas artes inuitamus/nihil
curātes si sacre doctrie ⁊ diuini verbi anno
na in tāta raritate multo charior fiat.verea
mur eterne maledictionis preconiuz. male
dictus q̄ facit opus dñi negligenter.vt habz
vltima trāslatio:⁊ aufert macherā suā a san
guine iniquor. Jere. 48.⁊ vbi ipsi celū īgre
di nolumus/ alys celi portā non claudam⁹.
⁊ hys paucis satis patere existimo quo pa=
cto morti causam dare potuerint inordina/
te ⁊ prepostere cibum querendo/vt merito
consumpti legantur/quia cibum quesierunt
vt refocillarent animas suas.⁊ hec de p̄ma

Quare propheta inquit.si reddidi
retribuētibus michi mala deci=
dā merito ab inimicis meis ina A
nis :cū naturaliter licere videa=
tur inimicis vim ⁊ damna inferre Pro bu
ius solutione aduertēdū est:cuz primū tene
amur vt nos ipsos ex charitate diligere:nō
possumus ei licite penā optare aut velle nisi
propter aliquod bonuz eius/nr̄m/ vel reip.
puta propter ordinem iusticie seruandū/vel
ad correctionē eius qui deliquit:vel ad ter=
rorem aliorū:vt quos dīnus timor nō cohi/
bet tpalis pene formido deterreat a pctō:vt
bene notat Lyra Math.5.sup verbo Cristi.
ego aūt dico vobis non resistere malo.⁊ c̄.⁊
Aug.siue plectēdo siue ignoscēdo/ hoc solū
bene agit vt vita hoīm corrigat .23.q.5.pro
dest.īmo cuz nullum sit cōsiliuz quod nō ve
niat ī casu sub precepto.tenemur animo pa B
rati esse etiā satisfactionem nō expetere:vbi
necessariū fuerit primor̄ saluti.23.q.1.para
tus.⁊ est regula apli ad Rō. 14.si ppter ci=
buz frater contristat:iam nō fm charitatez
ambulas:noli tuo cibo illū pdere pro q̄ xp̄s
mortuus est.nec releuat c.si q̄s ꝓtristatus 10
dist.quod a ꝓrio induci solz:vt si satisfactio=
nē nō offert q̄ lesit:nō tenemur ei reconsilia
ri.⁊ glo.dicit/nō obligari hoiem vt actionē
iniuriarū remittat sed debz rancorē depone
re. Qr procedit cū exactio satisfactionis non
inducit salutis dispendiū/vel eius q̄ lesit cuz
ex remissione verisīlr reducetur:⁊ als psistz
in malo.vel alior̄ qui ex hoc scandalizātur
in moribus aut fide:cum in hoc casu opor=
tet etiam propriam vitam exponere:recte er
go dicit propheta. Domine si feci istud si est
iniquitas in manibus meis. si reddidi re=
tribuentibus mihi mala :inuoluant: cruci=
ent. et premant me mala que sequuntur.
Decidam merito ab inimicis meis inanis.
persequatur inimicus animam meam. ⁊ c̄.
qui enim aliqua inimicis intulerit pro vite
correctione/ non vt similibus eos afficiat
qualia sibi intulerit:bona potius fecisse pu=
tabitur q̄z intulisse mala.sed cum tanta pro/
ximis debeamus.mirum valde est quid cau
se sit vt miseri nos:virtutis omnis vacui ⁊
ordinis expertes:vel parum lesi a proximo/
statim incendamur ad iram:cupiamus tan
to ardore vlcisci : ⁊ vindicare quod in nos
peccatum est ⁊ commissum: ⁊ certe vt pau
cis cetera transeam quatuor reor huiusmo
di esse causas precipuas:videlicet nostram
infidelitatem:inconsiderationem:tumorez

volũtatis. ⁊ quod oim miserrimũ est mortẽ aie Exemplũ p̃mi. si enī prophete credimus dicenti nõ est malũ in ciuitate/quod nõ fecit dñs amos. 3. ⁊ certe q̃ multa miseratiõe penas hic inferat vt nos a pctõ deterreat ⁊ reuocet. iuxta illud 2. Macha. 6. eteni nõ sinere pctõribus ex snia agere. sed statim vltiõis remediũ adhibere: magni beneficy indiciũ est. quãdo. s. vt Gre. inq̃t. mala q̃ nos hic premunt ad deuz ire cõpellunt: nequaq̃ indignaremur virge qua ad nostrã correptionẽ tãpius pater vtiť. sed pro certo dñi maledicti sumus si de medicia egrotamus. maledictũ enī ferrũ (vt Greg. vtar vbis) quod ex lima contrahit rubiginẽ. scõi: si enī dño adyciẽte vt indignareť populo p̃misit dauid in pctm̃ illud grãde nũerationis populi cadere vt. 2. regũ. 24. legiť. frequens est quod nostro demerito alius finitur ruere in peccatuz: quez alias abundantiozi gratia deus preueniret: ⁊ seruatus fuisset a pctõ p̃ quẽ modũ dz̃ excitare in nos hoiem cui abundãtiã gratie propter nos subtrahit. vel nõ apponit vñ seruãdus fuisset a pctõ in nos: q̃to igiť q̃s potius miserebiť fratris si perpẽdat se forte cãm dedisse quare ceciderit Tercy q̃ enī diuino placito sic ceruices inclinaret ⁊ submissas teneret/vt quod sancta dei volũtate factũ fuerit gratũ sp̃ habere vellet vti precamur. fiat voluntas tua. ⁊c̃. a qua fieri necesse est q̃cq̃d p̃cedere debeat in esse siue bonũ siue malum hic vtiq̃z nollet dīne dispositioni ōire ⁊ rebellẽ se obycere: aut factum ipsum pro se vlcisci ⁊ vindicare. Unde de sancto Dauid. 2. regũ. 16. legitur. dũ semei ō euz lapides proyceret atqz inclamaret egredere vir sanguinuz/egredere vir belial/ecce premunt te mala: qm̃ vir sanguinum es: ⁊ Abisai egre hoc ferens q̃ malediceret regi. quid inquit maledicit canis hic moriturus dño meo regi: vadaz ⁊ amputabo caput ei ius Dauid dñi voluntatẽ ⁊ sanctã dispositionẽ attẽdẽs/q̃d iquit mihi ⁊ vobis ē filij saruie: dimittite eũ vt maledicat. Dñs enim precepit ei vt malediceret: ⁊ q̃s est q̃ dicere audeat quare sic fecerit/dimittite eũ vt maledicat: iuxta p̃ceptũ dñi/si forte respiciat dñs afflictionẽ meã ⁊ reddat mihi dñs bonum pro maledictiõe hac hodierna. quo facto mãsuetus ille Dauid dīne voluntatis dispõem etiam in actu malicie substrato: preceptũ dñi appellauit/⁊ illi noluit rebellis inueniri. sed ne culpa semei pernicioso exẽplo alios ad filr peccãdũ inuitaret/aut factum tam enorme transiret impune filio suo Salomoni vltionẽ p̃ deo cõmisit. 3. re. 2. vtinaz vel ad paucos dies cõpensas inferre differemus: vt pateret q̃ nõ vlciscẽdi aio sed iusticie zelo faceremus. sed qz iuguz obedientie ad diuinã voluntatẽ/iã diu excussim⁹ inuicẽ mordem⁹ ⁊ comedim⁹ Sed videte (inquit apl's) ne ab inuicẽ cõsumamini: ad Gall. 5. Quarti. qm̃ vt. 2. retho. tradit Aristo. egrotãtes/pauperes: amantes sitiẽtes: ⁊ hmõi iracundi sunt ⁊ facile incẽdũtur ad iraz. q̃s aũt pauperior esse aut magis eger potest eo qui ante vitam perdidit ⁊ tanta corruptiõe mortis/laborat Exemplũ habemus in naturalibus Muscarum feces viue carni obsunt nihil/at mortue carni vbi supfuse sunt corrumpitur statiz/cõputrescit ⁊ scatet vermibus. si itaq̃z facile iniuriantibus irascimur: vehemẽs indiciuz ⁊ magna presũptio est q̃ ex aie morte descẽdat: q̃ modice iniuriarũ feces ad tantã corruptionem ire perduxerit/⁊ ne affectus nos fallat. (qm̃ mẽtitur sepe iniq̃tas sibi) ⁊ iusticie zelo ascribamus aim ipsum ⁊ amorẽ vltionis/qui est propter propriam vindictã. Panc regulam aduertamus/si nõ dolemus de proximi malo/non est motus hic charitatis ⁊ verus zel⁹ iusticie. Unde Berna. li. de mõ bene viuendi. c. 13. si proximus noster patitur aliquam tribulationẽ aut infirmitatem/aut damnuz aut in carcerẽ mittiť si dolemus pro illo: in corpore ecclesie sumus. si non dolemus iam a corpore ecclesie precisi sum⁹. Charitas colligat ⁊ viuificat oia membra ecclesie. taz diu dolet membrum: q̃z diu in corpore continetur. si autem membrum precisum fuerit a corpore: nec sentire poterit nec dolere. Ut si manus aut aliud membrum precisum fuerit ⁊ totum corpus in ignem mittat manus illa iam non sentit quia diuisa est a corpore/ talis est oīs christian⁹ qui de alterius dãno tribulatiõe aut necessitate nõ dolet. hec ille. quod si locum habet in malis corporis: longe fortius in malis aie: que ⁊ contra deum sunt/⁊ proximum grauiozi damno afficiunt. ⁊ Gre. Uera iusticia compassionẽ habet falsa dedignationẽ. 45. dist. vera iusticia. cuz itaq̃z facile irascimur ⁊ vindictaz appetim⁹ sine cõpassione ⁊ dolore: proculdubio mors aie cã est quare corruptio hec emergẽs nos inuadit ⁊ occupat/a qua nos seruare dignetur qui in secula benedictus viuit ⁊ regnat. Amen. Deo gratias.

Finis

¶ Quodlibetica questio octaua eiusdē eruditissimi viri mgri nostri Magistri Adriani Florentij de Traiecto/sacre Theologie professoris Excellentissimi/ Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris, Traiectēn. ac Louanienē studij, Cancellarij dignissimi. anno a salute humana.1499.in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

Er venerabilem virū dñm quotlibetarium nunc cathedrantē fuit mihi questio theologica ꝓposita hec. Utruz orās pro multis eque prosit singulis/ac si ꝓ vnoquoq; tātundem oraret. Pro huius decisiōe:supposita impri mis sane fidei ꝓtestatione ⁊ q̄ vbi errauero cupiam per quēcūq; corrigi ⁊ ad veritatis semitam deduci Decreui tria inq̄rere Primuz an prosit orare:vel sit inutile. Secundū an orationis vis deriuari vel ꝓtendi possit ad alium. Tertiuz an eandem orationez dicendo eq̄ prosit multis quantū ꝓficeret vni soli. Quo ad primuz potest inutile videri vt quis oret ex tribus ¶ Primo nihil aliud est orare quam alteri desiderium nostruz exponere seu explicare:quod fit vt ei innotescat quod optemus aut cupiamus.q̄ species infidelitatis est deum orare: consequētia tenet quia videmur orando presumere:quod deū ante latuerit/quod ab eo desideram⁹ Et hec in effectu videt fuisse rō ꝓhibitionis/cur saluator ꝓhibuit io ꝛone multa loqui sic Ethnici faciūt. Mathei. 6. Scit enī pater vester celestis,quid vobis opus sit antq̄ petatis. Et eadē ratio cōcludit nihil orando loquendū/ qz ipse oīa ante nouit. Et exponendo vel ex primēdo supponere videmur q̄ eū latuerit prius. ¶ Secdo/nihil pōt de⁹ facere ad q̄scūq; preces/qō nō antea eternaliter se decreuerit esse facturuz/q̄ frustra fundit oratio/ꝛna tz/ qd enī eternaliter se decreuerit esse facturū/ eq̄ fieret nō fusa oratiōe:da enī oppositum/ ⁊ erit in nostra potestate ꝓpedire/quo minus eternū dei decretū mādet executioni. Idē tacite sensisse videtur Samuel.postq̄ Saul agnoscēs suā culpā qz preuaricatus erat sermonē dñi/timēs populū ⁊ eius voci obediens supplicit peteret Sz nūc porta peccatuz meū ⁊ veni mecū vt adorē dñm/rndit Samuel nō reuertar tecū/qz piecisti sermones dñi pyciet te deus Et infra Scidit dñs regnū israel a te bodie.⁊ tradidit illud ꝓximo tuo meliori/porro triumphator in israel nō parcet ⁊ penitudine nō flectet/neq̄ enī hō ē vt aget penitētiam/quo ꝓtēdisse videt Samuel/frustra dñm orari quuz a predisposito decreto nō pōt flecti. ¶ Tertio:orando deuz alterū duoꝝ peteremus:vel vt faciat qō decreuerit ⁊ ꝓdisposuit/aut certe q̄ decretum seu sniam mutās id velit qō cupim⁹:nō primū qz necessarium ē si decreuerit vt faciat. Stultū aūt est pro hys preces fundere q̄ nequēt quouismō aliter euenire/quēadmōm nec de hys consiliū esse pōt.3 Ethicorū. Nō etiā scōz/qz mutari nō pōt.22.q.4. Incommutabilis. Et Jacobi ꝓmo/apud quē non ē mutatio/ neq̄ vicissitudinis obūbratio. Et numeri.21. Nō enī deus vt hō ē vt mētiat/ neq̄ vt filius hoīs vt mutet. Dices fortasse nō oramus vt mutet voluntatem/sed vt pro nro desiderio aliquid velit/⁊ ab eterno voluerit sic q̄ nūq̄ oppositū. Cōtra:hoc videt psumptuosum ⁊ cōtra subiectionē quā deo debem⁹:sp enī parati esse debem⁹ eius bñdicte volutati cedere/ ⁊ nostrā nolle ꝓferre/ prout in dñica orōe petimus. fiat voluntas tua.⁊c. Et q̄ nō liceat orare vt non voluerit quod scimus eum eternaliter voluisse: aut velle.patz.qz illa de causa postea q̄ de calice trās ferēdo exposuisset saluator/deo patri dispositionē inferioris appetit⁹/statī petitionē corrigēs.vel vt moderatius dicā/cōdicionē supplēs.adiecit verūtā nō sicut ego volo/sz sicut tu vis. Et ne estimemus sic velle ꝓire q̄d Petro acciderit audiamus.postq̄ exposuisset discipulis ignominiosam mortē quam subiturus erat pro nostra redēptione/miser tus dine conditionis Petrus absit a te inquit dñe non erit tibi hoc:vel fm Piero.vt significantius in greco habetur:propicius sis tibi dñe/non erit tibi hoc/quo nō mutationē ei⁹ optasse aut petiuisse videtur.quē statiz xp̄m filium dei viui confessus est/sed orasse:vt eternaliter voluerit non subire tantā penā ⁊ ignominiā. Qz tū dīne voluntati non satis detulit:sed quodam mō visus est voluisse ꝓire a dño dure reprehēsus est.vade retro me satbana.scandalū mihi es/nō sapis q̄ dei sunt ⁊c. Et qz alicui videri posset:q̄ spūs malignus ibi reprehēsus sit qui hoc dicere aplūm suggerebat.hoc cōfutās Piero.sed mihi (inquit)hic error aplicus de pietatis affectu veniens.nunq̄ incentiuū diaboli videbatur: vnde ⁊ Petrus audit vade retro me.⁊c.hoc est seq̄re sniaz meā.⁊c.nō sapis.⁊c.mee voluntatis est/⁊ ꝓis mei veni facere volūtatē

vt pro hominū salute moriar Tu tuam tū considerās voluntatē/non vis granū tritici cadere in terraz vt fructus multos afferret q̄ non licet orare vt eius oppositiuz eternaliter voluerit quod iam nouim⁹ ab eo decretū ꝛc. Pro huius q̄stionis decisione p̄mitto

A Primo. q̄ quadruplex est genus orationuz quedā oratio infecta prauitate/q̄daz deficiens boitate/quedaz integra sed mortua q̄dā sana ꝛ viua Inficitur oratio prauitate ratione obiecti:ei⁹.s.quod petitur:vel ratione cir cūstātie praue quā oporteret abesse:ratōe obiecti dupliter aut qz petitur qō absolute ꝛ in q̄cūq̄z gradu petere non licet/vt ꝓsperari in patrādo scelere/vt accidat malū ꝓpiquo ꝛsic dealus: aut qz petit sine debita mēsura/ aut vltra q̄z cōuenit. Unū Ambro. Est aliqū stulta ꝛ superba petitio sicut fuit aplōrū Iacobi ꝛ Johānis q̄bus icōgrua ꝛ imēsa petētibus dictū ē. Nescitis q̄d petatis/hoc ē ambulare ī magnis ꝛ mirabilibus sup se/dum nō sua sorte ōtētus:pes ambit ea q̄ sunt oculi. ¶ Ex circūstātia multiplr inficit prauitate/ rōe finis/dū scz fit ob finē malū vel incōgruū seu indebitū/ vt oro a deo diuitias ꝓpt lasciue ꝛ luxuriose viuere: aut fūdo orationē propter inanē glaz/seu laudē boiz. De q̄b⁹ Mathei 6. Receperūt mercedē suā. Et Hieronim⁹ de martirio ob eā causā suscepto/huic operi nō tā premiū q̄z pena debet/ꝛ pfidie magis tormēta sūt q̄z corona victorie.1.q.1.vide q̄z tuz bonum.ꝛc. Secō ex parte persone siue circūstātie.vt duz quis ī mortali peccato audet fūdere orationez vt minister ecclesie/de quo Dyonisi⁹ ad Demophilū monachū/audetq̄z (.s.sacerdos non illuminatus de quo ei sermo est)scelestas blasphemias suas (neq̄z enī preces dixerim) sacris aris inferre:eas sup signa illa dīna ad Christi similitudinē dicer Et Hiero.de hereticis:q̄tienscūq̄z cōgregati sunt in nomine eius:detestatur deus fetorez eorū ꝛ claudit nares suas.1.q.1.odit: ꝛ est cōmunis sentētia doctorū:q̄ q̄cunq̄z ī mortali peccato exequitur actum sui ordlnis sciēter: eo ipso mortaliter peccet preceptuz est enim

B deutrono. .16. quod iustum est iuste exeq̄re Tertio ex parte temporis puta quādo oportet alteri insistere seu operam impendere:vt si cū animarum salus procuranda est velim insistere orationi pro tpalibus. Quarto ex parte modi quia videlicet q̄z conuenit pretensi⁹ ꝛ magis absolute petitur/vt oro deū vt mihi det diuitias ꝛ salubre faciat si fortasse nō est salubre futuruz:q̄d enim hoc est nisi velle preire ꝛ nequaq̄z cedere diuine dispositioni ꝛ eius sancte voluntati Est enim effectualiter orare deū fiat voluntas mea cedat tua: vel vt restrictius dicam nō sit illa tua Et certe cuz parati aī debeat esse christianus ī oīb⁹ cedere diuine voluntati ꝛ non velle reniti preter eius assensuz ꝛ beneuolētiā vbi.s.cōtrarium nobis preceperit.vt in reuelatione futuri peccati aut dānationis secūduz quosdam:propter perpetuam culpam inclusam: secus quo ad penam/cum ex diuina institutione ꝛ precepto oramus fiat voluntas tua. Et Aug. sententia prauum ꝛ distortum cor habet qui non vult:id est respuit quod deus vult super psal.100.nō adhesit mihi cor prauum. Eos enim qui adorant.in spiritu ꝛ veritate oportet adorare Joan.4. Ille autem non orat in spirttu sancto qui absolute petit ꝛ non committit eius directioni vel dispositioi.quid oremus inq̄t Apostolus sicut oportet nescim⁹:sed ipse spiritus sanctus postulat pro nobis gemitibus ienarrabilibus.ad romanos .8.super quo Ambro.superfundit se precibus nostris vt imperitiam ꝛ improuidētiam nostram motu suo aperiat/ꝛ illa nobis a deo petit que prosint/ tunc pro nobis interponit se idem spiritus:cuz scit nos per ignorantiam:non per iactātiā contraria postulare quā conuenit. Item si August.creditur adeo nos subdimus ꝛ committimus diuine dispositiōi ꝛ eius sanctissime volūtati vt eam petamus sic in omnibus mandari executioni/vt etiam contra nos eundem orem⁹:penas debitas fulminare:delatus enī q̄ dixerat magnam illā partem sanctorum que ad mortem predestinata est:contra se petere vt cadant ꝛ ruant. confutans errorem sibi falso impositū dicit: non hoc ō se petit quod deus nulla ratiōe facturus ē:vt cadāt ꝛ ruant hec enim hominis nequicia ipsoruz consummaura est libertas. Sed plane illud cōtra se petunt quod diuine voluntatis esse nō dubium est.vt.s.quum venerit filius hominis in maiestate sua.ꝛ sederit sup thronū glorie sue:congregent ante euz oēs gentes ꝛ separet eos ab inuicē:alios ad dexteram statuēdo:alios ad sinistrā/ꝛ audiēt eū dextri dicentē venite.ꝛc.ꝛ sinistri ite.ꝛc.igit qui facturi nō sunt voluntatē dei ꝛ petunt vt fiat voluntas dei:in eo quod voluntate dei faciendū est/audiunt vt imitatores dyaboli cuz dyabolo iudicent.hec ille Q̄z q̄z igit obligati nō sumus oia velle que scimus aut suppo nimus deū velle/nequaquā repugnare licet

nec ꝓiū eius velle aut petere/qd̄ ipsuz velle scimus aut credimus:nisi precepto ⁊ sua voluntate ad hoc obligemur In omni igitur oratione oportet totum diuino arbitrio actu virtute:vel habitu cōmittere:nec vltra aut citra pretēse quicq̄ orare.aut absolute pete/re Possunt ad huc ⁊alie circūstācie intercurrere que vicient:seu orationē inficiāt sed ex his est facile discernere de alys ¶ Oratio deficiens bonitate dicitur que cū nihil mali cōmixtū habeat qd̄ oporteat abesse(licet aliqū simul concurrant oratio infecta prauitate ⁊ deficiens bonitate sed hic distinctim occurrūt)deest sibi pro tunc aliquod debitū de feruore vel attentione:circūstantia:aut huiusmodi Quod autem defectu feruoris seu rōe diminute voluntatis sit nōnunq̄ oratio ingrata deo primo patet autoritate Jheronimi ad thesiphōtē Episcopus inquit ephesi. angelus in apocal. nūcupatus/ q̄ cū cā nois christi passionū multarū merita intra cōsciē tiā retineat/ quia in ipsis passionibus a primo conuersatiōis feruore tepuerat cū calorē paululū tēperasset ad penitētiā reuocatur dicente scriptura.noui opera tua ⁊ patiētiā tuā ⁊ qz nō potes sustinere malos:⁊ sustinuisti ꝓpter nomē meum.nec defecisti. Sed habeo aduersuz te pauca quia charitatē tuam primā reliquisti memēto vnde excideris ⁊ age penitentiā/considere⁹ quantus casus sit temere contēnētis: cū tanta ruina dicitur de negligētia obsequentis: vel quam dānationem accepturos credimus indeuotos/cū tātam reprobationē deuotus acceperit. Tepiduz discipulum nō amat Christus/qui vult meus esse discipulus ait:abneget semetipsū sibi ⁊ tollat crucez suā:⁊ sequatur me/hec ille Et glosa interlinearis in verbo sinaūt venio ⁊ mouebo cādelabruz ⁊c. Ueniā vt aīa ⁊ corpore interficiam:ergo defect⁹ zeli ⁊ feruoris siue in oratione sine alio opere sepe numero ponit graue peccatū Item Michee 6. indicabo tibi o homo quid sit bonum ⁊ q̄d dominus requirat a te/vtiq̄ facere iudiciuz ⁊ diligere misericordiā ⁊ sollicituz ābulare coram domino deo tuo.item ad romanos .12. Sollicitudine non pigri:hoc est inquit Ambro.quod dicit propheta Jhere.48.ca. maledictus qui facit opera dñi negligēter: piger enī in conuersatione diuina sine spe ē ideo subiecit spū feruētes hoc est vt ī exercitio dñi aut legis nō sit tepidus:sicut dz ī apocal.Joā.qz tepid⁹es icipiā euomere te de ore meo:hec Amb.Dices fortasse: hec oia solū ī ducūt pceptū affirmatiuū feruoris ac zeli/qd̄ ⁊ si sp obliget/ nullatenus tū pro sp sed pro aliqū.extra g tps obligationis de orādo:videmur absq̄ pctī formidie posse tepide deū orare. Rū deo/q̄q̄q̄ hoc ꝓposito habūde sufficiat/nihilominus q̄ hoc sentit:aduertat Malachie pro dictū esse deuotiuo sacrificio/ maledictus dolosus q̄ habz in grege suo masculū ⁊ votū faciēs īmolat ōbile dño:qz rex magnus ego:dicit dñs exercituū:⁊ nomē meuz horribile in gētibus.⁊ ibidē paulo superius si offeras cecuz ad īmolādum nōne malum est. Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit faciē tuā dicit dñs exercituū. quo verbo nihil aliud significasse videt dñs: q̄q̄ ꝓ sati⁹ sepe fuerit nō obtulisse duci aut regi quā donare illiberaliter. non debet g exilis esse ⁊ cōtēptibilis oratio quā cōueniat offerre eterno regi:nisi quis adeo desipiat:vt credat deo conuenire:quod illiberale est homini terreno regi offerre/non enīz satis est recte offerre nisi etiā recte diuiseris Genes.4.fm translationē.70.si recte offers recte aūt non diuidis peccasti:quiesce. Diuisionis autē hic ordo est/ꝑma secūdis/nō scōa primis precurrant/⁊ terrenis celestia non celestibus terrena preferant fm Ambro.2.libro de Cayn ⁊ Abel.c.6. non tū nego quin interduz liceat īmo acceptissimū sit deo/ de penuria facultatuz cū paupcula vidua duo era minuta mittere.de qua Lu.21.ſz tunc/cū legittima īpedimēta intercurrunt vt sit nobis penuria facultatuz. Scōo deficit oro bonitate qz deest intētio Math.15. populus hic labys me honorat/cor aūt eorꝫ longe est a me:sine cā aūt colūt me.⁊c. Est aūt triplex attētio q̄ adhiberi pōt orationi vocali/videlicet attētio ad v̄ba:ne syncopent ⁊ pferant corrupte.attētio ad sensum verborꝫ/de quo 1.ad Chori.14.si orē lingua/ spūs meus orat:mens autē sine fructu est/sine fructu inquā speculationis de sensu verborꝫ/nō autē sine fructu meriti/vti in laycis magno feruore deū orantibus verbis latinis q̄ non intelligūt. Tercio ad finē orionis puta deū ipsum vel rē petitā in orione: et hec attētio maxie necessaria est ad orionē vñ ōt Aug.de scto victo.pura est oro quū ex habūdantia deuotionis mēs ita accēdit:vt cū se postulatura ad deū cōuertit/etiā sue petitionis obliuiscat/sed manet v̄tus attētōis in effectu.s.feruoris ⁊ deuotionis/ad quē deduxit attētio:cū enī oro fm Damas.fit ascensio mētis in deū/ ⁊ petitio decētiū a dño nō videt q̄s orare.nisi deū attēderit:quātūcūq̄

labia mouere curauerit:hinc Hugo de scto victore/si cū oratione fundimus quodlibet aliud in corde versamus etiā si illud bonuz sit:a culpa liberi non sumus Et Cypzianus martir gloziosus libzo de oratione dñica:q̄ segnicia est alienari ꝛ capi ineptis ꝛ ꝓphanis cogitationibus cuz dñm deprecaris/ q̄st sit aliud quod debeas magis cogitare q̄z qd cū deo loquaris:Quomodo te audiri a deo postulas:cū te ipsū non audias:vis esse deuz memorē tui cū rogas:quum tuipse memor tui non sis:hoc est ab hoste in totuz non cauere/hoc est quum oras dñm:maiestatē dei offēdere/hoc est vigilare oculis ꝛ corde dormire/cū debeat christianus etiam cū dormit oculis:corde vigilare Petes fortasse:q; attētio ad finē orationis:deuotio quedam est ꝛ erectio mentis in deum/an sit in precepto ecclesie in horis canonicis missa ꝛ hui⁹modi:deuotionē illā adhibere potissimū quia ī capitu.dolētes de celebratione missarum in virtute obediētie districte precepit cōsilium generale. vt diuinū officiuz nocturnū pariē ꝛ diurnuz:q̄z tum eis deus dederit studiose celebrent ꝛ deuote Et in cle.1.de celebr.missaruz etiā precipiē vt in ecclesia deuote psallatur.Dominus Io.an.in dicto capitulo dolētes refert tres opiniones.Pria q̄ sic imo si dicat horas vel interest ꝛ nō habet cor ad deū sed ad exteriora/mortaliē peccat.14.q.1 quod precipitur/ꝛ si verbū sit durū tamē scriptuz.6.q.3.Scriptum est cū similibus.Scda opinio q̄ dicere est in p̄cepto:sed illa q̄ de deuotione dicūtur sunt suadendo dicta:vnde dicit q̄z tum deus dederit/quasi diceret/durū esset hoc ponere in vim precepti reliq̄mus ea gratie dei/ꝛ hoc quia benignū placet Posti.quia non debet ecclesia alicui laqueuz in ꝓcere.27.q.1.de viduis 2.aut onera ꝓportabilia in humeros hominuz alligare.26.q.7 alligant Tertia q̄ hoc p̄ceptuz ecclesie non obliget ad culpā sed solum ad penā suspensionis/quod notatur cum dicit sub pena suspēsionis/sile in statutis predicatoruz dicitur ī principio q̄ cōstitutiones eos non obligāt ad culpaz sed ad penaz nisi ratione precepti aut contēptus.deinde exponit studiose/quo ad officium oris /nō sincopādo nec aliquid omittendo:ꝛ deuote quo ad officiuz cordis .23.dist.psalmista.Panor.in eodem c.dolētes post Io.An.refert illas tres opiniones sed corrupte scdam.in eo q̄ dicit de pctō veniali si non sit adhibita deuotio addēs in fine satisse credere q̄z titatē reatus cōsiderādam esse ex qualitate ꝛ q̄z titate cōtempt⁹ ꝛ negligētie Cācellarius parisiēsis de regulis moralibus dicit/quod dicēs horas canonicas in pctō mortali vel intentione sinistra vel absq̄z attētiōe absoluit se a p̄cepto ecclē sed apud deū de peruersa intētione vel negligētia sepe nō excusat Dui⁹ occisio videt pricipaliter ex alio pendere/an scilicet eccla de directo p̄cipere potest vel phibere interiorē actum aīe:ꝛ visuz est multis q̄ non posit/potissime hac ratione/quod nihil p̄cipere pōt aut prohibere cuius trāsgressorē non potest punire:sed quuz actus interior sit occultissimis:ꝛq̄ non patent alys seq̄tur q̄ ad suuz forum deducere non potest:cum occulta soli diuino iudicio reseruātur:ꝛ de eis ecclesia se intromittere nō possit.32.dist.erubescāt.6.q.1.si oia:de sentētia excōmunicationis/Tue/cum silibus.sed ꝓriū veri⁹ videt ꝛ post multa ad hoc resoluit Hlos.Cle.1.de hereticis in verbo/ipso facto/quod videlicet occultā heresim mentalē/ecclesia afficit vinculo excōmunica.ꝛ sequūtur cōmuniter doctores/ꝛ certe nisi hoc sit in facultate ecclesie/precepto celebrādi sabbatū nō est interdicta seu prohibita oīs seruitus mortalis culpe.sed q̄ mortaliter peccauerit sabbato solo interiori actu mētis/neq̄q̄z censebitur sabbatum violasse:q̄ nemo sane mētis dixerit/cū nihil taz aduersetur celebrationi sabbati q̄z seruit⁹ mortalis culpe.vide Tho.2.2.q.122. articulo.4.ꝛ nōne ecclia dispēsare potest super voto q̄ sola mēte emissū fuerit:ꝛ pater carnalis tale votuz filij familias irritare potest numeri.30.qd ergo impediet q̄ minus actus interiores possit precipere vel prohibitione afficere:ꝛ nec obstat debile fūdamētuz ꝓrie partis/q̄ illud nō pōt precipere cui⁹ trāsgressorē nō potest punire Si enizꝛ recte ōt Petrus de palude 27.dist.4.itelligat cū nō pōt trāsgressorē punire ex defectu iurisdictionis.vera est sed nihil ad ꝓpositum:cuz tunc in argumēto petatur p̄cipiū.si vero ītelligat cum nō potest ex defectu ꝓbationis/fuiret ꝓposito:sed plane falsa est:sic eni exteriores actus etiā punire nō potest vt de actu fornicationis in.c. Erubescāt:ꝛ de actu symonie in.c. ex tue de symonia: Et hoc strepitu iudiciario in quo sine legittimis documentis nemo dānatur Quomodo procedūt iura q̄ occulta dei iudicio reseruāt Nō releuāt motiua Postieñ.ecclia nāq̄z ī hoc nemini laqueum inycit sicut nec ī precepto celebrādi sabbatum/quo etiā prohibet mentale mortale

peccatū/neq̃ alligat onera importabilia/cū facile sit ei attendere /q̃ tantam dei maiestatē voluerit vt par est/satis reuereri/neq̃ probat verbū quātum deus dederit/cuz neq̃ cogitationē bonā habere possumus ex nobis sed ex deo.2.ad Chori.3. Tercia etiam opinio sine fundamento est/ quia pena suspensionis,pretereuntibus dictum.capit.dolentes imponitur:ad finalem vero clausulam/ de studiose ⁊ denote legendo non iteratur/ certe licet predicatores habent q̃ constitutiones eos non obligant ad culpam:excipiē tamen casus precepti sicut ⁊ contemptus: nusq̃ autem in virtute obedientie precipiē quecunq̃ pena adyciatur quod sub culpa seruare non tenemur.⁊ vbi hec omnia cessarent:quis negabit ecclesie sue rei posse imponere modum ⁊ onus/ dominus ipse decimis onus imposuit non solū seruity in tabernaculo domini: verum vt portarent Leuite apud dominum peccatum populi. hinc mihi videtur q̃ non solum potest sed de facto precipit esse attentionez ⁊ deuotionem/ ⁊ potest non solum exteriores actus sed occultissimos interiores ex legitima causa precipere.⁊ hanc opinionem tenet Palude.15. distin.4.q.5.arti.2.conclusio.4.dicens nos obligatos attēdere/ non solum humano iure:sed diuino/ quemadmodum aly ad soluendum decimas licet determinatio quotesit humani iuris.⁊ tenz sponte euagantez/se non quitare: ⁊ q̃ tenetur redicere/cuz oratio seu orare sit actus mentis non oris: ⁊ sic non est oratio nisi sit actualis vel virtualis attentio: cum autem dicit q̃ tenemur redi/ cere intelligit q̃ tenemur:vel in penitentia suscipere commutationem:quia dei vicari⁹ potest commutare restitutionē que deo fieri babz:vt dicit ī quita cōclusiōe ibidē. Ex his oibus dico:q̃ sicut de industria scientē.s.horas canonicas dimittēs q̃tūcūq̃ deū attenderit mortaliē peccat:ita de industria attentionē nō adhibere:sz scientē mētē distrahere quāq̃ vocaliter dicāt:videt ex genere mortale pctm̄:cū min⁹ sit labia sine attētione mouere/q̃ attēdere sine vocū expssione:possūt tm̄ tales circūstātie itercurrere q̃ nō sināt esse mortale pctm̄ ppter act⁹ modicuz ⁊ ipersectū esse.quēadmodū de fraterno odio vel ira dicit glo.⁊ Math.5.sicut etiaz vnum granū a prio aufere nō poit furtū mortale nec mortale pctm̄. Oratio itegra sed mortua dicit:q̃ neq̃ infecta est prauitate:neq̃ deficiēs bonitate:sed itegra mozaliter in oi circūstātia reqsita:nihilominꝰ qz a charitate aut scōz eius inclinationem non est elicita ab habēte charitatem dicitur mortua:vnde Grego. nihil viriditatis habet ramus boni operis: quod nō procedit de radice charitatis:Oratio sana ⁊ viua dicitur que est bona ⁊ integra mozaliter ⁊ preter hoc a charitate profluēs/vel scōm eius inclinationez/vt eni viuificet oratio nō satis est eam pgredi ab habēte charitatez/qz vt recte deducit Scotꝰ q̃d libet.17.habēs charitatez nōnūq̃ venialiter peccat Et potest actuz elicere/neq̃ actu neq̃ virtute propter finē vltimū scz deum.virtualiter inq̃ sic q̃ procedat causaliter ab actu ppter deū elicito Talis autē nō est meritorius cuz nō sit actus vite/neq̃ culpabilis/cū nullo p̄cepto teneamur oēm actū nr̄m actu vel virtute in deū referre/nō curo autē in p̄senti decidere/an charitas debeat effectiue cōcurrere/an sufficiat eiꝰ inclinare: quomodo siccitas iclinare dicit ad ardere/⁊ tm̄ ardorē efficere nequit ¶ Scōo p̄mitto:q̃ ozo apud deuz habet triplicem effectū in genere sciliz merendi.satisfaciēdi.⁊ impetrādi.oratio est meritoria nō ea parte qua ō libero arbitrio procedit/sicut nec q̃dlibet aliud opus: sed ex ea qua ex dei motione procedit mouētis p gratiā seu charitatez deiformē in vitā eternaz:iuxta ilud Joānis.4.si quis ex aqua quā dabo ⁊c.fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā:habet eni se gratia in opere meritorio/sicut sessor ad equū/hinc cuz dixisset apl̄s/abundātius oibus his laborauī adiecit:nō ego:sed gratia dei mecū p̄me ad chori.15. Satisfacit oratio dum penaz debitaz relaxat/quādo scz cedit in solutuz in sūme videlicet totalis extinctionē/vel diminutionē. Impetrat ex liberalitate: dū videlicet deus sua pietate ⁊ misericordia votis cōdescendit amicoz/Danielis ix. Propter temetipsum inclina deus aurē tuaz:⁊ exaudi: aperi oculos tuos ⁊ vide desolationē nostrā ⁊ ciuitatez super quā inuocatuz est nomē tuum/neq̃ enī in iustificationibus nostris p/ sternimus p̄ces ante faciē tuā/sed ī miserati oibus tuis multis exaudi dñe. placare dñe attende ⁊ fac ¶ Differētia inter mereri ⁊ ipetrare cōsistit in hoc quia meritū innitit iusticie:⁊ nō potest homini deus negare quod meruit nisi per culpā meritū suuz mortificauerit.sz ipetrare est liberalitatis dīne: si det: ē gratie:si nō det/nequit argui iniusticie/vñ multa impetrātur ozone sine merito.vt ptz de orationibus sctōrū que non sunt merito

rie/ꝛ plurima impetrant.item in oꝛone per
sistentium in mortali pctō.qui multa impe=
trant ꝛ nihil merentur vt statim deducam.
Est etiam frequenter oratio meritoria ꝛ nō
impetrat petita/quandocunq; enim ex cha
ritate procedit est meritoria/nec tamen pro=
pter ea impetrat vt patet de oratione Pauli
quo ad stimulum carnis auferendum.2.ad
Chorin..12. ¶ Vis premissis:pro responsi=
one ad quesitum pono tres conclusiones.
Prima cōclusio est.nulla oratio infecta pra
uitate aut deficiēs bonitate est meritoria ꝛ
satisfactoria.est tñ nonnunq; impetratoria/
qñq; in malū orantis/aliquando in tpalem
eiusdē nōnullā remunerationē ppter boni=
tatē cōmixtā ꝛ obuolutā malicia:Secūda cō
clusio: nulla oꝛo q̄tūlibet integra fuerit est
meritoria aut satisfactoria:si mortua fuerit
est tñ ex se īpetratoria.Tercia cōclusio: ora/
tio viua ꝛ sana est meritoria/satisfactoria/ꝛ ī
petratoria.Prima pars p̄me cōclusionis pz
qꝛ nullū pctñ est meritoriū aut satisfactoriū/
īpossibile est enī vt p dei offensam aliq̄d ab
eo mereamur:aut penā debitā ꝛdimamus:
Nō tñ qñq; īpetrat in malū orantis.patet.1.
Re.8.petente populo vt eis cōstitueret rex:si
cut ceteris nationib⁹:q̄ dñs nō tā Samuelē
quā se/abiectū fuisse dicit a populo:concessit
eis dñs regez/sed de eius multiplici oppres=
sione clamaturi erant ad dñz/ꝛ nequaq; ex
audiēdi ab eo:ꝛ Aristo.inquit multis nō ex
beneuolētia p̄stat deus ingētes ꝓsperitates:
sed vt nobiliores: id ē notabiliores fiāt sue
calamitates: vt si q̄s afferat cuipiaz aliquid
vt dū abstulerit doleat 2.Retho.de locis en
thime. Qꝛ interdū in aliqualē remuneratio
nem propter bonitatē commixtam malicie
ī actu. patet de pietate mentiendi qua nite=
bant obstetrices Egiptioꝛ saluare paruulos
masculos Hebreoꝛ/q̄bus ī remunerationē
edificauit dñs domos Exodi.1.de quo Bre.
benignitatis eaꝛ merces potuit in eterna vi
ta retribui:sed culpa mēdacij/terrenā remu
nerationē accepit. Et de amātibus orare in
angulis platearuz:vt videant ab hoibus dz
Math.6.q̄ receperūt mercedē suā.itē Aug.
5.de ciuitate dei.c.12.ꝛ.15. videt voluisse q̄
ea iusticia meruerūt Roma. imperiū a deo
quā faciebant ppter humanā laudē ꝛ gloriā:
quod ostat vtiq; turpe esse ꝛ mortaliter vitu
pabile.Primā partē secunde cōclusionis p
bo:qꝛ nihil pōt meritoriū aut satisfactoriuz
esse:qō nō ꝓcessit ex charitate effectiue/ aut
fm eius inclinationem. Sunt enim in cō=
spectu dñi oēs iusticie nre quasi pānus men
struate/q̄ pānus vtiq; sordidus est ꝛ macula
tus:nisi g̃ maculas iusticiaꝛ nraruz quas ob
scuritates ꝛ vmbras quasdā sicut in luna re
cte dixerī:splēdoꝛ charitatis obtexerit / illu
strauerit/aut depulerit:nihil valēt apud dñz
nre iusticie/vt eis de p̄mio aliq̄d debeat vel
penā redimere possint. Vinc Jere. 4. dicit
nouate vobis nouale ꝛ nolite sup spinas se
rere/q̄ sup spinas serit fraudat fructu:exorte
enī spine simul suffocant semē Math.13.ita
nisi mētē charitate innouem⁹ spinas pctōꝝ
euellētes nihil fructus de nra iusticia sperā
dum est: Qꝛ autem nihilominus ex se im=
petrat talis oratio/quamuis sit hominis pec
catoris.patet auctoritate Aug. tractantis il
lud ceci nati. Joan.9.traditum.scimus quia
peccatores deus nō audit:sed si quis dei cul
tor est ꝛ faciat eius voluntatem hunc exau=
dit deus:loquitur inquit vt inuentus non=
dum scilicet spiritussancti gratia illustratus
quia deus vtiq; peccatores humiliter peten
tes audit. Item multi dicunt dñe nonne in
noie tuo prophetauimus/ꝛ in noie tuo de=
monia eiecimus/ꝛ in nomine tuo virtutes
multas fecimus:quibus cōfitebitur dñs qꝛ
nonq; noui vos:discedite a me operarij ini
quitatis.ꝛc.vt dicit Math.7. Et valet talis
oratio sicut cetera opera mortua extra cha=
ritatem facta: vt ex diuersis passibus docto
rum colligi potest ad sex. Primo ad impe=
trandū de congruo culpe remissionez ꝛ gra
tiam. Lu.18. legimus dum publicanus suā
feditatem aspiciens non auderet oculos le
uare in celū:sed pectus/nodū videlicz multa
rum ꝛ grauium culparum percutiens humi
liter orauerit:deus ꝓpicius esto mihi pecca
tori.ꝛc.veniam impetrauit:dicit enī scriptu
ra q̄ descendit iustificatus in domum suaz
ab illo. ¶ Secundo valet ad promerendum
tpalia beneficia:Ezechi .29. de infidelitate
regis babilonis Nabuchodonosor dictum
legimus a dño:seruire fecit exercitum suuz
seruitute magna aduersus tirū.oē caput de
caluatū ꝛ oīs humerus depilatus est/ꝛ mer
ces nō est reddita ei neq; exercitui ei⁹ de ty
ro/pro seruitute qua seruiuit mihi aduersus
eā Propterea ibidē decreuit deus ego dabo
eū in regē ī terra egipti.ꝛc. Piero. ceterū ex
eo q̄ Nabuchodonosor mercedē accepit bo
ni opis:intelligimus etiā ethnicos si q̄d bo
ni fecerīt absq; mercede nō p̄teriri. ꝛ alibi
idē:cū vides inē multa opa mala/pctōrē quē
q̄ aliq̄ q̄ iusta sunt opantē: nō est tā iniustus

deus vt ppt multa mala obliuiscat paucor bonorum d pe.di.3.si qui/ & faciunt duo c. sequentia.
¶ Tertio3 ad euitandum transgressionem pcepti vt cui iniunctum est a sacerdote in pniam vel alis rone bnficij aut ordis tenet orare:licet in statu culpe mortalis faciat vitat pcepti transgressione:cuius nihil mereat aut satisfaciat oratione nō viua:sicut q extremā necessitate pacienti elemosinā porrigit ppter deū nō tū in charitate. Quarto valet ad resistendum inclinationi pcti seu culpe.ne videlicet suo pōdere ad aliud trahat seu pmat Est ei pctm fm Altis.sile morbo q apd medicos lup9 dicit:cui9 vi nisi p gallinā aut sile qd restrixeris circuligatū/ totū corp9 cōsumit/ita nisi pcti radices vera penitentia excideris aut vi eius aut depssione ope bono restrinxeris/ qd vt baculus ō on9 pcti animam deprimentis sustinet/computrescens alias in anima corruptiones facit & cōcitat Putruerūt inquit propheta & corrupte sunt cicatrices mee a facie insipientie mee Insipientie inq̃ neq̃ curātis/neq̃ vim peccati restringentis/putruerunt & corrupte sūt cicatrices/reliquie scilicet peccatorum:de hac restrictione illud Sapientis procedit/ignem ardentem extinguit aqua/ & elemosina resistit peccato Ecclesiast.3. Quinto ad habituationem in opere bono: assuetus enim operari iurta consuetudinis impulsum:post operabit ex charitate q pus ꝛ fuerit sine charitate opari.huius sile habem9 de opibus seruilis timoris quō itroducūt charitatē vt seta filū & facit post assuefactionē ex amor homo:qd pus ex timore.23.q.6.c.fi. Sexto valet ad p merendum vel impetrandum intercessionem multorum sanctorum/cum enim beneficia non re ipsa sed affectu pensari debeāt/qui p animabus purgandis orationem fuderit/licet propter statum orantis via satisfactionis nihil eis profuerit/ & de liberalitate & miseri cordia exaudita non fuerit/ obligat nihilominus animas purgandas ad anthidora.i. redditionem gratitudinis/vt videlicet cum iam purgate apud deum recepte fuerint/ in eterna beatitudine:pro eis orent.qui hic in terris sua oratione eis curauerint pro desse. Existimo etiam q oratio peccatorum per viam gratie sepe impetrat purgatorie pene relaxationem/sicut oratio sanctorum etiam p viam gratie sepe impetrat remissionem pene purgatory quas via satisfactionis abstergere nō possit ¶ Obycies fortasse cōtra primam partem huius conclusionis/dicit Aug. lib.de penitentia quod opus extra charitatem factum licet nihil prodest ad vitam eternam obtinendam/ vticq̃ tamen valet ad minus supplicium subeundum/quemadmodū exemplificat de eo qui ob confessionem nominis Christi dira tormēta patitur/ & ipsā mortem &c.que omnia Christum negando aut non confitendo euadere potuisset Cum ergo nihil minuat penam nisi opus satisfactorium:videtur quod extra charitatem q̃s satisfacere posset Respōdeo quod aliquid dicitur minuere penam dupliciter Ereptiue & preseruatiue Ereptiue cum pena prius fuerit debita/ & ex solutione equiualētis remittitur Preseruatiue cum alias penam maiorem incurreret/ & hoc nullam arguit satisfactionem/immo ad propositum authoritatis inducte/peccatū sic minuit penam. Est ei casus Aug. vbi timore iehenne & eēni ignis in persecutione confitetur nomen Christi que tamen confessio vitiosa est iuxta regulam iuris/qui ex timore facit &c Et.12.q.6. c.fi.nec obstat/quod dicit non vituperandas immo laudandam esse illas patientiā quia intelligit non vituperandam esse sed laudandam respectiue ad negationem vel non confessionem nois xpi in tali persecutione: sic min9 malū laudabile est respectu & in oparatione ad maius malū Ex hys dico quod verbum apostoli ad cor.13.si tradidero corpus meum &c.procedit non solum per viam meriti ex iusticia sed &c.per viam satisfactionis neq̃ verbum Aug.inductum probat aliquid contra hoc vt deduxi/ prodest tamen opus tale merito congrui ad multa: & forte potest,homo tali opere impetrare per viam gratie relaxationem pene debite pro pecca to prius dimisso Prima pars.3. conclusionis patet :quia omne opus ex charitate procedens est meritorium/ergo omnis viua & integra oratio &c.quod etiam sit satisfactoria patet quia omne opus penale ex charitate procedens est satisfactorium Cuius simile dat Altisi.q̃rta parte summe tractans de satisfactione:sicut lixiuium immūdicias seu sordes capitis abstergit: non quia lixiuium qa frigidū existens no facit nec qa calidū qa aqua calida non facit Sed qa lixiuiū calidū: ita op9 penale ex charitate pcedēs: & itelligo penale:nō,qa doloroſū & triste solū/ſz qa difficile/ & ergo opinor dilectionē dei sup oia/cū sit op9 maxime arduū & oi nature corrupte sume difficile/vt ē ceteris magis meritoria Ita oibus esse magis satisfactoriam.includit enim illa dilectio proprie voluntatis ab

negationē/saltem fz animi preparationez: quod absq; dubio est ex gne opis difficilius multo/q̃ corporis subire tormentū.sed ozo viua ⁊ integra est opus penale charitate formatuz:quod penā corporis cōmixtaz habz: dicit enī ecclesiastes.12.frequens meditatio carnis est afflictio.itē ecclesia. 31.vigilia honestatis tabefaciet carnes ⁊cogitatus illius auferet somnū:ex se etiā difficile est debitaz humilitatē orādi subire/qua.s.fm aī preparationē contēti sumus ī petitis ⁊ desiderat] p nos/cedere dīne dispositioni ⁊ eius sctissime voluntati.q; etiam sit impetratona patz Math.7.petite ⁊ accipietis querite ⁊ inuenietis/pulsate ⁊ apiet vobis.itē.1.Joā.vlti. ⁊ hec est fiducia quam habemus ad deū:qz quodcūq; petierimus/fz voluntatē eius audit nos:⁊ scimus qz audit nos quodcūq; petierimus glo.interli.non tm̄ in futuro sperare debetis ex fide xpi/ sed etiā in hac vita est fiducia q; impetrabimus/q̃cq̃d salubriē petierimus.Dicit notanē apls fm eius voluntatē gl.vt quod velit rogemus/vel quales nos esse desiderat ad rogādū veniam?: Lyra exponit fm voluntatez benepiaciti.⁊ verum est/q; q̃cq̃d aliter petierimus nunq̃ impetrabimus: hinc si voluntas nostra per ignorantiā a voluntate dei recedit/bona voluntas dei nr̄am stultam corrigit:vt aplo cōtigit/hec glosa. Jn predicto passu canonice Jo.stultam.i.minus prouidā quo ad rē petitā in se:non dubiū aūt quī plenissime sese dīne dispositioni cōmiserit: paratus āplecti q̃cq̃d ipse decreuerit. Et ne estimemus pro magno exaudiri ad nostrā voluntatē semp mente habeamus quod inquit Aug.deum iratū cōcedere que propicius vtiq; negaret: petyt dyabolus Job tentādū: ⁊ datus ē sibi vt ille esset probatus:⁊ dyabolus confusus. securus sit q̃libet/roget charitas/ ⁊ ibi sunt aures:si nō fit quod vis.fit quod expedit tibi. ¶ Ad rationes ante oppositū:ad primaz Respōdeo:non exponimus, orando desideria nostra deo:presumētes q; eum lateāt anteqũ ei indicemus.sed vt humilitate petendi exerceamus nostrā deuotionem:vt digni fiamus quorū desideria compleant Ethnici vero vel putant deos suos desideria sua latere:vel sermonis ornatu/aut multitudine posse flecti.vnde qz saluator nō prohibuit orādo loqui:sed multa loq;/ ex ipso loqui seu exponere desideria nr̄a nō potest argui q; p̃ sumimus ipsum antea latuisse:cū tm̄ pro nostro exercitio adhibet.sed multa loquendo videmur p̃sumere seu pretēdere:q; multa ī formatione egeat:ad rē plene intelligendā: quō Ethnici.⁊c. ¶ Ad scōz nego cōsequētiā ⁊ ad pbationē nego assumptū/qz sicut finez ab eterno prestituit: ita etiā eternaliē de medys disposuit.ita q; vbi media interuētura nō essent:nec finis esset vēturus.⁊z.q.4.obtineri.sic eternaliter decreuit Jude penam eternā ignis inferre.sed nō nisi precedētibus suis malis meritis.⁊ cū inferē.⁊ erit in nr̄a potestate impedire quo minus eternum dei decretum mandetur executioni/ non valet consequentia.supponē enim decretum finis stare:sublatis medys sine quibus non stat.sed sequitur q; ergo in potestate est nostra aliquid facere vel aliqualiē nos habere/quo existēte deus nunquam decreuisset istud nobis facere vel inferre.vnde in oī cōsequētia necessaria sublato cōsequēte oportet auferre etiā ⁊ ablatū esse aīs. qz g̃ dum precibus sum aliquid a deo obtēturus:⁊ nō alias hec est bona consequētia:hoc impetrabo a deo g̃ pro illo orabo: vel melius deus decreuit mihi hoc dare medio orationis mee ergo orabo/ qui ergo voluerit consequens in eo q; contingens auferre/ debet simul ponere antecedens non esse.similiter est in omnibus vbi ex diuina prescientia aliquid inferē/vt prescit deus antichristuz esse peccaturū g̃ antixps peccabit.⁊c. Quod additur ī cōfirmatione de verbo Samuelis.1 Re.15.dicendū q; duplicē decreuit deus aliqua in futurū dare aut inferre. Primo fm exigentiaz meritorum que nunc sunt: sue vt Ambro.loquitur secunduz presentem iustiziaz:quō dicitur predestinatis dum ī mortali peccato sunt velle eternam damnationem.⁊ hanc sententiā mutat sine sui mutatione:fm q; nostra dispositio meritorū imutatur Jere.16.noli substrahere verbuz si forte audiant ⁊ conuertant vnusq̃sq; a via sua mala:⁊ peniteat me mali quod cogito facere eis:propter maliciam studiorū suorū:glo. interli.⁊ penitentibus ⁊ mutatis ipse penitens mutat sententiā:hoc voluit Bre.cum inquit.nouit deus mutare sniam si tu noueris corrigere delictū Jere.18.⁊.c.commutabilis.22.q.4.alio modo decreuit aliq̃d absolute.⁊ certe illā sniam mutare non posz sine sui mutatione:de hac dicit Grego. cum supna īdignatio sese(vt ita dixeri) medullitus mouet:hāc opio vel oppositio humana nō remouet/nec se cuiuslibet vtiliē depcatio obycit cū ds semel aliq̃d ab itimis irascēdo

disposuit:vt deducit in Moyse.23.q.4. Nabuchodonosor.⁊ de tali sententia loquutus est Samuel.1. Regũ.15.q̃ videlicet deus nõ parcet.⁊c.quicquid autẽ precib⁹ obtinemus semp est cõformiter ad tale absolutũ decretũ/nũq̃ ꝯ ¶ Ad terciuz dico/ad recte orãduz oportet actu vel virtute:ĩplicare in oratione conditionẽ diuini beneplaciti:⁊ nos quo ad animi ꝓparationez cõmittere diuine dispõni:⁊ velle cedere eius sanctissime voluntati nisi precepti necessitas cogat absolute aliq̃d petere Quod dico ꝓpter pctã futura forsaz etiã reuelata/vt Petro de futura negatione sua accidit:hanc cõditionẽ propheta Dauid suis iniunxit desiderys.2. re.15.si inuenero gratiaz in oculis dñi reducet me:⁊ ostendet mihi eam ⁊ tabernaculũ suum/si autẽ dixerit mihi non places/paratus sũ/faciat qd̃ bonuz est coramẽ se. dico igitur quod regulariter petim⁹ vt quod decreuit ⁊ ꝑdisposuit faciat Et ad iprobationez cũ dicit necessariũ est vt si ꝑdisposuit faciat ⁊ frustra fundũtur ꝓces ꝑ re necessaria:⁊ que aliter se habere nõ potest Respõdeo licet illa cõditionalis sit necessaria:ipsuz tamẽ cõsequens/videlicet de⁹ est hoc facturus manet cõtingẽs/imo ⁊ hoc totuz/deus qd̃ predisposuit faciet/potest enĩ nihil ꝑdisposuisse:male g̃ inferr̃ in argumẽto necessariuz est si ꝑdisposuit vt faciat:g̃ q̃ orat deũ ĩ certa materia seu negocio:vt id faciat quod disposuit.petit rẽ necessariã:vt patz ex deductis. Sed dices/statim dixisti conditionẽ implicari vel explicite debere adiungi si deus vult. orat g̃ homo vt fiat si deus vult. ⁊ hoc petitum est necessaruim. Respondeo: illa petitio nõ est pars rei petite:vt supponit argumentũ: sed modificat actuz orandi seu desiderandi:vt sensus sit oro si deus vult vt hoc faciat/sub ea cõditione si deus vult oro ⁊ non alias:vt hoc faciat.ita q̃ ipsum orare sit conditionatum/non res petita:sicut condicionãtur actus donandi vel contrahendi qñ do vel contrahо si parentibus placet Et tantum de prima parte.

Secũdo inquirendũ est: an oratio vnius possit alteri ꝑdesse. ⁊ priusq̃ decidã quesitũ/inducã ea ꝓpter que videt orationis virtus ad alium deriuari non posse. valde enĩ bonum est fm Aug. de doctrina christiana:vt q̃cq̃d cõtradici pot̃ si occurrerit refutet /ne ibi occurrat vbi nõ erit q̃ rñdeat/aut presenti quidez ⁊ tacẽti occurrat ⁊ minus sanatus abcedat. Primo sup illud Diere.7.tu g̃ noli orare ꝑ populo hoc.⁊ non assumas pro eis laudem ⁊ orationez:quia non exaudiam eos in die clamoris ad me/in tpe afflictionis/ Diero. sup illo verbo laudẽ/vt laudãdo iq̃t nitaris mutare sniam/⁊ si enim hoc feceris/non exaudiam eos qui me necessitatis tpe rogare coguntur. Ex quibus discimus frustra rogare aliqué pro aliquo cum ille non mereatur accipere pro quo rogatur deus.hec Diero.⁊ Math.10.intrantes domuz dicite pax huic domui/⁊ si quidem fuerit domus illa digna veniet pax vestra super eã/si autem non fuerit digna:reuertetur pax vestra ad vos. Ex q̃ bus videtur duo sequi. Primũ q̃ nunquaz oratio proficit alteri qui est in mortali pctõ/ qz indignus est etiam peccator fm Aug. pane quo vescitur:nec meret quicq̃ accipere a dño. Secundũ q̃ nunq̃ accipit per orationẽ alterius quod sine ea accepturus nõ erat:patet:qz nõ accipit.⁊c.nisi dũ meretur/ sed merito proprio non negat merces.quãq̃ nulle intercesserint aliorum preces.g̃.⁊c. ¶ Scõo sic:quicunq̃ orauerit ex charitate:deus abũ de eum munerat pro omni suo merito.g̃ nihil meriti vel iuris ad mercedẽ pro illo actu potest ad aliũ deriuari aut in ipsum quouis modo transferri. Ascedens patz qz tribuit operãti pro quolibet suo opere ex charitate elicito:vitam eternã:que incõparabiliter excedit omnem vim meriti. Et confirmatur qz fm aplm .2.ad Chorĩ.5.oẽs nos manifestari oportet ante tribunal Christi.vt referat vnusq̃sq̃ propria corporis prout gessit siue bonũ siue malũ.⁊ apocal.14.opera illorum sequuntur illos: g̃ nulla potest confidentia esse de operibus alienis nisi ipse meruerit. ⁊ sic nihil prodesse videt hoĩ aliena oratio: ⁊ g̃ sapientum virginum snia fuit.non cõicare virgunibus fatuis de oleo suorum bonoꝝ operum/aiebant enĩ ne forte non sufficiat nobis ⁊ vobis:ite potius ad vendentes ⁊ emite vobis Mathei.25. ¶ Decisio huius articuli patebit ex trib⁹ cõclusiõib⁹. Pria est/ nihil possumus alteri mereri de condigno. Scõa est/oratiõe possumus alteri de cõgruo mereri ⁊ impetrare non soluz tpalia beneficia:sed primã gratiã ⁊ vitã eternã Tercia est oratiõe possumus ad rigorẽ iusticie pro alio satisfacere.sed hoc solũ pro existẽte in charitate/⁊ cũ oratio processerit ex charitate. Prima cõclusio ptz:qz merituz cõdigni ⁊ cui ex debito iusticie debet merces nõ excedit pso nã merẽtis/⁊ motionẽ dei/q̃ ꝑ aquã vite mouet operantẽ deus ĩ vitã eternã:quoad ꝗ enĩ

iusticia iusti super eum/ & impietas impij sup impium Ezeche.18.& vt homini non nocet patris impietas/ita nequit iusticia prodesse & cum nos nihil.&c. Intelligo de puris hominibus/ita ly nos non complectitur dei filius deus & hoiem/cuius propriū est esse auctorem salutis multorum:& multos filios ducere in salutē ad Hebre.2. ¶ Secūda conclusio patet/quo ad tēporalia beneficia:quia sodomitis &c.sūmis peccatoribus pepercisset dominus si vel decem iusti inter eos inueniri potuissent quod tractans Ambro.libro de Abrahā patriarcha c.6.inqit hic discam⁹ q̄tus amicus sit patri:vir iust⁹:& quēadmodum non debemus inuidere sanctis:neq; temere derogare/illorū etenī nos fides saluat: illorum iusticia ab excidio defendit. Item genesis 19. recordatus est domin⁹ Abraham & liberauit Loth. item exodi.17.quādiu man⁹ leuabat Moyses vincebat israel:quotiēs vero remittebat vicebat Amalech:itē exodi.32 tanto erat succēsus furore dominus vt Moysi diceret dimitte me vt irascatur furor meus contra eos:& deleam eos/faciāq; te in gētem magnam &c. Nihilominus intercessione placatus est.item psa.105. Et dixit vt disperderet eos:si non Moyses electus eius stetisset in confractione in cōspectu eius:vt auerteret irā eius.& quēadmodū ad preces sanctorum siue hic degentium siue in vita beata/ temporalē penā & afflictionē remittit:nō minus credo eorū precibus/gehennalem penā viuis aut defunctis remitti:quibus per viam satisfactionis minime profuerit. De prima gratia & vita eterna patet Math.9.sup verbo videns Jhs fidem illorum dixit paralitico.confide fili remittūtur tibi peccata tua dicit Greg.quātum valet apud deū fides p/pria:apud quem tñ valuit fides aliena:vt in tus & extra sanaret hoiem:itē Amb.tractās illud.1.ad Thimo.4.corporalis exercitatio ad modicū vtilis est:pietas ad oia valet:promissionem habens vite que nunc est:& future:si quis ergo inquit q̄ mia magna res est lubricū tñ carnis patiatur/vapulabit:sed nō peribit.si autem solum exercitium corporale habuerit perhennes penas patietur Ex quo verbo subiecto. patet eum loqui de lubrico mortali Et fundari videtur in verbo saluatoris Luce.16.facite vobis amicos de mā=mona iniquitatis:vt cū defeceritis recipiāt vos in eterna tabernacula.&c. Deficere in p posito saluatoris non aliud videt esse quā a charitate excidere:nō q̄ necessarium sit eum qui elemosinis se dederit:precibus & opera saluari pauperum sctōrum:sed q̄ congruum valde. Et frequēter deus sanctorū votis inclinatus/reducit tales ad cor:& ad verā penitentiā. Et sic intelligendū est verbum glo.ad Rom.15.in verbo adiuuari circa finē capit. q̄ impossibile est/q̄ multorū preces non impetrent.item.2.ad Chori.8. vt eorū abundātia spūalis intelligentie:vestre inopie sit supplementū/& fiat equalitas:sicut scriptum est qui multum nō abundauit & qui modicum nō minorauit.&c.itē prime Joā.5.qui scit fratrem suū peccare pctīs nō ad mortem/petat & dabitur ei vita peccanti peccatum non ad mortem.& Jaco.5.& oratio fidei saluabit infirmū & alleuiabit eū dñs.&c. ¶ Tercia conclusio quo ad primā partē patet/quia omne opus penale/siue difficile ex charitate procedens est satisfactorium. Dico notanter siue difficile quia non oportet opus esse cum dolore/vel tristicia vt sit satisfactorium.sed satis est si in se fuerit difficile:& arduum. Cum enī abnegare semetipsum & renunciare proprie voluntati/submittendo se diuine dispositiōi quod in oratione:quātum ad aī preparationē regulariter saltem requiritur.sit valde arduum:& difficilius/q̄ penam magnā subire:credo ipsum plus habere de rōne satisfactorij. & dilectione dei super oia: hoiem multum satisfacere.quō ꝓcedere videtur verbū saluatoris Luce.7.dimissa sunt ei pctā multa qm̄ dilexit multū/quāq; nōnullis rōbiliter videri posset verbum illud procedrre quo ad culpe dimissionem:nō quo ad pene persolutionem:& si magnā partem pene etiā tpalis impetrauerit ex dei miscōdia sibi relaxari. Sed cum opus ex suo genere sit arduum:& difficultatē maximā habens.probabilius videt q̄ vt tale:vim habeat satisfaciendi.g̃ ozo.&c Etiā oratio connexam & cōmixtam habet penam corporalem:frequens enim meditatio: carnis est afflictio:ecclesiast.12.item ecclesiastici.31. vigilia honestatis tabefaciet carnem & cogitatus illius auferet somnū. Etiā plus consumit hominem intensa speculatio & vehemens mentis applicatio ad meditādum deum:aut rem aliam: quam forte corporale exercitiū. Q̄ g̃ potest quis oratione pro alio satisfacere patet:q̄ potest vim satisfactionis de suo opere totaliter.vel partim vt voluerit ad alium trāsferre siue trāsportare:adeo vt illo opere nihil pene per semetipsum debite redimat:licet enī mereri nemo possit alteri:qui etiā sibi mereatur:pōt tamen satis=

facere pro altero ⁊ nō pro se:sed q̃ soli hñti charitatem posset cedere in solutū.patz primo:q̃ extra charitatē nihil proficere posset operanti.1.ad chorī.13. si distribuero oēs facultates meas in cibos pauperum:⁊ tradidero corpus meum ita vt ardeam:charitatē aūt non habeam nihil mihi prodest.Et hō latius supra deduxi:q̃ minus valere posset alteri.si non fuerit in charitate.item sup verbo aplī.1.ad Thessa.4. nolumus vos ignorare de dormientibus.⁊c.dicit Aug.orationes eccle sacrificia altaris/⁊ elemosinas nō est dubitanduz prodesse defunctis/sed talibus qui ita vixerunt ante mortē:vt possent eis vtilia hec esse post mortē.nā qui sine fide p dilectionem operāte eiusq̃ sacramētis de corpore exierunt:frustra illis a suis/hmōi pietatis impēdūtur officia:cuius dū hic essent pignore caruerunt.itez Greg.congruit vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriā faciat ⁊ intercedat/non tñ pro impis quāuis christiani fuerint tale aliquod facere licebit 13.q.2.pro obcūtibus/pro eodē c.placuit.23. q.5.⁊ c.audimus de reliqui.⁊ venera.sctōrū. sed vbi possemus prodesse nequaq̃ prohibituz esset pro illis orare.q̃.⁊c. ¶ Obiicies fortasse de c.tps quod inter.13.q.2.quibus pro sunt.s.sacrificia altaris ⁊ elemosine ⁊ hmōi ⁊c.ad hoc.p sunt vt sit plena dimissio aut certe vt tollerabilior fiat ipsa dānatio.sed dānati oino expertes sunt charitatis.ergo.⁊c. Preterea nisi sic/in verbis Aug.non reperies quatuor distincta mēbra/ sed coincidere debebunt/mediocriter boni cū mediocriter malis/quod videtur impossibile/cuz seq̃tur iste est mediocriter bonus.q̃ est bonus ⁊ silr iste est mediocriē malꝰ.q̃ ē malꝰ.Eūdē aūt simul bonū ⁊ malū esse est ipossibile Propter quod tanq̃ achillē ⁊ insolubile mediuz hostien.dānat opinionē theologorz.tanq̃ capitaneā ⁊ de suo sensu presumptā:imo dicit eā vicinā heresi cū implicet eundē bonū ⁊ malū esse. Respondeo ad primū:dānatio nō est ibi idē q̃ pena eterna quō cōius sumitur sz capitur pro addictiōe vel deputatione ad pena/illo modo in euāge.legimus q̃ Judas videns q̃ Jhs dānatus esset.⁊c.⁊ latro inquit latroni/neq̃ tu times deū q̃ in eadem dānatione es.iā certum est illa pene asscriptio aliq̃ tota remittitur:interdū vero mitigatur sed nō tota absorbetur:⁊ fit tollerabilior dānatio. ¶ Ad secundū admitto/q̃ Aug.soluz voluerit tria mēbra distinguere/⁊ appellauit eosdem mediocriter bonos quos mediocriter malos. ⁊ q̃ repetendo dicit. Pro valde bonis gratiaruz actiones sunt:pro non valde malis propiciationes sunt:pro valde malis ⁊ si nulla sint adiumenta mortuorum tamen viuorum consolationes sunt. Et ad p bationem dico q̃ idem licet nequeat simul bonus ⁊ malus esse bonitate ⁊ malicia cōtrarys/vtiq̃ tamen potest bonus esse ab habitu charitatis vel etiā ab actu meritorio vite eterne;⁊ tamen malus esse ab aliquo actu compossibili qui est venialis culpe. Etiam sufficit q̃ possit simul malus esse malicia ad dictionis seu asscriptionis ad penam: quia ille ad propositum Aug.eget propiciatione. ⁊ ergo Archi.recte in dicto c.tempus dicit opinionez theologorum celebriorem esse ⁊ veriorem ⁊ eam sequitur/nec quemq̃ mouere debet q̃ Hostieñ se recognouerit insufficientem ad huius difficultatis decisionez in cōparatione Innocen.tercy:qui cum tantus fuerit adhuc sine diffinitione transyt sb dubio/in c.cum marthe de cele.missa/in fine:quia respicienti cauda illius c.cum marthe.manifeste patet q̃ Innocen. reliquit archidiacono Lugdunensi inuestigandum.an illa distinctio de valde bonis ⁊ de valde malis mediocriter bonis ⁊ mediocriter malis locum habeat in illo articulo quem premisit:q̃ plerique reputant non indignuz sanctorum gloriam vsq̃ ad iudiciuz augmentari/ ⁊ ita ecclesiam posse sane augmentum glorificationis eorum optare quāq̃ scripture auctoritas dicit iniuriā facit martiri.⁊c.ad illius aūt articuli decisionez seruiret ponendo duo mēbra pro iam beatis:puta valde boni pro quibus oblationes ⁊ nostra officia sunt solum gratiarum actiones:mediocriter boni pro quibus essent adhuc expiationes/Et cum valde malis non prosint:post que mēbra soluz relinquuntur mediocriter mali oportet hoc membro purgandos non dānatos contineri.an autem pro damnatis perpetuo/duo mēbra seruire debeant/nullomō est ad propositum Innocē.neq̃ seruiret quouis modo ad illius articuli decisionē. ¶ Ad ratiōes ante oppositas ad primā de illo verbo Hiero dicit dñs Guilhelmus parisiensis tractatu suo quem edidit de merito:hoc procedere in illo:qui non desiderat vt exaudiātur orantes pro eo:addit non tamen est hoc generale quoniam pro tali qui etiam probibebat ne pro eo oraretur.⁊ q̃ dicebat se nolle illo mō obtinere gratiā penitentie:vel reuersiōis:eo iuito ⁊ renitēte orōnē fudit p eo

sanctus Stephanus institutor grademontē sis ordinis.cum suo conuentu ⁊ exauditus fuit. Cuz enī pro illo orassent/venit ad illos homo ille nuncians quomō mutatus esset. ⁊ faciens cōfessionē de peccatis cum multa deuotione ⁊ lachrimis penitētiam egit.ego aliter ⁊ facilius respondeo:q̄ Diero.loquit̄ de hys in quos est iam consummata diuina sententia/quibus iam ob peccati mala merita/decreuit vltra non misereri.vt patet ex hys que premittit: vnde pro tali frustra oratur.qui meretur non accipere.vt negatio in verbis Dieron.determinet accipere ⁊ non verbum meretur/intendit enī frustra pro illo rogari qui meretur non accipere:id est ōrie indignus est vt capiat/ ⁊ duz deus iuxta meriti qualitatem semel ei decreuerit compensare.⁊ similiter intelligendū est verbum saluatoris.Matth.10.si domus digna nō fuerit.⁊c.per contrariam indignitatē ⁊ quam decreuerit deus pro tunc non auferre/sed iuxta meriti ꝓportionē ⁊ exigentiā retribuere Nō enī sufficiens cā est quare nō debeam⁹ exaudiri ꝑ aliq̄ qz ille ꝑuat⁹ ē dignitate seu non habet dignitatez obtinēdi.sic enī peccator nihil posset vnq̄ a dño impetrare/quod falsissimū est.sed cuz indignus est ōrie:⁊ dei snia fuerit iuxta meriti exigētiam.⁊c. Et ex hoc patet quid sit de vtroq̄ cōsequēte in prima ratione illato. ¶ Ad scōm nego cōsequētiā. Et est rō qz licet nihil posset deriuari ad alium ex alterius merito perviam stricte iusticie ⁊ debiti:vtiq̄ tñ ꝑ viaz liberalitatis/g̃cie/seu cōgruitatis. Cōgruit enī ⁊ decet diuinā maiestatē ⁊ immēsam liberalitatē suā vt votis amicorum ⁊ qui eum diligunt condescendat:nihilominus eosdē pro opere bono remunerando. ¶ Et ad confirmationez ex aplo.2.ad chorī.4.⁊ apocal'.14.dico duo Primū q̄ retributio vite vel dāñationis et ne fit fm q̄ homo gessit.i.se habet in corpe siue in vita adhuc mortali:vt vult scriptura inducta/nihilōinus in vita presenti ob merituz vel preces vnius:bene datur alteri gr̃a conuersionis vel aliud donū. Secunduz:q̄ post hanc vitā fit boī prout gessit in corpore retributio/sed nō solū pro eo quod ipsemet egit in corpore: satis est q̄ viuens fuerit in charitate:⁊ meruit vel gessit vel se habuit ī corpore:vt vult Aug.exponens q̄ ei possint aliorum preces ⁊ facta etiaz prodesse.quod aūt inducitur de snia sapientum virginū dico q̄ meritum vite eterne quo ad ym condignitatis qna sibi ex iusticia respōdet vita eterna:nō potest in aliū transportari seu trās ferri/sed per viaz gratie ⁊ congruitatis vti/ q̄ potest alteri ad gratiam ⁊ vitam eternā ex cōsequēti obtinēdā prodesse/sed hoc solum pro tempore vite non post mortem.sentētia aūt virginum procedit pro tpe finalis iudicij post somnū mortis vt patz ex decursu textus.tunc inquit/simile erit regnum celorum.⁊c.tunc scilicet in die iudicij de quo premiserat snīam precedenti c.etiam oleum gratie nō infunditur ad merita aliorum nisi per contritionem ⁊ vigilem cooperationem gratificā/vbi ergo pro tempore vie voluerimus snīam virginum intelligere interpretandaz:oleū vnius alteri non ꝑt sufficere nisi ille cooperetur ⁊ hoc feruide.fatue autē virgines desidiose quesiuisse intelliguntur quoniam diligenter querendo/iam emitur immo temptum est oleum.⁊ sic de scōo ar.

Tercio restat inquirere an oratio fusa pro multis/minus ꝑsit singulis q̄ si pro vno tantū funderetur. Et fuit opinio dñi prepositiui valentis theologi q̄ nō minus prodest cuiq̄ eorz/quā si pro vno solo fieret pricipaliter ex tribus Primum quia bonum spiritu ale proportionatur spiritui:sed spiritus totus non per partes cōicatur/non enī minus habet caput de anima/qz etiam est in pede.g̃ similiter bonum spūale.⁊c. Secundū quia licet teda incendatur pricipi aut pro eo lectio fiat:tñ aly eque presentes equaliter illuminantur ⁊ docentur/quāq̄ pro eis non fit incensum lumen aut lectio fiat/imo nonnūq̄ melius si visum habeāt magis acutum aut ingenium clarius.g̃.⁊c. Tertium per illud Diero. cum pro cunctis aiabus psalm⁹ vel missa dicitur nihilominus/q̄ si pro vnoq̄ ipsorum diceretur accipit̄.de conse.dist.5.no mediocriter. Doctor subtilis quodlibet suo 2.(quod multi pene diuinuz estimant)dicit quodlibet opus meritorium specialiter orationem/tribus modis alicui valere. Generalissime ⁊ sic valet toti ecclesie vnde debet orans habituali saltez intentione oēs includere.specialissime ⁊ sic valet oranti. vel medio modo/⁊ sic non eque valet multis sicut vni tantū ex illis valeret. Probat qz merito finito fm plenā iusticiam respondet premiū determinatum ad certū gradum:capit g̃ primuz quod debetur orationi modo medio/preter.s.debitum toti ecclesie ⁊ speciali aliter oranti.si totū illud detur vni nihil re=

manet distribuēdus alteri/vel si vtrq; distri
buatur q̃libet min⁹ sortietur. Et qz posset ad
uersarius dicere/ dus fundit oratio p pluri=
bus:bñ respōdet ei maius p̃miū scōz extēsio
nez/sz equale fm intensionē:sicut ozo eo q̃
pro plurib⁹ fusa/tāto certe est magis extensa
ꝛ si equalis sit intēsiue ꝛ in deuotione. Hoc
reycit ꝛ repellit:quia merito equali non de
betur fm strictaz iusticiā bonū numerosius
ꝛ sic bonum extensi⁹/sicut nec bonū intēsi⁹/
quia plura bona equalia equalent vni bono
maiozi intensiue ꝛ sūt maiozis valozis secū
dus iusticiā quam alterum tñ. Cōfirmat qz
orans pro omnibus aiabus in purgatozio ī
tendēs q̃ singulis valeret modo medio/ita
proficeret singulis ac si pro vna tātū ꝛc.ꝛ p
consequēs deberet quilibet sēper secundus
ordinatā charitatem semper pro oibus fun
dere orationem/quia ceteris ōnino paribus
debet magis velle proficere pluribus dū cui
q̃ eq̃/ꝛ per eundez actuz poterit proficere
ꝛc. Et q̃ non solum procedat in via satisfa=
ctionis vbi oportet solui equiualēs/sed etiā
in alys probat:quia nisi sic eq̃ posset aliquis
impetrare primaz gratiam quotcunq̃/sicut
vni soli. Itē sicut plures pene equiualēt vni
maiozi ꝛ non relaxātur nisi per opus satis=
factozium mai⁹ vel plura/ita videtur de plu
ribus bonis impetrādis/magis eni videtur
valere aliquid ad deletionez mali/q̃ ad ipe
trationem boni. Etiam in humana amicitia
dilectus per supplicationem maius bonum
meretur vni q̃ multis/ imo pro vno exau=
diretur/vbi non pro singulis multozū/ꝛ hoc
secundū iustam legem amicitie. Tertio cōfir
mat quia voluntas nō videtur efficatioz vt
est causa meritoria q̃ vt est causa elicitiua:sz
certuz est:non posset eq̃ multa efficere sicut
vnum tñ:ergo. Omitto aliozuz respōsionē
de distinctione deuocionis erga multos:qz
recte improbat ꝛ in se friuola est. sed totam
istam deductionez suā tanto laboze fabrica
tam/videtur ipsemet Scotus euertere/nam
tractans articulo.2. An eq̃ valet virtute ec
clesie vniuersalis offerētis/dicit hoc posse a
licui modo medio applicari sub multis gra
dibus. Et ponit gratia exēpli tres. Primus
si intendat quod valeat ipsi a. q̃tum valere
alicui potest alteri ab offerēte. Deinde vale
at.b. q̃tum alicui valere potest post ipsuz.a.
Et z.c quantū alicui valere potest post ipsū b.
addens q̃ nunq̃ posterior gradus aliquid
subtrahit de poze. Ex his sic arguo. Oratio ap
plicata soli a. medio modo/non plus vale=
ret sibi q̃ nunc cū b ꝛ c post:quia secundū te
posterior gradus nihil detrahit de prioze q̃
fusa pro pluribus ꝛc.si dixeris Scotum in=
tendere nihil detrahit sui ordinis/ detrahit
tamen simpliciter aliquid valozis/ sicut si
de massa auri detrahatur argentū quod ali
as fuerit commixtū nihil auri detrahit:sed
bene aliquid valozis de tota massa. Contra:
tunc non valet ipsa quantum alicui post ip=
sūmet orantez valere potest. Nam plus va
leret ei si nihil detractum alteri applicetur:
etiam voluisse videtur doctor: quemadmo
dū non minus valet oratio illi cui medio
modo/ex hoc quod multis/immo toti eccle
sie generalissime applicatur/ q̃ similiter nō
minus prodest de primo gradu modo me=
dio/propter gradus alios inferiozes/si me=
tu istozum dixeris q̃ oratio non minus pro
dest vni ex hoc quod etiam alys applicatur
in diuerso gradu/sed minus profuerit si ī eo
dem gradu/ꝛ q̃ hoc voluerit Scotus. Jam
eque currunt argumenta sibi que format ō
ppositum/sicut illi/ꝛ eadem solutione q̃ vī
argumentozum elidere poteris in diuerso
gradu/euadet alius etiam in gradu eodem
patet aggregando premia in diuerso gradu
que tu colligenda censes duz ī gradu equali
responderit. ¶ Pro huius decisione p̃mitto
q̃ duobus modis potest alteri proficere no
stra ozo/per viam satisfactionis/ꝛ per viam B
meriti. ¶ Uia satisfactionis consistit in exo=
lutione/seu redditione equiualentis ad pe=
nam seu partez pene que redimitur. ꝛ nulli
valet hoc modo nisi ei per intentionem fa=
cientis fuerit applicata. vnde si alteri totum
dederit nihil pene per semetipsum debite
redimit per viam satisfactionis:nam pro il
lo solo satisfacit pro quo intēdit. sicut si ego
soluero cōmuni creditori cui ego obligor in
certa summa/ꝛ cui Petrus ꝛ Joan. in sum
ma equali obligantur/ illi cedit in defalca=
tione pro quo intendo ꝛ volo solutum esse:
verum est tamen:q̃ si intendit satisfacere p
illo qui non est capax /puta dānato vel iam
saluato aut existenti in mortali pctō reuer=
titur ad facientē:ꝛ sibi cedit in redemptio=
nem pene. si habitū ad minus sit eius inten
tionis:q̃ pro se faceret si crederet non pro=
ficere illi pro quo intēdit. Sic pax nostra re/
uertitur ad nos:vt docet saluator. Mathei
.10.ꝛc. ¶ Per modum meriti cuius est mer
cedem impetrare valet alteri dupliciter.
Primo ratione vnionis que fit per charita
tem.iuxta illud symboli/sanctozuz commu

nionē. Et illud prophete particeps ego sum omnium timentium te ꝛc. psalm. 118. vnde sicut cum inter aliquos est cōtracta societas omnium bonorum/quicquid vnus lucratur omnibus est cōmune: sic in proposito spiritualiter: quia charitas est spiritualis amicitia ꝛ societas cōnectens membra ecclesie Et quia nō est cōmunio Christi ad Belial/peccator etiam non excōmunicatus quia membrum dyaboli/non est per viam vnionis particeps alicui⁹ boni/quod fit in ecclesia/membrum namq; quod mortuum fuerit non recipit influentiā a corpore toto vel capite ratione vnionis. Et hec est causa quare dyabolus in malis dicitur habere potestatem sic vt in pecore suo. 24. q. 1. miramur. Secundo valet oratio alicui per viam seu modum meriti/ratione intentionis ipsius orantis/quia scilicet desiderat oratione sua certe persone vel certis personis proficere/ ꝛ sic potest indifferenter valere iusto ꝛ impio: sed hoc per viam gratie ꝛ liberalis impetrationis a capite ecclesie/quod est auctor toti⁹ nature: potens viuificare quod mortuum fuerit/ꝛ cuicunq; voluerit beneficia gratie impartiri: potissime ad preces sanctorum. Sic dicit Aug. nisi Stephanus orasset/forte Paulus saluatus non esset Et de Carolo magno audita ē vox. Egidy merito Caroli peccata dimitto. Et sic prodest recipi ad beneficia alicui⁹ hominis: vel multitudinis in speciali/ quia si peccator est fit particeps per intentionem/si iustus vbi prius tm̄ participasset ratione vnionis. modo etiam participat ratione intētionis. Secundo/supponovt tradit dn̄s Petr⁹ de palu. 45. disti. 4 sentētiarum. q. 2. arti. 2. Duplex est differētia inter pticipium ad merendum ꝛ satisfaciendū/quia participiū meriti/ex sola vniōe charitatis habetur sine intentione facientis specialiter directa ad ipsum participātem/licet sit maius cū intentione. sed non participium ad satisfaciendum/ alias enim quicūq; exn̄s in charitate statim īmunis esset ab omni pena/propter infinitatem thezauri ecclesie quē pticipat/vel saltez qui in maiori charitate esset minoris pene debitor, esset in hoc seculo ꝛ alio: quod non est verum/sed ex sola intentione faciētis. Secunda differentia est: quia participium meriti non minuitur ex multiplicatione participantium/nō enī fit deterior conditio multiplicatis electis sed melior/nō ideo quia incipientes participare etiam incipiunt cōmunicare: quia paruuli baptisati incipiunt ꝓpter charitatem participare/ꝛ nihil cōmunicant quia nihil adhuc operati sunt. Addo licet quilibet participās etiam cōmunicaret aliquod opus meritorium/ non tm̄ cōmunicat semper equalia: cōparatione ad illa que participat. Ponamus g̃ gratia exēpli Sunt mille in charitate/quorū quilibet habet mille opera meritoria Iste iam acq̄rit charitatem sibi in vnico opere meritorio/si participium meriti ex multiplicatione participantium minueret fieret deterior conditio existētium in charitate: ex hoc ꝙ iste nunc acq̄rit charitatem in vnico opere meritorio. Hinc dicit Palu. ī passu allegato/ꝙ recept⁹ ad beneficia ꝛ participium ordinis/non assequtur nec in toto/ nec in parte remissionem pene/ ꝓpter ieiunia que fiunt in ordine/sicut fieret per indulgētias prelatorum/quia fit receptio ad merēdum Et declarans quod fit illud participium meriti/ Cum homo per ſ̃ non sit dignus maiori gloria/stat enim eum q̃ est in minori charitate esse plurium participes/ꝛ receptum esse ad beneficia pluriū religiosorū/ dicit ꝙ nihil videtur aliud nisi ꝙ eum propter merita aliorum qñq; deus preseruat a peccato/ꝛ morte/ꝛ sic de alys. Sic etiam recordatus est deus Abraham ꝛ liberauit Loth Genesis. 19. sicut propter iustos parcit ipys ¶ Tercio pmitto ꝙ de congruo possumus alys aliquid mereri a deo: sed regulariter nihil possumus merendo efficere vt alteri quicq̃ de iusticie rigore debeatur. Primū patet secundum philosophū. 10. ethi. Si dy curam habent aliquam humanarum rerū vt existimatur ꝛ creditur/ rationabile est eos gaudere optimo ꝛ cognatissimo sibi. cuiusmodi est mens/ꝛ amantibus illam maxime honorantibusq; fauere/tanq̃ rerū charissimarū sibi curatorib⁹/ac recte ꝛ bene agentibus. Sed congruum ꝛ decens est vt eorum vota ꝛ desideria que sibi placent exaudiat/hinc psalmo. 44. dicit Voluntatem timētium se faciet/ꝛ deꝓcationem eorum exaudiet/ꝛ saluos faciet eos Et Jo. 9. Si quis dei cultor est ꝛ facit eius volūtatem hunc exaudit/ergo meremur alys de congruo. Secunda pars patet quia est supererogantis liberalitatis/ ꝙ nos pro alys audiat/ ita ꝙ si exaudit est gratie: si audire noluerit nullam facit iniuriam: Hinc doctores ꝛ sancti ad infallibiliter impetrādū petita/ponunt requiri vt pro se quis petat/de pertinētibus ad salutem/pie ꝛ perseueranter/vnde Basilius ideo quandoq; petis ꝛ non accipis/ quia perpe-

ram postulasti/vel ifideliter/ vel leuiter/ vel non conferētia tibi/vel destitisti/non ꝙ hec requirantur ad efficatiam impetrādi/ cum frequenter dominus exaudiat:quibusdam ex illis non concurrentibus:sed quia sine illis non est infallibilitas ⁊ certitudo/seu securitas impetrandi. Etiam alys solum meremur de congruo non de condigno:sed meritum congrui:vt recte tradit Guielmus parisiensis tractatu de merito:nihil est aliud/ quam congruitas vel idoneitas qua aliquis dignus vel idoneus est: vt ei aliquid fiat:quomodo aliquis dicitur episcopatum meruisse:id est ad episcopatum dignus vel idoneus. non ꝙ ei iniusticia vel iniuria fiat/si ei non detur. Vinc.2.Machabeorum. vltimo.de domino dicitur/ꝙ non secundū armorum potentiam: sed prout sibi placet/ dat dignis victoriam:significās hoc esse cōgruitatis ⁊ adhuc pēdere ex diuino arbitrio Dico notanter in secunda parte huius suppositiōis regulariter/quia posset de iusticie rigore petitum alteri deberi/si deus antea sibi dare promiserit si aliquis pro eo orauerit Genes.20.nunc redde viro vxorem/⁊ orabit pro te:quia propheta est ⁊ viues. ¶ Hys premissis pono aliquas conclusiones. Prima est oratio per viam satisfactionis non eque prodest multis vt proficeret vni soli:⁊ eque proficit minus iusto vt proficeret iusti ori Patet/quia via satisfactionis est per reddi tionem equiualentis pene debite/,qui autem soluit pro duobus debitoribus equaliter decez:non liberat quemcunqꝫ eorum nisi de quinqꝫ/tamen vbi totum pro eorum altero solueret:illum a decem liberaret. ergo ⁊c. Et secunda pars patet/ quia cuiuscunqꝫ condicionis debitor fuerit / non a pluri liberatur quā per se vel alium dederit in solutum:nec est simile de medicina vt Propositiuus intendit:que materiam peccantem educit ⁊ eyicit:iuxta dispositionem ⁊ qualitatez egroti/quia medicina agit educendo vl euacuādo/qō autem datur in solutum non agit ī obligationem debiti/sed demitur precise tm̄ ab obligatione ꝗtum soluitur Etiaz natura egri coagit/imo est principale agens ⁊ vtitur medicina quasi instrumēto Et ideo secundum ꝙ natura est debilis vel potens/ medicina fortius vel debilius operatur. Sz in proposito natura vel dispositio eius pro quo satiffit/nihil operatur ad extinctionē ō biti vel obligationis/ sed illud solum quod datur in solutuz est causa quare obligatio ī toto vel in parte extinguit. Et dico per viaz satisfactionis/quia per viam meriti gratie ⁊ liberalis impetrationis multum confert cōditio bona debentis/quēadmoduz ad alioꝫ preces facilius concedit deus aliqua beneficia iustis ꝗz sceleratis ⁊ perditis Et inter iustos: facilius eis qui maiori charitate flagrāt: vnde sanctorum orationes que sunt in patria eterne beatitudinis/licet per viam satisfactionis animabus iam purgandis/seu ī ergastulo purgatorij detentis subuenire nō possunt/vtiqꝫ tamen ysdem pene relaxatio/ nem suis precibus impetrant/⁊ facilius seu plus iustioribus non dubium est. Secunda conclusio est/gratior est deo oratio/quāto ceteris paribus ꝑ plurib⁹ funditur. Probatur quia opus est deo acceptius: ꝗto ardor charitatis in eo fuerit maior/ sed magis censet ardere charitas quanto distantius scitillas emiserit/de quo ad Ephe.3. In charitate radicati ⁊ fundati/vt possitis cōprehēdere cuz omnibus sanctis/que sit latitudo lōgitudo/ ⁊ sublimitas /⁊ profundum ḡ ⁊c. Preterea nemo dubitat dñicaz orōnē maxime esse salutarē ⁊ deo gratissimam sed in illa non singulariter ꝑ vno oratur sed pro omnibus ḡ ⁊c. vnde Cypriamus martyr dei gloriosus libro.de oratione dominica. Ad ñ omnia inquit pacis doctor ac vnitatis magister/singulatiz noluit ⁊ priuatim preces fieri/vt q̄s dum precatur pro se tm̄ precetur Non enim dicimus pater meus qui es in celis/nec panem meum da michi hodie/nec dimitti sibi tm̄ vnusq̄sqꝫ delicta expostulat/aut vt in tentationem non inducatur atqꝫ a malo liberetur pro se solo rogat Publica est nobis ⁊ cōmunis oratio Et quando oramus non pro vno/sed pro populo toto oram⁹/quia totus populus vnum sumus/deus pacis ⁊ concordie/ ⁊ magister vnitatis:qui docuit sic orare vnum pro omnibus voluit/quomodo in vno omnes ipse portauit/hec Cypriamus: ⁊ apostolus prime ad Thimoteum.secundo,capitulo:obsecro primum omnium fieri obsecrationes/ orationes postulationes/ gratiarum actiones: pro omnibus hominibus: pro regibus/⁊ omnibusqui in sublimitate sunt constituti / vt quietam ⁊ tranquillam vitam agamus/in omni pietate/⁊ castitate/hoc enim bonum ⁊ acceptuz est coram saluatore nostro deo/qui omnes homines vult saluos fieri/⁊ ad agnitionem veritatis venire. Nec mihi causa videtur.quare in consuetudinem duxit ecclesia cum pro

vnius anima cupit vigilia ⁊ missis satisface
re/pro omnibus defunctis orat. Dico notan
ter in conclusione ceteris paribus/ quia po
test aliqua conditio reformare pactū/vt gra
tior sit in oratione aliqua paucitas. cū mul=
titudo aliqua: verbi gratia / si oratio fun=
ditur pro paucis inimicis/ gratior ⁊ magis
accepta est deo/quam si pro multis amicis/
vel ad quos neutraliter se habet homo/fun
deretur. Ex hoc sequitur correlarie/q̄ nō re
pellit deus precem hominis quia multa pe
tit: modo non oret supra cū decet/ aut con=
uenit requirere hominem: non enim vt rex
Antbigonus Cynicuz reppulisse dicit/pri=
mo dum talētum peteret: quia plus esset cū
Cynicum accipere conueniret/secundo cuz
denarium/ quasi minus peteret quam regē
dare conueniret: cum Senece sententia po=
tuisset ⁊talentum dedisse/vt rex/⁊ denariuz
vt Cynico /refertur ī .c. Et si questiones/de
symonia: non ita inquaz occasiones querit
dominus/petita negandi. sed cum sit libera
lissimus ⁊ summe misericors/ querit ⁊ desi
derat nōnunquaz rogari: vt occasionem ha
beat parcēdi ⁊ diuicias misericordie sue ho
minibus impartiendi. Ezechiel. 22. Quesiui
de eis virū q̄ interponeret sepem: ⁊ staret op
positus contra me pro terra ne dissiparem
eam ⁊ non inueni. Secundo sequitur nō va
lere consequentiam: deus nōnunquam mi
nus facile tribuit petita omnibus pro qui=
bus fusa est oratio/quā vni eorum tantum:
ergo facilius audit orationē fusam pro vno
tantum cū pro multis. Exempluz habemus
in eo: qui duz multa ab eo petuntur consue
uit saltem aliquid dare/ dum paruz/omni=
no nihil. Ratio quare non valet consequen
tia. Quia magis prouocatur vt ita dixerim
diuina liberalitas/quo gratius donuz offer
tur seu adhibetur. oratūrus igitur pro petro
vt sit ozo sua acceptior: coassumit cuz petro
inimicuz proprium in oratione/cui forte ob
immanitatem sceleris nullatenus est deus
parciturus: hic facilius deus audit orationē
fusam pro multis: cū si pro petro tantum fu
sa fuisset/⁊ nihilominus tribuit facilius pro
petro tantum cū pro vtroq̄: non valet ergo
consequētia. minus facile tribuit petita pro
oibus: ergo minus facile audit orationem
fusam pro omnibus/quam si pro vno tan=
tū fūderetur. ¶ Tercia conclusio: ad occulta
iudicia dei spectat an ⁊ pro quibus iter om
nino pares/ orationez fusam sit auditurus/
probabilior tamē ⁊ verisimilior spes est im
petrandi/quanto ad dei honorem ⁊ gloriaz
plus conducit quod petitur. Prima pars pa
tet. Cum enim misericordie dei sit q̄ nō su=
mus consumpti. Trenorum. 3. nec sibi impu
tari posset si perierint omnes nationes ter
re quas ipse fecit. sapientie. 12. propter quod
admiratus cū inscrutabilia sunt iudicia di=
uina: quis inquit apostolus cognouit sēsum
domini/ aut quis consiliarius eius fuit. In
cauda adyciens. Quis prior dedit illi/⁊ retri
buetur ei/quo iudicia dei ō nobis iustificat:
quoniam totum esse ⁊ viuere ab eo susce=
pimus/nullum ei possumus munus defer=
re: quod ipsum ad anthidora/seu gratie red
ditionem nobis astringat/qui sine iniusticie
aut illiberalitatis nota/posset nihil retribu=
ere operanti. In hoc enim differt humana
amicitia ab illa que ad deū habet/quod cuz
amicum orauerimus/possumus beneficys ⁊
oratione multa constringere eum: vt absq̄
illiberalitatis ⁊ ingratitudinis vicio neque
at denegare petita. Secus de deo/qui nulli=
liberalitatis impartiende debitor constitui
potest/propter imensa beneficia/quibus oēz
creaturā preuenit. Sed si quādo debitor fue
rit sibi debitor est: vt promissa compleat. Re
gulariter autem non promittit orationem
fundendam pro alys audire/sed seruat sue
dispōni ⁊ voluntati. Dico regulariter/quia ī
uenimus eū aliquādo pmisisse. vt Job. 42.
Job autem seruus meus orabit pro vobis/
faciem eius suscipiaz. vt vobis non impute
tur stulticia. Similia reperies ī multis alys
passibus. Voluntas autem ⁊ decretum dñi
varium est de factis diuersis/similiter tamē
quo ad nos circunstantionatis/decreuit ali
quando misereri totius multitudinis: si vel
vnus possit homo deprehendi bonus Jere.
.5. Circuite vias Jerusalem ⁊ aspicite ⁊ con
siderate: ⁊ querite in plateis an inueniatis
virum facientem iudicium: ⁊ querentem fi
dem ⁊ propicius ero eius. Piero. si vnum in
uenerit iamiāq̄ peritura Jerusalem/ qui fa
ciat iudicium ⁊ querat fidem/deus misere=
bitur Jerusalem. Interdum nanq̄ nec iusto
rum vult misereri propter cōmixtos malos
Job. 35. Clamabūt ⁊ non exaudiam propter
superbiam malorum/vbi hic. scilicet in tri=
bulatione/ac si diceret. Beatus opprimen ti
um/prohibet audiri voces oppressorum/nec
eripiuntur visibiliter iusti/quia saluari iniu
sti inuisibiliter non merētur. Et glosa inter
linearis. Sicut aliquādo deus suos/propter
inimicos eripit vt illi conuertantur/ita ali=

quando suos non audit propter damnatio
nem persequentium Et cum absolute con=
tra locuz vel personã decreuerit bestias ma
las/famem/gladium/ꝛ bellũ imittere nulli⁹
oratio potest mutare hanc sententiam/ vt su
pra deduxi ex verbo Diero. tractantis illud
Jhere. 11. tu vero noli orare ꝛc. Et pbat ver
bum domini Ezechiel. 14. Si dixero gladi
o transi. per terram/ꝛ interfecero de ea ho=
minem ꝛ iumentum ꝛc. Cum ergo incertũ
sit valde/contra quem locum vel hominem
absolute aliquid decreuerit: patet ad occulta
dei iudicia pertinere ꝛc. Secundam partez
conclusionis probo/ quia presumitur deus
magis inclinatus ea concedere/que magis
seruiunt ad sui nominis gloziam amplian=
dam/ ꝛ ad blasphemias infideliuz compe=
scendas. hinc cum orasset propheta. adiuua
nos deus salutaris noster: ꝛ propter glozia
nominis tui libera nos/ꝛ propitius esto pec
catis nostris: propter nomen tuum/ pro cau
sa facilius impetrandi etiam adiecit: ne foz
te dicant in gentibus vbi est deus eozum: et
innotescat in nationibus cozam oculis no=
stris. psalmo. 77. ꝛ psalmo. 113. nõ nobis do
mine non nobis/sed nomini tuo da gloziã/
super misericozdia tua ꝛ veritate tua/nequã
do dicant gentes vbi est deus eozum. ꝛ gra
uiter fert deus ꝙ nomen suũ blasphemetur
inter gentes propter nos. ad Romanos se=
cundo. ꝛ Ezechielis. 36. quando scilicet per
sistẽte culpa: dei misericozdiam a nobis re=
pellimus/ꝛ miseri oppzimuntur/quasi deuz
coleremus/qui potens non sit de tribulatio
ne ꝛ manu infideliũ nos eripere. ¶ Ex his
omnibus dico: ꝙ applicatio orationis/ per
viã satisfactionis/ minus prodest vni quan
do applicatur simul alteri: sed per viam me
riti aut impetrationis/non minus quam si
pro altero eozum tantuz oratio funderetur/
ꝛ ideo vt dicit dominus Petrus de palude
Sine pretudicio prius receptozuz recipiun=
tur etiam aly ad participiũ omnium meri=
tozuz/que fiunt in aliqua communitate/ vl
ozdine/ꝛ eque multum recipiunt nouissimi
sicut primi: eque enim congruum est: vt au
diat pro Petro/ licet simul ozem pro toto
mundo Sed multa possunt occurrere/qua=
re magis congruum sit a parte eozum: pro
quibus oratur/vt eadem oratio equaliter p
multis fusa/pro vno audiatur magis/quam
pro altero/puta si ipse causam dederit/ꝛ pro
curauerit orationem fũdi/ orationem tamẽ
communem: sicut deus nõnunq̃ orantem
pro alys/ꝛ contra se: audit simul pro se. Ego
sum inquit Dauid qui peccaui: ego min⁹ iu
ste egi/isti qui oues sunt quid fecerunt? Ob
secro vertatur manus tua contra me/ꝛ do=
muz patris mei. 2. reguz vltimo. Et audiuit
eum dominus simul pro se. Et multa huius
modi in scriptura inuenies Sed quia petẽs
missam pro se vel defũctis celebrari/petit ex
hoc apud deuz satisfacere/obligat⁹ pro vno
non plene satisfacit celebrando pro multis.
Nec satis est vt quidam opinãtur in recõpẽ
sam facere ipsos aliozum participes merito
rum/nisi per viaz satisfactionis/tot numero
sibi applicet/vt satisfactioni misse possint e
quiualere ¶ Ad rationes dñi prepositiui/q̃z
tum contra primam conclusionem militãt
Respondeo ad primaz/ de spiritu ꝙ aliquid
potest totũ participari ab aliquo quo ad sub
stãtiam/a quo non totum paticipat quo ad
virtutem Sicut anima mouet duo cozpora
equalia/sibi in virtute mouendi proportio=
nata/ quozum alterum multo velocius mo
uet. Ita in proposito/de valore operis satis=
factozy/quod totum a duobus participatur
Sicut duo possunt esse domini eiusdem iu
ris spiritualis indiuisibilis/ꝛ neuter est dñs
quo ad totum valozem. Sic similiter totus
tractus vel motus nauis/ procedit a q̃libet
duozuz trahentiũ/sed a neutro totaliter. ꝛc.
¶ Ad 2. de doctrina ꝛc. omissis que Scot⁹
dicit/de moueri adequato Dico non est sile:
qz illa agũt naturali necessitate in quodlibz
passum eque propinquũ. sed opus satisfacto
rium non cedit in solutum/nisi ex intentio=
ne operantis. Sicut si numeraueris decem
cõmuni creditozi Joãnis ꝛ Petri/q̃ illi eq̃=
liter obligẽt pecunia numerata solũ illi ce=
dit i solutũ pro q̃vis satisfacere ¶ Ad terciã:
ō verbo Diero. dat glo. tres solutiones. Pri
ma ꝙ pcedit de sacramẽtis/ propter spiritũ
sanctũ q̃ non dat ad mensuram. 4. dist. Nec
quemquam. Secũda/quod procedit quo ad
celebrantem/quia tantum valet ei ac si mis
sam celebraret pro vno. Tertia quod nõ mi
nus valet missa vna/cum hilaritate mentis
dicta pro duobus/quam si pro quolibet dice
retur cum anxietate. Prima solutio insuffi
ciens est/quia loquitur non de missa/sed eti
am de psalmo/psalmus autem nullũ sacra=
mentum continet Etiaz male allegat/quod
spiritus sanctus non datur ad mensuraz/ cũ
hoc sit speciale priuilegiũ Christi: quod ei sit
datus spũssanct⁹ non ad mensuram Joan. 3.
Capitulũ autem nec quemq̃/ solũ dicit spi=

fitum sanctum non mensurari/ sed totum infundi Sed certe cum magna diuersitate effectuũ:ꝛ ita parũ probat propositum Alias duas solutiones transeo. Verba autem Dieroni.parum vrgent/dicit enim Cum igitur pro cunctis animabus psalmus vel missa dicitur nihilominus quaꝫ si pro vno quolibet eorum diceretur accipitur/ non dicit si pro quolibet idem diceretur/ sed si pro vno quolibet/indiffinite capiendo ly quolibet sicut dicimus/si vnusquisq; sacerdotũ hoc fecerit/incurrit excõmunicationem ipso facto sed ex hoc non sequitur psalmum vel missã tantum valere cuilibet eorum/ac si pro vno quoq; psalmus esset dictus/maxime per viã satisfactionis ¶ Ad rationes doctoris subtilis/quantum aduersari videntur predeterminatis.respondeo. Prima innititur falso fundamento/presupponit enim quod pro opere vnius/debeatur ex iusticia alteri quod cunq; premium/cum sola gratia ꝛ liberalitate nos audiat deus pro alys/secus de via satisfactionis ¶ Ad confirmationeꝫ cum dicit:sic orans pro omnibus animabus in purgatorio ꝛc. Respondeo hoc esse diuini arbitry pro quot ꝛ pro quibus eum vellet exaudire/non ex vi vel efficacia sue orationis. ſz hoc verum est ꝙ non minus proficit oratio sacerdotis ꝓe.quia multi alij missaꝫ audiunt /quam sacerdos fundit pro omnibus astantibus dicens ꝛomnium circunstantium ꝛc. Nec minus efficax est oratio pro tota ecclesia catholica/quia sunt plures de gremio ecclesie/nec minus valent Jo.merita sanctorũ/via participij ex vnione charitatis/ quia multi secũ eadem participant:etiã q̃ non ferũt merita psonalia participãds:vt paruuli baptizati.cũ infert:g̃ fuit ordinatã charitatẽ deberet semper orare pro omnibus ꝛc.quia ceteris paribus dẽt velle proficere pluribus ꝛc. Dico ꝙ absq; dubio piuꝫ est/ ꝛ aliquãdo debitum pro omnibus orare.sed quando extra casum obligationis seu debiti orat/ potest indifferenter/pro quot voluerit fundere orationem Etiam sine sua applicatione sepe omnibus prodest/seruasset enim dominus ꝛodomam ꝛ Gomorram/si vel decem fuissent in eis reperti iusti/Genesis.18. Et recordatus dominus Abrahã liberauit Loth Genesis.19. Et benedixit dominus labã/ad introituꝫ Jacob genesis.30. Et propicius fuisset toti Jerusalem si vel vnus reperiri potuisset faciens iudiciuꝫ ꝛ querens fidem Jere.quinto.ꝛ certe nostre carnalitati expedit nonnunquam pro aliquibus singulatim singulariter orare:quando potius inflammamur deuotione pro paucis orando:quã pro multis. Ad probationem:qua nititur doce/re/ꝙ sua deductio etiam procedit in alys a satisfactione quia sic/posset quis impetrare primam gratiam per orationem communem/sicut per singularem pro eo tantum fusam. Dicendum ꝙ verum est/ quod autem a simili inducit de humana amicitia valde debile est/ꝛ claudicat multum / quia regulariter minus gratum est amico homini si multa petantur/ꝛ homo multa donãdo minus habet. Jteꝫ ꝛ potest prodige agere multa donando/quorum nihil formidanduꝫ est apud deum/modo pie ꝛ recte petatur ad salutem ꝛ dei honorem ¶ Ad.2. confirmationem dico/quod solum probat nos non posse multis eque proficere vt vni. Cui non repugnat quod eidem facilius proficim̃ per orationem cõmunem/ quam per aliquã singulariter pro eo fusam Verisimile est etiam quod sepe audit nos deus pro tota cõmunitate/cui insunt quidã perdite vite homines: pro quibus solis ad temporalem prosperitatem/ꝛ pacem/nequaq; esset nos auditurus/ sicut in cumulo ꝛ multitudine magna/exponimus denarium minus iusti ponderis:qui solitarie ꝓ certo refutaretur. Et hec de.ꝫ.ar.

Argumentum quodlibetary

Ad argumẽta quodlibetary /ad partem negatiuam sic arguit/ si oratio eque proficeret multis superuacue essẽt ab ecclesia speciales orationes ordinate pro defunctis ꝛ naui gantibus/pro viro ꝛ femina ꝛc.imo ꝛcõtra charitatem:q̃cunq; enim eodem actu ꝛ equa facilitate possũ multis proficere/vt vnitm̃/nõ satis diligo oẽs/nisi oibus curauero prodesse:ergo minus proficit oratio multis q̃ vni prodesset/si pro eo solo fũderetur Ad partem affirmatiuam sic/ quanto homo est liberalior/tanto magis accedit ad eque facile concedendum petentibus multa / vbi ꝛ quãdo conuenit:sicut pauca.sed deus ẽ liberalissimus/ ꝛ ĩcomparabiliter q̃ homo esse potest liberabilior / ergo eque facilẽ multa concedit sicut pauca/ ꝛ per consequẽs eque proficit oratio multis/vt vni tãtũ si pro illo solo fusa esset Maior patet/qꝛ si eque facile multa tribuit/vt pauca/ ab omnibus commendatur/ nisi facilius/ aut plus dederit q̃

conuenit.ideo adieci vbi & quãdo cõuenit: sed dedecere nõ potest dñm deũ quãtũlibet simul multa & facile dederit g̃. &c. ¶ Ad rationem ante oppositum. Dico: q̃ oratio cõmunis/nõ minus proficit alicui/q̃ si pro eo solo funderetur. sed nunquam eque multis vt vni per viam satisfactionis/ sed ex intentione orantis/quantũcũq̃ communis fuerit oratio/cedit illi in solutum pro quo vult & pro quot voluerit partialiter. Nec sequitur q̃ superuacue sint speciales orationes p nauigantibus & defunctis ordinate: q̃ valde expedit: ad excitandum/tum in nobis/tũ in populo/ deuotionẽ/cuz nostra carnalitas specialibus causis/& personis assurgat fortius/& ardentius inclinetur. Et cum dicitur q̃ esset cõtra charitatem. &c. nego consequẽtiam. quia non eque posset multis proficere per viam satisfactionis. & orando/non tenemur proximis semper impendere per viaz meriti quicquid optimum fuerit/ satis est si bonum & bene/ etiam incertum est q̃ proficeret cum effectu. cũ solum sit meritum congruum: & cui ex iusticie rigore merces nõ debetur. ¶ Ad rationez pro parte affirmatiua Dico: q̃ deus/quia omnium liberalissimus eque facile multa cõcedit/seu donat/ vt pauca/sed tunc solum quando ei placet. nam vt in superioribus deduxi/nunquã sibi currere potest debitum liberalitatis/comparatione ad creaturam/nisi semetipsuz ad aliquid restrinxerit. Secus in hominibus & comparatione ad inuicem/sed hoc nihil probat cõtra viam satisfactionis/quia ibi non pure liberaliter/ remittitur sed soluitur debituz/ neq̃ oportet certe deum in quolibet opere liberalissime agere/ quantum ad modũ facti seu operis. ¶ Contra hoc. Replicatur/ Si deus non semper eque concedit singulis eorum/ pro quibus oratur/sicut vni/ hoc necessario accidit: ex altera duarũ causarnm/ vel quia non potest/vel quia potest sed non vult/neutrum horuz dici potest: ergo. &c. non primũ quia sic esset impotens/ non etiam secundũ quia sic esset inuidus. similiter enim infert Augustinus contra maximum. si deus pater potuit gignere filium/sibi equalem & noluit/inuidus fuit. Respondeo dicit magister 44. distin. 4. sententiarum/ q̃ non valet si similitudinis talis inductio/quia filium genuit de sua substantia: ideoq̃ si posset gignere equalem/ & non gigneret: inuidus esset. Secus de alys que non facit de sua substantia/que vtiq̃ posset meliora facere. Ita in proposito. Et ratio est. quia quicquid potest facere de substãtia sua/necessario facit & debitum virtutis exigit vt faciat/ ideo sequitur q̃ si non faceret inuidus esset/ sicut nobis occurrit debitum virtutis/generare prolem perfectam quantuz possumus/dum generationi est intendendum / secus de illis que artificialiter facimus/ simile est de domino deo ad nos: etiaz multis videtur Augustinum non voluisse in hoc adducere demonstrationem/aut necessario conuincentem rationem/sed cum alys efficatiozibus etiam miscuisse hanc persuasionem

Prima questio sine argumentis.

Quare hortamur peccatores/ vt pro semetipsis/aut pro nobis orent. Cum dicat Gregorius. cuz is qui displicet ad intercedendum mittitur. irati animus ad deteriora p uocatur. 3. q. 7. in grauibus. Pro huius solutione aduertendum/q̃ is qui displicet potest diuersis modis/ad intercedendum accedere. Primo contemptibiliter sine reuerentia debita. contempnere autem est non satis estimare rem pro sua condicione/& dignitate: vnde secundum philosophum secundo rethoricozuz ca. de ira. Cõtemptus sunt tres species/videlicet despectus/detractio/& contumelia/ Despectus est/quãdo res quis vili estimat/& pro dignitate/non satis appreciatur. At ergo concluditur contempnere/ quicunq̃ non agit vt par est. & negligentia ipsa contemptus est/ qui ergo non veretur satis/& estimat diuinam maiestatem/ neq̃ curat q̃ offensam intulerit/& sic audet indignus peccator accedere/quantumlibet sancta protulerit verba / prouocat potius meo iudicio/non orat. Impio enim dixit deus/ quid tibi est cum narratione preceptorum meorum/vt assumas pactum meum in ore tuo/qui odisti disciplinam/& proiecisti verba mea/psalmo. 49. iuxta Hebraicam veritatem: vbi Cassiodorus: interdicitur sceleratis/ne se presumant sermonibus miscere diuinis. Sed altius intende/quia de illis peccatoribus hoc dicitur: qui inferius describuntur/de quibus ait intelligite hec omnes/qui obliuiscimini deum. ceterum conuersis ad penitentiam/laudes non interdicit diuina clementia: by enim qui corde durati sunt/vt ab scelerũ suorum prauitate nõ

desistunt/prohibentur domini narrare iusticias:id est vel communi sermone/aliquid de illa maiestate proferre: Quia os debet esse iustuz:quod iusticias domini narrare presumat.sequitur nec testamentum ipsius indigna presumptione contrectet/ ne per os sceleratum:atq; blasphemum/sancta ⁊ veneranda verba progredi posse videantur: sicut alibi scriptum est:non est speciosa laus in ore peccatoris.hec ille Et Augustinus:videtis fratres.cum quo tremore ista dicam⁹/ assumimus testamentuz domini per os nostrum/ ⁊ predicamus vobis eruditionem/⁊ iusticias dei Et quod dicit peccatori deus vt quid tu predicas:prohibet ḡ predicare peccatores ⁊ vbi est illud/ que dicūt facite/que autem faciunt/facere nolite. Sed hec dicta sunt/ne timeāt qui audiunt/a quocūq; audiant.non vt securi sint qui dicunt bona ⁊ faciunt mala/ magna igitur temeritas est/ ad p̄dicandum sine vite qualicūq; correctione accedere.Ecclesia. 18. Ante orationem p̄para animam tuaz/ ⁊ noli esse quasi homo qui tēptat deum:prepara vt videas/ quid in te deo displiceat/vel placeat/ ⁊ delicta corrigas Et glo.interli.in verbo q̄si homo tentans deū: q̄ orat vt docuit/sed nō facit qd̄ iussit.Secūdo is qui displicet potest accedere ad intercedendum/reuerenter/humiliter/⁊ dolens scilicet cōmisisse quod maluz est/⁊ certe mā suescit deus tali oratione/ non prouocatur/ quod enim humilitate ira sedetur/ canes ostendunt qui residentes non mordent.Sic Luce.18. de publicano legimus /q̄ stabat a longe/ nec oculos audebat leuare ad celum Sed percutiens pect⁹/orabat deū/dicēs de⁹ propitius esto mihi peccatori/ preces eius a deo suscepte sunt/⁊ descendit iustificatus in domuz suam.Sed alia conuersio prerequiritur ad orandum vt minister ecclesie/ ratione ordinis sucepti/ minor enim sufficit si p̄uatim deum orare velimus.Ad primaz eni requiritur/ q̄ ad minus probabiliter se presumat/non esse ī mortali peccato Tenet eni cōmunis doctrina theologorum/q̄ exhibēs se ministrū ecclesie scienter in mortali pctō totiens mortaliter peccat quotiens ⁊c. Thomas.24.disti.4.⁊ 19.de correptione ex officio.Ad priuatam autem orationem/ sufficere videtur qualiscumq; detestatio peccati seu offense/⁊ non requiritur saltem semper multum intensa conuersio/ ⁊ que presumi possit abolere peccatum/sed satis est in illis appropiare deo vt sibi propinquet. Cum ergo dicit Gregori⁹: quum is qui displicet.⁊c. procedit si irreuerenter/⁊ contemptibiliter accedat/ ⁊ tunc irati animus ad deteriora prouocatur/ non contra ignoranter mittentem/sed bene scienter/ Ut bene dicit glosa. 49.distinc.ca.1.siue positiue miserit/siue priuatiue non prohibendo/ cum scilicet debet quoniam vtroq; casu alieno crimini communicat.

¶ Secunda questio sine argumentis

Secunda questio sine argumētis est.propter quid humane vituperationis metu:quidam orant cū satius sit secundum Ambrosiuz non reddere debitum:q̄z in referendo:iniuriam facere creditori. Hec questio vnuz supponit videlicet q̄ orans/aut aliud opus ex genere bonum/pudore/seu formidine vituperationis ⁊ opprobry faciens/ipso non recto fine peccat/quod aperte imprimis affirmat Ambrosius super verbo apostoli secunde ad Chorinthi.9.vnusquisq; prout destinauit in corde suo:non ex tristicia:aut necessitate:hylarem enim datorem diligit deus. ⁊c.ex hys/qui inferunt (intellige elemosinam)hunc eligit deus/cui retribuatur/qui deuoto corde operatur/ quia qui inuitus facit/propter presentem pudorem:ne alys inferētibus turpis inueniatur/ mercedem nō habet.⁊ glosa ibidem:qui dat vt careat tedio interpellantis/non vt reficiat viscera indigentis/⁊ rem ⁊ meritum perdit.⁊ gentilis ille philosophorum princeps Aristoteles tercio ethicorum inter quinq; falsas similitudines fortitudinis/primam ponit/ quando metu ciues fortia operantur.Secundaz quando honoris gratia/aut ob fugiendam vituperationez/fortia exercent. Hinc apud populum illum vel gentem fortissimi esse videntur/apud quam timidi infames/⁊ fortes in precio habentur. Et comparans has duas species ad inuicem/dicit/ q̄ primi generis eo deteriores sunt/q̄ non pudore/sed metu adducti hoc agunt / nec dedecus fugiunt sed penam/ non enim sufficiens/ sed indebitus/ ⁊ inconueniens finis est boni operis/ vel gloria hominum/vel temperatior fuga opprobry: Sed leuius credo ob confusionem fugiendam operari bonum: quam ob eandem causam ipsum dimittere quod alias etiā non agere liceret .Ecclesiastici quarto pro anima tua non confundaris dicere verum.Est enim confusio que

adducit peccatum/ꝛ est confusio/que adducit gratiam/ꝛ gloriam.ꝛ ¶ Chrysostomus/qui non libere pronunciat veritatem/quam libere pronunciare conuenit:proditor est veritatis.11.q.3.nolite.ꝛ Luce.9.qui me erubuerit ꝛ sermões meos coram hominibus:huc filius hominis erubescet/cuꝫ venerit in maiestate sua/ꝛ patris/ꝛ sanctorum angelorum. ¶ Secũdo pro intellectu quesiti est aduertẽdum:ꝙ Ambrosius libro tercio de Cayn ꝛ Abel.capi. sexto inquirens causam peccati Cayn in offerendo/dicit diuisionem defuisse eius sacrificio.ideo illi responsuꝫ est:nonne si recte offers/ recte autem non diuidis peccasti/quiesce Unde dicit:dominus in prima condicione rerum / quas omnes simul facere poterat/distinctionez seruare voluit: vt eam nobis in omnibus negocys seruandam doceret/ꝛ maxime in vicissitudinibus gratiarum/ in quibus non satis est reddere quod acceperis.sed cõmendare quod reddas. Probat/nam si quis debitum soluat/ꝛ in referẽdo iniuriam faciat creditori/intolerabilius est vtiq:ꝗ non reddidisse quod debebat/non recte ergo Cayn diuisit/ quia ante omnia deo debuit deferre primitias/ vt a gratia inchoaret auctoris. Etenim diuisionis hic est ordo/ vt prima secundis/ ꝛ non secunda primis precurrant: vt celestia terrenis/ꝛ non terrena celestibus preferantur.hec ille. ¶ Dico igitur ad quesitũ/ꝙ debitum potest reddi/vel in tempore obligationis pro quo reddere tenemur/aut extra tẽpus pro quo obligamur Si secundo modo/ tunc vniuersaliter satius esset debitum non referre/ꝛ procedit dictũ Ambrosij de Cayn/ quem non legimus pro tunc astrictum offerre/ꝛ est ratio:quia tunc opus omittẽdo simpliciter non peccaret.ꝛ faciendo peccat/verbi gratia ponamus/suꝫ potens ꝛ diues/preter tamen debitum seu obligationem bonestatis:offero principi munus/aut voco eundem ad prandiuꝫ/si offerrẽ tãtum tres obulos/aut in prandio velim eundem oleribus tantum ꝛ lardo reficere/nulli dubium/quiꝫ auare ꝛ illiberaliter agam/ satius ergo fuisset nõ offerre/aut eum ad refectionem nõ vocasse.sic dicit Ambrosius sermone nono ꝛ sermone.59.pleriqꝫ i domibus auro sunt diuites/ꝛ tamen in ecclesia/iusticia mendici/dum enim circa pauperes non pro eo ꝙ preualent operantur/nec hoc est gratum qõ offerunt/nec illud satiabile quod reseruãt/ dicit dominus ad Cayn/dum offerret munera sua:si recte offers/recte autem non diuidis peccasti/quiesce Sic ꝛ tu christiane nõ recte diuidis/ qui de tãto auro tuo/maiorẽ partem Mammone reseruas: quam domino largiaris. Sed certe in tẽpore obligationis reddendi debitum/satius est ꝛ tollerabilius/ cum aliquali iniuria reddere/ ꝗ omnino non soluere. Patet si in termino conuento de reddendo mutuuꝫ/ parum deteriorem rem reddo quaꝫ in bladis aut alys acceperim/satius est/quaꝫ omnino conuentum terminum preterire. Sic libro de penitentia dicit Augustinus.non culpandã sed laudandam eius patientiam: qui non habens charitatem/timore iebenne confitetur in persecutione Christum/ꝛ tollerabilius ei supplicium futurum:quam si Christum non confitendo/nihil horum pateretur/ꝛ tamen peccat: Christum aliter quaꝫ debet confitendo/puta metu pene) iuxta regulaꝫ. Qui ex timore facit preceptum/aliter ꝗ debet facit/ ꝛ ideo non facit/ de regulis iuris in antiquis Et hec sub benigna omnium interpretatione:de questionibus propositis dicta sint. Deo gratias.

Finis huius

Sequitur de simonia

¶ Quodlibetica questio nona eiusdem eruditissimi viri magistri nostri/ magistri Adriani Florenty de Traiecto/sacre Theologie professoris excellentissimi/ Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectẽsi ac Louanienẽsi studij Cancellarij dignissimi. Anno a salute humana. 1491. in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

¶ Eiusdem Quodlibet nonum de simonia.

Er venerabilem dominum quodlibetarium nunc cathedrantem/fuit mihi questio theologica proposita cuꝫ argumentis hec/ An licet dare alicui pecuniam:vt dignitatem ac merita sue persone/ collatori exponendo/beneficium ei procuret. Dimissis argumentorum resumptione/ꝛ protestatione sane fidei:quam pro repetita baberi peto. Pro quesiti resolutione. Primuꝫ media inducam: quibus suam prauitatem ꝛ labem banc simonie/ homines tegere satagunt et palliare. Deinde quid simonia/ꝛ quod modis committitur/ꝛ naturali an positiuo iure obliget ad restitutionem. Tercio obiecta soluam. ¶ Quo ad primum videtur licere vt quis spiritualia emat:aut vēdat/ hoc medio:inter omnia spiritualissimum est regnū celorum seu vita eterna. quod tamen absq; vicio emimus. dicitur enim Mathei.19.vade ꝛ vende omnia que habes.ꝛc.ꝛ habebis thezaurum in celo. ꝛ eodem ca:interroganti Petro. Ecce nos relinquimus omnia.ꝛc respondit Saluator/ Amen dico vobis/q; vos qui secuti estis.ꝛc.item Luce.19. facite vobis amicos de mammona iniquitatis vt cum.ꝛc. Et ne quis putet liberalem esse dei munerationem/q; illo respectu nihil deo liceat dare.iuxta illud Bernardi.non sine premio diligitur deus:quamuis sine premy intuitu diligēdus sit: induco parabolaꝫ salvatoris de patrefamili.qui ad horam vndecimam improperāter quibusdam dixit. quid statis tota die ociosi. ꝛc. eisq; respondentibus/quia nemo nos conduxit/ait ipse/ite ꝛ vos in vineam meam/ ꝛ quod iustum fuerit dabo vobis Mathei.20.item ꝛ Ambrosius tractans illud filij prodigi consumpta substantia sua/quanti mercenary in domo. ꝛc. O inquit si nos quoq; mercenarios digneris conducere/licet sero venientes/ quibus in locis:spe premy/vt conductio pre se ferre videtur:inuitamur deo seruitium exhibere.quod exemplariter probatum videtur illo prophete verbo. Inclinaui cor meū ad faciēdas iustificationes tuas propter retributionem.psalmo.118. ¶ Secundo sic/ licet emere sacramenta.ergo.ꝛc. Antecedēs probo de sacramento matrimony: licet enī Berthe promittere dotez centum renensiū annui redditus vt consentiat in matrimonium.nec releuat si dicatur matrimonium nō solum sacramentum esse:sed in nature officium/q;q; ex ea parte pro matrimonio pecunia datur. Nam vt beatus Tho. ꝛ doctores aly.26.dist.4.tradunt:in ipso contractu matrimony consistit sacramentum etiam sine sacramētali benedictione.quod ex eo cōstat:quoniaꝫ secūdis nuptys benedictio prohibetur.de secundis nuptys. ca.1.sed iuxta Paschasy sententiaꝫ / quisquis horum alterum vendiderit sine quo reliquum non prouenit/neutrum inuenditum relinquit.1.q.3 si quis obiecerit. ¶ Confirmo hoc quadrupliciter. Primo/pro ministratis sacramentis iure compelluntur layci aliquid exoluere.coguntur enim laudabilem consuetudinem obseruare:ca.ad apostolicam/ de simonia.cum ergo ad peccatum nemo iure compellatur.22.q.1. si peccatum/ ꝛ .23. q.4. qui peccat/sequitur.q; pro sacramentis licet aliquid dare. Nec referre videtur/an ante vel post aliquid detur.quia dare est quandocunq; dare ca.eos.1.q.1. licet ob cautelam ꝛ ne pusillis scandalum fiat ecclesia precipit ne quicquam ante exigatur/ dic.ca.ad apostolicam: Secundo confirmo/pro missa celebrāda licite datur ꝛ accipitur preciuꝫ:vt de hoc est textus.c.significatum de prebendis: vbi confirmat papa constitutionez/ q; sacerdos ad prebendam illam admissus:inde teneatur qualibet die missam de nostra domina celebrare/ nisi corporis valitudine/ aut alia rationabili causa/ ab onere illo quo ad suam personam supportetur. Etiam quod relictum est ecclesie vt misse celebrentur/potest reuocari si condicio hoc explicans adiecta fuerit:si minus/ecclesia cōpellitur ad modi obseruationem. c.verum de condicioni. appo.ꝛ ibi per glosam ꝛ doctores/potest enī quilibet sue rei pactum apponere legibus non improbatum: l. in traditionibus.ff. de pactis.C.de contrahenda emptione.l.tercia in fine. Hoc confirmatur tercio. Tenemur sub pena damnationis baptisma suscipere/ immo ꝛ paruulo procurare/ alioquin censemur spiritualiter occidisse.cui simile ō morte corporali probatur.83.disti.in principio.nō grandis differentia est / letum inferas vel admittas.ꝛc.ꝛ.86.distin.pasce/de morte spirituali.23.q.4.ipsa pietas.26.q.6. cap.presbyter.et agnouimus. sed accidit sacerdotem nolle baptisare:nisi pro baptismo pecu-

nia detur/ergo adulto pro se /vel alteri pro paruulo licet pro sacramento baptismi pecuniam dare.⁊ quamuis obuiare videatur preceptum non emendi sacramenta / tamen preceptum suscipiendi vel procurandi baptisma stringit fortius/cum sine baptismo nequeat paruulo esse salus/⁊ tante sit necessitatis adulto.vt ab heretico/degradato.⁊ quātūuis criminoso/licite recipiat ī necessitate.24.q.1. Si quē forte:secus de alys sacramētis vt ibi c.duobus sequētib⁹ Quarto cōfirmatur.potior causa quare illicitū dicitur emere aut vēdere sacramēta hec videtur/qr eorum nequit preciuz cōdignum haberi.sed hoc non.equale enim est vnum baptisma alteri/potero ḡ Joanni tradere bap/tisma sub pacto vel conditione vt me baptizet/⁊ pro eo cantare missaz:vt pro me missā dicat.etiaz liberalitatis est rem que plus valet.minoris distrahere:ḡ sine vicio potest sacramentū pro exiguo munere tradi. ¶ Tercio principaliter sic/pro diuino seruitio licet precium capere ⁊ idez videtur de alys spūalibus .ḡ: ⁊c.prima pars patet/ licet prebendam accipere pro beneficio pro quo prebendam dari dignoscitur/beneficiuz autem datur propter officium:de rescrip.c.fi.lib.6.⁊ si veritatē de fōte querere libet Numeri.18.legimus.si preclara ⁊ melioza queqz obtuleritis ex decimis/ reputabitur quasi de area ⁊ torcular dederitis primitias / ⁊ comedetis eas in omnibus locis vestris/tam vos q̄ familie vestre:quia precium est pro ministerio quo seruitis in tabernaculo testimonij. ⁊c. sed precio rñdet aliud quasi merx.ḡ ministerium spūale licite venditur pro iure percipiendi tpalia. Et confirmatur qr canonici cuz distributiones sunt pingues/visitant matutinas missam.⁊c. alias ecclesiaz minime visitaturi.⁊ pauperibus paciscimur pro psalterio legēdo certam pecunie quātitatē nos exoluturos.idem fit cum cantoribus ⁊ alys q̄ ecclesiaz officiare habent.immo cū vicarys in cura aiarum. nec videtur illicitum cum passim toto orbe fiat/ḡ licet spūale officium locare ⁊ conduere. ¶ Quarto principaliter sic/prebendas licet emere ⁊ pro pecunia conferre.ḡ.⁊c.añs patet. Primo specialiē de sūmo pontifi.qr lex iulia ambitus/cessat in vrbe Romana: eo q̄ magistratus illic princeps creat:vt est textus in l.vnica.ff.ad l.iuliam ambitus.ḡ a simili cessat turpitudo ambitus beneficiorum/cum a principe spiritualī/videlicet pontifice summo beneficia impetrantur/⁊ ad minus si de sententia ⁊ tollerantia pape prebenda precio emitur:videtur tacite dispensare pontifex:vt non sit locus pene pro simonia huiusmodi: vt tenet Palude.25.dist.4.q.4.arti.1.conclu.3.⁊ sequitur eum summa baptiste/tam in prohibitis quia simoniaca:q̄ in alys.in verbo simonia .1.§.1. Secundo q̄ ab alys liceat emere probatur:eo iure censetur q̄s emere beneficium:quo ⁊ redimere c.querelam de simonia.sed precio licet beneficiū ecclesie de manu layci redimere: immo per viam mutui/ vt est textus/de vsuris c.primo.ergo.⁊c. Cōfirmo hoc secundum Aug.scdo de trinitate c.sexto. Diuerse voluntates: proximos habent fines: que referuntur ad finem illius voluntatis/qua volumus beate viuere/⁊ ad eam vitam peruenire que non referatur ad aliud:sed amanti per se sufficiat.⁊ infra/recte autem sunt omnes voluntates sibimet religate/si bona est illa quo cuncte referuntur/si autem praua est:praue sunt omnes.ex hoc sic/quis potest emere beneficium vt in honesta residentia deo seruiat/⁊ de excrescēti illius prebende pauperes alat/ furta/dolos/⁊ stupra eorum/ad que mendicitas pro na esse solet prohibeat/hos fines nemo dubitat rectos esse ⁊ laudabiles:ergo ⁊ voluntates medie. Si Augustino non creditur/euangelio saltem fides adhibeatur.si oculus tuus fuerit simplex/totum corpus tuum lucidum erit. Matthei sexto.per oculum autē intentionem/seu voluntatem finis/vt ex decursu textus apparet/saluator intelligit. ergo:⁊c. Secundo confirmatur apparentiori medio sic. Boni finis intentio/in beneficij emptione culpam attenuat :ergo intentio finis incomparabiliter meliozis:penitus culpam excludit/consequentia tenet.per regulam Philosophi.7.phisicorum. Si mouens mobile moueat per aliquod spacium in certo tempore: duplum mouens mouet idem per duplum spacium in equali tempore/vel per idē in medietate temporis:ergo similiter vbi bonitas finis culpā ad aliquam quātitatem extenuat/dupla bonitas duplo attenuabit/⁊ sic vltra in infinitum: ergo bonitas finis que immense alios excedit rationem omnem culpe excludit. Da enim oppositum q̄ scilicet attenuet in certa proportione/⁊ a bonitate primi finis contingit duplando in infinitum procedere:q̄ tū nunq̄ ptingat ad equalitatem finis incōparabiliē excedētis tādē veniet ad finē aliquē intēme

dium/eque attenuantē culpam vt finis vlti mus.idez videtur ꝓbare ſnia ꝑbi primo de celo:ꝛ octauo ꝑbicorū:ꝙ virtus infinita cor pori inexiſtens:neceſſario in inſtanti mouet g̃ ſimiliter bonitas ī infinitū aliam excedēs nō poterit culpā admittere/ſicut nec virtus infinita in ſua motione ſucceſſionem. Con firmatur tercio vt tradit doctor ille eximi⁹ Gerſon Cācella.Pariſi.Dare ſpirituale pro tpali primo.vt precio adequato.ſecundo vt pro motiuo principali:vel fine vltimo eſt ſi= moniacuz.ſed ſi fiat pro tēporali vt propter motiuum minus principale: vel finem ſub fine/aut quarto tanq̃ pro ſtipēdio/miniſtro diuino iure debito:vacat a ſimonia. Quod pro reſolutione ſuccicta ꝛ ſolida/idē doctor venerabilis/patribus obtulit in conſilio cō ſtantienſi.adducens quinta conſideratione ī probationē ꝙ tercio modo licet/ illud pro= phete.inclinaui cor meū ad faciendas iuſti ficationes tuas.ꝛc.que vtiq̃ retributio per prophetam vlterius in deū referebatur tāq̃ finis ſub fine: vbi autē vnum propter aliud ibi vnum tm̃:intendit allegare ex.3.Thopi. Quod certe euidētius probare videtur ver bum Aug.lib.de ſermone dñi in monte in verbo cauete ne iuſticiā veſtram.ꝛc.quem= admodū quis non abſurde loqueretur/ qui diceret in hac opera qua nauez quero: non nauez quero ſed patriā/ſic apl̃s conuenien= ter diceret in hac opera qua hoibus placeo/ non hoibus placeo ſed deo. qz non illud ap peto/ſed ad id refero vt me imitentur:quos ſaluos fieri volo/ſicut de oblatione in ſctōs dicebat.non quero datum ſed requiro fru= ctum.g̃ cum ſpirituale datur propter pecuni am referendo illā in finē/ ꝛ opus deo gra= tum:videt bonitas finis purgare culpā oēz operis commiſſi Quod manifeſte aſſeruiſſe videtur Bont in ſuo quodlibet de penſioni bus vitalibus/quia inquit intentio gn̄alis ꝛ principalis cuiuſlibet boni chriſtiani eſt oēs actus ſuos in deum tanq̃ in vltimum finē dirigere:ſicut principalis intentio euntis Ro mam in anno iubileo eſt habere indulgēti as.quātus non ſemper de illis per viam co gitet:ita licet cras ſit bonum anniuerſariuz in eccleſia ſancti Petri: ꝛ propter hoc lucrā dum mouear ire ad eccleſiam alias nō itu= rus/non dicor cōmittere ſimoniam/qz licet pro tunc non habeo alium reſpectum parti/ cularez/reſpectus tamē ꝛ intenſio mea vni uerſalis ꝛ principalis/ſeu finalis eſt ſeruitiū dei.ꝛ iſtud lucrum eſt minus principale re= ſpectu illius intentionis/ſpecialiter nō cogi tate:ꝛ non inducit ſimoniā. Obiecto ſibi/iu xta hanc reſolutionē:nūq̃ cōmitteret ſimo nia quia ſemper lucrum/ſeu res temporalis iudicaretur minus principalis reſpectu gn̄a lis intentionis:ſacramenta miniſtrantis:ca piendo principalē intentionez tam gn̄aliter Reſpondet:in ſpe lucri vel rei tpalis:oportz ſtare cōſcie cuiuſlibet/de illa enim ſolum iu dicat deus.c.tue de ſpon.ſed in foro conten tioſo iudicatur.quātum ex forma contract⁹ apparet:ꝛ ita interdum aliter ꝛ ōrie ad ec= cleſiam triumphantē.immo duz in pactum nō deducitur plus q̃ tacite ieſt.ꝛ deducitur in pactū eo modo quo ineſt:tunc etiam no= ſtra eccleſia militans non iudicat contractū vſurariū/vel ſimoniacum.ff.de legatis.prio l.3.licet quoad eccleſiam triumphantē ſit ibi quandoq̃ vera ſimonia aut vſura/quia for taſſis ſpecialiter cogitando de obligatione ſua ad deum/ꝛ gn̄ali intentione/ nullo mō eſſet intentionis mutuū dandi:vel ſacramē tum miniſtrandi/ſed ad hoc moueretur ſo= lūmodo ex hac ſpe lucri:vl̃ rei temporalis: addens non eſſe tutum vt in hmōi habeat homo conſciam nimis ſcrupuloſam ꝙq̃ ſa tius ſit ſcrupuluz ad manipulum deducere vt papa conſulit.c.per tuas.ꝛ c.ꝛ ſi queſtio= nes de ſimonia.hec ille. ¶ Quinto.principa liter ſic/licet commutare prebendas ad inui cem/ſupplendo pecuniaz/quātum altera mi nus valet in portatis.item dimittere pro pē ſione aut officio temporali notariatus in cu ria Romana.g̃ de permutatione abſoluta p̄ bendarum:nulla videtur difficultas.cū vni uerſalis eccleſia hmōi vtatur: de ſuppletiōe inequalitatis videt textus ad litteram in c. ad queſtiones/de rer permutatione/ vbi pa pa dicit licere monaſterys permutantibus eccleſias adinuicē.vt inequalitatez poſſeſſi onum/certa pecunie quantitate ſuppleant/ quod pro ſingulari notat Angelus de claus ſio in verbo permutatio.§.6. dicens hoc no taſſe Panor.in dicto c.ad queſtiones. cū da tur ſolum in recompenſam temporaliū pro uentuū/ſecus ſi occaſione ſpūalium iurium de quibus vna eccleſia plus habz q̃ alia/pu ta habet maiores auctoritates ī adminiſtra tione ſpiritualium/qz tunc ſimonia eſſet. Et ſi pro penſione /ꝙ g̃ licet pro pecunia benefi cium dimittere patet:qz penſio eſt quid mer tēporale pecunia eſtimabile ꝛ redimibile/ex quo non eſt annexa alicui officio ſpirituali/ vt notat glo.de preben. in c.cum inde de co

stitu. ⁊ Panor. in ca. dilecto de prebēda que posset assignari layco in alimentationē. Et ergo quēadmodum laycus posset licite talem prebendam emere/aut ecclesiam ab ea redimere: g̃ multo magis in pensione. ⁊ per consequens ab initio pro pecunia/cum de equipollentibus idem sit iudicium Etiaz est regula iuris in. 6. Cum quid vna via prohibetur alicui/ad id via alia non debet admitti/⁊ regula alia ibidez/Cum quid prohibetur prohibētur omnia que sequūtur ex illo. sed medio pensionis aut officio curie romane licite pecunia consequitur/ergo nihil refert in principio dare/Et sic iustificari videt̃ pacta permutantium de pensione parti vel in totum redimenda. Item de expediendis litteris pensionū. ⁊c. ¶ Sexto/quidam cōuētus tenuiter fūdati in facultatibus/ vt vltra numerum/alias personas sustentare neque ant/dicere possunt petentibus recipi. non habemus quid dare tibi pro victu nisi portes tecum vnde viuas: vt notat glosa in. ca. qm̃ de simonia. ⁊ communiter admittunt doctores theologi etiam extra casum paupertatis/ potest conuētus vendere alicui alimoniam/⁊ quecunq; ad victuz nececcessaria fuerit/ nec per hoc fit inhabilis quo minus possit in monachū recipi/ergo licet ante pacisci de victu cōparando/⁊ post liberaliter i fratrem recipi/ nec certe simoniam continet/si solum ex sic prebēdatis fratres elegerit/quē admoduz nec per hoc quod de suo gremio ⁊ quos experti sunt eligunt in prelatos: Item canonia potest conferri sine prebenda c. Cū M. de constitu. c. Relatum de prebendis/cū similibus: immo indies creat papa canonicos/cum expectatione solum prebende/ergo similiter potest conuētus potissime cui⁹ facultates nō suppetūt ad plures alendū /cō fraternitatem petētibus libere ⁊ gratis concedere/sine prouisione prebende / ⁊ tunc licebit indubie cognatis pro eius victu/ pro certa quota pacisci/⁊ pariformiter ante professionem/sub cautela tamen/q̃ contractus inuicem non misceantur/ vt. d. c. ad questiones: de reruz permutatione. ¶ Septimo sic/ licet seruire prelato pro beneficio/modo seruitium fuerit honestum/sine pacto/⁊ preuia conuentione: vt notat glo. in c. sunt nōnulli 1. q. 1. a contrario eius/q̃ ibi munus ab obsequio dicitur seruitus indebite impensa. ⁊ dicit Hostien̄ si epūs recipit clericum ad seruicium spūale ⁊ temporale prestandum/promittens sibi certum salariū annuatim/ donec ei prouiderit de beneficio competēti/q̃ hoc licet/dū specialiter se nō obliget ad seruicium tēporale Nec cōmittitur simonia/si collato beneficio remittitur salariū/qz erat sub conditione/ ⁊ sic expirat obligatio/ insti. de verborū obligationibus. §. omnes/Sec⁹ si promissio fuisset pura ⁊ perpetua/quia cōmitteret̃ simonia remittendo tēporale pro spirituali/ar. c. veniens de testibus. Sed idē oīno videtur de seruicio/ ⁊ vera seruicy estimatiōe seu precio/vt recte dicit Durādus. q 2. de simonia. 18. dist. 4. Et confirmat̃ p. c. Tua nos. de simonia/ vbi solū pactum videtur viciare receptionē in canonicum post bona sua ecclesie data/ ⁊ non preces aut datio p̃missa/si post humiliter rogat vt in canonicū ⁊c. Quod dicit Panor. sēper menti tenēdum est/pro hys qui cardinalibus seu alys prelatis enchenia offerūt/rogantes pro aliq̃ beneficio/si non ducātur p̃ncipali intētione vt spiritualia cōsequantur Quāuis enī secūdario habent talē spem extra tñ omnē noxaz iudicātur/vt ibi dicūt Innoce. Hostien̄. Joan. An. ⁊ communiter doctores Sed est minus p̃ncipalis ⁊ secūdaria spes quādo in vlteriorem finē ordinātur vt seruiāt deo. g̃. ⁊c. ¶ Octauo/aduocatus licite vendit iustū p̃ociniū /iurisperitus rectum consiliū. 11. q. 3. Non licet. 14. q. 5. Non sane/nec distinguit Aug. an in causa spirituali videlicet heresis/ mr̃imony/decimarū ⁊c. vel prophana/ īmo consuetudo vnilis ecclesie passim habet in oībus/in quibuslibet eniz causis iudex taxat aduocato/similiter iuriscōsulto suū salariū/ immo vt notabiliter decidit Speculator titulo de salarys in principio Si iudici ecclesiastico non esset ex beneficialib⁹ sufficiēt̃ pro uisum/posset a partibus capere salariū. Tūc enim cessat ratio. c. cum ab omni/de vita ⁊ honesta ⁊c. Et vt ibi dicit: Arbiter licite capit a partib⁹. Sequitur ipsū Panor. i. d. c. cū ab omni Nec obstat quod iudiciū debet esse gratuitū ⁊ nō venale/Quia delegatus p̃ncipis secularis recipit salarium/⁊ tñ suuz iudicium non est venale. Item doctores theologi licite capiunt salariū pro exponēdis scrpturis sacris/⁊ ad docendū ea que ad curam animarū spectare noscunt̃ /iuxta c. Quia nō nullis/de magistris/vbi theologo mādatur assignari prebēda in metropolitana ecclesia q̃diu exercitio huius doctrine istiterit. ⁊ nō vltra/Ita vt dicit textus quod per hoc canonicus non fiat. Sed patrociniū/consilium/⁊ doctrinatio ī causis spiritualibus/sunt act⁹

spirituales.ḡ licz spiritualia vendere ⁊ etiã emere. ¶ Nono sic/licz sacramẽta similiter ⁊ beneficia propter metũ cõferre/ ḡ pari ratione p pecunia sine scrupulo simonie/cõsequẽtia tenet/quia idẽ videt pro lucro spiritualia cõferre/ ⁊ pro euitatione dãni/cum malo carere sit quoddaz bonũ/antecedẽs patet qz cedẽtibus iuri spirituali ad ecclesiã vel beneficium/subuenit beneficio restitutionis tãq̃z iustũ metum passis: vt est textus in c.abbas In c.ad aures. Et in c.ad audientiã De hys que vi metusue causa fiũt/ ⁊ specialiter deduco hoc ex d.c.ad audiẽtiam Quia is q̃ grauissimo metu regis coactus est iurare q̃ ecclesiam suam resignaret/dicit vigore iuramenti obligatus ad resignandũ.sed non ad non repetendum. Cum ergo iuramentum nequeat esse iniquitatis vinculum.22.q.4. Inter cetera/licet ei ob metũ resignare.nec censetur sponte resignasse. quãq̃z metus ad diẽ resignationis non duraverit:cum metus periury spõtaneitatẽ excludit/ vt ibi notat Joan. An. ⁊ post eum Panor.exemplariter probo hoc:seuiente Theodorico imperatore in orthodoxos/ ⁊ zelãte plurimũ pro arrianis/vt cõminaretur Italie extinctionẽ gladio/nisi per orientẽ arrianis redderẽtur ecclesie/beatus Joã.papa apud Justinuz imperatorem catholicũ orientis/legitur procurasse redditionem ecclesiarũ hereticis:ḡ ob metũ licet.⁊c. ¶ Decimo sic/licet dare pecuniam iudici vt in spirituali cã iusticiã seruet/ ḡ ⁊ iudici licet capere/ ⁊ per cõsequẽs licituz est spũalem iusticiam.⁊c. Prima cõsequẽtia tenet:qz vbicũq̃z vendere prohibitum est eo ipso vetitũ intelligitur emere. Etiaz nisi sic/ dare ei pecuniam esset cõicare pctõ alieno/ ⁊ consentire (vt videt) in pctõ/ cum fm aliq̃s non liceat etiam suadere si e duobus malis decreuerit alterũ facere vt faciat minus.antecedens patet per glo.14.q.5.c.non sane.q̃ dicit q̃ etiam pecuniã repetere nõ possit ar. c.dilectus de simonia:si non aio corrumpendi iudicem dederit/sed solum vt ius ⁊ quietem sibi conseruet/nec obstat l.2.ff.de conditione ob turpem causam/qz aliud est dare pecuniam vt pro me iniustam causam pronuncietaliud vt solum in causa iusticiã seruet.tunc enim nullum intercurrit de animo corrumpendi iudicium:seu presumptio. ⁊ p̃ mo casu loquitur di.l. immo in foro iudicij locus est repetitioni/si probare potest q̃ verisimiliter timebat grauari/vt sic elidat presuptionem de corrũpẽdo/ per quod Panor. concordat cõtrarietatẽ doctorum in.c. Cuz ab oi/devi/ ⁊ honesta/Et nisi sic dicatur/quisq̃z tenebitur ius suum spirituale sinere perditum iri/ qũ iudex fuerit iniquus vt verisimile sit eũ iusticiam ministraturũ nõ esse/nisi minus accipiat/ Confirmo hoc:quia licet simoniaco dare pecuniaz vt de cetero simoniã non cõmittat/vt dicit dñs Hugo cardinalis Addẽs/sicut tẽpore dñi Alexandri/in quadam ecclesia erat quidam canonicꝰ pessime conditionis nec poterat euz expellere episcopus/conuentũ est inter ipsũ ⁊ episcopũ super certo precio de prebẽda resignãda Cõsultus est ḡ papa Alex. ⁊ respõdit purga ecclesiam tuam.refert ⁊ sequitur Archidiaco. .1.q.1.c. ordinationes Sed capere pecuniaz vt simoniam nõ cõmittat/seu vt nolit simoniam cõmittere/eque est simoniacũ/vt capere pecuniaz p beneficio conferẽdo ar.c. Nemo de simonia/ ḡ emptio actus spiritualis debiti nullam videtur culpe rationẽ continere Preterea cum iudex iniuste excõicatuz non vult nisi pro pecunia absoluere/ licet in iuste vexato ne grauius dispendiuz patiatur improbo iudici pecuniaz dare/vt tenet glo. in.c. Ad aures/de simonia/ ⁊ sequũtur communiter doctores ar.ca. dilectus primo/de simonia/

Pro huius solutione p̃mo inq̃rẽdum est q̃d dicatur spirituale:vt annexum circa quod fieri habet simonia.Secũdo quid simonia/ ⁊ quotuplex. Tercio an omnis simonia obligat ad restitutionẽ:⁊ cui debeat fieri restitutio. ¶ Quo ad primuz/spirituale dicit vel respectu ⁊ cõparatione ad spirituz increatũ vel respectu ad spiritum creatum. Si primũ cõtingit tripliciter/quoddam enim est spirituale per essentiam/ vt gratia/ ⁊ virtutes infuse Secõ per cãlitatẽ vt sacramenta q̃ sunt ministerialis causa gratie Tel.z.per effectuz/cũ scilz imediate dependet ex aliquo dono vel officio spirituali/ vt prophetare miracula facere/diuinuz officium ecclesiam officiando celebrare: Que prio mõ sunt spiritualia ab homine nec de iure/nec de facto vendi possunt saltẽ cum efficacia trãsferendi:vt recte limitat Palude.25.dist.4.q.5. nisi forte per accidẽs/ sicut vendens hominẽ vel sacramẽtum eucha. potest simul vendere ⁊ tradere gratiam ⁊ virtutes contentas: Spiritualia secundo ⁊ tercio modo possunt vendi de facto/sed non de iure/cum gratis dari habeãt ⁊ recipi. Annexa spiritualibus/secundo mõ

dicuntur vasa sacra/ in quibus sacramenta ministrãtur/ ⁊ que per ecclesiam consecrata sunt seu dedicata/⁊ hec vendi possunt nõ habito respectu ad consecrationẽ/ita scilicet q̃ propter consecrationem non carius vendãtur/alioquin simonia committitur Nec debent vẽdi seculari persone nisi reducta sint in massaz:vel alias prophanata. Spirituali bus tercio modo que scilicet alicui ex spirituali dono vel officio conueniunt: aliquid annectit̃ tripliciter/videlicet ancedẽt̃/vt ius patronatus quod est ius psitandi clericũ ad officium vel beneficium ecclesiasticum/⁊ vẽdi non potest licite/de iure patronatus. c. de iure: sed transit cum vniuersitate vendita: nisi specialiter excipiatur ca. ex litteris/ eodem titulo/ ⁊ idem est de potestate eligendi presentandi vel conferendi quodcunq̃ beneficium. Aliud annectitur consequẽter/vt ius percipiendi decimas/⁊ quodcunq̃ beneficium annexum canonie vel alteri spiritali iuri ecclesiam officiãdi. Et de hys procedit illud Pascasij pape/quisquis horum alterũ vendiderit. ⁊c. 1. q. 3. si quis obiecerit fructus tamen ⁊ obuentiones decimarum ac beneficiorum locari possunt: modo dominium seu ius principale percipiẽdi non alienetur/de loca. ⁊ conduc. vestra. Tertio connectitur spirituali aliquid concomitanter: vt labor in ministerio sacramentorum/⁊ de hoc magna est inter doctores concertatio an locari/an vendi possit: Durãdus. 25. dist. 4. q. 1. de simonia: tenet q̃ non. Quia labor inquit non cadit vnq̃ sub venditione etiaz in corporalibus Si enim oparius carpentator vel fossor posset opera sua facere sine labore: eque posset ea vẽdere. Equalis enim fructꝰ obueniret ementi: nec vellet pluris emere/ quia labore factum Et ideo si opus cõfectionis ⁊ administrationis sacramẽtorꝫ/⁊ aliorꝫ spiritualium non possit cadere sub venditione sine vicio simonie/seq̃tur q̃ nec labor in tali opere vendi potest sine simonia Et ideo dicere oppositũ est ridiculum/⁊ prestans simoniacis velamẽtuz excusationis. Statim enim respondebũt non vendimus sacramẽta sed laborem quem habemus ĩ baptizando celebrãdo/i consecrandis ecclesiys ⁊c. Si q̃d g̃ licite recipit minister ecclesiastic⁹ dispensãdo sacramẽta/nõ recipit illud vt preciũ opis vel laboris: sz vt sustẽtationẽ ministri/⁊ sic capiunt quecũq̃ post administrata sacramẽta recipiunt/ Idem tenet Palude eadẽ dist. q. vltima/aliq̃lit̃ carpens rationũ inefficatiam/ Qz licet emptor plus velit emere opus q̃ laborem/ econtra potest vendens intendere q̃ suum laborem/non opus vendere velit/ Itẽ illa ratione non liceret doctori laborez suuz vendere quem habet in docendo/cuz ipsaz scientiam que est opus operatum nec de iure/nec de facto vendere possit Item idẽ ad longuz prosequitur ⁊ tenet Petrus de aliaco tractatu quẽ contra Cancellariuz Parisiensez de simonia edidit: Addens q̃ nullus ex doctoribus antiquis admiserit. Aliozuz snia est ⁊ verisimilior q̃ laborem suum in actibus spiritualibus quis posset locare Vñ Altis. 3. parte. q. penul. de simonia: vicz de vẽditione scientie Non licet aliquid accipere pro doctrina a pueris: sed pro labore vt habeat vñ viuat. Non tamẽ approbo quod dicit in prima parte vt sequenti arti. dicã. Itez sanctus Bonauentura. 25. dist. 4. q. vltima de simonia tractans illud. 1. ad Chorinti. 9. Qui seminat spũalia ⁊c. Si hoc non intendit p̃ncipaliter: imo carnalia metit vt se sustentet ⁊ spiritualia seminat nulla est auaricia/nulla mercatio: sed manifesta iusticia/vt multiplici exẽplo probat apostolus concludens. Ex hoc patet q̃ si doctor/ consiliarius medicus/⁊ aly qui laborant/de consilio sine doctrina precium recipiunt propter laborez ad sustentationem/ nulla culpa nulla est simonia. Si tamẽ quis venderet donum diuinitus datum/non suũ laborem. iudicaret̃ simoniacus Similiter dicẽdum est de celebratione missaruz ⁊ consimiliũ/hec ille. Itẽ Richardus eadẽ dist. 4. q. 2. in corpore. q. ⁊ ad argu. de episcopo recipiẽte procurationẽ iuxta. c. Cũ sit romana/de simonia/dicit ipsum procurationem capere tanq̃ debitaz p̃ suo labore/secundũ determinationẽ ecclesie ⁊ in solutione ad octauũ /clerici dicẽtes psalteria pro mortuis si pecuniam capiant p̃ suo labore non peccant/si indigent /⁊ ad hoc alias non teneantur Questione tamẽ. 3. excipit laborem qui est in ministratione sacramẽtorum. Item dñs Armachanus in questiõib⁹ armenior li. decimo /postq̃. 8. ⁊. 9. capitulis probauerat/q̃ non solum lege ⁊ precepto positiuo dei/ vez lege nature vetamur/seu prohibemur spiritualia dona dei/ vel eius effectum vendere/seu quicq̃ ante vel post pro illis capere: sequenti. c. probat diuersis scripture passibus: q̃ laboranti in ministrandis sacramentis in officio predicationis ⁊ alys licet pro ministerio seu potius (dicit) pro labore in ministrando per censum annuuz ob

lationes:aut alios modos honestos:necesaria vite sumere:immo vt in fine.c.addit/pro huiusmodi laboribus etiam exigere: si aliunde non habeant/dum tamen Balaam ⁊ Hesi non sequantur Quia numeri.18.legiſ filys Leui dedi oēs decimas Israhel.p ministerio quo seruiunt michi in tabernaculo federis.Et infra/comedetis eas vos:⁊ familie vestre: quia precium est pro ministerio q̄ seruitis in tabernaculo testimony.De eodē est glo.notabilis in .c.Significatum/de prebendis Q; licet sacerdoti locare operas ad certum tempus/⁊ recipere mercedem p suo labore/si alias ratione beneficy ad hoc non tenetur.Innocen.⁊ Hostienſ dicentes sacerdotes posse locare operas corporales in seruicio honesto alicuius dñi/sed non spiritualeſ:quāuis pauperes:Panor.d.c.improbat berens glos. dummodo non intendit vendere spirituale:aut pro eo pecuniam capere sed pro seruitio/⁊ recompensatione damnorum/que sustinet trahendo morā ibi. Nam vicario episcopi cōstituitur certa portio/que profecto nō cōstituitur pro seruitys tēporalibus.vt in d.c.cum eo/de electione li. sexto ⁊ c.peruenit de appel.idem videmus in mā sionarys/qui solum habent meram temporalitatē/pro seruicio spirituali. Itē beneficia dantur propē officia/de rescrip.c.fi.li.sexto. eodez modo potest clericus beneficiatus:licite paciſci vt pro obsequys spiritualib⁹ recipiat certaz mercedē vt habeat vnde viuat/ Pro quo inducit illud Aghatenſ consily.clerici stipendia sanctis laboribus debita/ scōz seruicy sui meritum/a sacerdotibus consequūtur.1.q.2.c.fi.vbi notandū est quod dicit textus stipēdia sanctis laboribus debita ⁊c.⁊ hanc sniam videt tenuisse Hostienſ in summa/post Goffredū tit.de simonia.§.qualiter cōmittat/⁊ glo.nōbilis in c.precipim⁹. 12.q.2.nec certe ridiculum est dicere q̄ homo laborem suuz vēdat aut locet. Videm⁹ eni q̄ testi nihil licet pro sua depositiōe capere /si tamen magnos labores subire debeat priusq̄z colligere poterit in materia de bereſi/aut alia graui/quid vere de materia deponere habeat.nemo tam strictus est/quin dicet testi licitum/vt pro labore ⁊ studio precium capiat. Item nuncys damus pro labore portandi literas: ⁊ longe amplius q̄z recipe rent/si nullum habituri essent eundo laborem. Item iuueni quem cupimus proficere pecuniam damus vt laboret studendo:⁊ non pro scientia quam studio acquirit.licet propter illam/immo si operam suam adhibuerit/ non pertingens ad scientiam dicimus conuentum precium meruisse Nec est velamentum simoniacis/aut pallium. quoniam suam prauitatem eque apparenter tegerent/dicentes se pecuniam quasi vite stipendium capere/aut petere/⁊ non pro spirituali/quod tradunt:Et cōfirmari videtur ex diuino iudicio/vnusquisq̄z mercedem recipiet secundum suum laborem/ergo similiter in republica stipendia debentur / non quantum profuerint:sed quantum prodesse laborauerint/alias merces eis distribuerentur pro euentu. Item miles stipendiuz ⁊ pecuniam capit:non quia vitam periculo exponit pro republica.est enim vita res inestimabilis.sed pro labore quez subit/ rempublicam pro salute plurium defendēdo. Obycies fortasse/labor iste connexus est spiritu ali ministerio.sed quisquis horum alterum vendiderit.⁊c.1.q.3. si quis obiecerit:ergo. ⁊c. Hoc argumento conterritus Panor.ab opinione tanto labore parta in dicto ca.significatum/de prebendis.post recedit c.suā de simonia/carpens dominuz Anthonium de Butrio/q̄ saluando glosam succincte dixerit/non potest induci cōsuetudo/ vt pro ipsis spiritualibus aliquid detur/vtiq̄z tamen pro labore. Respōdeo q̄ dictum.c.si quis procedit cum alteruz ordinatur ad reliquū ⁊ dari non possit nisi propter illud/ seu eius medio/vt etiaz tetigit beatus Tho.in quarto circa textum/excludēs per hoc ius patronatus connexum vniuersitati rerum / quia non ordinatur ad illam.⁊c. Beneficiuz autem datur propter officium spirituale/⁊ solum eius medio conferri potest/saltez a prelatis inferioribus/solo principe/seu pontifice Romano excepto/⁊ sic non tangit connexio que est laboris/ad spūale opus seu ministerium. Unde vt dixi nulli licet periculo vitaz exponere pro pecunia/ potest tamen pro labore/industria/⁊ sollicitudine simul concurrentibus stipendiuz capere/⁊ pro illo ad duci cōsueuit a simili illud Aug.agere rem publicam vt diuicias augeas dānabile videtur.23.q.1.militare.⁊ licet glo.in c.cuz sit romana/videatur recedere ab hoc q̄ procuratio datur ēpo p labore/ videtur illa de cā quā Hostienſ in summa titu.eodē tangit/qz ad hoc tenetur ēps ex officio.⁊ ob hoc habz emolimentū ēpatus/ q̄z q̄z illa causa parū faciat/cuz obuentiones incerte etiam sint partes stipendy laborum/sicut fundati reddit⁹

propter quod verior videtur opinio Goffredi/q̃ in consecratione vel visitatione pro labore datur ⁊ recipitur/ ⁊ q̃ illa de causa prius q̃ iuri insertum esset/licite recipi potuit/ ⁊ non solum auctoritate legis vt ipsi opinantur/inducentes c.qui peccet.23.q.4. ¶ Spiritualia per cõparationem ad spiritum creatum sunt in duplici differentia:quedam per essentiã vt scie ⁊ virtutes acquisite.⁊ hec vẽdi non possunt:saltẽ cum efficatia trãsferendi prouer.13.quid prodest stulto habere diuicias: cum sapiãz emere non possit:alia dicũtur hoc secundo modo spũalia per causalitatẽz/quia videlicet per ea attingitur effectus qui est spũalis actus vel habitus aĩe/vt docere/consulere/testimonium ferre.⁊ ydem actus dici possunt spũales per effectum seu originẽz/q̃ ab actu interiori intellectus diriuantur ⁊ procedunt. Q̃ hos actus vendere non licet sed solum laborem tenet Alex. de Vales scõa parte.q.185.membro.3.idem probat Altiß.tertia parte.q.penul.de simonia/dicens simoniacum esse/q̃ q̃ non licet/ aliquid capere pro doctrina a pueris/sed ꝓ labore/sicut sacerdos conductus accipit pro labore ¶ Pouetur/q̃ ꝓ doctrinationẽ:patrocinium testimoniũ/iudicium/vel consilium acquiritur noticia veritatis aut scia/⁊ sic acquiritur spũssanctus vt illuminans intellectum:quã q̃ non vt inflãmans affectum/q̃ eniz scia quelibet sit donum spũsscti probat auctoritate Aug.li.de mgro dicentis.q̃ cognitio veritatis ab interiori magistro datur propositis vocibus a doctore.item exodi.31 super verbo Bezeleel ipleui spũ dei/⁊ sapientia,⁊ intelligẽtia/⁊ scia in oi opere ad excogitandum quicq̃d fabre fieri poterit/glo. interli.dicit q̃ scia fabrilis est donũ dei/multo magis scia liberalium artium.sed Simõ peccauit estimando donũ dei pecunia possideri.g̃ ⁊c.item aĩa est melior infinitis mundis si essent/g̃ similiter scia que est perfectio eius/g̃ qui eaz vendit vel emit ponit impreciabile sub precio ⁊ committit simoniã/concludens/q̃ nec aduocato licet vendere sciẽtiã suã/vel ꝯsiliũ/sicut nec iudex nec testis:si tamen accedant possunt accipere expensas suas/sed nihil ꝓ iudicio vel testimonio.cius dem snie fuit San.dicens Aug.fm leges locutum esse.quia aduocatus iniustam causaz ad statiz tenetur deferre/in iusta autẽ gratis consulere ⁊patrocinari vt refert glo.in c.nõ licet.11.q.3.moderamẽ adiungens/q̃ tales operas quis locare potest :q̃ nemo cogitur de suo beneficiũ facere.10.q.2.precary. addens si absq̃ labore potest dare consiliũ/ nõ reuoluendo libros nec laborãdo in perlegẽdis allegationibus/tunc gratis tenetur subuenire. Alioꝛ snia est q̃ hmõi actus spũales a spũ creato vendi possunt/ vt in hoc sit eoꝛ differentia ad actus spũales per cõparationẽ ad spũz increatũ.vt determinat Tho. 25 dist.4.q.2.de simonia. Itẽ.2.2.q.100.art.3. Itẽ Durã. Palu. Ricar.⁊ verisilior videtur alioquĩ nõ liceret artifici pecuniã capere/ vt suã artẽ doceat.nam cognitio artis sicut vliter/ oĩs veri cognitio a spũsãcto est.vt habet Amb.sup illo 1.ad Corĩ. 12.nemo potest dicere dñs Jhs nisi in spũsancto.oẽ verbũ inquit a quocunq̃ dicatur a spũsctõ est. itẽ nemo absq̃ metu simonie posset sue artis operationẽ vendere:vt braxare pinsere.⁊c.cum operatio artis:annexa sit ⁊ dependeat a cõsideratione mentis que mere spũalis est cõparatione ad spiritũ creatum.itẽ Aug.apte asserit q̃ iurisperitus consilium/aduocatus patrocinium vẽdere potest.nec valet euasio q̃ operas suas ⁊ laborẽ locare potest nõ ipsam operationẽ/q̃ in arte minus nobili labor sepe est maior.vt ĩ portãdo saccos q̃ pĩgendo vel citharizãdo/g̃ si labor dũtaxat in hmõi locaret/vbi maior labor est oporteret plus precy soluere.⁊ ne fiat euasio de opere opato artis/strigatur argumentũ ad docere artem minus nobilem/cũ labore magno/⁊ nobiliorez cum exili labore: item magis peritus ĩ exercitio artis minus laborat ⁊ plus meretur/ergo industria hominis vel doctrinatio ipsa locari potest non tantum laborq̃ busdam enim exercitium sue artis recreatio est/⁊ quies non aĩe tantuz/sed corporis/ vt submisse canendo. ⁊c. ludus est quies in vita hominis.⁊c.4.ethico. nec tamen dubitamus mercedẽ illos ꝓmerẽri/Etiã si esset homini corpus impassibile/vt sine fatigatione ⁊ labore artẽ docere posset. nihiloinus iuste mercedez expeteret in hmõi/ ⁊ non tãtum stipendiũ sustentationi debitum/vt illo casu in sacramentis/cum hic stipendium nõ debeatur/nisi ex partiũ conuentione. ¶ Ad rationes seu motiua respondeo ad primum Et si ars oĩs/⁊ cognitio veritatis sit a spiritu sctõ.vt illuminãte intellectũ/ nõ tũ semp supnaturaliter ⁊ miraculose manat a spiritusancto.⁊ de illis dictum est gratis accepistis ⁊c. Item multis est robur corporis miraculose redditum/per Saluatorem nostrum/ac etiam per aplos/cuius vsum licite vẽdebãt

vt prius ante egritudinez/ alias miraculo=
se curati iniuste vēdidissēt suū laborē. Ex q̄
elicio preceptū dñi procedere de hys que or
dinātur ad op⁹:quod sup naturā ⁊ miracu=
lose spectat a spiritusancto/vt est effectus sa
cramentorum/ inflāmatio affectus/aucto=
ritas spiritualis/non enī verisimile est si q̄s
supnaturaliter accepit artē medicine/q̄ ex
hoc gratis tenetur quēlibet hominē curare/
secus vbi sanitas miraculose conferēda es=
set/ſmo Bezeleel cuius meminit Altiſ.ve=
risimiliter pro excercitio sue artis p̄miuz ac
cepit/Inaduertenter etiā concludit Altissio.
Si melior est sciētia mūdis infinitis/q̄ g̃ sit
inestimabilis vt non possit p̄cio distrahi Nā
seruus cum sit homo/ ſm dignitatem ifini=
tismūdis prestat Nulli tñ dubium quī iusto
precio vendatur: Non enī rebus pro digni
tate natu.rez gradu precia sunt/sed vt nostre
indigentie accōmoda inueniūtur Unde Aug.
11.de ciuita.dei.c.18. Quis enim non domi
panem q̄ mures/nūmos q̄ pulices habere
malit Et eodem passu Seruus precio vilio
ri iuste distrahitur q̄ gēma ⁊c.Sed quāuis
simonia non est vendere hmōi actus spiri=
tuales/frequēter tñ iusticia cōmittit quādo
eosdem tenemur alias gratis exhibere/Ut
cum iudex ex officio iudicare/ testis qz sub=
ditus veritatem sup interrogatis deponere:
Ex quo infert Durandus. Cuz non aliud sit
iudicis sigillum/q̄ sui iudicij testimonium/
non video quomodo pro sigillo possit aliqd
petere/nisi forte expensas cere ⁊ clericorum
ad hoc ordinatorū. Sed cū hō ad illas opez
ras non tenetur/licite illos actus vendit/pu
ta consilium patrociniū ⁊c. Etiā in causa spi
rituali vt recte addit Palude/puta in causa
matrimony/ō beneficiis/heresi/decimis.⁊c
Idē dico de arbitro/vel alio iudice non suf/
ficienter de bonis ecclesie stipēdiato/ vt su=
pra induxi de Speculatore titulo de salarys
.§.1. Dixi notanter/qñ non tenentur alias g̃
tis illas operas/stat enī q̄ teneantur ⁊q̄ no
gratis/vt si diues nollet quicq̄ expēdere p
valitudine recuperanda/tenetur illū medi=
cus curare/sed potest licite postmoduz mer
cedem excutere.vt est glo.notabilis in ver=
bo inferas.83.disti. in principio.⁊ sile est de
aduocato:si cliētulus alias perditurus esset
causam totius hereditatis/obligat lege cha
ritatis operas sui patrocinij adhibere/ sed
nō gratis qñ clientulus est soluendo. Ob
ycies fortasse illud Greg.recte iudicās si pre
mium remunerationis expectat fraudem i
deum perpetrat/quia iusticiam quaz gratis
impartiri debuit/acceptatione pecunie ven
dit.11.q.3.cum recte iudicat/q̄ nullo casu li=
cet arbitro vel iudici suum actum seu ope=
rationem vendere. Itez Prouer.23.verita
tem eme/⁊ noli vendere sapientiā doctrinā
⁊ intelligentiam.super quo glo.interli.gra
tis accepistis.⁊c.q̄ non licet pro doctrinatio
ne precium accipere.quod specialiter con=
firmo de doctrina theologie/ qz preceptum
Math.10 cōplectitur sermonē seu predica
tionem/q̄ potius doctrinā spūalez scripture
sacre. Et pariformiter cuz disceptatur super
qualitate snie/an heresim continet/errorez/
aut offensionez non licebit pro informatio
ne iuris preciuz capere. Respōdeo licet p̄
cium capere ad metiendū terras vel pannū
⁊ nō vt verā mensurā dicat/ seu vt recte me
tiatur/obligamur enī iuste quod iustū est ex
equi Deutero.16.similiter dico licet premiū
aut stipendium capere pro consilio.sed obli
gatus consulere/non potest premiū capere/
vt recte consulat seu veritatem consilij ser=
uet.idem est de iudicare vel arbitrari. Etiaz
quāuis pro actu iudicādi nihil capere posset
vtiqz tñ pro actibus quos sbire ⁊ pretermit
tere habet ad se informandum de causa me
ritis/⁊ qualitate/qñ ad hoc ex officio vel ali
as ad gratis faciendum non tenetur. Ad
secundū dico q̄ est consilij non necessitatis
vl' precepti/vl' intelligitur de sapia/doctrina
vel intelligentia que discipulis aut consulē
tibus obuenient/⁊ qz illa principaliter est dei
nō nr̄m opus/ideo per nos vendi nō debet
secus de proprio actu vel laboze. Quod glo.
ibi dicit g̃tis.⁊c.solū est iductio silis nō red/
ditio cāe quare fieri oporteat.⁊ quāuis Pa
lude visuz sit q.vlti.de simonia art.2.q̄ doc
trinationē theologie vēdere simoniacū vi=
detur/secus de alys sciētys/ ōziū tñ videtur
ex c.qz nōnullis/de magr̄is:vbi in metropo
litana ecclia/q̄ diu theologiaz illic docuerit
⁊ q̄ spectant ad curā aiaꝝ assignatur p̄bēda.
Et certe difficile erit dare causam/quare ad
uocatus i causa spirituali puta matrimony/
heres/vsurarum/⁊c.potest suum patrocini=
um vendere/ ⁊ iurisperitus consilium/ non
theologus suam doctrinam. Ad verbuz sal
uatoris Math.10. dico vt supra.loquitur de
predicatione ordinata ad inflammationez
affectus/que semper spectanda est superna=
turaliter.secus de p̄dicatiōe vel doctrinatio
ne ad nudam elucidationem veritatis:seu
illuminationē intellectus. vt ponatur inter

infideles questio agi/an vsure secundus scri
pturas veteris/ꝛ noui testamenti: licent an
non/pro illius enim discussione licitum vi=
deretur ipsis infidelibus pro studio materie
ꝛ decisione preciuz capere. Sed in hys pun
ctis duobus suadeo/si quis infirmus est vel
scrupulosus/iuxta apli consilium olus man
ducet.ad Ro.14.ꝛ in hmoi exercitio actuū
spiritualium/siue respectu spiritus increati/
siue creati/velit stipendium vel premium ca
pere eodem modo quo licet/ꝛ non alias nō
determinādo se ad ipsam operationem vel
laborē/sed ī gne/ꝛ a vicio simonie liber erit.

A Quo ad secūdū inuenio apud do=
ctores simoniā vetustiori voca=
bulo dici posse balamiā q̄ Balaā
prophetie donū vendere voluit.
numeri.22.vnde Petrus.2.canonica.ca.2.
cor exercitatū auaricia habētes/ male=dictio
nis filij/derelinquentes rectam viā errauē=
runt/secuti viam Balaā ex Bosor/qui mer/
cedē iniquitatis amauit/ correptionez vero
habuit sue vesanie/subiugale mutum aīal ī
hoīs voce.ꝛ ī epistola Jude.ꝛ error Balaā
mercede effusi sunt.itē.3.Re.13.de Jeroboā
legimus.constituebat sacerdotes de nouissi
mis populi:quicunq; volebat/impleuit ma/
num suam ꝛ fiebat sacerdos: quo facto di=
citur cōmissa esse simonia.1.q.1.cos:sicut de
Jesi.4.Reg.5.inducit eniz ibi textus.3.ꝛ.4.
Regum libros. Nec videntur aly passus q̄
memorati de facto simoniaco haberi/nihil
ominus in facto Jeroboam/simonia solum
erat/non quo ad rem ipsaz (qr a parte rei ni
hil spirituale tradebatur per cōparationem
ad spiritum sanctum/erant enim sacerdotes
idolorz)sed quo ad opinionem ementium/
ꝛ vendentis/qui idola pro dys colebant.sed
vsitatius simonia dicitur a facto Simonis
magi/de quo actuū.8.qui pecunia obtinere
voluit facultatem dandi per manus impo=
B sitionē spūsctū/vt inde pecuniā colligeret.
Et capitur simonia dupliciter. Uno modo ge
neraliter/vt est voluntas tradendi vel negā
di aut accipiendi spūale/propter causam in=
debitam/ita q̄ similitudo ad factum Simo
nis consistat/q̄ vtrobiq; medium seu causa
nō conueniat. Qui eni pro respectu persone
consanguinitatis/aut familiaritatis/pecca=
tum alterius episcopo non indicat/vel indi
care detractet/item impenitentez vel min
digne penitentem/gratia vel fauore ad re=
conciliationez adducit/vel digne peniten=
tem odio a reconsiliatione excludit/simo=
niacus est c.nemo/de simonia/ Ubi nota q̄
gratia vel fauore penitentem ad reconcilia
tionem adducere simoniacum est/qr spiri=
tuale procuratur digno pro causa indebita;
ꝛ glo.in verbo consanguinitatis. Non re=
fert iniustus cordis amor/an sordide preces
interueniant.1.q.1.siquis neqz.item.24.di.
ca.quando:ex consilio Agathensi. Quibus
examen ordinandorum committitur/ caue
re debent ne aut fauoris gratia/aut cuiuscū
q̄z muneris cupiditate allecti/a vero deuiēt
vt indignū.ꝛc Quī q̄ donuz sctī spiritus ven
dere conati sūt/corā deo iam condēnati/ec=
clesiastica dignitate careāt/vbi consiliū sup/
ponit tam fauore q̄z munere ordinē vendi.
ꝛ ca.vnico vt ecclesiastica beneficia sine.ꝛc.
Reprehēdit papa archiepm Mediolaneñ.
.2.de carnalitate/ Qr non ex affectu carnali
sed discreto iudicio debuisset ecclesiasticum
beneficiū/ꝛ officiuz in personas magis ido
neas dispensare/vbi glo.in verbo carnalita
te/notat epm simoniā cōmittere/dum prop
pter consanguinitatem alicui dat beneficiū
alias non concessurus:qr iniustus cordis a=
mor.ꝛc.propter quod Lantor Parisieñ pre
ter triplex munus/a manu/ lingua/ꝛ obse=
quio/duplex aliud munus adiecit quo simo
nia cōmittitur videlicet munus sanguinis.
nam ve illis qui edificant Syon in sangui
nibus,Michee.3.ꝛ mun9 timoris.qñ.s.ppt
/pces armatas quis dat pbēdā. Porū quicq;
modorum sanctus Bonauen.dat hanc suffi
cientiaz:si quis inordinate mouetur hoc vel
est ex timore male humiliāte ꝛ sic currit mu
nus timoris/ vel ex amore male inflāmāte
ꝛ hoc tripliciter/vel amor est superbia vite
ꝛ sic est munus a lingua/aut concupiscentia
carnis/ꝛ complectitur inordinatum amorē
cognatorum/ꝛ aliorz/vt si quis amore forni=
carie promouerit filium eius/vel est concu/
piscentia oculorum/ꝛ comprehenditur tam
munus a manu q̄z ab obsequio Et dicit q̄ a
simonia sic accepta/pauci in clero sunt ho=
die īmunes respectu multitudis. Alio mo=
do capitur spēalius simonia vt consistat in
imitatione Simonis magi/non soluz in dā
do vel recipiendo spūale propter cām inde
bitā/sed propter munus quod inde sequi in
tendit/vel cuius medio vult spūale cōferri.
Et describit a docto. cōmuniter: Simonia
ē studiosa volūtas emēdi vel vēdēdi spūale
vel spūali annexū/ Et capitur verbū emere
ꝛ vēdere gnaliter vt se extēdit ad oēm con
tractum non gratuitum/ꝛ additur studiosa

secundū Tho. qz pfectio pcti consistit in electione/ꝛ dicitur studiosa quasi electiua. Sed scōm hoc describitur solū simonia deliberata ꝛ electiua. cum tñ optare pro spūali pecuniā sine electione vel deliberatione preuia fit verū pctñ simonie/sicut desideriū cōmixtionis cuz aliena/absqz adhuc electione. ꝛc. est adulteriū. Et dāt doctores cōiter tres rationes: quare simonia est pctñ. Prima p respectū ad spūale emptū vel vēditū/qz nullo pōt terreno precio cōpēsari: sicut ōt Salo. de sapia prouer. 3. preciosior est cūctis opib⁹ ꝛc. hec non est satis vlis. non enī probat viciuz vel culpam esse: si pro spūali spūale cōpareť/baptisma baptismate bñficio bñficiū/Fmōe sermo. ꝛc. Scōa per comparationē ad vendentē/seu a quo/ qz spūaliuz nos sumus soli dispēsatores/ꝛ ministri 1. ad Cho. 4. sic nos existimet homo quasi mistros Christi ꝛ dispensatores misteriozz dei. ꝛ 1. Pe. 4. vnusq̄sqz sicut accepit gratiā in alterutruz administrātes/sicut boni dispensatores dei. ꝛc. sed a dispēsatore nihil licet ō dñi voluntatē emeť/ꝛ q̄ sit ō dei voluntatē patebit in ratione sequenti. Tercia sumitur per cōparationē ad spūaliū oziginem: manant enī ex ḡtuita dei voluntate. Qui igitur spūale vēdit aut emit irreuerentiā exhibet deo/ꝛ rebus spūalibus seu dīnis: propter quod peccat peccato irreligiositatis. hinc precepit dñs gratis accepistis ḡtis date. Math. 10. Dictā diffinitionē carpit Hostieñ quasi diminutā/dicens q̄ ad di debeat/cum opere subsequuto. qz in solo affectu neq̄t consistere simonia. allegat. 1. q. 1. c. reperiūtur. c. qui studet ꝛ ca. eos qui. ꝛ. c. si quis neqz. argu. c. fi. de bigamis/vbi dicit propter affectum cum opere subsequuto. sequūtur Hostieñ. Io. An. ꝛ Panor. in c. vnico. de simonia. Boyck in c. fi. eodez titu. ꝛc. sed cum eiusdem speciei sit pctñ interiozis actus/sine opere subsequuto/ꝛ cuz opere: potissime quum extrinsecus prohibetur progredi in opus/iuxta illud Augu. si cui etiam non contingat facultas concumbēdi/ꝛc. de penitentia. dist. 1. ꝛ illud saluatozis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam. iam mechatus est eam in corde suo: necesse est fateri/q̄ sine opere subsequuto in nuda volunte sit peccatum simonie. Itez qui vult furari si posset/impune nihil capit ꝛ reus est furti/ō penitentia dist. 1. si propterea/ergo voluntas emendi spirituale sine opere/etiā habet speciem ꝛ rationem simonie. ꝛ miroz si aliquis doctozum dicere audet voluntatem vendē di spirituale vel emendi improbam nō esse ꝛ vacare culpa/ q̄ si culpā admiserit / nulla preter simoniā signabilis videtur. Non obstant que ipsi inducunt/cum hoc solum probetur q̄ sine opere exteriozi subsequuto traditionis: promissionis/vel remissionis/nemo incurrat penas iuris/puta suspensionis ꝛc. vt notant glo. capi. que inducunt. ꝛ hoc certe mea snia de benignitate apostolica: cū alias possit simoniā mentalē vt heresim in solo actu interiozi penis afficere/de quo est glo. notabilis in clementiā prīa/de hereticis in verbo eo ipso incurrant: sed de hoc alias/nec refert an loquamur de prohibito qz simoniacuz/vel simoniaco qz prohibitū: Qz voluntas faciēdi qd̄ ecclesia prohibet mala est/ꝛ culpā continet/cūꝫ huis contenta fuerit fuis terminis/ꝛ non progrediatur in opus. Distinguo igitur quadruplicem simoniā/mentalem tñ sine opere/mentalē cum opere sb̄sequuto sine conuentione seu pacto/cōuentionalē/ꝛ quasi conuentionalē. Prima consistit in solo actu voluntatis/ sine interuētu muneris vel pacti aut conuentiouis. Scōa cōmittitur dū mun⁹ interuenit: sed sine pacto aut cōuentione Cōuentionalez simoniā dicit Hostieñ a nullo doctore descriptā in c. tua/de simonia. ꝛ eā describit sic. est spūaliuz vel annexozz precedente pacto conditionis/modi/precū/seruicy/vel cuiuscunqz temporalitatis receptio vel donatio/probat per c. cūꝫ pio. 1. q. 2. c. si quis neqz. 1. q. 1. ca. quesituz de re. permu. de pactis c. fi. de etate. ꝛ qualitua vt ecclesiastica bene. c. vnico: ꝛ d. ca. tua de simonia: Quasi cōuentionalis est duz expresse nulla intercedit pactio/tacite tamē pacisciūtur/de hoc notant docto. ca. ꝛ si questiones: de simonia: vbi Panozmi. si ozdinandus offerat rem modici precy/ sed precessit petitio est simonia/ inducit c. ex tue/ eodem titulo. Idem notat textuz notabiliter dicere/q̄ maxime illa tria sunt attēdenda. Quo innuitur q̄ etiam alia attēdi debeant vt cōsuetudo capientis/quid enim si ab ozdinando offertur res modici precy/sed ozdinator non consueuit sine precio ozdinare/certe iudicabitur simoniacum/quia attendenda est consuetudo patrissami. c. primo de pignozibus. ꝛ l. qui se miscent. ff. de vsuris. ꝛ idez dicit in alys circūstantys argu. legis. fi seruus plurium. §. fi. ff. de legatis primo. Ex hys patet si in spiritualium collatione vel acquisitione: pactio intercesserit de quacunqz etiaz mīma re: ſp̄ cōtinet labē simonie/ imo ꝛ ei⁹

que cõuentionalis a doctoribus appellatur. nam de rerum permu.c.quesitũ dicitur.cõmutationes prebendarũ de iure fieri non possunt:presertim cũ pactione premissa/que circa spũalia vel annexa spũalibus labez sp continet simonie.hinc si permutantes soluz paciscantur ad inuicem seu hoc mõ conuenerit/tu facies pro posse q̃ ego habeã beneficiũ tuuz/z ego faciã q̃.tu habebis meum/ est simonia fm Rod.refert z seq̃tur Asten f de simonia.q.1. propter quod Hostien dicit non licere hys qui permutare voluerint/vt tractatũ habeant.Et veruz dicit de tractatu cõtinente cõuentionẽ aliquã seu pactionez/ secus si tractãdo inuicẽ sua desideria soluz innotescant/z oia superiozis arbitrio disponenda relinquant/vt notant doctozes in ca. q̃sitũ.nec potest vt q̃dã inaniter opinãtur/in spũalibus quecunq̃ compositio interuenire de dando spirituale pro spũali:vel tpale pro spũali.eteni res sacre vt possideãtur aliquo dato vel retento/vel promisso(dicit textus) credimus habere speciẽ simonie/de trãsact. c.super eo/probans per hoc/oẽm transactionem in spũalibus illicitam. q̃ autẽ fit compositio vt aliquo dato/vel retento/ aut promisso/teneat vel acq̃rat.zc.vim habet z speciem trãsactionis. Hinc notãter eodẽ textu subditur:si tũ gratis z amicabiliter inter se litigãtes cõponant/sacris canonibus nequaq̃ dicimus obuiare.super quo Jo.An. Panoz.z aly notãt cõpositionẽ aliquo dato vel retento nõ posse interuenire sed gratis.exẽplificant quõ hoc fieri possit. Si adinuicem cõuenerint stare dictamini aliquoz/quod illi dixerint esse iuris. Et hoc notent practici qui in beneficialibus student partes cõcozdare/ ¶ Circa diffinitionez simonie proprie dicte que munus requirit habituz: vel speratuz/aut promissum occurrunt tria dubia. Primũ an p̃ces fuse pro beneficio inducãt simoniam. Scõm an seruitium honestũ pro beneficio impẽsum. Tertiũ an metus indignatiõis aut damni.zc.si quis propterea beneficiuz confert censeri debeat simoniacus ¶ Quo ad primum notat Innocen.in c.tuã de eta.z quali/dici posse/q̃ siue pro se/siue p alio quis roget etiã idigno/siue dignitas fm erit:siue simplex beneficium/quãtuis peccet fundens preces iniustas/non propter hoc dicitur habere beneficium simoniace/ nisi id faceret intendens obligari collatozi ex precibus/vel eundem exonerare ab aliquo seruicio vel debito quo ei tenetur/i talibus enĩ idem est remittere quod dare/etiaz si remittatur naturalis obligatio tantum/qua quis obligatus est ad anthydoza.ar.ff.de calumniatozibus l.secũda z.3.ff.de peti.here.l.sed z si.§.consuluit.1.q.1.si qui sunt/de simonia querelam. Ratio est secũdum eum:quia vt cõmittatur simonia/opozet q̃ munus interueniat.1.q.1.sunt nonnulli. tales autem preces frequenter interponuntur/ non pro munere/sed pro cõsilio/licet sepe iniusto/vl inhonesto/igitur non est simonia quamuis sit peccatum/nec tenetur ad resignationem taliter promotus/sed sufficit q̃ penitentiaz aliter agat/de simonia ca.fi.addit.etiam potest collatoz nõ sequi preces iniustas vt hic z si sequatur : nec tamen resignare tenetur nisi promotoz expressisset q̃ propter preces hoc faciebat/z si pecunia data fuisset ar. ca. fi.de simonia Recitatis hys dictis Innocẽ. dicit Joan.An. Hostien hãc glo.Innocen. per omnia non approbat/dicens q̃ licet aliqua de predictis non sunt proprie simoniaca/sunt tamen quasi simoniaca/ ideo remittit ad summaz.§.qualiter simonia committatur in versiculo lingua/ Panozmi.dictam opinionem Innocen.approbans:postquaz eius dicta aliquantulum ampliauerit/dicit ego credo q̃ i omnibus casibus in quibus dicit glo.simoniam cõmitti interuentu precum/q̃ simonia non est:si certum est q̃ non animo obligandi/preces interposuit:si vero certum est q̃ aio obligandi/est simonia. Si dubiũ est tunc pro indigno presumũtur violente:z presumo q̃ aio obligandi.z inducũt simoniam.si pro digno non presumuntur violente:sed ad excitandum/q̃ superioz faceret:secus tene in datione/ etiã pro digno. z est cã qz tunc adest aliq̃d promouẽti/sed p̃ces perdit vbi preces interposuit vt dz 1.q.1 q̃busdã/si pro digno ad excludẽdum magis dignũ illicite sunt:z posset in dubio presumi q̃ aio obligandi:zfic inducent simoniã/vbi esset regularis vel als bñficiatus:addit qñ q̃ preces sunt spũales.zc.z q̃ predicta procedunt qñ eo sciente: vel si ignoret in eius fauozẽ sunt interposite/secus si in eius odiũ c.nobis:de simoia:z dicũt doctozes idẽ esse si p̃ces apud seruitozes vel collateralẽ fundãtur/ac si apud principalẽ p c.pñtiuz.1.q.5. sed debile argu.inducũt:q̃ in precũ fusione nullũ mun⁹ interueniat:regularitẽ enĩ p̃ces audim⁹ vl ob speratã bñuolẽtiã:vel qz apõ nos meruit audiri/vel qz magnipẽdimus a tali viro rogari/aut qz indignationẽ vere=

mur/at certe timemus eius contristationez quomodo Adam simul de pomo vetito mā ducasse legitur/ne suam contristaret sodalē: Sed quolibet hoꝝ modoꝝ aut similiuz munus ī precibus queritur/videlicet fauoris/carentie indignationis/vel mesticie/aut honoris:dicit enī philosophus in simili c.de felicitate.1.retho.q̃ tam eris auidi/q̃ ambitiosi cupiunt donari:quia ⁊ vtilitatē affert quā auarus amat/⁊ honorem quez ambitiosi appetunt.quanto magis ad propositum nostrū amant homines ab alys rogari/vel si eminent rogantes/a ut vt sue eminentie estimationem capiant/dum a cuiuscumq̃ conditionis hominibus roganť.item eodē c.tradūt doctores/dare beneficium propter adulationem esse simoniacum.Viroꝝ autem q̃d minus muneris preces quā adulatio conti neant.q̃ dicunt preces pro consilio adhiberi:iaz non propter preces fiet collatio/sed ꝓ pter persone qualitatē/nisi in consilio simul munus querat fauoris/aut alterius hmōi/⁊ sic ad simoniam fit reditus.nec refert modi citas muneris quod in precibus cōsistit/qm̄ in furto nihil interest/ parum aut multum quis capiat/modo inuito dnō capiat. 14.q. 6.c.fi.nec in gula an vilissimū olus sit.in qō gule flamma inardescat.41.dist.quisquis.⁊ certe totum in estimatione eius qui mouet consistit:quid enī si ludificatus collator existimet sibi pomū aureū representari vt beneficium conferat/eque simoniacus erit/⁊ ꝓuisio labefactata/ac si vez pomum aureum suscepisset.In oibus eniz istis sufficit spūale nō ḡtis oferri.Dinc verior theologoꝝ sniā videtur/quā ⁊ magna in parte secuti sunt iuris doctores antiqui/si principaliter mouet fauore precum vel timore rogātis/quātum ad dīuz iudiciū simoniā cōmittit'rogatus/ ⁊ etiā rogans si hoc intēdit.fm Tho.Durā. Palu.si aūt pro se vel alio curā aiarum/vel simplex beneficiū petat digno/vel indigno seruit distictio quo ad presumptiones ī foro exteriori/seu iudicy:sed veritas rei coniectura humana nō cōfundit.Potest tm̄ quis ad preces alicuius oferre alias non collaturus sine vicio simonie/qm̄ preces capit in certuz testimonium veritatis:nō dubitans dignuz esse ꝓ quo talis rogauerit.sed tunc p̄ces(vt dixi)nō sunt cā puisionis nisi forte sine qua nō.Cuius filē est.si mihi optio detur e duobus muneribus eligēdi quod velim:⁊ astās declarat alterū esse de vnicorno ac preciosi reliquuz de reubarbaro ⁊ quod seruiat colere purgāde/si ego reubarbarum elegero/nō est illius causa testimoniū eius qui astat/sed mea affectio q̃ .s.cupio colere purgāde medicinā.sic dum preces solum adhibentur īvim consily(vt ipsi dicunt)vel potius testimony de idoneitate seu dignitate persone. Si petas an ne ceteris oīb⁹ parib⁹ liceat ad preces conferre:cum alias non erat collaturus.Vana questio videtur /cuz tunc eius arbitrio relinquatur)vtri duorum prouidere velit/quēadmodū cum vni tm̄ elemosinam dare valeo ⁊ duo occurrunt eque egētes. cē set tm̄ Augu.difficultatem hmōi sorte dirimendā esse primo de doctrina christiana/nisi hoc mouere velis an ꝓpter munus precū aliq̃d variare liceat:⁊ certe dico q̃ non/imo nec dignioꝝ:cum potius simoniace ⁊ non ḡtis conferet.¶De secundo.s.seruicio quidā distīguunt qualitatē seruicy/q̃ q̃ ꝓ honesto seruicio liceat beneficiū conferre/modo sumens dignus sit:vt tenet glo.in c.sunt nonnulli.1.q.1.qz Greg.exponens quid sit mun⁹ ab obseq̃o/est ei inq̃t seruitus indebite impēsa:sed fallit glo.equiuocatio termini indebite:non enī capit ipsum Greg. vt idem sit qō inhoneste vel ō debitū/ex gne.s.operis/vt est procuratio focarie.⁊c. sed capit indebite:vt idem est quod nō ex debito vel obligatione qz tunc solū venit noie muneris vt ibi loq̃tur.hinc ī c.ordinationis dicitur vel obseq̃o alicui psone ea intentione impēso. etiā non describit ibi Grego.munus ab obseq̃o/sicut nec munus a ligua sed exēplificat solū.nam vt postea dicā q̃ spūalia dat vt sua recuperet simoniā cōmittit.⁊ idē esset vbi seruiciū als debitum/sine beneficy collatione obtinere nō posset.Aly dicunt q̃ licitū est dare prebēdā secundario ⁊ minus pricipaliter ꝓ seruitio/dū pricipaliter det pro deo/huius sniē est glo.in.c:cū essent/ de simonia:dicēs cuilibet licere vt seruiat epō vel alteri spe future remunerationis/sine pactione vel cōditione/ dū pricipalit/hac intentione nō seruiat:nec eps ei directe pro seruitio prouidere intendat qz sic esset munus ab obseq̃o.1.q.1.ordinationes ⁊c.sunt nōnulli/als nisi speraret ab eo remunerationē/ quare seruiret ei:cū ex debito nō teneat/de eodē est glo.in.c.tua nos de simonia.⁊ sequuntur cōiter docto. idem videt tenuisse Tho.25.dist.4.q.5.de simonia:sed pari ratione licitum erit dare prebēdam minus principaliter ⁊ secundario pro pecunia/ modo principaliter detur propter deū/⁊ psone dignitatē/ verbi grā do Joāni

prebendam ob fructū quez per ipsum in cu
ra aiarum spero futurum/sed minus princi
paliter vt in sua receptione det 10.reneñ ele
mosinā/ꝛ manifestam prohibitionem.c. ex
multis.1.q.3.ꝛ quāuis Panor.dicta opinio
ne glo.incesserit dictis c.cuz essent. tua nos
de simonia/c.tū fi.eo.ti. semetipsum correx
isse videtur/dicit enī vt tutius seruādū esse/
ꝙ textus ille procedat in spe secundaria:vt
vbi spes ꝑmaria ꝛ principalis fuerit:īmineat
restitutio.sed certū est textū illū loqui de fac
to culpabili/ꝛ pro quo opus sit pnia/vult er
go implicite ꝛ secūdario sperare spūale per
tpale seruitiū vel aliud qd̄ crimē contineat
ꝛ culpā:etiam si intelligāt/ꝙ licet minus pri
cipaliter dare pro seruicio tanq̄z pro fine sb
fine/puta vult dare prebendā vt remuneret
seruiciū/ꝛ vult remunerare seruitiū propter
deū.hic(vt recte dicunt Altis.tercia parte q.
quō fieri habet simonia circa spūalib⁹ an ne
ra.ꝛ Archidia.1.q.1.ordinatiōes)pria volū
tas est mala/est eñ dare spūale pro tpali.ꝛ sic
non gratis.quare non pōt referri in deum.
¶Dico igitur cū eis/ꝙ non licet dare prebē
daz pro seruicio etiā honesto:vt pro cā finali
q̄.s.sit ratio conferendi.sed bene vt pro cau=
sa excitatiua/sicut aliquis vadit ad ecclesiaz
ad sonituz cāpane/cū sonitus ipse nullo gñe
sit cā quare vadit ad ecclesiā/sed sup hoc si=
gnificat qua seruiciuz dei incboāduz sit.aliō
sile dat Altis.de pnitentia q̄ nō est materia di
lectiōis/sed tū incitat ꝛ ponit ḡduz ordinis.
sed ō hoc als/eodē mō seruiciū tpale ceteris
paribus facit magis vni prouideri q̄z alteri/
ꝛ tū nec ē cā ꝑmaria vel secūdaria. Si dicas
pari rōne pecunia poterit eē cā incitatiua ad
dādā ꝑbēdā.s.ad cognoscēdū merita ꝑstātis
obsequm/ dico nō esse sile qr quēadmodū q̄
dā sapiēs dixit/curie prelatorꝫ sunt pbatoria
clericorꝫ:qb⁹ meritis cognitis ꝑ ipsis dāda ē
ꝑbēda/nō pro seruicio/pecunia autē si dareť
nō ꝓpter hoc aliquod eius meritū vel fideli
tas innotesceret/Altis. admittit ꝙ in casu
possit pecunia incitare licite vt deť prebēda/
sicut ꝛ Mauri.epūs dedit cuidā clerico prebē
da m/intuitu beneficy tpalis/quod pater ei⁹
ī necessitate dederat epō/quod intelligo: dū
datio illa pecunie facit ad declarationem vl
spez dignitatis/ꝛ caret ratione muneris ob
quod scilicet spirituale detur. ratio istorum
est/oportet spirituale dari gratis/ quod autē
datur ꝑ pecunia vel seruicio vt pro fine mi
nus principali/nō datur gratis.etiā si sit fi=
nis sub fine.vt facio picturā pro pecunia mi
nus principaliter/ ꝛ pricipaliter vt deus per
picturaz ꝛ in imagine honoretur:certum est
ꝙ hic nō gratis do imaginē/sed realiter ven
do.ḡ.ꝛē. si etiam pactuz aut conuentionem
faceret de habendo beneficiū post seruiciuz
nemo ambigeret simoniam esse.quid ergo
excusare poterit voluntatē eandē que soluz
pacisci cauet/ne grauius periculum incidat/
etiā posset pacisci vt ei pro seruitio min⁹ pn=
cipaliter detur.ꝛ in facto Simonis magi(vt
recte dicit Armachanus li.10.c.19) nullum
pactum fuit/pecuniā obtulit/potestatem sibi
dari petyt/concludens etiaz cum fine pacto
fit:a simonia liberum non haberi. ¶De ter
cio videlicet metu propterea dubiuz videť/
qr dum metu cōfert:nullū munus expectat/
in simonia autē de qua nunc loquimur sem
per est voluntas emendi vel vendendi. Pre
terea mutuum debet gratis fieri.nam Luce
6.dicitur/mutuum date nihil inde sperātes/
sicut quo ad simoniaz iubemur gratis dare
q̄ gratis accipimus.sed pro mutuo licite spe
ramus īmo in pactum deducimus reruz no
straruz recuperationem/de vsuris c.1.ḡ simi
liter in collatione spūaliuz potest quis licite
ea conferre/vt tpale assequatur quod suum
est/vt se poti⁹ credere dicit Angelus de cla=
uasio in verbo simonia.3.§.38. Respōdeo ꝙ
simoniaca est oīs spūalium collatio nō gra=
tis facta/contra illud Math.10.gratis acce
pistis gratis date.ꝛ qui metu facit non gra=
tis ꝛ liberaliter facit/sed vt penam euitet. 2
rethorico.ca.de gratia. Si sui cā faciunt aut
fecerint aut coacti fecerint/ gratia non erit:
itē qui metu dat pecuniam/non liberaliter:
sed sui causa dat.ꝛ qui ob metum corporis/
vel dedecoris bellorum pericula subit/non
fortiter agit.3.ethi.est ergo simonia cuz me
tu quis cōfert beneficiū/vnde beatus Tho.
27.dist.4.q.2.carere malo habet rationem
boni .5.ethicorum /ideo perinde est ac si pro
pter bonum aliquod consequendum bene=
ficiuz deť. Nō specialiter notat de precibus
porrectis ab aliquo potente qui periculum
comminatur/ꝛ dici solēt preces armate/idē
manifeste asserit Durādus:cantor Parisieñ
Bonauētura:ꝛ plures alij. ¶Ad primū res=
pondeo/ꝙ carere malo habet rationez mu
neris/ꝛ facit spirituale collatum non gratis
esse collatū/dum est causa conferendi. ¶Ad
secundum licet Angelus dubitare potuit an
simoniacum sit conferre beneficium pro re
sua tpali recuperanda/bea. Tho:passū statiz
īducto solutiōe ad scōz dicit dubiū nō eē/qn

simoniā omitteret si quis aliquid spirituale debitori suo daret/ vt quod suum est recuperet Nec valet simile de vsura.nam satis est ex mutuo nihil sperare alienū/ immo licite damus mutuū animo exonerādi nos a naturali obligatione gratitudinis/quam āthydora dicimus Et licite rogamus nobis mutuum dari: quia in simili necessitate eidem mutuū dedimus/ que oīa a spirituali collatione excludi debent/ quando ea conferre oportet

Quo ad terciuz principale An oīs simonia obliget ad restitutionē/ distīguo:vel simonia cōmissa est per mediatorem puta alium ab electo/ordinato/vel beneficiato/ ⁊ hoc dupliciter:vel in eius fauorem/aut in dispēdiū vel odium. Si secundū/iuxta c.nobis de simonia non tenetur renūciare beneficio/vel ordini sic quesito.quia fictione canonis intelligitur via canonica intrasse/nec distīguo ibi/an hoc medio puisio ꝓcurata fit/an nō. Si ī eius fauorez/duplicit accidit vel eni pecunia seu munus aliud dedit causaz prouisioni/⁊ viciatur prouisio dic.c.nobis.vel non dedit causam/⁊ eo ignorāte data est/ ⁊ tunc canonica est prouisio/nec tūc resignare tenetur/imo(vt verbis Greg.vtar)nullatenus ei obesse videtur/nec ad reatū criminis cuius consciam non habuit/nec ad electionis vel ordinationis cessationē/ad quā alias non p prauā illorum cupiditatem peruenisse docetur.1.q.6.c.fi.⁊ vigilāter attende ꝓ aliud est dicere quēpiā alias fuisse assecuturū/⁊ aliud illa via assequutum non esse.cum eni offertur Joāni vinuz gratis:si oīno vrbanite sua preciū soluere velit/licet alias gratis habiturus erat/nunc titulo emptionis habet.⁊ iuxta hoc castigari debet resolutio Grati.quam dat in c.filiū/qñ ordinationes false diiudicātur ob interuentū precum.1.q.1. vnde si als decreuerit mihi epūs conferre beneficium gtis /⁊ ego ei pro beneficio munus offero/si iaz aiz mutans propter munus prouiderit: nulli dubium/vt ego emi ita ⁊ epūs vendidit.sed quid si pecunia electoribus data est/ vel collatori/an ne oportet beneficiū sic quesitum resignare:dicit glo.c.nobis.verius eē ꝓ simonia fit commissa:qualiscūqz fuerit intentio eligentiū.quā opinionē sequitur Hostien. Joā. An.⁊ Panor.non eni(vt Jo.An. arguit)videtur quō constare possit de intentione eligētis/cui vt criminoso/in suum fauorē deponenti non creditur. ⁊ facile q̄ pro pecunia elegisset:diceret ꝓ alias eundē elegisset.nec releuat si prius dixerit/quia potest interi mutasse opinionē Panor.aliquāto extensius materiā tangens dicit:si data fuerit pecunia electoribus viciosa est electio/⁊ procedunt rationes Jo.An. Si tercio puta si cōsanguineo vel amico debentiū eligere/⁊ tūc si pecunia data fuerit per ipsum qui sperabatur eligi/oīno viciatur electio/etiā si fuissent ipsū alias electuri.qz pro iure spirituali querendo non debet aliquid dari.c.ad aures/ō simonia:⁊qz locus regiminis ambientibus negādus est.8.q.1.in scripturis. Vel data est per alium alteri ab electore vel electoribus/ ⁊ procedit.ℸ.vlti.c.fi.1.q.6. Hanc opinionez valde firmare videtur textus in di.c.nobis: excipiens solum in promissione facta electoribus si in eius dispendium factum sit. sed hec quo ad forum iudicij vbi presumptionibus agitur/aliquid variare possunt:nō quo ad forum conscie/vbi nude standū est veritati/cōtra quantūlibet vehemētissimas presumptiones.quo foro ꝓcedit pria opinio tacta per glo.⁊ fuit Goffridi ꝓ nō viciatur electio:si ꝓpter hoc ad eū eligēdū nō sunt moti. Itez pono ꝓ ipsemet electoribus dederit vel promiserit vt eum eligant/⁊ re integra intelligens simoniacuz esse/recedit a pacto/vt forsan pecunia restituitur/nullo iure docere potestis hunc ad eligendū passiue: seu vt eligatur factū inhabilem/ quo etiaz suppofito impetrabilis est medio tpe dispensatio:q̄ in foro iudicij doceri poterit medio pecuie ad prouisionem peruentū non esse/ ⁊ sic indistincte itelligo.ℸ.Greg.inductū/quādo simonia commissa non dat causam prouisioni/ non viciatur prouisio. Huius do simile.promitto Joāni pecuniā pro beneficio/quod alius conferre habet videlicet Petrus.⁊ ille mihi confert gtis.non sum ex hoc simoniacus in beneficio)cū effectu vt me afficiāt pene irregularitatis/⁊ excōicationis/ ō simoniacos ī ordine vel beneficio decrete Nec obstat d.c. nobis.in eo ꝓ solū excipit/qñ in dispendiuz ⁊c.qz loquitur solū in casu/qñ simonia cām dedit prouisioni:cū.ſ.per pecunie promissionem/procurata est electio/⁊ sic non tangit casum alium qñ pecunia data est: ⁊ tñ electio gtis de tali persona/facta est. ¶ Circa predicta aduerte/si munus datū/promissuz vel remissum sit per electum/vel eo sciente dedit cām electioni/non potest epūs secum dispēsare/vt beneficium sic quesitū valeat possidere dic.c.nobis.ℸ.vlti.secus cū eo ignorāte

qz tunc epus dispensare potest/nisi imineat scandalu3.c.de regularibus/z ex insinuatione.sic tñ q ex prima prouisione nullum ius pretendat. Sed qd si eo prohibente pecunia data est electoribus.dixit Uincētius esse viciosam electionem.qz d.c.nobis.solum excipitur/qñ in fraudem dispendiu3 eligendi. .zc. propter quod a paritate rationis dixit Goffridus/nec confirmationē sic impetratam iure subsistere/dicens textū in c.sicut tuis lrīs/solum velle qz ōdicente electo z prohibente/ pecunia data fuit/illi neqz ad penā neqz ad culpam imputari/ vt propterea irritetur electio prius canonice facta/sed nō firmat confirmationē. Contra hoc potēter facit/quod distinguit ibi textus inter non sciētem/z ōdicentem/dicens paruulos qui cupiditate parentū ecclesias adepti sunt:obligatos ad renunciandū quāuis eis non sciētibus.zc.secus esse dū quis expresse prohibz inferens ex hoc/ nihil ei ad penā vel culpaz imputari debere.zc.quo apte insinuat cōfirmationem validā esse/vt illi renunciare nō teneātur/ qqz pro canonica habeatur ac si i eius dispendiū/seu fraudem fuerit(vt dicit) per pecuniā procurata/z sic a paritate rōnis electio prohibente aliquo per pecuniā procurata iure subsistit/z fictione iuris/canonica reputatur/vt etiā admittit Panor.in d.c. Si petas.si post adeptā prouisionē per pecunie promissionē/aut exolutionem/eo prohibente z ōdicente/ipse post consenserit promissā soluendo/vel solutā reddendo.an ex hoc teneatur dimittere beneficiū vel possit eo priuari.dicit Panor.q sic coniungendo simoniā primo cōmissam/cū eius facto seu pctō post sequuto. Pouetur/qz excipit text nisi postea consenseris/pecuniā soluendo p missam/vel reddendo solutaz:que exceptio non procederet/nisi tunc cedere z renūciare teneretur.sed fallit euz q exceptio nō fit ab illa parte:non debet imputari ad penā/intelligendo ō pena renūciationis/ sed fit a toto copulato.nihil debet tibi ad penā vel culpā imputari.negatio enī precedens disiunctionem inducit copulationē/ vt Joānes nō est albus vel niger/sensus est/ Joānes neqz est albus neqz niger/z sic rite fit exceptio. Qñ culpaz contrahit post consentiendo in pecunie promisse exolutionē/vel solute redditionē/non enī plus hoc inficere potest precedētem prouisionē/qz si pro beneficio liberaliē mihi collato ego dē mercimoniali aīo pecuniam postea. Et sic intelligo glo.in verbo cōsenseris/q simoniam non cōmittit/que ipsam confirmationem inficiat/verumtñ simonie crimē admittit. Si ordinandus ipse vel beneficiandus simoniā cōmisit/vel dedit aut promisit mediatori/puta dedit collaterali ordinatoris/puta alicui principum:vt est casus in c.presentiū.1.q.5.vel eius familiari. Et distinguo/vel enī dat vt sibi fores pateant/qz nihil emit quod cā erit sue prouisionis/nullā simoniaz cōmittit/ Idē dico si det vt solum persone sue dignitatem/aut merita collatori exponat.quo casu idē mihi videtur/ac si eger ille triginta z octo annos ī infirmitate sua habens/q Jerosolimis apō probaticā piscinā iacuit/hoīem conduxisset/ vt mota aqua per angelū/pus alys misisset in piscinā/cui nequaqz licuisset pro miraculo sanationis pecuniā dare Ita in proposito qñ solum vult persone sue qualitatem prelato detigi.secus si pro pecunia velit prelato suasuz aut consultū esse/vt ei de beneficio p uideat.qz tunc pro pecunia vult dari causaz sue prouisioni/z plus querit qz innotescentiā sue qualitatis aut dignitatis/hoc notauit Guielh.ponens differentiā.si pecunia detur vt fores pateant/vel vt is qui capit collatori consulat aut suadeat/z sequitur/cum pacto vel sine vt in sequēti mēbro. Si dat vel promittit pecuniam/aut aliud munus collatori distinguo. Uel cuz pacto z quātumlibet exiguum fuerit/siue propensione pro alio expepienda/siue q in genere gratus erit/ aut q ea lege remittit naturalē obligationē gratitudinis sibi debite/simonia est/z ppter quā beneficiuz resignare habet/iuxta notata doctorum in c.tuam de eta.z quali.siue etiam pactum fiat q a presente vel ordinatore nū qz prouisionem vel beneficiū petat/vt c.penul.de simonia.z per tuas.3.idem aūt reputo si pactū fiat vel insinuatio/ q sine muneris hmōi interuentu beneficiuz aut ordinē non cōferret/vel ex altera parte munus nō cōferret/nisi beneficiuz.zc/ Tunc enī pacisci omittitur vt lex circunueniatur/z per cōsequens quasi pactus in legē committit.l.nō dubium.C.de legibus/z regula certū est/ de regulis iuris li.6.z q ad hoc seruit qō supra dixi de simonia quasi cōuētionali/iuxta notata doctoz in d.c.z si questiones/vel datur siue pacto/affectu tñ z aīo assequendi spirituale pro tpali/vel eō. Et certū est simoniaz committi quo ad deum c.tua nos de simonia/vt notant Innocē. Hostiēn.z per glo.in c.vnico,de clericis non resi.lib.6.expressius

aūt c.nemo de simonia:sed an ad resignatio
nem obliget dubitāt doctores/ꝛ est snia dñi
Ricardi. Armachani de q̄stionibus arme=
niorꝫ li.10.c.23. quotiens pctñ dat cām pro
uisioni;tenetur homo beneficium sic quesi/
tum resignare/puta si ambitione mendatio
hipocrisi/vel adulatione beneficiū adeptus
est. pbat qꝛ nemo potest de pctō illo vere pe
nitere/nisi beneficiū resignet/quod mediāte
ipso adeptus est.nec(vt dicit)multitudo per
uersorꝫ legem rationis aut euāgelicā/potest
euitare/dicit enī saluator/q̄ non intrat p o=
stium sed ascendit aliunde fur est ꝛ latro Jo
an.10.sed qui per pctñ ascendit ad benefici
um/ille ascendit aliunde/absit enī vt christi
anus dicat eum qui mediante pctō intrat/p
Christum intrare qui est via/veritas/ꝛ vita:
ꝛ oē pctñ tortuositas falsitas/ꝛ mors.quan
do ḡ pctñ precise mouet vt beneficium con
ferat/non alias collaturus huic non est alia
medicina/nisi dimittere beneficiū per pctñ
acquisitū.ꝛ c.25.dicit perinde esse si veniale
sit/aut mortale:quāq̄ꝫ raro propter veniale
tñ beneficiū conferatur. Potest exēplificari
de veniali/vt de adulatione / de mendacys
iocosis.ꝛc. Quidā enī prelatis placent/qꝛ ar
tificiose mentiri norunt ad recreationē au=
dientiū/hy enī non intrāt per ostiū/ꝛ ne fa=
cile eius snia cōtemnatur forsan/quasi mo=
re theologorꝫ/ex vbo metaphorice dicto cō/
cludere velit/eos veros fures esse in benefi
cio/induco Greg.qui ordinationes interue=
niente precio precibus/vel obseqo alicui per
sone ea intētione impenso/ falsas diiudicat:
dans cām. Qñ qui taliter ordinātur non p
ostiuz.i.Christū intrant: sed vt ipsa veritas
testatur/fures sunt ꝛ latrones.1.q.1. ordina
tiōes.ꝛ loqtur de falsitate ꝓpter quā ordini
renunciare oportet/ꝛ illū nō exequi/quoad
usqꝫ misericorditer cū eo dispēset /vt ibi ptz
per Gra.in sequētibus ¶ Alior snia est in al
tero extremo/q̄ pro nulla simonia mentali
etiā cum ore subsequuto/tenetur q̄s benefi
ciū resignare/vl aliā rē quā adeptus est.hoc
tenet Panor.in c.tua nos de simonia/siue
sint simoniaca qꝛ prohibita/vl prohibita qꝛ
simoniaca/probans ex hoc qꝛ indisticte dici
tur c.fi.q̄ per solā penitētiam sufficit.ꝛc.vbi
ḡ canon aliter non distinguit nec nos distin
guere debemus.19.dist.si Romanorꝫ.31.q.1
q̄ si dormitat/ q̄ꝫq̄ꝫ ꝛ suā hanc opinionē cor
rexisse videatur in c.fi. Eādē opinionē tenz
Jo.An.d.c.fi. Dās rationē diuersitatis/qua
re in vsura mentali quis tenetur restituere/
ꝛ nō in simonia mētali. qꝛ in simonia mēs
vtriusqꝫ est deprauata/ꝛ sic potior est condi=
tio possidētis/secus in vsura.ꝛ p vsurā ma=
gis vulneratur bonū charitatis/cuz minus
ledatur q̄s ḡtis mutuādo/ q̄ꝫ ḡtis donādo/
que tñ differētie non oīno quadrāt.nā simo
niace capitur quo alius vexationē redimit/
ꝛ ita nō vtriqꝫ mēs deprauata est sp ꝛ iterū
ī vsura pōt vtriusqꝫ mēs deprauata esse: pu
ta si induco eū non paratū/vt sub vsura mu
tuet/qñ alia via eque facili possum mutuuz
habere/quod tñ mutuātē releuare nō posset
q̄ minus vsurā sine pacto acceptā restituere
teneatur. ꝛ quo ad scdz minus grauatur q̄s
dādo beneficiū/cum sibypsi conferre aut ser
uare nō possit/q̄ꝫ certe prestādo mutuū:pro=
pē securitatē dū apud ipsū manet ꝛ pecunia
Inter hec extrema aly media via incedūt di
stinguētes/quedā simoniaca ex se/q̄.s.dino
iure simoniaca iudicātur/vt emere vel ven
dere sacramēta ordines. ꝛc. ꝛ in hac simo=
nia mētali dicūt oportere/ vt fiat restitutio/
qꝛ dīno iure prohibētur/quēadmodū vsura
qꝛ lucrū est iniustū ꝛ restitutioni obnoxium
Quedā sūt simoniaca qꝛ per ecclesiā phīta/
exēplificat Vincen.ꝛ est glo.in.c.ex parte/de
offi.dele.vt soluere pastū canonicis post rece
ptionē/ Hostien vero exēplificat vt emere vl
vēdere bñficiū. De quo an recte dicat dicaz
in solutione argu. Aly exēplificāt vt emere
vel vēdere administrationē ecclesiasticā/prop
ter id q̄ Urba.c.saluator.1.q.3.dicit/cōsiliuz
Calcedoneñ sexcentorꝫ ꝛ 30. eporum prohi
buisse/ne per pecuniā procurator vel defen=
sor ecclesie ordinetur/vel regule ecclesiastice
sbiectus/adeo vt interuētores q̄qꝫ tāti scele
risanathematizet/procuratorē(vt Urba.ex
ponit)intelligens propositū/economū: seu
vicedñz/ defensorē/aduocatū:castaldū/iudi
cē ecclesiastice regule sbiectū/ archidiaconū
archipsbiterū/canonicū/diaconū:monachū
Hec tñ emere dicit glo.finaliter in d.c.non
esse simoniacū/nisi tales administrationes
alicui spūali officio onectātur.ꝛ hoc certe ra
tionē habet ex textu. Probans enī Urba.q̄
hmōi per pecuniā ordinari sit simoniacuz/
inducit illud Pascaly quisquis horꝫ.ꝛc.etiā
dicit Calcedoneñ cōsiliū/hoc vetuisse qꝛ si=
moniacū est.sed quicquid sit de exēplis trās
eo:opinantur isti simoniā mentalē in simo=
niacis qꝛ prohibita sunt per ecclesiā:nō obli
gare hoīem ad restitutionē per c.fi.de simo
nia. Hāc opinionē tenēt Inno.ꝛ Hostien in
ca.tua nos/de simonia. Silr dñs Antho.de

Butrio. Henri. Boyck in ca. fi. itē Henric⁹ de Bādauo quotlibet sexto. q. 26. dicēs illud c. pcedere de loco adepto ī monasterio/post q̄ quis factus erat monachus/sicut si ratiōe prepositure aut silis administrationis locus ō beatur/dicēs secus esse si per pecuniā in monachū recipiatur/vt tunc īmineat restitutio Panor. ī c. fi. dicit/vel dicendū esse q̄ in odium vsurarū preceptū est ibi restituere ne palliamentū fiat in vsuris. vel scōo/q̄ procedit in simoniacis qz prohibita/vel tercio cū spe secūdaria datū est aliquid pro spūali. ꝛc. vbi spes primaria ꝛ principalis fuerit/ q̄ ibi īmineat restitutio: quod dicit tutius esse tenēdum/in hoc effectualiter retractans opinionē: quā dedit c. cū essent/q̄ licet seruiēti secūdario sperare de beneficio. cū hic dicat pnia opus esse/ꝛ sic non licere. ꝛ aliā quā dedit c. tua nos. s. q̄ opus non sit restitutione/qm̄ simonia solum mētalis intercesserit. ¶ Pro huius clara decisione premitto/q̄ aliud est ī ique acq̄rere/aliud iniuste. Nā qui fodiēdo dñica die mercedē accipit/acquirit inique/ꝛ cuz pctō/non tm̄ iniuste/alioquī restituere teneretur. Itē clericus mercādo vt ceteri mercatores iusti lucrum querit inique/ex quo ō ecclesie prohibitionē/sed nō iniuste. ꝛ ō Nostieñ deducere soleo excōicatus si titu. donationis aliq̄d accipit/vl' si lucratur: peccat cōione acceptionis/sed nō obligatur restituere ex eo. c. qō ipse pro se inducit videliz c. cū sit/de iudeis. vbi disponitur q̄ iudeus acquisita ex officio quod inter christianos obtinuit/teneatur iuxta dispositionē Diocesani in elemosinas pauperū erogare/qō textus verbo extēsionis vtēs ad gētiles extēdit/q̄ per locū a spēali/in illis locū non habz ad quos dinoscitur mīme extēsum/imo nec gētiles cōpletēretur si nō extēsio facta esset. Ex hō infero si propter pctm̄ alicui beneficiū conferatur/nisi vi muneris obtineat/ ini que ei cōfertur beneficiū/sed nō iniuste. intelligo quo ad iusticiā cōmutatiuā/ꝛ sic resignare nō tenetur. Uerbi gr̄a cōsueuerūt prelati nostri tpis/ diligere burdosos quos ipsi curiales vocāt: ꝛ temerarios per audaciā q̄s viriles appellāt Qui ab talē cōditionē beneficiū assequitur: etiā si ex intētione talē se exhibeat/sciēs in hō se gratiā prelati posse promereri/iniq̄ beneficiū assequitur/sed ō iusticiā nō tenet. Cui⁹ sile est si nouit sibi beneficiū ꝓpter corporis pulchritudinē/ vel agilitatē collatū/aut cōsanguinitatē: vel aliā cōditionē ad dignitatē p/sone impertinētē/peccat prelatus conferēdo

Unde Altiss. reprobans Cantorē Parisieñ qz dixit simoniā esse/conferre beneficiū propter consanguinitatē/eo q̄ nō interuenit ibi munus. Addit tm̄ q̄ prelatus peccat mortaliter sic cōferens. qz ve hys qui edificāt Syō ī sanguinibus. Et hoc tribus de causis: quia nimis carnē diligit. Scōo nimis ei diuitias cupit. Tercio qz spūalia cōtemnit/silr dū plātus idoneū prefert magis idoneo ō iusticiaz distributiuā quā in spiritualium dispensatione seruare tenetur inique cōfert/sed collatio iniusta nō est ab iniusticia q̄ iusticie cōmutatiue aduersetur/ideo nec sic puisus tenet resignare. ¶ Scōo premitto: quicūq̄ aliq̄d accipit pro eo qō alias gratis facere tenet turpiter accipit/ꝛ ō iusticiā cōmutatiuaz tenet. Patet p illud Aug. tractantis verbū Joan. Luce. 3. quo militibus rectā viā prefixit/qua salutē conseq̄ possent. s. estote contēti stipendys vr̄is. ꝛc. quicunq̄ inquit stipendia publice decreta consequitur/ si amplius querit/ tanq̄ cōcussor ꝛ calumniator Joan. sententia condēnatur. 23. q. 1. militare. Idē patet si ob reddenda instrumēta mea vel id quod a me depositum habes/ pecuniam acceperis. ff. de cōditio. ob turp. causaz. l. secunda. vel si pecuniā cepisti/ne mihi iniuriā faceres/eo dez. ti. l. 4. vel vt vestimēta reddas que tibi vtenda ꝛmodaui/ vel mihi legatū soluas e odē ti. l. vltima Nemo. Nā generalis regula nature est. Quodcūq̄ munus acceperi ob id quod debeo/ restituere sū obligatus Ex q̄ patet q̄ sint tuti receptores dñorū/qui solue re differūt q̄ aduscq̄ munus man⁹ eorū cōtigerit/vel etiā debitores p̄ncipales/qui solue re nolūt/ nisi iure compellātur/vel parti eis remissio fiat. Ex hoc infero nō positiuo iure ecclie solū/imo naturali iure q̄sq̄s pro sacris pro beneficys/pro loco in monasterio/p portione cōcedēda ad mensā sctispūs/pro receptione ad hospitale/pro distributione elemosine quā facit vt exequutor/vl' silibus aliq̄d accepit tenetur acceptū mun⁹ restituere Facilis est pbatio: qz hec oia ad cām officy vel ratione stipēdy alias tenemur g̃tis facere/quē admodū ꝛ reddere depositū/vel cōmodatū aut aliud soluere quod īdubie tenemur Ex quo patet q̄ vsu loquēdi doctorū q̄ mun⁹ capit in simoniacis quia pbibita naturali iure nō tm̄ ecclie/turpit accipit ꝛ restituere tenet. vt de portione sanctispūs/admissione ad hospitale ꝛc. Intelligo dū fūdatio habet/q̄ pauperibus gratis fiat Preueniamus eni oēm positiuā pbibitionē/ꝛ de restituēdo ordina=

tionē/nulli dubiū/eque tenebātur nō accipere ⁊ accepta perviā cōcussionis vel quasi restituere/etiā in re mere seculari Naturaliter nāq; iniustū est Nec releuat in huiusmodi/si verbo liberaliter mun⁹ offerat qñ cōstat q; mēs ē q; nullatenus darēt/si spes esset q; suū sine molestia cōsequi posset/⁊ nō grau⁹ dispēdiū subirēt litigādo. Et idē est de alys/que ipsis gratis fieri debēt.i.q; pro ipsis nihil exI torqueri debet ¶ Vys pmissis dico q; qui p pctm̄ beneficiū assequtur/ non propter hoc cedere necesse habet/ Secus si per quācūq; mētalem simoniā cū opere subsequuto Et prelatus oē munus simonia mētali cōsequutū restituere tenetur. Prima pars satis pbata est ī deductione pmi preābuli. Scōdaz preter rationes inductas/ probo expressa sentētia Greg.in registro Si quis neq; sctis pollens moribus/vel neq; a clero populoq; vocat⁹/ vel pulsatione coactus impudēter Christi sacerdotiū/ Iā quolibet facinore pollutus/ in iusto cordis amore/vel sordidis precib⁹ oris siue comitatu/siue manuali Fuitio/siue fraudulēto munusculo/episcopalē seu sacerdotalem/ nō lucro animarum sed inanis glorie auaricia fultus dignitatem acceperit/⁊ invita sua nō spōte reliq̄rit/eūq; insperata mors penitentē nō inuenerit/ proculdubio ineternū peribit.1.q.1. Siquis neq;/⁊ dicitur fraudulentuz munusculū/cum dicit se hoc alias eivoluisse dare vt c. Et si questiones/de simonia/ vel quādo pars altera dicit se expensas fecisse/⁊ illas petit/vt exponit Gra.in verbo fraudulēto:⁊ doctores. Non est autez fraudulentum nisi sine pacto fieret/⁊ certe sine ī sinuatione voti cōferendi pro spūali/q̄ simonia pure mētalis cum opere tñ subsequuto iuxta Greg. sentētiaz obligat ad restitutionē Non potest dici q; Greg.sentētia correcta sit per c.fi.de simonia Moueor ex tribus Primo quia respōdet consultationi/iā dum cōsultationi respondet/non ius nouuz inducit sed quid iure contineat explicat vt est glo. ī c. Consultationi de tēporibus ordinādoruz/ ad quā sp remittūt doctores. Secundo quia mādatum est dispensatoriuz seu de dispēsando vt sicz episcopus dispēsaret cum bys/ qui in monasterys locū/aliquo dato adepti erāt vt premittitur in parte narratiua/⁊ in decisiua dicitur hoc mandatuz extēdi ad abbates ⁊ ad resignationes ⁊ spūaliuz ⁊ tpaliuz/que sine pacto.⁊c.quod si extenditur ad resignationes illorum/ ergo in illis opus est dispensatione. Tercio quia mandatum non extenditur ad chimeras.cum ergo in parte decisiua dicatur extendi ⁊ ad resignationes temporalium/⁊ spiritualium.⁊c.oportet vt resignationes temporalium fiant. ne autez canda capiti repugnet/ quod additur Quo casu sufficit deliquētibus per solam penitentiā ⁊c.li soluz non excludit resignationes/ī mutationē loci ordinis/quā ad minus iuxta decretum cōsilij generalis fieri oportuit. vt recepti per simoniā in monasterys ante cōstitutionē consilij generalis cū dispēsatione in monasterys eisdem reciperētur de nouo/⁊ sinerētur permanere Nec miruz videri debet/si renūciare tenetur q̄ ipse simoniam cōmisit/licet sine pacto/quādo is quo nesciēte per aliū cōmissa est simonia apud collateralez episcopi/ ita q; nec episcopus simoniacus fuerit cōferēdo/nec ipse suscipiēdo nihilominus resignare tenetur.1.q.1.pseentiuz Sed dices saltem in simonia mētali poterit semper episcopus post resignationez dispensare/vt spirituale vel tpale simoniace q̄situz teneatur Rñdeo q; non oportet dum restitutio tēporalis recepti fieri habet illi qui dedit/ secus duz solum ecclesie restituēdum est Qñ illo casu libera dispositio apud pōtificē residet ⁊ sic cōsueui diuersitatem assignare/ vsure mētalis a simonia/quāq̄z vt statiz apparebit/ interdū illi qui dederit refūdi oportet. Vinc hostien. tacite recedens ab opinione qua dixit in simoniacis quia prohibita sunt/sufficere solam penitentiā/dat solutionē aliā titulo de simonia in summa.§. Quid sit simonia/vel (inquit) dici potest q; ideo aliud est in c.fi. (intellige ab vsura mentali) vt nō restituatur ei q̄ dedit quia monachus nihil habere propium potest. Vñ q̄tuncūq; restitueret ei preciuz/monasterio maneret/sicpra de sta. monach.c. Cuz ad monasterium Sed ei que dedit pecuniā vsurario/restitueretur quia propriū habet. Innuens textū solum procedere qñ is cui alias restituēduz veniret incapax est pprietatis/ vt ei restituatur ¶ Ad argumētum p opinione Armachani inductum Rñdeo primo Aliud est pmoueri propter pctm̄/ vel mediante ipso/ aliud ascendere per ipsum Nā ascendere notat p prium hominis motuz/vtvicz curet via alia intrare seu promouezi. Supposito tñ q; promouendus per pctm̄ intendat g̃tificari/⁊ sic beneficium consequi licz tunc per ostiū non intret sed aliūde ascendat/ non est tamē fur per occupationē alicuius/ contra iusticiam cōmutatiuam/puta inuito dño/nisi peccatuz

offerat vt munus/quod prelatus vt aliquid sui capiat/Sicut in adulatione cum sciaz p=lato mūdos ⁊ agiles placere/vel eos qui de certa sunt progenie aut patria/ego munduz me exhibens aut agilem aut de patria vel progenie huiusmodi/illi gratū me mētiens nō propter hoc resignare teneor beneficiuz sic quesitum/cūz huis larga significatione vo=cabuli per methaphorā fur dici possum/ pp ter modum querēdi indebituz. Ex hoc solo breuiter textum.d.ca. Ordinationes Ho verbum saluatoris Qui non intrat per ho=stium intelligitur de ascendēte contra iusti=ciam cōmutatiuā/ ⁊ q̄ fur ille est ⁊ latro per occupationem alicuius inuito dño/⁊nō so=lum per iniquū modum acquirendi. Arma chanus autem existimauit Quicūq̄ non in trat per ostium ascendens per pctiū/ siue ini quitatem in querēdo/ siue per iniusticiaz in habendo/⁊ possidēdo seu seruando/q̄ eque fur esset ⁊ latro vt resignare teneret: quod minime verum esse videtur. ¶ Obyciet for tasse aliquis/q̄ in simonia mentali restitue re non oporteat percepta. quia Hesi non est coactus restituere vestes mutatorias du=plices/⁊ talenta argenti que pro cura sana=tionis miraculose a Naaman syro quesiuit vt patet.4. Reg.5.dixit nanq̄z Helizeus Hie si nunc accepisti argentum vestes.⁊c. sed le=pra Naaman adherebit tibi. ⁊c. Item sine actione licet datuz seruare: immo ⁊ dare vt vult Io. And.c. Iacobus.de simonia/ dicēs verbum c.eos.1.q.1. dare est quandocunq̄z dare siue ante/siue post/solum procedere qñ intercedit pactio.⁊ idem dicit glo.in ca. Ho pio.1.q.2. ¶ Respondeo ad primum/multi=plici iure tenebat Hiesi restituere.tuz qz frau de ac dolo a Naaman extorserat. Scdo qz non sibi sed Helizeo dederat. Nec explicat Helizeus illum ad restitutionez non teneri: sed tacite ei donasse videtur: qz cōmemorat illa ipsum accepisse/predicēs penā diuini iu dicij/cūz huis nec sit efficax argumētū q̄ dona uerit. ¶ Ad scdm dico/aio remunerandi in signū gratitudinis/licet dare illi qui cōtulit spūalia/vt notat Archi.in summa.1.q.1. Et dñs Armacha.in 10.li.c.21.circa finē.secus qñ datur pro spirituali collato.tunc enī idez est siue ante siue post detur.nec Pan. And.⁊ glo.c.cūz pio bene dicunt/qz.c.eos: probat si=moniacuz esse/ qñcunq̄z detur siue ante siue post exēplis sacre scripture.ex.3.⁊ 4. Re.cuz tñ ibi pacta non legantur/vt patet de Hesi in textu nunc allegato: ideo glo.in verbo subsi dy d. c.cūz pio corrigens priorē que in argu. adducta est/super verbo postmodū.subsidy īquit vel honoris cā/vt infra.11.q.2.ex mul tis.⁊.ff.mandati.si remunerādi/ ⁊ certe hoc casu idē esset ante vel post.sz hoc fit propter presumptionē vitādam: ⁊ hoc soluit ōrium suppositū eadē c.⁊ q.1.eos. ¶ Si queras cui pecunia simoniace acq̄sita venit restituēda. distinguo/vel pecunia data est in odium seu dispendiū eligendi/⁊ est restituenda non illi q̄ dedit/sed ei in cuius odiuz data fuit/ar.ff. de calūniatoribus l.3.§.vl.vbi datur repeti=tio pecunie date vt calūnia fiat/non dāti/sed ei ō quē calūniam procurare volebat/⁊ ar=gumē. C. de repudys auctentica/ hodie/vbi penam illius qui falso nunciat mulieri ma ritum mortuū: applicatur marito cui mors nunciata fuit. Vel pecunia data est in fauo=rē eiꝰ qui spūale adipiscitur/siue p aliuz data fuerit siue ipsemz dederit. Et subdistīguo/vl data est pecunia in vim vexationis redimē de: puta illo casu quo spūale spūaliter sibi de bebatur: ⁊ alia via assequi non potuit sine ḡ uiori dispēdio. ⁊ tunc venit restituenda dāti Alius enī turpiter cepit/ipse vexationē redi mens licite dedit / ita condicere potest.ff.de condi.ob tur.cām/per totū. Vel data est pe=cunia/illo casu quo pro spirituali dare nō li cuit/puta dedit sex solidos archidiacono/vt euz ad ordines presentaret c.ex tue/de simo nia/vel vt eum in monasterio reciperet. ⁊ vo luit Alanus q̄ semp pecunia venit ecclesie restituenda in cuius ignominiā data fuit: ⁊ ad c. Ueniens vbi pecunia monacho restitu ta fuit/quā pro receptione dederat dicit actū fuisse de miscōia/sed de iure fieri non debet glo.aūt in c.de hoc e.ti. dicit vtrūq̄z esse ius cōe/⁊ q̄ pecunia indigne a monachis recep ta/debet restitui danti: secus si ecclesie secula ri. Panor. post Hostien. ⁊ dñm Antboni. sa tis eque sic distinguit/ vel dedit pecuniā ec=clesie seculari vl regulari. Primo casu si ille qui dedit pecuniā non habet vnde viuat re stituet ei/argumē.c.veniēs.si habet vnde vi uat/tunc vel oēs de ecclesia deliquerūt ⁊ de bēt eyci /quibus eiectis/ pecunia ecclesie ap plicari. q̄ si nō eycerētur/ne pecunia crimi=nosis applicetur debet applicari fisco prici=pis.s.pape fm Hostien. qui distribuat in pi=as cās. Nam turpia lucra a fisco extorquen tur .l. fiscus.ff.de iure fisci. si vero solus pre latus vel particularis de ecclesia simoniā cō misit ille solus punietur/⁊ applicabitur pecu nia ecclesie in cuius ignominiā data est. ⁊c.

Si in ecclesia regulari/iterum distinguit:vt omnes de ecclesia deliquerunt ⁊ datur pecunia illi qui dedit vt intret secundum monasterium capi.veniens:si vero particularis de ecclesia deliquit/ tunc ne delictum suum noceat ecclesie tenetur dare pecuniam secundo monasterio quo ad vsum fructum tãtum/⁊ mortuo ingresso/ redibit ad primus monasterium.⁊ sic dicit posse intelligi finez glose:dicit sic de hoc vt limitat ca. veniens Sed hec differentia de seculari an habeat vnde sustentetur/vel non/ non videtur iure fundata. dignum namq; est vt male meriti/ egestate laborent/si ergo propter simoniam proprietatem rei amiserit /non videtur qua re ecclesia restituere sibi debeat/maxime cũ in pari causa turpitudinis/potior sit cõditio possidentis: vt dicit regula in pari.de regulis iuris libro sexto cũ similibus.⁊ ipse possidẽs nullatenus potest tenere/ quomodo g̃ is qui donauit.Ideo aliter distinguo/vel inductus per alios ⁊ exactiõe quodam modo coactus dedit pecuniã/postq̃ gratis ad spiritualia admitti petiuit/⁊ debz pecunia restituti sibi/vt est casus in c.veniens. Nec distinguit ibi textus/an aliq̃d habet vnde sustentetur vel nõ. Potest enĩ medio tpe a sede aplica habilitari ⁊ prouisione ecclesie cãm adipisci Nec debemus nos distinguere cũ text? ibi non distinguat Tunc enĩ nõ est par causa turpitudinis hincinde/ sed maior apud procurantes fieri simoniã.nec obstat si per fiscũ pecunia excuti possit.qz solum hoc est in penam/⁊ad pene exolutionem nõ tenemur in foro conscie/ante condẽnationẽ/vel saltem sniam declarantẽ qualitatẽ criminis/p qua in penaz incidimus/de quo in c.fraternitas .12.q.2.⁊ in c.cum fm leges/de hereticis li. 6.vel non soluz dedit pecuniã/sed originalẽ cãm simonie cõmittende.⁊ tunc pecunia ecclesie in cuius ignominiaz data fuit applicãda est/ sic tñ q̃ i commoditatẽ nõ redundet criminosor/puta vel ad luminare non cõsuetum/ aut edificiũ aliquod seruiens pro pietate/aut reformatione mor/etiam si oẽs deliquerint.sic procedit c.de hoc/ vbi quidam promisit archidiacono beneficiũ/preter hoc regi ⁊ principibus pecuniã dedit/vt eius electioni prestarẽt assensum. quod intelligitur sponte nõ p eos inductus fecisse.Et ad hoc seruit c.siquis rapuerit.27.q.1.vbi bona ei? qui rapuerit/sollicitauerit/vel corruperit diaconissam/ vel monacham/non applicãtur loco quẽ mulier religiosa ibabitat.Sed q̃d si promisit pecuniam pro spirituali/quod iã adeptus est/ an tenetur illam ecclesie dare? Secundo quid si dedit prelato domum vel agrum pro beneficio/ sed nondum tradidit: neq; legis operas fecit/an possessionem illã a se abdicare tenetur.in huiusmodi quia penalia sunt/magis placet mitior sententia/q̃ tradere nõ tenetur/ quãq; forsan in vim pene per fiscum possit extorqueri.cuius simile est si promisi Joanni pecuniaz:vt Petro calumniam faceret sed nondum dedi. ¶ Ad argumenta in principio questionis adducta respondeo ad primus de emptione regni celestis/licet Greg.de arimino dicat/ non licere vt quis diligat deum propter quodcunq; aliud a se.1.sententiarum disti.1.q.2.artic.3. Aug.tamen 21.de ciuitate dei:c.6. dicit oẽs rectas volũtates referri ad finem illius volũtatis/qua volumus beate viuere/ ⁊ ad eã vitam peruenire/que nõ referatur ad aliud sed amãti p seipsum sufficiat. Et Ezaias iuitat oẽs sitiẽtes vt veniãt ad aq̃s/venite iq̃t: ⁊ emite absq; argẽto/⁊absq; vlla ꝛmutatiõe c.55.⁊ de eodem est clara snia Ambro. distinguentis mercenarios deo placentes/ab ingratis passu allegatos:ideo ad argumentum dico/q̃ licet regnũ celor spũali seruitio emere/sed a vero dño/puta omniũ creatore deo. Spũalia autem emi aut vendi vetituz est a dispensatoribus/quibus preceptũ est gratis dare. Huius filie est qui cõmisit dispensatori dare vestes paupibus vel familiaribus/ nõ potest pro illo dispensator quicq̃ capere:vtiq; tamen verus dñs. Unde peccare non videtur qui deo promittit bouem vel vaccam: si ipsuz ab aliqua egritudine liberauerit/vel seuauerit a periculo/etiam vt miraculose fiat ⁊ via humana possibile nõ videtur:vel dare pauperibus elemosinam/vt deus cor suum illustret/ ⁊ ad recte agendum inflammet.in huiusmodi autẽ ⁊ si emptio regni celestis dici forsan posset rationem contractus non habere/sed vim meriti.donatio tñ temporalitatis absq; dubio est contractus/ non mere gratuitus/quando sub cõdicione (vt premittitur)facta est deo. Armachanus distinguit duplicem emptionem spiritualiũ bonam ac piam/aliam iniquam ⁊ detestabilem Sed pertinens ac congruum videtur pro huius clariore intellectu notare aliquas veritates. ¶ Prima/voluntas celebrandi/p ces fundendi/aut aliud opus bonum faciendi pro fine temporali/nullam videtur culpã continere. Naz in canone legimus/ pro qui

bus tibi offerimus/ vel qui tibi offerũt hoc sacrificium laudis pro se/suisq; omnibus/ p redemptione animarum/ pro spe salutis/ ⁊ incolumitatis sue ⁊c. Ubi manifestũ est mis se sacrificium pro spe incolumitatis vel pro sperata incolumitate offerri. Idem patet de oratione. ō ieiunio/ ⁊ alys que ecclesia indu cere consueuit/ pro peste sedanda/ aut pace vel serenitate consequenda. ¶ Secunda/ vo luntas non faciendi tale opus bonuz/ nisi p pter spem incolumitatis/ vel liberationis a periculo/ ant nō faciendi tale opus/ quando speraret alia via humanitus posse consequi intentum/ nullam culpam continet/ si alias opus ipz nō debetur/ patet fine cā licet opus consily nolle facere. 14. q. 1. duobus c. finali bus: ḡ ⁊ licet nolle facere sub condicione/ si non speretur finis/ propter quez facturi esse mus/ aut si finem alia via consequi possem? ¶ Tertia veritas/ voluntas seruandi man= data propter beatitudinis gloriam: sācta est ⁊ inculpata. sed culpabilis ē voluntas seruā di mandata pro temporali prosperitate/ libe ratione a pena ⁊ sic de alys. Prima pars pz quia beatitudo est finis totius vite nostre/ in quem cetera oia bona licite ordinamus. Se cunda pars patet (Intelligo pro illis vt fine principali) qz nihil talium aut debet/ aut pōt principaliter intendi in obseruatione māda ti. cum baberi debeant/ non pro querendis/ sed pro adyciendis in seruitute/ quaz deo de bemus. Math. 6. hec oia gentes inquirunt/ primū ḡ querite regnuz dei ⁊ iusticiam eius ⁊ hec oia adycientur vobis. ¶ Quarta: volū tas nō seruandi mandata dei/ si premiū glo/ rie subduceretur/ similiter voluntas trans= grediēdi mandata dei/ si nulla statueretur a deo pena/ culpam continet/ ⁊ est pctm̄. Patz ex regula iuris/ qui ex timore facit preceptū aliter q̄z debet facit/ ⁊ per consequēs nō facit de re. iu. in antiquis: ⁊ inimicus iusticie est q̄ pene timore nō peccat/ amicus vero q̄ eius amore non peccat dist. 36. 3. circa finez. item voluntas furandi si posset impune/ furtum est: ⁊ voluntas concumbendi cuz non sua/ si oportunitas daretur/ fornicatio est/ de pnia dist. 1. si propterea ⁊ c. si cui. ¶ Quita veritas/ expletio mandati propter eternam beatitu dinem vt finem principalē licita est/ sed cul/ pabilis ē si propter eandē fiat vt ppē cām si= ne qua non/ ita videlicet q̄ fine illa sperata facere nollet/ patet manifeste/ quia tenemur deo banc seruitutem (vt si nec premia vite eterne: nec penas constituisset) eque parere mus mandatis eius. ¶ Sexta: licet mādata explere in spe temporalis prosperitatis/ eua sionis piculi: ⁊ sic de alys quāuis nō pro spe. intelligo scōam partē/ vt pro fine principali vel sine q̄ nō/ tunc enī pctm̄ cōtinet p illo ⁊ē prima pars patz p illud Esaie. 1. si me audie ritis/ bona terre comedet]. ⁊c. ⁊ silis veritas potest poni de euasione/ vel potius immuni tate a pena comminata. Eodem c. Esaie/ q̄ si nolueritis ⁊ me ad iracundiam prouoca= ⁊
tueritis/ deuorabit vos gladius. ¶ Septima veritas/ ex hys patet q̄ actus boni ⁊ meri= tozy: potest aliquod temporale esse finis pri cipalis/ ⁊ sine quo non/ vt patet de precibus deo fusis/ de missa celebrata pro pestis cessa tione/ ne bellum grassetur in populum. sed verum est q̄ nō potest esse finis principalis/ aut sine quo non totius humane vite. Quō aūt cum hoc stet verbum saluatoris/ faciens propter gloriā ab hoibus recipit mercedem suā. ⁊ phi. 3. ethi. qui ob metum pene/ vel de decoris periculo belli se exponit/ non fortiē agit/ discutiendū seruo in aliud tempus: qō etiam dicit Bernar. non sine premio diligi tur deus. ⁊c. quidam exponunt sine premy intuitu diligendus est. i. diligibilis seu nat? diligi: Vel exponitur sine premy intuitu di ligendus est vt finis sine quo nō: alias ipsuz
non diligeremus currente precepto diligen ⁊
di. Et aduerte aliud est allectum premio ex plere preceptum alias non facturum/ aliud facere pro premio vt fine/ iuncta voluntate non faciendi nisi sub dicto premio. nam in primo est quasi dispositio subiecti: sine qua causa efficiens non exiret in opus volendi. Sicuti nisi Iohannes vino hilarior factus: non donaret: vel nisi corpore robustus: pro quattuor stuferis Pechliniam non iret. in altero fit actus elicitio pro illo vt fine/ ⁊ quo excluso non eliceret. ac si de quatuor stufe= ris: duo detrahantur quantumcunq; robu= stus est: nollet pro duobus Pechliniam ire Hoc pro scrupulosis dixerim: qui se timent non seruare mandata/ quando diuinis pro missis allecti seruant: ⁊ eius se infirmitatis esse putant/ q̄ sine hoc fomento verisimili= ter a biga mandatorum deciderent. Pre= stitutio enim finis est libertatis. sic vel ali= ter facere nolle Moueri autem ac trahi/ vo luptate tangi: ⁊ complacentia: nostre sacul= tatis non est: nisi per accidens: ⁊ mediate: quomodo etiā cognitio ⁊ scientia actualis: nro arbitrio subesse dignoscūtur ¶ Ad scōz principale dico solutionē datam veram esse

& optimã/qz.ſ.pro obligatione ad ſeruitutez matrimonij licet pecuniã dare/ſed non pro ipſo ſacramẽto. Et cũ obijcitur illud Paſcaſij.quiſq; hoꝛ alterũ.&c.dico vt prius:q; hic obligatio ſeruitutis nõ datur propter ſacramentũ/vt cãm cui onexa eſt & pro qua/& mediante qua obligatio ſolũ dari haberet.iam Paſcaſi.loquitur vbi vnum puta beneficiũ ſic alteri videlz officio cõnectitur/nõ ĩ alijs/ miles enĩ laborẽ quẽ ſubit exponendo vitã periculo pro rep.licite vendit certo ſtipẽdio/ nullatenus aũt hoc exponere vitã periculo. & quẽadmodũ iſtud argumentũ ab oibus in cõi ſoluendũ venit:attendere debẽt/q; eadẽ ſolutio recte applicari poteſt venditioni laboris in miniſterio ſacramẽtoꝛ. ¶ Ad p̃mã confirmationẽ/nec ante nec poſt licet quicq̃ pro ſacramẽtis accipe/ſed pro laboꝛe/vel vt alijs placet in ſtipendiũ vite licite datur miniſtranti/& pro eo accipitur.& ſic conſuetudine obligari poſſunt/vt certũ quid ſoluere teneãtur:poſt ſuſcepta ſacramẽta/nõ tñ p ipſis ſacramẽtis. Quõ autez in illis poſſit induci conſuetudo obligans/ cum in hijs que ſunt mere facultatis/ſeu in gratuitis/p̃ſcribi non põt/dicit dñs Antho.in c.ſuã de ſimonia. p̃ glo/q; conſuetudo induci poteſt vt detur aliquid pro laboꝛe:non pro ſacramẽto Panoꝛ. ibidẽ:patz q; in hijs q̃ alias ſunt mere facultatis dũ cã ſubeſt ſi nõ exactione miniſtroꝛ/ ſed aio & intentione obligãdi / per ſubditos fiat/inducitur cõſuetudo ligãs/ſecus vbi exactio miniſtroꝛ mozi ſeu aio offerẽdi & q̃ ad quãtitatẽ obligati cãm dederit. ¶ Ad ſcõdaz dico/non capitur hic ſtipendiũ pro miſſa:ſed pro operis miniſterio & laboꝛe:etiã pro recõpenſatione dãnoꝛ que ſuſtinet/diuinis miniſtrandis inherẽdo. intellige de dãnis etiã lucri ceſſantis/quod & teſtis deducere poſſet per quod Panoꝛ.d.c. ſuã/voluit glo.c.preci pimus limitari debere.21.q.2.ſed meo iudicio/pro additione potius haberi debet/vt.ſ. propter operas locatas/intereſſe damni deduci poſſit. Vel dico q; tẽpalia celebraturus miſſam ſuſcipit/nõ pro miſſa ſed in ſtipendium vite. Qnẽadmodũ depoſiturus veritatẽ teſtimonij:ſi euocetur ad alienas terras/capit victũ/ſed nihil pro depoſitione veritatis. nec ſibi formidare debet ſacerdos/q; in huiuſmodi plus iuſto pro laboꝛe aut in ſtipendium vite accepturus ſit: quando ſponte et liberaliter a chriſti fidelibus vel diſpoſitiõe ſuperiozis ad hoc requiritur/ſecus vbi ad pietatem requiſitus pro egroto vel ſimili cauſa nollet celebrare niſi pro nobili:tunc enim quod plus iuſto exegerit/pro miſſa/& pro ſpirituali officio exegiſſe cenſetur. Ex hoc patet/q; pacta ſacerdotum/ſuper operarũ locatione/vel ſtipendij ſuſceptione/non ſtatim indicãda ſunt ſimoniacã continere prauitatẽ. ¶ Ad terciã confirmationẽ dicit bea. Tho.25.diſt.4.& 2.2.q.100.arti.2.in ſolutione ad primum/q; non licet dare pecuniam pro baptiſmo/quãuis als baptiſari non poſſet/quia non ſunt facienda mala vt inde eueniant bona.poſſet tamẽ quis a ſacerdote aquam emere que eſt purum corporale elementum. ſequitur Tho. Palude.25.diſt.4.q.8. Idem tenet Alexan.de Dales ſcõa parte.q.clxxxvij.membro tercio:arti.p̃mo.§.p̃mo:dicens q; aqua emi poteſt ſi aliter haberi non poteſt/ſed pro baptiſmo nõ licet/quia vitatio ſimoniace prauitatis eſt maxime neceſſitatis. Glo.in c.baptiſandis.1.q.1.tenz q; in hoc caſu potius permittatur mozi ſine baptiſmo argu.hic/& infra ca.placuit ſubdens ego tñ potius darẽ pecuniam/q̃z dimitterez eum ſic mozi/ licet non deberem ſic facere/ quo c.Archidiaco.ſequi videtur Tho.& glo ſam.Altiſſ.q.3. de ſimonia 3. parte ſumme ſue:dicit q; illo caſu mulieres poſſũt paruulũ baptiſare/ſed ſi non habent aquam: licet eis pecuniam dare ſacerdoti/ non pro baptiſmo/ſed pro remouenda furia/ ſiue obſtaculo quo minus habeãt quod puero debetur/ item Richardus.25.diſt.4.arti.3.q.1.recitata primum opinione/ſi ponatur caſus q; morietur ſine baptiſmo:aut q; ſacerdoti detur pecunia pro ſacramento/ magis quis debet eligere primũ q̃z ſcõz/propter verbũ apli/nõ ſunt faciẽda mala.&c Addit:aliq; tñ dicit/q; iſto caſu poſſit dari pecunia/ita q; dãs nõ intẽderet eã dare pro ſacramẽto:ſed p vitãda dãnatione pueri/& ad remouendã inſaniaz ſacerdotis.ſecus de alijs ſacramẽtis/ q̃ ſine periculo dãnationis ex cã pñt differi. idem tenet Gerſon doctoꝛ egregius/ tractatu quẽ in conſilio Baſilieñ. edidit de ſimonia ad ſextã rationẽ/q; vbi preſbiter nollet baptiſare puerũ ĩ arti.mortis cõſtitutũ/niſi pecunia preaccepta/nec apparet alius potẽs aut ſciẽs baptiſare/propter defectũ aque aut inunctionis:parentes pueri dare poſſunt pecuniã/nõ q̃dẽ intẽtione emẽdi baptiſma/ſz redimẽdi vexationẽ ſuã:& puero prouidere Nec p̃ p̃ dicẽdi ſunt cõſentire pctõ ſimonie hꝰ curati: ſicut in certis caſibus licet cape ad vſurã ab illo/cui nullo mõ licet dare/idẽ tenz Panoꝛ:

in c.cum in ecclesie corpore/vbi recitata opinione dicētiū ꝙ infans potius dimittēdus est sine baptismo decedere/qz non debet q̃s peccare vt infans saluetur.14.dist.ꝙ ait.Et ibi glo.z 4.6.dist.sicut.z alia opinione/ꝙ potius danda est pecunia priusq̃ sinatur puer sine baptismo decedere. Putarem dicit/ ꝙ hoc casu quando non reperitur alius sciens baptizare/ꝙ licite datur pecunia/quāuis illicite recipiatur. Qz iste ductus necessitate donat nō vt emat spūale/sed potius vt tollat impedimentū illicite prestitum huic sacramēto.sicut i simili dicimus de recipiēte ad vsuram vt si voluntarie hoc faciat/ inducendo alium ad vsurā cōmittendam/peccet.secus si hoc faciat ex necessitate/vt notatur in ca. sup eo.de vsuris. ¶ In hoc articulo consistit difficultas.an dans pecuniā sacerdoti non volēti baptisare/nisi pro pecunia/ propter hō censeatur baptisma vel aliuz spiritualē actū vt baptisare :emere/ eo casu quo alius haberi non potest qui baptisare sciat vl possit/ si enim sacerdos solū querat pecuniā/vnde cunqz vel pro quocunqz habeat/certū est licz ei donare/vt satiato appetitu per eā/desinat AA ꝙ tā finistra media q̃rere. ¶ Pro huius igitur solutione dico primo.si maliciose nollet baptisare nisi prius obtineat pecuniam/z tñ nollet pro precio baptisare/licite datur ei pecunia/sed ipse capiens tutus nō est/ z restituere tenetur. Secō si nollet baptisare nisi pecunia pro baptismo detur:adhuc licet ei pecuniam dare/vt animū mutet/z nolit quod cunqz sacramentū simoniace conferre. Sed tenetur ipse restituere:ex quo capit ob turpē causam quemadmodū si pecuniam ceperit/ vt mihi calumniam faciat/z ipse simoniacus habetur/vt dicetur postea. Nec censetur dans pecuniam consentire in peccatuz quāuis pecunia eum inclinet/vt alias debitum faciat Quemadmodū nec ille/qui nolentez reddere depositū/pecunia ad hoc conducit. z ideo non leuiter ex cooparatione ad actū culpe/inferre debemus cōsensuz.sed de hoc circa decimū principale Tertio si explicet/se non ob illam causam pecuniam velle capere/sed solum pro baptismate ministrando/ dico ꝙ licet ei dare pecuniam sed non ad suam intentionē puta volēdo emere/quod ipse intendit vendere.cum eni peccatū perficiatur interiore actu voluntatis/nihilominus peccat ipse si nec baptiset:nec pecuniam BB recipiat/q̃ si ipso facto pro accepta pecunia baptisaret. Actus enim exterior culpam nō auget/nisi intensiorem reddiderit voluntatis actum interiorez. Quod verisimiliter in proposito futurum nō videtur.z certe si sua malicia/ex medio per nos adhibito intendendus fore/non propterea obligati videmur abstinere vtpatet in exēplo.si nollet depositu; reddere/nisi pro pecunia z acceptione pecunie.z.c.z qz equalis fructus ex opere operato baptismi paruulo obueniet/siue simoniace traditum fuerit baptisma siue nō. z baptisanti hoc tercio casu nullum aīe detrimentum ex pecunie acceptione contingit oino licitum est hoc casu pecuniam dare/ne paruulus sine baptismate decedēs damnetur/ mō dans pecuniam non velit neqz intendat spūale emere/ sed solum eius malicie per donum occurrere/quo minus alteri detrimēto fiat.z idem videtur de adulto ꝙ se. Et circa hoc nō.si potest tenetur hoc mō CC baptisma sumere/vel paruulo procurare.tenetur eni quantum licite potest sibi/z etiam alteri ianuam salutis procurare/que est baptisma.z ḡ occurrit hic problema vtriusq̃ p/tium ōdictionis vtrum ꝓsit in obligatione. Theorica autem iurisperitorum ꝙ pro spirituali querendo nunq̃ licitum est pecuniā pare.secus pro redimēda vexatione in iure spūali quesito/quā cōiter tradūt de simonia c.dilectus 1.procedit de spūali nulliter querendo/per interuentū pecunie.vt est ꝓuisio ad beneficiū pñtatio/collatio/ cōfirmatio z hmōi/in illis eni licet presentās tñ/cōferēs/ aut confirmās/pro pecunia facit/prouisio simoniaca est z sic nulliter facta.q̃ ḡ in illis pecuniā dederit nō potest cēseri vexationē redimere/cū ex pecunie datione seu post pecuniā datā/nihil vtilitatis seqtur:ideo p̄sumitur simoniā alterius pecunia fouere potius q̃ malicie occurrere vel eaz mitigando remittere/in baptismo aūt z sacramento pnie fructus spiritualis queritur/zeque prouenit siue sacerdos simoniace confert/ aut recte. Si de sacro ordine petas. Respondeo(quia DD exequutio suspēditur/quāuis per solum ordinantem simonia cōmittatur) pecuniaz ꝓ ordine suscipiēdo dari nō debere:sed ponis qui solꝰ nouit aut potest baptisare i odiuz baptizādi aut parentū recusat mistrare baptismū.an lz illū pecunia inducere vt baptiset Et certe maior difficultas apparet/qz paratꝰ nō est simoniace mistrare/si aūt allectꝰ pecunia mistret: ꝓculdubio simoniā cōmittit/ vt aūt fortiꝰ strigat ponatur paratus ꝓ iusto ac rōbili precio/quemcunqz laborem facere

ſed nõ miniſtrare inimico/vel eius ꝓpli ſalu
tis remedium/niſi magna pecunia conducatur. Reſpondeo ſicut liceret ſacerdotem
illum cõminatione pene inducere vt baptizet/alioquin ipſum atrociter puniri per ſuperiorem procurabimus: tanq̃ aĩe necatorem. ita ſilr & precibus vt ſi propter deũ nõ
velit/propter interceſſor rogatum & preces
faciat/ita pecunia inducere eundez alias nõ
facturuz. & miror cum bea. Tho. & ceteri do
ctores oẽs de comminatione pene nõ dubi
tent (quo tñ caſu ſm eoſdem ſimoniace con
fert ſacrum baptiſma) quid eos moueat di
cere pecunie interuentũ non licere. Nec ob
ſtat q̃ inducetur ſimoniace conferre / alias
ad hoc nõ paratus. Qz alias enormius eſſet
exceſſurus/adimendo paruulo ſalutez. & ita
vtilitas tam eius q̃ paruuli per dantem pe
cuniã agitur. Quis enĩ dubitet/ſi Joãnes fu
ratus eſt a me medicamentũ ſine quo cura
ri non potero ſimpliciter/& reddere nolit cũ
pecunia ipſum inducere poſſũ/& dare vt red
dat: que tñ redditio ꝓpter pecuniã in eo pec
catũ ẽ. ¶ Et hoc notare conſueui õ friuolaz
eor opinionem/qui dicunt non licere vt q̃s
alteri conſulat e duobus malis quorum al
teruz omnino facere velit/vt minus faciat.
¶ Ad quartam/ſicut non licet ſpũale pro tẽ
porali tradere: ita nec pro ſpirituali. cũ pre
ceptũ ſit gratis accepiſtis. &c. Potiſſima aũt
ratio quare diſtrahi nõ poſſunt ꝓ precio nõ
eſt quia ineſtimabilia/ſed qz preceptũ eſt vt
gratis miniſtrentur. nam curatio vulneris
non propterea eſt ineſtimabilis/ qz miracu
loſe fit/& tñ eodem precepto ꝓhibemur mi
raculoſe curare pro precio: idez autẽ eſt ſiue
cuz pacto fiat vel ſine. Simplices autez ſa
cerdotes/hoc modo paciſcẽtes excuſandos
reor/qz laborẽ vel operas ad inuicẽ cõmuta
re itẽdũt/& de illis paciſci/nõ ſacramẽta ipſa
vel ſpiritualia ¶ Ad. 3. principale Reſpõdeo
Seruitiũ diuinũ dupliciter capitur/vno mo
do pro ſeruitute quacunq̃ mentis vel cor
poris que fiat ad piam cauſam/vel ad exci
tanduz populũ vt colat deũ: vel aliquid pre
paranduz cultu diuino congruũ & pertinẽs:
ſic ſeruire infirmis in hoſpitali: aperire ec
cleſiam/pulſare campanas/ legere vel can
tare aliquid vnde conſueuit ad deuotionez
populus excitari: quodlibet horum dicitur
diuinum ſeruiciuz Et ſic generaliter accep
to diuino ſeruicio capere precium pro eo li
cet: Alio modo ſumitur ſeruitium diuinum
pro officio ſpirituali: quod alicui conuenit
ex ſpirituali dono/vel ordine ſicut miniſtra
re ſacramenta/cantare miſſas. &c. Et pro di
uino officio ſic accepto non poteſt pecunia
capi. Sed poteſt quis locare operas ſuas/vl
aliquid capere in ſtipendiũ vite: vt ſupra di
xi in ſimili de teſte qui pro deponenda veri
tate nihil capere poteſt/& tñ cuz euocatur ex
tra ciuitatem ſue manſionis licite ſumit ip
ſe in ſtipez vite expenſas. &c. & ſi partes con
iunctim ei velint largam ſtipem dare/nihil
prohibet ipſuz capere: ſi coniunctim & equa
liter ambe partes (vt aliquando accidit)
faciant: nec tenetur contentus eſſe cum quã
tumcunq̃ tenuibus expenſis. ita ſacerdoti
bus licet velle ſtipendium condecens ſue ſu
ſtentationi expetere ab hys: quibus gratis
ſunt ſpiritualia adminiſtraturi. Seruitus ꝓ
mo modo poteſt dupliciter impendi: vt pro
ſit perviã meriti/& tũc ſit propter deũ ex cha
ritate: vl abſolute ſumit vt alia quecũq̃ cor
poris operatio. Et qz primo modo depẽdet
ſupnaturaliter a ſpũſancto licet capere pecu
niã pro ſubſtãtia actus: ſed nõ pro illa quali
tate ſeu modo actus: vt ſi intẽdo mereri: cõ
duco aliquã que meo noie ſeruiat infirmis
licet illi preciũ capere abſolute pro ſuo ſer
uicio. ſed nõ vt mereatur cõducenti. & idem
eſt de precio peregrinationis & huiuſmodi.
Et niſi ſic dicat/ homini ſingula ex charita
te faciẽti & qui omni tempore ſperat & vult
mereri: nulluz opus ſuum licet vẽdere. Nõ
valde notandum eſt contra eos qui ex con
nexione inuendibilis ad vẽdibile arguunt
neutrum vendi poſſe: vt hic eſt modus elici
tionis actus cum ſubſtãtia: ¶ Ad confirma
tionẽ dicit Jo. An. & ponitur in glo. in c. vni
co de clericis non reſiden. li. 6. poſt Oſtienſ
q̃ hoc notauit de vſuris c. olim/ q̃ tales pri
cipaliẽ euntes pro denario grauiter peccãt/
& mentalem ſimoniam committũt: q̃ pniã
aboletur/de ſimonia c. fi. ſctũs Bonauẽ. 38.
diſt. 2. mota queſtiõe. an bonevolũtatis poſ
ſunt plures eſſe fines/capit exemplum dum
quis vadit ad eccleſiam vt diſtributiones ꝓ
cipiat poteſt tripliciter accedere. Prio ſoluz
intendendo diſtributiones/vt finez ſub glo
ria dei/decernens videlicet eas Chriſti pau
pibus in dei gloriã donare. Scõo intẽdẽdo
ire ad eclĩaz vt ad õi honorẽ/& glãz laudes
decãtet/ſed cũ ꝗ etiã itẽdẽdo pecuniã acq̃re
re/nõ referẽs illã ĩ deũ/ſed nec ſtatuẽs vt ꝓn
cipalẽ finẽ Tertio ꝓt cõtigere duplicata inte
tiõe/ita q̃ vlt ẽo placere/& obtinere pecuniã
vt ſuũ thezauz ãpliet/& ĩ eo ꝓpẽ ſe delectẽ.

EE

FF

GG

Primum est meritorium ⁊ bonum. Secun
duz non est bonevoluntatis. quāuis cum ea
stare possit/est enim veniale pctū. quō dicit
Aug. minus te amat/qui tecū aliquid amat
quod nō propter te amat. Terciū vero ē ma
le volūtatis/⁊ que velit duobus dñis seruiſ
de quo Math. 6. ⁊ illud Esaie coangustatuz
est stratū necesse est vt alter decidat. 28. c. Et
Ozee. 12. diuisum est cor eorꝝ. ⁊c. btūs Tho.
quodlibet sexto. ar. 11. questione principali=
ter mota distinguit/qz in venditione quali=
bet preciū accipitur quasi finis. si recipit di=
stributiones quasi finē sui operis principali
ter intentū/simoniā cōmitit/⁊ peccat morta
liter. si aūt habet principalē finē deum in tali
actu: ⁊ vt distributiones recipiat secundario
nō quasi finē: sed sicut mediū quod est nessa
riuz ad suā intentionē/ constat q̄ nō vendit
actuz spūalē/⁊ nec simoniā cōmittit/nec pec
cat. sic enī acceptio distributionuz nō erit cā
quare vadit ad ecclesiā/sed propzie huius de
terminatio/quare nunc vadit ⁊ nō alia vice:
dñs Altiſſ. 3. parte summe/tractatu de simo
nia. q. 2. dicit surgere ad matutinas/ vel cur
rere ad ecclesiaz nō est spūale/vnde licet ista
facere pro tēpalibus. sed cantare in ecclesia
vel laudare deum pro tempalibus tanq̄ fi
ne/ vel materia mercimoniali simonia est.
¶ Quo ad hūc articulū difficultas nō est: q̄n
actus corporaliter visitandi ecclesiā ⁊ pro de
core domus dei illic psistendi/ absolute fieri
possunt pro pecunia seu precio. Sed difficul
tas est/an possint fieri vt pfint aīabus: puta
ad redēptionem earū vel preseruationē/aut
ereptionem de malo culpe pro pecunia. naz
si hmōi actus fiant ad inanem gloriā: aut fi
nem aliū deturpantē actuz/certum est apud
oēs (cum eo ipso pctā sint) nequeunt aīabus
prodesse/necvia meriti necvia satisfactiōis/
promeretur tū pecuniā sibi promissam/ boc
modo decorās ecclesiā: sicut pictor passionē
dñi depingens/vt populus ad deuotionē cō
citetur/vt que pauperibus seruit ī hospitali
pro nuda mercede/eque pro eadē sanis ser=
uitura. Nescio an quis dicere auderet/q̄ p
pūtia ibi exhibita quis distributiones iuste
caperet/quas certū est christifideles in redē
ptionem aīarum suarum/in salutem ⁊ pro=
speritatez populi totius christiani reliquisse.
¶ Pro clariori huius elucidatione videre
oportet/an dans pecuniam eo fine vt actuz
spūalem procuret/intelligo spūalem qui re=
ctus est scōm oēs circunstantias/⁊ potest ad
redemptionē vel salutez prodesse. (nō curo
an talis dari pōt) sit ī statu mortalis culpe vl
nō. Inuenio doctores pro singulari notan=
tes/q̄ licet alium pecunia inuitare ad actuz
sue saluti necessariū. vbi gratia vt baptisma
recipiat/vt fiat christianus/vt deuz colat/no
tat hoc Innocen. Io. An. ⁊ alij in c. dilectus
scō/de simonia. idē finaliter glo. in c. q̄ pio
in verbo interuentū. 1. q. 2. ⁊ seqtur ibi fina
liter glo. Postien ⁊ Archidiaconus dicētes
secus esse quo ad ingressuz religionis ⁊ alia
sine quibus potest hoī esse salus/immo in c.
debet. 23. q. 4. notat glo. q̄ cuz pecunia pos/
sumus alios allicere ad fidem vt .e. q. 5. qō
autem: ⁊ 25. dist. qui sincera. ⁊ q̄ sub tali con
ditione possumus aliquaz ducere vxorē/vt
fiat christiana 26. q. 1. caue Et possumus eos
grauioribus pensionibus onerare/vt cōuer
tātur/eadē causa. q. 6. iam vero/addens satis
admitti potest vt sic in talibus spūalibus lici
te fit pactio/vbi agitur de conuersione ali=
cuius ad fidē. ⁊ sic non obstat c. q̄ pio. 1. q. 1.
eandem glo. inuenies. d. c. dilectus. 2. de si=
monia dicentē talem condicionem adiectā
in contractu matrimony esse bonā/idem te
net ⁊ sequitur cardinalis Alexandrinus. 4.
dist. c. scō. Panor eadem notat in d. ca. di=
lectus/sub temperamento tamē eorꝝ que di
xit in c. cum in ecclesie/de simonia/vbi sic di
stinguit/vel habent propositum veniendi ad
fidem sed timēt paupertatez/ puta congesse
runt multa ex vsuris ⁊ venientes ad fidem
oportet illa restituere/hoc casu (inquit) puto
pecuniam eis licite posse promitti/vt veni=
ant ad fidem. Sed si non habent propositū
veniendi ad fidem nisi ex cupiditate pecu=
nie promisse/tunc puto contrarium/quia ta
libus parum prodesset baptismus 15. q. 1. nō
est/immo peccant qui abutuntur bono: ⁊ dā
tes non euaderent peccatum. arg. 23. q. 5. ad
fidem. ⁊ secundum primum membrum ar=
bitror fecisse beatum Siluestrum Idem ex
tensius videtur tenuisse Archi in dicto ca.
Q̄ pio. tam scilicet in opere necessario/ q̄
supererogationis / cuiusmodi est ingressus
religionis. Recitata enim opinione docto=
rum ⁊ glo. in ca. dilectus secundo. Alij (in=
quit) dicunt q̄ nec ad fidem/nec ad religi=
onem aliquis trahendus est per munera ex
pacto. Sed si aliquis infidelis vellet bapti
sari nisi timeret paupertatem inter christia=
nos/ vel si quis desideret ingredi religio=
nem/si esset solutus a debitis/ aut si studuis
set per aliquot annos ad intelligenduz que
lecturus sit in religione/⁊ ab aliquo sciente

eius propositum reciperet pecuniam/ quo ad primum/ vel liberaretur a debitis/ ⁊ reciperet expensas in scholis quo ad secundum casum/dum tñ non pro precio rei spiritualis/sed adminiculo impediměti tollendi daretur illud vel reciperetur/ licitũ esset. Uacillans tñ addit:ſz forte fm Hostie.potest dici/q̃ aliud est in baptismo aliud in religione.sed qz explere actũ precepti ob penã vitandaz/vbi si impune posset/minime precepto pareret:⁊ silr facere actuz precepti ob quãtumcunqꝫ minimũ donũ vel preciuz/cũ alias non sit facturus/ pctñ est. parum facit distinctio Panor.cum vtroqꝫ mẽbro baptismũ suscipiens peccet/dum promissione pecunie facit.⁊c.qui autẽ religionẽ intendit ingredi:sed nõ nisi solutis debitis: vel suffi/cienti doctrina/qz ille petit qualificari/vt si ne impedimento religionẽ possit ingredi ⁊ nõ alias:licite pecuniã capit pro debitis persoluẽdis/vel expẽsis study tpe intermedio Et si huic sile dare velis in hys que sunt necessitatis ⁊ precepti/ponite captiuũ detineri apud infideles ⁊ q̃ nõ sinatur abire vt possit baptisari/talis pro amotione impediměti licite reciperet pecuniã:sed certe debet firme volũtatis esse suscipiendi baptisma dũ poterit:quãlibet penuriã vel egestatez ferret. In tãta varietate doctoꝝ pono aliquas propo/sitiones. ¶ Prima:licet precio vel minis in
kk ducere hoiem vt faciat actũ precepti: quem alias dinoscitur nõ facturus/de pena vl minis patet.23.q.6.c.fi.⁊ cum idẽ iudiciũ sit de allectione per precium vel donum promissũ vel datum/sequitur veritas totius propositionis. Et ratio est/qz minus pctñ est facere p̃ceptuz timore pene/vel allectione muneris q̃ꝫ nõ facere g̃.⁊c. Nec sequitur si faciẽs hoc modo peccat/q̃ g̃ peccet iducẽs:quo medio motus videtur Panor.vt alioꝝ opinionez tparet/qz vtiliter agit cãm proximi cum als grauius esset peccaturus/⁊ vt recte Grat.in quit)qui timore inducti aliqua frequẽter faciunt:ad eadem assuescunt/vt tandẽ amore faciant idem qõ precio allecti prius illiberaliter/post inductam consuetudinẽ operis boni etiã sine precio.⁊c. ¶ Obycies fortasse il/lud consilij Toletani.nemini vis inferenda est ad credendũ vel suscipiendũ sacrũ baptisma.45.dist.de iudeis. Hinc ꝯ Petilianum Aug.admittit/ad fidem neminẽ cogenduz esse.23.q.5.ad fidẽ.g̃.⁊c. Dico q̃ solum illicitum est qz prohibitum/imo per Sisibutũ religiosissimũ principez iudei coacti sunt/ qui (vt eodez c.dicitur) compellendi erant ea q̃ sunt fidei seruare. Etiã procedit/ cũ alias penam non promeruerint. Nunc enĩ regulariter cum in facinore deprehẽsi mortis supplicii meruerunt/licite eis ꝛminatur mors nisi baptisma suscipiãt ⁊ fidem/quos tñ ob mortis euasionẽ suscipientes baptisma cuz alias suscipere nolint/peccare indubitatum est:an tñ licet baptisma mistrare vel sacram cõionem dum noscuntur ob penam vel premiũ facere/puta arcetur ab ingressu ecclesie q̃ in pascate non cõicauit/vel nõ est cõfessus vt sibi pena relaxetur vult cõicare/aut confiteri ⁊ non alias/differaz ad aliud tps. Dic satis est discussisse de actu precepti qui irreverentiã sacramentoꝝ connexam nõ habet vt.s.tradãtur canibus ¶ Scõa propositio ẽ/ qui munere vel metu solum disponitur ad volendũ qõ alias nõ esset voliturus/⁊ tñ p̃pter munus acquirendum vel penaz euitandã non vult/siue sit volitio precepti siue als supererogationis/non ex hoc peccat/aut est volitio culpabilis/ptz qz tunc timor vel spes aut amor muneris soluz est dispositio subiecti/⁊ nihil ponitur finis actus/quod illũ inficiat. Cuius exempluz est/ferrũ ignimus vt sit malliabile/⁊ lignuz durum humectam vt instrumentis artificũ possit sculpi/cũ nec caliditas ferri nec humiditas ligni aliq̃ grie cause sit principium mal liationis vel sculpture. Unde patet non valere cõsequentiam Timens vult alias non voliturus/g̃ vult p̃pter penã euitandã. Sic beatus Nicolaus p̃ elemosinã seruauit filias a stupro:sicuti cuz videmus quẽdaz ex diuite factũ subito inopem/donamus euz ⁊ consolamur/ ne tedio fractus seipsum precipitet/ furetur/ aut facinus aliud cõmittat/Et hoc mihi sub nube tetigisse videtur b.Tho.q̃ spes distributionũ non sit cã quare vadit ad ecclesiã vl colit deum.sed cã determinationis/quare.s. nũc vadat ⁊ non alia vice. Quod tñ addit/ cãm esse quare nunc vadit/valde improprat sermonez de cãlitate.non potest enĩ esse prope dicta cã quare nũc vadat:nisi sit causa illius transitus ad ecclesiã. Sed intendit be.Tho. q̃ sit dispositio subiecti:sub qua pcedit voluntas ad volendũ tunc visitare ecclesiam: non tñ pro illis vt fine/sicut nec testis vadit pro expẽsis ad deponẽdũ:sed tñ sine spe aut certitudine expensarum non iret. Ex hoc sequitur q̃ licet muneribus/adhortatiõe/⁊ precibus inducere alios ad opera supererogationis/sicut ad actus preceptoꝝ/dum per illa

intendimus eorum aios affectos reddere/vt nobis credant/ꝛ persuadentibus bonum ac quiescant/sic preceptum legimus Math.5. sic luceat lux vestra coram hoibus vt videãt opera vestra bona.ꝛc.itez Aug.sic debet homo diligere proximũ suum: vt quem poterit beneficentie consolatione/ vel informatiõe doctrine vel coertione adducat ad colẽdum deũ.23.q4.debet.sic oim doctorꝫ snia pauperibus :elemosinas damus vt pro nobis orent:nõ quasi orationis preciũ/ sed vt eorum beneuoltiã nobis conciliemus/ꝛ sic affecti caritatis pro nobis orationẽ fundãt. Nihil enim profutura nobis esset oratio quã pauper fũderet pro pecunia/ ex quo oro talis labem continet simonie.intelligo dum pro pecunia/unditur tanꝗ pro precio.secus si deũ precatur vt pecuniam donet/sanitatẽ largiatur.ꝛc.tenemur enim spũalia (vt dixi)gratis hoibus exhibere. Sed mirũ videtur si talis oratio sit pctũ/quõ simoniacum sit/aut culpable sic orare pro precio.non enim est actus spũalis q̃ est peccaminosus/sed seruilis seruitute pctĩ ad quã spũsanctus supernaturaliter ac miraculose non cooperatur Dico q̃ oratio illa solũ est spũalis p̃ causalitatẽ/quo ad effectum.ſ.supernaturaliter concedendũ illi pro quo funditur oro quo ad aĩm ipsius orantis/licet ad effectum illũ non pertingeret.illas enim preces sordidas non exaudit deus ꝛ sic propter opinionẽ/vel aĩm impetrandi per talẽ orationem aliquid supernaturaliter simonia cõmittitur. Sed dubitabis an licet promittere pecuniam vt faciat opus bonum ad quod alias non tenetur. verbi grã mr̃ p̃ mittit filio vestem nouam/si missam quolibet die audiat ꝛ festis sermonẽ/ aut pauper visitando consoletur/item cũ nostra etate tãta sit hoim fragilitas/dum minis coguntur ad bonũ/euasionẽ pene habent finem operis/ an licet matri metu pene proles cogere vt missas audiant/ pauperes consolentur ꝛ opem ferant. Quod pro eo dubium videtur qꝛ statuentes tpalem finem spiritualis operis peccare videntur. Unde Piero.si martirium fecerimus/ vt nostre reliquie ab hoibus honorẽtur/ꝛ vulgi opinionem sectantes substãtiam nostrã vsqꝫ ad mendicitatẽ propriam dederimus/huic operi non tã premiũ qꝫ pene debentur/ꝛ perfidie magis tormẽta sunt/qꝫ corona victorie.1.q.1.vide.etiam qui ꝓpter pũtem pudorem dat/vl' vt careat tedio interpellantis/non vt reficiat viscera indigẽtis/ꝛ rẽ ꝛ meritũ perdit: vt habet gl.2.ad Corin.9.in verbo. nõ ex tristicia aut necessitate. Dicvidetur hoc casu inducere ad pctũ quod minime licet. Unde Bonifa.d.ca.qꝫ pio 1.q.2.dicit q̃ dubitatio monachorꝫ(an.ſ.alteri monasterio possent munera dare vt eis concederent suum abbatem)eũ anxium reddidit/ꝛ ineptum/qꝛ non legimus dñi discipulos ꝛ eorum ministerio conuersos/quem piam ad dei cultum aliquẽ muneris interuentu prouocasse:nisi forte de pauperum alimento quis in cõi proponat/ quorum nullis cuiuscunꝫ professionis esset victualia negabantur/ Scimus equidẽ q̃ oẽ datũ optimũ ꝛ oẽ donum perfectum desursum est/a quo bone voluntatis donum accipit/ qui sancto deliberatiõis arbitrio deo seruire disponit: concludens Restat g̃:vt qui pro aliqua ecclesie susceptione munus accipit/dei donum qõ a patre luminum descendere debuit vẽdat. munus aũt largiens importunus emat.vbi papa sentire videtur illicitũ:vt munus detur ꝓ cultu ad quẽ preceptũ nõ astringit/ cũ etiã sit donũ dei/ꝛ discipuli indifferenter cuiuscũqꝫ professionis hoibus alimẽta dabant. Ex altera parte in oppositũ adduci potest/precibus ꝛ muneribus licite impetramus alteri remissionem iniurie /intellige quo ad actionem/itez nemo sane mentis dixerit peccare illum/ qui passum iniurias induxerit vt nõ solum rancorẽ dimittat:sed(quod perfectionis est)beneuolentie signa exhibeat. itez cõpatitur quis pauperi/nec habet vnde eiꝰ necessitatẽ releuet/si potest mẽdicando illi elemosinã impetrare/quare nõ potest sociũ habentẽ pecuniã/prece aut muneribus vt det elemosinã flectere/ humiliter rogãs:si nõ ꝓ pter deũ velit/vt propter ipsum faciat/suo tẽpore maius seruiciũ ab ipso suscepturus. Et loquor ĩ casu/ quo alius necessitate precepti dare non tenetur:hec oia sunt officia charitatis que perperam non agit.1.ad Chori.13 g̃.ꝛc. ¶ Respondeo non sp̃ actus officio seu genere bonus ex hoc induit rationem culpe/ qꝛ fit pro temporali cã. puta lucro pena/ aut dãno euitãdo. Patet in directione errantis per viã:in defensione oppriimẽdi per inimicos/in cura egrotantis alias necessario morituri/pro quibus oibus licet ab habente pecuniã capere/ Item immunitas a dedecore/sine seruatio honoris illesi plus valet qꝫ pecunia/ꝛ liberatio a molestijs est res digna precio/qui g̃ propter eorꝫ alterũ pecuniã dat/nõ perdit eam/nisi vtiliter.magne aũt prudentie est scire rẽ suã vtiliter perdere/immo (cũ fa

ma nostra sit primis necessaria si ea intentione
demus/ne primi de nobis male edificentur/
e actus virtutis materialiter et formaliter. Secus
tamen quando ex casu et circumstantiarum occursu / propter
bonum virtutis agere oportet/vel ex caritate
propter deum:qui tunc ob aliud finem agit/ad minus
per omissionem peccat. Et hoc casu procedit
textus phi.3. ethicorum de reipub.defensione
ob fugam dedecoris/et ambitus honoris/ quamquam
nec phs dicat illos actus culpabiles/ sed tunc
non esse actus virtutis fortitudinis. Nec est idem
de datibus elemosinam vt videant ab hominibus/
qz certe hoc peccatum non est/si velint videri
ab hominibus eo quo faciunt fine/ puta faciunt
ad placendum hys quibus donant/ si hoc ex=
primant/et alys notum esse velint/ nihil peccati
continet/licet enim mihi ad consiliandum fauorem
rem meam dare:sed vult saluator cum faciunt:
vt videant propter deum facere/et ipsi inanem
gloriam aucupant non aunt propter deum faciunt
D.D quod est hippocrisis/aliud scilz velle apparere/
quam quod intus sit. Quidam tamen sunt actus ob temporalem
muneris compensationem nullo modo factibiles/
puta subire mortem/exponere corpus pi=
culo et de illo procedit textus hic. Ad propositum
nrm/prece vel munere inducere aliuz vt bo
num opus officio seu genere faciat/nullum
est peccatum: Quemadmodum nec alius peccat
hoc opus faciens vt nobis gratificetur. nisi
in casu vt dixi: Et sic matres cogunt suas ples/
vt muneribus vt pro causa finali alliciant ad
consolandum paupes / vt misse interfint/ vel
sumoni/ pauperibus opem ferant/et sic procedunt
argumenta post oppositum/cum inducimur ad re=
mittendum actiones iniurie/ et muneribus
flectimur ad exhibendum inimicis opa et signa
benivolentie. quamquam si forte vltra intendat coge
re vel inducere vt rem agant bene et meri=
torie/fallit mres et alios opinio/ vt de metu
pene e textus Augi.i.c.Ad fidem.23.q.5. Nam
benefacere nemo potest/nisi elegerit/ nisi ama
nerit etc. Et idem est de munere/cum operis
meritorij vt huiusmodi nequeat absque vicio
putari terrena merces/cum illa qualitas spiralis
insit operi supnaturaliter a spiritu sancto. Et forte
excusat simplicitas a culpa quo ad inductio
nez vt alij velint apud deum mereri/pro terrena
compensatione:et certe raro e intentio obsequen=
tium:vel etiam eorum qui inducunt ad talia
opera. Quod inductum e de.c. Qui pio/procedit
de opere priuilegiato/videlz de suscipienda
cura animarum/vt puta vt pesset tanquam abbas. Et
ita currit cum textu Piero.de martyrio/po
terant tamen p administrandis temporali
bus seorsum mercede aliquem conduxisse/
et alteri monasterio ex interesse luci cessan=
tis vel damni emergentis recompensationem
dare. Nec obstat. Omne donum perfectum
esse a deo/et q non legimus discipulos que
piam prouocasse muneribus ad cultum dei
etc. Multa enim egerunt discipuli que non
sunt scripta: Et certe munere sanationis et
consolationis (legimus) multos prouocaue
runt/et de dono a patre luminum nimis ge
neralis allegatio est. Pro eodem enim actu
quo mereor/licite premium capio. videlicet
vt pauperibus patrocinium vel alium seruil
tutem impendam/capio stipendium a prin=
cipe. Sicut medicus a ciuitate/vt pauperibus
gratis seruiat. sed vt meritorium inestima=
bile est/nec posset pro munere in alium trans
ferri/ita quoque minime licet velle transfer=
re in alium pro munere ea ratione qua me
ritorium est. Unde prius dictum est/ liet ca
pere pecuniam pro substantia actus merito
ry:sed non pro illa qualitate.sicut calicem con
secratum vendere possumus. sed non pluris
quia consecratus est. Ex hys omnibus ex=
posita difficultate in accipiendis distributio
nibus dico/si velit seruire deo in redemptio
nem animarum/pro pecunia seu obuentone
distributionum/simoniam committit/non q spia
lem actum det pro munere/sed pro voluntas
te dandi.eo ipso enim quo pro munere facit non
est actus a supnaturali dono spialis.sed po
test licite moueri spe accipiendi distributio=
nes sibi et confratribus relictas/vt dispositio
ne subiecti quodammodo aptificente ad vo=
lendum. Vel (et facilius est) in illis pro labo
re suo distributionez capere/et spirituale me
ritum gratis velle illi qui bene fecit comu=
nicare: Ex eodem patet responsio ad adiec
tionem de pensionarys ad cantum/vel alia
officia spiritualia. ¶ Ad quartum principale
ad primam probationem cessat apud principem
lex Julia ambitus/quo ad penam propter pre
sumptionem iusticie principis.sacrilegum enim
instar est dubitare/an dignus sit quem prin
ceps elegerit.17.q.4.siquis suadente/potest
nihilominus a principe dignitas magistratus
ambitiose peti/et scdm veritatem a principe
circumuenio vel alias sciente non merito con
ferri.sed beneficio iuris (vt dixi) propter pre=
sumptionem legalitatis principis huic ambi
tioni pena est ademptum. In proposito aunt nro
ius quo ad immunitatem pene simoniacorum
nihil disponit/siue a principe/siue ab alio quis
beneficium simoniace assequatur.nec sequi

princeps confert bñficiū pro pecunia.q̃ ipso facto cū acceptāte dispēsasset vt bñficiū seruare possit/ꝛ penas iuris minime incurrat. Nā (vt notabilit̃ descidit Johā. Andree in mercurialibus reg.cui licet) Si epūs statuit penā excōicatiōis ipso facto oībus ludētib⁹ ad hazardū/nō ꝓpterea liberatur q̃ iductus ab ēpo/cū ipso ad azardū luserit/ imo postq̃ ille excōicationē īcurrerit/epūs denuo cū ipo ludēs/maiorē excōicationē īcurrit/ cōicans ipsi crioso in crimine dānato/ꝛ pro prīavice minorē tñ/nisi induxerit/tunc enī censetur cā cur alius ludit ꝛ sic vt operās maiorē excōicationē. Quēadmodū si eius mādato vel cōsilio cleric⁹ pcutiatur.c.Mulieres de snia excōica. Et hoc nota q̃ dās cāz actui alteri⁹ penā incurrit/quā pro actu nō īcurreret quē psonalit̃ exerceret. Et in pposito nr̄o efficaciter meo iudicio pbat Panor.1.ca.de simonia q̃ papa ipse ꝓ pecunia beneficiū cōferēs a simonia nō est īmunus per.c.Ex diligenti eodē titulo/vbi dr̄ q̃ pstatio homagij vel iuramēti ꝓ bñficio acquirēdo/diuinis ꝛ hūanis legibus ōria esse dinoscitur. Idē ad longū deducūt Durādus/ꝛ post eū Palude.25. disti.4. Verū tñ est q̃ papa penas iuris incurrere nō pōt. Est enī solutus legibus quia princeps.ff.de legibus.l. Princeps.ꝛ ita dissimile ē de ēpo/licet ei statuto ꝓprio nō ligēt̃ vtiq̃ tñ snia iuris.sed nec dispēsare videtur cōicans cū alio in crimīe nisi exp̃mat. Quēadmodū scienē vbo aut osculo participans excōicato/per hoc absoluere ipm nulla rōe censet̃/nisi se velle exp̃mat illū ex hoc ꝓ absoluto haberi/vt est textus in clementinis si sūm⁹ pōtifex/de snia excōicatiōis. Et sic ptz opinionē Palude quo ad hoc iure non esse fundatā. Ad pbationem inductā q̃ licet ab alio emere. Rñdeo q̃ bñficiuz in.c.ꝓmo de vsuris/nō capit̃ ꝓ iure pcipiendi puētus annexo officio spūali / sed pro ipsa possessione vel fructibus a layco minus iuste detētis.ꝛ hoc licite redimi potest etiā interuentu pcy non solum per viā mutui/quēadmodum dicit gl.in c.dilectus primo q̃ decimas de manu layci liceat redimere nisi obstaret prohibitio/que illa de cā emanauit/ne traberetur in exēpluz/ꝛ layci se credant ius in decimis habere.c.decimas.16.q.7.nec tamē epūs redimens simoniā committeret.secus de iure annexo officio vel ordini spirituali/qz hoc ī laycum cadere nō potest/neq̃ per ipsum de facto occupari. ¶ Ad primā confirmationē dico verba Aug. recte sunt oēs volnntates

pp

ꝛt.sicut ꝛ verbum saluatoris si oculus tuus simplex fuerit/nō habere locū in medys ex genere malis/non enī si furer vt ꝓpter deuz pauperum inopiā releuem/ excusor a culpa 14.q.5.forte: aut vsurā exercens pro impēdenda pauperibus miscōia propter deuz.96 dist.sicut non suo/aut mentiens/vt opitulante mendacio aliū ad eternā salutem perducam.22.q.2.primum.ꝛt.sed dare spūale pro precio est ex genere malū/vt est venditio vel emptio/qz cadit supra materiam indebitaz: ideo relatio in vlteriorē finem bonū/actum ipsū iustificare nequit. ¶ Ad scōam confirmationē nego consequentiā.ꝛ ad probatio/nem ex.7.phis.dico q̃ per dupluz mouens nō intelligitur mouēs duple virtutis. Nam hoc multo velocius sepe moueret q̃ in duplo:vt exēplariter declarat doctor profūdus tractatu quē edidit de proportione motuuz in horologio.plumbum deducens signū indicās horas si dupletur/ plusq̃ in cētuplo citius deducet ipsum imo si augeatur solū ad mediū. Sed intelligit per mouens duplum cuius virt⁹ sic excedit/vt sit duplo magis motiua/iam applicādo hunc intellectum ad extenuationē culpe:nō sufficit oñdere finē duplo meliorē/sed simul probare oporteret/ q̃ talis vim haberet duplo extenuandi/ꝛ hoc nō probatur/ Huius sīle est/egritudo frigida curat̃ calido q̃ curaretur velocius in duplo/ ꝓ illud quod est in duplo magis caliduz.stat enī illud improportionatū esse ad curanduz ꝛ q̃ corpus magis distēperaret/q̃ disponeret ad sanitatē. Luz autē dicitur/da oppositū ꝛ sequitur q̃ finis aliquis minoris bonitat]. eque.ꝛt. Nego sequelā.ꝛ ad probationē cuz in finibus procedatur ad alias species finiū non est proprie proportio dupli vel tripli in bonitate/sed vnus alium excedit in infinitū cum tñ sit finite bonitatis.admisso tñ in finibus eiusdem speciei vel diuerse/q̃ in infitum procedatur duplando nō debet propterea(cum alius finis in infinituz pcedat)deueniri ad aliquē eque attenuantē/ Sicut nec per augmentū ꝛ intēsionē opinionis/ potest deueniri ad certitudinē scie/que est tñ certitudinis finite. Ad aliud de verbo phi.1.de celo.ꝛ.8.phisi. Respondeo aliud est de causa effectiua/aliud de eo qō se tenz ex parte materie vel finis:nam finis infinite bonitatis non reddit actū infinite bonitatis/ Et efficiens infinitum/ siue infinite virtutis causaret necessario effectum infinite virtutis. Intellige si sit naturaliter agens ꝛ immediate

ſicut ꝗ infinitas virtutis effectiue/ non ſinit finitum eſſe ſuum effectum/ ⁊ finis ifinitas admittit ſuum effectum finitum eſſe/ pariformiter ī propoſito de attenuatione culpe: datur ſimile ex diſpoſitiōe materie. anima mouet corpus gradiēdo tardius ꝓpter grauitatem/tamē ſi tota grauitas auferatur/nō propterea ambulabit hō in inſtanti. Et ania nūc coniuncta corpori neqt ipm alio mō /q̄z ambulādo ſaltando/vel mō ſimili mouere. Secus cū erit ſeparata/ſicut nūc in angelis. Ad tertiā cōfirmationē rūdeo/vt nō lz mor tuū ſuſcitare pro pecunia/q̄zuis acceptio pecunie vlterius in releuamē pauperꝫ propter deū ordinaret/ſz eſſet ſimoniacū dare/⁊ accipere/ita ſilr de quolibet alio ſpūali. Cōi.n. precepto mādatum eſt. Gratis accepiſtis gtſ. date. ⁊c. Ulū nō ſequtur/ accipio pecuniā pro ſpūali vt pauperes reficiā principalē/ꝗ nō vē do ſpūale/patz de mercatura cui⁹ motiuum ꝓncipale vel finis apud chriſtianos ſepe eſt pietas/dū ſcz mercatur / vt de lucro paupes ſuſtentent /fidē tueant /⁊ miſerabiles pſonas ꝓpter deū defendāt/ nō minus tū ſuas merces vendūt / ꝗ ordinatio ad vlteriorem finē bonū nō releuat/quo min⁹ dare ſpūale pro tēporali ſit vēditio Nec conuīcit ꝓphete verbū. Inclinaui cor meū. ⁊c/qz loquit non de retributiōe alicui⁹ tēporalitatis/ſz eterne beatitudinis/i quā nō actus hos tū vl illos ſed totam vitam ordinare debemus. Iuxta ſnīam Auguſt. 11. de trinitate. c. 6. Nec vbuz phi probat ſuā intentionē Cū enī tercio tho picoꝫ pro regula poſuiſſet ꝗ plura bona ſūt magis eligēda q̄z vnum tantum/excepit niſi vnum eligatur ꝓpter alteꝫ. Quia tunc nihil magis vtrūq̄z eligimus/ q̄z vnū tū/vt ſanuz fieri aut ſanitas/eo ꝗ ſanum fieri eligimus propter ſanitatem. Et nō dicit/ vbi vnū ꝓpt alterum/ꝗ ibi eſt vnum tantum: Factio enī ſanitatis ſiue curatio aliud ē a ſanitate Et q̄ merces vendit vt de lucro penuriā pauperū releuet/vere vendit cum tū vlteriorē finem intendit. Sed forſan doctor ille cōſolatori⁹ intendebat ꝗ ſpūalia ſic licet exhibere deo pro tpali ab eodē ipetrādo/⁊ ſic veritatez hz vt ſupra dixi quo ad hoīes q̄bus iubemur ꝗtis ea dare/ Ad verbū Aug⁹. Solū itendit ꝗ tūc nō querit gratificatio/ ſeu cōplacētia hoīm vt finis ꝓncipalis/ſz vt finis ſub fine. Sed non dicit licitum baptiſare / vel cetera ſpiritualia hominibus dare/vt placeam⁹ eis vel grati ſimus/ hoc enim non eſſet gratis. Sed opera exterioza bona licet eis exhibere vt eis grati ſimus/ ſed non ſub qualitate qua ſupernaturaliter ſunt a ſpiritu ſancto/ Sicut non licet mercatori velle in futurum ex caritate mercari pro pecunia. Tūc enim modum ſupernaturalem actus poneret ſub precio. Ex hys patet qui dat ſacramēta vel beneficium pro pecunia cōuertenda in elemoſinas pauperum propter deum / ⁊ alias nullo modo daturus beneficiū vel ſacramēta pro precio/quia vere vēdit ſpiritualia/nihil releuat eum a ſimonia illa relatio ī finē bonum vlteriorem nec ab vſura/ſi dicat/do tibi mutuo/ vt lucro fenebri pauperes alam Et ſtultū eſt opinari/ꝗ mente liceat ſic velle/ ſed non voce exprimere. Nec lucrum mercature/ eſt chriſtianis pro fine principali eo modo quo Bont loquitur/tamen vendunt. non ergo ſufficit canonico eunti ad eccleſiā velle pro ſpe ſpirituali videlicet vt valeat ad redemptionem animarum/ recipere diſtributiones/intendendo hoc/vt finem minus principalez. nec ſufficit ꝗ forte cogitans de deo/propter ipſum vellet idem ſeruitiuz ſpirituale facere/vt videtur Bont pretēdere a contrario/dicens tunc ſimoniaz committi quando cogitans de deo nullo modo fortaſſe vellet facere ſine precio/ Ratio eſt quia opus gratis vel mercimonialiter impendi tur per reſpectum ad cauſas vt nunc. Nihil enim minus vendo Joanni tunicam/quāuis (vbi aduerterem q̄z ſit de me bene meritus) ei donarem Impertinenter etiaz addu cit illam legem terciaz. ff. de lega primo/vbi caſus eſt/ꝗ conditio expreſſa que alias tacite ineſt/ non facit legatuz condicionale/ꝗ ꝗ liceat exprimere ꝗ actum ſpiritualez homo pro temporali facere intendat/quia hoc tacite non ineſt cum debeat gratis miniſtrari: imo ⁊ in mutuo pactio de temporalitate pro mutuo veram vſuram inducit/ vt tenet gl. ⁊ Archidiaconus in c. ſi feneraueris. 14. q. 3. ⁊ doctores cōmuniter theologi ⁊ canoniſte. Nec obſtat ꝗ ſuſcipiens ſpiritualia vel mutuum/eſt naturaliter obligatus ad anthidora/ꝗ ergo liceret explicare/ ꝗ homo ſpe faciat propter ſperatam gratitudinem. quia licet ſuſcipiens obligetur: tamen actio non ineſt vt tacitus finis/immo hoc eſſet ſpirituale miniſtrare non gratis/⁊ mutuū dare nō liberaliter/cum hoc ſaltem fuerit finis principalis/non oportet ergo ſi ſuſceptioni obligatio talis īeſt/ꝗ ergo nobis liceat/ propter futuram illā obligationem facere/latius de hoc dixi tractando materiam vſurarum.

¶ Ad quintũ/permutatio spiritualis pro spi
ss rituali facto partium/ veram continet simo
niam/hinc est ꝙ nullatenus possunt partes
super permutandis beneficys pacisci/ de re
rum permutatione/quesitũ. sed possunt lici
te cõcipere inter se quid a superiore fieri de
siderant/qui sua auctoritate transfert bene=
ficium vnius in alterum ⁊ ecõtra/immo ni
si ius spẽaliter prouideret/liberum esset sup
iori beneficium ad cãm permutationis va=
cans/cuicunq; persone indifferenter confer
re. Ad aliud de suppletiõe inequalitatis per
pecuniam/valde errauit Angelus qr neq; ꝶ
notat ⁊ Panor. neq; textus hoc probat/loqui
tur enĩ vterq; ⁊ textus ⁊ Panor. expresse de
possessionibus permutandis/que possidean
tur iure proprietario/vt ĩ casu textus de mo
nasterys/ad que mere spectant ⁊ possessio=
nes illarum curaruz proprietario iure/quas
.s. (vt notat Panor.) habita sola licentia su
perior poterant vendere/⁊ non superior ha
bebat illa vendere. Secus qñ bona aliqua
possidentur in titulũ/puta gratia officy spũa
lis. cui annectuntur tanq; beneficiuz. ⁊ ideo
textus in d. c. ad questiones/ notanter dicit/
ꝙ permutatio ecclesiar per se debet celebra
ri/⁊ possessiones etiam cõmutari supplẽdo
inequalitatem per adiectum precium/sic tñ
ꝙ illi contractus nequaq; sibi inuicem per=
misceantur. Qñ autem in nostris permuta=
tionibus beneficior bona transferuntur in
alium/hoc solũ fit gratia officy spũalis. ⁊ sic
esset contractuum permixtio. ideo spẽaliter
notari dẽt ille error Ang. Ad aliũ de officio
temporali/hoc non licet/nec practicatur sine
speciali licentia summi pontificis/ cui iuris
ordinatio. s. ꝙ prebenda onera bñficio/solũ
oferri bẽt cõcomitanter gra spũalis bñficy
seu officy/manus claudere nequit/imo eiꝰ
cõcessione possent tẽporalia illa vẽdi. Secꝰ
de prelatis inferioribꝰ qui iuris dispositiõe
arctãtur/⁊ principis priuilegio ĩ hoc non gau
dent. De pensiõe rñdeo/ꝙ etiã non licet par
tibus de pensione pacisci/sed tractare ⁊ su=
perioris dispõni cõmittere/sicut in permu=
tationibꝰ. Nec credo pensionẽ redimi posse
sine summi põtificis licẽtia/⁊ auctoritate/cũ
assignet q̃dãmõ spiritualiẽ in alimẽtationẽ
psone et sua aucte posset ab initio inuenire
pecunia/quẽadmõm officũ tpale ppẽ causã
que dicta ẽ. Secus de prelatis inferioribus
summo pontifice: Et sic nõ obstat õ pbenda
quã ecclesia potest layco vẽdere vel a layco
redimere/qr hoc solũ procedit cuz nõ habet
spũaliter pauperi in elemosinã conferre. De
regulis iuris adductis ĩ argumẽto/õt Ger=
son tractatu de cõtractibꝰ rõnabilem limita
tionẽ eẽ/qñ factũ in se pncipaliẽ phibet/secꝰ
dũ modus seuvia ẽ in phibitiõe/vt lucrũ de
pecũia p viã mutui est phibitũ/per viã con=
tractus emptiõis nequaq;. sic in pposito de
assecutione pecunie pro tpalitate q̃ cõnexa ẽ
spũalibus ĩ bñficio/⁊ g̃ male inferẽ vlterius
ꝙ liceat pacisci de pensiõe/ p alio expediẽda
aut quacunq; temporalitate minima alteri
prestanda/vt ex superioribus liquet. Ex qui=
bus facile est deprehẽdere quid veritatis ha
beat opinio dicentiũ papam in venditioni=
bus beneficior non cõmittere simoniã. Et
quid opinio que in altero extremo est/ꝙ vẽ
dens beneficiũ/connexã habẽs ordinis exe
cutionẽ/aut aiarum curam/aut hmõi spũale
cõmittit simoniã/⁊ ꝗ ius nature ac dei pec=
cat. Prima namq; procedit/cum papa soluz
intendit tpalitatem illam ad vitã vendere ⁊
non medio spũalis officy transferre. Altera
vero/cum beneficiũ vendit vt connexũ spũa
li officio/seu vt medio eius velit transferre:
ficut necessario habẽt facere inferiores. Ad
sextuz dico ꝙ quãcunq; tenuiter est fundatꝰ
conuentus: si propter tpalia recipit personaz
minus habilẽ ⁊ quam alias habita cõpeten
tia facultatũ nõ reciperet/simoniã cõmittit.
Itẽ scõo si personã habilẽ recipit cum suffici
entia facultatũ pro suo victu/sed nõ nisi illa
etiã monasterio vellet dimittere post mortẽ
vt recte dicit Altiss. est simonia. Tertio si p
sonã recipit in fratrẽ vt aliquid emolimenti
in eos redundet/plus. s. requirentes q̃ ad te
nuẽ victum recipiendi sufficiat iteruz simo
nia est. Quarto si habẽt sufficientes faculta=
ces ad plures enutriẽdũ/ sed cupiunt ditare
monasteriũ aut reponere in thezaurũ pro fu
turo tpe/si forsan pietas Christi fidelium de
fecerit quo ad elemosinarũ elargitionem in
conuentũ/⁊ nolint recipere nisi eũ qui bono
rum sufficientiã pro sui alimẽtatione addu
cit/nõ grãtis in fratrem recipiunt: ⁊ ita simo
niã cõmittunt. Quinto si eque qualificatoz
⁊ ad monachatuz habiliũ/diuitẽ propter fa
cultates recipiunt/spreto paupere/simonia ẽ
q̃uis vterq; ĩsset ⁊ pauperẽ recepturi essent
vbi eum solũmodo instare contigisset. Quo
casu tñ licuisset per sortẽ dirimere difficulta
tem/quis alteri preferri debuerit. vt primo
de doctrina christiana Aug. docet faciendũ
esse/cum duobus eque egentibus alteri tñ
per nostraz succurrere possumus elemosinã

tt

uu

Sexto si omino sint pauperes/ ⁊ nō habent
vnde vltranumerum receptorum aliquem
alant/ nec sint ex ordinibus mendicantium
an tunc liceat ceteris paribus recipere illuz
qui vnde sibi victus necessaria ministrare
possit adducit. Dubitant doctores ⁊ fouent
ꝯtrarias sniias. securius aūt esset eo casu nul
lum recipere priusq̄z receptoruz aliquis mo
riatur/ ⁊ possint bona conuentus ad submi=
nistrationem victus sufficere. Et cum dicit
xx licet prebendam victus alicui vēdere etiam
in monasterio abundāti/ g̃ potest simul g̃tis
recipi in confratrē/ ⁊ mercimonialiter ad p̄
bendam admitti. Dico aliud est prebendam
vt connexaz fraternitati querere. aliud que
rere ipsam vt in se nuda quedam tempora=
litas est. Et in hys oportet fraudem cauere/
ne vnum fiat/ vt fieri fingatur in locum al=
terius. Quemadmodū epūs vult libere ⁊ g̃
tis conferre prebendaz: sed illi dumtaxat q̄
domum suā comparauerit duplo precio ad
iustum valorem/ vel qui secum vadium ini
erit q̄ ei prouisum non erit de prebenda in
tra annum pro centum aureis/ aut forte qui
ei domum vicinā ecclesie vendere voluerit
iusto precio: ris enī committit in legem/ q̄ ver
ba legis amplexus ō legis nititur volunta=
tem. l. non dubium C. de legibus. Vinc in c.
tua nos/ de simonia postq̄z dixisset papa si=
quis sine pacto ⁊ conditione qualibet/ eccle
sie sue bona dederit/ rogans humiliter vt in
canonicuz recipiatur/ ⁊ sua bona ei retinere
liceat pro prebenda/ clerici quoq̄z ecclesie pu
re cōsentiant) hui⁹ modi receptio fieri potuit
absq̄z scrupulo simonie/ adycit in cauda/ q̄ li
cet taliter responderit/ cum ei de manifestis
tantūmodo datum sit iudicare) si tñ is qui
donationem facit ea intentione ducatur/ vt
per temporalia bona que offert/ spūalia va=
leat adipisci/ ⁊ clerici qui eū ī fratrez admit=
tunt/ non essent eum nisi temporalia cōmo=
da perciperent admissuri/ apud deum vtriq̄z
culpabiles iudicantur. Nec intelligitur hoc
de temporalibus cōmodis per clericos in=
bursandis: cum iuxta casus positionem sua
bona sit in prebendā retenturus. ⁊ certe idē
est an sua vel ecclesie cōmoda querant/ vel
etiaz pauperum/ pro spirituali ministrando
vt est textus in c. ex multis. 1. q. 3. Ad sep=
timum quid respōderi debeat/ patet ex hys
que in corpe questiōis de seruitio dicta sūt/
Qō aūt dicit Posti. licitū pacisci de seruitio
pro certo stipēdio donec puideat de bñficio/
cū modificatiōe q̄ nō exp̄matur fuitiū spū
ale. Illic tremore trepidat/ vbi non est causa
metuēdi. Nā pro opis ⁊ laboze fuitutis spi
ritualis (vt supra dixi) licz pacisci/ vt passim
p vniuersam ecclīam fit cū officialibus/ ad
curas vel ecclesias/ vel ad cantū. Qō addit/
licitā esse pmissionē stipendy sub cōditione/
donec ei prouideat ⁊c. extante quoq̄z cōdi=
tione pmissionis obligationē resolui verū
dicit quo ad vltimā clausulā/ videlz q̄ con=
ditiōe extāte resoluit/ ⁊ perit obligatio ex=
oluendi stipendiū. sed ve illi q̄ propterea cō=
fert vt obligatio cesset/ cum certū sit eo casu
spirituale non gratis cōferri. Ez si pactū (vt
cōiter in sīlibus pacisci solent hoīes) fiat q̄
post adeptū bñficiū ꝯtinuare debeat fuitiuz
est symonia cōuentionalis/ ex quo tunc cō=
uentū est vt ex post pro beneficio seruiat. Et
quāuis hoc forma vboz nō habeat/ satis tñ
videt in hoc q̄ pmittitur salariū/ donec pro
uideatur de beneficio/ quasi tūc gratis. ⁊c.
Et certe si ante puisionē de beneficio defer=
uire desistat/ non erit dñs ad salary solutio=
nem obligatus. Intētio ergo paciscentium
videtur/ q̄ continuari debeat seruitium sine
salario in beneficij adeptione. Nec d. c. tua
nos/ de simonia/ probat licitum esse vt quis
intentione minus principali pro beneficio
seruiat/ qz textus indistincte dicit q̄ si ea in=
tentiōe ducatur: vt per bona temporalia ad
ipiscatur spiritualia / ex hoc reum constitui
apud secretorum cognitorez deum. Tamen
ibi presumitur q̄ ille spiritualem profectum
specialiter intenderit/ ex quo solum sua bo=
na petebat sibi dimitti in prebendam. Ad
octauum respondeo q̄ licet illa de quibus ī
argumento/ sunt actus spirituales per com
parationem ad spiritum humanum/ non tñ
sunt spirituales ad spirituz increatum/ sic q̄
ab eo miraculose procederent/ vel aliquem
effectuz per se miraculose darent. Addo de
per se/ quia per accidēs informatio iusticie/
facit hoīes iuste viuere sicut visio ipsius vie
est causa recte ambulationis/ cum tamē illā
non efficiat/ ideo potius dicitur causa sine q̄
non/ vt multi doctores etiam dicunt de in=
tellectione respectu actuum voluntatis. etiā
supposito q̄ sit spūalis per comparationem
ad spiritum increatuz/ adhuc licet in illis lo
care operas/ vel stipendium vite capere/ quā
do alias ad huiusmodi actus gratis facien
dos homo non tenetur. Ad nonum quo
ad primam partem de collatione sacramen
torum/ vel cogitur metu cōferre indigno/ ⁊
nullatenus licet prohibente domino ne san

ctum demus canibus Mathei.7.in talibus namq; metus culpam est alleuians:sed non excludit.c.sacris/ de hys que vi metusue cā fiunt.vel cogitur metu sacramentum conferre dignis/ꝛ tunc licet distictio de hoc/ ane hoc casu tēpore quo ministrare debet cogitur vel tempore pro quo non tenetur seruiat ad sciendum an metum inferens excusari possit a culpa. Non tñ releuat conferentem propter metum:ex quo gratis non confert sed propter rerū/aut bonoꝝ fortune/aut corporis cōseruationē/simoniace confert sacramēta. Et ibi notari potest casus quo licite quis cogitur ad factum:per superiorem qō verisimiliter simoniace explebit. Circa hoc tamen aduerte q̄ metuꝫ passus vt sacramēta conferat/potest duplicem habere intentionem/prima q̄ pro rebus conseruandis aut vita vult pro tūc occupari/ꝛ operas suas impendere ministerio sacramentorum ꝛ distrahi a quiete/vel alys quibus decreuerat intēdere/ꝛ tñ forsitan acquisiturus erat lucruꝫ: ꝛ sic excusatur a simonia/ immo ꝛ a peccato si alias velit sacramēta gratis conferre/sic q̄ nihil pro sacramēto nec lucruꝫ nec euitationem damni. Aliā autem habere potest non estimando suas operas vel impedimentuꝫ ab alys/aut interesse lucri cessantis/ sed simpliciter nollet proximo illū spiritualem fructum/sed propter damni euitationeꝫ vult cōferre sacramentum/ꝛ tunc ponit sacramēta sub precio/ ꝛ procedit qō prius dictuꝫ est/ videlicet q̄ simoniace confert propter metum. Et idem iudiciuꝫ est si actum ipsum aut operationem ministrādi propter lucrum vel dāni euitationem fecerit cum ipsum ministrare oporteat gratis fieri/cum hoc sit non gratis dare ipsuꝫ quod gratis fieri debet: Quo ad aliud de resignatiōe iuris spiritualis seu beneficij distinguenduꝫ est/ vel compellitur metu resignare in vtilitateꝫ heretici/vel eiꝰ qui alias est indignus/ꝛ non licet ob quemcunq; metum hoc preambulum sue promotioni dare.vnde Amb.cum sub comminatione mortis ei preceptum erat tradere.ꝛc. in lib.quem Valentiniano imperatori porrexit/tunc mihi dicitur a sacerdotibus non multum interest vtrum volens relinquas an tradas altare Christi. Luꝫ enim reliquiris trades/atq; vtinam mihi liquido pateret q̄ Arrianis minime ecclesia traderetur/ sponte me offerrem tue pietatis arbitrio/vt patet epistola eius.32.ꝛ quo ad hoc differentiam facit inter ecclesiam ꝛ agros oratione quam in auxentium composuit ꝛ suorum consolationem. Non faciant de agris inuidiam/tollant eos si libitum est non dono imperatori/sed non nego/infra tributum cesaris est/non negatur/ecclesia dei est/cesari vtq; non debet addici/quia ius cesaris esse nō potest dei templuꝫ.ꝛ epistola.33.mandatur: trade basilicam respondeo non mihi est fas tradere nec tibi accipere imperator expedit domuꝫ priuati.ꝛc.vt in c.conuenior. 23.q.8.

¶ Decimi argumēti solutionē nulla hñt exēplaria:sed neq; q̄stiunculas habēt:que p more Louanienſ academie principali questioni solent annecti. Cum enim huiꝰ de symonia questiōis explicatio eēt longissima.non potuit eā p̄clarissimus dñs Cancellariꝰ horaꝝ ferme trium spacio/quantā erat meditatus: pnūciare. Postea vero nihil ampliꝰ q̄ publice dixerat:scripto collegit/eoq; tumultuario.ꝛ studiosorum magnorumq; virorum precibus extorto Porro cū hec ipimerent: cōmodum illustrissimꝰ hispaniaꝝ princeps, archidux Aust. Burgundie.ceterorūq; dux Carolus paternis ditionibus: qō felix faustumq; fit: auspice deo iaugurabat:atq; ob id Cancellarius ipse(qui alteri Alexandro magno.alter obtigit Aristoteles)eū ad singulas prouincias comitatus:vsq; adeo fuit arduissimis negocys veluti obrutus:vt vix magnatibus eiꝰ fuerit adeūdi colloquēdiq; copia. Quāto minus ei vacare potuit:vt ad hec sese accōmodaret: preclara quidem illa. ac vtilissima:ſz patrie:sed reipu.sed coi oīm saluti(que quidē ex principe per huiꝰ pēdet consilia atq; institutionē)postpabēda. Proinde candide lector:quod nacti sumus:q̄q̄ mutilū:impartimur. Tu vero ne ingratus sis. Hanc preciosam margaritā magno studio compara:ꝛ letaberis.

Finis

Sequitur de corrupto iudice.

Quotlibetica

¶ Quodlibetica questio decima eiusdē eruditissimi viri mgri nostri: Magistri Padriani Florentij de Traiecto/sacre Theologie Professoris Excellentissimi, Prepositi insignis Ecclesie sancti Saluatoris Traiectenſ. ac Louanienſ studij Cancellarij dignissimi. Anno a salute humana.1505. in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

Utrum leuitatis ⁊ corruptiaī iuste culpetur iudex/ q̄ ⁊ si nō facit/ tñ vbi pecūia offerret iusticiā pro munere seruaret aut pstitueret/vel saltem in eū adduceretur affectum vt cuperet cōtra iusticiā sniam licite ferri posse. Hec questio duo supponit ⁊ q̄rit tercium. Primū suppositū/ q̄ ministrare iusticiam pro munere seu pecunia sit peccatū. Secundum:optare vt aliquid liceat/ vel sine peccato contra iusticiā fieri possit/est culpabile ⁊ pctñ. Et tercio querit an is qui sic dispositus ac affectus inuenitur/vt oblato munere in alterā partium illarū flecteretur/ex hoc culpari debeat leuitatis ⁊ ani corrupti. ¶ In hac questione protestationem sane fidei suppositā habens/vtrimq̄ ea inducam que magis facere mihi videntur ad perplexitatē. Et primo q̄ liceat iudici pro munere seu mercede seruare iusticiā/quāuis non pstituere. Arguitur pmo. sine pctō vendit aduocatus iustum patrociniū. ⁊ iurisperitus rectum consilium/vt est Aug. snia in c.nō sane 14.q.5.g̃ licet iudici. ⁊c. Cōsequētia tenet qr eque vēditur per iurisperitū iusticia in recto consilio/⁊ per aduocatū in iusto patrocinio/ sicut per iudicē i iusto iudicio. Nec obstat diuersitatis ratio quā pretēdere videtur Aug. qr videlicet iudex testis quoq̄ medy adhibentur inter vtrāq̄ partem/aduocatus vero ⁊ iurisperitus ex vna tñ parte consistunt/qr aduocatus ⁊ iuriscōsultus adhibentur ad remonstrationē iusticie/quā vtraq̄ partium mō nō perperā ⁊ male agere velit/querere d̄bet ergo. ¶ Scdo sic Assessor qui adhibetur vt oculus iudicis in quacunq̄ cā etiaz spūali/licite capit salarium pro suo ministerio/iuxta c.statutuz in.§.assessores/de rescriptis li. sexto. ⁊ plus facit ad decisionem ⁊ sniam q̄ iudex ipse:g̃ silr licet iudici pro suo laboze ⁊ ministerio. ⁊c. Et confirmatur qr consulens est cā effectiua eoruz que fiunt in ciuitate.2. phisi.g̃ si licet assessori mercedē siue salariuz capere sue efficiētie/nihil videt idē phibere in iudice. ¶ Tercio sic/qr iustum est vt illi cō sequantur stipendium qui pro tpe suum cōmodare reperiuntur obsequiū.12.q.2.charitatē. Item nemo cogitur de suo beneficium facere.10.q.2.precarie. Itē nemo cōpellitur suis stipendys militare.1.ad Chorī.9.g̃ licet iudici ad proportionē/⁊ pro rata laboris stipēdium a partibus capere. Et confirmatur qr oēs fatentur arbitrum posse stipendium capere/ita decidit Spec.ti.de arbi.§.fina.v̄si.sed nunquid arbiter. ⁊ sequūtur doctores in c.cum ab omni/de vi. ⁊ ho.cleri.nec ministrare iudex alicuius.g̃. ¶ Quarto/ per locū a relatiuis quez inter alios tradit philosophus. 2.rheto.nam si vni iuste ac bene agere interest/⁊ alteri pati itererit/⁊ si imperasse etiā fecisse arguit vt Nycomedon publicanoz priceps arguit/si vobis locare turpe non est/nec nobis cōducere/sed absq̄ peccato potest q̄s iudici pecuniā dare/vt recte ac iuste pronunciet/quemadmodū ⁊ preces interponere/seruitium impendere/cōminationes per supiorē vel semetipsū aut aīcos inferre/vt a iusto non aberret/est enī quo ad rcitudinis seu iusticie cāz idē de munere a lingua vel obsequio/ q̄d de munere a manu g̃. Minor pz/qr dicit Aug.in d.c.nō sane cū iudicia ⁊ testimonia falsa vēduntur:multo sceleratius pecunia sumit/qr scelerate etiā q̄ cuis a volētibus dat/ innuēs cū p iusta snia q̄s dederit:ipsaz turpitudinē nullā ꝓtinere. Et cōfirmatur/nō licet p quocūq̄ bono iducere primū ad pctñ.ad Ro.3.nō sicut blasphemamur ⁊ aiūt nos q̄dā dicere/faciamus mala vt īde eueniāt bona. ⁊ ad Romñ.1.digni sunt morte non solū q̄ faciunt/sed q̄ consentiunt facientibus/sed offerēs pecuniā inducit iudicē vt capiat/g̃ si offerēs ipse nō peccat nec iudex. ¶ In oppositum videtur pmo qr snie venales sunt ipso iure nulle/vt est text⁹. C.qñ prouocare nō est necesse.l.venales/vbi dicitur venales quoq̄ snias que in mercedē a corruptis iudicibus pferūtur citra interposite puocationis auxiliū infirmas esse decretū est.idē.2.q.6.§.venales. Nec obstat q̄ tūlibz parū mun⁹ accepit/qr vilior est q̄ minoris se aut iusticiā vēderit/vñ volūt docto.signāter Pan. in c. ⁊ si q̄stiōes/de simonia/q̄ cuis ex paruo munere nō p̄sumit simōia/nihilo in⁹ si ordinator nō cōsueuit sine p̄cio ordinare/⁊ cleric⁹ ei offert rē parui pretij iudicabitur simoniacū:qr con

suetudo patrisfamilias est attẽdenda/ c. illo nos de pignoribus/ ⁊ l. qui semisse. ff. de vsuris. ⁊ ideo dicitur i textu dici maxime/ quia preter illa tria sunt quedã etiam alia attendenda. ¶ Et confirmatur qꝛ non solum canonica imo ciuilis sapia res sanctissima est/ que precio nũmario nõ fit estimãda nec dehonestanda/ cum in iudicio honoꝛ petitur/ q̃ i ingressu sacramẽti offerri debuit/ sacramẽti. i. study scõum glo. quod res sacra est. ff. de varys ⁊ extraoꝛdinarys cogni. l. 1. ppter qõ ibi decernitur/ ne preses professoꝛibus ciuilis iuris ius dicat: secus õ preceptoꝛibus studioꝛ liberalium ⁊ medicis/ g̃ quemadmodum ibi de philosopho dicitur/ etiã opoꝛtet iudices mercenariam operã spernere. ¶ Secundo qꝛ Malchee. 3. dicitur/ iudices eius in muneribus iudicabant/ sacerdotes in mercede respõdebãt/ ⁊ prophete eius in pecunia diuinabant/ ⁊ super dñm requiescebant. ⁊c. ⁊ infra/ propter hoc cã vestri syõ quasi ager arabitur/ ⁊ Jhꝛlem quasi aceruus lapidum erit. ⁊c. quod Piero. etiam ad iudices nostri temporis recte trãsferri posse oñdit/ soluẽs argumẽ. quod ab exẽplis veteris testamẽti sumi posset/ de quarta parte sicli i manu saulis. ⁊c. 1. q. 1. iudices. Et est expressa sententia Greg. qui recte iudicat ⁊ premiũ remunerationis expectat/ fraudez in deum perpetrat/ qꝛ iusticiã quã gratis impartiri debuit acceptione pecunie vendidit/ bonis male vtuntur qui pro tẽporali lucro iuste iudicãt/ tales quippe ad veritatẽ non iusticie defensio/ sed amoꝛ p̃my prouocat/ quibus si spes nummi substrahitur/ confestim a iusticie confessione recedunt/ acceptio nũmoꝛ preuaricatio veritatis est: vñ ⁊ pro iusto dicitur q̃ excutit manus suas ab oĩ munere/ iste in excelsis habitabit. 11. q. 3. qui recte/ ibi glo. notat intentionẽ corruptã esse sicut in vsura. Si dixeris q̃ ista procedunt de munere alliciẽte ⁊ peruertẽte. nam hoc modo limitat textus in ca. ⁊ si questiones: de simonia: dictaꝛ auctoꝛitatem Esaie. 33. beatus vir qui excutit manus suas ob omni munere. non releuat in totum: qꝛ psal. 14. indistincte dicitur/ qui non dedit pecuniã suam ad vsuram ⁊ munera super innocentẽ. i. aduersus innocentẽ nõ accepit/ ⁊ additur in fine psalmi qui facit hec non cõmouebitur in eternũ. g̃ vt infert Piero. lib. 2. ꝯ rufinũ in fine/ qui non facit hec iam coꝛruit in eternũ/ sed preceptũ negatiuũ eque cõplectitur paruum vt magnũ/ vtpꝛ in vsura/ adulterio/ hoĩcidio/ ⁊ hmõi. g̃. ¶ Tertio q̃a preceptũ habemus iuste exequi quod iustuꝫ est/ ⁊ opus dei non facere fraudulẽter/ vnde Deuter. 16. iudicibus p̃ceptũ est. nõ accipies psonã nec munera/ qꝛ munera excecãt oculos sapiẽtum/ ⁊ mutãt verba iustoꝛ/ iuste qõ iustum est exequaris vt viuas. ⁊c. super quo Greg. iniuste quod iustũ est exequit q̃ ad defensionẽ iusticie nõ virtutis emulatione/ sed amoꝛe premij tpalis excitatur/ ⁊ iusticiã quã pretẽdit vendere nõ veretur/ iuste g̃ iustum exequi est in assertione iusticie ipsaꝫ iusticiã querere. ⁊ Jhere. 48. maledictus qui facit opus dei fraudulenter. ⁊c. vbi glo. fraudem ĩ dei opere ppetrat/ qui se inoꝛdinate diligẽs per hoc qõ recte agit ad ĩmunerationis trãsitoꝛie bona festinat. Trib⁹ aũt modis fraus ista omittitur qꝛ aut tacita coꝛdis humani g̃tia/ aut fauoꝛ aura/ aut res quelibet exterioꝛ desideratur/ ꝯ quod p̃ ppham dicit̃ beat⁹ q̃ excutit. ⁊c. qꝛ nõ solum fraus in acceptione pecunie est nec munus vnũ est/ Tres ei sunt acceptiones munerꝛ ad quas ex fraude festinatur. munus est enĩ a cõrde capta gratia a cogitatione/ munus ab oꝛe gloria p̃ fauoꝛez munus ex manu premiũ per dationẽ. iustus vero ab oĩ munere manus excutit: qꝛ in eo quod recte agit nec ab humano coꝛde inanẽ gloriam/ nec ab oꝛe laudez/ nec a manu querit recipere dationẽ/ solus in dei opere fraudẽ nõ facit q̃ cũ ĩ studio actionis vigilat/ nec ad coꝛporalis rei p̃mia/ nec ad laudũ verba/ nec ad humanã gr̃aꝫ anhelat. ¶ Quarto fit vel iudeꝛ accipit mun⁹ ne iudicet iniuste/ vel vt iudicet iuste/ vel tertio vt ꝯ iusticiã iudicꝫ: sed q̃dlibet hoꝛ fuerit/ turpiter accipit/ ⁊ põt ab eo condici. g̃. Pria pars minoꝛis pꝛ qꝛ accipit ob id ad qõ als tenetur/ acsi caperet ne hoĩcidiuꝫ/ aut sacrilegiũ faciat. ⁊ qꝛ soluꝫ de pte iudicis turpitudo versat̃/ põt q̃ donauit ab eo cõdicere. l. 1. 2. ⁊ fi. ff. de condi. ob turcãm/ ⁊ est textus gn̄alis ad lr̃am l. quotiens C. eo. ti. Secunda pars patet qꝛ iure nature/ diuino/ ⁊ humano obligat̃ iudicare iuste/ g̃ turpiter accipit. imo q̃ donans possit ab eo cõdicere videtur per c. nõ sane. 14. q. 5. vbi hoc tenet glo. soluẽs l. 2. ff. de cõdi. ob tur. cãm. q̃ nisi recte intelligat̃ videtur ꝯ facere: Et Archidia. eo. c. non sane/ si dat vt iudeꝛ tñ pro se ferat iustam sniam/ ⁊ de hoc ptestetur. põt repetere/ ⁊ illa ptestatio excludit p̃sumptionẽ quã dicta. l. 2. ff. de odi. ob tur. cãꝫ. iducit: ⁊ hoc pleni⁹ tractans Panoꝛ. in c. cuꝫ ab oĩ/ supꝛ quo gl. postq̃ recitauit opinionẽ Barto. in auctentica. nouo iure. C. de penis iudicuꝫ

qui male iudicauerunt/ dicit satis putat ex circunstantys hanc questionē esse deciden=dam/ vt si verisilr timebat grauari habeat locum prima opinio q̃ possit repetere/alias secus/quia prima fronte est presumptio contra dantem q̃ voluerit corrumpere iudicez Et in hoc dicit notandam glosam que dicit nisi manifeste probetur contrariū.ꝛc.sed vñ cunq̃ sit potest condici a iudice vel per donantē vel per fiscū:cuius est talia iniuste acquisita excutere/iuxta l.luci⁹.ff.de iure fisci/ similiter ī tercio mēbro/ qz ꝛ turpiter datur ꝛ turpiter accipit/cōdicendū est a iudice/sed per fiscum. Fortasse dices iudex turpiter accipit qñ pro munere principaliter iusticiam seruare promittit/secus si solū minus principaliter. Nā vt dicunt doctores/licet pro seruitio conferre beneficiū/ꝛ pro beneficio seruire dū hac spe principaliter nō ducatur/vt dicit glo.in c.cuz essent.in verbo pmiserat. Similiter licet dare mutuū sub spe secundaria aliquid recipiendi/vt de hoc est glo.c. consuluit de vsuris/que verbū saluatoris mutuuz date nihil inde sperantes limitat/sperantes supple cā mutui ī spe lucri principaliter posita secundario tñ aliquid sperare non puto maluz/ vt ꝛ ipse seruiat illi/argu.61.quid prodeerit. Contra/siue fuerit cā principalis siue minus principalis ipse constituit sibi munus tā q̃ preciuz vel partem precy/pro quo iusticiā facit ꝛ sic eam vendit/sicut si vendo domuz pro mille renen ꝛ vno stufero/nolens stuferum ipsum de precio detrahere/ego realiter vendo pro illo stufero vt parte precy.ḡ.ꝛc.

¶ In hoc articulo tanguntur tres difficultates arguēdo vtrimq̃ Pria an actus virtutis potest mercenarie exhiberi intendendo lucrum vel mercedem aliquā. Scda an pro labore adhibendo/vt iustum ab iniusto secernens verū iusticie obiectū quod iustū dicitur decernat/licet mercedē aliquā seu stipendiū sumere. Tertia an licet eum qui alias iusticiam ministrare non tenetur:vel forte ꝛ si tenetur non satis laborabit nisi munere sit allectus/an licet illum munere conducere/vt iusticiam seu iustum in pronunciando seruet. ¶ Pro horum decisione pono aliquas propositiones. Prima quasi preambula est hec/impossibile est opus moraliter bonum quantumlibet paruam inordinationez continere/quāuis idem homo potest simul circa eandem materiā bene moraliter agere ꝛ peccare.prima pars patet:quia in Dyonisio quarto de diuinis noibus/bonum est ex integra causa/malum autem ex singulis defectibus/ꝛ scōm philosophum.2.ethicorꝫ.post descriptionez virtutis/bene agere contingit tñ vno modo/intelligeqz actio debet talis esse vt recta ratio requirit:male aūt multifariam. Est enim virtus se habens ad vicium superabūdātie ꝛ defectus sicut equale se habet ad maius ꝛ minus:vt si aliquid subtrahas vel adieceris/adimis bonitatem. ergo nulla inordinatio quantuncunq̃ parua stat cum morali bonitate.item genesis.3.fm trāslationez 70.dicitur.si recte offers/ recte aūt non diuidis peccasti quiesce.quod Aug.tractās.15.de ciuitate dei.c.7. recte inquit offertur sacrificiū cum offertur deo vero cui vni tantummodo sacrificandū est/non autē recte diuiditur dum nō discernuntur recte vel loca vel tempora vel res ipse que offerūtur: vel qui offert vel cui offertur: vel hy quibus ad vescendum distribuitur quod oblatū est/ vt diuisionem intelligamus hic discretionē siue cum offertur vbi non oportet.siue q̃ alibi non vbi oportet/siue cum offertur quādo non oportet/siue q̃ non tunc sed alias oportet/siue cum id quod nusq̃ ꝛ nunq̃/siue cuz electiora sibi eiusdem generis rerum tenet homo q̃ sunt ea que offert deo/siue cum eiⁿ rei que oblata est sit particeps prophan⁹.ꝛc. cōcludēs ibi illud:1.Joan.3. non sicut Chain qui ex maligno erat ꝛ occidit fratrem suum ꝛ cuius rei gratia occidit fratrem suuz quia opera eius maligna erant/fratris autem bona: datur intelligi deum non respexisse ad munera Chain/quia hoc ipse male diuidebat dans deo aliquid suum/sibi autem seipsum. Quod omnes faciunt qui non dei sed suam sectantes voluntatez/ id est non recto sed peruerso corde viuentes offerunt deo tātum munus quo putant eū redimi vt eorum non opituletur sanādis prauis cupiditatib⁹ sed explendis Utramq̃ partem dicte propositionis simul exēplariter probo/si quis velit saluare innocentē per mendacium officiosum/illa voluntas est mala/nec quicq̃ meretur:sed vbi distinctis voluntatibus voluerit sanare innocentē ꝛ cū hoc simul velit mētiri officiose/ nihil impedit primā voluntatē esse bonaz ꝛ meritoriā. similiter velle opus de genere bonū/deformatū venialiter ex circunstātia/est volūtas mala/tñ velle hoc opus de gñe bonū/absolute est volūtas bona/ꝛ nō deformat̃ p coexistētiā volūtatis q̃ optat id quod ex circunstantia venialiter deformās nec obstat de mēdacio obstetricū/ exodi.10.

quibus domin⁹ edificabat domos/quia nō edificauit eas illis pro mendacio vt habet textus:sed quia timuerunt deum.nec videtur voluisse paruulis seruare vitam illo mēdacio.sed sibypsis/.negando scilicet ꝙ contra regis preceptum fecerant. Et si forte etiā paruulis vt videtur supposuisse Gregorius/ dico ꝙ absq; dubio voluntas illa fuit mala.nec est inconueniens dominum remunerare actuz tempaliter propter bonitatem in eo cōmixtaz malicie:qz vt Aug.opinatur regnuz orbis donatū est Romanis propter eorum iusticiā/quam tū dicit eosdem fine bonoris inquinasse ⁊ mundane glorie/referendo in hmōi sua opera iusta. ¶ Ex hac propositiōe sequtur primo.qui vult bene agere/deo placere:iuste iudicare/liberalē/fortem/ magnanimū tpatum se exhibere propter bonorem/corporis salutē/boīm gratiaz/ vel pecuniam aut aliā quālibet temporalē mercedē: siue intendat vt finē totalē/siue vt finez partialem:actu/nec iustus/nec liberalis nec magnanimus est/sed agit male ⁊ peccat. Probatur exēplariter de fortitudīe expressa sentētia Aristo.3.ethi.vbi inter quinq; modos false similitudinis ad fortitudinē. Prim⁹ est duz quis subit pericula propter metū. Secōdum propter bonorē vel fugiendā vitupera tionem/sed primi inqt deteriores sunt ꝙ nō pudore sed metu ducti illud agunt/nā prefecti recedētes a pugna vberibus redire compellūt. Tertius qz peritys rerū iuuatur fortitudo Quartus cū ira fortitudo dicitur:videtur enī fortes q̄ per irā ceu fere bestie in percussores ferūtur/in quo modo fatetur ꝙ cōcitatio seu ira fortes adiuuat:si faciūt ꝓpter dec⁹.nō est igitur fortitudo si dolore/aut ira concitati in periculum deferuntur nihil preuidētes eorz que incurrūt. nam sic asini quoq; fortes essent:cum nec verberibus quidez a pabulo remoueri possent:sed q̄ per hec agūt pugnātes quidē sunt ⁊ nō fortes.nō enī decore nec ratione sz pturbatione aī id agūt Quitus neq; fiducia/nā ebriosi tale aliquid faciunt/fidētes enī fiunt cū ebry sunt/cuz vero non sunt ebry pericula fugiunt/vere autē fortis est/que terribilia hoībus videtur ⁊ sūt ea subire/qz decoris est ita facere/⁊ turpe nō facere. Concludit/qui q̄ oportet/⁊ cuius grāqñ/⁊ vt cōuenit sustinet/ ac metuit/ ⁊ audet is fortis est/vt enī dignuz ⁊ vt rō ꝑcipit patitur ⁊ agit vir fortis/finis aūt cuiuscūq; actionis est ꝓm habitū. Forti vero fortitudo decoris videtur:talis igitur ⁊ finis:⁊ singula ad finē terminantur/decoris autē cā vir fortis subit atq; agit fortitudinis opera/Et 6.ethi. naz ⁊ iusta agētes quosdā nondū iustos esse dicim⁹/vt eos qui faciūt ea que legibus sūt instituta inuiti vel ob ignorationē vel ob aliud aliq̄d ⁊ nō ꝓpter ipsa.at q̄ agūt ea q̄ oportet ⁊ q̄d oportet agere /studiosum:sicvt videtur aliqualiter se habētē singula vt bonū sit. dico aūt puta ꝑ electionē ⁊ ipsorz que agūtur grā. Electionez igitur rectā facit virt⁹/q̄cūq; aūt illius gratia fieri nata sunt/ea nō sunt v̄tutis sed alterius potentie/q̄ qui ī actu vltra intendit q̄z decorē venustatē pulchritudinez seu decentiā virtutis nō agit vt actum virtutis agere conuenit:⁊ ꝑ ōñs male moraliter. Idē apte tradit Seneca epla.81. ad Luciliū oia agenda sunt vt q̄z ḡtissimi simus. Nām enī hoc bonuz est quēadmoduz iusticia non est vt vulgo creditur ad alios pertinēs/magna ps eius ī se redit/nemo nō cū alteri pdest sibi profuit/nō eo noīe dico q̄.s. adiuuare ad iutus/ ꝓtegere defensus/qō bonū exēplū circuitu ad faciētē reuertitur/sicut mala exēpla recedūt in autores.nec vlla miseria cōtingit bys q̄ patiūt iniurias/q̄s posse fieri faciēdo docuerūt.sed q̄d virtutū oīm preciū in ipsis est/nō enī exercētur ad premiū:recte facti fecisse merces est/ḡtus sum non vt alius mihi libētius ꝑstet/ꝑori irritatus exēplo/sed vt rē iocūdissimā ac pulcherrimā faciā/ḡt⁹ suz nō qz expedit sed qz iuuat hoc vt scias ita esse. si ḡtuz esse nō licebit nisi videar īḡtus:si reddere beneficiū non aliter q̄z per spēz iniurie potero/equo aīo ad honestū cōsiliū ꝑ mediā infamiā tēdā. nemo enī mihi pluris estima re videtur virtutē.nemo illi magis esse deuotus q̄z qui boni viri perdidit famam ne cōsciam pderet.eiusdē snīe videtur Aug.nam epla.52.scribēs Macedonio inqt/nemo enī potest veraciter esse aīcus hoīs/nisi fuerit ipsius primitus virtutis/ quod si ḡtis non fiat nullo modo fieri potest.idem probatur snīa Saluatoris Math.6.attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis/ alioquin mercedem non habebitis. Et ibi nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua/vbi sinistra appetitio laudis/ō xtera intentio implendi precepta.super quo Augu.multi fortis faciunt ⁊ intus non faciunt/qui vel ambitione vel alicuius rei temporalis gratia/ videri volunt misericordes in quibus sola sinistra operari estimāda est. Itez aly quasi mediū inter vtrosq; locū bīt vt ⁊ intētione que ī deū est elemosinā faciāt

ꝛ tñ inſerat ſe huic optime voluntati/nōnul
la etiã laudis vel cuiuſcunqꝫ tpalis rei ꝛ fra
gilis cupiditas/ſed deus multo vehemẽtius
prohibet in nobis ſolam ſiniſtram operari.
qñ etiã miſceri eã prohibet opibus dextere:
Agitur enim de corde mundando:quod niſi
fuerit ſimplex/mundũ non erit: ſimplex aũt
quõ erit/ſi duobus dñis ſeruit/ nec vna intẽ
tione rerum eternarũ purificare aciẽ ſtudet/
ſed eam mortaliũ quoqꝫ ꝛ fragilium rerum
amore obnubilat. ¶ Secũdo ſequitur ergo
iuſticiã actualem que virtuti iuſticie reſpon
det nemo vẽdere poteſt quãtuncunqꝫ velit
ꝛ eſt illud velle mõſtri cuiuſdã impoſſibilis/
quẽadmodum ſi hoiem velis gratis diligere
ꝓpter pecuniã. ¶ Pro cuius itellectu aduer
te:ſi iuſticiã capiamus ꝑ iure ſeu obiecto iu
ſticie q̃ dicit rectitudinem moralẽ circa ope/
ra iuſta/illã poteſt quis vẽdere ſicut ꝛ verita
tẽ/ſed rectitudinẽ illã ꝛ decus ipſum ſeu ho
neſtatẽ actus non habet/cũ pro pecunia ſer=
uare intendit. ¶ Obycies forte ꝓm Aug.1.
libro de libero arbitrio / bona voluntas eſt
qua appetimꝰ recte honeſteqꝫ viuere ꝛ ad ſũ
mã ſapiam peruenire/qua quid tã in poteſta
te voluntatis q̃ꝫ ipſa voluntas ſua eſt:ꝛquam
q̃ſqꝫ dũ habet:bonũ id certe habet quod ter
renis oibus regnis voluptatibuſqꝫ oibꝰ cor
poris longe anteponendũ ſit. quiſq̃s aũt nõ
habet caret profecto illa re quã preſtantiorẽ
oibus bonis ĩ poteſtate nr̃a nõ cõſtitutis ſo=
la illi voluntas per ſeipſam daret.itaqꝫ cum
ipſe miſerrimũ iudicet:ſi glorioſaꝫ amiſerit
famã/ingentes opes/ꝛq̃libet corporis bona
tu eũ nõ miſerrimũ iudicabis etiã ſi talibus
abundet oibus:ꝛcum hys inheret que amit/
tere facillime põt/neqꝫ duꝫ vult habet:caret
aũt bona voluntate que nec cõparãda eſt cũ
iſtis/ꝛ cum ſit tam magnũ/bonũ velle/ ſolũ
opus eſt vt habeatur/concludit/placet beatũ
eſſe hoiem dilectorẽ bone voluntatis ſue/ ꝛ
pro illa contẽpnentẽ quodcũqꝫ aliud bonuꝫ
dicitur cuiꝰ amiſſio poteſt accidere : etiã cũ
voluntas tenẽdi manet. Sed qui vult recte
viuere propter pecuniã propter honorem vl̃
fugiendũ conſcie remorſum vult recte viue
re/cum valeat argumentũ a parte in modo
ad totũ.q̃ talis eſt bone voluntatis ꝛ per con
ſequẽs iſtud corrolariũ ſcõm nõ continet ve
ritatẽ ¶ Reſpõdeo breuiter ad minorẽ:ſicut
velle aliquid g̃tis facere ꝓpter pecuniã/non
eſt g̃tis facere:ſic velle recte viuere ꝓp̃ pecu
niã:nõ eſt velle recte viuere/nec velle placere
deo mercenaria intẽtione propter terrenas
opes eſt velle deo placere.iam certũ eſt non
eſſe partẽ in modo de qua totũ non predice
tur/vnde ꝛ Aug.ibidẽ de malis bene admit
tit ꝙ volunt btẽ viuere/ſed nõ ꝙ recte viue
re:ꝛ q̃ miſeri hoies nõ adipiſcũtur/ quod vo
lunt.ſ.beatã vitam/illud enĩ cui comes eſt ꝛ
ſine quo nemo dignus eſt/ nemo aſſequitur
recte.ſ.viuere non volũt. ¶ Scõa propoſitio
peccat q̃ preciũ ſeu munus requirit/vel obla
tũ capit pro eo ad quod obligatꝰ exiſtit. Nec
licet ob quamcunqꝫ tpalem vtilitatem ſi nõ
parati aĩ fuerit ad capienduꝫ eidem offerre.
Prima pars patet qꝛ accipiens vt nõ occi=
dat:ne ſacrilegiũ aut furtũ faciat vt depoſitũ
reddat.ꝛc.turpiter accipit/ꝛpoteſt ab eo con
dici vt eſt textus.ff.de condi.ob tur.cãz.l.2.
ꝛl.fi. Preterea q̃ metu facit id ad quod ex p̃
cepto tenetur eo ipſo peccat:vt q̃ nõ furatur
qꝛ timet iudicari.de pe.diſt.1.ſi propterea/ ꝛ
per regulã iuris qui timore.ꝛ per Gratia:23
.q.6.c.fi.ad lõgum. Itẽ 23.q.5.ad fidẽ. Aug.
ꝯ Petilianũ legibus que aduerſus nos con
ſtitute ſunt nõ eis benefacere cogimini/ ſed
male facere prohibemini·nã bene facere ne
mo poteſt niſi elegerit/niſi amauerit quod i
libera eſt volũtate:q̃ ſilr peccat dum premio
aut munere facit quod ex precepto facere te
netur:ꝛ ad minus vt ſupra induxi admiſcet
ſe ſiniſtra operi dextere. ¶ Ex hoc ſequitur cor
relarie ꝙ ſic teſtis nihil capere poteſt ꝑ dicẽ
da veritate ꝛ cauẽda falſitate/ ita nec iudex
vt iuſte pronunciet vel caueat ab iniuſto/pot
tñ pro labore moderatũ ſtipendium capere/
niſi ex alia cã ad iudicandũ obligetur: Et q̃
iuxta communẽ doctor reſolutionẽ ordina
rius nullũ poteſt ſtipendiũ pro labore iudicã
di petere/nec eius delegatus ad vniuerſitatẽ
cauſarum/ſecus cum ad particularẽ cauſam
qꝛ ille repreſentat idẽ tribunal cum ordina
rio:ꝛ ita ad hoc habet ab ordinario ſtipendi
ari/ ꝛ poteſt ab eo cõdici quicq̃d a partibus
pro labore iudicãdi ſuſceperit/ ſed manet ei
actio in ordinariũ Cuius ſimile eſt.princeps
ſtipendiatur vt patriã tueatur:ſubſtituit/ꝛ il
li ſubſtituto quod eiꝰ oneri eſſe debet noua
ſtipẽdia exoluuntur acſi princeps nihil ꝛc. de
hoc vide doc.in c.cum ab oi de vi.ꝛ honeſt.
cle.ꝛ Specu.in ti.de ſalario.ſed delegatus a
papa nihil debet capere vt ſic preter expen=
ſas victualiũ qñ proficiſci dẽt extra domici
lium c.ſtatutũ de reſcri.li.6. Sed quid: ſi te=
nuiter eſt beneficiatus vt inde viuere neque
at honeſte:an poſſit aliquid cape ꝛc. Rñdet
Pe.de anchora.ꝙ nõ/qꝛ tenetur principi obe

dire Panor. in d. c. cum ab oī hoc carpit/qz secularī etiam tenetur obedire suus delegatus ꝛ tñ licite capit. Sed certe obiectio nulla est cum princeps spūalis. s. papa mandat hic laborem iudicandi gratis impēdere / quod nō precipit princeps secularis/verum qz hoc mandat ex supposito ꝛ respectu q̄ beneficia habent vnde honeste viuere possint ꝛ cessante cā/ꝛc. Sateor cum non satis eis prouisum in beneficijs sit/vt pro ḡdu ꝛ conditione persone honeste viuere possint/ poterunt pro labore iudiciary oneris moderatuz stipendiū capere/sed pro labore. Nam si vtātur assessore ꝛ nihil iudiciary oneris perferant sed p̄sentiā persone quasi statue exhibēt nec sporꝰ tulas nec quicq̄z capere possūt. etiā vbi ius p̄mittendo esset. nam diuina lege permissum erat iudeis opprimere vsuris extraneos ꝛ li bello repudij dato aliā vxoreꝫ ducere. vt est tex. de. 1. deuter. 23. de. 2. deuter. 24. quod tñ eis minime licuit vt est cōior sntia doctoruz/ minus ḡ ex permissione pontificij iuris inferri pōt q̄ liceat/facit c. priuilegia. 3. distī. Nō obstat c. qui peccat. 23. q. 4. qz procedit de auctoritate legis dīne/ꝛ hoc concedētis non p̄mittentis solum/de hūanis legibus. Augꝰ. sntia est ad Macedoniū epistola. 54. Justiciā quippe nemo male hz ꝛ qui nō dilexerit nō hz/pecunia vero ꝛ a malis male habetur/ꝛ a bonis tāto melius hēt quāto minꝰ amatur/sed inē hec toleratur iniquitas male habentium/ꝛ quedā inter eos iura cōstituunt q̄ appellātur ciuilia: non q̄ hinc fiat vt bene vtentes sint/sed vt male vtentes minꝰ molesti sint donec fideles ꝛ pij ꝛc. ¶ Secunda pars ꝓpositionis: si parati animi non sint/q̄ tūc nō licet iudici munus offerre vt iusticiaz ministret vel ab iiusticia abstineat ꝛ hoc ꝓpē tpalem vtilitatem/ pz/qz nō licet cozā fratre offendiculū ponere aut scādalū. Mathei. 18 ꝛ ad Rom̄. 14. Preterea ordinez charitatis puertit qui proximoꝫ saluti vtilitatem suaz tpalem anteponit. Etiaz oblatio illa ex qua verisimiliter p̄scimus ruituzū illum in pctū cui offertur/fieri nō videt sine cōsensu i peccatum/nō solum aūt qui peccant digni sunt morte/sed ꝛ qui cōsētiūt faciētibus ad Rō. p̄mo. si aūt pati animi sit/licet malo eius in vtilitatem meā tpalem vti/vt cōiter dicunt doctores de capiendo mutuum sub vsura a feneratore ad hoc parato. Sed propter vtilitatē spiritualē quātis pati animi nō fuerit licet offerre ꝛ īducere precibus ꝛ mūneribꝰ vt iudicet iuste/Unū vtilitas spūalis est causa quare licet fraternalīē corripere eum qui ad horā seu ad tēpus irascetur/ira etiā mortalī: qñ verisimile est q̄ postea rediturus ad cor ex hoc melior efficiet/vt docet Tho. 23. dist. 4. Sic in ꝓposito cuz scimus aut verisimile est q̄ minis aduersariorꝫ cedet ꝛ iudicabit ī iuste si non munera accepit pro q̄bus sit cōtentus cōminationis picula subire/vel idignatione ferre/vel materia intricata ē ꝛ sūtilis egens studio/ad q̄ō nisi mercede quasi cōducatur nō intendet/ꝛ ō quā iustū ē iudicabit/vel forte affectu ꝛ gr̄a ptis cecatus nō videt quid iustū/nisi gr̄a muneris affectiōis vi excludat vel attenuauerit/idubie licz munerib̄ quēadmodū ꝛ p̄cib̄ stimulare ꝛ cum effectu inducere eū vt iudicet recte ꝛ filiter ī cōsimilib̄. Si petas: cū possit ꝛ velit ad supiorē vel collegā cām remittere/apud quez iuste cause piculū times / an lz munere īpm īducere vt causā terminet ꝛ finiat iuste. Rō spēaliter dubitādi ē qz vt notāt doctores ī. c. dilectꝰ scōo de simonia/licz hōi pecunia ītitare ad actū saluti sue necēm/secꝰ de non necessario cuiusmōi ē īgressus religiōis ꝛ huiꝰ mōi: vt dicūt Hostien. ꝛ Jo. an. ꝛ idez notat glo. 1. q. 2. cq̄z pio ꝛ. 23. q. 4. c. debet Cardina. Alexādrinꝰ. 42. dist. c. 2. Et Panor. d. c. Dilectus idē tenet de opere necēio ad salutē sub tpamēto corꝫ que dixit. c. cū ī ecclesie ad que remittit: vbi distīguit. vel hñt ꝓpositū veniēdi ad fidē sed timēt pauptatē/qz congesta ex vsuris restituere deberēt acceptādo fidem/ ꝛ licite eis pecunia ꝓmitteretur vt veniāt ad fidē: sed si propositū non habēt veniendi ad fidez nisi ex cupiditate pecunie promisse: tūc puto contrarium: quia talibus parum prodesset baptismus. 15. q. 1. non est/immo peccant abutentes bono: ꝛ dātes non euaderēt peccatum. argu. 23. q. 5. ad fidem: ꝛ secundū primum mēbrum arbitror fecisse Siluestꝫ. Ubi nota q̄ dicit dātes non euasuros pctū Idem extensius videtur tenuisse Archidia. in dicto. c. cq̄z pio/tam in opere supererogationis vt est religionis ingressus: cq̄z etiam in opere necessario/recitata enī opinione doc. in dicto c. dilectus. 2. Alij inq̄t dicunt q̄ nec ad religionem nec ad fidē aliquis trahēdus est per munera ex pacto. sed si aliquis infidelis vellet baptisari nisi timeret pauptatez inter christianos/vel si q̄s desideret ingredi religionē si esset solutus a debitis/aut si aliquot annis studuisset ad intelligendū que lecturus esset in religione. ꝛ ab aliquo sciente eius ꝓpositum/reciperet pecuniā vel reddit̄

quo ad primum casum vel vt liberaretur a debitis vel vt reciperet expensas quo ad casum scōm/licitum esset/ dum tñ non precio rei spūalis sed in adminiculuz impediměti tollēdi daretur vel reciperet/ vacillās tñ addit.sed forte fm Hostien posset dici q̄ aliud est ī baptismo:aliud in religione.nā sine baptismo non est salus/c. firmiter extra de sū. trini.ꝛ fi.cath.sine religiōe pōt esse salus.23. q.4.in fi.sed ī casu nostro nō est necessitatis vt onus iudicature assumat:ꝛ ponitur simul nō esse volens/ḡ non licet muneribus ipsuz inducere vt onus illō assumēs iudicet iuste. Et videtur hoc efficaciter probari ex c.cū pio 1.q.2.vbi concluditur qz oē datuz optimū ꝛ oē donū perfectū a patre luminū est descendēs/ restat ḡ qui pro ecclesie susceptione munus acceperit/donuz dei quod a patre luminum descēdere debuit vendat/ munus aūt largiendo importunus emat. Sed nō min⁹ iusticie ministeriū est dei donū ḡ.ꝛc. ¶ Pro huius clara decisione/ dico prio cūtuis illius propositi non sint vt velint ea agere que sūt necia ad salutē:licz boīes muneribꝰ iducere vt illa faciāt / patet qz licet metu ꝛminis ad hoc ipellere.23.q.5.c fi.sic boīes cōpellimus soluere debita/fuare iuramenta/ satisfacere de iniurys vel damnis illatis/sic ecclesia sub penis multa mala phibet/ vt quos dininus timor a malo non reuocat/tpalis saltē pena cohibeat a peccato.c.vt clericorū mores / de vi.ꝛ honest.cleri.ḡ multo potius licet p̄mio eos inuitare vt faciāt ad que tenenť:cum hoc min⁹ de volūtario hz/ꝛ sic regularit minus peccat/qui spe p̄mij cūtuis qui metu pene id facit qō tenet /cūtuis neutro casu opus bonuz exterius faciat bene/ꝛ ḡ dicto.ca.vt clericoꝝ intelligi dēt de peccato exteriori a quo pena cohibet/vel finaliter vt in.c.fi.23.q.6. vnde sicut dānatis ad mortez licet vitaz donare si velint sacrū baptisma suscipere/ꝛ venire ad fidem:vt regulariter offerri solet iudeis ad mortē dānatis. ita licet eis munera vel stipendia offerre vñ honeste viuere possint. Et licet ex tali cā fidē acceptātes peccēt/minus tñ cūtuis si ōnino fidem ꝛ baptisma recusent ꝛ p hoc cessat motiuū Panor.ꝛ.Archi.cūtum cum eo cōcordat de opib⁹ necīs . Et ad.c.cū pio rūdeo/q̄ hic munus offerēs nō intēdit emere fructū vere cōuersiōis q̄ ē vex donū sancti spūs/sed peccati minorationez. vt scz vbi oio peccare vult min⁹ peccet/qō licere p batur.c.si qō veri⁹.33.q.2. Sed qz in pposito casu non solū munere inducitur ad id qō p̄cepti est/videlz iusticiā seruare in ope/sed vt ministeriū subeat in quo iusticiā seruare oz. Ideo de operibus nō necīs ad salutē pono hāc propoēm. Inter opa nō necīa ad salutez quedā sūt q̄ tenemur mere gratis facere/ de q̄bus Mathei.10. Gratis accepistis gratis date.ꝛ Luce.6.mutuū date nihil īde sperātes. Alia sunt que nō obligamur ḡtis facere vt mercari/edificare/nūcia deferre ꝛ ī ppsito on⁹ iudicature assumere pro eo q̄ ad illud mīme obligat . Et quo ad scōi generis opa licet munere prece ꝛ p̄cio iducere vt opa faciat/ꝛ alteri licet cape.quātuis non pro eo vt recte siue iuste ea faciat/ qm̄ illa ē q̄litas quā necessitate precepti hēt opi dare:vt seruitori licite do/ꝛ ipse licite recipit precium / vt ipse mihi mercādo seruiat:sed non vt in mercādo iuste versetur/hoc nāq̄ turpiter accipit p eo ad quod dei ꝛnature precepto tenetur.sic mercenario pro diurno labore licet stipendiuz capere:non aūt pro illo vt cōducentē debita opera nō fraudet. Et cū de hoc scōo gñe operuz sit ministeriū iusticie/ in eo cui liberuz est illud acceptare vel nō/ potest laboris moderatū ꝛ iustum stipendiū capere:sed hoc ab eo qui ad id onus tenetur/officialis ab ordinario vt supra dixi.als a partibus. Et hoc nisi sit delegatus pape ꝛ fuerit sufficiēter bñficiatus vt inde honeste viuere possit. nā quātuis illi liberum fuerit ex cā remittere vel sb delegare/attñ ei in precepto est ḡtis facere.si facit. Et in psona sua est primi gñis opus sicut extra casum necessitatis primi homo p arbitrio potest mutuare vel nō/sed obligat mutuū dare gratis si mutuet. Et ḡ ob solam tpalem vtilitatē puta periculū cāe. non licet mihi illū muneribus inducere vt ministeriū cause siue onus iudicature assumat nisi cognouero euz parati aī esse ad faciendum pro munere:sicut pro vtilitate tpali non licet inducere eū qui parati aī non est: vt mihi mutuet munere seu lucro. Ad opera vero primi generis potest q̄s inuitari seu induci duob⁹ modis. Primo mō in vim dispositiōis materialis:vt ferrū ignimus ꝛ fit malliabile/lignū humectam⁹ ꝛ mollescit vt possit sculpi/ sic timētes vel beneficiati seu muneribus p uenti in ardore spūs ad deū recurrūt/vbi als dei cām parū attēderēt. Secō mō in viz cāe finalis vt.s.inducatur p munere cōsequēdo facere vel pro pena euitāda.primo mō absq̄ dubio licet/imo sic deus beneficys nos trahere ꝛ allicere videť vt aliq̄d boni supero gationis faciamus/sic pauperem educamus ꝛ

nostris impensis in studio fouemus/vt in sacerdotio deo ministret vel religionē ingredi velit/sic preuenimus alios bnficys vt ⁊ ipsi studeāt alys impēdere pietatē: sed scōo mō qz peccāt qui sic opus quod gtis facere ⁊c. pro munere vel pene euitatione faciunt/nō licet eos per illā viā ad hmōi inducere/regularit̄ ⁊ de p se qz.s.est inducere ad pctiñ. Sed p accidēs licz:cū.s.timoz verisimilis est/q̄ nisi assuescāt ad opa ꝛsily omittēt aliqñ opa p̄cepti: vel nisi assumāt statū religionis vel sacerdoty perdētur in statu alio/ sic mr̄es excusant̄ q̄ minis vel muneribꝰ ꝓples inducūt vt extra casum p̄cepti aicis dēt mutuū/vt filia que in seculo sit piclitatura ingrediat̄ religionē/itē sub ꝓmissione vestis vel clenody vt singulis quatuoz festiuitatibus cōfiteant̄ ⁊ sic de alys Ex hys facile est soluere argumēta q̄ vtriq; adducta sunt. Ad ea q̄ ꝓbāt indisticte licere iudicibus ꝓ munere sniam vel iudiciū ferre Ad primū/rō quā tāgit Aug. est psuasiua qz arbit̄ seu arbitratoz sit̄r assessoz adhibet̄ medius int̄ vtrāq; partez:⁊ nihilo ꝛntus licite capit abvtraq; parte stipēdiū laboris/sed ꝓcedit verbū eiꝰ in iudice q̄ als tenet̄ laborē iudicādi subire/vt ordinarius vl officialis eiꝰ: vel cū ex p̄cepto supiozis q̄ bonis spūalibus sufficient̄ dotatus tenet̄ gtis labozes suos īpēdere. Et p idē pz ad scōz de assesloze. ¶ Et ad tertiū de stipēdio qō debet̄ laborāti/qz in ꝓposito bñt aliūde stipendiū vt id ī casu faciāt ¶ Ad q̄rtū vt docet ibi Arist. Locus ille a relatiuis ē apparēs/sz in multis patit̄ istātiā. Nā cōpellenti me p metuz mortis licite dono vt vitā redimā/sed ille ꝓ illicite accipit/ sit̄r maritus cū pctō inpat q̄ vxor tenet̄ explere. vtz numeri.3.in textu ⁊ glosa:⁊ ponit̄ idē.33.q.5.c.manifestū. Sic in ꝓposito licite redimit vexationē ⁊ damnuz munus dans iudici vt iniusticiā nō faciat. Et ad ꝛfirmationē dico/q̄ B nō inducit eū ad pctiñ/sz fuat ne peccet peccato grauiozi: vel ꝛ nō inducit sed vtitur malo alterius q̄ pati animi est ad suā vtilitatē/sicut capiēs ad vsurā. ¶ Ad argumēta post oppositū. Ad ꝓmuz aliud ē iusticiā vēdere seu sniam. aliud a ptibus sui laboris stipendiū capē. Nam sicut testis licite dietas accipit cū ꝓ ferēdo testimonio extra locū pficiscitur/⁊ nunq̄ licite vēdit testimoniū: ita in ꝓposito de stipēdio laboris quē p̄mittere habet iudex antecq̄ sniam ferat. ⁊ p hoc dico q̄ tuncunq; paruuz q̄d ceperit/si capit vt nō faciat iniusticiā vl vt iusticiā seruet/ peccat: secus si pro laboribus. Et ad confirmationē de.l.1.ff.de va. ⁊ extraoz.cog. dicō vt tex. ibi habet/q̄dam tā ⁊si honeste accipiūtur/inhoneste petūtur ⁊ hoc sufficit ꝓposito nostro/etiaz ex stipulato datur in illis actio. ¶ Ad secūdū: procedit de eo q̄ munus capit vt iusticiam seruet: ⁊ ad idē tendit verbum Grego. quod inducitur/quod dicit in psal. ⁊ munera sup inocentē non accepit/intelligit̄ vt vel ꝗ innocentē faciat: vel iusticiā in iudicando seruet/quoz vtrunq; malū est. ¶ Ad terciū: preceptum dñi in deuter. procedit de munere puertēte quēadmodū ⁊ illud Esaie/ beatꝰ vir qui excutit manus ob oī munere: vt dicitur in c. ⁊ si q̄stiones de simonia. ⁊ qō inducitur de glo. Jheri.48. pcedit de anhelante ad munus nō ad stipendium laboris. sed vt ad premiū qualitatis operum puta rectitudinis seruate. Etiā de munere pro labore qñ ex alia cā ad laborem illū tenentur vt cum sunt ordinary vel qualitas personaruz talis est q̄ teneantur id muneris eis gratis impēdere. ¶ Ad quartuz/sicut testi dū extra locū domicilij ꝓficiscitur licet expēsas a partibus vel a parte producente capere/⁊ nō vt recte deponat neqz vt inique deponat/nec vt non deponat inique/ sic iudex qui non tenetur gratis onus iudicature subire potest laboris stipendiū capere/sed nō pro qualitate opis vt iuste vel iniuste vel etiā nō iniuste. ⁊c

Secundum suppositum est q̄ etiā peccatum est optare/vt aliquid liceat contra iusticiam. Cuius suppositi falsitas videtur quattuoz vys potissime posse probari. Prima: quia adyciens in actu conditionem que turpitudinem omnem purgat vel excludit videtur per conditionem adiectam excusari a peccato. ergo qui cupit vel optat aliquid licere contra iusticiam non peccat. cōsequentia tenet quia hoc ipsum quod est licere omnem inozdinationē seu culpam excludit. Antecedens patet: quia sic cōsilium Constantien̄ excusat simplices adozantes hostiam non consecratā: qz tacite implicatur conditio si consecratio sit recte facta. Et doctozes oēs consentiunt hominem euitare perplexitatē inter idolatriā ⁊ contemptū inobedientie. quādo diabolus sic transfiguratus est vt credatur Christus ⁊ iubet se adozari / si sic adozet: adozo te si tu es Christus. cū ergo idem ius censeri debeat vbi est eadem ratio. vt notat glo. c. primo de tempozi. ordi. in verbo italie libro sexto. ⁊ eadem ratio videtur siue :optem aliquid contra iusticiam si liceret: siue

optem aliquid licere contra iusticiam videt
q; vtroq; casu excuset a pctō. ¶ Scōo qui
vult actuz sub ea qualitate q̄ sine pctō ⁊ in=
culpabilitē exercet/non peccat quātūcunq;
iudicet iiuste: vt notant doctores ibi. c. 1. de
cōsti. ĩmo dū factū ē in cōflictu seu opiniōe
doctoꝝ ⁊ deprehēdi nō pōt que sit cōis opi=
nio/sed vtriq; ē quodāmō paritas/locus est
ḡtificationi/⁊ sequi poterit quaz voluerit. ḡ
licet iudici ĩ fauorē amici velle vt cōis opio
sit pro eo/vel ad minus doctores aliqui aut
glose solēnes/vt posset p eo etiā ꝑ iusticiam
iudicare. Maior patz: quia vt recte deducit
btūs Thomas pria scōe. q. 19. ar. secūdo/bo
nitas volūtatis depēdet ex solo obiecto/ qd
si bonū ē/volūtas etiā bona ē/ cū ḡ iudicare
in iudice scōm cōez opinionē etiā ꝑ iusticiā
sit bonū/sequtur q; velle seu optare hoc etiaz
sit bonū. Et cōfirmat qz licitus ē cōsensus ĩ
carnalē copulā dū additur modus sub lege
mrimony/puta volo ⁊ opto q; habeaz cum
illa carnale cōmertiū ⁊ fit vxor mea. qz cō=
iugiū excusaret actū a culpa p bona mrimo
ny/ḡ similitē licet velle vt iusto errore dece=
ptus contra iusticiā pnunciauerit/cum talis
error iustus nō solū facti sz etiā iuris iudicē
ipm releuaret a peccato ĩ iudicādo. ¶ Pre=
terea tercio/licet optare vt ĩ qualibet cā eq=
tas nō scripta preualeat. ḡ licet optare vt ali
quid ꝑ iuris scripti tenorē ⁊ methas liceat.
Oña tenet qz eqtas nō scripta nōnunq̄ ad=
uersat iuri scripto/nec ĩ ñ lz iudici p eqtate
sniaz ferre. vt patet. l. 1. C. de le. ⁊ cōsti. prici.
inter eqtatē iusq; interpositā iterptationem
nobis solis ⁊ oz ⁊ licet inspicere/vbi resolu=
tio oim doctorū hz Quotiens a iure scripto
equitas nō scripta dissidet/oz iudicē p iure
scripto ꝑ eqtatē nō scriptā snīaz ferre/nisi sit
princeps q̄ legibus solutus ē. Et aīs patz qz
hoc ē optare vt liceat iudiciū ferre ĩ pēdere/
⁊ iusticiam in mensura: vt pollicitus est dnus
Esaie. 28. Et vt non secundū visionē oculoꝝ
neq; auditū auriuz sz in eqtate ⁊c. vt repro=
mittitur Esaie. 11.. Etiā licet operam dare ⁊
efficere apud pncipē vt pro eqtate nō scripta
causā decidat/ḡ licz optare. ⁊c. ¶ Quarto: nō
magis lz repugnare diuine dispositiōi ⁊ ei⁹
voluntati q̄ iusticie: iuxta illud Esaie. 45. ve
qui cōtradicit factori suo testa de samys ter
re/nūqd dicet lutum figulo qd facis ⁊ opus
tuū sine māib⁹ ē/ve q dicit pri quid generas
⁊ matri quid parturis: ⁊ nihilomin⁹ lz orare
vt contrarium velit: quēadmoduz nos do=
cuisse saluator videtur Matthei. 26. Pater
si fieri potest trāseat a me ⁊c. ḡ similitē licituz
ē optare vt ꝑium ab eo qō nunc iustum est/
iustū sit. ¶ In oppositū arguit/qz oīs affect⁹
recuruus ē ⁊ iniquū desideriū quo id appe=
titur qō necessario ĩcludit deformitatē ⁊ dis/
sonantiā ad rationē rectā/sic est ĩ proposito.
nā licere aliqd ꝑ iusticiā est iniustū esse rectū:
⁊ bonum/qō manifeste implicat ꝑ dictionē/
sicut nō rctū esse rectuz seu curuū esse rectū
Pro rñsione sunt aliqua pmittēda Primuz
vt in appetitu sensitiuo oīs passio diriuat ex
amore vel odio/vt declarat beat⁹ Thomas
pria scōe. q. 23. ar. 3. qz in motibus ptis appe
titiue/bonum hēt vim attractiuā ⁊ malum
repulsiuā: bonū imprimit appetitui quandā
q̄litatē seu aptitudinē ad ipsum bonū quod
pertinet ad passionē amoris. cui per contra
rium respondet odium ex parte mali: Et se
quitur ex parte amoris motus ad prosequē
duz per desideriū si nō habetur/⁊ quies per
delectationē qñ habetur. Ex parte odij fuga
seu abbominatio: ⁊ si contra desideriuz euē
nerit doloz. in irascibili sunt ira/timoz/ au=
dacia/spes ⁊ desperatio que presupponunt
amorē ⁊ odiū in concupiscibili. Et respectu
boni ardui nō habiti sūt spes/ ⁊ desperatio:
respectu mali ardui timoz audacia: respectu
mali ardui hīti ira: respectu boni ardui ha=
biti nulla passio reperitur in irascibili quia
dū habetur cessat in eo ratio ardui. Consiliū
in actibus volūtatis primi sunt amor ⁊ odi
um seu velle ⁊ nolle: vnde alij actus diriuā
tur. Et est duplex velle seu amor vt pposito
nostro sufficit/amor cōplacentie/ ⁊ amor seu
velle efficiētie siue efficax. amor cōplacētie/
quo aliquid homini est gratuz seu placz: vti
phus li. de bona fortuna: in aīa inest natura
tale quo impetu ferimur sine ratiōe ad que
vtiq; bene habemus: ⁊ si quis interroget sic
habentem propter quid placet hoc tibi ope
rari: nescio inquit/sed placet mihi: simile pa
tiens hys q̄ a deo aguntur: vt sit exemplifi=
catio in luctu vel ludo vt plurimum alteri
partium fauemus ⁊ sumus magis beniuoli
optantes illi triumphuz quamuis nollem⁹
pro illo facere. Et hoc velle siue amor cōpla
centie est impossibiliū sicut ⁊ desiderare seu
optare voluntatis. Sed velle efficax seu a=
mor efficientie quo volumus aliquid vt fi=
nem attingendum per operationez vel me
dium ad ipsuz istud nunq̄ est impossibiliū:
intellige que estimantur talia siue fuerit ab
solutum velle siue conditionatum. De ab=
soluto patet quia currit eodem tractu cum

electione quã phūs tercio ethi. dicit non esse
ipossibiliū quãuis volũtas sit ipossibiliū. De
cõdicionato velle ptz qz dū volo aliq̃d solutz
sub cõditiõe/ vt primũ itellexero non extare
ꝛditionẽ desino illud velle / vt si volo petro
dare elemosinã si est paup. q̃z primũ itellex=
ero eũ nõ esse pauperẽ non volo ei dare. Et
cũ desidero aliq̃d sub cõditiõe/ si deo vel pri
meo placet/ redditus certioꝛ q̃ deo vel patri
non placet/ statim desino optare illud/ secus
si optẽ vt deo placeat qz ẽ absolutũ ⁊ nõ cõ=
ditionatũ desideriũ/ ⁊ ẽ pmi gñis velle scilz
cõplacentie. Ex quo sequit q̃ vult vel optat
aliq̃d si ẽ iustũ vel si licet/ q̃ primũ intelligit
iustũ non esse vel nõ licere desinit optare il=
lud ⁊ velle. Exẽplũ pz in mercatoꝛe q̃ vult ⁊
desiderat merces seruare/ si absq̃z earuz eie=
ctione possit piculum euadere/ cũ pmũ itel=
ligit se absq̃z merciuz eiectione vitã seruare
non posse desinit velle eas seruare. Et g̃ im=
possibile est aliquẽ velle/ quãq̃z sub cõditiõe
licz dum scit illud nõ licere/ quamuis enim
ꝛditionalis sit vera Johs vellet hoc si ipm
liceret/ tñ cathegoꝛica de conditionato pdi=
cato ẽ falsa. cũ significet eum hze actum vo=
luntatis affectũ conditione / ⁊ tñ nõ hz actũ
illum. De velle efficaci pcedit maxima Qui
cunq̃z vult antecedẽs consequentie quã scit
vel credit esse bonam/ necessario vult ⁊ con
sequens. alias possibilile esset aliquẽ effica
citer velle seruare vitã ⁊ non velle merces
eyicere/ cũ nouit sine hoc se vitam seruare nõ
posse/ velle efficaciter esse doctus ⁊ nolle stu
dere/ velle sane viuere ⁊ nõ velle a venereis
excessibus abstinere/ velle curari ab egritu=
dine ⁊ refugere sumptionez medicine oĩno
necessarie. Nec potest quis odire cõsequens
efficaciter qui simul odiat añs scitũ vel cre=
ditum esse añs ad illud/ vnde nemo efficaci
ter vult fugere indignationẽ Joãnis nisi sil'
velit fugere seu nolit admittere illud vñ scit
eũ puocandũ esse. Et si efficaciter noli mergi
necesse est vt simplicit noliz seruare merces
sine quarũ eiectione me video saluari non
posse. vnde Bonauẽ. 5. dist. 2. bene appetitur
añs sine cõsequẽti appetitu desideratiuo/ sed
non electiuo: nullus nisi stultus vult esse ab
bas qui velit esse monachus. ¶ Sed contra
hoc obycitur primo quia scio hanc cõsequẽ
tiam esse optimaz/ liberoꝛ ab egritudine seu
alteroꝛ ad sanitatẽ/ ergo sum eger. ⁊ tamen
odio consequẽs ⁊ efficaciter volo antecedẽs
Similiter seqtur remittitur mihi adulteriũ
ergo commisi adulterium/ ⁊ tamen antece
dens volo ⁊ nolo consequẽs. ¶ Preterea se
cundo oĩs voluntas dei implebitur est añs
ad hãc/ hec dei voluntas Hadrianus dãnabi
tur implebitur/ scio cõsequẽtiã valere ⁊ pos/
sum velle vt cõsequẽtia non valeat/ ⁊ velle
añs odiendo cõsequens. Silr oẽ prescitum
vel prenũciatum a deo erit/ g̃ hoc prescitum
Hadrian⁹ peccabit erit/ ⁊ teneoꝛ velle effica
citer q̃ hoc pctũ meũ a deo prescitum non
erit. ¶ Preterea tercio ds vult Joãni effica
citer ineẽ actuz odꝝ qz illũ i Johãnẽ causat/
ad qõ seq̃t Johãnẽ peccare ⁊ tñ nõ vult Jo
hãnẽ peccare. g̃. ¶ Rñdeo ad pmũ licz Sco/
tus. 6. distin. 2. et Wuyclef tractãs de potẽtia
dei/ limitãt maximã/ qñ oña ẽ volita/ ⁊ q̃ als
non pcedit: sicut nec oꝛ oñs eẽ scituz si añs ẽ
scitum/ nisi sciat cõsequẽtia eẽ bona. tamen
vt dixi de velle efficaci oꝛ aliter respondere.
Q̃ maxia pcedit quado añs ẽ cã nccia cõ=
sequẽtis. vel cõsequẽs medũ nccio preq̃si=
tum ad causationẽ añtis/ vel ꝛcio dum oñs
idẽ ipoꝛtat ad min⁹ pticularit cũ añte. Ter=
tiũ mẽbꝛum fundat in textu phi. 7. ethicoꝛ.
si quis dictet. qz õne dulce gustare oꝛ/ h̃ autẽ
dulce. s. vinuz vel lac/ nccẽ est eũ q̃ potest nec
phibetur confestim ⁊ hoc operari. Et primũ
patet exẽplarit/ qui vult vulnerare coꝛ ⁊ scit
ad hoc necessario sequi mortẽ qui vult añs
puta causam vult consequẽs puta effectum/
silr qui vult ire in angliã ⁊ scit hoc fieri non
posse nisi transeũdo mare: nõ potest efficaci
ter velle añs. s. ire in angliam qui velit cõse
quẽs. s. pertransire mare. Sed in prima ob=
iectione nullũ illoꝛ occurrit: silr nec hic Jo
ãnes viuit in hoc coꝛpoꝛe suo passibili g̃ mo
rietur: ⁊ vult añs tñ potest simpliciter odire
cõsequẽs. Ad scõz illa cõsequẽtia nõ est sim
plicitnr necessaria: oĩs voluntas dei imple=
bitur g̃ hec voluntas sua de hoc Joãnes dã
nabitur implebit. Et silr de alia vli/ oẽ pre=
scitum. ⁊c. qꝛvtrobiq̃z singularis est ꝛtingẽs
⁊ vlis simpliciter necessaria/ q̃ si vli subiunꝛ
eris per subsũptionẽ minoꝛem singularem
certe tũc nõ totũ añs erit volituz. Circa hoc
nota q̃ possum licite velle vt hoc pscitum a
deo. s. pctũ meũ nõ eueniat/ ⁊ nõ possuz sine
pctõ velle vt aliq̃d prescitũ a deo nõ eueniat:
nã hoc est velle vt deus nõ sit oꝛ prescius g̃
q̃ fallatur circa rerũ futuꝛ euẽtũ sed de isto
alibi. ¶ Ad terciũ dicunt multi q̃ de⁹ nõ cõ
currit imediate ad actũ pcti cuius opiniõis
est Durã. ⁊ alij/ Fz istos negãdũ est añs: Vel
sumpta via cõi quidã admittũt q̃ voluntate
beneplaciti vult Joãnem peccare/ sicut vult

Joannem illum actum facere quo peccat. Et videtur probabile ex duplici capite. Primo quia deus vult omnem veritatem/ & in ea complacet sibi. Secundo quia sicut non potest quis efficaciter nolle consequens qui simul nolit omne illud vnde causatur siue positiue siue priuatiue. ita nec velle antecedens quod aliquo modo est consequentis saltem necessaria causa/quin velit hoc consequens. vnde in proposito Joannes odit primum ergo Joannes peccat/ non videtur ratio q̃ possit velle antecedens & non velle consequens. & tamen volendo antecedens non possit nolle consequens. Alys tamen videtur excludi posse obiectio: quia antecedens de ea parte qua est a deo causatus vel volitum non est causa consequentis: nec cõsequẽs medium necessariũ. &c. Sed solum ex concursu & causalitate creature. Et ergo vt licite cooperor & volo Petrum ex metu facere quod facere tenetur/ & alias minime est facturus/ & per censuras compello ipsum reddere depositum vel mutuum quod semper facere recusauit & tamen non volo ipsum peccare/quod ex illo sequitur/ sed quia ipsum facere ex metu est ipsum peccare/ & licite hoc volo/ paulo diligentius inquirendum est suo tempore/an deus hoc modo velit ipsum odire Petrũ: quod vtiq̃ est ipsum peccare &. sic procederet prior solutio. Ex his sequitur q̃ impossibile esi hominem scienẽ peccare qui efficaciter vult recte viuere. & impossibile est nolle peccare efficaciter: & non amplecti omia que necessaria existimat ad euitationem peccati. Et ergo turpiter semet ipsos decipiunt qui se credunt efficaciter ponere q̃ in futuro ab omni mortali abstinebunt & nolunt amouere concubinas/ vnde certius est eos pertrahẽdos esse ad mortale peccatum: q̃ in tempestate mergi nisi merces eiecerint quibus nauis onusta pregrauatur. Et ergo hoc principium. scz velle recte viuere non saluatur nisi in vtuoso sine ignorãtia actuali eorũ que sunt ad recte viuendum nccia/ addo sine ignorantia ppter incõtinentes in q̃bus scõm phm. 7. ethicor vel minor ppositio non habet: vel sic habet q̃ nõ est eam in habendo intelligere seu advertere: sicut distracti legunt que nõ aduertunt/in malo aut principium hoc corruptus est/ vt in ambitioso qui decernit simpliciter honores & qualitercunq̃ prosequi/intemperatus voluptatem/auarus pecuniam &. sed propositum prosequendi honores/ voluptates/pecunias/ & huiusmodi vt cõuenit ac recte/est principium morale quod corrumpit malicia de quo. 6. Ethicorum. Duys premissis pro responsione pono quatuor propositiones. Prima est/ sicut velle resistere diuine voluntati/cupere eandẽ posse impediri/velle equiparari deo/subiectionis iugũ excutere/velle vt non omnia prescia vel prescierit/velle vt aliquid cõtra presciãm vel aliter q̃ prescieuit aut voluit eueniat/ arguit mortale peccatum/ita desiderare aut velle libidinem seu affectum regulã agendorum esse/vt virtuti licite preferri posse/sine culpa mortali esse non potest. Prima pars patet p illud Esaie. 45. Ue q̃ ōdicit factori suo testa ō samys terre. De optare vt possit voluntas eius impediri vel vt non omnia prescierit vel aliter eueniat &c/quia est optare vt nõ sit omnipotẽs vel oiscius Item de optare eximi a subiectione ad deum vel de equiparatione seu equalitate patet/qz illud erat luciferi peccatum. Esaie 14. ponam sedem meam in aquilone & ero similis altissimo. Nõ q̃ efficaciter voluit quia sciuit illud impossibile/sed quia complacentie quodam amore optauit hoc & consensum dedit. Secunda pars patet/quia optare interuersionem ordinis nature & naturalis legis que immutabilis est preposterationem/ deterius est/quã simpliciter contra legem nature excedere/sicut minus in principem peccat qui principis preceptum per inobedientiam transgreditur/q̃ si cupiat eum destitui a principatu & auctoritate precipiendi nudari & spoliari. Ex quo sequitur q̃ peccatum est homini optare aut velle/vt contra rationem contra iusticiam contra veritatem vel cuiuscunq̃ alterius virtutis rectitudinem licite agere possit. Similiter optare vt iustum sit/cuius contrarium naturali & immutabili iure est iustum/secus si positiua tantum lege iustum sit. Prima pars correlary patet quia hoc est optare vt perperam & turpiter agere sit agere recte. Et in effectu vt ipsa actionis turpitudo sit rectitudo: vt iniquitas sit equitas & ordinis peruersio honestas: huius generis sũt stulta desideria/ velle fecisse contra iusticiam sine peccato/optare vt possit intemperanter viuere sine offensa Secunda pars correlary supponit aliqua esse naturali iure immutabiliter seu indispensabiliter bona. Et est expressa sententia Bernardi libro de precepto & dispensatione vbi distinguit triplex necessarium. s. stabile/inuiolabile/ & incommuta

bile. Necessarium inqt incōmutabile accipi veli: quod diuina ita cōstat ⁊ eterna ratione firmatū/ vt nulla ex cā possit vel ab ipso deo aliquatenus immutari. sub illo genere est ois illa dñici sermonis in mōte habiti spūalis traditio ⁊ quicqd de dilectione/ humilitate/ māsuetudine ceterisqz virtutibus tam in veteri q̄z in nouo testamēto spūaliter obseruādū traditur/ hec quippe talia sunt que nec liceat nec expediat aliqñ nō haberi/ eo ſiqdē immobiliter quo ⁊ naturaliter bona: nunqz nisi innocēter nūqz nisi salubriter aut iperāt aut seruātur/ oī tpe/ oī persone/ mortē cōtempta/ custodita salutē operantur. Et certe stultū ⁊ puerile est dicere dispēsari posse/ vt liceat velle imprudēter viuere vel imtēperanter/ aut ambiciose honores q̄rere: cū exprimant deformitatē/ puta aliter q̄z fm rationem viuere conuenit est viuere imprudēter/ virtutis enī rectitudo seu ordo est vt fiat exercitiū in qualibet materia vt oportz/ quō oportet. ⁊ sic de alys: vnde fm Aug. virtus est ordo amoris. ⁊ fm Phm in rethori. virtus est habitus in mediū nature rationi cōsentaneus Optare q̄q̄ iustum sit quod naturali iure iniustū est vt licite posse hoiem priuata auctoritate occidere/ posse mentiri/ posse innocentē opprimere/ iacturā sine sufficienti cā inferre/ posse fidē ⁊ pacta non seruare/ posse peierare posse alium dolo circunuenire. ⁊ sic de alys est optare vt liceat aliter q̄z naturali necessitate rō agenduz dictat agere: ⁊ sic ō virtutis rectitudinē agere. ¶ Scōa propositio: vt nemo potest propter quēcunqz finē absqz culpa in aliquod pctm̄ preteritum pñs vel futurum consentire vel de illo gaudere/ ita nec in id quod ō virtutis rectitudinē est actū/ licet agēs in facto per ignorantiā ponatur fuisse/ excusatus. Prima pars patz ad Ro. 1. digni sunt morte nō solum qui faciunt sed ⁊ q̄ faciētibus consentiunt. Secunda pars patz p illud Jhere. 5. Pauor ⁊ horrēda facta sunt super terrā: prophete pphetauerūt iniqua: ⁊ sacerdotes dederūt plausuz/ ⁊ populus meus dilexit sic. Itē puer. 2. qui letātur cū malefecerit ⁊ exultāt in rebus pessimis. ⁊ de cōcedēte aurē detrahētibus. 11. q. 3. nō solū. Ultima pars patet/ qui naturali ⁊ diuino iure tenemur virtuti seu eius rectitudini illum zeluz/ vt eā erigamus cum iacet etiā apud ignorātes/ vt pro viribus inuemus vt singula recte ⁊ iuste fiant: per ilud Esaie. 59. iusticia longe stetit/ corruit in platea veritas/ ⁊ eqtas non potuit ingredi/ ⁊ facta est veritas in obliuione ⁊ qui recessit a malo prede patuit/ ⁊ malū apparuit in oculis dñi qz non est iudicium. ⁊ vidit deus quia nō est vir/ ⁊ aporiatus est/ qz nō est qui occurrat. Istud exēplariter ptz: qz non licet alicui velle vt falsum seu ō veritatem deposuerit iusto errore/ vt sub ignorātia facti maneat diues alienis bonis: immo nec licet permittere: vt aly contra legez dei faciant quamuis presumimus vel sciamus eos in hoc laborare ignorātia inuincibili diuini iuris/ sed pro zelo diuine aut naturalis legis tenemur illos dīne legis veritatē edocere/ ⁊ apud superiorē efficere/ vt declarationes erroneas reuocet. vt in: c. licet de sponsa duorum. ⁊ in ca. quanto/ de diuortys. M

¶ Conformiter ad hec. Tercia propositio ē/ Quando actus propter surreptionem vel in deliberationē seu ignorantiam excusatur a mortali/ consensus in illuz est mortale pctm̄ Patet de surreptione qz vt dicit Aug. nullū peccatum adeo veniale est quod nō sit mortale dum placet in glo. 1. ad Thorin. 11. ⁊. 25. dist. vnum ozariū. ℣. criminis appellatione: quod veritatem habet vt tradit Gerson in libello conclusionum/ quando ex circunstantia surreptionis vel hmōi est veniale/ vel dū placet in ratione pctī quod est diabolice obstinationis. Et cōfirmatur qz actus talis ex genere est mortalis/ ⁊ excusatur solū a mortali per surreptionē vel imperfectionē/ cum qualitas excusans nō occurrat in cōsensu sequtur q̄ consensus ē mortalis. vnde gl. Math. 5. in verbo qui irascitur. subitus motus ad nocendū propassio est/ accedēte autem consensu passio est ⁊ mors in domo. Idem probatur de ignorantia: quia illa nō excusat nisi sit penitus inuoluntaria. affectata enī crassa supina seu improbabilis non excusat vt 1. q. 4. turbatur. ℣. notandum. Sed dum cōsensus adhibetur vt aliquid sub ignorantia fiat/ ignorantia ipsa induit ⁊ habet rationez voluntary/ ergo. Nec releuat si cupis vel optas solum sub ignorantia inuincibili vel inuoluntaria/ quia iam sponte vel voluntarie fers affectum in id inuoluntarium. quemadmoduz si mulier optet pro suo honore vt quis eam inuitam ⁊ penitus renitentem stuprет. Preterea qui cōsentit in actū proximi sola ignorantia excusatum a culpa mortali/ eo ipse peccat mortaliter/ ergo magis dum consentit in actuz propriuz excusanduz per ignorantiam: antecedens patet in casu ca. si virgo. ⁊ in c. in lectum. 34. q. 2. puta scit virum coniugem habere vuiam/ si non auisat

virginem que per ignorantiam esset excusã
da peccat mortaliter. silr hospes scit alienaz
in lecto esse/quã maritus putat suam. si ei nõ
innotescit ⁊ manifestat vel procurat hoc/ipe
per ɔsensuz peccat vbi ambo forte excusan=
tur vel ad minus vnus per ignorantiaz. Et
est ratio/quia qualitas excusans actum pu=
ta ignorantia non afficit consensum: ⁊ ergo
sicut furiosus peccat dum in lucido inter=
uallo existens consentit in homicidium vel
stuprũ quod in furia fecit: ita similiter ⁊ mul
to magis si desiderat vt in furia quempiam
occidat/vel virginem stupret. ⁊ sic de alys. ⁊
idem iudicium est de alys modis ignorãdi
a furia puta in somno/vel per aliam inuin=
cibilem vl probabilẽ ignorantiã. Ex hoc pa
tet q̃ sancta desideria sint optare vt proba=
bili iuris vel facti ignorantia quis possit ali
enis bonis diues esse/ ⁊ illa ad vitam possi
dere/velle percussisse aliquem in somno/op
tare vt aliquẽ occiderit sine peccato/vel etiã
iuxta priorem scõam propositionem optare
vt liceat sic velle. Ex quo sequitur corrollarie
q̃ mortale peccatũ est consentire in carnale
cõmertiuz cum non sua sub furia vel ĩ som
no aut sub probabili ignorantia facti / siue
preterituz siue futurũ/q̃uis inde ponatur se
cutura vel ex hoc secuta causa conuersionis
alicuius totius regni ad fidem. Et circa hoc
nota quod dicit Palude. 9. dist. 4. q. 3. de cõ
sensu in pollutionẽ nocturnã. ¶ Quarta p=
positio. corrupti aĩ euidens argumentum est
si gaudet iudex in fauorem amici q̃ iusto er
rore ɔ̃ iusticiaz pronunciauerit/vel q̃ actor
qualitas talis fuerit vt contra veritatez for
te cogntiam pronunciare debuerit vel ani=
mo decreuerit/aut forte promittit si vel vnã
glosam cum doctore habere possit pro ami
co pronũciabit/vel ad minus in paritate opi
nionũ/q̃q̃ dubius permãserit hoc faciet/qr
in hys oĩbus non satis affectus vere iusticie
inuenitur/sed est eius dextra dextra iniqui=
tatis. psal. 144. cuz plus gratie ⁊ fauoris aĩ
co habeat q̃ vere iusticie/imo hostis iusti est
si de oppressione iusticie que est virtutis iusti
cie obiectũ gaudet: quẽadmodum hostis ve
ritatis cẽsetur qui gaudet se ɔ̃ veritatẽ depo
suisse licet deceptus fuerit iusto errore/sed li
cite gaudet q̃ in illis a deo seruat⁹ fuerit a
pctõ. Et qr non solum agit ɔ̃ conscĩaz q̃ agit
ɔ̃ fidem vel opinionẽ quã habet de agendo/
sed is etiã qui agit contra dubiũ conscie iux
ta verbuz apli Dẽ quod non est ex fide pec
catum est/caueat iudex qui dubius pronun=
ciat de pena suspensionis per annũ de qua ĩ
c. cum eterni: de sen. ⁊ re iudicata li. 6. atten=
dat si in eius iudicio/nihil fauor vẽdicet aut
odium/solũ deũ ⁊ iusticiã pre oculis habeat/
vt ĩ snia vitet corruptio aĩ iudicis. quo ad vl
timã partẽ ꝓpõis potest exẽplariẽ declarari
de medico qui ꝓmittit apotecario vt primũ
occurrerit casus vbi fm vni⁹ doctoris snia
illud medicamen dicatur valere/q̃uis alij ɔ̃
dicant dabit egroto/eueniat vt possit/vt apo
ticarius lucretur. ¶ Ad argumenta ante op
positum. Ad primũ dico/aliquid licere ɔ̃ iu=
sticiam implicat sicut iniustuz esse iustũ/nam
quod ɔ̃ iusticiam est/iniustũ est/ ⁊ si cũ hoc lz/
est iustum/ g̃ sicut optare vt aliquid liceat ɔ̃
dictamẽ recte rationis vel vt aliquid liceat
ɔ̃ precepta iuris nature indispẽsabilia/est op
tare ɔ̃ debitũ rõnis ordinez ⁊ sic peccare: ita
optare vt aliquid liceat ɔ̃ iusticiã. Et cũ dicit
licere excludit oẽm deordinationẽ/verũ est
ab obiecto cui potest competere sed non ab
eo quod est esse ɔ̃ iusticiã/ɔ̃ rectam rationez
⁊ sic de alys. Et cũ dicitur optare aliquod in
iustũ sub condicione si licet/excludit oẽz cul
pam g̃ ⁊ optare vt liceat ɔ̃ iusticiaz. Dico ad
añs nemo potest optare iniustum sciẽtẽr sub
cõditione si licet: qr sciẽs condicionẽ nõ ex=
tare statĩ definit velle vel optare quod soluz
sub cõditione voluit vel optauit. Et in ꝓpoſi
to ponitur vt optare liceat ɔ̃ iusticiã/sic poni
tur aduertere iniusticiã/sec⁹ si optet absolute
vt aliq̃d sit iustũ: qr si oppositũ nõ necessario
est iniustum/hoc optare non ponit deordina
tionẽ/ ⁊ sic nihil ad propositũ de illis cõditio
nibus si recte facta est cõsecratio/vel si tu es
xp̃s/vbi cõditio nõ scitur nõ extare. ¶ Ad se
cundũ iudex in pronũciando ɔ̃ iusticiã non
excusat a pctõ nisi p ignorãtiaz: vnde si sciat
ɔ̃riaz opinionẽ esse verã vel dubitet / peccat
qr nõ ex fide agit/optare aũt vt sub ꝓbabili
ignorãtia ɔ̃ iusticiã faciat quemadmodũ op
tare vt sub tali ignorãtia cũ aliena cõcũbat
vel ĩ furia aliquẽ occidat est pctũ. Et ad ma
iorẽ/q̃ ꝓcedit qñ illa qualitas afficit ipsum
velle sicut volitũ/ ⁊ sic nõ est in ꝓposito quia
iusta ignorantia afficit factuz iudicij seu sen
tẽtie contra iusticiam/ ⁊ nõ ipsum velle/eo q̃
scienter vult ⁊ optat vt sub iusta ignorantia
pretextu communis opinionis possit con=
tra iusticiam pronunciare/sicut velle furiosi
non afficitur iusta ignorantia cuz in lucido
interuallo cupit occidere vel occidisse ali=
quem in furia. Et ad probationem ex beato
Thoma dico/vt ibi dicit in solutione ad vl

timū.ignorantia circunstantiarū se tenet ex parte obiecti/in proposito cum excusatur iudex/ignoratur snia esse contra iusticiam/⁊ ī casu argumēti velle cadit scienter super hoc qd est esse secundū opinionez contra iusticiā tunc ignoratz.huius sile/violentia excusat renitentem a culpa adultery sed non optantem vt per violentiam stuprctur. Et ad confirmationem dico q̄ non est sile/quia conditio illic releuans a pctō eque afficit consensum sicut actuz/puta status matrimonialis/ nō sic in proposito qualitas iuste ignorātie/ sicut nec ī exemplo dato/violētia afficit affectum vel desiderium quo optat per vim stuprari a Joanne vel Petro quē amat. ¶ Ad tertium/aliud est optare vt aliquid liceat ⁊ sit iustum/aliud vt liceat contra iusticiam/ ⁊ velle vel optare illud est deordinatū ⁊ culpabile/optare aūt vt aliquid liceat nullā culpā arguit/quando non est contra ius immutabile:vnde vt dixi non licet optare vt in casu agere ꝗ rationem non sit malū seu peccatū. ¶ Ad quartū satis patet ex dictis/sicut non licet velle seu optare vt deus nō velit bominem teneri ad nō peccandū vel ad non agēdum ꝗ rectitudinē virtutis.vel vt velit licētiare boīem ad male agendum ad odiendū deū/ad spernēdā virtutē.⁊c. Sed de q̄busdā licet optare vt velit:ita vt ex dictis patet de q̄busdā lz optare:vt iusta sint nō aūt ꝗ oīb⁹.

Tercio petitur si iudex sic non facit:facturus tamen eēt vbi pecunia offerretur.an hoc arguit ī iudice corruptionem ⁊ peccatum: ⁊ videtur q̄ sic Primo/ad hoc vt quis studiose vel bene moraliter agat scōm phūm 2.ethico.tria requiruntur. Primū vt sciens operetur.scōm vt eligens ⁊ propter hoc.s.p pter bonum virtutis.terciū vt firme ⁊ immobiliter.sed iudex sic qualificatus nō agit firme ⁊ immobiliter.q̄ nec bene moraliter. Et cōfirmatur qz infirmi ⁊ adhuc corrupti animi est qui verbum dei super petrosa recipit/⁊ qz radicem non habet:orto sole idest ingruente aliqua tentatione exarescit quia non habet radicē. Mathei.13. ¶ Secundo sic ecclesiastici.42.dicitur melior est iniquitas viri q̄ mulier benefaciens: sed mulier benefaciens videtur qui remisse ⁊ molliter agit opus suum absq̄ zelo ⁊ feruore. Unde Piero.super illud canticorum.1. si ignoras te o pulcherrima mulierum.⁊c. si volueris indifferēter agere inter ceteras animas cōmunis vite hominuz/quas hic mulieres appellat inter quas tu pulchra es:vt pote que iam oscula verbi dei susceperis ⁊ cubiculi eius archana perspexeris/si inquam te non cognoueris sed indifferenter vt commune vulgus agere volueris/exi post vestigia gregum:id est esto in reliquo grege si nihil egregium post hec que in te collata sunt agis/neq̄ temetipsam a conuersatione gregali sequestraueris/⁊ eris non solum in grege sed in vestigys gregum/vltimus enim fiet ⁊ nouissimus qui primatus suos non intellexerit. Et cōfirmatur:vt opus fiat moraliter bene/oportet illud facere non solum vbi:⁊ qñ sed cui/quomodo/⁊ qualiter oportet/ sed talis iudex tam leuis ⁊ facilis nō adhibet neruum seu vim feruorem seu zelum animi vt bene agat/q̄ videtur subiacere prouerbio: q̄ mollis ⁊ dissolutus est ī opere suo frater est sua opera dissipantis prouerbio.8.⁊ per consequens non agit bene moraliter. ¶ Tercio sic:nemo est in statu salutis qui non sit discipulus Christi/sed nemo est discipul⁹ Christi nisi fuerit parati animi relinquere omnia p Christo:quod non conuenit iudici tante leuitatis vt accepto munere contra iusticiam pronunciet.cum sit multo facilius munera spnere q̄z sua reliquere.minor patet p illud Luce.14.qui non renunciauerit omnibus que possidet.⁊c.quod glo.exponens dicit relinquere omnia esse perfectionis:sed renunciare omnibus cōmune ijs qui licite temporalibus vtentes ad eterna ꝗtendunt. Et hoc ꝓbare videtur clausula precedēs/qui venit ad me ⁊ non odit patrē suum.⁊c.amplius ⁊ aīam suam nō potest meus esse discipulus. Propterea homo tenet parati aī esse ad oīa cōsilia q̄ saluator in sermone dñi ī mōte tradidit cū necessariū esse pspexerit ad primorū salutez.c.patus.23.q.1. Et est rō qz tenet q̄libet xpianus fundamētū habere xpm/qō non habet tāte leuitatis homo vt p munere xpm deserat iusticiā vendens vel pstituēs/q̄ Quarto sic/iudex sic dispositus q̄z uis nō vēdit actu iusticiā:habitu nihilōinus eā vendi tioni exponit ⁊ venalē habet/ igitur eo ipso peccat mortaliē ⁊ iuste culpat leuitatis. aīs patz qz vt primū munus offeret p seruanda vel pstituenda iusticia caperet.q̄ habitualiter.⁊c: ⁊ oīa tenet:qz ad merendā vitā eternā sufficit habitualis relatio ī deū:vt pz fm oēs docto.in distracto dicēte missaz vel forte peregrinante.ergo etiam sufficit ad meritum damnationis eterne/cuz sit multo facilius peccare q̄z bene agere. Et confirmatur

dicit Cicero libro de amicicia. Sūt firmi sta/
biles ⁊ cōstātes eligendi cui⁹ generis ē ma=
gna penuria ⁊ iudicare difficile sane nisi ex=
pertū: ⁊ ifra/quidā sepe ī pua pecūia pspiciū
tur q̄ſ sint leues/quidā aūt quos pua moue=
re nō potuit/cognoscunt ī magna. Si vero
erūt aliq̄ repti q̄ pecuniā pferre amicicie sor
didū existimēt: vbi eos iueniem⁹ q̄ honores
magistrat⁹/iperia/ptātes/opes/amicitie non
anteponāt. ḡ leuis ē cū nō satis ⁊ ad verum
pōdus iusticiā diligit. Et sepe maior est ifir=
mitas corpis dū latet / puta dū morbo victa
ē natura/ ⁊ morībundi se alleuiatos dicūt/sic
in ppōsito. ¶ In oppositū arguit/qr habiti=
b⁹ nō iudicamur a dño/sz actib⁹. 2. ad cori.
5. Oēs nos oz manifestari añ tribunal xpi.
vt referat vnusquisq̄ put gessit in corpe siue
bonum siue malū. Et in iudicio disceptatio
nis Mathei. 25. pro solis actibus mittuntur
in ignem eternū. Et cōfirmatur: qr per verā
penitentiā non statiz exuimus habitus ma=
los: sed manēt ⁊ Luce. 2. ab angelis decan=
tatū legimus/ ⁊ ī terra pax hoibus bone vo
luntatis nō bonoz habituum/homo aūt cu
ius propositum est amare deū ⁊ proximum
non fm hoiem sed fm deum pculdubio bo.
ne volūtatis dicitur: q̄ vsitatius in scriptura
charitas noiatur vt dicit Aug. 14. de ci. dei.
c. 7. ḡ leuitas habitualis nihil videtur iudici
obesse. ¶ In hac questione fuit error Joan.
bus. q̄ nihil boni fit ab hoie vicioso. vnde ī
ter arti. eius in cōcilio Cōstatien cōdēnatos
159. est iste. diuisio ī mediata humanoz opez
eit q̄ sūt virtuosa vel viciosa. Quia si homo
est viciosus ⁊ agit quicq̄/agit vicioſe/ ⁊ si hō
est virtuosus ⁊ agit quicq̄ agit virtuose: qr
sicut viciuz quod crimē dicitur seu mortale
pcnū inficit vsiter actus hominis viciosi: sic
virtus vnificat oēs actus hois virtuosi. cui
errori valde videtur fauere glo. Mathei. 7
nemo potest duobus dñis seruire/aut enim
vnum. ⁊c. nihil est mediū/ quicq̄d facis aut
facis ex amore dei aut facis ex seruitute dia
boli. pone ḡ peccatorē agere ex naturali pie
tate ⁊ nō ex amore dei / oportet ḡ iuxta glo.
dictā ipsuz illō agere ex seruitute dyaboli: ⁊
sic inficitur opus. ⁊. 3. ethi. dicit phūs: qualis
enī q̄sq̄ est talis ⁊ ei finis videtur. ⁊. 6. ethi.
deducēs q̄ tpātia est conseruatrix prudētie/
qr non totum iudicium corrūpit aut peruer
tit voluptas ⁊ dolor/ veluti q̄ triāgulus duo
bus rectis equales tres angulos habet vel
non habet/ sed illud quod in agēdo versat:
principia enī rerū agēdarū sunt quoz gratia
illa agūtur. Ei aūt qui corruptus est ob volu
ptatē vel dolorem/repēte non apparet prin=
cipiū/neq̄ oportere gratia huius neq̄ ppter
hoc suscepisse oia ⁊ egisse Nam viciū princi
py corruptiuum est. ⁊. 7. ethi. principiū ipsuz
virtus conseruat viciū corrumpit/illud autē
gratia cuius principiū est in actibus pīde vt
suppositiōes ipse ī mathematicis. Neq̄ igit
ibi docēdoz pncipioz est rō: neq̄ hic: sed vir
t⁹ aut naturalis aut assuetudine parta cā est
opinādi circa principiū recte. Sed veritas ē
q̄ homo quātuncunq̄ depravatus ⁊ habitu
corruptus potest pro tpe recte iudicare de a
gēdis ⁊ moraliter bene agere/ vnde phūs. 4.
ethi. ca. de veritate. atq̄ qualis vnusq̄sq̄ est
talia tam dicit q̄ agit: nisi alicuius gra agat
ḡ quis ō inclinationē habitus ⁊ sētire ⁊ age
re potest. Et patet istud manifeste de penite=
tibus qui habituati sunt ad intēperantiaz ⁊
hmōi. vnde sicut cōtingit sapientē aliquē a=
gere insipiēter ⁊ male ita ecōtra. Sunt enīz
habitus in anima quod pondus vel leuitas
in corporibus/amor meus inquit Aug. pon
dus meum illuc feror quocunq̄ feror/ ⁊ vt
pōdus impeditur in corporibus ne moueat
deorsum. aliqñ per vim: aliqñ preter naturā
⁊ aliqñ fm naturaz: primi vt duz lapidē pro
ycio sursum. scdi duz magnes trahit ferruz
sursum. Tercy sicut ferruz quiescit in supfi=
cie terre. sic duz priuatur homo vsu ratōnis
quasi per vim impeditur habituū vsus. scdi
cum ppter habitum cū tristicia ⁊ dolore seu
renisu agit contra inclinationem habitus.
tercy cum voluptate vel dolore preuenitur
habitus: vt nec consideratio nec motus se=
cundum habitum fiat/sicut ferrum non resi
stit tractui magnetis/ ⁊ ideo vt tradunt na=
turales/ferrum vnius libre seu talenti adie
ctum magneti qui ipsum trahit: nihil pon=
deris addit sed reperitur tñ pondus corpo
ris magnetis sic q̄ ex corpore magnetis pō
deris vnius libre ⁊ ferro tracto vnius libre
solum fit ponderatio in equali libra vnius
talenti seu libre tantum. ¶ Hoc suppōsito p
responsione ad quesitum pono hanc vnicaz
ppositionē. Presumptiōis est assumere illō
muneris ad quod ferendū vires non suppe
tūt/patet puer. 17. qui altā facit domū suam
petit ruinam. item Greg. quisquis sacerdo=
tium non ad elationis pompam sed ad vti=
litatem adipisci desiderat: prius vires suas
cum eo quod subiturus est onere metiatur:
vt si est impar abstineat: ⁊ ad id cum metu
etiam cui sese sufficere existimat accedat:

1.q.1. Non ē. Itē Jeremie.48. Sublimitatem Moab: arrogātiā/ supbiam/ altitudinē cordis eius/ ego scio dicit dominus iactanciam eius/ eo q̄ non sit iuxta illam virtus eius nec iuxta quod poterat conata est facere. Preterea q̄cunq̄ exponit se discrimini peccati eo ipso peccat. vt est regula magistralis fundata in verbo Sapientis. ecclesiastici.3. Qui amat periculum peribit in illo. Sed sic facit iudex tam leuis animi. Vinc ecclesiastici.7. dicit sapiēs. Noli querere fieri iudex nisi virtute potens fis irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potētis ⁊ ponas scandalum in agilitate tua. vnde si velit vere penitere necesse est vt onus iudicature deponat iuxta c. falsas penitētias de pe. dist. 5. nec releuat si nunq̄ ei periculum occurrit. sicut derisorie dici solet/ sola casta est quā nemo petiuit: quia sic imperitus medicine si egroto nō nocuerit: ⁊ imperitus militie qui ducatus officium assumpsit: q̄ forte nullis occurrētibus inimicis nihil dāni reip. intulit/ nō per hoc excusatur a peccato temeritatis exponens se discrimini. Et sicut ille tenetur cedere illi officio vt vere peniteat ita ⁊ tāte leuitatis iudex tenetur. ⁊c. Nec reputemus onus iudicature facile ⁊ leue quod sanctus Josaphat tā graue iudicauerit/ videte iquit quid faciatis nō enī hominis exercetis iudicium sed dñi/ ⁊ quodcunq̄ iudicaueritis in vos redundabit/ sed timor dñi vobiscum ⁊ cum diligētia cūcta facite. nō est enim apud deum nostrū iniquitas nec personarū acceptio/ nec cupido muneris. Et Moysi de iudicibus cōstituendis iethro sacerdos madyā persuasit/ prouideas aūt de oī plebe viros sapientes ⁊ timētes deū in quibus sit veritas ⁊ qui oderunt auaritiā. exodi.18. vt sciamus ad munus iudicature idoneos non esse quicūq̄ qualitates non habuerint. ¶ Ad rationes ante oppositū: ad primam sicut contingit habitualiter odientem actu diligere: ita ⁊ illum qui habitu est mollis actu strennue agere ⁊ immobiliter ⁊eū qui timidus est actu semetipsum vincere ⁊ nature inclinationē. vt nō solū in aliquo opere fortiter agat: verum ēt aliq̄ī audacter ⁊ temere/ sic contingit quarū habitu ⁊ natura aliq̄ī agere prodige. Et ad ꝛfirmationē dico/ q̄ petrosū ⁊ sine habitu esse virtutis nō ponit actuale peccatū/ ⁊ sic nō impedit quo minꝰ agere possit actu moraliter bene. ¶ Ad scōꝫ dico: sapiēs ad lr̄am intendit q̄ minus periculi inducit cōuersantibus/ ⁊ qui familiariter adherēt in iquitas viri. ⁊c. vnde p̄mittit oī homini noli intēdere in spē: ⁊ i medio mulieris noli cōmorari/ de vestimētis enī procedit tinea ⁊ a muliere iniquitas viri/ melior est enī iniquitas viri q̄ mulier bene faciēs ⁊ confundēs in obprobriū/ ex p̄ncipio enī ⁊ cauda apparet q̄ nō voluit iniquitatē viri dicere bonā: sed respectiue solū minus periculosa q̄ cōuersatio cum muliere bona/ de mistica expositione quā tangit argumētū dicā in paruis q̄stionibus. Et ad confirmationē dico q̄ potest actu aliquid neruoꝫ zeli ⁊ feruoris adhibere q̄cuis sit hītu mollis ⁊ natura ī missus: vtq̄ in magnis pctōribus qui ō naturā ⁊ habituū inclinationē penitēt vehemēter ¶ Ad terciū/ pōt quis parati aī esse ad renūciandū oībus q̄ possidet actu ⁊ ꝓposito vbi ⁊ qn̄ oporteret pro xpo: vel vt in confirmatione tā gitur vbi ⁊ qn̄ necessariū est ad p̄rimi salutē vel vt seruetur a pctō/ q̄ habitu ⁊ natura ad hec paratus est mīme/ ⁊ sicut prius dictuꝫ est iuxta actualē dispositionē nō habitualē iudicādus est. Ad quartū dico ad probationē cōsequētie q̄ ad meritū vite eterne nō sufficit habitualis relatio sed virtualis. Cuius exēplum est de medico querēte in agro herbas ad cōponēdū potionē/ q̄cuis actu nō cogitat de sanitate/ virtualiter tn̄ intēdit sanitatē: q̄ intēdit finē scōdariū quē p̄seq̄tur ꝓpter sanitatē. de h̄ vide s. Tho. q. de charit. ar. 10. in solu. ad. 2. ⁊. 3. Et talis relatio virtualis ēt sufficit ad meritū dānationis eēne/ sed nō habitualē Nō inducit de Lice. solū arguit q̄ tales: oblata magna sūma pecuniaꝫ essēt peccaturi: nō q̄ actu peccēt. Si dicas q̄ hmōi leuis iudex nō peccat acceptādo onꝰ iudicature: Nego ꝛñaꝫ/ ⁊ est rō q̄ licet sola habitualis dispositio nō arguat i eo pctūm: tn̄ actu acceptar̄ vel exercere officiū seu onus in quo sibi discrimē iminet pctī/ hoc in ipso ponit actuale pctūm sicut i milite vl negociatore/ iuxta sen. Greg. in c. falsas penitētias de pnia dist. 5. idē est cuꝫ habitu lubricus immiscet se societati mulierū: vnde verisilr ꝓtrahetur ad mortale pctūm: q̄cuis enī illius hītus nō arguit seu ponat i eo pctūm: tn̄ hoc īmiscere se illi societati ⁊ exponere se discrimī. ⁊c. arguit i ipso pctūm ¶ Effectualiter per diuersas ꝓpositiones ad hanc vnicā conclusionē me resolui. Nō licꝫ iudici pro seruanda iusticia quodcunq̄ munus illi oblatum capere vel sperare. sed laboris sui potest moderatum stipendium capere si non ad illum fit alia ex causa obligatus. Nec licet iudici quoquo modo optare

vt in cuiuscunq; fauorem licite ꝯ iusticiam proferre possit.igitur iudex qui sue fragilitatis est conscius vt in alteram partez oblato munere flecteretur nō potest officiū iudicature licite appetere/vel iniunctum exercere ¶ Contra correlariū arguit dominus quodlibetarius:impossibile est hominē inter duo peccata vere esse perplexū iuxta ca.nerui.13 disti.⁊ ibi omnes doctores.Et est ratio quia nemo potest ad impossibile obligari: vt est regula iuris in sexto.⁊ Aug.nemo peccat in eo quod vitare non potest. Sed prelatus q̄ tecunq; fragilitatis fuerit tenetur pape obedire/⁊ ergo excutiendo onus iudicature incurreret inobedientiaz/g̃ non obstante fragilitate potest onus iudicature exercere.Etiam q̄ fragilitas non obstet probatur.Quia potest quis bona ⁊ optima voluntate velle cogi ad obseruantiam mandatorum dei/cū hoc fit vnicuiq; vtile ad salutem.ergo potest licite velle munere allici vt seruet iusticiam. quod sub vno mandatorum continetur.

¶ Respōdeo ad primū/cuz rationabilis causa subest potest se a mandato excusare.iuxta c.si quando de rescrip.⁊ euitat periculuz inobedientie. Etiaz si ei sub nomine dignitatis committitur proprio nomine minine expresso potest subdelegare/⁊ patent multevie euadendi inobedientiam. immo quamuis de causis docere non posset sciens sibi periculum scandali imminere /deberet potius excōmunicationez humiliter ferre q̄z in eo obedire.sicut in casu c.inquisitioni de sentē. excom.nec esset vere contumax vel inobediens quamq̄z reputaretur talis.Ad confirmationem dico sicut peccatum est homini/facere actum precepti propter metum:ita ⁊ velle in ipso seu consentire vel optare vt ipsemet faciat ex metu/sed sanctum est desiderium seu velle/quo velit vt potius agat ex metu q̄z simpliciter omitteret.

¶ F I N I S

¶ Quodlibetica questio vndecima eiusdem eruditissimi viri mgri nri:magistri Adriani Florenty de Traiecto/sacre Theologie professoris excellentissimi/prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectenſ. ac Louaniensi studij Cancellarij dignissimi. Anno a salute humana.1506.in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

Uestio principalis cuz argumētis per dnm quodlibetariū mihi proposita est.Utruz deterius sit alium sceleris notare occulti/vel manifesti:an sic tacentem alios audire nec prohibere In hac questione supponitur vtrūq; esse malum. Et queritur malicie cōparatio qua in parte sit detestabilior.Et vt clarius eluceat veritas/adducā primo media/quibus detrahentiuz videtur pars defendi a culpa/veritatē decidēdo.Secundo:quibus auditoz culpa tegitur/⁊ comparabo simul vtrūq;. ¶ Et primo videtur q̄ licet occultuz crimen detegere/ qz non est discipulus supra mgrm nec seruus supra dnm suuz/ sufficit discipulo si sit sicut magister ei? Math.10.sed Christus detexit petrū occultum iude/quod tūc soluz corde conceperat: qz dixit Joāni/cui intinctam panē porrexero.⁊c.⁊ tradidit Jude Joā.13.g̃.Et cōfirmatur qz si astrologus aliquem esse furem diz isset qui non erat/nō tenetur iniuraruz/licet constitutiones euz teneant vt est textus in l. item apud Labeonē.§.si quis astrologus.ff. de iniu.vbi glo.in verbo potest/qz non dolo malo.sed sue artis cā fecit:sed longius a dolo ⁊ aio iniuriandi videtur esse qui solū aio noua acta referendi/alys occultum crimen refert g̃. ¶ Secūdo sic adiuratus dicere veritatē super interrogandis/tenetur dicere veritatez/g̃ cum super occulto interrogatur/licite deponit veritatē/ꝛna tenet qz si falsum deponit ꝯuenit iuramento ⁊ est periurus/g̃ veruz deponēdo ꝓpter vinculū iuramēti excusatur. Nec valet si dicatur/iter illa duo datur mediū.s.tacere/qz in casu eque proderet vt loquendo/puta si non audeat metu mendacy dicere q̄ nihil nouit/statim scient audientes/q̄ ille de quo interrogatur crimē cōmisit.Etiam ex iuramēto tenetur dicere veritatē ⁊ non tacere. Et confirmatur qz de ꝫ videtur textus ad lram Leui.5.si peccauerit aīa ⁊ audierit vocē iurantis/testisq̄z fuerit q̄ ipse vidit aut cōscius est nisi indicauerit/porrtabit iniquitatem suā/dicit Lira ī hebreo haberi ⁊ audierit vocē iurati quo.s. adiuratur dicere veritatē/vnde subditur/testisq̄z fuerit .i. vocatus ad attestandū :nisi ipse indicauerit quod vidit aut conscius est ipse porrtabit. ⁊c ¶ Quod ex alio confirmatur.qz fertur cōiē excōmunicatio in oēs qui sciūt impedimētū affinitatis vel consanguinitatis nisi indica-

uerint/ꝛ aliquotiens indicari non potest nisi detegatur occultũ crimen fornicationis spõsi vel sponse/quod cõmisit cuꝫ aliquo attinẽte infra quartũ graduꝫ consanguinitatis/ g̃ tenetur hoc sacerdoti qui facit banna indicare:vt manifeste asserit dñs Petrus de pa. .28.disti.4.q.2.arti.5.ꝛ.27.distin.q.1.arti.3. vtrum is cui consilium petẽdo.si forte dicas procedere vt indicandũ sit ei qui nouit prodesse ꝛ nõ obesse/vt Aug. limitasse videtur textuꝫ dictũ Leuitici ꝛ inducitur a Grati.22 .q.5.hoc videtur.vt in excõione lata contra nõ detegẽtes impedimẽta matrimonij ligetur quis nõ indicãdo sacerdoti/nõ ligaretur aũt ex hoc ꝙ nõ intimaret iudici inquirenti Cõtra/hoc est corrũpere textũ leuitici/ille nã ꝙ procedit/cum aliquis in testẽ productus ẽ ꝛ per iudicẽ adiuratus. Etiam pro scandalo nõ est veritas omittẽda in iudicio ō regulã qui scãdalisauerit/vtilius scãdaluꝫ nasci permittitur/ꝗ veritas vite relinquatur/g̃ nec p euitanda infamia hoĩs oportet omittere:tenet dña a minori. ¶ Tercio principaliꝫ ꝙ taꝫ in iudicio ꝗ extra liceat detegere/probatur per textũ aptum in.l.eũ qui nocentẽ.ff.de iuryꝰ/vbi dicitur.euꝫ qui nocẽtem infamauit non est bonũ neꝫ equum ob eã rem cõdemnari/nã crimina nocentum nota esse ꝛ oportere ꝛ expedire. Si dicat hoc procedere de nõ penitus occulto sed quod probari potest iudiciario ordine/p c.si sacerdos de offi. ordi.ibi dicitur enĩ/nisi iudiciario ordine p bare possit nõ debet arguere eum noĩatim. hoc videtur plane corrumpere literã textus/ qꝛ decernit super eo qui nocentẽ infamauit seu qui fama spoliauit/sed qui coraꝫ multis crimen cõmisit/per quos probari potest/iaꝫ seipsum infamauit infamia facti licet non iuris.g̃ oportet intelligere ō crimie occulto/ ꝛ confirmatur/nemo peccat id auferens ab hoĩe quod ei non debetur/modo debitã caulam adhibeat/ꝙ sine scãdalo alioꝫ fiat/adminus iniusticiã non cõmittit in illũ vt ei restituere teneatur/ sed fama que est existimatio integritatis vite/nõ debetur nocenti/cuꝫ nulli debeatur falsa laus aut estimatio/g̃ nocentem infamans.ꝛc. Maior patet qꝛ pctm̃ iniusticie solũ concurrit duꝫ is minus habet cui plus debetur.5.ethi. Et minor patet/quia q̃libet error falsum pro vero approbãs inter mala nostre miserie deputatur enchiridion .c.10. Nec obstat d.ca.si sacerdos/qꝛ videtur limitandũ ad eos casus in quibus ex detectione scandalum pusillorꝫ imminet/nec tũc est peccatum iniusticie:ꝗ ꝗ intercurrat iniq̃tas:que ambit oẽm violationẽ charitatis ꝛ sic nõ obligatur restituere. ¶ Quarto sic:licet cõpellere proximũ vt in publico crimen suũ occultum cõfiteatur/g̃ licet nobis eo inuito illud propalare/dña tenet qꝛ minus videtur illicituꝫ aut iniquitatẽ continere/prodere alterius crimen occultũ ꝗ ipsum cõpellere vt prodat. Aĩs probatur de lege zelotipie:numeri.5.cum marito vxor suspecta fuit de adulterio ꝛ nõ potest probari sed latet adulterium/potuit maritus eã adducere ad sacerdotẽ offerẽs pro ea decimã partẽ sati farine or deacee.nec imponi debuit thus neꝫ oleũ qꝛ sacrificium zelotipie est inuestigans adulteriumꝫac debuit sacerdos scribere i libro maledictiones in eã si polluta fuisset ꝛ cõmixta viro alieno/vt putrescat femur ꝛ tumescens vterus disrũpatur vt sit in exẽplum populo Israel.ꝛc.quas maledictiones debuit delere aquis que dicebantur amarissime ꝛ dari mulieri bibere.ꝛc.g̃ opellebatur se prodere/ ꝛ vbi noluit nihilominus detegebatur occultum eius adulteriũ. Et nẽ forte dicatis/ad tẽpus soluꝫ illud fuisse cõcessum populo veteris legis ob eoꝫ duriciam/sicut libellus repudij cum superductione alterius coniugis. Adduco cõsile ex cõsilio Suarmacieñ.quia sepe in monasterys furtũ cõmittitur/per abbatẽ vel alium presentibus fratribus missa celebrata/debꝫ singulis tradi eucharistia sub hac forma:corpus dñi sit tibi ad probationẽ hodie:sed nemini licet dñicum corpus assumere in attestationẽ falsitatis. puta ꝙ innocens sit/cũ est nocens:g̃ tenetur prodere crimen suuꝫ occultũ. Preterea pro crimine occulto q̃s excõicatur vt in.c.sacerdos de offi. ordinary:immo ꝛ pro actu interiori mentis vt pulchre deducit glo.in cle.de hereticis in verbo eoipso.g̃ cum teneatur absolutionem ab excõione petere/ necessario habet crimẽ suum occultũ excõicanti qui interduꝫ sacerdos non est exponere ¶ Quinto sic/frequẽter tenetur homo de occulto crimine semet ipsum prodere:g̃ in illis casibus licet etiam alteri ipsuꝫ propalare.cõsequẽtia tenet quia cũ semetipsum tenetur consentit ad minus actu debito ꝗuis non elicito vt alius faciat quod sufficere videtur vt licite fiat/quẽadmodũ cõsensus debitus excusat a pctõ furti ꝛ detentionis alieni etiã si voluntate elicita sit nolens. Aĩs probatur primo cum alium infamauit de falso crimine/tenetur hoc retractãdo vt alteri famã reparet/semetipsum

infamare. Et confirmatur qz si prolem concepit de adulterio/vel partuz alienū sibi supposuit: vt de hoc scdo ē casus i c. officij de pe. z remissi. si possit impedire damna veri heredis per sui criminis detectionem: z alias non possit: tenetur: cuz non possit sibi bonorem seruare cū alterius iactura vel damno. Secundo cōfirmatur: qz tenemur naturali iure defendere proximum oppressum/iuxta illud prouer. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortē: z qui trabuntur ad interitū liberare ne cesses/si dixeris/vires nō suppetunt/ qui scrutator est oim ipse intelligit/z seruator animē tue nihil fallit: reddetqz hoi iuxta opera sua. Ponamus ḡ/innocēs occidetur/nisi detexero euz a quo crimen extitit perpetratū/ vel tota ciuitas forte impetetur ad vindictā/ vl forte occidet regē/tradet ciuitatē/inficiet multos heresi/vel veneno nisi eius occultuz proposituz alys detexero. Tercio confirmatur in casu quo quis innocenti famā restituere nō potest nisi cōplicis sui secretū crimen detegat. Exēpli gratia cōspiraui cum socio meo deponere ꝗ innocentē de crimine homicidij: quod scimus ab alio esse cōmissum z ne deprehēdamur ex diuersitate loci vel tēporis falsum deposuisse: vt Daniel conuicit illos sacerdotes qui Susannā accusauerūt: conuenimus de oibus quō: z qualiter deposituri sumus: hic pro liberatione z reparāda fama innocētis/teneor fateri me falsum deposuisse: z hoc retractādo infamo necessario etiā sociū meum. ḡ. z c. Quarto confirmatur in furto teneor furez occultū querenti possessori indicare/vnde Hiero. tranctans illud prouer. 27. qui cuz fure partitur occidit aiaz suam/adiurantem audit z non indicat/non solum fur inquit/ sed ille reus tenetur furti qui conscius queréti possessori non indicat. Et ne metu psone potētioris se excuset/addit qui timet hoiem cito corruet/qui sperat in dño subleuabitur. Et qz non solum furti/ uam rem/sed furē ipsiz indicare teneamur qñ. s. alias indemnitati fratris consulere nō possumus: aperte tenet glo. in c. qui cuz fure de furtis/dicēs ad hoc teneri nos de iure canonico: quāq̄ꝫ non de iure ciuili/ḡ quotiens detractio criminis occulti necessaria est ad occurrēdum iniusticie z inique oppressioni aliorum licitū videtur. z c. ¶ Secundo principaliter arguitur/qz licz alios de manifestis peccatis seu que probari possunt infamare: Primo per illud apostoli/peccantem coram omnibus argue vt ceteri timorē habeant. 1. ad Thimote. 5. sed frequenter factum seu opus peccati fit coram multis qui nesciunt hoc esse peccatum/ergo licet infamare hominez de peccato non occulto. Et nihil referre videtur quo ad vim vel rationē infamie: referre alys qz ipse hoc fecerit quibus cōstat esse peccatū: vel istis qui facti noticiā habent remonstrare facti qualitatē: puta qz fit peccatū Et confirmatur exēpliariter. Paulus videns Petrum substrahere se a consortio gentiliū seu cōuersatiōe ꝓpter supueniētes iudeos q̄ a Jacobo missi erāt/in faciē ei restitit/si tu iudeus cum sis/gentiliter z non iudaice viuis quomō gētes cogis iudaisare/remonstrans alys peccatum Petri: qui eius simulationi cōsenserant: inter quos dicit barnabaz vnū fuisse. Secūdo videtur euidēter hoc probari posse/ex l. eum qui nocētē. ff. de iniurys: quē aperte decernit bonū non esse nec equū quē piam condemnari ob id quod nocentē infamauerit: quod glo. dicit illic procedere/siue i iudicio siue extra fiat: propter generalē rationez textus: qz. s. crimina nocentū nota esse oportet z expedit. z Specul. ti. de iniur. dicit in libello actoris ponendū z articulandum esse. Jtē qz suz homo honestus z religiosus/ ꝗ nisi eni esset talis non cōpeteret hec actio/ verum dicentē. ff. eo. l. eum qui nocentē. §. 1. . C. eo. l. si non es nunciator: que lex disponit eum qui non est nunciator vel delator falsi criminis. aduersus eos quos infamādi siue minuende opinionis sue gratia. aliquid fecisse cōperietur: iniuriarum experiri posse. ḡ a contrario datur intelligi si est delator falsi criminis: ei actio iniuriarum non competit Et cōfirmatur: qz si quis feminā nō matronali habitu indutam appellauerit: vel comitem abduxerit: vel adsectatus fuerit/ non tenetur iniuriarū: vt est textus in l. Jtez apud Labeonez. §. si qs virgines. ff. e. Et est appellare vt ibidez dicitur blādis verbis alicuius pudicitiā attentare: comitem abducere puellam. vel seruitorē detrahere z adsectari frequenter sequi/quāuis vt ibidem dicitur assidua frequentia prebet quasi nonnullā infamiam. Sed hec omnia iniuriaz continerēt/ si matronali habitu induta esset: z ab iniuria excusantur qz habitu matronam se non remonstrat: ergo simpliciter qui opere sese probum non exhibet nulla ei videtur iniuria fieri/si vt nocens ac improbus per aliuz fametur aut verbis agitetur. ¶ Tertio qz minus videtur licitum vt de peccato futuro publico alium infamet q̄ꝫ de preterito: sed de fu-

turo licet:exēplo Christi Math.26.qui discipulis prediXit/ oēs vos scandalum patiemini in me in ista nocte:cunq; Petrus ardētiozis animi respondisset/ꝛ si oēs scandalisati fuerit/ego nunq̃ in te scandalisabor dixit ei palam dñs/dico tibi Petre quia ī hac nocte anteqũ gallus cantet ter me negabis. Et maior patet quia maiozis opprobrij/confusionis:ꝛ leuitatis esse videtur ꝙ adhuc futuro tpe crimē cōmittet q̃ ꝙ aliqñ cōmiserit. ¶ Quarto sic/referre crimen alterius soluz videtur habere rationē mali qꝛ proximus ī famatur/vel eius bonor aufertur:sed q̃ publice peccat ifamis est ꝛ sine honore est.g̃ ¶ Minor patet de infamia qꝛ non est illese dignitatis.peccando namq; suā dignitatem lesit. Etiā fama nihil est aliud (vt ex sequētibus apparebit)q̃ estimatio vel opinio integritatis vite/quā integritatē constat ipsum nō habere.de honore patet:qꝛ honor nihil aliud ē q̃ testimoniū ꝛ attestatio virtutis/sed ipse v̄ tutē non habet/ꝛ de hoc constat.g̃ non debetur ei honor. Si fortasse dicas ī hoc iniuriaz ei fieri/ꝙ apud aliquos habitus sit ītegre vite ꝛ inculpate:ꝛ aufers ei hoc bonuz:sequit̃ hoc incōueniens/ꝙ de publice infalato non licebit alys ignorātibus referre/vel de eo q̃ pricipalis in sedicione fuit/vel publice in foro mulierem stuprauit.ꝛc. Et confirmatur si quis in aliqua arte falso famatur excellētiā habere/cuius est imperitus(iniuriā illi non facio/si vel scriptis suis vel ope detnōstro illum sciam vel artem non habere. Silr si q̃s falso famatur de virginitate/abstinētia singulari/ꝛ erogatione ī pauperes vsq; ad artā necessitatē seu penuriā/ nō pecco attenuans famā ad proportionē scie artis vel virtutis quā vere habet/alꝯ non liceret remonstrare ꝙ vrorē habuit ꝛ proles|g̃ silr licet illi existimationem virtutis auferre/qui virtutē non habet / maxime si hoc constiterit ꝛ probari possit.ꝛnia tenet per locum a simili. Consilr enim se habet fama virtutis ad eū qui virtute caret/sicut fama scie vel artis ad eum q̃ scie vel artis expers habetur. Etiam in oib̄ cōsilr cōcessum videtur corripere existimationis errorem. ¶ In contrariū est vtriusq;/ꝙ detractores ꝛ cōtumeliosi iter eos numerātur qui digni sunt morte/ꝛnon solum qui faciunt/sed ꝛ qui consentiunt facientibus.ꝛc. ad Ro.1.g̃.ꝛc. ¶ Pro solutione quesiti/quia referre crimen alicuius occultū vel manifestuz/ex diuersis rationē culpe vel pcti habet: vl qꝛ ō charitatē quā proximo debemus.vl qꝛ ō iusticiam:qꝛ ei.s.famam auferimus vel attenuamus/ꝛ aliqñ sit detractio/aliqñ contumelia. Premitto/quod crimē dicit occultū/quod manifestuz/q̃d fama/q̃d honor: q̃d detractio:q̃d cōtumelia/q̃d infamare:q̃d famam attenuare:q̃d famā auferre. De occulto manifesto ꝛ notorio tradit Spec.ti.de notorys criminibus. Dīno occultuz est qō nulla ratione probari potest c.vt nostrum/extra vt ecclesiastica beficia sine diminutiōe cōferantur/occulta enim soli deo reseruantur. 6.q.1.si oia: ꝛ tale occultū videtur secretum 32.dist.erubescāt:extra de simonia.tua nos 2.q.1.si peccauerit Pene occultū dicit quod per paucos probari potest:est eni quasi occultuz quod pauci sciunt.nā secretū dicitur qō fit in presentia quīq; vt de pe.disti. 1.ꝟ.hec g̃ secreta ver.nō sūt hec: ꝟ dictū Spe.fundari videtur in glo.d.v̄.non sunt c.quis aliqñ videt/ī verbo secreta/que illic sumit argumē. secreta esse que fiunt ī presentia quīq; hoīz. ¶ Manifestū est publica seu famosa proclamatio ex certa scia.ꝛ certis auctoribus proueniens.vnde manifestū est quod per multos p̄ bari potest non tñ tot ꝙ fiat notoriuz. vnde dicit lex/palā.i.manifeste testari dicitur q̃ nō in publicū heredē noiat/sed coram testibus: quot ad solēnitatē testamenti sufficiant.ff.ō testa.l.heredes in pricipio. ¶ Notoriū vero vt tradit ibidē Spe.est triplex.s. presumptiōis seu presumptū quod est iuris euidētia vehemēter presumpta/vt si vir ꝛ vxor aliquē infantē nutriant ꝛ filiuz vocent.presumitur ꝙ sit eorꝫ filius:extra de pba.per tuas. ¶ Aliud ē notoriū iuris/de quo quis in iudicio condēnatus est vel cōfessus.ca.vestra/de cohabitatiōe cle.ꝛ mul. Tertiū est notoriū facti/quod per rei euidētiā est notum/ꝛ nulla tergiuersatione celari possit/siue sit factū transiens ī terpolatū/ siue permanēs vt notat ibi Spe. decidit etiā ibidem/quot hoīm presentia requiratur vt aliq̃d sit notoriuz:de quo etiam Panor.d.ca.vestra. Iuxta ꝟ aduerte ꝛ nota ꝙ notoriū potest fieri pene occultū vel simpliciter occultū/exēpluz:totus exercitus vidit Joannē aliquid facientē/ ꝛ oēs illic occidūtur vno solo dempto.ille iā hec detegens prodit secretū. Fama fm glo.ꝛ doc.in c.vīa de coha.cle.ꝛ muli.ꝛ fm Spe.vbi supra/ est illese dignitatis status vita ꝛ moribus cōprobatus/ꝛ ē descriptio fame bone:fama mala ē lese dignitatis status vita ꝛ moribus reprobatus.sed in.l.cognitionū.ꝟ.estimatio diffinitur fama sic/ꝙ est estimatio dignitatis ille

ſus ſtatus/legibus ac moribus cõprobatus/ que ex delicto noſtro legũ auctoritate minuitur aut cõſumitur. Et diſtinguũt doc. duplicẽ infamiam/iuris ⁊ facti: vt in regula Infamibus. de re. iu. Sed ne ex diffinitione patiamur calumniã cuz ad diffinitiones facilis ſit argumentatio: cõtingit namq; hoiem famaz optimã habere: qui non eſt integre ſeu honeſte ⁊ bone vite. Etiã contingit manere aliquẽ ſub infamia iuris: qui nunq̃ perdidit famã facti ſeu integre eſtimationis nonduz abolita iuris infamia: ideo aliẽ deſcribo famã in noſtro propoſito. Fama eſt eſtimatio integritatis/ ſeu honeſte vite. ⁊ hoc vel per oĩa: vel in aliquo tm̃: prout quidã adulteri ⁊ ebrioſi ſunt bone fame quo ad integritatem iuſticie/ ⁊ quidã iniuſti ſunt bone fame quo ad fidẽ ⁊ cõtinentiã vel hmõi. Sumitur etiã qñq̃ fama extenſius vt dicit eſtimationem quã homo habet penes aliũ de quacũq; preſtãtia artis virtutis vel doctrine/ quõ dicim⁹ aliquẽ medicuz vel iuriſtã famatiſſimũ: qui eſt oĩz ſceleratiſſimus: Honor nihil aliud eſt q̃ atteſtatio ſeu ſignum virtutis. Et ſumitur aliqñ nomẽ honor extenſius: vt eſt atteſtatio ⁊ ſignũ cuiuſcũq; preſtãtie: ſic dicimur honorare medicũ quẽ ſigno aut voce profitemur ſue artis perituz inſigniter. Detractio eſt fame alterius denigratio: addũt doc. cõiẽ/ per verba occulta ſeu in ipſius abſentia/ de quo latius vide b. Tho. 2. 2. q. 73. ar. 1. ⁊ ſi fiat pre ſenti: eſt ꝯtumelia: de qua idẽ b. Tho. tractat. q. ſuperiore. 72. nõ inſiſto de vi diffinitionũ: appello detractionẽ oẽm fame iminutionẽ ſeu ſubductionez ſiue abſenti fiat ſiue pñti/ nec eſt inconueniẽs cõcurrere detractionez in eodẽ facto cũ cõtumelia/ ſed diuerſo fine dicitur detractio ⁊ contumelia/ vt enim ordinatur ad fame diminutionem vel exterminium dicitur detractio: ⁊ vt ordinatur ad confuſionem illius in quem vel de quo dicitur aut fit/ eſt contumelia/ ⁊ ſic detractio p facta ſeu opera fit ſicut per verba/ vnde quo ad ſignificationem noſtr contumelia phs. 2. rethoricoꝝ ca. de ira/ diſtinguit tres ſpecies contemptus/ deſpectum/ detractionem: ⁊ cõtumeliam/ ſumit ibi detractionẽ vt dicit detractionem placiti. ſ. cum quis dat impedimentum ne alterius voluntas fiat/ hoc intẽdens ſeu cupiens non aliud ex illo. Cõtumelia eſt damno atq; dolore afficere in quibus turpe eſt patiẽti: nõ vt aliud q̃ddã fiat ſibi q̃ quod factum eſt: ſed vt voluptate afficiatur.

Secõdo premitto/ q̃ aliud eſt proximũ infamare/ aliud ei⁹ famã attenuare/ aliud famaz ſupprimere vel auferre: ſicut aliud eſt fetorẽ immittere/ aliud bonũ odorẽ remittere vel attenuare/ aliud odorẽ bonuz in totũ ſupprimere vel auferre/ vnde minus eſt attenuare famaz alterius/ deterius eſt auferre famaz/ oĩm deterrimum/ mala fama proximum reſpergere vel notare. Et ne q̃s decipiatur eſtimans impoſſibile vt alicui fama auferat quo ad ea que ſunt neceſſarie obligationis: ſeu neceſſaria ad effugiẽdũ culpã/ quin ſim⁹ male fametur. qñ medium dari non poteſt inter vitam bonã ⁊ malaz in hoĩe adulto. ⁊ qui vtitur ratione. Aduertendũ eſt/ q̃ licet inter illas vitas mediũ non inuenitur/ tm̃ medium datur inter credere hoiem adultũ eſſe bone vite/ ⁊ credere ſeu opinari/ q̃ ſit male vite/ nã dubitare vtrũ bon⁹ vel mal⁹ ſit/ neutrũ eſt credere ſeu opinari: ſed fluctuare inter vtrumq;: vnde ⁊ frequẽter inducimus aliũ ad dubitandũ vt bereat neſciẽs que pars ſit veriſimior ſeu pbabilior videatur/ cui neutrã partem vt aſſentiat perſuaſam facere poſſumus. Contingit autem attenuare famã/ auferre: vel in ñrium vertere multis modis/ tacendo/ vituperando/ laudando/ laudem vituperio commiſcendo/ demum ſolas veriſimilitudines ſeu coniecturas ñry inducẽdo. Exemplum primi/ interrogat me aliquis de vita ⁊ moribus eius qui cõtinue apud me verſatur/ ⁊ cui videor benevol⁹ eſſe ⁊ fautor/ vt vehemens preſumptio ſit ſi aliquid preſtantie ⁊ virtutis i eo agnoſcerem/ id letus predicarẽ atq; purgarem ab infamia criminuz que illi obyciuntur/ ſi eo caſu taceo/ tacitur nitas mea ſeu ſilẽtiũ quod ãmodo probatio eſt/ q̃ ſit virtutis inops ⁊ criminũ reus. vnde Thriſoſto. non ſolum proditor eſt veritatis qui tranſgrediens veritatẽ palã pro veritate mẽdacium loquitur: ſed etiã ille qui nõ libere veritatẽ pronunciat/ quã libere pronũciare oportet/ aut non libere veritatẽ defendit/ quã libere defendere conuenit proditor eſt veritatis. 11. q. 3. nolite Vituperãdo fit dũ improbitatẽ remonſtramus: remitti in opere vel feruere ſupra q̃ conuenit: inconſtantẽ impudicum non ſatis reuerentẽ eſſe/ ⁊ ſic de alys infinitis. Laudãdo fit calumnia ⁊ derogatio fame tripliciter. Prio minime laudando ⁊ frigide: nã qui infecunde laudatur ſegniter deſtitui a cã videtur/ ⁊ amicus creditur eius quẽ laudare vult ſz nihil poſſe reperire quod iure laudet/ propter quod Pha uorinus phs/ turpi⁹ eſſe dicebat exigue lau-

dare atq; frigide/q̃ insectant̃ ⁊ grauiter vitupare/qm̃ qui maledicit ⁊ vituperat/quãto illõ acerbius facit ꝑ inimico ducit̃/⁊ plerũq; ꝓpterea fidẽ non capit vt refert Gellius.19. libro noctiũ atticarũ.c.3. Scõo cũ is ad cõmendandũ submittit̃ qui adeo suspectus est de malignitate ⁊ mẽdatio/vt nunq; decipiat ꝓterq; dum vera narrat/qz falsa ꝓ dicere putat̃:vt eius cõmẽdatio ꝓueniẽs etiaz fide dignoz subsequẽtes cõmẽdatiões:sciãt esse suspectas. Vnꝰ simile ẽ curialis timẽs emulum suũ a principe ꝓmouendũ ad aliqõ officiũ/cuz dignus sit/nec aliud videat obstare posse/eũ submittit ad ĩtercedendũ ꝑ emulo cui scit principem maxime offensuz:vt cum ꝓpenderit ꝓmotionẽ illi gratã:ei id placituz fieri nolit. Nam Greg.snia.cũ is q̃ displicet ad intercedendũ mittit̃ irati animꝰ ad deterioza ꝓuocatur.49.dist.ĩ pricipio. Sic callidi timẽtes in odium eoz suos emulos ĩ administratione qua supportant̃ surrogãdos/illos ad principem cõmendant/vt saltẽ eam destituendo gratiã faciat viros q̃ dignos ⁊ sibi amicos instituat/vt sic ĩtelligens vel putans eis gratũ esse/ꝓposituz mutet ⁊ volũtatez. ¶ Tertio laudãdo hoiẽs apud eos de vera virtute qui credũt viciũ esse / vel ĩmodice de virtute mĩma/vt nihil vel parũ credantur habere de maxia/vel per occasionez laudis eos promouendo ad legationem,vel odiosum ministerium:quaz vel qõ fideliter explere nõ poterunt sine multoz ĩdignatiõe ⁊ ex ꝯnti infamia /primi:si apud turcos aliquẽ laudem:qz sit Cbristo deuotus/quõ ⁊ q̃dam leguntur predicasse Cbristũ vt pressurã suscitarent vinculis Pauli. ad Pbilippẽ.1. Scdi/qz dicens vnum quodãmõ multa dicit.2.thopi.qz añs includit oia que sequũtur ad ipsum/si quis theologũ aliquẽ ꝯmendet de magna medicine vel iuris peritia:qz pluribus intentus minoz est ad singula sensus/minus existimat̃ de vera theologia habere/sicut q̃ accuratissime humilitati intẽdit/minus videtur habere de magnificẽtia:⁊ alys que fortasse pro opinione hoĩm magis ꝓuenirẽt prelato. Terty/vt pharizei vnũ submiserunt ad tentanduz dñm/in quo si vinceret oẽs vicisse videretur/si aũt vinceretur solus cõfusus maneret/simile frequẽter facimus vt cõfundatur in periculo quẽ ad id munus tanq; magis idoneũ magna laude efferimꝰ vel vt nobis ꝑ alia g̃tioz delegẽt/⁊ laudis medio cõfusioni ⁊ periculo exponimꝰ frẽm/Vñ Polibius/nouus quippe modus calumnie inuentus est nõ vituperãdo sed laudãdo fame ac cõmodis hoiz insidiari/quod viciũ in aulis principũ oztũ vsq; adeo inoleuit/vt ea loca tanq; proprias quasdã sedes videat̃ elegisse. Quarto fame detrahimus infamãdi laudãdo/vt auctozitatẽ ⁊ fidẽ apud audiẽtes ea in re nobis vẽdicemus cũ .s. ꝓpter cõmixtas laudes:amici eius credimur ⁊ beniuoli/qui nollemus ei iniuste nocere Et sic dũ paruz laudat vt magis vituperet:aut multa bona proponit/vt vnũ quod ad rez pertinet vituperet/qui(fm pb̃m.3.ethi.c.de locis ad dissoluendũ calumniã)sunt artificiosi ⁊ iniustissimi/cum ꝑ bonas res nocere conãtur: by blanda facie/cauda pungunt cũ scozpiõe Quinto fit/solas cõiecturas vel verisimilitudines õzy vel repugnãtis inducẽdo/vt q̃ protestãtur se hec de quibus õ talẽ rumoz est nõ posse credere/nec iudicare velle/sed raro(in quiũt)sine igne fumum videris/pb̃i snia est fama oĩs vana non est quã populi multi decantant.7.ethi.⁊ Piero.inquit/cessent vicia ⁊ cessabit rumoz. Item video aliũ a Joãne de quomõ sperabatur esse promotũ/qõ laudi eius asscribitur ⁊ beniuolentie/stati ego: possibile est q̃ in cõfusionẽ eius illuz ad illa prouexerit.nã q̃diu sedet simia/ eius verenda nõ videtur/vt primũ in altum se leuat cũ ctis detegit:apud Arist.legimus.multis nõ ex beniuolẽtia deus ingẽtes prestat prosperitates/sed vt notabiliozes.i.magis notabiles fiãt sue calamitatis.2.retho.c.ỏ locis en timematũ/quo solo pusillis statiz dubiũ fit/beniuolo aio an maligno fecit/⁊ nõnunquã deteriozẽ partẽ suspicãtes etiaz iudicãt saltẽ ĩcerto euẽtu.s.q̃ illi ex misterio vel legatiõe aduerse ⁊ ad infamiã successerit. Alij dũ nituntur legẽ circũuenire vt alios inducãt in suspicionẽ mali/prius recitatiue fibypsis ꝑ nunciant/talis/hec vel illa fecit:sicut probantes pennã vel exẽplificãtes de propositione falsa dicunt vel scribunt/deus est dyabolus/⁊ post cozã alys dicunt audisse se a maiozib̃ vl a persona graui ⁊ magne auctozitatis/q̃ Joãnes hoc fecit/ quo non solum suspectuz illum/sed infamez nonnũquã faciunt/stulte existimãtes se tali circuitione a vicio detractionis ⁊ obligatione reparatõis fame posse defendi/non attẽdentes si hoc modo mutilatiões vel dãna hoĩs ꝓcurauerint/q̃ causaliter dãna inferẽtes ad restitutionẽ obligãt̃ ⁊ effecti sunt detractionis obnoxy/quocunq; modo/qualicunq; signo alterius famam denigraucrint/vnde dicit Scotus.15.dist.4.

sniaꝫ de restitutione fame: ꝙ referens coꝶ pusillis crimen alterius ex auditu: si fiat aio ledendi nō est facile excusare qui sit contra charitatem: ⁊ per cōsequēs mortale. si autez fiat coꝶ talibus pusillis qui videlicet leuiter credunt ex inconsideratione durū est ꝙ excat genus peccati venialis: qꝶ lingua in lubrico posita est/⁊ qui non offendit in verbo hic perfectus est vir. Et circa hoc aduerte cōmunē sniam doctoꝫ esse: teneri hominē ad omnis damni reparationez/ quod etiam leuissima culpa dederit/de iniu. ⁊ dam. dato. c fi. quāto magis interueniente peccato/⁊ nō solum culpa legali. Unde dicit ibi. text. nec ignorātia te excusat: si scire debuisti ex facto tuo iniuriaz verisimilē potuisse contingere vl iacturam. ¶ Istis premissis occurrunt sex difficultates decidende subtiles ⁊ maxime. Prima/an excuset detegentem crimen occultum/ꝙ alys criminibus palā insordescit qui infamatus est. Secūda/an lapsus anni ītra quē iniuriaruz experiri potuisset: liberat hominem ab iniuria proximo illata: ⁊ obligatione reparandi famam. Tercia/an consensus vel remissio infamati ad hoc prosit. Quarta/an id prosit ꝙ per criminis detecti/onē vtilitati consulitur ipsius diffamati vel alioꝫ. Quinta/an releuat ab obligatione famam restituēdi/ꝙ iusta necessitas detegēdi subsit. quāuis propter illā non fiat/sed odio diffamati. Sexta/ dum obligatus famā reparare: nō potest/an tenetur infamato ad ali quā aliam recōpensaz: que etiam descendat ad heredē. Quo ad ꝓmū videtur snia d. Pe. de pal. 19. disti. 4. in fine. ꝙ sic/ vnde dicit eo ipso quo homo vnū crimē hz/ propter quod iuste iudex procedit ꝑ euz in illo crimine/ ex hoc ipso ō alys potest inqrere: qꝶ nō ꝓpter occultationē pcti: sed peccatoris ꝓhibet homo de occultis iudicare/ vbi ḡ per vnuz crimen est diffamatus/etiā de alys debet dicere veritatem. Et simpliciter si socy sui sunt in illo statu ꝙ ꝑ illos agi pōt de vnico crimine/etiā de oibus potest/⁊ debet eos prodere qñ ipsorum correctionē non sperat/maxime cū peccatum eoꝫ est in periculum cōitatis/vt quia scit eos fures latrones ⁊ impenitētes. Naz illum qui iaz penituit accusare nō debet/nisi iuste noiatim de illo interrogaretur. hec ille Sed hec opinio longe mihi videtur distare a veritate/qꝶ eque proditor est qui ebriosi hominis vel eius qui palam fornicarius dinoscitur/aliud occultū crimen propalat/ac si id faceret de alio vite integerrime. Et nisi sic dicatur pauci inter nos sunt quorum non liceret occulta crimina alys detegere ⁊ propalare/vnde prouer. 11. dicitur/qui ābulat fraudulenter reuelat archana/qui autē fidelis ē celat amici cōmissum/ḡ infideliter agit qui reuelat amici cōmissum: non obstante ꝙ de vno crimine diffamatus ē/puta ꝙ vel festis mercatur vel ieiunia ecclesie nō seruat/aut aliquid hmōi. que vix faciunt hominē a vulgo minus estimari. ⁊ Aug. si solus inquit nosti qꝶ peccauit/⁊ vis eum coram oibus arguere/non eris correptor erroris sed proditor: attēde inquit quēadmodū iustus Joseph. tāto flagicio quod erat de vxore suspicatus/tāta benignitate pepcit/anteqū sciret vnde illa conceperat quā grauidam senserat: ⁊ se ad illam non accessisse nouerat/ quid dicit euāgelium. Joseph aūt cuz esset vir iustus ⁊ nollet eam traducere. i. diuulgare/ voluit eam occulte dimittere. 2. q. 1. si peccauerit Nec obstat ꝙ simpliciter non sit integre fame: nam qui lubricus est/frequēter integre estimationis est de religione ⁊ fidelitate ⁊ iusticia: ꝑ charitatē est sine necessitate spoliare illū hoc bono estimationis seu fame. Quod aūt tangit Palu. iudicē posse inquirere ꝑ aliquē de quolibet crimine qui infamatus est/vel constat illum reū esse de vno solo / salua reuerētia sua non est verum/nisi alia indicia concurrant ⁊ suffragentur. nec tenetur semetipsum de talibus prodere. nec quis socium de huiusmodi minime suspectū licite proderet/ nisi vt postea dicā necessitas sbsit/puta de homicidio furto vel stupro aly infamātur/aut forte occidentur/tunc enī per viā defensiōis innocētū licet/quod absq; illa necessitate inuitabili minime liceret. Quo ad secundam difficultatē sit hec conclusio/lapsus anni ītra quē iniuriarū experiri potuisset. ⁊ non post/ iuxta. l. si nō cōuicy. C. de iniu. liberat hominem a pena ad quā iuris auctozitate veniet condēnandus: sed non ab obligatione restituendi famam. Prima pars patet /qꝶ ad pene persolutionē non tenemur etiam in foro conscie. priusq̄ per iudicem ad hoc fuerimꝰ condēnati/vt est textus in c. fraternitas. 12. q. 2. vbi de hoc est notabilis glo. quā semper allegāt doct. sed prosecutioni pene ius certū ēminū pfixit ⁊ actioni iniuriarū puta annū vnum continuū: ḡ lapsus illius anni liberat Secunda pars/ꝙ non liberat ab obligatiōe restituēdi famaz patet: qꝶ aliud est legem nō assistere/aliud legem resistere/nā cuz lex resistit/resistit cōtractui/obligationi/actioni/vel

executioni:vt hec late distinguit Bartho.in l.cum lex.ff.de fideius.⁊ manda.ibidē determinans cum ius solū resistit actioni/non impeditur.nec perimitur naturalis obligatio: imo si solum resistit actioni per hec vel silia ꝓba sup tali ɔctu vel alio/ actio nō detur/ vl nō audiatur/ si illud tale erat ex quo als de iure cōi actio oriebatur:patur solū exceptio/ nō perimitur actio:vt in velleiano ⁊ macedoniano/ g̃ ad ꝓpositū nr̃m multominus auferetur naturalis obligatio:q̃ruis post annuz actio nō detur. Et Pau.de castro.ea.l.ad sciēduz qñ oritur aliqua obligatio dicit:cū lex non resistit ɔctui dirigendo verba in actum bois/vel scdo resistens potentie vt dicendo/ nullus forēsis possit vendere/vel mulier aut minor non poterit :vel tercio resistendo obligationi/vt dicendo/mulier vel minor non possit obligare sine tali solemnitate/illis tribus casibus nō oritur aliqua etiā naturalis obligatio.qr de iure gentium oportz supiorib̃us obedire:prout per l.si nō sortē.ff.d cōdi. idebiti.⁊l.eos.C.de vsu. Sed cū resistit actioni ⁊ sic effectui vt dicit actionez non dabo/⁊ tunc oritur obligatio ciuilis ⁊naturalis/sed obstat exceptio vt l.qr naturalis.ff.ad mace. Preterea actio iniuriarū dissimulatione abolet:⁊ ideo si quis iniuriā dereliq̃rit.i.statim passus ad animū nō reuocauerit:postea ex penitētia remissaz iniuriā non poterit recolere:vt est textus institu.de iniu.§.fi/sz siue reuocet ad animū statim vt audierit.siue ex mansuetudine nolit vel quodcunqz signum impatientie ostendere/non minus famaz illi obligatur reparare/quam iniuste abstulit/ non obstāte q̃ lex hoc casu negat actionem. Preterea actio iniuriaruz est penalis:g̃ non complectitur principē/nec pene a legib⁹ seu a iure constitute.princeps enī legibus solut⁹ est.l.princeps.ff. de.ll. ⁊ g̃ papa nullā incidit excōionez iuris.nihilominus papa tenetur famam restituere seu reparare illi:quē contra ius ⁊ equitatē infamauit/sic sil̃r post lapsum anni manet obligatus reparare famaz Nec liberat plus lapsus anni: q̃ infamantem liberaret tercia sentētia contra ius partis:puta infamati lata:sententia autem non tollit naturalem obligationem:neqz tribuit ius parti.l. Julianus.ff.de cōdi.indebiti Nō currit etiam contra hanc obligationem naturalem/iuris prescriptio: quemadmodum nec in re viciosa:furto ⁊ huiusmodi. ⁊ est infamans semp in mala fide.sed de hoc alibi. Quo ad tertiā difficultatē.s.an consensus vl remissio infamati liberet/pono hāc ꝓpositionē. Cōsensus infamati de crimine false iposito/nūq̃ liberat a peccato infamantem/ de crimine vero sed occulto/soluz hys casibus ī quibus licite semetipm ꝓdere posset/ semp tñ cōsensus infamati liberat ab obligatione reparandi famā in vim restitutōis: manet tñ ifamās frequēter ad eā repationē obligat⁹ in vi caritatiue edificatiōis. Pria ps patet qr itercurrit mēdaciū/ qō sp maluz ē ⁊ pctiū. Preterea hoc ē in proximū dicere falsum testimonium ī q̃ nō releuat cōsensus ei⁹ in quē pferr.imo scōz Aug.prio de citate dei/eadē prohibitiōe vetamur etiā in nos dicere falsū testimoniū/qr regulā diligendi proximum a semetipso accepit/ scripturz enī est diliges proximum tuuz sicut teipsum. Ex quo concludit occisionē suypsius prohibitā esse in precepto/non occidere proximū.23.q 5.si non licet. Et intelligo propositionē de infamante scienter aliū per falsi criminis vel veri sz occulti impositionē/ secus si ignorās fecerit/putans verū vel notorium esse propē alterius assensum vel dictū. Nec obstat regula/scienti ⁊ cōsentienti non fit iniuria/neq̃ dolus/ergo consensus videtur liberare a peccato:quia procedit in quibus homini licet valide consentire/vnde quamuis de expresso consentiat vt ei iniungatur quodcunq̃ facinus vel requiratur aut ei psuadeatur si quis facere possit ⁊ alliciat/non releuat facientem quin teneatur secundum omnes/ ad boni anime restitutionem/⁊ pro isto consueui inducere.c.statutum de rescriptis/⁊.c. exigit de censi.lib.sexto.in quibus non prodest remissio partis:etiam que volens ⁊ spōte dederit: Vel dico q̃ regula procedit de iniuria vel dolo que dicit iniusticiaz que fit inuito.vel tercio nō fit scienti ⁊ cōsentienti in iuria qua possit agere vt dicit glo.tamen absolute potest consētienti aliquid cōtra iusticiam auferri/in cuius ablationem ei vetitū est consentire: Etiaz non sequitur/ non fit ei iniuria propter adhibitum consensum ergo non peccat/ cum eius consensus culpabilis fuerit ⁊ criminosus. Secunda pars ɔclusionis patet:quia magis videtur arbitriuz habere sui honoris/q̃ alius ex suo cōsensu/ cū nullus possit plus iuris/q̃ habeat in alium transferre/vt est regula iuris ī sexto:nemo. Etiā cui non licet sua prodigere vel sine vtilitate vastare ⁊ perdere /per suū assēsum nō pōt alteri facere licitū/⁊ itelligo hāc ptē ceteris ꝓibus.nā ī disparitate si ex cōfessiōe ꝓpa

imminet periculum quod ex alterius detectione qui forte gratior est nõ imminet/sepe etiã ex presentia eius,qui iniuriam fecit seu damna/animos irritat iniuriatorꝭ ⁊ ad contumeliã reputatur ꝙ cõfessione delicti q̃tũ libꝫ humiliter dicat iactare se videat/hoc casu ex consensu alius licite dicet: qõ ipse sine culpa per se illic confiteri non posset. Si petas quare nõ licet semper hoĩ seipꝫ de occulto crimine prodere. Rñdeo/qꝛ nobis vita/⁊ proximis nostris fama nostra est necessaria vnde Aug.crudelis inquit est qui famaꝫ negligit/⁊ ita non licet homini prodere semet ipsum de occulto crimine sine iusta necessitate vel vtilitate. Etiam nulli concessum est quecunqꝫ bona sua dissipare ⁊ prodigere/⁊ sine causa ⁊ vtilitate iactare ⁊ perdere/vnde peccat qui sine necessitate ⁊ vtilitate domuꝫ suaꝫ quevsui esse possit comburit:vel blada in mare proycit.⁊ sic de alys. cũ g̃ fama oĩa alia bona excedat/non licet sine iusta necessitate ⁊ vtilitate illõ bonũ destruere ⁊ vastare. Tertia pars conclusionis patet/ qꝛ remissio eius cui iniuste aliquid subtractum est regulariter liberat debentem.dico regulariter/qꝛ illud solum excipitur qñ per superiorẽ statutum est remissionem non prodesse vt in c.statutum de rescriptis ⁊ c.exigit de censi.lib.6. In proposito autẽ non reperitur irritata remissio partis cui debetur vt neq̃at prodesse/ g̃ liberat ab obligatione reparationis fame in vim restitutionis fame faciende. Quarta ⁊ vltima pars propositionis patꝫ/ qꝛ infamatio talis frequenter cedit in scandalũ aliorꝭ/ vnde reprehẽdit Aug.eos viros ⁊ feminas qui dum in aliqua negligentia deprehendũtur dicunt sibi sufficere coram deo conscias suas/existimationem hoĩm non solum imprudenter/sed crudeliter contemnentes:cuꝫ occidant aias aliorum siue blasphemantiuꝫ viã dei/quibus ꝟm suã suspitionem quasi turpis que casta est:displicet vita sctõrꝭ/ vel etiã cum excusatione imitantiũ non quod videt sed quod videre putant.11.q.3. non sunt audiendi. Sed scandaluꝫ aliorꝭ non solũ oportꝫ precauere ne fiat dicẽte Christo qui scãdalisauerit.⁊c. Math.18.sed proviribus amouere/vt fratrem tenemur lege charitatis a morte anime ⁊ quocũqꝫ peccato mortali reuocare/g̃ ⁊ homo ipse cuius consensu factũ est ⁊ is qui infamauit/vt a proximis amoueant petrã scandali ⁊ offensionis lapidem tenẽtur eo casu q̃tum possunt famã lesam vel extinctam reparare. ¶ Quo ad quartã difficultatem. an propter vtilitatem ipsius diffamati vel aliorꝭ licet occultuꝫ illius crimẽ detegere seu propalare Dico ꝙ non/qꝛ nõ licet ob suam vel aliorum vtilitatẽ ei auferre alia sua bona fortune vt plane vult Aug.c.forte dicit aliquis.14.q.5.⁊ Greg.c. non est putanda.1.q.1.g̃ nec famaꝫ que est auro preciosior prouer.23.melius est nomẽ bonũ q̃ diuitie multe:supra argentuꝫ enim ⁊ aurum gratia bona. Et hec est ratio quare.17.dist.4.sniarum/doctores pro regula tradunt/ ꝙ in peccatis occultis confitens non debet noiare personam compeccantẽ:nisi eius expressio necessaria fuerit ad pctĩ expressionẽ,quo ad speciem culpe/illo enĩ casu plus tenetur sue cõscientie q̃ alierius fame/⁊ debet exprimere personam compeccantẽ/clare ⁊ aperte insinuantes ꝙ pro sua vtilitate non licet. Non obstat verbuꝫ Aug.quod cõiter allegant doctores.ꝙ occultum crimen proximi licet indicare ei qui nouit prodesse ⁊ non obesse.c. hoc videtur.22.q.5.quia loquitur in casu necessitatis ⁊ nõ vtilitatis tñ/videlicet ad impediendum futurum pctñ proximi/⁊ idem est in casu reductionis a peccato cum.s.alias permansurus timetur in peccato. Et idẽ iuris est ad impediendũ oppressiones vel iniurias aliorꝭ. Et debet in istis homo cautelam adhibere/vt minus ledatur fama hominis q̃tũ possibile fuerit:vt medicorꝭ est puidere vt vel minime ledatur per medicinas natura vel virtus. ¶ Quo ad quintã difficultatẽ supponitur ꝙ ob iustã necessitatem licet crimen occultuꝫ alterius detegere/sine ⁊ absq̃ hoc ꝙ obligetur infamãs ad fame reparationẽ ⁊ hoc supposito petitur.⁊c.hoc suppositũ pbo:qꝛ vt supra induxi ex.c.hoc videtur.22.q.5: cum necessarium est ad impediendum eius futurum peccatum vel ad reducenduꝫ ipsum a peccato/licet detegere illi qui nouit prodesse nõ obesse. Et similiter quia naturali iure tenemur defendere inocẽtis oppressionem vel mortẽ/qui prodendo nocentẽ põt ĩpedire ⁊ nõ facit/viã caritatis nõ tenet. vñ bea. Tho.2.2.q.7.ar.1.in solu.ad.2.que sub secreto hoĩ cõmissa fuerint per confessionẽ nullo modo potest reuelare:qꝛ scit vt dei minister non vt homo/eorꝭ vero que aliter hoĩ sub secreto cõmittuntur quedã sunt talia ꝙ statĩ cuꝫ ad noticiã hoĩs venerint tenetur ea reuelare:puta si pertinent ad corruptionem multitudinis corporalem vel spiritualem/ vel graue damnũ alicuius psone aut huiusmodi/quod q̃s propalare tenetur testificãdo

vel denunciãdo/ꝛ contra hoc debitum obligari nõ potest per fidei cõmissuz vel secreti: qꝛ ꝑ hoc frãgeret fidẽ alteri debitã. hec ille: imo sicut iuramentũ obstare nõ potest: quin teneatur homo alterũ denunciare ad penã/ sic nec ratio secreti quin ob spũalem necessitatẽ crimẽ detegi possit: vel vt iniusticie occurratur ꝛ ꝓhibeatur insontiũ oppressio. ꝓ hoc est quod dicit dñs Pe. de pal. 21. dist. 4. q. 2. ar. 3. cõ. 5. si quis alios accusat fures ꝛ latrones qui sunt incorrigibiles: ꝛ cotidie nouis furtis ꝛ latrociniis remp. ledunt/ benefacit/ qꝛ iste est casus ĩ quo occult⁹ peccator potest denũciari: qñ. s. correctio non speratur. ꝛ pctũ est cõitati nociuum. Si aũt socium de cuius correctione iam sibi constat proderet/ peccaret/ nisi ĩ casu vbi speciali ordine iuris seruato de illo noiatiz interrogaret: tũc enĩ tenetur dicere veritatẽ. Preterea sicut quis pro sue fame custodia non soluz licite potest imo tenetur/ si eius fama est ꝓximo necessaria/ pctũ occultuz infamãtis proderevt aliq̃ mortẽ obeũt super innocẽtia a crimine: de q̃ sunt per aliquẽ false accusati. ꝛ Susanna dũ conuicta esset per falsos testes/ voce magna exclamauit. deus eterne qui oiz es conditor qui oia nosti anteq̃ fiant tu scis qm̃ falsum testimoniũ tulerunt õ me/ ꝛ ecce morior cuz nihil horꝫ fecerĩ que isti maliciose cõposuerũt aduersum me. Danie. 33. Sic si potest quis ꝑ hoc innocẽtem a morte seruare ꝛ infamia/ tenetur prodere nocentẽ õ occulto crimine/ qꝛ plus debet apud ipsum valere innocẽtis vita: q̃ nocẽtis fama. Non tñ dico/ q̃ semp teneatur in publico se opponere illi q̃ falso ĩ famat innocentẽ de crimine/ etiã quod ipse infamans forte cõmisit/ qꝛ cũ verisiliꝛ per suã reclamationẽ nihil profuturus est innocẽti: sed credetur carnali affectu pro illius liberatione: istũ de crimine grauare velle. nõ tenetur famã suã pro alterius fame incerta obseruatione seu salute/ periculo vel exicio exponere ceteris paribus/ quod fit dum auditores duby redduntur/ cui fides habenda sit primo infamãti/ vel huic excusanti: tunc enĩ vtriusq̃ fama in exitium venit/ q̃ q̃ nondũ per contrariuz puta malam famã. Dico ceteris paribus. potest enim tanta partis disparitas esse/ vt non soluz famam suã pro alterius fama ꝑdere teneatur/ sed pro vita alterius seruanda mortẽ subire/ quomodo ad Romo. vlti. cõmendãtur Prisca ꝛ Aquila q̃ ceruices suas pro Paulo supposuerunt. Obycies forte illud sapiẽtis: ꝑ iusticia agonisare pro anima tua: ꝛ vsq̃ ad mortem certa pro iusticia: ꝛ deus expugnabit pro te inimicos tuos ecclesiastici. 4. Sed facile excluditur/ procedit enĩ dum de iusticia docere poterit: ꝛ constare per documenta legitima: ꝛ tunc vtiliter quis se murum pro iusticia oppositurus est. ¶ Quo ad secundũ videlicz id quod queritur: an subexistente iusta necessitate/ si quis non propter illã/ sed odio alteri⁹ crimen occultum prodiderit teneatur ad fame reparationẽ. Pro huius clara decisione est aduertendum/ q̃ aliud est auferre rem alteri inique/ aliud iniuste. Nam oĩs iniusticia iniquitas est/ sed plurime iniquitates iniusticie non sunt. sola autẽ iniusticia cõmutatiua obligat ad restitutionez/ non iniquitas alia. q̃ q̃ etiã fuerit iniusticia distributiua. Exemplum/ princeps habet iustã causaz indicendi vel inferendi alicui opido vel patrie belluz. infert illi bellũ ex rãcore vel odio: peccat absq̃ dubio ꝛ inique agit: non tñ cõtra iusticiã cõmutatiuam/ ideo nõ tenetur: in vim restitutionis ad damnoꝝ reparationem. Etiam in bello iusto ea est differentia inter eos qui de parte sunt habentiũ iustum bellum/ q̃ licet odio spolient inimicos: non tenentur restituere/ neutrales vero si illos spolient sine odio vel alias/ quia ipsi iustam causam belli non habent: inde eis obligantur ad restitutionez. Similiter iudex iuxta acta habet cõdemnare Johannem in centum/ siue in penaz vel alias/ si facit ex odio inique facit/ sed quia non iniuste/ ad restitutionem non tenetur. Qõ autẽ Gratianus notat sententiã iniustaz esse tripliciter/ ex causa/ ex ordine/ ꝛ ex animo in c. episcopus. 11. q. 3. capit large iniusticiam: vt extendit se ad omnẽ iniquitatẽ Obycies fortasse/ qui in fundo suo fodiens vicini fontem auerterit/ non potest contra eum agi: nec de dolo actio est secundũ Marcelli sententiã/ quam probat iurisconsultus si non animo nocendi/ sed agrum suum meliorẽ faciendi fecerit/ vt est textus in. ℸ. deniq̃ marcellus. ff. de aqua pluuiali arcenda. l. 1. ex quo textu vel saltem eius mente. Sco. Thomas: Petrus de palu. ꝛ plures aly/ tenent eum qui animo nocẽdi aliquem impedit a consecutione alicuius officij vel prebẽde/ tenetur illi ad restitutionẽ non quidẽ eq̃ualentis: sed ad arbitriũ boni viri: deducto q̃ tũ interest inter ꝓpe esse/ ꝛ habere. rñdeo cum hoc aĩo nocendi facit tenetur de dolo: sed non cautione seu stipulatione damni infecti: ꝛ ergo etiam non ad restitutionẽ: quia

prohibet solum ⁊ cessare facit aliuz a lucro. damnum autem non infert / ⁊ g̃ dicit plane l. pculus.ff.de dãno infecto/ ⁊ ibi notat hoc glo.cum aio nocendi facit/in verbo aquam meã/licet secus sit/si fodiam tã alte in fundo meo vt vicini paries ruat:cuius diuersitatis causam vide apud docto. in.l. fluminum.§. fi.ff.ei qui tunc cẽsetur dãnum inferre. Sed actio de dolo soluz est penalis/⁊ non rei persecutoria/ita nihil ibi de vi restitutionis/ sic in proposito admitto ꝙ contra eum detur actio iniuriarum qui nocendi aio crimẽ occultuz detegit/quãuis iusta necessitas subsit per l.si non cõuicy.C.de iniu.sed nihil ad restitutionem. ¶ De sexta difficultate dico/cuz non potest famam vt tenetur reparare/tenetur ei ad recõpensam in alys ad arbitrium boni viri/⁊ descendit seu deuoluitur obligatio ad heredẽ.primã partẽ ponit expresse beatus Tho.2.2.q.62.ar.2.ad 2.⁊ est ꝛmunis oim doctozũ snia.15.dist.4.sententiarũ/ꝙ sicut in mutilatione cũ ablatum restitui non potest/est in obligatione recõpensa/ita similiter in fama ⁊ alys. Qꝛ autem descendit ad heredem patet:qz contra naturalẽ iusticiam est/vt heres capiat ex defuncto lucruz/ repre sentãdo personã defuncti :⁊ non satisfaciat de his in quibus erat defunctus obligatus/ ⁊ in hoc videtur fundari c.fi.de sepulturis.c in literis de raptozibus.⁊ c.a nobis/secũdũ/ ō sen.excõ.in quibus decernitur ꝙ heres tenetur reparare dãna que defunctus intulit/ q̃uis nihil ad illuz de eis peruenerit. ⁊ quãuis Panoz.in d.c.in lr̃is illa limitare videt/ qũ defunctus penituit qz tunc in effectu mãdauit reparationẽ fieri per heredẽ/ꝛfirmãs ex ea clausula textus qua mandat papa sub ꝛditione seu qualitate si ita se res habeat/referẽs se ad prius narrata/qz licet totius narrationis veritas requiratur ad totius dispositionis cõplementũ.s.vt corpus defuncti debeat in cimiterio sepeliri ⁊ heredes ad satisfactionez cõpelli.tñ ad huius vltime partis verificationẽ seu consistentiã/ꝙ heredes debeant ad satisfactionẽ cõpelli/sufficit huius narrati veritas/ꝙ defunctus dãna intulit.⁊ manifeste probat litera vt habere debet fm Jo.an.post Clin.vt sic valeãt a pctõ liberari. qz sic aperte de heredibus loquitur qui defuncto in viciũ succedunt q̃diu illius bona retinẽt:⁊ de dãnis per illũ ō iusticiã illatis iuxta vires facultatis illius non satisfaciunt. Et ꝙ littera sic habere debeat ⁊ non vt cõiẽ habet/videlicet vt sic valeat a pctõ liberari patet:qz per non satisfactionem heredis nõ detinetur in peccato/⁊ ꝙ glo.videtur exponere de pena peccati/certe aliud est liberare a pctõ/aliud a pena. Etiã innuitur a ꝛtio ꝙ aliter a pctõ non valeat liberari/quod falsuz est de pena pctõ debita/que sola passione in purgatozio soluitur/nõnunq̃ precibus hoiz q̃uis solutio per heredes non fiat.ideo rõbilius ⁊ subtiliter dicit Joã.Sab.institutis de tpalibus ⁊ pepetuis actionibus.§. penales. nulla est ratio quare heredes vnius turchi vel iudei essent quo ad hoc meliozis cõditionis/imo dicit q̃uis nullus canõ de hoc cõstitutus esset/illud ẽ necessariũ stãte fide catholica/⁊ debet obseruari etiã in curia laycali.p vt obseruari vidit suo tpe in curia parlamẽti Parisius. De crimĩe publico seu quod probari potest distiguo/vel refertur cũ detrimẽto vel iactura fame/vel sine cuiuscũq̃ fame detrimẽto. Si primũ/vel detegit illis iusta ⁊ rationabili cã puta ad publicã vtilitatẽ vel p̃uatã/ vt criminis punicione alij deterreantur/vel vt alius sibi pspiciat ne per ipsum decipiatur/vel illius cõsoztio vel familiaritate infamẽt/vel eius exẽplo vtiq̃ fiẽ q̃d faciat: ⁊ ẽ actus caritatis neq̃ peccat nec ad restitutionẽ obligatur/qz hoc nobis dĩno ⁊ naturali iure cõcessuz est/ob necessitatẽ vel vtilitatẽ alterius crimẽ nõ occultũ posse detegere cũ fame iactura ⁊ detrimẽto/ accusando ad penã/denũciando ad pnĩaz/⁊ sil̃r ob aliã vtilitatẽ q̃uis nulla necessitas subsit/que vt supra dixi reqritur in crimine occulto detegendo. Unde Ber.doctoz egregi⁹ ponit sex modos referendi pctã alterius/quatuoz primos cõcessos ⁊ licitos/vltimos culpabiles. Primo potest quis alterius pctã referre ad audientiuz instructionẽ:qz sensibilia exẽpla magis mouẽt. Scõo ad audientiũ cautelã ne eius fermẽto corrũpantur Tercio ad reductionẽ eius qui peccauit/ sed per viam caritatiue ⁊ fraternalis correptionis. Quarto ex compassiõe vt audiẽtes prouocet orare pro eius reductione vel salute: ⁊ hos dicit cõcessos ⁊ licitos. Quinto ex assueta loquacitate loquẽdi/⁊ dicit esse veniale peccatum/nisi notabiliter ledatur bonoz proximi. Sexto fit animo denigrandi famaz proximi.⁊ est ex genere mortale peccatum:vt furari/rapere/ ⁊ huiusmodi. Qꝛ autez Gerson limitari in ea parte debeat ad peccatum non occultum patet/ quia referre seu detegere ex loquacitate crimen occultum quamuis bonoz eius de quo refert non ledatur/puta credunt illum

falsum dicere/vel nullā fidem ei habent/ nihilōinus detegere occultū seu secretum cōmissum ex genere est mortale. Etiā vt ex supradictis patet: occultum reuelare non licet nisi ob necessitatē. ⁊ non sufficit vtilitatē sub esse. Vel detegit cū fame iactura vl' detrimēto non ex iusta cā. Et hoc contingit duplicitē vel subest iusta cā/sed ex illa vel propter illā nō facit: sed forte ex odio vel libidine detrahēdi alys: vel scōo iusta cā referēdi alys nō subest: si primū tenetur illi iniuriarū/sed nō ad fame reparationē. Primū patz: qz facit vicy cōsilio/⁊ g̃ iuxta. l. si nō cōuicy. C. de iniu. tenetur/vt post deducaz/etiā cum refert sine detrimēto fame vel iactura. Scōm patet/qz solū est iniquitas ex aio: nō iniusta in facto: ⁊ sola iniusticia facti obligat ad restitutionē q̃tum iusticia cōmutatiua violatur. Circa ꝗ nū aduerte: vt ī facto iniurioso releuetur ab iniusticia/nō sufficit iustā causam subesse reuelādi/nisi ⁊ subsit iusta causa detegēdi hys quibus refert. nā si refert hys qui voluptate pascuntur de casu hoīum: ⁊ nulla vtilitas ex hoc obueniat/nihil iuuat eum quod vtile fuisset cōpassuris ⁊ prodesse valentibus ⁊ volentibus referre. Si vero nō subest iusta causa tenetur ad restitutionem: quemadmodum si aliquid capiat in bello iniusto ex causa. secus si solum iniustum fuerit ex animo/semper enim iniustum est ⁊ contra iusticiam auferre aliqd ex bonis proximi/nisi subsit sufficiens cā. Et propter hoc limitāduz est quod dixi in questione de restitutione fame/ q̃ ratio publica facit vt non teneamur ad restitutionem fame/non qñcunqz: sed cum ad minus causa iusta vtilitatis subest: ⁊ illa non releuat ī occulto/sed solū necessitas. Vel refertur sine detrimento fame/⁊ hoc potest multipliciter contingere. Primo quia narratur peccatum cum ea qualitatis adiectione / vt melior. i. eque bonus existimetur homo q̃ si tacitum fuisset. verbi grā: refero de Joāne q̃ putans sibi licere q̃ ex suis proprys denarys grauiores ⁊ excedentes in pondere conflauit in massam: vendens illā: vel forte formans in vasa argentea vel aurea: sed post remonstratū fuit ei per decisionē ⁊ ote. 848. in antiquis/⁊ ponitur. 2. ti. de pactis. ingemuit ⁊ de salute anxius. quō ⁊ cui restituere lucrū deberet inq̃siuit/⁊ stati vltra oē lucrum reip. restituit/in hoc casu vel similib' neqz peccat homo referendo nec ad fame restitutionē obligatur/imo fit sine iniuria. Secūdo potest fieri sine fame detrimēto: qz refricatur sciētibus: ⁊ si fortasse adhuc nō cogitāt. Tercio qz psone q̃bus refert graues sunt. vel forte persona dicētis adeo leuis est/q̃ eius dicto nec moueātur auditores ad dubitādū forte nec ad suspicandū. Vel quarto is cuius crimē refertur tam vilis. adeo infamis est/q̃ nul luz potest fame detrimentū fieri/qz nullā habet vel plura credūtur: q̃ ꝗ iste refert. Et quolibz horz trium modorz fiat in contumeliam seu dedecus illius de quo referť/est mortale peccatū/⁊ non obstāte veritate dicti seu narrati tenetur iniuriarū. Primū patz expressa snia saluatoris Math. 5. Dis q̃ irascit fratri suo reus est iudicio/qui dicit racha reus est cōsilio/⁊ qui dicit fatue reus est gehēne ignis: in quo fm Aug. tangūtur tres g̃dus eterne dānationis/quorū posterior semper addit aliq̃d acerbitatis supra priorē/sicut est euocatū esse ad iudiciū/vbi adhuc defensioni locus ē deinde deterius cum iaz post acta iudicy cōsultatū de pena/⁊ oīm horribilissimuz iam certe dānationi addictū: Racha fm Aug. li. de sermone dñi in monte/interiectio est indignantis: q̃ q̃ nōnulli pannosum interpretati sūt: qz rachos grece pānus dicitur. Rabbi paulus in additione ad Nico. de lyra/dicit racha idē esse quod vanuz ⁊ inane. ⁊ hoc vel in substātia/ vt idez est quod pauper/vel sensu vacuū vt idē est quod fatuus/sed referre de alio certū crimen plus est dicere q̃ racha. g̃. Scōm. s. q̃ nō obstāte veritate dicti teneatur iniuriarū/tenet Ly. in. l. si nō cōuicy. C. de iniu. i. 8. q. Oldra. ꝗsi. 53. Ludol de Rō cōsilio. 96. Pe. de Ancho. cōsilio. 226. Pa. in c. cum te/de sen. ⁊ re. iu. licet aliter sentire videatur in c. fi de iniur. hāc opinionē tacite videtur firmasse Bar. in d. l. si nō conuicy. dicens hāc legē inuenerūt vltramontani/⁊ cū hoc transit: qz intendere videtur q̃ illā legē inuenerūt vltramōtani ad dictā snīaz firmādum/⁊ clare in illa lege fundari videť quia decernit siqs pbare potest se aliquid iniurio sum dixisse cōuicy cōsilio seu aio/fides veri a calūnia illū defendit: g̃ a ꝫio fides veri nō releuat si pbare nō pōt q̃ sine cōuicy seu cō/tumelie aio seu cōsilio dixerit. Et notat glo. in c. si quis iratus 2. q. 5. dū q̃s iratus obycit alicui cōuiciū/licet p accusatione habēdū nō sit/haberi tū dēt p iniuria: qz nō licz alterius verecūdie insidiari ipune. 2. q. 3. si q̃s. p̄mo: Uñ pro regla dico q̃ sola veritas dicti nō releuat ab iniuria/sed opz vt preē hoc nō fit ex libidine: sed rōbili ⁊ iusta cā relatuz. hinc in l. iustissimos. C. de offi. pretoris puicie ōr. nā

si vere voces sint nec per libidinē per clientulos effuse inuestigabimus. Etiaz defectus nostros detegi inhumanū ⁊ iniuriosum est. C.qñ ⁊ q̄bus quarta pars de bonis decurio. ⁊c.l.2.lib.10. Preterea si nō releuat ab iniuria veritas dicti/cum aliquē appello fatuuz: quō rationabile est vt releuare dicat̄ de crimine aliquo obiecto. Et addo theozicā doc. qui aliquid iniuriosuz dicit presumit̄ aio cōtumelie seu conuicij consilio dixisse/ ⁊ g̃ nisi ꝯrium probet condēnandus est iniuriarum. Sed cū ex iusta seu rationabili cā dixerit/siue cuz detrimēto ⁊ iactura fame fiat siue nō excusatur a pctō/ab iniuria/a fame restitutione/vt supra determinatū ē. Fortasse obycies de.l.vnica.C.de famosis libellis vbi sufficit probare veritatē:⁊ non requirit̄ vt probet se ex rationabili cā libelluz famosum sparsisse ꝯ aliquem g̃ ⁊c. Ꝑ.multoꝝ opinio est:q̄ lex illa non liberat eū qui per libellū famosum prius infamauit/sed si quod decreuerat per libellū famosum in publicū deferre/als accusando detulit/ita videtur sentire glo.in.l. eū qui.ff.de iniur. Sed Cynus post Petruz dicit verius cū semetipsum prodit de libelli famosi editione ⁊ pbauerit/euadit penā. Et g̃ respōdeo q̄ hoc procedit qñ statim post p cedit ad accusandū/qz tunc si verum esse pbet/presumitur nō conuicij seu contumelie cōsilio fecisse ac si ab inicio accusasset/secus g̃ vbi sine rationabili cā dixerit q̄uis sine fame detrimento. Ex his infero corrollarie/q̄ eum differt qui semel est punitus vel abolitionez obtinuit criminis/vel de eo crimine quod non punitur/vt est simplex fornicatio ebrietas/⁊hmōi vbi nō expedit alios de his reddi auisatos/ad minus iniuriaz facit/⁊ tenetur ex ꝯñti ad fame reparationem.quātū in fama lesit.vnde notat Barto.⁊ aly doct. in d.l eū qui.ff.de iniur.q̄ infamās sup hys que non expedit nota esse/ per exclusionem rationis excusantis adducte tenet̄ iniuriaꝝ ¶ Ad argumenta ante oppositū/ad primuz de pctō occulto.respōdeo priusq̄ dñs hoc diceret beato Joāni/die prioꝝ Judas cōuenerat ⁊ pactus erat pro certo denario q̄ eū traderet:vt patet ex decursu tex. Luce.22.⁊ ita pctū Jude quod dñs reuelauit nō erat occultum. Preterea nō dixit dñs.quid Judas iaz mēte conceperat/vel que mala volūtas tunc ei surrepserat:sed prenunciauit eius futurum pctū publicū/qz erat eū publice traditurus/⁊ de hoc dicā post. Ad confirmationē ex hoc si quis astrologus/dico illū pro eo nō teneri iniuriarū/qz non simpliciter dicit eū esse furem/sed secūdū artis sue documenta/ ⁊ g̃ non tenetur iniuriarū/ sed alys constitutionibus si arte illicita vsus fuerit. Prudentiores astrologi solū iudicant super inclinatione vl coniectura verisimilū quantū probabilitatis vel apparētie haberi potest ex hoc q̄ cōiter hoies sequuntur suas inclinationes: sed certe occurrunt frequēter cause secunde in ꝯrium inclinātes/ ⁊ per liberū arbitrium plures resistunt/obediētes rōni/vel dedecus infamiā/vel incōmoda penarū vel dānoꝝ q̄ regulariter illa comitātur exhozrentes.etiā paruz arguit/lex non dat actionē iniuriaꝝ: q̄ g̃ non peccet vel nō teneatur ad fame restitutionē.nā vt supra dixi nō concedit actionē iniuriarum/nisi quis statim cuz audierit iniurias reuocauerit ad aiūm/⁊ nihilominus peccatur ⁊ restituere obligatur. ¶ Ad scōm dico post Henricum de Gandauo quodlibz 1.q.33.iuramentū de veritate dicēda sup interrogādis:se nō extēdit ad penitus occulta cum non possit iuramentuz esse iniquitatis vinculū/ꝯ charitatē aūt est.vt ō occulto aliū vel semetipsum prodat in publico: immo si speciale iuramentū prestiterit/ dicere veritatē super penitus occulto peccat iurando:sed non tenetur seruare quod iurādo promisit: ⁊ cū petit argumētū/vel dicet se nihil scire ō illo facto penit occulto vl tacebit/aut plane veritatē dicet/si p̄mū mentit̄ Dico q̄ nō mētitur/qz solū intelligitur distributio fieri pro hys que licet alys pandere/quēadmoduz ⁊ sacerdos licite dicit se hoc crimē nō audisse ex eo.q̄q̄z adderet/etiā q̄ nō in confessione sacramētali/si loquēs se restringere velit ad ea que licite referuntur. Et per hoc euitatur difficultas argumēti/si diceret se audisse ab eo in confessione verū diceret.g̃ ꝯdictozij assertio est falsa/non enim ꝯdicunt qñ in vna restrictius loquitur q̄z in altera/iuxta hocvide que ad longū dicit Pal.21.dist.4.q.3.ar.3.cū sacerdos producitur in testē/vel sponte loquitur:presertiz cū dicit sacerdos se nullo modo sciendi scire/si loquens quātumlibet gñalia sint verba intēdit se restringere ⁊ audiens silr debet intelligere nō est mēdaciuz. Ad primā confirmationē dicit Lira textuz illū leuitici procedere in foro iudicij cum aliquis producitur in testē.⁊ g̃ debere intelligi de nō penitus occulto.nihilominus supposito q̄ textus de penitus occulto intelligatur vt Aug.eū intelligit:⁊ ponitur eius sīia ibi in gl.⁊ inducit eā Gratia.d.c.hoc videtur.dico

q̃ procedit in casu necessitatis/puta ad impe
diẽdum periurium proximi/ꝛ in necessitate
periculi aĩe/corporis/vel bonorum licet/sed
non pro sola vtilitate/ad quaꝫ sniam aperte
declinat Petrus de pa.dist.21.4.q.3.ar.2.cõ.
.2.resoluens ad hoc/ q̃ pro necessitate con=
fessionis debet aliuꝫ compeccantem noiare
non pro vtilitate/si.s. exprimi posset species
peccati sine expressione tercy/ sed melius re
mediuꝫ adhiberetur exp̃mendo / non est tñ
noiandus:qꝛ cõsilia intelliguntur saluis pre
ceptis ꝛ precepta minora saluis maioribus
Per idem soluo argumentum seu cõfirma
tionem de excõicatione lata in eos qui sciẽ
tes impedimentũ matrimony nõ detegunt
ꝛc. q̃ hoc etiam procedit in casu necessitatis
ad impediẽdum pctũ futurũ sponsi vel spõ
se/cuius peccato contracta est consanguini=
tas/nã ille peccaret crassa ignorãtia vel scien
ter ꝑbens cum affine intra quartuꝫ gradũ.
Fateor tñ q̃ pro cõseruatione fame eius de
bet sciens affinitatẽ ei prius intimare/vt de
sistat propter affinitatem contractam/si non
credit consanguinitatẽ esse inter cognitam
per futurũ sponsum: potest facile de hoc cer
tior reddi per cognatos non prodẽdo suum
pctũ/ꝛ si vellet absq̃ inquisitione ad ꝗctuꝫ
matrimony pcedere peccaret/ad quod pec=
catum impediendũ licet detegere illi qui no
uit prodesse ꝛ nõ obesse. Ad terciã cõfirma
tionem/q̃ pro scandalo non est veritas reli
quenda respondeo/q̃ hoc procedit de veri=
tate vite que idẽ est quod rectitudo vite/que
non deseritur sine peccato/sed veritas dicti
bene potest taceri/q̃uis nõ falsum dici/ pro
scãdalo euitando/vel alterius dedecore seu
infamia. ¶ Ad terciuꝫ principale ad legem/
eũ qui.ꝛc. dico q̃ pcedit in crimine non pe=
nitus occulto/sed quod probari potest indi=
ciario ordine/vt probaui ex.c.si sacerdos. Et
ad improbationẽ/dico primo/crimen proba
ri potest q̃uis nõ multis sed vni tñ constat:
ꝛ sic est sine infamia/verbigratia/ponatis q̃
ego solus sciam feminã esse que se gerit pro
sacerdote/sicut accidit de Joanne septio/im
mediato successore Leonis quarti. Qui vt
Platina refert post Martinuꝫ.ꝛ sil'r refert
fasciculus tpoꝛ/mulier fuit/hic possum pro
bare crimẽ eius ꝛ nulla respergit infamia.
sil'r vidi q̃ paterã in manicã posuit ꝛ habet/
aliꝫ infamant ꝛ fit turbatio/ego per aspectũ
possuꝫ demõstrare illũ habere qui infama=
tus nõ est. Secundo dico/licꝫ is cuius crimẽ
duobus cognitũ est pdidit famã apud illos/
potest tamen adhuc integre estimatiõis esse
apud alios/ꝛ sic infamari. quamuis non sit
apud omnes integre estimationis ꝛ fame/
nec hoc est corrũpere textũ vt argumentum
pretendit. Et ad cõfirmationem dico/q̃ fa=
ma est in bonis hominis ꝛ ei debita' sicut ꝛ
bona fortune/ꝛ contra iusticiam est ei illum
auferre sine causa sufficienti/que est necessi=
tatis in crimine occulto/ vel vtilitatis in cri
mine non occulto. Et cum dicitur nulli de=
betur falsa laus vel existimatio/cum appro=
bare falsa pro veris vnum fit ex vicys no=
stre miserie ench.20.c. Respondeo/aliud est
aliquid debere per condignitatem aliud per
iusticiam/ Cape exemplum/aliquis est in cri
mine propter quod potest omnibus bonis
priuari/ille est bonis indignus.sicut ꝓꝫ Aug.
Peccator indignus est pane quo vescitur/ni
hilominus q̃ ante sniaꝫ auferret eius bona
ꝗ iusticiam faceret/ꝛ obligaretur restituere.
Clarius exempluꝫ pone in oppido vel terra
cui iuste potest belluꝫ indici/a quo iniuste au
ferentur bona anteq̃ꝫ bellum proclamatum
sit/sic de falsa existimatione qua homo indi
gnus est.nec mirũ q̃ hoc deputetur inter vi
cia nostre miserie/qꝛ in statu nature institute
ꝛ post in beatitudine nihil indigni posside=
bimus/spectat g̃ ad nostram miseriã q̃ indi
gnus/ iuste tñ/aliquid possideat. ¶ Ad quar
tum principale/ꝗ charitatẽ est compellere vt
requrere vt de occulto crimine quis se in pub
lico prodat. Et ad textum inductum nume.
.5.dico q̃ illud permissiuꝫ erat a deo propter
euitationem maioris mali/ne.s.mariti spiri
tu zelotipie agitati frequenter vxores occi=
derent innocentes/ideo per miraculum re=
as puniuit/vt innocentibus vitam seruaret
ꝛ tutaret/sed vt hoc zelotipos non excusa=
bat a peccato compellendi vxores innocen
tes ex sola ꝛ falsa suspicione ad purganduꝫ
super delicto bibendo aquas amarissimas/
in quas sacerdos maledicta congesserat/ita
nec de nocẽtibus in occulto crimine/ preser
tim cũ sola suspicione ad hoc faciendum sti
mulabatur. Vel dico q̃ non cogebatur mu
lier illic se pdere de crimine occulto.sed do
minus qui auctor est vite ꝛ fame eam puni
uit/si adultery rea erat. Ad confirmationeꝫ
ex consilio guermaciensi dicit glosa illi esse
derogatum quia suspectis non debet dari
eucharistia.de consecra.distin.2.tribus/ꝛ de
purg.vulgari.c.dilecti. Similiter dicit bea=
tus Tho.9.dist.4.q.5.ar.2.ad secundũ argu
mentuꝫ:q̃ illi est derogatum quia facere ta

les probationes est tentare deum. Et in effe
ctu est dicere. q̃ consilium hoc statuendo er
65 rauerit. Ideo aliter respondeo q̃ de crimine
occulto non tenetur se prodere/nisi alys in=
nocentibus vel toti congregationi vel alys
priuatis personis preiudicium fame vel cor
poris vel membrorum immineret/tunc enī
manet in peccato quādiu semetipsum vel cri
men occultum suum occultat. ⁊ propter hūc
casum videtur consilium statuisse/ Si autem
tale ĉd non occurrat/potest occulte penitere
⁊ eucharistiam sumere/ nec quicq̃ ad eum/
qua mente alius ei eucharistiam tradit: quā
do ipse solum intendit eucharistiam ad aie
salutē sumere/⁊ non in signum sue innocen
tie a crimine/nisi forte vt in publico. Ad aliā
confirmationem de excōione pro peccato oc
culto/admitto q̃ vere excommunicatur etiā
pro solo actu interiori occulto mētis: sed po
test absolutionem quasi pro alio petere/⁊ sic
non habet prodere seipsum. Item per sacer
dotem cui in confessione detexit a quo vult
post sacramentaliter absolui/⁊ sic non pro=
dit se plus q̃ si crimini non esset annexa ex
communicatio. ¶ Ad quintum: satis dixi cir
ca quintam difficultatem quibus casibus ho
mo tenetur occultum crimen proximi pro=
palare/puta via defensionis: non per modū
inuasionis: ⁊ ob necessitatem vel eius qui cri
men commisit/vel aliorum non propter so=
lam vel spiritualem vel temporalem vtilita
tem. ¶ Pro materia tamen eorū que tangū
66 tur in argumento duo sunt notanda. Pri=
mum/q̃ non valet consequentia/iste tenetur
suum crimen occultum propalare alys vel
detegere/ergo consentit actu debito vt alius
faciat. patet in simili instantia. iste diues tene
tur huic pauperi de suis bonis elemosinam
ne diutius esuriem patiatur dare/ergo con=
sentit actu debito q̃ iste alius de suis bonis
faciat/stat enim q̃ vterq̃ equaliter obligē=
tur ⁊ vno faciente alius liberatur. Etiam de
alienis non licet alteri elemosinam facere/
nisi in extrema necessitate/⁊ cum quis in pro
prys non habet vnde faciat. Unde manife
ste patet: q̃ licet diues sit in obligatione vt fa
ciat/tamen non currit ei obligatio consenti
endi/vt eo non faciente faciat de suis bonis
alter. Sic in proposito: quia stat aliquando
detectionem occulti peccati vtilem futuram
ad liberationem innocentis a morte/vel in
famia si fieret per principalem qui peccauit
vbi per alium ad solam turbationem ⁊ in=
famiam detegentis proficeret. Exemplum
rex imponit isti homicidium/quod ipsemet
fecit coram vnico familiari minime aucto=
ritatis/familiaris hoc detegendo/ponamus
prescit / q̃ nihil ex hoc proficeret: sed solam
indignationem aliorum prouocans potius
eiusdem facti cum alio reus estimabitur/ hic
quia rex non obligatur consentire i quod=
cunq̃ peccatum/non consentit actu debito
vt ille crimen suum eo nolente prodat/ ve=
rum fateor vt tenemur manum continere ab
oppressione proximi: ⁊ obligamur consen=
tire vt prohibeamur ab oppressiōe iuuiti/cū
fieri licite potest ⁊ sine peccato. ita obliga=
mur causam amouere infamie ⁊ dānorum
proximi/⁊ tenemur consentire vt nobis in=
uitis p alium fiat/quātum fieri potest ab alio
sine pctō. Et p hoc excluditur occursus circū
stantiarum propter quas principali liceret ⁊ nō
alteri. nec mouere debet aliquem quod ad=
duxi de elemosina/q̃ defensio ab oppressio
ne similiter currit cum releuamie extreme
necessitatis: vnde possum iniuriatū quātum
sub moderamie inculpate tutele necessariū
defensioni fuit de bonis proprys iniuriātis
defendere ⁊ tueri. ¶ Secundo aduerte circa
illud quod adductum fuit de proditione fu
ris/cum res furtiua demonstrari non potest
nisi simul innotescendo furem: seu eius pec=
catum furti/ tunc furtum illud non est penit°
occultum: sed eo tunc probabile /vt in casu/
cōuiuio finito omnes includuntur propter
pateram deperditam quā ego vidi Petrum
sub axillis ponere ⁊ adhuc habere/hoc fa=
cile probo adducendo alios vt videant/sed
iminente ei periculo vite quomō possit sa=
cerdos ipsum prodere. alia questio est/forte
sufficeret cautela. c. Prelatis de homicidio
libro sexto.

¶ Ad argumēta q̃ adducta sunt de crimine
non occulto. Ad primum sicut crimen non
occultum licet accusare in publico ad penam
propter vtilitatem rei publice: ita vt ceteri ti=
morem habeant iuxta sentētiā apostoli/licet
publice peccantem coram omnib° arguere/
similiter vt a similibus caueant remostrare
facti qualitatem. videlicet q̃ iniquitatē ostinet
seu peccatū. prout erat in reprehensione/quā
Petrum Paulus corripuit/ secus cum fit in
contumeliam ⁊ nō ex rationabili ⁊ iusta cā.
¶ Ad secundū. l. eum procedit cum expedit
crimen illud notum facere: vt supra ex rōne
quā subinfert/crimina enim nocentiū nota
eē ⁊ expedire ⁊ oportere/ex quo vt dixi no=
tat Berto. ⁊ doctores: si nō expedit ea super

q̃bus alium infamat nota esse/ tenetur iniu
riarum / non sufficit ergo veritas dicti sed
requiritur iusta causa dicendi. Quod addit
ex Specula. hoc cum pro infamante est pre=
sumptio/ q̃ iusta ⁊ rōnabili cā fecerit/ vt pu=
ta cum processit denunciādo/accusando vel
sil'/ tunc enim non cōpetit infamato iniuria
rum actio nisi ex dicti falsitate. Ad l. si nō es
nunciator. C. de iniu. dico q̃ ōrius sensus ibi
collectus debet intelligi/ cū expedit hoc vez
alys notum fieri iuxta rationē. l. eū qui. ff. de
iniu. ⁊ notata doc. ibi/ vt etiā locum habeat
sensus q̃ a ōrys colligitur/ in d. l. si nō cōuicy
Ad confirmationem nego oñam/ ⁊ est ratio
qz excusatur illic solum ab iniuria qualis in
matronā vel virginē cōmittitur: qui eam de
prehēdit in veste ancillari vel meretricia/ nō
aūt excusaretur si eandē post i matronali ha
bitu appellauerit: q̃ quis aliq̃ in non matro
nali habitu fuisset. In proposito actus crimi
nis transit ⁊ nō manet homo in eo habitu q̃
si vili. Et supposito q̃ sit crimē continuatum/
vt in detentione alieni: in concubinatu vel
hmōi. nihilominus qz talibus improperan=
do sua imperfecta ⁊ vicia cōmitti potest ⁊ cō
mittitur iniuria. ideo solum probat excusari
⁊ defendi hoiem a parte iniuriarū que a ta=
libus adyceretur ex probitate seu integrita/
te vite/ quēadmodū minor iniuria ē appella
re vel dicere fatuum qui vere est fatuus/ q̃ eū
qui prudens est ⁊ non fatuus. Ad terciū chri
stus iusta ⁊ rationabili causa/ peccatum pub
licum futurū predixit vt discipulos premu=
niret/ ⁊ in humilitatem efficatius adduceret
non in contumeliā vel opprobrium. sicut etiā
licet pctiñ preteritum quod. s. probari potest
ex iusta ⁊ rationabili causa referre. Ad quar
tum nego maiorem/ qz habet etiā rationem
pcti: qz ledit pudorē/ ⁊ infert proximo oppro
brium vel contumeliā/ sicut si quis appellet
aliquē gibbosum vel spuriū apud eos q̃ eum
talem cognoscunt/ vltra hoc tñ dico eum ob
ligari ad fame reparationem/ cum eius cri=
men non occultum quibus cognitum erat de
tegit: nisi iusta causa subsit: vt dixi in decisiōe
questionis sicut in damnis proximo illatis
in bello: si non subest iusta causa bellandi. Et
cum ex hoc adducitur incōueniens/ q̃ ergo
de publice inscalato vel principilo sediciōis
non licebit alys referre qui ignorant. Res=
pondeo non licet in illius opprobrium vel cō
tumeliam sicut nec de alys vicys notorys
corporis/ vel defectibus naturalium/ sed ex cau
sa/ quia expedit similia referre in noticiā ho
minum de personis cognitis vt adducātur
in horrorem vicy ⁊ detestationem/ ⁊ similia
caueant. vel caueant ne familiaritate vel fa
uore aut laude taliū psonarū fame vel bono
rum iacturā incurrant: vel animentur de cō
simili etiā crimine iusticiam facere ⁊ sic de a
lys multis causis rationabilib⁹. Sed an re=
ferens non subexistēte cā rationabili tenea
tur ad fame reparationē. Rñdeo sicut in re ll
bus minis nisi animus damnificandi assit
furtū nō cōmittit: qz q̃ modicū est ratio ap
prehendit quasi nihil: ⁊ ideo in hys que mi=
ma sunt homo non reputat sibi nocumētum
fieri/ ⁊ ille qui accipit potest presumere non
esse ō voluntatem eius cuius res sit/ carpen
do florem in orto/ vel cōfricando aliquid de
spica in agro/ de quo vide Tho. 2. 2. q. 66. ar.
. 6. ad 3. si fama adhro est tenuis vel infamia a
pud tam multos q̃ verisil' nihil reputat/ vl'
in se minimū est/ illum apud aliquos reputa
ri adhuc integre fame/ non teneo infaman=
tē etiam ex libidine loquentem obligari ad
restitutionem. Huius exēplum etiam est si q̃s
diffamatus est de centum homicidys vel la
trocinys/ ⁊ etiā adhuc addo vnum nō occul
tum/ in nullo illi nocere videor/ vel infama
tum de adulterys infamo etiam de fornica
tionibus: vel infamatum de iniusticiā infa=
mo etiam de auaricia: sicut in istis ⁊ simili=
bus addendo infamiam distincti criminis/
nullum reputatur damnum/ ita nec famam
apud aliquos tollere q̃ alias est notorie infa
matus. Ad confirmationē dico q̃ non est mm
simile de existimatione seu fama. quam ho
mo tenetur aspernari ⁊ spernere: ac errorem
existimationis corrigere. vt i falsa laude de
scientia: arte/ ⁊ eminenti prestantia que i bo
no supererogationis inuenitur. nam qui il=
lam aufert nec contumeliam illi facit: nec fa
mam quam alius abycere tenetur reparare
obligatur. aliud de falsa existimatione quam
homo abycere ⁊ contemnere non tenetur:
nec hominum errorem ad sue vilitatis pro
portionem corrigere/ sed potius semetipsum
commutando existimationē hominum que
erronea ⁊ falsa erat veram facere. Nam cū
in illius ablationem non consentiat/ si etiam
non subsit rationabilis causa/ ⁊ peccat cōtu
meliam faciens auferendo: ⁊ restituere suo
modo tenetur. Dices fortasse nō tenetur fa;
cere vt nullum crimē commiserit. immo vi
detur obligatus contemnere: abycere/ ⁊ cor
rigere errorem existimationis hominū/ qua
falso creditur semper fuisse integerrime vite

Respondeo non tenetur errorem illius existimationis corrigere: nisi hoc possit sine iactura & preiudicio existimationis quo ad integritatem seu bonitatem vite pro presenti: q̃ si hoc facere posset quod difficile & raruz est/satis/quoniam semel malus presumitur semper malus: fateor non obligaberis ad fame reparationez/nihilominus a peccato opprobrij contumelie: vl detractionis non magis excusaberis: q̃ si eum fatuum predices: mancum: hermifroditam: spurium: & sic de lys. Intelligo sine rationabili causa/nam ex causa licet huiusmodi etiam hominum pudenda detegere: & vilitatem morum vt dixi predicare.

Secundo vt clarius videamus q̃d damnabilius sit/ detrahere / an audire detrahentem/inducam p̃mo media quibusa culpa defendi videatur audiens detrahentem.

¶ Primo/quia nemo de opere alieno redditurus est rationem in die iudicij/sed de p̃prio: iuxta illud simboli Athanasij/ad cuius aduentum oēs homines resurgere habent cum corporibus suis: & redditurí sunt de factis proprijs rationē/& aplius. 2. ad Chorin. 5. omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi/vt referat vnusquisq̃ prout gessit in corpore suo siue malum siue bonum.

¶ Secuido sic Greg. super Ezechi. omelia. 9. dicit/linguas detrahentium sicut nostro studio nō debemus excitare ne ipsi pereant: ita per nostram maliciam excitatas eq̃nimiter tollerare vt meritum nobis crescat/ergo nō oportet nobis detrahentem prohibere: & per consequens nec detrahentē proximo, tenet vltima consequētia/ q̃ magis tenemur zelare propriam famam q̃ proximi. Et confirmatur/quia detractio sepe fit de vero crimine: sed precipit sapiens non contradicas verbo veritatis vllo modo. & de mendacio ineruditionis tue confundere ecclesiastici. 4.

Etiam confirmatur scōo/quia permittit deus in bonorū detractionem multos prorumpere/vt si in corde eorū aliqua culpa sit nata ab ore laudantiuz: ab ore vituperantiū suffocetur. 6. q. 1. sunt plurimi: sed vtilitatem proximi impedire non debem⁹. g̃. ¶ Tercio/cōfusio & opprobrium & contumelia que in hominem excitantur. de precepto dei & eius dispositione fiunt/sed diuine voluntati & dispositioni in illis resistere non licet: ergo. Antecedens patet. 2. Regū. 16. cum semey maledicentem Dauid Abysai interficere voluisset: dicens quid maledicit canis hic moriturus dño meo regi: vadam & amputabo caput eius: prohibuit eum Dauid dicens: quid mihi & vobis filij saruie/dimittite eū vt maledicat/dñs enim precepit ei vt maledicat. Dauid/& quis est qui audeat dicere cur hoc facis. &c. Non precepit autē deus nisi permittendo. &c. vt illic habet glo. & cōiter omnes docto. tenent/deus enim nemini mandauit impie viuere ecclesiasti. 15. g̃ non licet in huiusmodi resistere. Et confirmo/ quia cum a dño huiusmodi plagis contumelie & detractionis iudicamur/corripimur. vt non cum hoc mūdo dānemur. 1. ad Chorinthi. 11. ergo iuxta consiliū Gamalielis actuū. 5. oportet attendere/ an hoc consiliū sit a deo an ex hominibus/ si ex hominibus dissoluetur/ si autez ex deo ne forte & deo repugnare videamur/& per dñs permittendo detractionez etiā de proximo non peccat. ¶ In Gzium est illud Bernard. ad Euge. de consideratione lib. 2. Detrahere an detrahentem audire q̃d horum damnabilius sit: non facile dixerim.

¶ Pro huius decisione pono tres propositiones. Prima/quicunq̃ dat causam detractioni requirendo instigando: vel signa future gratificationis exhibēdo: propter que detractio verisimilr futura est/grauius detrahēte peccat: & ad fame reparationem quam causaliter abstulit: equevel magis q̃ detractor obligatur. Q̃ peccat patz ſnia apl'i ad Rom. 1. vbi premisso de ꝛtumeliosis & odibilib⁹ deo & detractorib⁹ cōcludit/digni sunt morte nō solum qui faciunt/sed qui consentiunt facientibus. Item talis deterior est homicida/quia ille corpus occidit/iste aiam: immo duas animas. s. detrahentis & suam: vt Aug. ſnia est de eo qui prouocat ad iurandum: quē scit falsum esse iuraturum. 22. q. 5. c. qui prouocat/ & c. qui exigit: Q̃ graui⁹ peccat/ quia nō solum errat/sed alys errorum offendicula preparat: qui vtiq̃ damnabilior est illo qui errat. 24. q. 3. qui aliorū: Q̃ tenetur restituere patet/quia maxima doctor est/ quicunq̃ contra iusticiam causaliter aliquid aufert tenetur ad restitutionem. Forte dices: ex complacentia vel consensu ad damnificationez proximi non obligatur quis damna reparare: non enim homicida vel fur est qui gratum sibi ostendit esse furtū vel homicidiū. Respondeo verum est/nisi per signa gratificationis future vel complacētie damnis huiusmodi. scilicet furto vel homicidio causas dederit/sic complacentia & gratificatio iude

orum in hoc q̃ Herodes occiderat Jacobū fratrē Joannis gladio: causam dedit quare voluit apprehendere ⁊ Petrum: actu. 12. sic princeps qui libenter audit verba mēdacij/ cā est in ministris doli: ⁊ mendacij prouerb. .29. princeps qui libenter audit verba mendacij omnes ministros impios habet. Sic ⁊ nos q̃ libēter obscena audimus ⁊ illis delectamur ⁊ pascimur/cā sum⁹ scurrilitatis eorū q̃ ad mensas nostras lubrica afferunt. Et per hoc patet periculū ⁊ damnatio eorū qui alios: vt alior̄ secreta crimina referāt inducūt: interdū sub pollicitatione q̃ nulli alteri referent/ ⁊ de hys qui mittūt ad scrutandū de occultis: vt per eos sciant. ⁊c. ¶ Secūda propositio. tenemur infamiam opprobriū ⁊ confusionem proximi prohibere q̃tū possumus/patet: tenemur damnū proximi prohibere in reb⁹ fortune minor̄ pōdere: vtpz ex odi. 23. si occurreris boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eū/si videris asinū odiētis te/iacere sub onere non pertransibis eū: sed subleuabis eū/idē de qualibet re fratris precipit Deuter. 22. Ex quo concludit confiniliter bea. Tho. ⁊ recte/de fama. 2. 2. q. 73. ar. 4. in solu. ad. 1. argum. Item psalmo. 14. vbi nostra translatio habet/nec fecit proximo suo malū/ ⁊ opprobriū non accepit aduersus proximos suos: traslatio Hiero. fm Hebraicam veritatē habet/ ⁊ opprobriū aduersus proximū non sustinuit. Et concluditur in fine psalmi/q̃ facit hec non commouebit in eternū/patet ergo manifeste q̃ ad hoc obligamur. Item Esa. 33. q̃s poterit ex vobis habitare cū igne deuorante/q̃s habitabit ex vobis cū ardoribus sempiternis: q̃ ambulat in iusticys ⁊ loquit veritatem/qui proycit auariciam ex calumnia/ ⁊ excutit man⁹ suas ab omni munere/qui obturat aures suas ne audiat sanguinem ⁊ claudit oculos suos ne videat malū iste in excelsis habitabit. ⁊c. Sed vt illic glo. dicit/in verbo sanguinē: oīs iniquitas/oppressio/ ⁊ iniusticia/iudiciū/sanguinis est/ ⁊ sine gladio voluntate interficit: ergo q̃ non obturat aurem ne detractionē audiat in excelsis nō habitabit. ⁊c. sed tenetur quantuz potest prohibere hanc infamie oppressionē/ ⁊ adminus signis displicētie/indicare alteri q̃ non licet/merore/ ⁊ tristicia vultus prouer. 25. ventus aquilo dissipat nubes ⁊ facies tristis linguam detrahētem. ¶ Tercia propositio/qui omittit prohibere detrahentem seu infamantem ne incitatus graiora ⁊ deteriora dicat/charitatis consilio agitur non occasione cupiditatis. si omittit ne īdignetur ei detrahēs/vel illius gratiā perdat/q̃q̃ simul concurrat q̃ prohibitus deteriora dicturus esset peccat/sed non cōtra preceptum defēdēdi famaz proximi. si ex odio omittit/ ⁊ vt proximus infamet non pro sua quiete vel commoditatis seruāde aut acquirēde gratia/fauere ⁊ consentire videt/adeo vt in detrahentez lata excōicatio ipsum inuoluat/sed ad fame restitutionem non tenetur. Prima pars pz/qz consimili causa licet omittere fraternam correptionem: vt Aug. habet primo de ciuitate dei quo ⁊ dicit consilium esse charitatis non occasionem cupiditatis. Secōa pars conclusionis patet ex filī si quis nō det medicinam vel elemosinaz ei cui obfutura esset nō peccat vt transgressor precepti de dando elemosinaz necessitatem patiētibus/ si tñ adiecerit finē indebitū quare omittit peccat ō charitatem/omissionem ipsam in finem indebituz referendo/sicut q̃ omittit furari quod absolute est in precepto vt vitet infamiam vel suspendiū. c. si propterea. de pe. dist. 1. Tercia pars conclusionis pz quia licet olim inter doct. magna altercatio ⁊ conflictus fuerit an quilibet teneatur aliū defendere vel soli in potestate cōstituti/vtpz in gl. c. error. 83. dist. c. nō inferēda. ⁊ sequētibus. 23. q. 3. c. q̃ite. de sen. excō. Cōis tñ doctrina habet/q̃ quisq̃ tenetur etiā a socio iniuriam repellere/pro quo ad lr̄am facere videtur tex. c. dilecti de sen. excō. li. 6. ⁊ dicunt eos solum laqueari sen. excom. late a canone inpercutiētes clericū/qui dolo omittunt prohibere clerici percussionē. ita notat Jo. an. Panor. ⁊ aly in d. c. q̃ite: quod intellige vez de dolo percussionis seu iniurie vt finis intente/qz fauere interpretatur illic tex. eos q̃ cum possunt desinūt manifesto facinori obuiare/si aūt dolo non vt clericus percutiatur sed ipse percussor officio priuetur/vel cōfundatur si clericū percutere aufert/vel certe pax clericum ledens multū ledatur. ⁊ sic de alys nō incideret ex hoc illā canonis excōionē: q̃ in proponto sen. excō. lata in eum qui in futurum detraxerit etiā complectitur euz qui dolo omittit prohibere detrahentē: vt proximus detractione infametur. Q; tñ ex hoc ad fame restitutionez. ⁊c. patet: qz licet dolo quis dum possit furtum omittit vel rapinaz prohibere etiā dolose/ nō tenetur propter hō ad rei furtiue vel rapte restitutionez: ad quā solum tenetur qui rem absulit vel detinet/ vel alterius illor̄ causa est vel fuit quor̄ nul

lum est in proposito. Nec obstat q̃ in potestate constituti tenentur dãnificatis restituere/ si nõ prohibent rapinas furta vel huiusmõi dũ possunt: qz stipendio publico ad hoc sunt conducti ad ciuitatẽ custodiendã ne permittant hostes ingredi ⁊ ciues dãnificari. Secus in alys q̃ sola lege charitatis ad hoc no scũtur obligati. Ex hys pz quesiti pricipalis
E decisio videlicet. Qz audiens detractionẽ ⁊ non prohibens minus peccat ceteris paribꝰ q̃ crimina referens/ nisi detractioni cãm dederit. Et qz frequenter ex circũstantys facti dubiũ est: an audiẽdo gaudenẽ detractionẽ/ fine vultu tristi: detractioni cãm dederit vel non. propter hoc dubiũ facti videtur Bern. dixisse: detrahere vel detrahentẽ audire q̃d hoc damnabilius sit nõ facile dixeri. ¶ Cõtra hanc resolutionẽ arguit dñs quodlibetarius hoc medio. Causa efficax ⁊ principalis facti semp peccat grauius q̃ cã occasionalis/ sed q̃ aliũ cõsilio vel signis cõplacentie animat ad detrahẽdũ solum est cã occasionalis facti detractionis: ⁊ nõ efficax ⁊ principalis/ q̃ male innuit pars exceptiua q̃ grauius peccat. Minoz patet/ qz fm phm. 3. ethicoꝝ ridiculum est accusare externa/ ⁊ nõ seipsum potius qui facile ab his capiatur. Preterea minus videtur vti malo alterius etiã preter necessitatẽ: q̃ facere malum. Sed qui signis cõplacentie sese indicat libenter detractionez audire non facit: sed vtitur malo alterius q̃ iam mẽte preccõceperat/ ergo minus peccat: q̃ detrahens. Ad primum respondeo negãdo minozem. nam is propter cuius consiliũ
B gratificationẽ vel hortatum fit detractio: est principalis causa non occasionalis tantũ: illa eniz dicitur occasionalis que ad opus per se non inclinat/ sed alius ex hoc assumit sibi animũ faciendi. Sicut qui corripit maliuolum est occasio: ⁊ nõ vera cã quare deterius facit: ⁊ qui dolos varios detestatur est occasio/ quare alius cum oportunitas fuerit ei/ illa subtilitate doli proximũ circũuenit. Et ad probationem/ phus solũ intendit non posse sufficientẽ excusationem afferre qui sic exterius ad peccandũ fuit illectus: sed non dicit externa occasionẽ solum afferre: ⁊ nõ per veram causam influere ad effectuz. Preterea occasio data habet veram rationẽ cause efficiẽtis: ⁊ sic causa occasionalis per occasionẽ dataz deterius facit/ qz occidit duas animas q̃ exequens seu faciens opus vt alliciens occasionaliter ad furtum vel adulteriũ/ q̃ fur ipse vel adulter. Ad secundum dico/ q̃ non est solum malo alterius vti: sed causam dare ⁊ quodammodo inducere vt faciat: sicut princeps ostendens sibi rem gratam fieri in relatione mendacij ex hoc oẽs ministros: qz ei gratificari cupiunt/ mendaces facit ⁊ impios. dicit Greg. scire debẽt prelati q̃ si vnq̃ mala perpetrant tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos pditionis exẽpla trãsmittunt. 11. q. 3. precipue: quãto magis cum per scelera gratiam nostram promerendaz exponimus. ¶ Ad rationes ante opposituz. Ad primã dico: q̃ cum iudicamur de hoc q̃ detractioni aurem cõmodamus vel illã nõ prohibemus: nõ iudicamur de opere alieno sed proprio: vel cõmissione cõmodando aurez/ vel omissione in non prohibendo. vnde Piero. ĩ epistola ad nepotianũ. Caue ne aut linguaz aut aures habeas purientes. id est ne aut ipse alys detrahas/ aut alios audias detrahentes. Sedens inquit aduersus fratrẽ detrahebas ⁊c. Neq̃ vero illa iusta est excusatio/ referentibus alys iniuriã facere nõ possum. nemo inuito auditori libẽter refert: sagitta in lapidẽ nunq̃ figitur/ interdũ resiliens percutit dirigẽtem: discat detractor dũte videt non libenter audire nõ facile detrahere: cum detractoribus (ait Salamõ) ne cõmiscearis qm̃ repente veniet perditio eorũ/ ⁊ ruinam vtriusq̃ quis nouit: tam videlicet eius qui detrahit q̃ illius qui cõmodat aurem detrahenti. Dec Piero. Ad secundã dico/ q̃ fame proprie vt bonoꝝ nostrorum habemus arbitrium: ⁊ ergo nisi proximorum necessitas vel vtilitas aliud requirat. possumus infamiaz patienter tolerare/ vt nobis meritum crescat. sed fame aliene arbitriuz non habemus. ⁊ ideo in culpam nobis vertitur/ si non resistimus cum possumus: eadẽ ratiõe qua tenetur aliq̃s alterius subleuare asinũ iacentẽ sub onere: vt recte dicit Tho. 2. 2. q. 73. ar. 4. ad. 1. Ad primam confirmationem prohibens detractionem facti et deveris non resistit veritati/ sed vicio pronunciantis seu dicentis veritatem aliter q̃ conuenit: vel vbi nõ conuenit. ⁊c. Ad secundaz confirmationẽ licet detractio bonis viris q̃ bus detrahitur cedat in vtilitatem. Scimus (inquit aplus) quoniam diligentibus deuz oia cooperantur in bonum: his qui secundũ propositũ vocati sunt sancti ad Ro. 8. tamen detrahenti semper cedit in grauissimum peccatum damnum. s. aie: ⁊ alys in perniciem exempli/ ac etiam proximis qui odore bone fame edificare debuerant in detrimentum

Nec certũ ē nobis an ill ivtilitatē cedit q̃b⁹ detrahit/q̃d enī scimus de fragilitate eorũ: ⁊ si magni sint in dei amore ⁊ validi.q̃d scimus an in eor̃ noticiā veniet/oportet ergo multiplici rōne detrahentem ꝓhibere q̃ꝫ uis prescimus hoc iniuriā passis ꝓtendū in vtilitatē ⁊ cōmodū. ¶ Ad terciū ꝑncipale Rñ deo/Lū satis cōstat vel apparet de volūtate dei ⁊ dispositiōe vt q̃s certo tpe vel ad certū tēpus puniat/nō licet resistere:⁊ hoc probāt textus inducti.2.regū.16.⁊ actuū.5.de ꝛsilio Gamalielis. Sed vbi nō satis apparet neq̃ cōstat de volūtate aut dispositione dei q̃ ad futurū/q̃ꝫ uis etiā certi sum⁹ de volūtate ei⁹ quo ad pñs ꝑ existentiā facti/seu cōtingētiā opis/non solū licet īmo tenemur in multis resistere ac repugnare ignorātes/vt patet in medicatiōe corpi adhibēda ꝑ cura ab egritudine vñ sumus decessuri/pro liberatione inocētis quē deus vult occidi:pro reuelāda pauperū fame ⁊ necēcitatibus alys q̃b⁹ deus nō finit eē subuentū/ In ꝓposito si constaret deū velle vt ad suā correptionē infamiam ⁊ detractionē pateret/frustra nos opponeremus ad ipediendū/cū eius voluntatē inexpletā esse sit ipossibile/sz cū hoc nō satis apparet vel cōstat/tenemur eius dāno quo ad famā occurrere: put in boue asino vl rebus alys. ¶ Ad argumētum q̃libetary q̃ sic ad oppoim arguit/videre crimē vel malū alterius nō inqnat videntē/alias re⁹ esset q̃cūq̃ videret hōicidiū/g̃ filr audire detractionem nullus arguit in homine pctñ/etiā audiens nō obligat infamato ad aliquā fame repationē/infamās aūt seu detrahēs obligatur: g̃ videtur grauius pctñ ifamare vel detrahere.q̃ꝫ hoc ipm audire. ¶ Respondeo ad ꝑmum/audire ex se nō ponit peccatum/sed audire ⁊ nō ꝓhibere dū ꝑt vel libenē audire cōsensu cōplacentie:vel causā dare ꝙ dicat seu infamatio fiat/ponit pctñ/⁊ si eandē q̃litatē visiōi tribueris/in visione erit peccatuz: vt enī oportet obturare aures ne audiāt ifamiā/ita ⁊ claudere oculos ne videant malū vt pz supra Esaie.33.cap'o. ¶ Ad scōm dico/ ꝙ cū audiēs dat causā detractioni tenet ad fame repationem/⁊ in illo casu q̃ui⁹ peccat q̃ꝫ infamans seu detrahens.

F I N I S

Quodlibetica questio duodecima eiusdem eruditissimi viri mgr̃i nr̃i:magistri Adriani Florentij de Traiecto:sacre Theologie Professoris excellentissimi/Prepositi insignis ecclesie sancti Saluatoris Traiectenī: ac Louanienī studij Cancellarij dignissimi. Anno a salute humana.1507.in scholis artium eiusdem studij ab ipso disputata.

Er venerabilem virū dñm quodlibetariuz fuerūt mihi proposite tres questiones quodlibetice/vna cuz argumentis/relique due sine argumentis. Questio cum argumentis est.Utrum is propter cuius peccatum populus plaga percutitur/vel ad peccandum inducitur/ possit nō reparato prius rerum vel aīe damno:rite penitere. Ad cuius.q.partes arguit ambas vt auditū ē: Hec questio vnū supponit.s.ꝙ deus aliquotiens innocentes fame peste ⁊ bello percutit propter excessus seu peccata aliorum. Et duo querit. ¶ Primum vtrum dans causam plage ⁊ damnis in populo/teneatur ad illor̃ reparationem/ vt sine preuia restitutione nequeat penitere. Secundum vtrū is cuius facto aly scandalisati sunt/seu inducti ad peccatū/modo consimili teneatur ad reparationem damni aīe ¶ Quo ad materiaz suppositi videt ꝙ deus nunq̃ꝫ innocentes damno vel incommodo afficit propter peccata alior̃. Primo/ qz hoc est naturalis iusticie vt pena suos teneat auctores ⁊ non vltra progrediatur pena:q̃ꝫ cōperta fit culpa.C.de penis.l.sancimus/vnde Aug.super geñ.cōcludit/non potuisse demones prescios fuisse sui casus:qz non prius deus est vltor:q̃ꝫ aliq̃s sit pctōr. Et sequitur eū magister sniarum.dist.4.2.⁊ oēs doct.g̃.⁊c̄. Et confirmatur qz deus reprehendit in hoc filios israel:ꝙ parabolā hanc verterunt in ꝑuerbiū:patres comederunt vuam acerbā ⁊ dētes filior̃ obstupescūt.Eze.18.q̃ innuebāt ꝙ ob peccata parentum ipsi luebant penaz/ viuo ego dicit dñs/si erit vobis vltra parabola hec in prouerbium/oēs aīe mee sunt/sicut aīa patris ita aīa filij/aīa que peccauerit ipsa morietur/non portabit filius iniquitatē patris nec pater filij. Et circa finem/ ⁊ dicūt filij Israhel/non est equa via dñi/nunq̃d vie mee non sunt eque domus israhel/⁊ nō magis vie vestre praue/idcirco vnūquēq̃ꝫ iuxta vias suas iudicabo domus Israhel ait dñs deus. Preterea scō ꝑbatur idē alys auctoritatib⁹ scripture sacre/Geñ.18.Instās apud dominum pro salute Sodome ⁊ Gomorre

Abraham dixit domino. Nunquid perdes iustum cum impio. si fuerint quinquaginta iusti/nō parces loco illi/ ꝓpter. 50. iustos/absit a te vt rem hanc facias: ⁊ occidas iustum cum impio/non est hoc tuū qui iudicas omnem terram. item Iere. 18. ecce sicut lutuz in manu figuli sic vos domus Israel in manu mea/repente loquar aduersus gentem/⁊ aduersus regnum vt eradicem ⁊ destruam ⁊ disperdam illud/si penitentiā egerit gens illa de malo suo/agaz ⁊ ego penitentiam de malo quod cogitaui vt facerez eis/ ergo nō infert iusto malum ꝓpter alios peccatores Item Malachie. 3. reuertimini ad me ⁊ reuertar ad vos/⁊ dixistis/in quo reuertemur si affigit homo deum: quia vos cōfigitis me ⁊ dixistis in quo configimus te/ in decimis ⁊ primitys/⁊ i penuria vos maledicti estis: ⁊ me configitis gens tota. ⁊c. inferte omnē decimam in horreum meum ⁊ sit cibus in domo mea/ ⁊ probate me super hoc dicit dominus/ si non aperuero vobis catharactas celi: ⁊ effudero vobis benedictionem vsqz ad abundantiam. ⁊c. Item Thobie. 4. noli timere fili mi/pauperem quidem vitam gerimus: sed multa bona habebimus si timuerimus deum: ⁊ recesserimus ab omni peccato ⁊ fecerimus bene. Item ecclesiastici. 33. timenti deum non occurrent mala sed in tētatione deus conseruabit illum: ⁊ liberabit a malis. ¶ Preterea tercio/vt in premys cōtra iusticiam distributiuam est/ minus dare illi qui plus meruit / ita pariformiter contra iusticiam distributiuam est illi plus dare in penis qui minus meruit/ergo contra iusticiam est vt deus insontem puniat pro aliorum crimine siue delicto. Antecedens patet/quia iusticia distributiua eque respicit punitionem vt premiationem vtpz. 5. Ethicorum/⁊ idem est minus in premio tribuere ⁊ plus de pena/q̄z ad proportionem meriti/hinc Deutero. 25. secundum mensuram delicti erit ⁊ plagarum modus. ⁊ apocalipſ. 18. quātum glorificauit se ⁊ in delicys fuit/ tantum date ei tormentum ⁊ luctus. Et confirmatur quia secundum apostolum ad Romanos. 2. in retributione premiorum ⁊ penarum non est apud deum personarum acceptio/qui reddit inquit vnicuiqz secundum opera sua/hys quidem secundum patientiā boni operis gloriam honorem/⁊ incorrupti onem querentibus vitam eternam/hys vero qui sunt ex contentione qui non acquiescunt veritati/credunt autem iniquitati ira ⁊ indignatio/tribulatio ⁊ angustia in omnē animam operantis malum Judei primū ⁊ Greci. gloria autem honor ⁊ pax omni operanti bonum Judeo primo ⁊ Greco. non enim est personarum acceptio apud deum: clare innuens ꝙ nisi plus puniret magis potatos sicut fuissent precellentius premiandi si proportionabiliter bene egissent/ esset apud deum personarum acceptio. Nec valet si dicas personarum acceptio solum vendicat locum in debitis/non autem in gratiosis: nam si quis sua liberalitate vnum munerет ⁊ non alium vel vni remittat debitum non alteri/quamuis per omnia pari/non ex hoc peccat vicio acceptionis personaruz/sed deus nulli ad gratiam est obligatus/ ergo licet vni subtrahat temporalia sine causa vel propter crimen alterius/non ex hoc dicitur personaz accipere/hoc magis confirmat argumentum: quia per hoc manifeste concluditur ꝙ apostolus non loquitur de acceptione personarum que nominat vicium preferentie vnius persone pre alia in debitis/cū deus nulli fit debitor/sed nudam preaccepti onem vnius pre alio ceteris paribus in premiando vel puniendo: ⁊ illam negat a deo: ergo nunq̄z punit vnum pro alio. Secundo confirmatur/cessabit regula probandi vnuz delictum altero esse grauius/ex hoc quia acerbius est a deo vindicatum/quam tamen Hiero. tradit in regula non afferamus. 24. .q. 1. dicens afferre oportere de thesauris dominicis diuinam stateram/⁊ in illa quid sit grauius appendere tempore quo dominus prioza delicta recētibus penarum exemplis cauenda monstrauit. Et sequela patet quia si absq̄z culpa potest vnum pro alterius crimine punire/vtiq̄z potest minus crimen/grauius aliquando vindicare. ¶ In oppositum arguo/propter peccata parentum fuerunt in Sodomis simul occisi parruli innocentes/ vnde dicit glo. Genes. 19. in verbo respiciēs vxor Loth. ⁊c. prouisum est illis ne diu viuētes sequantur exempla parentum: ⁊ leuius punirentur/parentes quoq̄z tam pro eis q̄z pro se rei sunt: moz enim filiorū crimen est parentum: ideo futuri sunt accusatores eorum ergo non solum punit deus aliquos propter peccata aliorum sed interficit. Item. 2. Re. .12. dixit Nathan ad Dauid: verumtamē q: fecisti inimicos blasphemare nomen domini/propter hoc filius qui natus est tibi morte morietur / ⁊ non obstante quacunqz penitentia Dauid/mortuus est. item. 2. Re. 14

ꝓpter pctm̃ Dauid in numeratione populi/ misit dominus pestem in populuz:ꝛ occidit virozuz.70000.cuncꝫ videret angelum cedentem populum:clamauit Dauid ad dñm Ego suz q̃ peccaui/ego inique egi/isti q̃ oues sũt q̃d fecerũt/ vertatur obsecro manus tua in me ꝛ in domuz patris mei.item Josue.7. quia Achan furatus fuerat de anathemate non potuit cozam inimicis stare Israhel.dedit terga ac ꝓtimuit coz popli: ꝛ instar aque liquefcm̃ est:ꝛ ceciderũt ex eis.36.viri:vnde dixit dñs Josue/surge cur iaces ꝓnus in terra:peccauit Israhel ꝛ preuaricatus est pactuz meum.tulerũt de anathemate:ꝛ furati sunt atcꝫ mentiti:ꝛ absconderunt inter vasa sua. nec poterit israhel stare ante hostes suos eosꝫ fugiet quia pollutus est anathemate/non ero vltra vobiscum:donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. ¶ Pro huius solutione aduertenduz/ ꝙ deus non solum iuste potest cuilibet hominũ auferre temporalia bona seu fortune bona q̃ dedit:sed etiam bona cozporis:imo vitã ipsam/ipse enim est dñs vite ꝛ mortis:plenum arbitrium habẽs vniuerse creature.patz Sapie.12.quis dicet tibi quid fecisti/ aut quis stabit ꝗ̃ iudiciuz tuum:aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquozum hominum/aut quis tibi imputabit si perierit nationes quas tu fecisti/ vnde vnicuicꝫ graciose quasi cõmodat quicquid habet/nullam ergo iniuriam facit auferens cum ablatio seu substractio gratie/iniuriam non contineat/hinc sanctus Job cuz dyabolus accepta potestate a dño vastasset oia. Nudus inqt egressus sum de vtero matris mee nudus reuertar illuc/dñs dedit dñs abstulit sicut dño placuit ita factuz est:sit nomen dñi benedictuz.Job.1.acſi dicat sicut liberaliter ꝛ gratiose dedit:ita potest cum vult subtrahere:ꝛ in eandem sententiam.2.c.si bona suscepimus de manu dñi:mala cur non sustineamus.Ex hoc sequitur/ ꝙ aliozuz scelere prouocatus deus iuste aufert nobis quecunꝫ cozporis vel fortune bona:immo ꝛ vitam ipsaz/patet quia potest iuste quamcuncꝫ gratuitam concessionẽ auferre sine motiuo vel causa de parte hominum data. ergo etiã ex motiuo ꝛ causa potest:nec facit cõtra iusticiam vel equitatem:quia solam gratiam non quodcuncꝫ debitum substrahit.Et circa hoc vt cum tedio saltem ꝛ quasi inuiti commisceamur malis : qui sunt in odio dñi constituti:est aduertendum/ꝙ deus ꝓpter solaz commixtionem seu consortium cum malis aliquando percutit innocentes in facultatibus ꝛ substantia/aliquando in cozpore/ aliquando vsqꝫ adeo est exacerbatus vt etiam iustozum preces petentiuz liberari rennuat audire.Exemplum primi.Josaphat rex vtiqꝫ pius ꝛ iustus quia societatez mercium cõtraxerat cum Ochoza rege pessimo/nuncia tum est ei ex verbo domini/ꝙ contrite fuerint naues nec ire potuerunt in tharsis. scõi paral.20.Et causam consimilium euentuuz tangit dominus per prophetam.2.paralip. .19.quia Josaphat rex iuda auxiliatus est Achab regi Israhel pro recuperanda ramoth galaad occupata per infideles / redeunti de bello ꝛ miraculose seruato per dominuz dictum est ei/impio prebes auxiliuz:ꝛ hys qui oderunt deuz amicitia iungeris/ꝓpter qõiram quidem dei merebaris:sed bona opera inuenta sunt in te/acſi diceret.nisi obstitissent in te opera quedam deo accepta: obtui debuisses cum Achab/irascente deo.Idem intelligamus ꝛ nobis similiter futurum cuz preter necessitatem cum impys aliquid cõmune suscepimus.Et pro illo est quod Numeri.14.dicitur.filij vestri erunt vagi in deserto quadraginta annis:ꝛ portabunt fornicationem vestram donec consumantur cadauera patrum in deserto iuxta numerum. 40.dieruz:quibus considerastis terram/annus pro die imputabitur.Item tercy.Regũ .11.ꝓpter peccatũ Salomonis dñs predicit se precisurũ decem tribus a filio suo/partẽs ei propter Dauid patrem suum.De secũdo scilicet periculo cozporis ꝛ morte/ patet: quia nec sanctus Loth eius meriti fuit apud dominum quin simul cum Sodomitis absorptus fuisset nisi in gratiam Abrahe fuisset liberatus.vnde dicitur Genes.19. recordatus est domin⁹ Abrahe:ꝛ liberauit Loth Sic in Sodomis quidam alij iusti peryisse creduntur:quia ad denarium numerum cũ Loth non peruenerunt:nec vltra denarium Abraham descendere ausus est.Genẽ.18.Rẽ ꝛ illos.36.q̃ perierũt ꝓpter peccatũ Achan Josue.7.ꝛ filios ꝛ filias eius q̃ exterminati sunt:intelligamus a peccato eius fuisse alienos:vt dicit Aug.19.q.1.Josue.Item Josue primo cum preter solitum mare intumesceret vt nauis periclitaret:sorte deliberauerũt naute auctozez naufragij inquirere/ꝛ deprehenso Jona condicionem ꝛ vitam interrogant:ꝛ quid deo suo a quo fugisse se dixerat fecit/ quidqꝫ ei facere deberet ꝛ cessaret mare/tollite inquit me ꝛ mittite i mare:ꝛ cessa

bit mare a vobis/scio enim q̃ propter me venit tempestas hec grandis super vos. Pro eodem est quod supra induxi de morte filij Dauid 2. Regum. 12. & de. 7000. peste occisis propter peccatum Dauid regis. 2. Regũ. 24. Et ne illud solum cõtigisse putemus in veteri testamẽto: & nihil nobis similiter formidandum esse sub nouo testamento seu lege gratie/audiamus super hoc Ambrosium Dic cum in quadã villa Tuscie apud hominem valde locupletem receptus esset: quem super statu interrogans comperisset prosperitate nimia subleuatum: nec vnq̃ passum fuisse aliquid aduersi/obstupescens hys qui in comitatu eius erant inquit/ surgite quãtocius: fugiamus hinc. Dominus non est in loco isto/festinate filij festinate/ nec in fugiendo moram facite: ne diuina nos vltio hic deprehendens peccatis illorum simul inuoluat: nec longe processerant & subito se terra aperuit: & hominem illũ cum oĩbus que ad illũ spectabant absorbuit. vt nec vestigium remaneret. De tercio patet Job. 35. ibi clamabunt & non exaudiet propter superbiã malorũ/super quo Greg. ibi videlicet in tribulatione/acsi diceret reatus opprimentium exaudiri prohibet voces oppressorũ/ nec eripiũtur visibiliter iusti. qz saluari inuisibiliter nõ merentur iniusti: & duz in tribulatione terũtur eorũ nequitia cõsummatur. Et ibidẽ glo. interli. sicut aliqñ deus suos propter inimicos eripit vt illi conuertantur ita aliqñ suos non audit propter dãnationem persequẽtiũ

Pro solutione argumentorum est aduertendum/q̃ duplici via deus aufert que homini contulit/puta fortune & corporis bona Prima per viam substractionis gratie. Secunda per viam iusticie cõmutando vel distribuendo. Prima nullam causam exigit: qz substractio gratie iniuriam non continet/sic videtur gratiam inuaminis cõtra amalech substraxisse filijs Israhel/quotiẽs Moyses paululum remitteret manus exodi. 17. Secunda via requirit causam/ nam commutatiua iusticia requirit inter punientem & punitum equalitatẽ quandam dati & accepti suo modo/vt. s. non vltra se protẽdat pena q̃ extendit se malum culpe: & quia pene inferuntur simul distribuendo vt inter punitos fit equalitas geometrica quo ad receptionẽ pene pro culpa/puta equalitas ꝓportionum/vt quãtũ quisq̃ peccauit proportionabiliter puniatur: Duius exẽplum dari potest/si res aliq̃ mihi est debita: & nolim eã habere nisi titulo cõmutationis seu emptionis: oportet me tradere iustum preciũ. alꝯ non iuste via illa agerem. In presenti vita deus fm viam procedit liberalitatis & gratie: in futura vero per viam iusticie/pietatis tñ dulcore tpate/ ideo in presenti vita minus meritis plura donat sepe & tribuit/nõ enim est in presenti vita tempus retributionis: sed vniuersa eque euenint iusto & impio/offerenti sacrificiũ: & contẽnenti victimas: ecclesiastes. 9. Hoc ptermisso rñdeo ad primum qz diligentibus deum oia cooperantur in bonũ. ad Ro. 8. Nec infert de us electis ac sanctis suis malum pene: nisi in quantũ conducit ad eorũ vtilitatem spiritualem. 2. ad Chorin. 12. sufficit tibi gratia mea nam virtus in infirmitate perficitur. magis dicendus est deus medicinam in hoc cõferre iustis: q̃ eis inferre penã/secus de pena p̃ scie futuri casus. nam illa non est promotiua spũalis boni: & conducens ad profectum. Et si oĩno contẽdas posse promouere hois spũale bonum/nullum incõueniens est admittere q̃ cum eo moderamine & qualitate cooperationis ad humiliationem & mentis magis feruidam erectionẽ in deũ/possit deus sic aliquem prescium facere sui futuri casus/nõ in penam cuiuscunq̃ culpe/vt factum videtur Petro prenũciante dño futuram eius negationẽ. nec hoc est õ argu. Etiam doct. 4. dist. 2. sniam. s. Bona. Tho. & aly. ponũt differẽtiam inter reuelationẽ futuri casus angeli & hois: qz angelus cadit irreparabiliẽ & sic ex reuelatione cogeretur desperare/ secus de hoie. Ad confirmationẽ Hiero. in Eze. cõmemoratis duobus testimonijs. Exodi. 20. & 34. ca. q̃bus deus ꝯ visitare pctã patrum in filijs vsq̃ ad terciã. & c. Et nos inq̃t vsq̃ in pñtem diẽ putabamus duo testimonia exodi q̃ supra posuimus nõ esse parabolã: sed simplices explicare sniam. Et q̃ q̃ nõ auderemus ꝯpiã dicere/nec vas fictile loqui ad figulum quare ita me fecisti/scandalũ tñ patiebamur q̃ iniusticia videretur dei/aliũ peccare & aliũ luere pctã/si enim reddit pctã patrũ in filios vsq̃ ad terciã & quartã gñationẽ/iniustũ videt vt alius peccet & alius puniat. Sed ex eo qõ sequitur hys qui oderũt me/cõminatiõis siue precepti scãdalũ soluitur. nõ enim ideo puniũtur in. 3. & 4. gñatione: qz deliquerũt patres eorũ cũ patres potius qui fuerũt petores puniri debuerũt/sed qz patrũ fuerũt emulatores & oderũt deũ/. hereditario malo/ & ipietate iramos q̃q ꝯ radice crescẽte Et ex hoc riidet hereticis q̃ ex ℔ deũ legis & ꝓphetarũ argue

bant bonum non esse. Hāc sententiaz Hie
ronimi refert ⁊ sequitur magister.36.dist.2.
sententiaruz Et Gratianus de pe.distin.4.§.
fi.scilicet Hys auctoritatibus. ⁊c. Augusti.
sexto contra Julianū circa finē soluens ar=
gumentuz Julia.ex textu Ezechielis.18.qō
Achillē reputauit ⁊ isolubile/ad pbandū q
parvuli nō cōtrahūt originale pctū. qz filio
portaret iniqtatē patris. Nō intelligis inqt
hāc esse pmissionē noui testamēti ⁊ spiritaliū
hereditatis ad alterū seculū ptinētis. Id.n.
agit gra salvatoris vt paternū cirogphū de=
leat.⁊ vnusquisqz pro se rationē reddat. Hys
in veteri testamēto filius tenebatur delicto
patris probat per multa testimonia qz peccā
te Cayn i eius filiū.s. Chanaan vindicta p=
lata est Genes.9. Et pro delicto Salomonis
filius eius diminutiōe primonij ē punitus:⁊c.
regū.11. Item humilitate Achab a domino
impetrauit vt sui peccati pena i posteros dif
ferret.3. Regum.21. Item scriptum est/red
dis peccata patrum in filios ⁊c. Sed carna
lis generatio etiam populi dei pertinens ad
testamentum vetus:parentum peccatis ob=
ligat filios.spiritalis autem generatio sicut
hereditatem ita penaruz atqz premioruz cō
mutationes promissionesqz mutauit/quod
prophete in spiritu pruidentes ita dixerunt/
sed apertius Jheremias/in diebus illis non
dicent vltra patres comederunt vuam acer
bam/ ⁊ dentes filiorum obstupuerunt: sed
vnusquisqz in iniquitate sua morietur om=
nis homo qui comederit vuam acerbaz ⁊c.
Jheremi.31. Deniqz ne nos mouerent/ que
supra memorata sunt:⁊ huiusmodi de red=
dendis in filios peccatis parentum/ne huic
prophete cōtraria viderentur:soluit istā que
stionem molestissimam coniungendo ⁊ di=
cēdo/ecce dies venient dicit dominus.⁊ cō=
summabo domui israhel ⁊ domui iuda te=
stamentum nouum non scōz.⁊c. In hoc igi
tur testamento nouo deleto per sanguinem
mediatoris cirographo. incipit homo pa=
ternis debitis nō esse obnoxius renascendo
qb⁹ nascēdo fuerat obligatus:ꝯ Aug.vbi su
pra.plani⁹ soluit li.q. Josue.q.8.dicēs hoi p=
ceptum currere/non occidetur filius pro pa
tre.deutere.24.sed longe secretiore iusticia
iudicat deus qui potens est etiam post mor
tem(quod homo non potest) liberare vel p
dere/visibiles igitur afflictiones seu mortes
qui hys quibus ingeruntur ⁊ obesse ⁊ pro=
desse possunt/nouit dñs in occulto prouidē/
tie sue quēadmodum iuste quibusqz dispen

set/etiam cum alioz peccata in alys videtur
vlcisci/penas vero inuisibiles/ que non nisi
nocēt/⁊ prodesse non possunt/ita nullus deo
iudice pro alienis pctis luit/sicut hoīe iudice
luere nullus nisi pro sua culpa istas visibiles
deberet/hoc enī precipit homini iudici deus
in hys que ad humanū iudiciū pertinent vi
dicanda. Et ḡ eodem li.q.9.dicit Josue non
humano sed prophetico spū interpretatū/fi=
lios qui patris peccato immunes erant:etiā
debere occidi. Nec ideo sane credendum est
eos pro pctō patris/a quo innocentes erant
etiā post mortē supplicys inferni ignis incē
sos. Quo ḡ iudicio dei vel mia/fuerit moz
irrogata vel filys huius vel illis.36.viris:cū
oēs ab eo peccato alieni fuerint latet apud
eū apud quē nō est iniquitas. Ex hys Alex.
de Ha.3.parte.q.43.mēb.4.art.1.distinguit
duplicem penam/quedam est nocens ⁊ non
conferens.alia conferens ⁊ nō nocens.secū
da punitur vnus pro alio:nō pria. Itē Greg.
15.moralium.c.81.qui praui parentis iniqui
tatem imitatur:etiā ex eius delicto constrin
gitur:vt non solū sua que addidit/sed etiam
patris pctā persoluat/cum vys patrū quibus
iratū dñm nō ignorat.etiā suā maliciā adiū
gere nō formidat. Et iustū est vt q vias iniq
parentis nō timet imitari/cogatur in vita p
senti etiā culpas parētis iniq exoluere. vñ ⁊
illud dictū/aia patris mea est ⁊ aia fily mea
est/aia que peccauerit ipsa morietur/ qz i car
ne nonnūqz etiā ex patris pctō perimuntur:
deleto aūt originali pctō/ex parentū nequi=
cia in aia non tenetur. Quid enī est q̄ puuli
plerūqz a demonibus arripiuntur:nisi q̄ ca
ro fily ex patris pena mulctatur.⁊c. Cuve=
ro prouectiores fily ex parentum culpa feri
untur quid aliud apte datur intelligi:nisi q̄
illoz etiā penas luunt quoz facta secuti sūt.
vnde ⁊ recte ōz vsqz ad terciā.⁊c. ¶ Ex hys
oibus q̄ huis multū varie sensisse videtur do
cto.scti/⁊ b. Piero.occultū scandalū passus:
donec verbum dñi de visitandis parentum
pctis in filios.⁊c.intelligeret esse parabolaz
quod meo iudicio nō satis pbat passus ille
Ezechi.cum solū dicat parabolā esse illud di
ctum populi Israhel parētes comederūt vnā
acerbā.⁊c. Colligo nihilominus hanc solutio
nē:q̄ dñs non punit quēqz iustū pena gehē
nali vel spūali pro alio post noui testamenti
confirmationē per mortē seu sanguinē xpi.
Et hoc promisisse videtur Ezechie.18.⁊ Jhe
remie.31. ante hoc omnes ad minus pena
dāni puniebātur pro peccato Ade in limbo

donec precium redemptionis esset exolutus
Et dico notanter iustum/vt excludam par=
uulos recenter natos/qui originale ex pecca
to primi parentis contrahunt. Sed pena tē
porali huius vite frequenter punit innocen
tem ⁊ iustū pro alterius peccato. Nā sicut ad
probationē nō subsistente alia causa/ que pe
nalia sunt iustis sepe infert:ita subexistente
motiuo videlicet alior iniquitate quib⁹ san
guinez loco vel fauore iungimur/nos pena
simul inuoluit ¶ Ad scōm/⁊ primo ad ver=
bum Abrahe.non est tuum hoc qui iudicas
oēm terram.vt perdas iustuz cum impio/in
tendit Abraham hoc non esse dei fm abun
dantem gratiam/qua regulariter tractat ho
mines/ vtiq; tñ est dei fm iusticiam/ ⁊ ideo
vltra denarium iustorū non descendit/ cum
tñ alias eque inconueniret deo fm iusticiaz
vnicum iustum perdere cum impys/sicut de
cem/ūmo vt patet ex.c. sequēti nec liberasset
deus vtiq; iustū Loth:non recordatus Abra
he.i.in gratiam eius. Ad verbum Jhere.⁊
Malachie/ pcedit de populo/⁊ regularit̄/cū
.s.deus pro culpa prioze non decreuit certaz
penaz inferre in presenti tempore/secus qñ
pena est decreta non solum cōminata/sic nu
meri.14.penam paterne idolatrie debebāt
ferre filij eor vagando ī deserto.40.annis/
donec consumerentur cadauera parentum/
sic contra Moysen pro pctō diffidentie ad
petrā in oreb decreta fuit pena/q; terram p
missionis ingredi non potuit/nume.20. de
ß ī c.nabuchodonizor.h.cū supna idignatio
.23.q.4. Ad verbum Thobie ⁊ ecclesiastici
dico hoc regulariter/nisi saluti nostre aliter
expediat/sicut Paulo stimulus carnis.2.ad
Chorin.12.⁊ fm aplm ad Hebre.11.alij di=
stenti sunt non recipientes redemptionem
vt meliorem inuenirēt resurrectionem. Ad
tertium fateor q; aplꝰ loquitur de acceptio
ne psonarum cōiter dicta/q̄ ōt vnius psone
acceptionem pre alia in remissione penaruz
vel retributione premior/⁊ nō de acceptiōe
specialiter dicta que dicit preacceptionem ō
debitum/deus aūt quia solus princeps ⁊ do
minus oīm nulli de aliquo debitor nisi ex p
misso / posset vni remittere penam non al=
teri sine iniuria/sicut princeps terrenus sine
vicio acceptionis personarum potest vni re
mittere penam cuius non oibus:secus in iu
dice inferiore qui subditus est legibus/maxi
me cum pena est ipsi applicanda/oīs autem
pena gehennalis debetur deo.g̃.⁊c̄.sed vult
solum aplus non esse talem acceptionem p
sonarū apud deum in retributione post hāc
vitam/secus in hac vita:vbi ex eque perdite
viuentibus vnum conuertit non aliū/vnuz
acriter flagellat non aliuz:⁊ hoc volunt scti:
q; hic non est tempus retributionis vt.s. ad
proportionē meritor dona largiatur vel in
ferat penas. Et cum in effectu ō hoc replica
tur/q; sic perit via iudicandi super grauitate
delicti ex acerbitate pene/ō Hiero.in d.c.nō
afferamus/dico cum iurisperitis q; exceptio
firmat regulā:regulariter delictum siue cō=
missum est grauius quod est acerbius vindi
catum:sed fallit in sola pena presentis tēpis
quā deus nonnunq̄ ad exercitium virtutis
suis electis infert aliqñ ad purgationem.ali
qñ ad manifestationē glorie dei/vt patet.4.
sniarum.dist.15.

Secundo inquirendū est/an is ob
cuius offensam plaga populum
obruit:teneatur populo innocen
ti ad dānor reparationez. Et ar
guo q; sic/ Primo/quicūq; causaliter aufert
rez proximi detinet vel detineri facit/nisi iu
sta causa faciat:tenetur ad restitutionem/vt
est oīm doc.snia.15.dist.4.limitātiuz ex hoc
sniaz per hos versus explicatā. Jussio/ consi
liuz/consensus/palpo/recursus/participans
mutus/nō obstās/nō manifestās.currere cū
fure faciunt furtiq; reatum:q; videlicet faci
unt furti reatum quo ad participium crimi
nis qualitercunq;/sed non inducunt restitu
tionis obligationem /nisi cā fuerint deten=
tionis vel ablationis.g̃. Preterea/consules
seu rectores qui alieno principi recusant red
dere quod per iniuriam est ablatum/vel vin
dicare negligant/quod a suis improbe actū
est:dant ipsi principi iustam causam belladi
seu inuadendi.23.q.2.c.oīs/⁊ tenētur ciui=
bus qui propter offensam eor patiuntur ad
oīs damni reparationez/g̃ silr cum dāt deo
causam percutiendi quacunq; plaga pplm:
tenētur.⁊c̄. Et confirmatur/qz talis causaliē
ledit proximum ⁊ aufert dando causam ab
lationi. magis q̄ si bouez coznupetaz ab he
ri ⁊ nudiustercius non recluserit/⁊ ille quē=
piam interfecerit/vel sicisternā foderit ⁊ nō
operuerit:qui absq; dubio tenetur ad dam=
ni reparationē exodi.21. Secūdo confirma
tur/quia talis peccat in oēs qui propter ipm
dānificantur.⁊ non solum ō charitatem/qz
sic etiā peccat quicunq; damnificationem p
hibere potens non prohibet/g̃ ō iusticiam ⁊
non solum ex omissione quia non impen=
dit mīam.⁊ per oīs tenetur ad restitutionē

Tercio confirmatur ys propter cuius offensam damnum datum est/ occasionem damni dedit: sed qui occasionem damni dedit damnum dedisse videtur de iniurys.c.fi.g. tenetur dãna data reparare. In oppositũ arguo:nulli tenemur ad restitutionẽ ex ablatione nisi sit iniuriosa:sed blasphemũ est suspicari vel dicere q̃ deus auferẽdo facit alicui ĩ iuriã:g̃ ex ablatione quã facit de⁹ nemo obligatur ad restitutionẽ. Et ꝯfirmatur:qz sciẽti ⁊ cõsentiẽti nõ fit fraus neqz dolus. vt est re. iu.li.6.sed ĩ ablationẽ quã facit deus quisqz consentire tenetur/⁊ cõsentit actu elicito vl̃ debito/cum teneamur velle vt dñi voluntas in oĩbus fiat/iuxta orationem dñicam g̃. Et põt ex eodẽ fũdamẽto sic argui. oĩs ablatio que inequalitatẽ iusticie continet furti noĩs cõprehenditur/⁊ furtũ cõmittitur dño inuito.g̃ cum in ablationẽ quã deus facit nemo possit saltẽ licite esse inuitus:sequitur q̃ ablatio a deo facta non est ꝯ equalitatẽ iusticie seu iniuriosa. In hac questiõe duo sunt que perplexã videntur facere materiã ⁊ intricatam/cum ĩ ꝯrias partes apparentiã magnã inducant. Primũ pro parte negatiua faciẽs est/quantumlibet quis dederit cãm substrãctionis gratie/non facit illi cui subtrahitur iniusticiã:patet qz substrãctio gratie iniusticiaz non continet/alꝯ gratia esset debituz: vnde siue ex odio seu quocũqz respectu substraho Johanni gratiã quã bucusqz ei feci/peccare possum in eum cõtra caritatẽ/ ſz iiusticiã nõ facio/Et ideꝫ videt q̃ũcunqz apud principẽ psuasero vel effecero:vt gratiã ĩ Johãne nõ cõtinuet/ſz q̃cquid habem⁹ /grã dei est/ergo dãdo causaz vt deus aufer at nõ obligamur ad restitutionẽ. ¶ In ꝯrium est/qz dãs causã damnificationi apud deum/iniuste damnificare videtur quẽadmõm dans p offensam suã pricipi ẽreno causã iferendi bellũ/iiuste damnificat/non obstante q̃ princeps ille ex iusta causa damna inferat sine iniuria/vnde sicut ibi manu dãnum inferens ad restitutionem nõ tenetur/ſz alius tenet q̃ dat causam/sic in pposito / deus iuste infert/⁊ q̃ dat causam iiuste/filꝯ oĩs depdatio fit a deo pncipaliter ⁊ iustissime/iuxta illud. Si ẽ maluz in ciuitate qõ nõ fecerit dñs Amos tercio/si pro non/sicut ibi si introibũt ĩ requiẽ meam vnde glosa/sicut ea que superius memorata sunt nõ fiẽt/nisi certa cã extiterit/ ita nõ erit tribulatio nisi a dño venerit/hinc Esaie.45. Ego dñs ⁊ nõ alter formãs lucẽ ⁊ creãs tenebras/faciens pacem ⁊ creans malũ/⁊ nihilomin⁹ alius manualiẽ depdationẽ faciens restituere obligatur/⁊ iniusticiam facit. ¶ Pro hui⁹ solutione ẽ aduertendũ q̃ duplex est cã damnificationis.ſ.priuatiua sicut nauta p suã absentiã est cã piclitationis nauis/⁊ quedã ẽ positiua sicut is q̃ manu euertit nauẽ. Quo ad primuz sicut is q̃ adhibita medela sanari potuisset/mori ꝯ ex defectu iuuaminis ⁊ tũ a cã intranea moritur/sic deseuiẽte manu dñi in nos q̃ per hoĩs intercessionem auerti posset si murũ se erigeret pro domo israel dicimur/pcuti ex defectu iuuaminis ⁊ per causã quãdã priuatiuã.⁊ cõtingit hoc tripliciter. ¶ Primo non pstante eo opẽ qui ad hoc mime tenet/vt si ĩ sodomis facte fuissent virtutes q̃ in Capharnaũ facte fuerunt:fortasse mãsissent in hanc diem ⁊c. Mathei.11. perierũt g̃ ex defectu iuuamis qõ deus g̃tiose adhibere potuisset/sed vt nõ tenebatur:ẽt nõ adhibuit. Itẽ pugnante israꝯ cõtra Amalech Exodi.17. Remittẽte paululuz manus Moyse/vincebat Amalech ⁊ vincebat Israel/ q̃ diu vero man⁹ extentas habuit Moyses ad deum/vincebat Israel/ Moyses nõ ꝯ peccasse p fatigatiõe remittens manus.ita vincebat Israel ex defectu iuuamis p Moysen adhibẽdi/ad qõ saltem pro tũc nõ obligabatur/priusq̃z sciret ex manuũ remissione/israꝯ tale detrimẽtum eẽ obuenturũ. ¶ Scõo fit qñ is omittit ferre opẽ q̃ ad hoc tenet sola lege charitatis/vnde sic in fame vel alia necessitate tenemur ad corporalẽ elemosinã/nõ min⁹ cũ plagã grassari videm⁹ in ppꝯo/⁊ bello atteri patriã ⁊ icendio vastari:tenemur ad elemosinã spũalẽ p releuamie paupeꝛ ppꝯi. ¶ Tertio cõtigit qñ is omittit q̃ speciali lege puta ex officio vl̃ iti pẽdio ad defensionẽ ppꝯi/p arma spiritualia tenet. Juxta hoc ad sciendũ quis hozum ad restitutionẽ obligatur.pono tres ppositiões Prima.q̃ prio mõ est cã p̃uatiua plage neqz peccat neqz obligat ad restitutionẽ/patet qz qui sic possit obuistere dãnificationi alteri⁹ ĩ temporalibus ⁊ nõ facit si tps est seu casus/ pro quo seu in quo non tenetur/neqz peccat neqz ad restitutionem tenetur.ĩmo nec proprie dicitur causa priuatiua / nisi cum debet seu obligatur impedire ⁊ non facit:vt quãtumcũqz peritus nauta potuisset seruare nauem que perijt in mari Hispanico/si non sit eius cure commissa non proprie dicim⁹ ipz sua absentia causam fuisse submersionis illius. ¶ Scõa propositio. Qui scõo modo est causa priuatiua plage peccat nõ impediens:

sed restituere non tenetur/q̃ peccat patet/qz per casum omittit in necessitate proximozũ dare elemosinam quando propter necessitatẽ ad hoc tenetur/de quo seruit illud Mathei.25.esuriui ⁊ non dedistis mihi manducare.⁊c. Unde colligitur manifeste:q̃ nõ solum tenemur ad elemosinã in extrema necessitate corporis:cum vtiqz fine illo imminet mortis periculum:sed etiam in necessitate arcta.vt recte tradit dominus Petrus de palude dist.15.4. Et q̃ non teneatur restituere patet ex simili de elemosina corporali.nã qui in necessitate recusat mutuuz tradere indigenti:non propterea tenetur dãna reparare que alius ex defectu pecunie incurrit. Si militẽ qui in necessitate non dat cibuz fame morienti/peccat quidem ⁊ interpretatiue siue priuatiue occidit. Non tamen tenetur ad restitutionẽ acsi manu vel cõsilio aut als cauſaliter ⁊ positiue occidisset.imo vt deduxi in materia restitutionũ quamuis dolo quis desistat obuiare damnis aliozum:non propterea obligatur ad restitutionem. ¶ Tercia ꝓpositio/qui tercio modo est priuatiua causa plage vel damnozum in populo/ non solum peccat contra charitatem:sed etiam cõtra iusticiam:⁊ tenetur damna reparare que populo inferuntur ob carentiam debite defensionis. ¶ Patet manifeste quia milites conducti ad defensionem tenentur resarcire omnia damna que conducentibus per eozum negligentiam vel non debitam defensionem obueniunt. Unde nauta conductus ducere nauem ad certum locum si per eius absentiaz vel negligentiam nauis periclitetur/tenetur de mercibus ⁊ naue perdita ad reparationem. Similiter quia regis officium est patriam ab inuasozibus defendere furta cohibere.⁊c.c.regum officium.⁊.c.rex debet.23.q.5. ideo damna que in talibus cõtingunt ex regis negligentia:tenetur reparare. Ex hoc sequitur corrolarie. q̃ aliquotiens vir ecclesiasticus tenetur laycis reparare dãna que pro suis peccatis eis infert deus/puta requiruntur ad temporalem penaz pro culpis dimisis:vel ĩ quibus adhuc sunt: quam deus non inferret nisi vir ecclesiasticus iuxta officij sui debitum negligeret populum defendere.patet exemplariter de milite conducto ad defensionem ab eo qui inuaditur bello iusto:is enim si operas debitas impendere neglexerit:tenetur de damno.ecclesiasticoz autem beneficia sunt stipẽdia propter que obligantur ad defensionem populi ⁊ portare eozum peccata apud dominũ/numeri.18. Filys Leui dedi omnes decimas pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo federis / vt non accedant vltra filij israel ad tabernaculum:nec cõmittant peccatum mortiferum/solis filiis Leui mihi in tabernaculo seruientibus ⁊ portantib̃ peccata populi/ Et quid est domini q̃ nos laici de mãmona iniquitatis amicos faciunt/nisi vt eos cum defecerint recipiamus ĩ eterna tabernacula nostra. Luce. 16. Consimiliter propter defensionem:vt sepem obiciam̃ diuine iracundie ⁊ impediat plaga percuti populuz. Ezechielis.22. Et quesiui de eis virũ qui interponeret sepem et staret oppositus contra me pro terra ne dissiparez eam:⁊ nõ inueni ⁊ effudi super eos indignationẽ meã Ecce quomodo beneficiuz datur propẽ officium de rescriptis.c.fi.libro.6. non quidez vt putamus verbale tantum:⁊ quod ex ecclesie institutione oze pronunciam̃/ sed ꝓpẽ officium/taliter factum/vt scilicet valeat ad supportandum peccata populi ⁊ eos contra diuinam iracundiam defendendam.

¶ Si sit causa positiua operans seu faciens ad punitionem aliozum/ hoc contingit tripliciter/vel dat causam vt puniãtur pro suis proprys sceleribus:vel pro scelere alieno/sic q̃ peccatum vnius inuoluat simul alium ad penam/vel tercio vt mixtim puniantur pro iniquitate propria ⁊ simul aliena. Si primũ hoc ꝛtingit quadrupliciter. ¶ Primo dãdo etiam causam sceleribus ⁊ ex consequenti flagello seu pene/sicut inducẽs aliũ ad furtũ est causa suspendij eiusdem ⁊ de hoc ĩ tercio articu. ¶ Secõdo remouendo prohibens sicut tollẽs asseres super quos lapis quiescebat ẽ causa descẽsus lapidis. Sic qui enormitate criminum vel multiplicitate tollit a ciuitate vel loco presidia angelozum est causa deprecationis ⁊ plage ciuitatis/de hoc Jeremie 51. Curauimus Babilonem ⁊ non est sanata/reliquamus eam ⁊ eamus vnusquisqz in terram suam/quoniaz peruenit vsqz ad celũ iudiciuz eius ⁊c. Et Esaie.5. De vinea expectata vt faceret fructum fecit labruscas/auferinquit ab ea sepem:⁊ erit in conculcationem/sepem (glosa) idest presidia angelozz. Similiter quoniaz viri iusti placentes deo seruant locum ab excidio/de quo Ambrosiꝰ libro de Abraham patriarcha tractãs illud Genes.18. De precibꝰ Abrahe pro zodomis/ hic discimus quantus murus sit patrie vir iustus/⁊ quemadmodũ non debeam̃ inui-

dere vel temere derogare bonis: quoꝝ nos fides seruat/iusticia ab excidio defendit. Itē Jeremie 50. Circuite vias Jherusalē ⁊ querite in plateis eius /si inueniatis virum faci entem iudiciuꝫ ⁊ querentem fidem: ⁊ pro picius ero ei. Hieronymꝰ exponit ei scilicet ciuitati Jherusalē. Item Ezechielis. 22. Et quesiui de eis virum qui interponeret sepez ⁊ staret oppositus cōtra me pro terra/ ne dis siparem eam ⁊ non inueni ⁊ effudi ⁊c. Qui ergo pellit viros tales/ vt religiosos reforꝫ matos vel ipedit correctiones debitas quē bomines iustos ⁊ bonos fiunt/ille per viaꝫ remouēdi prohibēs est causa omniū malo rum que per eos fuissent ipedita. ¶ Tercio fit dando causam fine qua nō/ verbi gratia: si complet numerum scelerum: vltra quem non decreuit parcere deus. de quo Gene. 15. dixit enim dñs Abrahe: qꝰ peregrinum fo ret genus suum in terra nō sua/ ⁊ subycient eos seruituti ⁊ affligent eos quadrigētis an nis: verum tamem gētem cui seruituri sunt ego iudicabo. ⁊c. generatione autez quarta reuertentur huc: necdum enī īplete sunt in iquitates Amoreorum vsqꝫ ad presens tps. id est nondū peruentum est ad eam sceleruꝫ multitudinem: post q̄ decreuit eos de terra sua deycere. sic Amos primo sup tribus sce leribus damasci ⁊ super quatuor nō cōuer tam eum/ de quo Hieron. in prologo/ super tribus sceleribus/ ⁊ super quatuor non con uertam eum tercio peccatorum indulgenti am deum posse dare significat. quē quarto eadem peccata admittentibꝰ nec indulgen tiam nec penitentiam daturum annunciat. Nam per ignis similitudinem quē in predi ctas gentes immittendum predixit/ grauez atqꝫ irreuocabilem dei iram ad euersionez earūdem ciuitatum pcessuraz: voluit demō strari. Quarto fit orando īprecando seu ma ledicendo vel arte nigromantica / vel alias demonum adiutorium inuocando. Oꝝ aūt deus ad imprecationem seu maledictionez aiterius/ aliqñ aliū puniat pro suis peccatis/ quem alias non esset puniturus/ patz eccle siastici. 4. Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram/ ⁊ non relinquas querentibus tibi retro maledicere/ maledicentis enī tibi in amaritudine anime exaudietur depcatio illius/ exaudiet enim eum qui fecit illuz. Et ecclesiastici. 35. Non accipiet domin⁹ psonā in pauperem/ ⁊ personā lesi exaudiet ⁊ infra Nōne lacbrime vidue ad maxillam descē dunt/ ⁊ exclamatio eius super deducētē eas a maxilla enim ascendunt vsqꝫ ad celum/ ⁊ dominus exauditor non delectabiꝫ in illis. Et planius ecclesiastici. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum/ maledictio autem matris eradicat fundamenta. Uñ ⁊ diuin⁹ ille Plato. 11. de legibus. Edippus cōtēptus a filys ea illis impcatus ē/ que exaudita ef fectaqꝫ a dys ab oībus ferūtur ⁊c. quib⁹ ap tissimū factū est/ a dys preces parētū aduer sus filios exaudiri/ nihil enī impcatione pa rentū non iniuria perniciosius filio/ ⁊ con trario bene fieri eis cū parentes honorant ⁊ eisdem obediunt/ maledicere autē peccāti bus zelo iusticie licet/ non aūt zelo vindicte/ de quo per Gratia. 24. q. 3. cuz ergo. in fine/ sic preceptum erat filys israel vt sex tribus starent in monte Garisim vltra iordanez ad benedicendū obseruantibus legem/ sex ve ro ad maledicendum non obseruātibus in monte Hebal. Deutrerono. 27. Sed quan do fine causa maledicit: procedit illud puer biorū. 26. sicut auis. ⁊c. sic maledictū frustra prolatū in quēpiam/ superueniet puta in eū qui maledicit. ¶ Istis premissis pono hanc ppositionē/ qualitercūqꝫ quis dederit causā vt deus populum puniat soluz pro proprys peccatis/ non tenetur ad restitutionez q̄ uis zelo vindicte: vel alias animo nocēdi id p uocans ⁊ faciens in caritatem ⁊ ō proximū peccet/ secus cum īmediate procurat a dya bolo illū puniri q̄qꝫ ī nullo homini nocere possit/ nisi a deo ad id acceperit potestatem/ Prima pars pz/ quocūqꝫ aio q̄s pcurauerit iusticiā punitionis fieri non tenet ex hoc ad restitutionem/ sicut nec iudex ipse malo zelo iusticiam punitionis faciens/ executio enim iusticie iniuriaz nō continet/ vide circa lb de sētētia iniusta ex aio que tñ est iusta ex causa ⁊ ordine. 11. q. 3. Epūs. sed deus ē iudex oīm causarum ⁊ rerum/ ergo qui procurat vl dat causam vt alios puniat pro suis peccatis et non pro alienis/ quāuis iniquo animo id fa cit ⁊ contra caritatem/ nō tenetur ex hoc ad restitutionez. De eodē exemplificari potest/ si quis odio gentis inducat regē vt illi bellū moueat ex iusta causa quā contra illū habz: peccat cōtra caritatē/ sed nō obligat illi gēti ad restitutionē damnoꝝ. ¶ Scda pars patz qz sicut priuatus iniuste punit hominez pro peccato/ eadē etiā pena quā infert iudex/ ⁊ in iuste ex illa cā iniurie depredatur patriā / ex qua hoc iuste ⁊ licite facit princeps/ ita consi militer procurans hoc fieri/ iniusticiam fa cit ⁊ tenetur reparare totum damnum. sic q̄

immediate procurat per demonem damna inferri. Nec obstat q̃ demon non potest nisi permittente deo ⁊ coagente: quia sic nec homo potest cuiq̃z nocere vel damnum inferre/ nisi deo permittente ⁊ eodem principaliter agente. Ex hoc patet q̃ subtrahentes per maleficia lac vaccarum: vel inficientes blada: ⁊ huiusmodi tenentur reparare damna que intulerunt/ perinde acsi medio hominis damna intulissent. Sed contra istud videtur/ qui pellit milites conductos ad defensionez eorum qui inuaduntur bello iusto: tenetur ad restitutionem damnorum eque vel magis q̃z milites conducticy: cum per eorum negligentiam damna inferuntur. Et ille solum ē causa damnorum que iuste inferuntur ⁊ tanq̃z remouens prohibens: ergo cōsiliē qui pellit sanctos viros de patria: vel presidia angelorum qui nos peccatores tuerentur: cōtra diuinam iracundiaz consimiliē tenetur de dānis/ que tamen deus iuste pro peccatis nostris infert. Preterea non solum qui iniuriā fecit principi pro qua est ei iusta causa inferendi bellum: sed etiam q̃ impedit correctionē vel satisfactionez iniurie vnde princeps placaretur ne bellum inferret: tenetur ad damnorum reparationem: ⁊ talis remouet prohibēs/ g̃ consimiliter qui impedit correctiones peccatorū fieri vnde pacaretur deus: ne saltem plagaz inferert q̃uis pro peccatis ipsius populi videtur obligatus ad restitutionez. Nec releuare videtur si dicatur/ hec presidia angelorum ⁊ iustorum hoīm sunt presidia gratiosa non conducticia: iam repellēs solam gratiam non videtur facere iniuriaz: tum quia auferendo alteri gratiam tercy bene ago contra iusticiam: vt si aufero quod est eius sine prefixione termini/ vel cum prefixione termini cōmodatum: facio ⁊ domino rei ⁊ commodatario iniusticiam. Respō deo/ aliud est pellere imediate seu remouere prohibens/ aliud perditionis merito vel imprecatione efficere apud deum vt ipse remoueat. Primo casu admitto ipsū teneri ad restitutionē/ secundo non/ qz solum est causa vt deus substrahat suaz gratiam presidy: ⁊ g̃ ad restitutionem non magis obligatur q̃z si impetrem odio Joānis vt Petrus ab eo repetat mutuum vel commodatum: vel si ego qui sum socius Joānis prouoco Petrum: ⁊ ex hoc moueatur Petrus reuocare illam g̃tiam a Joanne: vnde isto secūdo modo remoueo seu pello ꝓhibens per iniquitatem: cum malo animo impetro: sed non per iniusticiam/ ⁊ sola iniusticia obligat ad restitutionē. ¶ Si scōm principale puta si dat cautiones quare punit populus pro scelere alieno/ vt peccatum vnius etiam alios ad penam iuoluat/ hoc fit duplr/ videlz ꝓ viam meriti/ qz videlz diuinā maiestatē offendēs puocat. sicut iniuriā faciēs terreno principi/ illū puocat ⁊ inducit bello patriā ipetere/ sic offensā patris vidicat i filios: ⁊ iniquitatē vni⁹ socioꝝ i re cōi vtriusq̃: hoc mō vastate fuit merces ⁊ naues omnes Josaphat ꝓpter socy scelera videlz Ochosie. 2 paralipo. 20. Secō fit per viā iusticie: ⁊ precuz seu ipetrationis. Et hoc iterū duplr. Prio ipetrādo ⁊ petendo id in quo pplus damnificabit/ nō tñ ex itētione damni alterius/ De hoc. 1. Re. 8. petentibus regem predixit dñs ius regis/ ius inq̃z vsurpatiuū seu ius cogēdi: q̃ tollet filias ⁊ filios agros vineas ⁊ oliueta vestra tollet ⁊ dabit seruis suis: in qua abiectione dñi ⁊ ꝓfectione regis gens tota dānificata fuit: ⁊ videntē talia orātes teneri: sicut medicus Antidotum cōsulēs ꝓ iperitiā vñ corp⁹ vel mēbrū lediē: ⁊ iuris peritus i quo cā pditur. Secō ex itētione ⁊ aio dānificādi ⁊ maledicēdi alteri/ vel orando q̃ dominus ei aduersē ⁊ ifortunet. ¶ Circa hoc membrum pono hanc conclusionem. Ds pro cuius peccato innocēs a deo percutit: siue per viam meriti siue per viam instantie ⁊ precum/ tenet de omni dāno q̃ deus ꝓ eius pccō innocentibus seu innoxys infert: ꝓbat/ qz ille pro cui⁹ offēsa ppls inocēs bello ipetit/ tenetur de ōni damno ppli innocentis. nā ppls inocens iniuste patit quātis princeps pplm talez iuste iuadat pro offensa rectoris vel forte principis seu ducis eorum: ⁊ qz iniuste patit oportet assignare a q̃ iniuste patiat/ ⁊ ē nō ille q̃ ex causa iusta bellū mouet/ sed is qui causaz dedit pro q̃ bellū iferī/ g̃ filr is ꝓ cui⁹ culpa inocens ppls a deo damnificatur ⁊ plagis atteritur) tenetur populo inocenti de omni damno. ¶ Preterea qui canez irritat ⁊ efficit vt aliuz mordeat/ q̃uis tñ ad manū nō tenuerit: ad min⁹ tenetur in factū actione/ imo ⁊ dño illius serui q̃ morsus ē tenet. l. aqlia. vt ē text⁹ i lege. Itē mela ff. ad. l. aquiliā/ g̃ q̃ irritat deum ⁊ prouocat vt ei⁹ pctō etiā inoxius puniat tenet de dāno innocenti illato. Qz autez maledicendo vel orādo aliquotiēs ipetremus innoxys dāna inferri videt. quia de⁹ ad ꝓbā seu ꝓ virtutis exercicio nōnunq̃z aufert sanctis hominib⁹ temporalia bona ad conseruationem humilitatis: vel meritorum augmentum: ergo ni

bil prohibere videtur quin aliquotiens id faciat.audiens malorꝫ petionem vel imprecationem seu maledictionē/sicut ⁊ pro offensa malorum iustos damnificat/semper tñ ad iustorum vtilitatē spūalē. Et istud exemplariē contigisse videtur Job primo/ ꝙ ad petitionē demonis Job in substātia fuit pcussus. ⁊ Math.8.demonibus petētib⁹ cōcessit ire in gregem porcorum:sup quo dicit glo.nisi ḋs more porci vixerit dyabolus non accipit in eum potestatem /nisi forte ad probandum: ergo ad probandum bene accipit.⁊c.

Sed ꝙ non teneatur ad restitutionem qualitercūq; apud deum cām dederit punitioni seu damnis iustorꝫ/ fortissime probatur hoc medio. Qualitercūq; quis effecerit apud terciū vt solam gratiā substrahat:non obligat ad restitutionem: vt patet quocunq; animo effecero apud Petrum vt repetat a Joanne mutuum vel commodatū/non obligor Joanni ad aliquā restitutionem. Sed a deo(vt supra argui)oia vt gratiam possidemus:⁊ q̄ si mutuum nobis creditum:g̃. Et confirmatur/charitatis est si quis sciat deum innocentibus penam seu damnū decreuisse/ orare ⁊ velle vt in hoc dei voluntas fiat:iuxta doctrinam Salua.in oratione dñica/fiat voluntas tua.⁊c. Math.6. Huius exemplum habemus actuum.21.prophetante Agabo/hec dicit spūsanctus.viruꝫ cuius est zona hec sic alligabunt in Jherusalem iudei:⁊ tradent in manus gentiū/cunq; rogarent Paulum discipuli ne in Jherusalē ascenderet/quid facitis inquit flentes ⁊ affligentes cor meum: non soluꝫ alligari in Jherusalē:sed mori paratus sum pro noīe dñi mei Jhesu/hoc audito quieuerunt: dicentes dñi voluntas fiat. Sed que predestinata sunt precibus futura: siue ante prenunciationem fuse preces fuerint siue post fūdātur:eque deus illa propter preces facit.23.q.4.obtineri/ g̃ licet orando procurare vt innocens qualis erat Paulus plagis afficiatur ⁊ damno/ ⁊ per cōsequens ex hoc ad restitutionē non obligatur. Secū do confirmatur/ qꝛ angelus princeps persarum restitit apud dñm angelo directori plebis israhelitice.21.diebus:⁊ tā valide vt nullus ei assisteret ex principibus: q̄ Michael princeps iudeorꝫ solus. Danielis.10.g̃ licet ī pedire apud dñm relaxationem populi innocentis (iniusta captiuitate detenti) ⁊ pari modo licet captiuitatē procurare ⁊ damna.

¶ Respondeo/ ad primuꝫ dico primo/ ꝙ regulariter dñs punit peccata:plagā per boēs inferendo/ qui damna ⁊ mortem iniuste inferunt/vt patet in bellis innumeris quibus attriuit populum Israel:⁊ seruitute qua illū pressit in Egipto:tandem visitans super his quorum ministerio vsus/populū percussit ⁊ attriuit.de hoc Esaie.51.in fi.⁊ Geñ.15. q̄q̄ igitur deus per se auferendo censeretur solam gratiam auferre/ nihilominus quibus vt ministris vtitur/ꝫ iusticiam quod innocētum est auferunt:⁊ sic petō nostro damus in hoc causam iniuste dānificationi. Et idez est cum a diabolo fit/dño non mādante:sed pmittēte. Et est intelligendū/ꝙ deus sic adducendo oppressores advindicādū alterius gētis petā non immittit eis propositū seu volūtatem malā:sed magis inflectit/vt cum proposuerint sibi velle subiugare alios. faciant hoc de populo cui est infensus/vt quo ad primam voluntatē malam fit permissiua causa tñ:sed quo ad inflexaz positiua/quemadmodū si ego hoiem qui proposuit interficere regnum anteqū panē sumat aut potum:ego orem vt laycum non sacerdotē occidat:aut turcā ⁊ non christianū. ¶ Scdo dico/suppo namus deū per semetipsum damna inferre vt videtur dum continet pluuiā:vel bladorꝫ modicū germē cōcedit:vel qꝛ parum farine continet modici valoris est: quāq̄ ⁊ hoc de monū ministerio frequenter fiat:quō ⁊ Job a demone ī tota substantia lesus ē. Hoc supposito dico/ꝙ deus infert iustis damna p se ipsum duobus modis. Primo propter solā vtilitatem ipsorꝫ:ad probandum vel humiliandum/⁊ fit per viā subtractionis gratie :⁊ qui orando daret causam apud deum vt sic fieret nō obligarē restituere: Scdo modo fit per viam commutationis vel per modū punitionis ⁊ vindicte:puniendo videlicet in eis peccatum consocy:vel cognati:aut superiozis/vel alias affectu vel loco coniuncti. ⁊ possumus hunc moduꝫ appellare viam belli/⁊ sic perinde est acsi terreno principi causam belli dedisset:vnde innocentes grauantur ⁊ de hoc secundo modo procedit conclusio. Et consimiliter dicendum est si ponatur deum per alios facere de suo mandato/ vt per sanctos āgelos vel homnies bonos: immo ⁊ de primo modo multi dubitarent. Sunt enim bea. Thōs. Scotus Richardus Palude ⁊ plures aly in ea snīa/ꝙ impediēs alium a promotioue ad beneficium vel officium/si faciat animo nocendi tenetur ad restitutionem. Secus si animo consulendi sue vtilitati vel indemnitati: sed de hoc dixi ali

bi:in materia restitutionū.satis est proposito nostro:cum aufert non quasi gratiaz/sed in vindictaz pro peccato:q̃ perinde tenetur ac si gratia nō esset/ꝛ perrarum est q̃ in tali dānificatione nō vtatur medio demonum vel hominum iniuste damna inferentiū de permissione dei:ꝛ non mandato. ¶ Ad primaz confirmationem dico/q̃ aliud est ante prenunciationem vel etiam post dare causam/quare velit deus innocentem affligere seu dāno afficere/qd̄ nō licz:sicut nec manu sine dei mandato damna ipsa vna cum deo inferre: aliud est orare/vel potius assensum adhibere ꝛ hoc expetere/vt voluntas dei in omnibus fiat. ¶ Fortes obycies de Delya qui oratione effecit vt non plueret super teraz annos tres ꝛ menses sex/in quo plures iusti pro alieno scelere videlicz ipsius domꝰ Achab puniti sunt:de hoc Jaco.vlti.ꝛ.3 Regū.17.similiter orauit.si homo dei suz descēdat ignis de celo ꝛ deuoret te. ꝛ quinquagīta tuos/quod ꝛ vsq̃ in secūdam vicem factum est.donec tercia veniēs curuaret genua sua ante Delyam/ꝛ peteret vt misereretur aie sue:in quo videntur innocentes etiā aliqui cōsumpti.de quo.4.Reg.1.Et.2.Regū.24.pro peccaco numeratiōis populi quod Dauid cōmiserat:data est Dauid optio triuz penarūm:vt vel septem annis esset fames ī terra:vel tribus mensibus fugeret aduersarios.nec posset resistere. aut trib⁹ diebus angelus dñi peste cederet populum/ꝛ quod illorum eligeret fieret/ꝛ elegit terciuz/in quo multos innocētes fuisse occisos appet ex ꝗ q̃ orās dñm dixit. Ego sum qui peccaui.isti qui oues sunt quid fecerunt:vertatur obsecro manus tua ō me.ꝛc.ergo licet oratione dare causam diuine volūtati ꝛ nō solum cōcomitanter:sed antecedenter p̃ viam causalitatis /q̃ꝗ̃ tempore semper posterius quā innocentes damnificentur. Respōdeo/ hec solum probant/q̃ de voluntate ꝛ assensu domini licet orando dare causaz dāni vel mortis innocentuz/imo sic liceret velle ꝛ manu interficere:vt in exemplo Abrahe qui iussus fuit offerre Isaac.gen.22.secus si oratione peccaminosa vel maledictione nitamur innocentis procurare damnum/vel mortez ꝛ nō fundimus ex iusta causa/puta qꝛ videmus deum velle vt oremus. Vel quia verisimiliter timemus:nisi innocens in malorū societate fuerit temporaliter cobercitus/seductus eoꝛ suasioni acquiescet ad malum/quo casu licet mihi orare id/sed nō manu inferre sine spēali assensu dei vel mādato: sed difficultas nostri articuli de hoc est qn̄ deus innocentem punit pro alterius pctō/an is q̃ deum offendens prouocat/teneatur damnorum que innocentes patiuntur pro eius peccato. Ad secūdam confirmationē de angelis vt habet magister sniarū.45.dist.4.adeo sunt superne veritati addicti. vt nihil absolute velle queant quod non prius diuina dicerunt voluntate implenduz/ eoꝛ ergo resistere est merita plebis hinc inde in conspectu dei adducere/ꝛ super adductis diuinā voluntatē ꝛ bonitatem q̃d debeat fieri/ꝛ solere Etiā licet in illa captiuitate iniusta quidā innocentes detinerētur vt Daniel ꝛ alij/ quia videbāt illis esse ad augmentū meriti/iusta ꝛ vera charitate poterant orare/vt sic detēri gloriosius triumpharent/ꝛ sic nō tangit presentem difficultatem que est dū quis suo peccato alium ad penā inuoluit. Etiā qui iusta ꝛ licita ratione dat causam dānis alioꝛ etiam que iniuste per alios malos vel demones inferuntur/qꝛ ipse non iniuste damnificat/ nō tenetur damnoꝛ/secus cum dat iniustā causam/sen cum alios innocentes ipse damnificat iniuste. Si tercio modo puta scelere suo est causa quare mixtim punitur populus p alieno ꝛ proprys peccatis:coniunctim sciliz pro vtriscq̃z. Et videbitur fortasse insolidum populo ad damnorum reparationē teneri. Qꝛ non est distinguere aliquam partē damnoꝛ//cuius suum peccatū non sit causa/sicut in tractu nauis non est assignare aliquā partem motus quin procedat causaliter a quolibet trahentium licet vt partiali causa: Jaz cum aliquis est causa totius damni tenetur in solidum de damno etiam si sit causa partialis tantum/vnde si vnus cōmittat primo offensaz in principē que sit iusta cā belli/ꝛ de inde alius consilez ꝛ atteritur vtriusq̃ offensa populus/q̃libet in solidū tenetur de oi dāno.vnde in.l.vulgaꝛ in.§.si duo.ff.de furtis ōr/q̃uis singuli tignū tollere nō potuerūt:qꝛ p parte singulos furtū fecisse dici nō potest/ totius furti singulos reos teneri/hic ī.c.sicut dignū de hoicidio doct.tradūt theoricā: Qꝛ consilium peruagatur omnem partez damni/non autem cooperatio: is qui consulit tenetur de omni damno/cooperans autez de ca parte damni solum quā intulit/ergo similiter in proposito:qꝛ crimen istius sua causalitate peruagatur omnem partem damni/sequitur q̃ in solidum de toto tenetur: pro eodem facit q̃ si plures trabem deiecerint ꝛ il

la aliquē oppresserit/omnes tenētur.l.aquilia.l.item Pela.§.si plures.ff. ad legem aquiliam. Nec obstat si dicas hoc in iure ciuili ōrationez pro cōi vtilitate receptum:vt de ꝑest textus in.l.ita vulneratus.§.si illud vnicum/pro exemplo tradens cum plures trabem alienam furandi causa sustulerint quā singuli ferre non possent/furti actione omnes teneri. Quāuis subtili ratione dici posset neminem eoꝝ teneri/qz neminem veruz fecit eam sustulisse:iam quod contra rationez pro communi vtilitate receptū est in aliquo casu/nō debet maxime in foro conscie vltra proprios terminos extendi/vt hic fieret/ extendendo ad ablationē boni aie: quod efficaciter nō aufertur maxime cum solum per nicie exempli aufertur. Primo/qz multis videretur Julianus nō recte exemplificasse/cū aliud sit sustulisse seu abstulisse: aliud solum abstulisse.sicut aliud est dictum Joannes trahit vel pellit nauez/z solus trahit vel pellit/ alias nullus equorū diceretur trahere currum sed tm̄ omnes simul. Sed istud est non satis reuerēter sentire de iuris prudentibus Ideo aliter dico/q̄ in penalibus ad rigorez z subtilem rationē inuestigandi strictior debet fieri interpretatio tanq̄ꝫ in odiosis:q̄ꝫ in alys/iuxta regulā odia:in sexto z notata doctoꝝ ibi.iam actio furti est penalis/z ergo licet vnus satisfecit:alius non liberatur/vt cō similiē in actione legis aquilie.l.item mela .§.sed z si seruum/secus in actione rei persecutoria vt in condicione furtiua.C.de condici.fur.l.1.z ibi vide Lynuz. In proposito autez loquimur in casu persecutionis rei:puta damni illati:ita videretur in solidum teneri is qui causa est vt mixtim populus pro suis proprys peccatis puniatur z cuz hoc pro scelere illius. Sed subtilius intuēti facile est deprehendere q̄ istud in casu nostro non procedat/qz licet socy simul auferentes trabem quilibet in solidum teneatur damnificato/tm̄ restitutione facta per vnum/ aly complices nō tenentur illi qui restituit totum reddere. sed vnusquisq̄ꝫ pro rata.si fuerint sex:quilibet sextam partem . si tantum duo quilibet medietatem. Sed in proposito sunt socy in causalitate damni illati : ideo non tenetur illi insolidum/ sed pro rata causalitatis si fuerit medius causando/ obligatur ad medium restituēdum. Quod sic deduco/ quia ponamus euz restituisse totum damnum/z alius recipiens fuit media causa tenetur medium illi reddere:ergo ab inicio non obligabatur naturali iure nisi medium restituere. Item ponamus q̄ vtrumq̄ꝫ deus equaliter puniat pro suo z alterius scelere/neuter alteri tenetur.z iuxta naturalē equitatem si scelus vnius sit potior causa damni:id est plus ad hoc faciens.tenetur ad proportionem illius quanto plus dedit causam alteri reparare/vbi gratia totius damni vtriusq̄ꝫ/scelus Joannis est causa vt duo. z scelus Petri vt vnuz/Joānes tenetur Petro reparare vnā terciā partē sui dāni:vnde sicut q̄ fortiꝰ trahit quantum duo aly:iuxta naturalem equitatem meretur z debet habere mercedē duorum:sic is qui est causa damni duplo/ comparatione ad socium: tenetur duplo plus q̄ꝫ socius/ita q̄ contribuendo ad restitutionez cuz socio ipse deberet duplo plus dare q̄ꝫ socius. Ex hys patet q̄ is q̄ scelere suo dat causam vt populus mixtim puniatur/non tantum pro scelere eius quod est populo alienū sed vna pro proprys criminibus:tenetur populo reparare partem damni proportionabiliter ad gradum causalitatis:si peccatū suuz fuit media causa/medium/z sic proportionabiliter. Et hoc procedit quādo non fit reciprocatio/vt ipse etiaz puniatur seu damnificetur pro peccatis populi. quia si mixtiz duo sint inuicem cause plage seu damnificationis z eq̄liter:neuter alteri tenetur:si vnus plus altero:iuxta hoc proportionabiliter ad aliquam reparationem tenetur. Et possent ex dictis pulcherrime propositiones z varie inferri sed transeo properans ad alia..

¶ Sed obyciet fortasse aliquis/ stat illū pro cuius scelere populus plaga percutitur mixtim vel solitarie peccasse vnico peccato:puta blasphemie:zodomie vel huiusmodi/ergo nō obligatur populo ad aliquā restitutionem. Consequētia tenet/quia sola iniusticia obligat ad restitutionem/z sic preter peccatū blasphemie vel huiusmodi debuisset etiā committere culpam iniusticie. Et confirmatur/qz si obligaretur restituere:esset ex eo qz causam dedisset damnis populi/sed hoc nō: qz sancti angeli sepe instant ad dn̄m vt puniantur indistincte homines pro peccatis maloꝝ qui palam z quasi ad spectaculuz peccare non verentur:z idem in sanctis hominibus/sed illi nō tenētur ad restitutionē:z dāt causam illis damnis sicut consulentes vel p̄cauentes nec obligantur:ergo nec scelus vel peccatum admittens. Idez potest persuaderi de inflectente animum eius qui vult subiugare sue ditioni populū vt prius vel potiꝰ

francos inuadat: q̃ nostrates. qui ex hoc nõ
videtur obligari ad restitutionem/ q ozãdo
vel ex aliqua causa ⁊ ratione ad hoc psuadẽ
do induxerit seu iflexerit/etiã si prius ferme
ꝓposuerit nr̃ates inuadere/ g̃ silr nec is p c⁹
scelere. ¶ Preterea si ex hoc obligaretur aliq̃s
ad reparationem damnoꝝ/ qz pro eius scele
re mixti vel solitarie populus plagatur: seq̃=
retur hec absurditas: q quicũq; peccauit ali
qũ mortaliter deberet dubitare an esset obli
gatus ad damnoꝝ reparationẽ: seq̃la proba
tur/ qz incertum est an pro illo pctõ solitarie
vel mixti deus plagam illã infert. Et absur
ditas probatur/ qz sic nullus taliũ vere peni
teret sine restitutione/ qz in probabili dubio
nemo potest sine discrimine partẽ illam que
certa est dimittere/ partẽ dubiam amplectẽ
do. ¶ Nam iuxta maximã doc. qui se exponit
discrimini pcti mortalis/ eo ipso peccat mor
taliter. Et confirmatur/ qz constabat Dauid
plagã grassari in populo pro pctõ quod com
misit in numerando populũ/ vlpz. 2. Re. 24.
⁊ non legitur quamcunq; de hoc populo fe/
cisse restitutionez: quãuis tñ confiteretur po
pulũ insontẽ esse/ petens propterea manum
dñi in se conuerti ⁊ domum patris sui. g̃. ⁊c̃.
Scõo confirmatur: qz sic q̃libet pctõrũ ĩ tpe
belli vel alterius plage teneretur propter du
biũ alteri ad repationẽ damnoꝝ. ¶ Preterea
cũ populus mixti pro alieno ⁊ proprys pctis
percutitur/ precesserunt sufficiẽtia pctã pro q̃
bus eadẽ damna populo intulisset quãuis p
us suum scelus nõ admisisset: g̃ tunc nõ ob
ligatur ad restitutionẽ. ꝛ ñia tenet qz tunc ea
dẽ dãna equaliter populo obuenissent/ sicut
fur eque suspensus fuisset quãuis non adie=
cisset furtũ furtuz. Ad ista respondeo/ ad pri
mum nego ꝛ ñiaz/ ad probationem ꝛ ñie dico
q ad ꝯbenduz obligationẽ restitutionis nõ
requiritur pctñ iniusticie/ imo potest ꝯbi si=
ne quocunq; pctõ: vt patet in cõmodatario
qui tenetur rem cõmodatam que sua leuissi
ma culpa peryt vel perdita est restituere/ ⁊ il
la leuis culpa ciuilis sepe est sine pctõ: cuz sit
deuiatio ab ea diligentia quã diligẽtissimus
adhibuisset euisdẽ condicionis ⁊ professõis
vnde ad ꝯbenduz obligationẽ restituẽdi nõ
req̃rit peccasse p iiusticiã/ sed sufficit dedisse
cãm lesioni quã ius facere nõ habuit. Ad cõ
firmationẽ dico/ q dare cãz lesioni seu dãni
ficationi etiã iniuste eo modo quo ius faciẽ
di habet ⁊ ei licet: nõ inducit restituendi ob
ligationẽ/ vt si volentẽ pauperẽ ⁊ iustum spo
liare induco/ ⁊ euz prece vel suasu hortor/ vt
potius tantumdẽ a diuite auaro ⁊ abutente
diuitys capiat/ ⁊ si oĩno belluz mouere: mo=
ueat hys qui deum non timent: ⁊ passim ali
os oppꝛmunt/ federa non tenent. ⁊c̃. silr vult
boĩez iterficere ⁊ sic facultates eius rapere/
ego illi porrigo funes ⁊ iuuo ligare vt sic vi
uum depredetur ⁊ non moriatur. Sed dare
cãm dãnificationi vel lesioni vbi vel qñ vel
per que ius faciendi non habet/ obligationẽ
restituendi inducit ⁊ sic est in proposito: vt is
q̃ suo pctõ vel offensa dat principi cãm mo=
uendi bellum in patriam. Ad scõaz nego se
q̃lam. ⁊ ad ꝓbationem rñdeo: quãuis non
est certuz certitudie euidẽtie/ bñ potest tñ ho
mo de hoc certus esse certitudie probabilis
coniecture: ⁊ sufficit vt sine pctõ omittat resti
tuere que vere aliena sunt/ sic de repertis in
domo vl̃ hereditate eius cui succedimus ni
hil dubitamus: ⁊ tñ frequẽter multa aliena
illic inter alia detinẽtur/ imo interdũ beredi
tas tota fuit nobis inscys a patre iniuste oc
cupata/ ⁊ tamẽ sine peccato illa nec restituẽ
do nec dubitãdo an sint restitutiõi obnoxia
tenemus. Et per hoc exclusum est fundamẽ
tum argumenti de maxima doctoꝝ quo ad
discrimẽ propter dubiũ. Sed qui cõmittunt
g̃uioza/ blasphemias/ zodomiaz/ homicidia
innocentum/ ⁊ oppressiones viduaruz ⁊ pu=
pillorꝝ propter que manus dñi cõsueuit mũ
dum plaga tangere/ vt in auctentico vt non
luxurientur boĩes ꝯ naturã/ debẽt sibi formi
dare ac dubitare/ q causa sint damnoꝝ quã
do alys iniusie patiuntur. Silr qui negligenẽ
exercet spiritualem miliciã/ maxime qui pa
stor est cõstitutus potest verisimiliter certus
esse vel probabiliter dubius q plaga gras=
satur in populum/ quia est indefensus quia
stipendiati diligentiam defensionis non ad
hibent. Gateor tñ q in dubio probabili non
statim teneatur totum restituere: vt in pro=
posito omne damnũ illatuz. sed debet ad mi
nus rem graciose componere/ quemadmo=
dum si aliqua certo contractu acquisierit/ de
quo post intelligi probabile dubium esse ⁊
fortasse problema neutrũ an sit contractus
vsurarius/ vel dubitat ex probabili causa: an
pater bello iusto vel iniusto aliqua conquisi
erit/ vel alias per oppressionem iniusticiam
vel concussionem/ quãq; sine causa de parẽ
tum conquisitione nemo dubitare debeat:
Ad confirmationem de Dauid/ quãuis re=
parationẽ populo fecisse non legitur: non ta
men credendus est eaz omisisse/ sicut nec de
Uria iniuste occiso parentibus vel prolibus

per mortem eius damnificatis. ¶ Ad scōas cōfirmationē patet ex dictis/ꝙ nō q̄libet bz sibi dubiū formare/ꝙ suo peccato sit cā belli/ vel alterius plage in populo. ¶ Ad tercium: nihil refert an ppē alia peccata ppls passur? fuisset eadem damna/ qm̄ etiam nunc propē scelus Petri/ vt si duo offenderit regem pro pter quorum offensas belluz erat moturus. ⁊ quia ego tercius consimiliter offendo/pro pter tres offensas facit/ego teneor eque vt p̄ mi/exemplum:duo habebant trabem furtiuam in humeris/ego etiam appono manum:⁊ tene.. vt alij de furto.

Tercio inquirendum est/ an is cuius peccato alij sunt scandalisati seu ad peccatum iducti:possint non reparato prius anime damno vere penitere. Et videtur ꝙ sic. Primo/ quia obligamur solum ad restitutionem ei cui substractū est aliquid inuito. Nam ex hꝰ peccamus per iniusticiā auferendo vel detinendo bona fortune alterius/qz id facimus eo inuito:qz de eius assensu ⁊ voluntate capiens vel detinens nullam iniusticiaz facit/ sed quicūqz peccat/volēs peccat ⁊ non inuit⁹. Unde Ambrosi⁹ de vita beata probat non posse hoiēm culpam suā alteri ascribere/qz nemo nostrum tenetur ad culpam nisi ppa voluntate deflexerit.non habent crimen q̄ inferūtur reluctātib⁹:volūtaria tm̄ cōmissa sequit delictoruz inuidia.⁊c.15.q.1.. Non est. Et ꝓm philosophum.2. ethicoꝝ. Ridiculū ē accusare externa/⁊ nō seipm potius qui ab hys facile capiat. Etiaz Chysosto.snia est ꝙ nemo leditur nisi a seipso. Adamas inquit malleis cesus non infringitur/ita q̄ a semet ipso nō leditur etiā si tundeatur ab alys nō potest ledi. ¶ Preterea scienti ⁊ cōsentienti non fit fraus neqz dolus vt est regula iuris libro.6.g̃ nec iniuria/tūc vltra/ Nō obligamur restituere alteri nisi p iniusticiaz leso ⁊ cui iiuria fit nō restituēdo.nam si aliū indu/ cam prece vel precio vt amputet sibiipsi manum/nō teneor illi ad aliquā restitutionem. g̃ non obligamur ad restitutionez illi quem exēplo peccati ad peccandū induximus / ex quo volens sibiipsi nocuit. ¶ Preterea tcio Nemo tenetur de hoc qō occasiōe accepta non data actū suum seu factuz cōseqtur/sed ꝙ publice peccantez qm̄ alios non hortatur neqz laborat ad peccādū inducere/ alij imitentur peccādo:est p occasionē acceptam ab alys ⁊ nō datam a peccante. g̃. Maior pz p illd apli.2.ad Corint.5. Christi bonus odor sumus in hys qui pereunt ⁊ in hys q̄ salui fiunt/alys odor vite i vitā/ alys odor mortis in mortem. Nō esset aūt aplus i hꝰ Christi bonus odor:si rīdere deberet de hys q̄ p occasionez acceptā sequūtur. Etiā ad Rō.7. Occasione accepta peccatum per mandatū operatum est in me omnem concupiscentiā Et de Christo dicitur Esaie. 8. ꝙ erit in lapidem offensionis ⁊ in petraz scandali/⁊ in ruinam ⁊ laqueum habitantibus in Jheru salem. Et minor probatur/ quia nisi per occasionem acceptam ⁊ non datam quis imitaretur aliozuz peccata/non liceret historias facinorosorum hominū conscribendo posteritati memoranda tradere:ex quo illozuz eqz vt viuorum hominum imitātur exēpla/ qō ineptum ⁊ blasphemum est de scriptura sacra suspicari vl sentire. ¶ Preterea. 4.cōsulens alteri facinus seu peccatum ad nullam obligat restitutionē. ergo multo min⁹ is cuius exemplo forte contra eius volūtatē vel preter/alius inducitur ad peccādū. Ans patet quia ex cōsilio nemo obligatur nisi sit fraudulētū vt est regula iuris libro.6. Nullus ex consilio. Et quāuis ex consilio fraudulēto super ōctu consulēs tenetur ōbēti:tm̄ ōsulens maleficiū non tenet facienti seu cui consulit/sed ei contra quem consiliuz dedit: vt super dicta regula dicit glosa/⁊ sequūtur omnes doctores. Primo quia scire debebat id sibi non expedire:iuxta.l.2.in fine.ff. mandati. Secūdo/quia ex improbitate sua nullus consequitur actionem.ff.de furtis l. itaqz fullo. Preterea quito probatur hoc deducendo ad duo inconuenientia. Primum quia si teneretur ad restitutionem illi quez exemplo peccati traxit ad culpaz/teneretur illum reducere a peccato/⁊ si non posset teneretur ei in alys recōpensare/nam si tibiā alterius rupi:quia restituere non possum/teneor ad aliam recompensam/sed hoc est absurdissimum:vt ei propter obstinationem:⁊ quia reduci non potest obligarer in bonis fortune recompensam facere/Etiam non videtur qua recompensa ei satisfieri deberet. Secunduz inconueniens est/ꝙ aliquis post mortem ⁊ veram penitentiam posset incipere esse obligatus ad restituendū/si tunc primū incipiant peccando eum imitari. ¶ In oppositu est illud Anacleti:deteriores sunt qui doctorum mores vitamqz corrumpunt hys qui substantiam aliorum prediaqz diripiunt qz illi que extra nos sunt auferunt:isti nosipsos decipiunt ⁊ corrumpunt.6.q.1. de

A teriores. ¶ Pro huius solutione pono duas propositiones. Prima est. Exemplo efficacius alios corrumpimus: cū doctrina vel consilio. Patet: nam vt refert phūs. 10. ethicor. quidam opinati sunt vtile ad vitam docere q̄ omnis voluptas prava sit/ quia plerique ad voluptatem inclinantur: ⁊ voluptatibus inseruiunt: ⁊ hos oportere ī contrariū ducere: nam sic erit ad medium deuenire. phūs probat hanc doctrinam non esse vtilem ad vitam seu mores bonos/ nam qui de affectib⁹ tactibus habentur sermones: minorem fidem habēt cū opera: quando igitur discordant ab hys que secundum sensum sunt: spreti atq̄ reiecti: etiam verum insuper interimunt. Qui enim voluptatem vituperat si qī deprehendatur illius appetens: ad illam inclinari, videtur/ quasi talem omnem existentem: nam diffinire. id est discernere non est multorum/ concludens. q̄ sermones qui veri sunt non solum ad sciendum sunt vtiles: sed etiam ad viuendum: quia consentanei operibus fidem habēt: quapropter prouocant intelligentes viuere ſm illos: q̄ exemplum facti efficaci⁹ docet ⁊ inducit cū doctrina vel consilium: hinc Mathei. 23. ve vobis scribe ⁊ pharisei saluator iquit: qui circuitis mare ⁊ aridam vt faciatis vnū proselitum: ⁊ cum factus fuerit: facitis eum filium gehenne duplo plus cū estis vos. glo. interl. dum viderit vicia vestra factus proselitus reuertitur ad gentilitatis errorē/ pro preuaricatione maiori pena dignus/ ⁊ Hier. cū eos videt opere destruere quod verbo docebant: reuertitur ad vomitum ⁊ fit duplo gehenne filius: cum fuerit nñ semel: ⁊ Scne. septima epistola ad Luciliū docet pro conseruanda virtute ⁊ acquirenda/ turbā seu multitudinem hominū fugiendā esse: nam quod egris euenit quos longa imbecillitas vsq̄ adeo affecit: vt nus/ cū sine offensa proferātur/ hoc accidit nobis quorum animi ex longo morbo inficiuntur inimica est multor conuersatio. Nemo nō aliquod nobis vitium aut accōmodat: aut ī primit: aut nesciētibus allinit: vtiq̄ quo maior est populus cui ꝯmiscemur hoc periculi plus est. nihil enī tam damnosum bonis moribus: cū in aliquo spectaculo residere: tunc enim per voluptatem facilius vicia surrepūt: quid me existimas dicere/ auarior redeo: ambitiosior: luxuriosior: imo vero crudelior ⁊ ī humanior/ qr inter homines fui/ infra: subducendus est populo tener animus ⁊ parum tenax recti: facile transitur ad plures. Socrati/ Catoni/ ⁊ Lelio excutere mentem sna dissimilis multitudo potuisset/ adeo nemo nostrū q̄ maxime cōcinamus ingeniū/ ferre īpetū viciorum tam magno comitatu veniētiū pōt/ vnum exemplum aut luxurie/ aut auaritie multum mali facit/ cōuictor delicatus paulatim eneruat ⁊ mollit/ vicin⁹ diues cupiditatem irritat/ malignus comes quāuis candido ⁊ simplici habitu rubiginē suā affricuit. quid tu accidere hys morib⁹ credis in quos publice fact⁹ ē impetus. Ecce efficaciam exēpli/ cū magna vi trahit ad imitādū: vt etiā Catoni mentē suā dissimilis multitudo excutere potuisset/ hinc Hieronym⁹ ad agonē iā tendens: id fratribus dixisse legitur. nil tā nocet homini cū mala societas/ talis hō efficit qualium societate fruit/ nūq̄ agnus cū lupo habitat/ vir vero castus societatem luxuriosi fugit/ plusq̄ ipossibile puto virū diutius in bonis pmanere opibus: qui mala assidue cōuersatiōe vtit / cū sctō sctus eris ait psamista. Certe vere dicam: praro hō vel bon⁹ vel malus efficit: nisi ob societatis causam/ pueri cor tanq̄ tabula in qua nihil depictū ē fore ōr: illud q̄ qō a societate recepit vsq̄ in senectā retinet siue bonū siue malum sit/ hec ille: pro eodē seruit illud Ecclesiastici. 10. Scōm iudicem populi sic ⁊ ministri eius/ ⁊ qualis est rector ciuitatis tales inhabitātes in ea. Item puerbior. 21. Princeps q̄ libenē audit verba mendacij oēs ministros hys ipios. ¶ Ex hoc sequit/ doctor vel sacerdos vel mgr̄ publice peccās adiūgit peccato circūstantiā trahentē in aliā spēm peccati: sic duplici peccato peccat/ qr hoc nō solū ē peccare. ſz peccati peste ⁊ fetore inficere alios ⁊ corrumpere: ac contra beatitudinis fundamenta in cathedra sedere pestilentie/ patet per glosam super verbo Esaie. 3. Peccatum suum quasi sodoma predicauerunt nec absconderūt/ peccatū suū sicut sodoma pdicat nec abscondit: qui peccati sui exemplo tāq̄ fetore alios corrumpit. Item Hieronymus exponēs illud Mathei. 23. Ue vobis scribe ⁊ pharizei ypocrite qui clauditis regnū celorum ante homines: vos ipsi non introitis: ⁊ introeuntes nō finitis intrare/ omnis magister qui scandalisat malis operibus discipulos suos claudit ante eos regnum celor. Preterea ratione probo/ quia si opere alias licito minus caute facto/ corrūperet primū siue induceret ad peccatū/ peccaret mortaliē: q̄ multo magis si id facit ope dānato. Ānis pz qr scōm Aug. qui per aliquam negligē-

B

tiam in malam venit suspitionem: vnde scit vitā suam longe abesse/ dicat corā deo suffi/ cere sibi osciam suam/ estimationē hoim nō solum imprudēter sed crudeliter cōtemnit/ occidens animas aliorum siue blasfemātiū viam dei: quibus secūdum suam suspicionē tanq̄ turpis que casta est displicet/ sed cuz ac cusatione imitantur non quod vident. sed quod putant. 11.q.3. non sunt audiendi. De eodem est expressa sententia apl'i. 1. ad Cho. .8. videte ne hec licentia vestra offendiculuz fiat infirmis. Si enī viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentē frater nōne cōscia eius cū sit infirma edificabit'. i. inducetur ad māducandū ydolothita: ⁊ peribit infirmus ī tua scia frat' ppter quē mortuus ē christus: sic aūt peccātes in frēs ⁊ pcutientes cōsciaz eoz ifirmā in Christuz peccatis: quapropt' si esca scandaliset fratrē meū non manducabo carnē ineternū. Et ad Roma. 4. Si pp cibū frater tuꝰ contristat' iam non scōm'caritatē ambulas. noli tuo cibo illum pdere/ pro q̄ mortuꝰ ē Christus. ⁊ ifra. itaq̄z q̄ pacis sunt sectemur: et q̄ edificatiōis sunt inicē custodiamꝰ. noli pp escā destruere opꝰ dei/ oia quidē sunt mūda mundis/ sed malū ē hōi qui p offendiculū manducat/ de eodez est exemplaris snia Eleazari. 2. Machabe. .6. hic dum cogeret' carnes porcinas comedere. astātes iniqua miseratiōe cōmoti ppt antiquā viri amicitiam: attulerūt ei secrete carnes de q̄bus ei edere licebat. vt simulare tur māducasse de carnibus porcinis vt rex mandauerat/ vt sic a morte liberaretur. Ille aūt vt dicit textus scōm sctē ⁊ a deo condite legis cōstituta respōdit/ premitti se malle in infernū. non enī etati nr̄e dignū est fingere/ vt adolescētes arbitrātes Eleazaruz nonagita annoz trāsysse ad vitā alienigenarum ipi pp meā simulationē decipiant'. Ex q̄bus manifestissime pz: q̄ nō soluz ope prauo/ sed q̄ spēm hz mali alios scādalizātes eorum aias occidimꝰ: ⁊ ī Christū peccamꝰ. Est ergo duplicata iniq̄tas qū corā alys peccans eos trahit ad imitanduz. Et dixi notāter/ doctor sacerdos vel mgr̄: qz efficatius corrūpūt exēpla illoz: subditoz animos vel discipulorū/ velocius enī ⁊ citius (vt satiric' hz) nos corrūpunt exēpla domestica magnis cū subeāt aios auctoribus. ¶ Scda ppō. Qui exēpli p nicie alios ad peccādū inducit: obigat ī vim restitutiōis ad reparationē dāni aie: pbo sic Quicūq̄ cōsilio suasu adulatiōe vel q̄cunq̄z specie iductiōis ē cā ablatiōis bonoz fortūe tenet' ad restitutionez eoz q̄ ablata sunt/ vt ē maria oim doctoz. 15. dist. 4. snia'/ ḡ multo magis ī bonis aīe obligat' restituere: cuz illa icōpabil'r excedāt bona fortune. Nec obstat si bona aīe efficacit' ⁊ p vim pcisā auferri nō pūt/ qz ad iducēdū obligationē restitutionis sufficit cām dedisse ablatiōi. vt si metu aliquē cōpello vt rē ppriā mittat in mare: non minus ei obligoz restituere. q̄z si metu opul/ sus mihi donasset/ sil'r cuz do causam pricipi cui iiurioz vel quē offēdo vt moueat belluz pplo/ sum solū cā dispositiua nō efficax/ ⁊ teneor de omni dāno ppli/ sil'r si cōsulo vel sua deo vel pcibus insto vt moueat belluin qd̄ iiustū ē: q̄z nis suz sola cā dispositiua vl' psuasiua nō efficax: teneor de ōni dāno. ¶ Preterea q̄ exēpli' pnicie alios seducēs ⁊ puocans ad peccandū teneat' restituere/ videtur probari ex illa snia Piero. qui de seruitoribus suis aliquos ordinant/ vitam eorum in scandalū populi exponentes/ rei sunt infidelitatis eoz qui scādalisantur. 1. q. 1. hy quos/ cunq̄z de asseclis: ḡ magis ille cuius exēplo populus scandalisatur/ si ille qui talem prefi cit est obligatus. vnde Gerson doctor egregius in sermone quē de pnia in cena dñi habuit: quatuor ponit sordidas transgressiōes quevix ad fundum extergi possunt. Prima corruptio aliorum in moribus/ super quo in qstit accipite quid Berengarius moriens dixerat: hodie apparebit mihi dñs meus Ihesus Christus/ vel ad gloriā sicut spero ppter pniam meam: vel ad damnationē sicut formido propter alioz corruptionem: quos ad viam veritatis reducere non potui/ horreāt ⁊ caueant qui ad filitudinē demonum gaudent trahere alios ad interitū: preserti iuuenes ⁊ pueros nescio tales si potuerit vnq̄z satis penitere. sufficet' eis debuerat dānatio p ppria/ quid de malis exēplis literatoz virorū ⁊ magistrorum: ⁊c. Secunda est apud eum/ causam dare bello iniusto manu vel cōsilio. ⁊c. Tercia/ iniusta patrocinatio vel diffamatio qua tolluntur hereditates vel honores. Quarta/ iniusta ad dignitates promotio/ per simoniā vel als. Quantū periculi sit ī hmōi seductione doctor subtilis. 15. 4. q. 3. planius exp̄mit. Qz inquit facilius est peruertere q̄z conuertere: tenetur per se orando ⁊ aliorum orationes procurando ⁊ alios efficatiores p suasores adhibere/ dū tn̄ illis non prodat occultuz alterius pctm̄/ quod intellige/ nisi ob necessitatem salutis: quevere sil'r alia via procurari non posset. Recte igitur Seneca epl'a

septima ad Lucillum inquit/ agite dys immortalibus gratias:q̃ eum docetis crudelē esse qui non potest discere. Sed quid si homini resoluto facere malū demonstro quē=admodum facturus sit:vel adulando laudator sum propositi. Item ei qui oīno facturus est suadeo:vel eundem oro ac hortor vt faciat non mutans voluntatē:saltem quo ad speciē facti/sed quod prius voluit/iaz ex alia partiali causa etiam velle incipit) puta propter preces vel suasum meum. Sicut si prius volui ire Pechliniā ad recipiendū pecuniam/ꝛ postea intelligo illic libros singulares exponēdos venditioni/ incipio velle ire propter vtramq; cām simul. Preterea aliq̃tiēs absq; dolo:lusus gratia suadeo vel hortor vt virum se exhibeat:etiā capiens preter vxorem pulchram cōcubinam/vel vt nō ferat a magistro correctionem/sed cōfidenter eū percutiat/ꝛ ille facit.an in hys omnibus teneor ei ad restitutionem: Pro huius duby resolutione est aduertendū:Cum homo est firmi propositi aliquid facere:ꝛ post incipit ex noua causa idē velle: siue causa pertineat ad genus cause efficientis:seu cause finalis/adminus est alia voluntas seu volitio numero:cuius est hec noua causa/ vnde per hoc probat.8.phisico.phus/q̃ motus proiectionis nō est vnus numero: Idem patet auctoritate Fabiani pape/ vt patet ex Isidoro libro de synodis epistola Fabiani tercia.hec vos iquit auctore deo omnia facere nō ambigo/sed occasiōe admonitionis exorta.bonis vestris desiderys ꝛ operibus me furtim subiūgo :vt quod non admoniti facitis q̃ vobis ꝛ admonens additur iam non soli faciatis:g̃ in proposito cum prius solus fuisset facturus q̃ velle incipit propter consilium vel laudem vel preces adhibitas.iam nō solus facit seu causat illam voluntatem; est g̃ alia a volūtate prius concepta. Nam quantumcunq; parum ponderi adieceris quo horologium voluitur/adiectum est causa toti motus horology:idem in tractu nauis. nec est distinguere/q̃ aliqua pars ab vno ꝛ non ab altero trahatur:sic consiliū laus vel adulatio vel preces ac consimilis cā superueniens incipit partialis causa esse totius affectus seu volitionis/que nunc est: g̃ differt a p̃us existente/vnde etiā seruum corrupisse dicitur ꝛ tenetur edicto serui corrupti:q̃ penale est:qui seruo malo demonstrauit quē=admodū delinqueret:imo si erat seruus oīno fugiturus:vel furtum facturus qui laudator huius propositi extitit tenetur/nō enī laudando augere oportet maliciam:sed siue bonum seruū fecerit maluz/siue malum deteriorem corrupisse videt.vt est textus.in.l.1.ff.de seruo corrupto. Et quātuis cum lusus gratia/sine dolo malo/eū malum fecerit vel deteriorez: nō tenetur edicto serui corrupti/ tenetur tū de damno actione in factū/cū in aīa deteriorem facit vel malum/ sicut dū sic ioco cōsulit vnde in corpore deteriorātur tenetur vtili.l.aquilia.vt est tex.in.l.dolo malo:iuncta.l.sed commodatum est.ff.de seruo corrupto. Nec pōt textus inductus limitari ad laudē qua seruus vel plura mala velit q̃ prius: vel idem intensius ꝛ maiori zelo pp hoc q̃ tex.dicit/nō enī oportet laudando augere maliciā/ratio est:q̃ textus presumit ex sola laude auctā maliciā ꝛ seruū factū deteriorē.qd̃ solum pcedere videtur illo capite/ q̃ laude vel cōsilio est causa ptialis cōtinuationis malicie in nouo actu:ꝛ continuando culpam semper est deterior:quātuis nec intensius nec plus q̃ prius velit:ꝛ sic nihil releuat q̃ laude non adhibita vel cōsilio eq̃ seipsum fecisset continuando deteriorem/ sicut nihil furem releuat q̃ alius fuisset idē substracturus. Dys premissis dico ad dubium motum:q̃ in quolibet illorum casuuz quis peccat in deum cum se causā exhibeat peccati:ꝛ iuxta methas humani iuris tenetur deo serui corrupti quādo dolo malo facit/vtili aquilia quando ludo seu ioco facit sine dolo/quāto seruum dei viliorez fecerit/ Sed in vim restitutionis qua damnum seu detrimentum illatum reparari habet/ non pena excuti vel exsolui/non tenetur edicto de seruo corrupto vl edicto.l.aquilie/vtrūq; enim penale est:ꝛideo dum cum vno est actum ceteri non liberantur.vt.l. Item mela.§.sed ꝛ si seruum.ff.ad.l.aquiliam. Sed solum tenetur quātum damni intulit. Et quia solum auxit damnationem ꝛ culpam p cōtinuationem/prima facie videretur satisfacere retrahendo eum a culpa consimili vel grauiore.nam tunc/tantum diminuit quātum auxit. Et non videtur obligatus reducere ad veram penitentiam:quia hoc est reponere ad vitam spiritualem quam iste non ademit. Sed quia ratione inducens fornicantem vt faciat homicidium : quia non adimit illi vitam spiritualem sed damnationem auget:non teneretur illū ad contritionem seu vitam spiritualem adducere. Nec est satis obligato ad damni alicuius repa=

rationez Petro: vt ipsum alio tempore a dã no consimili vel maiori seruet: nam sic qui causaliter vel manu furtum fecit: in vim re stitutionis satisfaceret prohibendo ne Petro alius adhuc tantum dẽ quãtuz ipse furatus fuit furetur: vel restituendo furtum illi tercy: liberaretur ab obligatione furti sui ꝓ pry. Ideo probabiliter videtur/ ꝙ tenetur illũ ad mentis cõuersionẽ deducere z vitam spũalẽ: qz obligatur reparare damnum aie quod intulit: auferendo reatuz pcti: puta obligationẽ dãnationis: z culpam pcti quozuz causa fuit: z quia hoc fieri non potest sine cõtritione z vera penitẽtia: oportet fateri ꝙ ad hoc obligetur. Unde nõ releuat ꝙ alias idẽ factus erat: z erat ei aĩ seu ꝓpositi resoluti. Nã si rex qui iam decreuit Brabantie inferre bellũ iniustum/ adhibito consilio meo: prece: adulatione: vel hortatu/ iã incipiat propẽ consilium meũ preces adulationẽ vel hortatum idem velle: z ex illa voluntate bellum z dãna inferat/ ego teneor oĩm damnorum. Sicut furti teneor cum furtum asportari iuuo/ quod alias Petrus solus similiẽ incepe rat z asportaturus erat: Et cũ in effectu arguitur: nõ adimit vitã spũalem inueniens euz mortuũ/ q̃ nec illã tenetur restituere. Est duplex responsio. Primo/ licet illam nõ adimit tñ causaliter culpam z reatum damnatiõis intulit/ que auferre tenetur z hoc fieri nõ potest sine vite spũalis reductione. Jam quicũ q̃ tenetur ad aliquid/ tenetur ad omne illõ sine quo hoc haberi nõ potest. Secunda rñsio ẽ/ ꝙ licet vitam spiritualẽ non adimit actu/ hoc est per accidens: quia eam non inuenit/ nihilominus adimit virtute. quia nouã mortem spũalem inducit. z aĩam in eo statu reponit/ quo vitã ipsaz pderet nisi alia etiã morte spirituali preuenta esset. Cuius simile est cum quis secundo vel tercio excõicatur/ quo ad separationem a sacramẽtis z cõmunione fideliũ. ¶ Ex hys patet q̃ periculosuz fit apud alios obscena referre quãuis solum vt risum concitemus. non vt aĩos audientiũ ad alicuius mali desideriũ inflãmemus. qz regulariẽ ad minus complacentiaz quãdaz de turpi opere ingerit: vel etiam ad consensum adducit z obligamur reparare damnũ anime quod intulimus. Hinc periculuz est docere vel legere figmenta poetarum: qz vt habet Ysidorus: oblectamenta fabularuz nimium mentem excitant ad incentiua libidinum: nec thura solum offerendo demonibus immolatur: sed etiaz eorum dicta libentius capiendo. 37. dist. ideo prohibentur. ¶ Secũdo sequitur/ nõ solũ qui crimine publico: sed etiam qui specie mali aliorum animos corrumpit seu ad lapsum peccati inclinat z adducit/ peccat quamdiu scandalisat/ vt sacerdos tenens in domo suspectam quaz forte nunq̃ cognouit: vel forte cognouit vltra tempora: sed non a multis annis/ quia iuxta Aug. sniam quam prius induxi. 11. q. 3. nõ sunt audiẽdi: non soluz imprudenter: sed crudeliter suam existimationez contemnens occidit proximorũ animas. ¶ Tercio sequitur/ ꝙ amoto lapide offensionis seu facto quo alij sunt scandalisati/ continuo tamen is qui verbis scurrilibus z obscenis crimine publico seu alias exemplo malo aliorum animos corrupit manet in peccato q̃ diu reducti non fuerint qui per illum sic corrupti fuerunt z scandalisati: intelligo si eos reducere seu reuocare potest z negligit: ptz/ qz manet in peccato detentionis alieni donec damnũ aie reparauerit/ acsi alterius vnam preciosam vel margaritam rupisset vl deiecisset in mare. Quarto sequitur ꝙ satisfaciens ad prescriptionẽ seu sniam legis aq̃lie vel legis serui corrupti non liberatur per hoc in foro cõscie ab onere restitutionis dãni anime/ patet quia per illas solum condẽnatur ad restitutionem aliquã exoluendam persone cuius interest: puta. l. serui corrupti: directa / dño vtili/ etiam patrifamilias de corruptione liberorum. l. vt tñ eo. ti. z quanto deterior factus minus valet: in duplum iudicium datur. eo. ti. l. 1. z datur illud edictuz solũ in eõ qui dolo fecerit/ id est de industria seu ex animo fecit corpore aut aĩo deteriorem: seu dño minus vtilem. Aquilia aũt directa datur in eum: qui dolo vel culpa corpore suo in illud corpus damnuz dedit. Utilis in eum qui ĩ corpore damnum dedit. sed non suo corpore: quando aũt nec suo corpore nec in corpus: datur actio in factum: vt si quis miserico rdia soluerit seruum compeditum vt fugeret. institu. de. l. aquilia. in fine. z inde vide quõ ex capite primo. l. aquilie. fit estimatio quanti plurimi valuit toto anno: z capite tercio: quanti plurimi fuerit a. 30. proximis diebus. Sed postq̃ de his satisfecerit nihilomin tenetur reparare corrupto damnum aie/ eundem in viam iusticie reducendo. ¶ Quinto sequitur quamuis corrupto: puta inducto ad luxuriam/ ebrietatem: vel aliud peccatum nulla detur de iure actio in seu aduersus corrumpentem: non

k min⁹ diuino iure tenetur ei ad reparationē dāni aīe. nec satisfacere potest quacūq; estimatione pecuniaria. nec corrupti remissiōe liberatur/sed in hoc consilr alys extinguit obligatio qūcunq; alius ⁊ per quemcunq; reductus fuerit: sicut si rē furtim ablatam p quēcunq; recuperauerit. ¶ Sexto sequit/q; licet exēplo corrumpens seu scandalisans ⁊ inducens ad pctū: iuxta iuris dispositionez non teneatur serui corrupti: vel. l. aquilia ad damni reparationē/nisi exēplo alteri remōstret ⁊ ipsum docere velit quō scelus debeat perficere: vel consilr aliquid plus sit q̄ suuz pctū palam seu publicum ponere/non minus tenetur deo serui corrupti/nec solū deo sed etiam corrupto ad damni reparationez ⁊ g̃ vt vere peniteat non sufficit alium etiaz deteriorem forte lucrifacere: vt sic deo satisfaciat ⁊ aliquid lucretur: sed oportet eundez quez exempli pernicie vel alias seduximus ad viā adducere veritatis. Ecōtra autē non stat hoīem. l. aquilia vel. l. serui corrupti teneri ex peccaminosa deteriorātōe cuiuscūq; hoīs/quin teneatur ⁊ deo ⁊ illi deteriorato per labem pctī ad reparationem damni aīe nā si sic/maxime esset qū per culpam ciuilez sine pctō esset hoc dānū datuz/sed hoc nō: qz si rō illa. s. q; solū intercesserit vel interuenerit culpa ciuilis ⁊ non pctū siue offensa/ nō releuat quo minus contrahit homo obligationez reparandi damnū tpale/īmo ⁊ cū augmento iuxta dispositionez. l. aquilie: quāti plurimi fuerit proximo anno vel proximis .30. diebus: ⁊ q; inficians seu negās cōdemnari debeat in dupluz. ff. ad. l. aquiliam. l. 2. ⁊ l. ide nerati⁹. §. hāc actionē. multo minus releuat in damno pctī: quod est verum damnū aīe. Ex hoc patet/cuz aliquotiens nostro veniali per inaduertentiam ⁊ inconsiderationē aliquā/alios scādalisamus inducēdo ad aliquod mortale tenemur ad damni reparationem eosdem ad contritionez seu statum gratie reducendo: sic forte erat de Petro quando indiscrete a communione gentium propter iudeos se substrahens: gentes
l cogebat iudaisare ad Gala. 2. ¶ Septimo: hys dictis est annotandum: q; licet impossibilitas restitutionis ablati ex bonis corporis fortune vel fame pariat obligationē alicuius quod possibile est ei qui abstulit: sic q; non pure ac in totuz extinguat obligationē ſz obligatio talis descēdit ī heredē: vt deduxi in quodlibeto de detractione circa sextā difficultatē. Et facile confirmatur ex hoc/q; actio. l. aquilie ⁊ heredē daretur: sed solū tali quisq; obligaretur quantū dederit damni institut. de. l. aquilia. §. qua ratiōe/ ⁊. ff. ad. l. aquiliā. l. inde neratius. §. hanc actionē. g̃naturaliter seu naturali ratione obligatur res pro rata damni dati. Sed in casu damni aīe/impossibilitas restituendi ablatum superueniens: puta per mortē scandalisati non facit resolui obligationē in aliā aliquā tpalis recōpense possibilis. nec descendit in heredē/sed pure extinguitur per superuenientez impossibilitatē: sicut ī eo qui vouit ieiunare/ per superueniētē impossibilitatē extinguit obligatio ieiunandi: vnde filius in hoc non portat iniqtatē patris/si pater viuens multos exēplo hortatu mādato vel metu induxit ad pctū/vt propter hoc filius reducere teneatur ī vim restitutionis illos seductos ad frugē melioris vite: quāuis damna alia quedit pater reparare teneatur. Clerūtī patō sufficiēter ac vere penitet nisi vidēs mortē sibi iminere/q̄ tū in se fuerit ꝓcuret p alios reduci/q̄s p seipz nō posse reduci iā videt. Sed etiā illud pro ꝓsolatione pctōr ē aduertēdū/q; vnicunq; reducti fuerit ad frugē melioris vite quos homo scādalisauerit: pinde seu eq̃liter tollit obligatio: acsi ipe reduxisz ī damnis pecuniarys nisi alius nostro noie repararet nos minime releuat/vt si de Petro pecuniā quantā Joannes abstulit nō minus obligatur Joannes: An aūt sufficiat semel reductos esse ad mentē bonaz/vel oportet adduxisse ad eam stabilitatem seu mentis immobilitatē a bono qua erant priusq; seducerētur/pro nunc breuitatis cā transeo. ¶ Ad rationes ante opppsitū. Ad p̄mā. qui per ignorantiaz adducitur ad pctū peccat ⁊ damnificatur inuitus/sunt enim quedā peccata nolentiū/que sunt ⁊ nescientiuz. 15. q. 1. merito. Et ad probationes quibus deducit/ q; nemo peccat inuitus: verū est quo ad factum/quia omissio vel commissio qua peccatur necessario est volūtaria. peccat tū homo inuitus quo ad incursionē pctī vel dāni aīe. sed qz hec solutio nō releuat in casu pctī sciē
n ter admissi/opus est solutiōe g̃naliori. Et dico primo/q; licet forte seruus nō fit inuitus: tū dūs eius deus est inuitus/sicut ī materia Fui corrupti cui volēti demōstrat: quēadmodū propositū malū deducere debeat in opus vel laude aut ꝓfilio propositū malū in eo firmat. Et si tūc inferas. g̃ deo tenemur ad restitutionē/sed non seruo puta homini scandalisato/dico q; sufficienter inuitus est cuius

cõsensus a superiore est reprobatus: vt patet ex.c.statutũ de rescriptis ⁊.c. exigit de censi. libr.6.vbi nec prodest consensus dantis nec post factũ remissio q̃n teneatur danti restituere. In proposito ⁊ cõsensus reprobatur a superiore puta deo ⁊ remissio. secus cum consensus solũ est peccaminosus seu culpabilis ⁊õ dei preceptum: qñ non est irritus ⁊ reprobatus: vt cum õ iuramentum vel votum aliquid donat: matrimoniuz õbit ⁊ sic de alys ¶ Ad secundã dico/ q̃ regula ꝓcedit de consensu nõ irritato ⁊ reprobato a superiore: nã in casu.c.statutum ⁊.c.exigit fit iniuria imo peccatum furti danti ⁊ consentienti. Et iã in proposito licet seruus consentiat dñs inuit? est vt dixi. Et ad probationẽ exemplarez: cũ dicitur: inducens hoiem vt sibypsi manum vel pedem amputet: non tenetur illi ad aliquã restitutionẽ: ⁊ tñ non est dñs membroꝝ suozum: vt.l.liber homo.ff.ad l.aquiliaz. Et patet idem ex verbo apli ad Gala.4.testimoniũ perbibeo vobis qñ si fieri posset oculos vestros eruissetis ⁊ eos dedissetis mihi. Rñ deo aliud est ibi: quia licet non sit dñs membrozum/ est tñ dñs eius obligationis pecuniarie: que ei quereretur ex delicto amputãdi illius membrum: ⁊ qñ consensu eius fit per seipsum vel alium non ozitur illa obligatio In proposito autem nullius dñium vel arbitrium habet quod patitur ex hoc q̃ per aliũ damno peccati leditur. Ex hys potest aliter regula limitari/ q̃ procedit de consentiẽte in hys quozuz arbitrium vel dñium habet: homo autez non habet arbitrium ⁊ dominium aie longe minus: q̃ꝫ suozum membrozum. Vel soluitur q̃ consentiẽti non fit iniuria que dicit iniusticiam factam inuito. nihilominus potest ei iniuria fieri que dicit nudã iniusticiam seu inequalitatem iusticie oppositam. Nam quantumcunq̃ quis velit dare vsuram pro mutuo: ⁊ nolit forte gratis mutuum capere/ nihilominus feneratoꝝ iniuste facit senus capiens: ⁊ tenetur ei restituere: nisi forte liberali animo remittat vt inci piat gratis habere ⁊ non pro mutuo. Altiss tñ tercia parte dicit soluentem vsuras soluz volentem condicionata voluntate: non absoluta ⁊ discreta: vide quõ intelligi debeat. ¶ Ad terciam nego minorẽ/ qz exempla nõ solum per occasionẽ acceptam. sed dataz: inclinant animos hominum ad imitandum: vnde Paulus dicebat Petro ad Gala.2.gẽtes cogis iudaisare: ⁊ in hoc ipsum dicebat reprehensibiliter ambulare: notans eum de solo exemplo substractionis a conuersatiõe gentium. Item.1.ad Chorin.8. sic peccãtes in fratres ⁊ percutientes eoꝝ conscientiam infirmam: in Christum peccatis. Et ad probationem/ non eque inclinant hominũ animos ad imitandum facta mortuozum narrata: vt exempla viua. Et item aliud est cum suggillatione ⁊ reprehensione aliozum facinora referre: quod scriptura sacra facit: aliõ cum quadam admiratione: laude: vel delectatione: seu gaudio vt poete faciãt: quod vti q̃ꝫ dyabolo est thurificare ⁊ ad consimiliter agendum animos audientium vel legentiũ inuitare. ¶ Ad quartã/ q̃ licet ĩ foro iudicij nõ cõceditur actio ei qui cõsilio alterius maleficium fecit/ vt in dicta regula glo. ⁊ doct. habent/ nihilominus in foro aĩe obligatur ei reparare damnum eque ac si metu ad maleficiũ perpetrãdũ ipsum impulisset. ¶ Ad quintum: nego aliquas absurditates sequi. Et cum primo inducitur/ q̃ sic ex impossibilitate reducendi obligaretur ad pecuniariaz recompensam: ⁊ fic ex sua obstinatione. ⁊c. dico q̃ per obstinationẽ in hac vita non debet presumi impossibilitas/ quia de nemine desperandũ est in hac vita. Etiã impossibilitas superueniẽs sicut supra dixi non mutat seu transfert in aliam rei pecuniarie obligationem. Ad deductionẽ secundi inconuenientis siue absurditatis/ non est inconueniẽs aliquem post mortem incipere obligari ad aliquam restitutionem: qñ causam dedit in vita/ patet de eo qui posuit in vino toxicum vel in domo cãm incendij: quod ad mensez post/ habebit primo effectum. Sed in proposito nostro hoc nõ ꝓcedit/ qz vt dixi impossibilitas reductionis ꝓtriusuis illoꝝ mortez seducẽtis vel seducti/ diminuit obligationez quanto magis precedens impedit eã nasci. ¶ Contra scõam propositionẽ tactã in.3.ar.:s.qui exẽpli pernicie alios ad peccandũ inducit obligatur ad reparandũ. Arguit dñs qõlibetarius sic: is cuius pctõ alius ad peccandũ inducitur nõ efficit in aĩa scãdalisati pctũ/ q̃ nõ tenetur reparare damnũ aĩe/ ꝛ ñ tenet: qz nulla alia ratione tenetur damnuz reparare nisi qz causaliter intulit. Et añs ꝓbatur/ qz exẽplar non efficit exẽplatũ. sed is q̃ exẽplar ad cõformiter effigiãdũ exẽplatũ refert. Gene.65.epla ad Lucil. vnde ⁊ Plato videtur cãm exẽplarẽ distixisse a cã effectiua Et cõfirmatur/ quia nihil efficit quando nõ est/ sed peccatum hoĩs vt plurimũ transyt pri uiq̃ꝫ aly imitentur. q̃ nõ efficit imitari pctã

Respondeo ad primum. Nego antecedens Et ad probationē dico/ꝙ causa exemplaris qz iuuat ⁊ dirigit efficientē sicut doctrina vl consiliuz/cōprehenditur sub causa effectiua Et supponamus Platonē voluisse:ꝙ exemplaris sit species cause distincta ꝑ efficientē/ nihilominus exemplar inducens ad imitādum est efficiens ratione inductionis:quēadmodum preces vel consiliū:non enī tunc habet rationez nudi exēplaris/sed persuadētis ⁊ quod inducit. Ad confirmationē dico sicut consilium/preces/aūt mine sunt cā effectus:⁊ sepe transieruut priusq̄z sequatur effectus:sed satis est manere virtualiter ac put sunt in memoria/ita similiter de exemplari facinore seu peccato. Contra:is qui aliuz imitando peccat:seipsum spūaliter occidit ⁊ exanimat:ḡ is cuius peccato scandalisat potest teneri hominis spūaliter vulnerati:sed non occisi/⁊ per consequēs non tenetur euz ad vitā spiritualez reponere. Aīs probatur quia fm iura humana qui solum mortiferū vulnus intulerit/si alius eundem exanimauerit/ primus non tenetur hominis occisi/ sed tm̄ hominis vulnerati:vt est tex.in.l.itē Vela.§.sed ⁊ si seruum.ff.ad.l.aquiliaz. Et confirmatur/quia vt plurimū sunt in peccato mortali anteq̄z scādalisantur/iam q̄ mortuus est nō vltra occidetur/ Etiam frequenter essent deterius acturi/qui nostro exēplo minora committunt/ḡ illo casu scandalisās non nocet eis/sed seruit eorū vtilitati: ⁊ per consequens non tenetur ex hoc ad aliquam reparationem. vltima ꝛnia tenet/quia nō obligatur eis damna reparare qui profuit nec damnificauit. Ad primū nego ꝛnam/⁊ ratio est/quia dum inducitur ad peccandū vel scandalisatur/simul occiditur ab inducente ⁊ a seipso/ab vtroq̄z.s.vt a causa partiali/sicut si plures trabem deiecerint ⁊ hoiem oppresserint/ oēs.l. aquilia tenentur hominis occisi.l.itē Vela.§.si plures trabē.ff.ad.l.aq̄liā. Et cum dicitur in probatione antecedentis ex ea.l.eum solū teneri hominis vulnerati:si posq̄z vulnus mortiferū intulerit alius illum exanimauerit/hoc procedit qñ vuln⁹ a primo ictu dicitur mortiferum : quia potens inferre mortem/sed tm̄ incertum est an medicina curari possit.si autem certum fuerit/ꝙ ex vulnere esset vita excessurus/vterq̄z tenetur hominis occisi:sed extimatio diuersa fiet:quo ad primū quāti plurimi fuit i anno prioze a die vulneris dati retrogradiendo/quo ad secundum quāti plurimi venire poterit i anno proximo quo vita excessit/vt est tex.in.l.ita vulneratus eo.ti. ⁊ sic illas.l. cōcordat glo.in verbo teneri.similiter Berto.⁊ alij doct.sed casum nostrum non tāgit: quia hic simul ab vtroq̄z occiditur. Ad confirmationē dico/ꝙ aīa spiritualiter moritur quotiens peccat mortaliter/⁊ ita qui est causa mortalis culpe occidit aīam. Nec est incōueniēs mortuam spiritualiter adhuc occidi ⁊ pluries mori. Etiam vt ex dictis patet quicunq̄z infert mortiferum vulnus/vnde necesse sit hominē mori tenetur hominis occisi/q̄d ergo miruz si in proposito dicatur pluries occidi qñ mortiferum vulnus datur ex quo necesse sit ipsum mori? Etiam si loquamur de morte damnationis/adhuc mortuus non est quamdiu vita naturali viuit:sed vulnus habet vnde necesse sit sic mori quātū ad homines attinet/si resuscitetur est miraculuz ⁊ spūalis gratia dei. Ad aliud ꝙ frequenter deterius.⁊c.non excusatur ab iniuria amputans manum:quāuis alias fuisset ab alys occidendus q̄ iā illa pena satiantur ⁊ pretereunt/vel qui spoliat domū vtensilibus/⁊ alij hoc videntes putant omnia sublata.alias simul lustraturi angulos in quib⁹ thesauri sunt reconditi:sic in proposito satius nobis est non nocuisse exempli pernicie/ in modico quamuis alias deterioza passurus fuisset a seipso:quia illorum nos nō fuissemus causa/falsum ergo assumitur ꝙ nō nocuimus vel non damnificamus quāuis nostro damno occasionaliter a grauioze dāno seruatus sit. Circa hec tū aduerte/cuz certi sumus aliquem deterius acturum nisi vl demonstremus modum quo minus facere possit:vel consulamus ⁊ hortemur si alteruz facturus sit/faciat quod est minus/vtiq̄z licet hoc demonstrare/consulere/vel hortari iuxta doctrinam Aug. 33.q.2.si quod verū est/sed non tangit difficultatem quā pre manibus habemus : cuz hic nec certi simus ꝙ alias deterius ageret nec propter euitandum facimus/licet occasionaliter ad hoc prosit/sicut peccatum ad humiliationē ⁊ vt quis fortius surgat: Nec sub conditione inuitamus ad minus peccatuz/si videlicet alias ḡuioza admittere oīno vellet/sed absolute ad pctū minus/nostro exēplo inuitam⁹ ⁊ allicimus.

Propter quid dicit Sapiens: qui delinquit in conspectu eius qui fecit eum/incidet in manus medici:cum scriptum sit vniuersa eque euenint iusto ⁊ impio. Prima ꝛnia ba

bet ecclesiastici.38.⁊.scōa ecclesiastes.9. nec iuicem aduersantur quāuis videatur/volēs namq; deducere sapiens nullam in presenti vita certitudinez esse homini:an amore vel odio dei dignus sit/adiungit:sed oia in futurum seruantur incerta:hoc probat:eo q; vniuersa eque eueniūt iusto ⁊ impio:bono ⁊ malo:mundo ⁊ imundo/immolanti victimas: ⁊ sacrificia contemnenti.⁊c. Quo non vult: nihil regularie discriminis esse bonis a malis quo ad prospera ⁊ aduersa/ sed solum q; nullum signum prosperitatis vel successus aduersi sufficienter arguit ⁊ necessario aliquem iustum:vel demonstret esse impium. Regulariter tamen ⁊ plurimum bonis prospera largitur: malis vero cōtraria. Prima pars ptz ex illo psalmi p̄mi:⁊ erit tāq; lignū quod plantatū est secus decursus aquarum ⁊ oia quecunq; facient:prosperabūtur. Itez in psalmo:beati omnes qui timent dominū qui ambulant in vys eius/labores manuuz tuarum quia manducabis.⁊c. Item prouerbiorz.16.cum vie hominis dño placuerint i imicos quoq; eius conuertet ad pacem. Itē ecclesiastici.4.pro iusticia agonisare pro anima tua:⁊ vsq; ad mortem certa pro iusticia: ⁊ deus expugnabit pro te inimicos tuos. itē Augu.semper deus paratus est bene facere: sed malicia hominuz prohibetur.16.q.1.decime. Similiter malos regulariter plagis p cutit/⁊ aduersitatibus inuoluit. Esai.1.si me audieritis bona terre comedetis:si me non audieritis deuorabit vos gladius: quia os dñi locutum est:nam ⁊ orbis terrarum pugnat cum dño contra insensatos:sapientie.5. ⁊ leuitici.56.q; si nō audieritis visitabo vos velociter in egestate ⁊ ardore:qui conficiat oculos vestros ⁊ consumat animas vestras: ponam faciem meam contra vos ⁊ corruetis coram hostibus ⁊ subiciemini hys qui oderunt vos:fugietis nemine persequente:si autem nec sic obedieritis mihi.addam correptiones vestras septulum propter peccata vestra:⁊ consumam superbiam duricie vestre:dabo q; vobis desuper celum sicut ferrū ⁊ terram eneam/ consumetur incassum labor vester:⁊ non proferet germen/nec arbores poma prebebunt/mittamq; in vos bestias.⁊c. Item deute.28.numerat benedictiones quibus prosequitur deus bonos/⁊ex aduerso maledictiones que manent malos:rebellibus namq; q̄ nō obediūt/euenire solet quod Aggei primo scribit/seminastis multum ⁊ intulistis parū/comedistis ⁊ non estis saciati/bibistis ⁊ non estis inebriati:operuistis vos ⁊ non estis calefacti/⁊ qui mercedē congregabat misit eam in sacculū pertusuz ⁊ ifra. Respexistis ad amplius ⁊ factū est minus:⁊ intulistis in domuz ⁊ exsufflaui illud propter hoc prohibiti sunt super vos celi ne darēt rorē/⁊ terra prohibita est ne daret germen suum. Sed extra regulam ad spiritualem vtilitatem aliquotiens bonis aduersa immittit: ⁊ malis iratus prospera nō ex beniuolentia:sed vt post acrius puniat: Ezech. .16.recessit zelus meus a te:iam non irascar tibi amplius:vel vt in presenti prosperis detractis nobiliores sue calamitates fiāt:vt habet phus.2.rheto.c.de locis enthimematū.

Secunda questio sine argumentis

Propter quid dicit sapiens. Noli stultus esse ne moriaris in tēpore non tuo:quando apud Job terminos homini constitutos legimus:qui preteriri non poterunt:huius difficultatis solutio perpenditur facile:si aduertamus nature periodum plurimum differre ab ea quam iuxta meritorum nostrorum futuram qualitatem nobis prefixit deus.nā vt deus falli non potest nec fallere/ita termini quos vite nostre prescripsit preteriri non poterunt:⁊ numerus mensium vite nostre apud eum certissimus est: Job.14. Numeq; vero dierum ⁊ mensium ad quos naturalis periodus se protendit/quos secundum cursum nature victuri essemus:frequenter deus exigentibus perditis moribus ⁊ peruersitatibus nostris breuiat/premature nos rapiens de medio:quoniam sumus vita indigni/⁊ hoc voluit sapiens ecclesiastes.7.ne impie agas multū/⁊ noli stultus esse ne moriaris in tempore non tuo:vnde scriptum ē viri sanguinum ⁊ dolosi non dimidiabunt dies suos:psalmo.14.⁊propheta ne reuoces me in dimidio dierū meorum: psalmo.101.

Laus deo.

FINIS

Errata

¶ Sequuntur errata insignioza que inter imprimenduz impressozum festinantia contigerunt.

Folio secundo/facie prima/colum.prima li. penultima.habetur res pro rei

Fo.5.colum.3 linea.29 pro.6.pone c.

Fo.24.co.2.linea.2.habet illud p capitulo

Fo.28.co.4.linea 37.ponitur coopetio loco cooperatio

Fo.7 colu.eisdem li.19 habetur infectis pro infectus

Fo.33.co:3.li.49.Sacratis loco Socratis

Fo.37.co.1.li.53.pro sequētis lege cōsequēt}.

Fo.37.co.3.li.9.pro circunstantia lege circū=stantie:

Fo.7 colu.eisdem line.52.lege quidam non sunt veriti: pro quidam non veriti

Fo.eodem col.4.li.2.Tropologice lege pro Tropologie:

Fo.41.co.1.li.18.pro quanti pauperes in locis vbi habitat illo decimas/7c.lege quanti pauperes in locis suis vbi ipse habitat: 7c.

Fo.44:co.2.li.16:pro enim lege eum

Fo.44.co.4:linea 35.lege debuisti p debuit

Fo.47.colu.1. linea 1.superfluit hoc totum vicioso 7 culpabili:7c/vsq; probabili 7 vnde nulli 7c

Fo.47.col.4.lin:22.pro ecclesiasticus pone euangelicus

Fo.49.co/pria linea 12.pro cosde leg. corde

Fo.eodem co.scda li/22.pro deletinem pone deletionem

Fo:55.col/1.li.27.pro manem lege manere/

Fol.7 col.eisdem li.47.lege vbi soluit sine causa:pro vbi soluit est:7c

Fo.58.co.2.li.38:pro nescit lege nouit

Fo.65.co.3.linea.18.volentes lege p volēte

Fo.70.co.3.li.41.pro ei ius lege eius/

Fo.82/co/4.linea vltima lege.c. cum ℣. pro c.cum inde.

Fo.83.co:4.linea 6.pro minus lege munus

Fo.84.colu.4.linea 13.pro distribuerentur pone distribuentur:

Fo.eodem co.2. linea pria pro precary lege precarie:

Fo.97.co.scda li.pria lege cōferri p cōferre}

Fo.99.co.3.linea 27.lege argumento 61. distinctione quid proderit:loco argumen. 61. quid proderit

Fo.99.co.4.li/46:lege saluare pro sanare/

Fo 103.co.prima linea 21.habetur ꝗꝗ sub cōditione licet:lege ꝗꝗ sub cōditione si licz

Fo.103.co.scda linea penultima pro sumpta lege supposita.

Fo.104.co.2.linea vltima:pro vuiam lege viuam

Fo.108.co.prima.li.26.pro infalato lege in scalato vel infamato.

Fo.108.co.4.linea 49.lege ieiune pro minime/

Fo.112.co.3.linea.33.lege defert pro differt:

Fo.113.co.2.li.7:pro illum lege illam

Fo.116.co.2.linea 20.lege releuanda pro reuelanda/

Fo.117.co.4.linea 33:lege desperare pro desparere

Fo.120.co.prima.li:13.lege faciunt p fiunt

Sunt 7 alia pauca:sed q; minuta sint:7 nemo non facile possit deprehēdere/nisi Tyrro quod ad orthographiam pertinet/vulgatam secuti sumus philosophozum/ non grāmatistarum neotericozuz qui vel de litterarum apiculo miras excitant tragedias hominēs stolidissimi.

¶ Sequitur tabula

Tabula.

De A

Aaron an peccauerit conflando iudeis vitulum Fol.28.colu.3.L.

Abmalech rex Gerare nō peccauit volēdo sibi Saray vxorem Abrahe/quam dixit sororem esse Fol.37.colu.4. O.

Actus malus dicitur ex cuiuscunq; circunstantie defectu. fo.3.colum.1. V.

Acceptio personarum locum non habet in gratuitis. Fo 49.co.2.J.

Actus meritorius non differt specie moris/ a quolibet non meritorio. Fo.eodē.co.3.L.

Actio quāuis nō cōcedat nisi decepto vltra dimidiū iusti pcy: q̄q̄ tū dino iure tenet restitudere q̄tū hz vltra iustū pciū/nisi tā modicū sit q̄ p̄sumit alē ei ꝛdonasse fo.57.co.4.E

Actum ordinis exequens scienter in mortali/peccat mortaliter Fo.71.co/3.B:

Actus spirituales per cōparationem ad spiritum creatum secundum probabiliorem opinionem vendi possunt Fol.85.co.2. V J

Actus qui ordinantur ad opus supernaturaliter/aut miraculose producēdum/non licite venditur/aly autem bene Fo.83.co/3.k

Act⁹ exterior culpā nō auget nisi itēsiorē reddiderit volūtatis actū iteriorē fo.93.c.1.B B

Actus meritory substātia vēdi vel locari pt/ sz nō ipa q̄litas q̄ est a spūscō fo.93.co.4.E E

Act⁹ q̄dā tā sunt arduī vt p terreni muneris ꝛpēsatiōe nullo modo licite fieri pñt/ vt sūt exponere vitā: sbire mortē ꝛc f.95.co.3 O O

Actui alterius causaz dans interdum penā incurrit/ quam non incurreret si ipsum personaliter exerceret. Fo.96.co.1.O O:

Actū saluti necessariū faciēs timore vl mūere/min⁹ peccat q̄ si oio nō faceret.f.101.c.3 L

Ad actū no necessariū saluti inducere metu vel munere nō est pctm) nisi spēaliter actus ille sit priuilegiatus/vt est collatio beneficiorū mutui prestatio: Fol.101. col.4.M

Ad actum aliquez potest quis dupliciter induci: Folio ꝛ colu.eisdem.O. P:

Ad actum saluti sue necessarium licitum est aliquē inducere: quē alias noscitur nō factur⁹ Fo.94.co:2: J J.ꝛ co/3.kk.ꝛ fo.101.c.3.B

Adorantes hostiam non consecratam quo/ modo excusentur Fo.102.co.2:A

Affect⁹ nimiū terren⁹ tria opat fo.59.co:3.A

Affectus prauus vnde extingui deberet/incrementum sumit Fo.59.co.4.L.

Affectus an infectus sit terrena cupiditate quomodo cognoscatur: Fo.60.c.1.D (cat

Ages id d̄ q̄ dubitat an sit pctm mortale/peccat mortaliē discrimini se exponēs f.14.co.3 A

Agere contra scrupulum licet/immo frequenter expedit Ibidem

Agnoscere dei legem ꝛ ipsam cognitam infirmitate transgredi/nō ip est detestabil⁹ q̄q̄ ipsam nolle cognoscere Fo.50.colu.2.A.B

Amor doctrie seu legis ex tribus attēdi solz attētiōe: obseruātia/ꝛ defensiōe f.32.co.1.L

Amor finis naturaliter causatur: ꝛ non libere: Folio 61.colum:3 L

Amando diuicitias (fm Aug.) tantum quisq̄ peccauit quantum dolet eas amittendo/ licet eas christo nō p̄poneret Fo.63.co.4.A

Amor primum venialis tantum increscere pōt: vt post sit mortale pctm Fol.64.co:2/L

Amor nunq̄ satis soluit deo: nisi pl⁹ singul ꝛ perfecto corde amet Fo/64.co.4.B

Amor triplex est/rationalis/sensitiuus/ꝛ naturalis: Folio ꝛ co.eisdem V

Amor dei ad quē obligamur debet esse nō solum extensiue sup omnia/sed etiam intensiue: Folio 67.colum.4.E:

Amor id est in anima quod pondus in corpore: Fo:68/colum.2: k

Amor dei qui nobis est in precepto/sufficiēt nos reponit in statum salutis/nec vllum cō/ patitur mortale pctm: Folio 68.co.2 L

Amor non solū capitur pro interno affectu: sz etiā q̄q̄ p ext^no effectu Fo 69 co.1 R/S

Amari cupit deus solū tm/quātum pecuniā amamus/quō intelligitur Fo/ ꝛ co/eisdē S

Amor quidam est complacentie/ꝛ quidam efficientie seu efficax Fo/102/co.4 D/

Aial nō ruminās neq̄ findēs vngulas quō intelligatur esse īmundum Fol/23/ co:4.A

Aliis ex altera d̄ scito ꝛ altera de opinato/solū ifert cōsequēs de opinato Fo/68.co.3/M

Angeli adeo addicti sunt supne veritati/vt nihil velle absolute queant quod nō diuina volūtate didicerit implēdū Fo.101:co:4/O

Anima totiens spiritualiter moritur quotiens peccat mortaliter: Fo/126.co:4.S

Appetere dignitatem vt p̄fit/ꝛ eandem appetere vt prest multū dñt. fol.14.col.2.A:

Appetitus p̄mat⁹ minus principalis amorē arguit mercenarium.foli.eodem.colu.3. B

Appetere primatum vt prosit laudabile est: folio ꝛ colu.eisdem. L

Apostate nō solū licet sinere sua auferre/vt Gratia.placet: sed etiā alia bona monasterij dare/ ne monasterio noceat: Fol 29 col.1 O

Aquā a sacerdote emere pñt parētes pueri baptisādi: sz no ip baptisma Fo 92 co 4 Y

Arborem bonam non posse malos fructus facere quō intelligatur.fol.3.colum.3. M:

Tabula.

Assensus totalis discursus practici saluari non potest:nisi simul operetur:si possit Foli. 34 colum. 2 J
Assensus maioris discursus practici sillogismi non saluatur sine efficaci volitione finis: quē principiū ōt psequēdū esse.fo.60.co.4./N
Assensus adhibitus peccato est peccatum Folio 44 colum. 2 A
Attentio an requiratur ex precepto in legēdis horis canonicis/missa/ꝛ similibus:recitantur tres opiniones/Folio 72 colu.3 E
Augmentū vel intensio/quandoq; est circūstantia trahēs in aliā spēm Folio 49 co.3 L
Auarus quomodo dicatur habere aurum pro deo/ꝛ gulosus ventrem Fo.66 co.3 G

De B

Baptisma tenetur quilibet sibi:ꝛ suo paruulo procurare quantum licite potest/immo ꝛ intercedēte pecunia:quamuis nō intentiōe simoniaca Folio 93 co.2 LL
Beneficiū tribus casibus q̄s cogitur de suo facere ꝑ c.precarie 10.q.2.Fo 4 co.1 A:
Beneficia gratie dominus propter peccata subtrahit:Folio 32 colu.2 A
Beneficiuz conferens propter cōsanguīitatē peccat mortaliter trib⁹ de cauſ:fo.90 co.2 G
Beneficiū adeptus per pctm̄:nō propter hoc cedere debet beneficio/nisi mētalis simonia intercesserit cū ope ſbsequuto/fo.90 co.3 J k
Bonum triplex est honestum/vtile/ꝛ delectabile: Folio 34 colum.1 E

De C

Causa peccati potest quis esse dupliciter:directe ꝛ positiue:vel indirecte ꝛ priuatiue/folio 27 colum.4 E:ꝛ folio 119 co.2 A
Calidi/frigidi:ꝛ tepidi qui dicantur in lege dei:Folio 32 colum.2 A
Caritati habituali multa sunt ꝓpossibilia:q̄ nullaten⁹ actui sūt cōpossibilia:fo.89 co.2 L
Caritatis multi sunt actus diuersi:immo si/bi incompossibiles Jbidem
Caritatis motus nobis non inest:si non dolemus de proximi malo:Fo.70 colu.4 E
Canonicus corporali pītia ecclesiā decorās licet id faciat ob inanē gloriā:meretur pecuniā sibi ob hoc pmissā Folio 94 col.1 D D
Causa occasiōalis est que ad opus per se nō inclinat:sed alius ex hoc assumit sibi animū faciendi:Folio 115 colum.3 G
Causa priuatiua an teneatur ad reparationem damni:Folio 119 col. 2 B L D
Causa positiua damni quis fit multiplicit̄/ꝛ quibus illoꝝ modorum tenetur ad reparationē:Folio 119 colu.4 F G D J k
Causa positiua quare populus mixtim:partim pro proprys peccatis:partiz pro alienis damnificatur/an teneatur in solidum ad reparationē damni:Fo.121 co.4 D R G
Ceci culpabiliter quo ad intellectū dicūtur/q̄ cū possint:nolūt cernere ea q̄ sunt salutis/nolūt inq̄ effectu ꝛsi nō affectu fo.26 co.1 E
Certius nihil inuenitur eo quod disputationis dente teritur:Folio 65 col.1.A
Claues sacerdoty an se extēdāt ad culpe remissionem/dubium est:Fo.45 colum.4 B
Conformitas ad rectā rationē in reb⁹ dupl'r sumit̄ vel ī rōne signi:vel regl'ati fo.5 co.1 J
Correptio fraterna nō est omittenda propt̄ hoc q̄ correptus corripiētē odio pseq̄tur:dū tm̄ ex hoc spat̄ corrigēd⁹ finaliē:fo.6 co.2 A
Cōtriti talis debet esse dispositio q̄ plus displiceat ei culpa vt est offensiua dei/ q̄ꝝ vt est peccanti nociua:Folio 8 colum. 1 A
Contra conscientiaz non licet agere:nec iudici ꝑ opinionē licet pnūciare:fol.20 co.3 A
Cōscia multipl'r deponi p̄t: fol. 20 col.4. B
Conscientia vt licite contra eam agatur:dēt deponi per actum ꝑium/siue ex probabili siue ex temeraria cā orta fuerit:fol.21.co.1 B
Corripere pximū/ac intimare periculū .nō tenemur:qm̄ verisimiliter nihil proderit nostra admonitio:qui se ponat in parte periculosa:sed sinere licet euz ex ignorantia agere/aut ad aliquos remittere q̄ oppositum tenēt ab eo quod scimus verū esse: Fo.21.co.4 E
Cooperari lz proxio:cuz verisimil'r nr̄a cooperatio nō est ei allatura detrimētū salut].f.28.c.1.G
Cooperari malo/in deo nō est pctm̄/quia nemine tenetur a casu seruare/secus est de homine:q̄ pximū tenet̄ seruare fo.28.c.2 J ꝛ k
Cooperatio sp̄ est illicita cum tercio inferēt aliquod nocumentū/al's nō: fol.28 co.4 L
Cooperatio ad diuinationē aut artē magicā exercendā etiā ab eo q̄ paratus est/pctm̄ ē propter spēalem pbibitionē:fo.28 co.4 D
Corruptio peccaminosa vnde attendatur Folio 39 colum. 1 J
Corruptioz ne fit q̄ de industria peccat/an q̄ infirmitate:an q̄ ex ignorantia Jbidē k L
Consulens id quod est contra legem diuinam peccat: folio 44 co. 3 B
Cōsensus est q̄druplex:ibidē:ꝛ fo.61 co.3 E
Consentiens in actuz alteri prohibitum diuina lege:peccat/q̄ꝝuis etiā agens excusetur per ignorantiā fo.45 co.2 E ꝛ fol. 61 co.3 E
Cōsiliū malū dās ex ignorātia: q̄ tm̄ se pītiā illis iactat:vel p tali se exhibz tenet̄ etiā satisfacere ꝛ restituere ō leuiss.clpa f.47 co.1 D

Tabula.

Cõtritio qualis actus sit: ⁊ an cadat sub precepto: Fo.49 co.1 J
Cõdemnatus iniuste fm veritatez: quãuis iuste fm allegata ⁊ probata: non tenetur in conscia soluere: Folio 51 colum.3 B
Cõtractus ⁊ si sit nullus ob defectũ solẽnitatũ de iure adhibendax: põt tñ qs sic adeptuz in foro conscie licite seruare: Fo.53 co.1 k
Cõtẽptus quadruplex est/quox solus terci⁹ modus inducit pctñ mortale. Fo.55 co.2 E
Cõtrahẽtibus nõ licet se aio circũuenire ⁊ si forte bene re/propter difficultatẽ sciendi verum precium: nisi sit in tam modico q̃ ptes sibi videntur cõdonasse: Fo 58 co.4 N
Consensus in veniale/est pctñ veniale: nisi illud fuerit veniale tñ propter surreptionez vel ignorantiam/tunc enim esset mortale/ Fol.61 col.3 B D: ⁊ fol.104: colu.2: AD
Cõsensus duplex est verus ⁊ interpretatiu⁹ Folio 61 colum.4 J
Consensus verus adhuc duplex est conditionatus: ⁊ absolutus Fol.61 co.4 k
Consilium nullum est quod nõ aliquãdo sit in precepto Folio 70.co.2 B
Contemptus tres sunt spẽs: Fol.80 co.2 A
Confusio duplex est/adducẽs pctñ/ ⁊ adducẽs gratiam ⁊ gloriam Fo.81 co.1 B
Cõsentiẽs post pecunie p aliũ pmissionẽ pro bñficio: ĩ solutionẽ aut redditionẽ/ simoniacus efficit: ꝫ puisio nõ ifirmatur. f.89 c.1 C
Cõsuetudo ligãs iducit in hys q̃ sunt mere facultatis/dũ sbest cã/ ⁊ fiat nõ exactione ministrox sed intẽtione obligãdi: Foli.92 co.3 X
Consulere licet alicui e duobus malis/ vbi alterum omnino facere velit: vt minus faciat: Folio 93 co.3 EE
Cogere infideles ad fidem solum maluz est quia prohibitum: Fol.94 co.3.kk
Conuentus quantũcunqz tenuiter fundat⁹ si propter temporalia recipit personam: quã habita facultatum competentia non recipiret/simoniã committit Fol.97.co.2 UU
Consentire in actum preteritũ ꝗ rectitudinẽ virtutis perpetratum: etiam si tũc illo nõ peccabat: est peccaminosum Fo.104 co.1 L
Consensus infamati de crimine false imposito quãuis liberet ab obligatione reparãdi famam in vim restitutionis/ ⁊ similiter de crimine occulto extra casus concessos: nũqz tñ liberat infamantẽ a pctõ Fo.113 co.2 AD
Consilia intelligũtur saluis preceptis/ ⁊ p̃cepta minora saluis maiorib⁹ Fo.113 co.1 DD
Compellere vt de crimine occulto se aliqs prodat ꝗ charitatem est Fol.113 col.2 FF
Credere aliquid explicite tenetur quilibet ratione vtens: Fol.25 co.1 A
Credere potest q̃s vupliciter se non posse a pctis abstinere Fo. ⁊ colu. eisdem B
Credere tenetur quilibet expresse se a pctis abstinere posse Fo.26 co.2 D
Crimen alterius occultum referens ex auditu: si faciat aio ledendi nõ bene excusatur a mortali/sed si solum recitet coram pusillis videtur solũ esse veniale Fo.109 co.3 G
Crimẽ occultũ eius q̃ diffamatus est de alio detegi non potest: ꝗ Palude. Fo.109 co.3 D
Crimen occultum alterius ob iustam necessitatem detegens non peccat: nec obligatur ad reparationem Fo.110 co. 4 O ⁊ Q
Crimen publicum ⁊ quod probari potest ob vtilitatem/occultum vero solum ob necessitatem reuelari potest/ Fo.111 col.4 U
Crimen pnblicũ referẽdi sex ponũtur modi fm Ber. duo mali, reliq̃ liciti Fo. ⁊ co.eis. X
Crimẽ alterius referens sine detrimento fame/non peccat: Fo.112 co.1 AA
Crimen occultum suum tenetur quis propalare in casu/ ⁊ tñ non consentit actu debito/ vt hoc per alium fiat/ Fol.113 col.3. DD
Culpa non idem est apud iuristas quod peccatum apud theologos/ ⁊ eius spẽs ac definitiones vide Fol. 36 co.4 L

De D

Damnum maius est in amissione vnius aĩe q̃z in interfectione innumerabiliũ corpum hominum innocentum: Fo.5 co. 1 D
Dãna reparare in foro cõscie tenetur q̃s que sua culpa etiã leuissima alteri data sunt Fo. 44.co.4 L ⁊ limitat fo.se. D ⁊ f.47.c.1 AD
Deceptio dicitur ois inductio ad errorẽ: siue fit error intellectus siue affectus/qui ⁊ error morum nuncupatur: Fo.2 co.4 E
Decimas non põt quis licite petere in loco ĩ q̃ nõ cõsueuerũt soluere decimas fo.6.c.1 A
Deum nul⁹ offendere debet parũ/ ne alius offendat multũ: Folio 7 co.4 A
Deludere caute hostem per equiuocationez licet: Folio 8 co.2 L
Detinẽr alienũ nolẽte dño actualit̃: q̃z uis volẽte actu debito nullũ pctñ arguit f.8 co.2 C
Debẽs aliq̃d certe psone tenet̃ illũ q̃rere vt soluat/secus aũt est qñ tenet̃ vnicuiqz idñnẽ/ tũc ei sufficit solue̅r occurrẽtib⁹ fo.11 co.3 L
Deliberatio apud hebreos ab hys icipiebat q̃ minoris erãt auctoritatis. ne forte formidarẽt recedere a snis maiox Fol.11 col.2 C
Debitũ sbtrahere/sola publica auctoritate ꝫ sed in debitũ seu gtuitu indñnẽ ponit q̃libet

Tabula.

Folio 24 co.2.B
Deus necessario obseruat que sibi sūt iuris nature:Fo. 28 co.3 K
Decimas quo ad quotā prefixā nō esse nūc i obligatione ꝓbatur:fo 41 co.4.D. ⁊ soluū tur rōnes in oppositū fo.se.L D E F G
Decie q̄b⁹ ō cauſ a cleric].recipiūt f.43c:2 A
Decimas clericis male viuētib⁹:nō erogāti bus paupibus nō magis negare pñt laici:q̄z ōbitū creditori auaro nō ꝓsoluere f.eo.c:3 B
Decime non debentur cum effectu/nisi petā tur Folio ⁊ col. eisdē L
Deliberatum aliq̄d facere aliud est ab eo qō est ex deliberatiōe aliq̄d facere fol.62 c.3 M
Deus dupliciter decreuit aliqua in futurum dare aut inferre: Fo.14.co4 L
Deus si qñ est debitor sibi debitor est vt pro/ missa cōpleat.Fol.78 co.4 L
Decretū ⁊ volūtas dñi varia est de factis sil'r quo ad nos circunstantionatis Ibidē M
Debitū an sit reddendū cuz iniuria aliquali creditoris/pulchre distinguitur:fo.81.co.1 L
Delegatus pape si tenuit ei in bñficys proui sum est pōt ꝓ laboze moderatū stipendiū ca) pere/si aūt nullū laborē faciat sed vtit assesso re:nihil ei licet capere/ extra hūc casuz nūq̄z pōt Fo.101 co.2 D:⁊ co.4 M
Detractionis ⁊ contumelie differentia:⁊q̄d sit vtrumq̄z Fo.108 co. 3 D
Debitum iusticie aliud est a debito fm con= dignitatem/ Fo.113.co.2 E E
Defectus naturalis ãt vicy corpis alic⁹ sine cā referre nō lz nec ꝓbrare absq̄z vicio cō tumelie vel detractionis:⁊ eidē ad restituti onem obligatur/Fo .114.co.1.KK
Detractionis cām dās req̄rēdo:instigando: aut signa future ḡtificatōis exhibēdo:ḡuius detrahēte peccat:⁊ ad fame reparationē eq̄ vel plus q̄z detrahēs tenetur fo.114 co.4 A
Detractionē audiēs ⁊ nō ꝓhibēs minus pec cat ceteris paribus:q̄z crimina referens nisi detractioni cām dederit.Fo.115 co.3 F
Deꝰ nō solū bona fortune sz ēt bona corpis ⁊ vitā ipsā sine iiustiicia ꝑt auferre f.117 c.1 A
Deus aliqñ iustos propter cōmixtionē ma= lorū in substantia aut corpore punit: immo ⁊ morte ipsa.117 co.1.B L D
Deꝰ dupliciē boīb⁹ aufert q̄ ipsis cōtulit pu= ta ꝑ sbstractionē gre:⁊ ꝑ viā iusticie cōmutā do ãt distribuēdo.f.117 c.3 E ⁊ f.121.c.2 M
Deus nō infert iustis malū pene nisi inq̄z tū cōducit eorꝝ spūali vtilitati: Fo.117.co.4 F
Deus nō punit quēq̄z iustū pena gehēnali vl' spūali ꝑ alio:p⁹ noui testamēti cōfirmationē (fo. 118 c:2 K
Deus post hāc vitā nō accipiet ꝑsonā quālis ita faciat in hac vita.Fo .118 co.3 L
Delicti grauitas ex grauitate pene post hāc vitam infligende mensuratur Idem
Diligere deum conuertitur cuz eo quod est sermonem dei seruare:Fol.31 co.4 A
Displicentia pcti nō semper de congruo me retur gratiam Fo. 47.col.4 L (1.D
Dispēsatio sine cā no tutat i foro ꝓscie f.56.c.
Dilecio dei super oia quō habetur in prece pto:Fol.67 col.2:A B L D ⁊ E
Diligim⁹ rēynā pl⁹ alia q̄druplr f.68 co.1.O
Dilectio dei sup oia vt ē ceteris opib⁹ magl. meritoria:ita oib⁹ ē magl satisfactoria: f.74.
Displicēs deo multis modis mit= (co.2 B titur ad intercedendum/Fo .80 co. 2 A
Dubitās an aliq̄d sit mortale/ si certus sit q̄ oppositū agēdo non peccabit/non potest illō agere sine mortali :Fo.15 co.3 E B
Dubium de aliquo an sit mortale siue sit ex probabili cā siue facili:dū tñ sit satis volūta riū:eq̄ obligat ad nō agēdū:f.15 c.4 F (ibidē
Dubiū tale pactū ōriū ponī hz nō ꝑdispatū
Dubitās de vtroq̄z ōdictorꝝ an sūt mortalia vel venialia:dēt inseq̄ min⁹ gue:q̄ si eq̄ ḡuia videt dēt examinare rōnes vtriusq̄z partis ⁊ fortiorib⁹ adherere:in eq̄litate aūt rōnū loc⁹ est ḡtificationi.Fo.17 co 3 A ⁊ fo.se.co.1.B
Dubietas iuris nō arguit periculū sed soluz dubietas quo ad aīm dubitātis:f.18 co.2.L
Dubitās de actu an sit mortalis an nō nō pt licite obedire ꝑcipiēti illū actū: fo.⁊ c. eis.D
Soluūtur rōnes in oppositū ibidē F B
Dubitans de seruitute vxoris nō tenetur illi petēti debitū reddere.Fo. 18 co.2 D
Dubitās seq̄ dz qō certi⁹ existimat f.21 c.2 L
Dulcedo illa quā deuoti aliq̄ sentiūt nō ē ac tus volūtatis elicitus/sed passio q̄dam actui attributa.Fo.68 co.1 B
Dubitare de parentū cōq̄sitione an iuste an iniuste nemo debet sine cā:Fo.122.co.4 U

De E

Ecclesia in foro exteriori cogit dubitantem bone fidei cōiugi debitū reddere/⁊ econtra Secus autē in foro aīe vbi dubitans ex sua incredulitate sibi ꝑeiudicat: Fol.19 co:3 D
Ecclesia in quibus innititur presumptioni fallit sepe ⁊ fallitur.Fo:48 co.4 D
Ecclesia actum interiorem anime precipere aut ꝓhibere potest:Fo.72 co.4 B
Ecclesiastic⁹ aliq̄tiēs tenet laycis repare dā na:q̄ ꝑ suis pctis eis infert ds:fo.119 co:3 E
Epm simoniace ꝑmotū sed occulte ita vt ꝑ bare nō possim/aut nō noiati excōicatuz vel

Tabula.

suspensum in sacramētorum ministratione vitare non teneor:contra Lho. Fo 27 co.3 L⁊ D
Æquitas duplex est Fo.47 co.1 A
Æqtati siue scripte siue nō/mō sit eqtas ad quaz tenemur/nēo lege vl statuto ōire licite pt f.eo.c
Errorē doc.sequēs in his q̄ sunt iuris po=(3.D
Errorē sūt vicini heresi dicere ꝙ oīs lex nālis vel būana obligat ad mortale:⁊ ꝙ nulla tal ob ligat ad mortale:Fol. 54 col.3 A B
Errorē de bono superogationis vt scie vel art]. q̄s abycere ⁊ corrigere teneē / sed nō quo ad ite gritatē vite vl bōitatē:⁊ g̃ pozē errorē corrigēs restituere nō teneē nec peccet:fm vero corrigēs peccat:⁊ restituere tenetur/Fo.114 co.2 MM
Eucharistie ät absolutiōis sacrm an sit ipēdēdū ei quē nouim⁹ psistere ī mortali/pulchre resolui tur per distinc. Fol.29 co.4 A ⁊ fo.se co.1 B
Eucharistie sacrm teneē mistrare curat⁹ pctōri: quez verisilr prescit iudiciario ordine conuinci nō posse Fol.30 co 2 D
Eucharistia suspectis de crie eq̄ rdi pt:sicut a suspecto recipiē iuramētū q̄ se purgat fo.30 c.4 B
Eucharistia dum peccatori occulto:ī publico tra dit:non datur cani: Fo.30.co.4 D
Eucharistia in casu mitti posset in sentinam corporalem: Fo.31 co.1 k
Eucharistie loco an possit hostia non cōsecrata dari: due recitantur opiniones Fo.31 co.1 L
Eucharistiā nocēs occult⁹ licite sumit/ēt a dāte ī pbationē sup inocētia/dū tñ ipe eo aio nō susci piat/l saltē solū vt inocēs ī publico.f.113 c.3 B B
Excōicatū q̄ teneāt vitare:in qb⁹/⁊ qualem excommunicatum:vide Fo.9 co.3 k
Excōicato non licet cōicare vbi de directo agit ad cōicationē excōicati vt p metum gladij:de in directo tñ vt necessitate famis bñ lz: f.⁊ c.eis. L
Excōtio ät alia pēa ferri ñ dēt cū pl⁹ pturbat ifirmos bonos q̄ corrigat aiosos malos f.11 c.3 X
Excōicatū gñaliter ⁊ si nō rōe ecclastice cēsure:tñ lege caritatis ī mistratiōe sacrōz vitare dēm⁹ imo ⁊ ī cōuersatiōe corpali si ex B vīsilr sit rediturus ad cor Fol.30 co.1 E
Excōicatus iniuste in foro cōscie nō tenetur se p excōicato bze:nisi forte ppter scandalum vitandū:aut aliqd extrinsecū Fo.52 col.1 D
Excōicatus iniuste defectu cause: non priuatur participio suffragiorū ecclie Fo.eo. co.2 E
Excōicato cōicans nō peccat mortaliter:nisi sex casib⁹ fm Io.An.Folio eo.co.4 L
Excōicato participans in indifferētibus:solum minorē excōicationē incurrit fo.56 co.3 k
Excōicato nēo pticipe dz ppē quēcūq̄ metū dū directe agit ad byt eccle pceptū trāsgrediat ibi.
Excōicatus absolui pt petēdo absolutionē vt p alio/vel si sacerdos a q̄ vult postea sacraliter absolui p isto petat absolutionē fo.113 co. 3 B B
Exemplo alios efficatius corrumpimus q̄ doctrina vel consilio Fo. 123 co. 3 A
Exēplo alios inducēs ad peccandū obligat ad reparationē damni aīe Fo.124 co.1 L
Exēplo alīū corrūpens teneē in vī restitutionis illū reducere ad verā pniaz:non solū vt ab illo pctō ad quod est inductus cesset fo.125 c.1.B D
Exēplo alios corrumpens satisfacere nō potest quacunq̄ estimatione pecuniaria:nec liberatur corruptorum remissione Fo.125 co.3 k
Exēplar q̄ten⁹ iuuat ⁊ dirigit efficiētē cōphēdit ſb cā efficiēte:sicut doctrīa vl cōsiliū f.126 co.3 O

De F

Fama quid sit/Fo 108 co.2 L (are f.108 co 3 E
Famā auferre:aliō ē ab ifamare ⁊ famā attenuare Famā attenuare vel auferre mltis mōis cōtingit Fo 108 co.4 B
Famā ppaz nō licz hoī sine rōabili cā destruere sic nec domū aut alia bona pdigere f.110 c.3 N
Fides quid sit Fo 15 co.2 D
Fides secum copatit dubitationē de verificatione crediti:lz nō dubitationē d vītate crediti ibi.
Filios nostros si industry sunt dīnis literis mācipare oportet fo.70 co.1 F
Filium non puniri peccato parentuz promissio est noui testamenti Fo.118 co.1 B
Fortis fortitudie mozali q̄s dicat: f.100 co.1 D
Frequētia pctivenial ñ fcit ipz morle f.54 c 4 D
Fruct⁹ robuētiōes decia ⁊ bñficiorū locari pñt dū ī principale pcipiēdi nō alienet:fo.84 co.1 B
Furat⁹ ob necitatē si vbi ad piguiorē fortunā venerit rstituat nō peccat:sec⁹ si ñ rstituat f.4 c 4 B
Furioso rpetēti gladiū an rddi dbeat f 29 c 1 D
Fundamenti rō est ferre seu sustinere totū pondus vel on⁹ edificij:adeo vt q̄ illud tractū fuerit appēdicia aut sequāt ät necio dcidāt f.64 c 1 B
Furiosus sicut peccat ī lucido ītuallo dsentiēdo ī hoicidium qd fecit ī furia:ita ⁊ desiderās occidere in furia vel virginē stuprare fo.104 co.3 N
Furtū nō est penit⁹ occultū qñ res furtiua demōstrari nō pōt:nō inotescēdo furē fo.113 co.4 J
Furtū nō cōmittit ī reb⁹ minis nisi ai⁹ dānificādi assit/ēt detractio nō cōmittit si ī puo ledat fā vt vīilr p nihilo bēat diffamat⁹ fo.114 c.2 L L

De G

Giesi ad restitutionem datorū a Naamā Syro multiplici iure tenebatur fol.91 co. 1 N

De H

Habit⁹ st ī aia q̄d pōd⁹ l leuitas ī cpe f 105 c.4 B
Heresis est ⁊ cuz Manicheo dicere hoiez pctū vitare non posse/⁊ cum Iouiniano asserere ho

Tabula.

minem peccare non posse Foli. 25 co.1 A
Heresis stricte capta q̃uis nũq̃ fit sine aĩ ptinacia:stat tñ ĩ hoĩe mõzlis ifidelitas cũ promptitudine corrigendi ibidem
Helias quõ excusetur a pctõ:ꝛ ẽt reparatiõe dãnificationis/cum imprecaretur vt non plueret super terram annos tres ꝛ mẽses sex/ꝛ cum ad eius instantiam.50.viri igni de celo consumpti sunt Fo.121 co.3 N
Horas canonicas legens ac illis exvolũtate nõ attendens non plus satisfacit q̃ si omitteret ãt soluz attenderet sine vocali prolatione:ꝛ mozztaliter peccat Fol.73 co.1 I
Hominem viciosum nihil bene facere error est Fo.105 colum.3 A

De I

Idolothitum in extrema necessitate an sit comedendum cum verisimili scandalo proximorum:recitantur due opiniones fo.10.c.3 O R
Ignorantes simplices subtilitates diuini iuris si sufficienter inquirãt a suis prelatis de agẽdo:nõ peccãt se cõfirmãdo opiniõi false fo.8 c.3 F
Ignorantiam inuincibilem cadere in iure diuino probatur:folio 8 co.4 B ꝛ foli 36 co.3.ꝛ 4 D.I.ꝛ soluuntur rationes in oppositum
Ignorãtem aliquid facere/ꝛ ex ignorantia quomodo differunt/Fo. 35. co.3. A.
Ignorantia quedã est iuris ꝛ quedam facti/iuris/q̃dam diuini /quedaz humani/q̃dã vincibilis:ꝛq̃dã inuincibilis:ꝛ hoꝛ descriptiones vide folio.35.co.1.ꝛ 2.L.ꝛ D
Ignorantia inuincibilis iuris diuini excusat: vincibilis autem non Ibidem E F
Ignorantia inuincibilis est/vel quo ad dissolutionẽ:vel euasionẽ ꝛ dissolutionẽ sil' fo.36 c.3 I
Ignorantia iuris positiui non excusat nisi sit probabilis Fo.37.co.1.ꝛ 2 M;ꝛ N
Ignorantia facti triplex est/affectata:crassa seu supina/ꝛ probabilis ꝛ describuntur membra folio.37. colu.2 D.
Ignorantia facti qualiscunq̃ an semper excuset: Fol. eodem co.3 P ꝛ R
Impulsus ab extrinseco cuius scilicet volũtas non est cã:diminuit rationẽ pcti fo.38 co.4 E F
Impetrare infallibiliter q̃s potest aliq̃b⁹ conditiõibus assistentibus:q̃ enumerãtur f.77 c.4 E
Impossibilitas restituendi in bonis anime nõ commutat obligationem in temporalem aliquaz recompensam vt in bonis corporis/neq̃z descendit obligatio ad heredes/sed pure extinguitur: Fo.125. colum.3. L.M.
Inuincibilis ignorantia non est quam faciendo quod in se est vincere potest fo.23 co.1 L
Intellectus nunquam culpabiliter errat sine vicio voluntatis folio.25:colum.4 E
Intelligentia dicti alicuius ex causis est assumẽda Folio 31 co.3 A
Intellectus bene potest dissentire primo principio ꝓpter inordinationẽ appetitus f. 34 co 2 D
Infidelitas vt dicit puram negationez non est peccatum sed potius pena/renisus autem volũtatis ãt negligentia facit ipsam esse peccatum: Folio 62 co.4 O P
Inique querendi cibum duo ponuntur modi: Folio 69 co. 3 A ꝛ E:
Iniuste acquirere aliud est q̃z inique acquirere Fo 90 c.1 F ꝛ inique auferre aliud ab eo quod est iniuste/auferre Fo.111.co.2 B
Iniusticiam cõmittit qui aliquid accipit pro eo quod alias gratis facere tenetur:ꝛ tenetur restituere Folio 90 col. 2. H D
Iniuriarũ actio qua quis agere potest itra vnũ annum ꝛ non post / expirat post annum:sed nõ ob hoc sopitur restituendi obligatio si quid iniuste abstulerit:Folio 109.colum. 4 K
Iniuriarum actio per dissimulationem abolẽtur Folio 110 co.1 L
Iniusticia facti solum ligat ad restitutionem:ꝛ quantũ iusticia cõmutatiua violatur f.112 c.1 Y
Iniuriã non releuat veritas dicti f.112 c 2 B
Iniuriosum dicens presumitur animo contumelie dixisse/ꝛ ergo nisi contrarium probet cõdemnandus est iniuriarum Ibidem
Iniuriam facit/ꝛ tenetur ex consequenti ad fame reparationem qui defert aliquem de crimine semel punito/vel cuius aboletionẽ obtinuit aut de eo scelere quod non punitur vt est simplex fornicatio ꝛc̃ Ibidem
Irascuntur facile egrotantes pauperes amantes sitientes.ꝛc̃ Fo.70 co.4 E
Iustũ bonestũ ꝛ vtile sẽper re coĩcidunt:sed confusa solũ q̃dã cogitatiõe distinguũtur fo.11 c.4 A
Iudici licere vt contra conscientiam pronunci et heresis est Fol.22 co.1 B
Iudex punire potest aliquẽ sine culpa: non tamen sine causa Ibidem
Iudex propter dicta testiuz non potest condemnare innocentem Fo.ꝛ colum.eisdem D
Iuramentuz ab eo qui scitur peiuraturus a priuato exigi non potest/a iudice autem imo ꝛ in casu a priuato exigi potest ꝛ expedit f.29 co.1 A
Ius nature Quecũq̃z vultis vt faciãt vobis homines ꝛc̃.intelligitur de velle ꝛ nolle ex debito ꝛ consideratis oibus circũstãtys occurrentibus Folio 31 col. 2 D
Iusti pcy fm Scotũ triplex est g̃dus f.57 c 4 E
Iudex in his que damna rerũ concernunt licite potest fm allegata ꝛ probata iudicare contra

Tabula.

veritatem:secus in dãnis corpis fo.58. co.1. D.
Iure humano concedente quod sic possumus: iuste possumus Folio eo.co. 3 k. L
Iudicis arbitrio sunt ꝗ paucissima relinquẽda ob tres causas Fol.58 co.4 A
Iustus quãtus amicus sit patrie Fo.75 co.3 B
Iusticiam vt dicit rationem formalem virtutis impossibile est vendi:non secus ꝗ impossibile est hoiem gratis pro pecunia diligi fo.100 c.3 E
Iudex vt pronũciet iustum/vel caueat ab iniusto nihil capere potest:sicut nec testis vt verũ dicat/licite tamen capit laboris moderatum stipẽdium:nisi hoc obligetur ꝗtis facere fo.100.c.4.G
Iudicem si parati aĩ non sit aliquid accipere vt recte iudicet:ob temporalẽ vtilitatem nõ licet iudicare:secus ob spirituales) si vero parati est aĩ licz malo eius vti ad nostrã vtilitatẽ f.101.c.1 I
Iudex pronunciare debet pro iure scripto ⁊ cõtra equitatem non scriptam vbi discordant:nisi sit princeps Fo.102 co.3.B.
Iudex corrupti est anĩ si gaudet ꝙ iusto errore contra iusticiam pnunciauerit:aut si decreuerit indicare cum aico si habuerit doctorẽ aliquem vel glo.pro illa parte fo .104.co.3 D
Iudicis i dubio pnũciantis pena ponit/ Ibi. D
Iudex timens sibi periculũ aie ne videlz corrũpatur/aut si frequẽter corrupt⁹ fuerit vere volẽs penitere dẽt on⁹ iudicature ꝛsignare f.109 c.1 D
Iudex inquirere non potest contra aliquez (etiam infamatuz de vno crimine) de alio crimine sine presumptione Fo.109 co.4 I
Iuramẽtũ de veritate dicẽda sup interrogãdis nõ extẽdit se ad penitus occulta fo.112 c.4 L L
Iure humano ad reparationem tenetur quicũ ꝗ seruum aliquem peiorem vel malum fecerit siue dolo siue non/quamuis non semper teneatur edicto l.aquilie Fo.124. col.3 E F ⁊ I

De L

Lachrime non semper arguunt quantitatẽ doloris sed solum sensibilitatem:⁊ quibus de causis frequenter minor dolor ostenditur in lachrimis ⁊ non maior. Fol.48 co.1 D
Lachrime quatuor ex fõtibus laudabiliter possunt profluere Fo.48. co.3. E
Labor qui est in misterio sacrorum an locari vl vendi possit:recitãtur due opiões f.84.c.1. L D
Legibus ipsis lege opus est que ipsas corrigat: ⁊ẽ atꝗ hoc maxime de humanis legibus intelligitur Fo.30 co.3 F
Lex iniqua siue preceptum neminem obligat i foro conscientie Fo.53.co.1 A
Lex ppter ꝗs causas dicit iniusta f.51.c.1 A B
Lex iusta ligat in foro consciẽtie/ sed solum ad methas rationis Fol.52.co.3.G D
Lex quõ non est posita iusto. Fol.53 co.3 M
Leges humane non semper obligant ad culpã sed aliquando ad penam Ibidem co.4. R
Legem humanam iustam pretergrediens dei legem ex consequenti transgreditur Ibidẽ G
Legis humane contemptus mortale inducit/sine aũt hmõi cõtemptu aliqñ trãsgressio ẽ venialis:qñqꝫ mortalis:qñqꝫ sine culpa. f.54 c.4 D
Legi superioris contrauenientem non solum peccare qñ simul concurrit preceptum diuinuz probatur Fol.55.co.3 G
Lex imposita sine causa non obligat f.56:c.1 D
Legem superioris an possit quis cuz causa preter gredi sine superioris auctoritate Folio.56 co.2. I
Lex oim pctã excludere nõ potest fo.57.c.2. B
Lex ꝗuis multos puocet ad peccãdũ:si tñ ꝗuiorib⁹ pctis obuiet nõ est ob hoc iniusta f.57.c.3. L
Lex qñ censenda est fouere pctm̃ Fo.58.co.1. F
Lex seu constitutio licet interdum iniustum decernat:tamẽ per hoc nei fit iniuria ppter receptionẽ ⁊ acceptionẽ illius legis Fo.⁊ co.eisdẽ G
Lege contra alium vti non possumus:lege inquã fundata supra presumptionem mõ constiterit veritatem presumptioni minime esse consentaneam Fol.58.co.2. I.
Lesbie edificatio quid denotet Fo.59 co.1 B
Legem assistere ⁊ legem non resistere quid interest Fo.110.co.1 L
Loth quomodo excusandus veniat a peccato i prostitutione filiarum. Fol.10.co.3 D
Loth si peccauit vt pretendere videtur Augu. fuit ob hoc ꝙ tercio puta filiabus attulit illa cooperatio/vel nata erat afferre detrimentum salutis Folio.28 col.3 .L

De M

Matrimonio consummato tenet vterꝫ alteri debitum reddere siue vterꝫ voto simplici sit ligat⁹:siue exigens tantum Foli. 16 col.3 D
Malus ois ignorat .i.corrupt⁹ ẽ circa principiuz practicum:nõ tñ necrio errat vel ignorat specu latiue bonitatẽ vel maliciã actus Fo.34 co.1 F
Maledicus quis dicatur fo. 49. co.3. A
Maritus vxori occulte adultere nõ tenet debitũ reddere:etiam iudice mandãte Fo.51 co.3 L
Magnes ex ferro attracto nihil põderis sumit adeo vt aggregatuz ex magnete ⁊ ferro precise sit eque ꝗue cum magnete/ Fo.67 co.3 D
Magister p doctrina a pueris fm Alex.de Vales nihil cape põt:sed pro labore: Fo. 85 co.1 G
Magister doctor vel sacerdos publice peccans adiungit pctõ circunstantiam trahentem in aliam speciem peccati Fol.123 colu.4 B
Medicus egrotum paupem ꝗtis tenet curare/ diuitem aũt ⁊ nolentẽ aliq̃d medico cõtribuere

Tabula.

tenet suis impensis curare: sed postea expensas repetit: fol. 4. co. 1 A: & fo: 85 colum: 3 L
Meritorie quis eligit retardari a gloria ppter proximum Foli. 8 col. 1 A
Medic' i casu potest egroto petēti sibi fieri medicinā mortiferam/illā exhibere Fo. 31 co. 2 N
Mereri & impetrare quō differāt fo. 73 co. 2 L
Meritum cōdigni nō excedit personam operātis Fo. 75 co. 2 A
Mereri nemo alteri pt qui etiā sibi: pt tm satisfacere p altero nō satisfaciendo p se: soli tm p=desse pt in charitate exsti Foli 75 co/4 D
Meritū vite ekne nō hētur ppē relationē habituale i deū/sz reqrit actualē vl vtualē f. 106 c. 2 F
Mortē corpalē vti tenemur nemi iferre & ipaz excludere si possum': ita & spūalē f. 4 c. 1 A cū se.
Mot' sbit' ifidelitatis solū ē pctm veñ. f. 15 c 3 E
Motus passionū & mēbroz cōdiu sūt inoluntary carent culpa vel pctō fo. 38 co. 4 G
Mortale pctm nō remittit' adulto sine magno dolore appetit' itellectui: pt cōz i bap. fo. 48 c 1 P
Mod' pcepti qñqz cadit sb pcepto qñqz ñ f. 49
Mot' appetitiu' circulo agit: f. 60 c. 4 A (c. 1. J
Motuū appetitus ordo tradit/fo. & co. eisdē B
Mutuum accipiēs filiussa. nō ob necē pentum āt aliud scel' nō pt i cōscia: imo nec in iudicio ō mutuātē se tueri exceptiōe macedoniāi/f. 53 c 1 J
Munus requirēs aut oblatuz recipiēs p eo q̄d obligatus est peccat fo. 100 co. 4 F

De N

Necitas duplex ē cōdicionata & absoluta: & prīa necitate nece ē vt eueniāt scādala ex trib' oditōi
Necitas dz nō solū c' oppositū ē iposi(b' f. 3 c 2 k bile: sz ēt vbi est difficile fol. 3 co. 2 Q
Neccariuz triplex a Bonauē. distinguit' stabile: inuiolabile: & incōmutabile: fo. 103 co. 4 k
Nolle peccare efficacit' iposibile ē nisi ēt nolit retinere vñ visilr ad pctū ptrahet'/fo. 103 c. 3 P
Notoriū triplex distinguit' psuptionis/iuris/ & facti; fo. 108 co. 2 B

O

Obligationē nō posse eē ad pctm pbat f. 8 c. 1 A
Obligatione manente qñqz eius effectus suspenditur Fo. 10 co. 1 N
Obedientia licite denegatur supiori dū est cōtētus actu debito Fo 16 co: 3 k
Obligatio oīs dispoēveteris legis inducta morte christi extincta est fo. 41 co. 3 A
Obligat' ad celebrādū missā p defūcto aliq̄ nō satisfcit celebrādo p m[t]. nisi aliūde illi tm satisfcōis applicz vtvalori misse equaleat f. 79 c. 2 O
Obligatio restituēdi i bonis aie tollit' p quēcūqz dānificatus reducatur ad penitentiā: siue per scandalisantem siue alium: fo. 125 co. 4 M
Obstinatio in pctō non arguit sufficientem impossibilitatem per quam. s. deobligaretur q̄s a reductione illius ad salutē fo. 126 co. 2 P
Occasio duplex est data & accepta/& occasionis accepte pulchra p sile declaratio f. 2 c. 4 B (3 F
Occasiōes pctōz & nō sola pctā oz vitare f. 64 c
Omissio opz m'ie ē dānabil' fo. 4 c. 2 B L D E G
Omnino occultū/ pene occultum/& manifestuz describuntur Fo. 108 co. 2 A
Omittēs phibere detrahētē nō qz als deteri' aut' erat/ sz ne ei idignet' detrahēs/āt ēt ex odio diffamati: peccat sz r'stituere nō tenet' f. 115 c 1 D
Op' bonū q̄d nullā mali spēz hz/sz nūqz fit scādalū actiz ē tm nōnūqz pptalioz scādalū passiuū omittēdū: q̄d si nō omittat' aliā rōez mali idutz
Opinio q̄d est. Fo. 15 co. 2 P (Fo. 3 co. 1 M
Opinionē alic' doct. sequēs in agēdis nō oino tutus est: nisi ēt aio ad deū cōfugiat/fo. 23 c. 2 D
Optare se sic eē dispositū vt oia p xpo verelinqret lōge dzt ab eo q̄d est velle oia p xpo relīqre fm ei ēamoz dei sup oia: nō āt pmū f. 68 c. 3 D
Opus penale siue difficile ex charitate pcedēs est satisfactoriū Fo. 75 co/4 L
Opinio Scoti de hoc Fo. 76 co. 4 A
Opus ex gñe bonū pudore seu formidine pene faciens: etiam ob honorem: sanitatez tē eo ipo peccat fo. 80. co. 4 A & fo. 100 co. 1 L
Opus moraliter bonum non pōt quantumlibz paruā deordinationē continere: fo. 99 co. 3 A
Opātes iniqtatē male diuidūt: eo q̄ deo fortē aliq̄d suū dāt: sibi aūt seipos Fo. 99 co. 4 B
Opprobriū infamiam & confusionem primīte nemur phibere cum possumus Fo. 115 co. 1 L
Oznum quadruplex est genus: fol. 71 col. 3 A
Ozo multiplr inficitur pauitate J bidē A & B
Ozo q̄ dicitur deficiens bonitate fo. 72 co. 1 L
Ozo ex defectu attētionis ac feruoris: deo sfē quēter redditur ingta fo. 72 co. 1 L & D & F
Ozoni vōli triplex attētio adhiberi pt f. e. c. 2 E
Ozo laicoz quā ipi nō itelligūt ē sine fructu spēculatiōis ō sēsu vboz/sz nō sine frctū meriti ibi. (F
Ozo integ & mortua q̄ sit Fo. 70 co. 1 J
Ozo sana & viua describitur ibidem
Ozonis triplex est effectus Fo. & co. eisdē k
Ozo ifecta puitate āt ōficiēs bonitate nō ē satisfactoria nec meritoria: ē tm nōnūqz ipetratoria fo. (73 c. 3 M
Ozo quātūlibet integra sz mortua nō est meritoria aut satisfactoria/ est tamē ex se impetratoria. J bidem N
Ozo sana & viua est meritoria satisfactoria & impetratoria J bidem O
Ozo mortua sicut & alia opa mortua ex charitate facta valet ad sex Fo. 73 col. 4 P & Q
Ozans debite vel actu vel virtute implicare debet conditionē diuini beneplaciti fo. 75 co. 1 U

Tabula.

Oratur frustra pro illo qui meretur non accipere fo. 76 co. 3 F
Ozo fm ppositiuū nō minus prodest cuicq multorū:cq si vni soli applicaret f.76 co 4 A
Ozo alteri pficere potest duobus modis satisfaciendi ⁊ merendi fol.77 co. 2 B (L
Ozo pviā meriti pficere pt alēi duplr Jbidē
Ozo perviam satisfactionis non eq prodest multis sicut vni soli proficeret fo.78 co.1 D
Ozo quāto ppluribus fundit ceteris paribꝰ tanto deo est acceptior fo.eo.co: 2 J K
Ozo illa non semper est acceptior que facilius vel plura impetrat Jbidem
Ozo pvata minorē reqrit dispositionē quaz publica q̄ .s.fit tāq a ministro eccle f.80 c:3 B
Ozo fusa pro pecunia ex q̄ vicio labefactat simonie non prodest : intelligo qñ pro pecunia vt precio funditur fo/95 co:1:2 D M

De P

Pascere fame moriētē/aut ōfēdere iniuriā passū nō tenemur pure ḡtis/imo lz ptestari ō mercede laboris/aut dati repetitione/si ad pinguiorē fortunā venerit:fo. 4 co.4 G
Pape snie/aut determinatioi aut etiā expositioni scripture sacre/fm quosdā magis stā dū est q̄ expōni q̄rūcūq sctōr f.22 col.4 A
Paul⁹ custodiēdo vestes lapidātiū Stephanū quō peccauerit coopādo fo.28 co.4 M
Participia in dus triplr accipiūt fo.33:c.3 L
Passio appetitus sensitiui vicere potest rōnem tribus modis fol.35 col.1. B L ⁊ D
Passio sciam vicere nō pōt ppter ipsi⁹ certitudinē:ea manente in vli ⁊ particulari:pōt tñ eā extiguere p distractionē fol.eo.co.2 E
Parati ai dēt esse q̄libet oia pdere p christo ſb pena eterne dānationis:fo.64 co.3 D
Participiū ad merēdū/⁊ participiū ad satisfaciendū duplr differūt fol.77 co. 3 D E
Partes litigātes si adinuicē cōuenerit stare dictamini aliquor q̄ illi iuris esse dixerint simoniaz nō committunt.fo.87 co.3 D
Papa non ex eo q̄ beneficiū cōfert p pecunia:hoc ipso cū acceptāte dispēsat/vt bñficiū fuare possit ⁊ penas iur].euitare 96 c.1 D P
Papa vendens beneficium an committat simoniam.fol. 97.col.2 L L
Passio'ois appetitus sensitiui ex amore vel odio nascitur:fo.102 co.4 L
Pena peccātib⁹ est medicia nihilq infelici⁹ felicitate peccātiū: f.6 co.2 A:⁊ f.70 co.2 A
Penitere vere nemo pōt nisi oēs occasiōes facto vel pposito abiecerit/q̄ verisilr ipsum protrahent in pctiū fo.9 co.2.J
Perplexa est vxor credēs viro dicēti se dolo ōxisse matrimoniuz/⁊ vir postea id reuocat atq hoc mentitū asserit:quo nō obstāte mulier adhuc credit primum esse verum/ si tūc vir debitum petat.fo.19 co. 1. B
Peccandi venialiter in gñe nobis inest necessitas:nō aūt ad aliquod particulare/silr si cut nec ad peccanduz mortaliē fo.25 co.3 L
Penā deus aliquotiēs nō vult remittere ob cuiuscūq depcationē vt ibidē pbatur/culpā tñ sp p pctōris ouersionē remittit f.⁊ c.eis. D
Pctiū accidere nō pt nisi ex corruptiōe alic⁹ pncipior būanor actuū itellect⁹/vidz/volūtat].vel appetitus sensitiui: fol. 32 col.4 A
Pctiū q̄b⁹ ex cāis cōmitti pt ⁊ q̄tuplr Jbidē
Peccare ex industria definitur fo.33:co.1 B
Peccare ex ifirmitate q̄d fit. fo.34 co.4 A
Peccare ex ignorātia q̄d fit: fol.eo.co.3 B
Pcti grauitas vnde attendatur. fo.38 co.1 A B/⁊ folio.39 co.3 M
Pctiū ex infirmitate/ignorātia/ ⁊ industria quō cōparantur sibi in malicia fo.38.co.2 L
Peccatum vnum quando diminuit aliud folio 39 colum. 1 D
Pctōribus facile veniā ⁊ securitatē promittere reprehēsibile est:fo.47.co.3 A
Pnia vera multa icludit ⁊ reqrit.f.48c.1 E
Penam nemo soluere tenetur nisi codemnetur fo.53 co.1 L:⁊ fo. 109 co.4 K
Peccarent preceptum aliquod statuētes:dicētes ipsuz esse mādatuz dei:ac sic dei mandata angētes.fo.56.co.4 N
Pcuū mortale constituitur ex multis gradibus quoruz quilibet per se sumptus esset veniale: fo.64.co.3 G
Peccans mortaliter fm aliquos semp fruitur aliqua creatura fo. 65 co.3 B
Peccare pt q̄s mortaliē ex beniuolētia ppē aliū ⁊ tñ eūdē i deū diligere f. 66 c.1. L D E
Peccatum non semp effectiue est ex pctō:sz q̄ñq etiam ex bono/fol.66 co.4 J
Penam aliquid minuit dupliciter:ereptiue ⁊ preseruatiue:fo.74 co.2 K
Permutātes cōuētionē aut pactionē facere nequeunt sine simonia:secus si solum sua desideria sibi mutuo exponant:⁊ omnia superiozis arbitrio disponenda reliquant. folio 87 co.1.B:⁊ folio.97 co.1 G G
Pecunia(fm Altiss)in casū incitare potest vt detur prebenda fo.88 co.1 N
Pena duplex ē q̄dā nocēs ⁊ nō cōferēs/alia cōferēs ⁊ nō nocēs fo.118 co.2 J
Peccatuz continuatur quādiu reducti non fuerint quos homo corrupit/si eos reducere potest ⁊ negligit: fo.125 colum.2 J

Tabula.

Precepta iuris positiui sufficit obseruare sz intentionē pcipiēt].fol.9 co.3 L:z fo.21 c.2 D
Precepta ōia cum simul concurrunt/illud sequendū est qō plus ligat:Fol.11 col.1 S
Precepta oia que pertinent ad impēdendū proximo aliquod beneficium reducūtur ad preceptū de honore parentū: fo.11 co.3 U
Preceptuz Exodi 22 maleficos nō patieris viuere zc.virtualiť est affirmatiuū: sicut nō permittes proximū fame interire/z ita non obligat ad semper/Foli.11 co.4 X
Prescriptio fieri potest intercurrente nō solū dubitatiōe:sz etiā mala fide:Fo.16 co.1 B
Preceptū supiozis nō tenemur exequi:cum est illicitū ex parte actus:secus si solū sit illicitum ex parte precipientis Ibidē co.2 D J
Preceptū sup falsa presumptione fundatuz non ligat in foro aie:cz̄ de iure contra eaz non admittatur probatio:Fol.22 co.1.D
Prelatis aut predicātibus nō est credendū/nisi q̄tenus sz dei legē docēt:Fo.22 co.4 B
Preceptū q̄ ad litterā obseruari nō debz/qñ proxio verisilr nō est pfuturū: fo.13 co.4 A
Preceptum implere non tenemur cū factuz est nobis impossibile/nō solum impossibilitate facti/sed etiam iuris/fo.27.co.2 B
Proximuz consolatione/doctrina/aut coertione/tenemur ad deum adducere aut a peccato reuocare/dū pbabiliter scimus aut dubitamus q̄ hoc possumus: Fo.28 co.2 C
Prohibitoz quedā pbibētur quia mala/z q̄dā ppter cām z nō qz mala:Fo.z co.eis.B
Practicū pricipiuz semper est conforme appetitui:Folio 33 co.4 D
Precipere nec prohibere potest quis id cui⁹ transgressorem nō potest punire:quō hoc intelligitur:Fo.72 co.4 D
Precū fusione mun⁹ regulariter interueuit z ita pces simoniā inducūt:Fol.87 co.2 J K
Preces si solum apud collatozez idoneitatē persone exponāt/potest ablq̄ simonia propter eas conferre beneficiuz alias non collaturus/Folio 87 col.3 L:z foli.89 co.2 D
Prebendaz dare non licet pro seruicio etiā honesto:vt pro cā finali:Fo.88 co.1 M
Preceptū aut opus superogatiōis exequēs ob munus vel metū tanq̄z dispositionē subiecti:alias tñ non facturus:non peccat Foli.94 co.4.LL
Prebenda vt annexa confraternitati nō est mere tpalis:z q̄ simonia in emptiōe timēda est:qñ eo intuitu fit ōctus:Fol.97 col.3 XX
Propositū firmū habēs / z postea ex alia cā incipiens id velle/qualiscunq̄z sit causa/volicio differt ad min⁹ numero:Fo.124 co.3 E

De Q

Quilibet ad tantam legis diuine noticiam tenetur/vt suos actus p qualitate z cōditiōe psone possit dirigere. Fo.31 co.4 B

De R

Restitutio cū cōstare nō pōt de vero dño/cui debeat fieri z qualiter:Folio.16 co.2 D
Recupare licz boī ppa auctozitate rē suā vel equalētē/duz sine scādalo an turbatiōe fieri potest/Etiā si cum scandalo capiat non tenetur restituere: Folio.53 col.3 M
Renunciare omnibus quid sit:z quid oia relinquere pro Christo:Foli.68 co.1.J
Receptis pus ad participiū oim meritoz q̄ fiūt in aliq̄ ordine vel cōitate/per posteriozes admissos nullū fit preiudiciū:fo.79.co.1.N
Receptozes dñoz q̄ soluere dr̄ñt:q̄ vsq̄z mun⁹ acceperit:z pricipales debitozes nō soluētes añq̄z iure cōpellāť:cz̄ sint tuti.f.90.c.2 D
Restituere tenetur q̄cūq̄z p sacramētis biificys/pro loco in monasterio pro portione ad mensam sctispūs/pro receptione ad hospitale/distributione elemosine quā facit vt exequutoz:munus acceperit:Fo.z co.eisdez D
Restituere tenetur q̄ aio nocēdi/aliū a cōsequutiōe alic⁹ officy vel pbēde ipedit/nō q̄dē equalēs illi dādo/sz ad arbitriū boni viri/deducto q̄z̄tū ikest inť ppe eē z hze.f.111.c.2. G
Restituеť nō potēs famā put teneť /teneť et ad recōpēsam i alys ad arbitriū boni viri:z descēdit ls obligatio ad heredes. f.111.c.3 L
Restituеť tenemur qñ cā sum⁹ vt dānū de⁹ p hoēs aut ōmōes iiuste iferri sinit.f.121 c.1 L
Restituēdi obligatio aliqñ pariť nulla omissa iiusticia:imo nullo pcedēte pctō.f.122c.1.
Ruere sinit deus qñq̄z in pctm aliquem(L ob alterius demerita.Fol.70.colu.3.D

De S

Sacerdos ex cōfessione sciēs ofitētē iuicibili ignorātia iuris dini/aut pbali iuris hūani vel fci excusari/an teneť veritatē itimare z i notescē maliciā fci.f.45.c.3 E: z se.f.5 D.D
Sacerdos sciēs inter aliq̄s affinitatē quā p bare non pōt:non tenetur eis consciaz de lz facere imminente scādalo.fo. 46 co.4 K
Sacramentum penitentie de attrito facit contritum.Fol.48.col.4.D
Sanguisuge due sunt dicentes affer affer.f. auaricia z luxuria: Fo.59 co.3 A
Sacer.missā celebratur⁹ aliq̄d rcipe ptrimo q̄z̄tūuis multū/qñ ei liberaliť offert f.9 c.3 X
Sacerdoti an liceat pecuniā dare si als nolit paruulū baptisare:fo.eo.co.4 Z z se.AA

Tabula.

Sacramentum ordinis per pecuniam non licite sibi procurat quispiam: eadem etiam intentione qua baptisma sibi aut paruulo licite procurat: Folio 93 col.2. D D
Sacerdotem inducere licet pecunia: vbi alias nollet baptisare: sicut ⁊ per pene a superiori inferende comminationem Ibidem
Sacramēta metu conferēs duplici duci potest intēctione: ⁊ fm hoc iudicandum est an simoniā cōmittat/nec ne: Fo.98 co.1 Y Y
Scandalon grece offendiculum/ ruina/vel pedis impactio latine dicitur: Fo.2 co.2 B
Scandalum definitur Ibidem
Scandalum quare potius definitur per minus rectū: ꝗ ꝑ malū aut puersū fo.eo.co.3 L
Scandalum passiuū quid sit Ibidem D
Scandalū quare non fit per peccatum cordis/fm se consideratum: ibidē F
Scandalum quoddam est datum/⁊ quoddam acceptum Ibidem F
Scandalum tam actiuum ꝗ passiuum esse peccatum probatur: Fol.3 co.1. I
Scandalū est non solū qñ sequitur alterius ruina / sed etiam qñ quantum est de natura actⁿ natⁿ est alys dare cāz ruine: fo eo.co.3. L
Scandalū passiuū proximi adeo est vitādū/ vt oē quod fieri potest agēdo vel omittēdo salua vitate vite faciēdū ē/f.5 c.1 I L M N
Scandalū cāz anticꝗs cōstitutionibⁿ dedit/ q̄ bus clericus ambulās ī foro vel nūdinis/nō ob aliq̄d emēdū/mādat degdari: ⁊ īt epulas cantās gratiter obiurgari: ⁊ c̄.fol.5.co.4/ N
Scādalū qñ oriri dr ex malicia fo.5 co.4 A
Scandalū vbi oriretur ex infirmitate vel ignorantia/propter ipsum tenemur opera meritoria omittere: vl saltē differre fo.6 co.1 A
Scandalū quale oritur ex hoc q̄ prelatus p̄ dicat in statu mortalis pctī: fo.9 co.4 M
Scandalū obligationē voti nō suspendit: liz sit iusta cā dispensationis: fo.10 co.2 O
Scrupulus quid sit fm Gers. fol.14 co. 3 A
Scrupulus quid sit fz auctorē fo.15 co.1 B
Scrupulⁿ stat cū scia vl fide d̄ opposito. ibidē
Scire non potest quis certitudinaliter se adimplere preceptū de diligendo deum/sed solum probabili coniectura/fo.68.co.3 N
Scire nihil pdest: nisi habeat simul modus sciēdi: fo.69 co.4 A ⁊ D folio sequenti
Scia ꝗuis melior fit mūdis infinitis si eēnt nihilo īnus precio vili distrahi pōt/sicut seruus fz nature dignitatē infinitis mūdis est melior: ⁊ tñ iusto p̄cio vēdit fol. 85 co.3 K
Scienti ⁊ consentienti non fit iniuria c̄.in telligitur de consentiente in bys quoꝝ arbitrium vel dominium habet: fol.126 co.1 O
Sermo iusticie iuuenibus fm mores nō affert fructū sed detrimētū: ⁊ id quidez tribus modis: Fo.39 co.3 ⁊ 4 A ⁊ B ⁊ fo.seq.c.1. L
Seruitiū diuinū duplr capit. fol.93 co.3 F F
Secretum cōmissum hoi per confessionem nullo modo potest reuelari/aliter vero commissa detegi possunt ob necessitatē multitudinis tpalem: vel spūalem: fol.110.col.4 P
Serui consensus nullus est/ ⁊ habetur seruus pro inuito: qñ eius consensus est per superiorē reprobatus/ Fol.125.co.4 N
Simonia alio noie Balamia dr f.86.c.1. A
Simonia duplr capit /fol.86.co.1. B ⁊ se. L
Simonia gñaliter dicta per quicq̄ munera cōmittitur: quoꝝ sufficiētiā vide fo.86 c.2 L
Simonia describitur ibidem D
Simonia illicita est ob tres cās/fo.86 co.3 E
Simonia quadruplex est: q̄dā mētalis tñ sine ope/q̄da cū ope subsequuto) quedā cōuentionalis ⁊ q̄dā q̄ñ cōuentionalis f.86 co.4 F
Simoniace tā per metum ꝗ per munus fieri probatur: Fo.88 co.2 N D
Simonia an obliget semper ad restitutionē pulchre distinguitur Fo.88.co.3 A B
Simonia mentalis solum: an ad resignationem beneficij obliget/ Fol.89.co.3 E
Simoniacū mentaliter / dispensare p̄t epūs solum qñ restitutio faciēda est ecclesie: secus cū restitutio faciēda est ei q̄ dedit f.90 c.4 L
Simoniace acquisita cui restitui debeant Folio 91 col.2 D ⁊ N
Signa gratificationis vel cōsensus si sint cā damni/tenetur homo ratione signorum ad reparationem damni: Fo.114 co.4 B L
Signum nullū prosperitatis aut aduersitatis: sufficienter ⁊ necessario arguit aliquem iustum esse aut impium: Fo.127 co.1. A
Socius tenetur iuuare sociū: etiā si nullā habeat iurisdictionē: fo.4 co.3 L ⁊ 115 co.2. E ⁊ soluūtur argu. in oppositū ibidē D E F G
Socium non tenetur quis ab iniuria eripere cum proprij corporis periculo Ibidem
Spūale multiplicit dr/ad similitudinē spūs creati/vel increati: Fo.83 co.4 A
Spiritualia a dño vero emi possunt ⁊ vendi sed non a dispensatoribus: quibus preceptum est gratis dare: Fo.91.co.4 R
Spiritualia vendi non possunt/non quia inestimabilia/sed propter preceptū de gratis ministrando: Fo.93 co.3 E E
Stultus ī quo differat a fatuo: fo.59 co.3. B
Suadere licet vbi proximus absolute peccaturus est/vt minus malū agat: fo.21 co.4 E

Tabula.

Superioribus obedire tenemur p̃cepto quarto decalogi folio 59:colum:4 / M

De T

Tentare se an etiam omnia paratus sit pro christo derelinquere: aut martiriū sustinere valde piculosū est ⁊ difficile Fol 68 co/4 P

Testis nihil pro sua depositione capere potest/ sed si magnos labores subierit inquirēdo quid vere possit deponere: aut extra domicilium eundo: licite capit aliquid: Folio 84:colum/3. E ⁊ folio/102/col/1: O

Terminus periodi nature: alius est a termino quem iuxta qualitatē ac merita nobis prefixit deus: Folio 127.colum.2 A

Timor potest se dupliciter habere quoad eē causa alicuius actus/Fo 40/co/2/B

Timore pene tanq̃ propter finem omittēs prohibitum peccat/omittens autem timore culpe/in nullo delinquit: Ibidem

Transgressiones quattuor ponuntur a Herione/que vix ad fundum extergi possunt Folio 124:colum/2: D

Turpia lucra a fisco extorq̃nt fo:91 co:2 P

De U

Veritas iusticie ⁊ doctrine q̃d sint fo:5.c:1 I

Veritas vite quid sit fo/5:colu/1 I k/

Veritatē vite nemo pretermittere debet ad vitandum scandalum foli:⁊ colum:eisdē L

Vere vtile/id est vtile ad salutē solū iustum honestū ac equū est:⁊ eō:fo/11:co/4:B

Veritas intellectus speculatiui sumitur ex conformitate intellectus ad rē/practici vero ex conformitate ipsi⁹ ad appetitū fo/33 co:4 L

Verba impatiui vel optatiui modi cū culpā vel ruinā sonant:in sacris literis exponunt pmissiue:aut p̃nunciatiue fo:49:co/4 B L

Velle aliquid illicitū sub cōditione turpitudinem auferente:non est illicitū/secus autē est de alia condicione turpitudinem non auferente:fol.62 colum:2 L

Velle seu optare vt libido virtuti p̃ferri possit/vt affectus vel libido sit regula agendor mortale peccatum est:folio 103: co.4 I

Viri iniquitas melior/est q̃ mulier benefaciens quō intelligatur fol/28/co:3:D

Vita omnis cōpleta ⁊ iordinata aut est malevtens aut male fruens/non autem verum est de qualibet vita fo/66 co:2 E

Vltio quare a nobis tantopere expetitur/ponuntur quatuor cause:foli/70/col/2 B

Voluntas impfecta/que ⁊ velleitas dr/est impossibiliū:volitas tñ efficax nō:fo/26 co:1:G

Voluntas informata bacvolitione volo oē petiū vitare:stat cuz peccaminosa operatiōe vel omissione:duz intellectus errat:sed sine hmōi erroze intellectus/est ipossibile Ibidē

Volēs aliq̃s necessario vult oīs quod scit ad ipsum sequi/quō sit maxima illa limitanda folio 29 co:1 P ⁊ folio 103 co/1 F ⁊ B

Voluntas inordinata dicitur quum minus amandum plus amat fo/32 co: 4 A

Voluntas inordinata redditur propter duas causas Ibidem

Voluntas non concurrit libere:sed naturaliter ad actum exteriorem:⁊ soluuntur rationes in oppositum fo/34:co/2 ⁊ 3 I k L

Voluntas efficaciter volens finē/nccīo vult oia q̃ scit ad finē illū eē nccia fo:34 co/3:M

Voluntas duplex est appetitus/ ⁊ eligentie/ fo/61 colum 1 D

Voluntas an reddatur viciosa ex eo q̃ finē respicit temporalē fo:91:co:4 S ⁊ fo sequēti T ⁊ U ⁊ fo 95/co : 2 M N

Voluntas eūdi ad ecclesiā cā recipiēdi distributiōes:triplr pōt illō itēdere fo 93 co 4 B G

Voluntati seu dispositiōi dei/quo ad futurū vbi nō est nobis certa/licet/imo tenemur ignorātes repugnare:seu illi nos disformare/

Vsurarius vsuras tenetur restituere:etiaz si verisimiliē sciat filias suas pre paupiate nimia se prostituturas fol/ 9:col 3 L

Vsurariū nō posse adiri extr̃ casū necessitatis cōis doc/opinio est:sz falsa fo:27 co 1 A B L

Vsurariū accedens ⁊ ab eodē ad vsurā recipiens extra casum necessitatis nō peccat:dū tñ ei nō placeat alterius pctū fo: 28 co:2 P

Vulnerans aliū letaliter:si tercius eundē ex animauerit/prim⁹ nō tenetur nisi hoīs vulnerati/quō intelligatur fo.126:co:3 k

Finis tabule

Absolute sunt hee questiones anno a partu virgineo M.D.XV.Mense Martio: Louanij:in Edibus Theodorici Martini Alustenī:maiori vigilantia:ornatioribusq̃ characteribus q̃ q̃bus Chalcogrphi nr̃e tēpestatis cōsueuerūt sacra:⁊ theologica excudere:qui lynceis vtūr oculis:⁊ herculeo labore: siqui ethnicor aliq̃s:aut nugas poeta:aut verbosus orator est imprimendus:sacris quosuis typos:q̃uis tritos ⁊ cōfusaneos adhibent/ vti (rē miseratione dignā) est videre:in clarissi:aliquot/recēs editis: vt Bonauentura: Palude: Armacano alysq̃ cōplusculis:q̃ tā reiecticys ac (pene dixerim) proculcatis characteribus prodierunt:⁊ tam vbiq̃ scatent mēdis/vt male de re theologica meriti sint: qui eos oppresserunt dicā/an impresserunt:

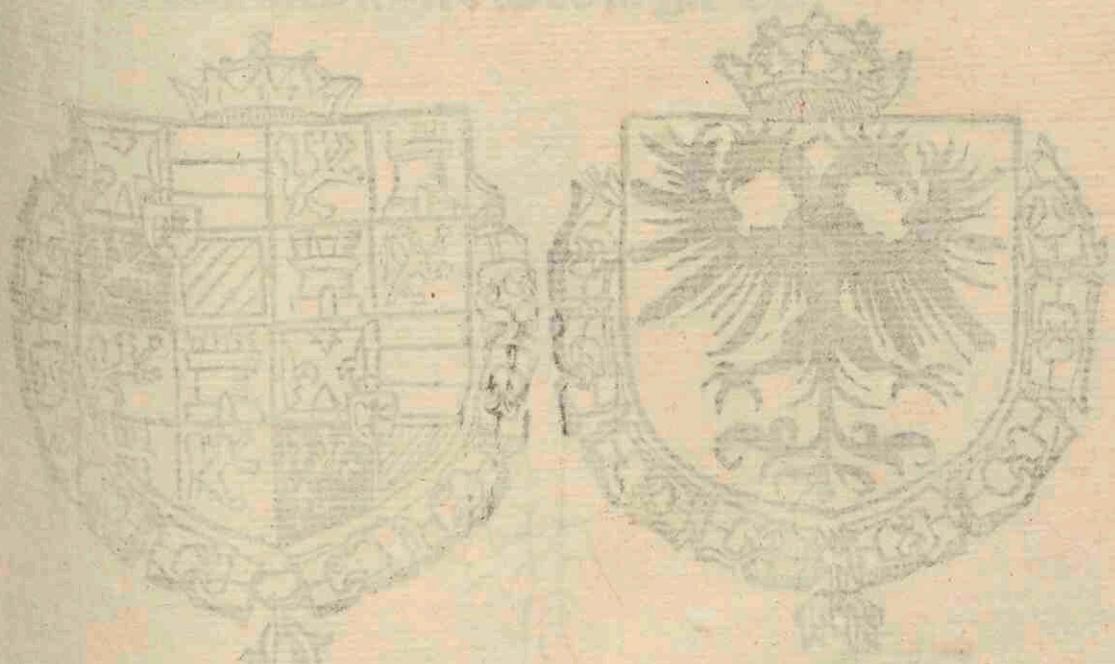

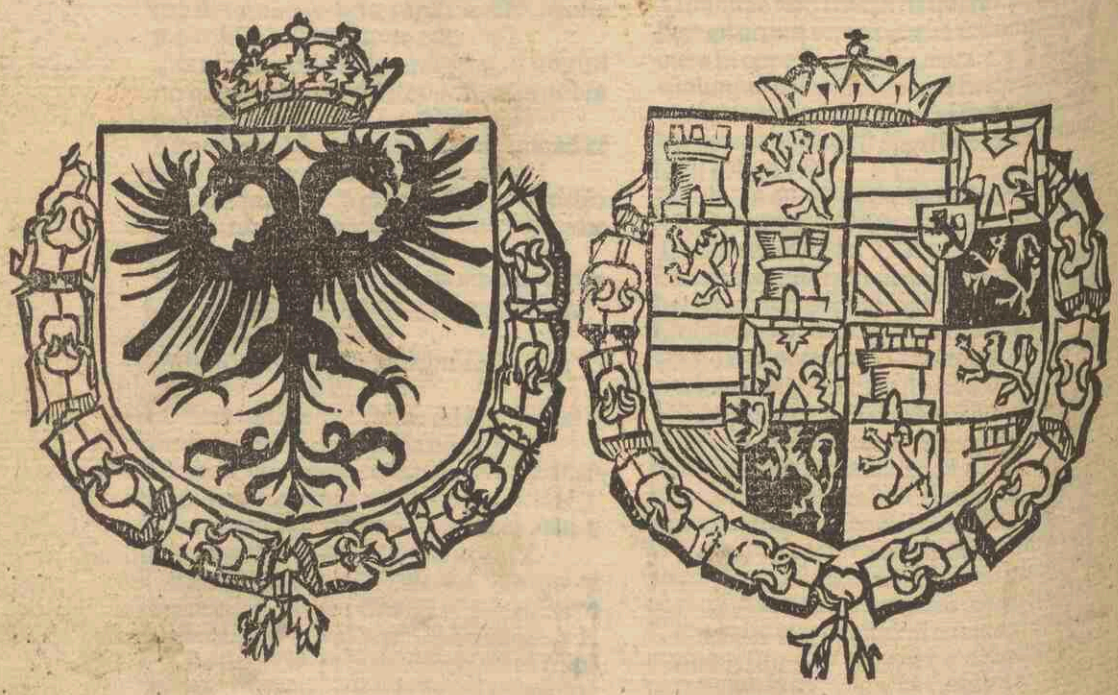

D. Maximil. S. Aug. & illust. Car. Aust. eius nepo. quorum priuilegium huiusce libri excussioni liberaliter concessum, in liminari pagina supra est expressum.

Ne tu librarie, neu tu impressor dicas tibi non prædictum
CAVETO.
Dicta Dorpii.

Pio quidē theologia
Comœdia est vita mundi; Totus mundus est homini.
Impio vero heresis.

colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
mm
0
1
2
3
4
5
6